

**A Critical Edition
of
ZUBDAT AL-TAWRIKH
OF
NURUL HAQ MASHRIQE DEHLAVI
D. 1073 AH
(With Introduction and Notes)**

THESIS

SUBMITTED FOR THE AWARD OF THE DEGREE OF

Doctor of Philosophy

IN

PERSIAN

BY

FATIMA SHAREEF

UNDER THE SUPERVISION OF

DR. ZOHRA ARSHI

**DEPARTMENT OF PERSIAN
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY
ALIGARH (INDIA)**

2008

DEPARTMENT OF PERSIAN
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY
ALIGARH-202002 (INDIA)

Dated . 5. 7. 2022.

TO WHOM IT MAY CONCERN

This is to certify that the Ph.D. thesis entitled “**A Critical Edition of Zubdat al Tawarikh**” by Nurul Haq Dehlavi is original work of **Mrs. Fatima Shareef** which has been edited under my supervision and it is fit for the award of Ph.D. Degree.

Zohra Arshi

(Dr. Zohra Arshi)
Supervisor

Forwarded
M. H. G. M.
CHAIRMAN
Deptt. of Persian
A.M.U. Aligarh

CONTENTS

Introduction

☆	Life of Nurul Haq Mashriqi & Contribution in Persian Studies	1
☆	Zubdat al Tawarikh	9
	(Critical Text)	
☆	Famous Authorities on Mughal Period	28
☆	Genealogy	34
☆	Bibliography	35

INTRODUCTION

This research work is based on two important manuscripts of Zubdat al Tawarikh available in India Office Library, London and in the descriptive catalogue edited by Ethe is very important. The manuscripts of Zubdat al Tawarikh are also available in British Library, London.

The text is based on the microfilm of the manuscripts available in the Department of History, Aligarh Muslim University. Original Manuscripts in Persian is in India Office Library, Ethe No. 290. The description of the events of History is clear and complete while the microfilm of the manuscript (British Library Add. No. 10580) is illegible and the description of events is incomplete.

Actually in both the manuscripts, the events are not in proper sequence, besides it is always tedious to work with a Microfilm. It took much time to read the microfilm carefully and bring the events in order.

Ethe has been indicated by "م الف" and British manuscript by "م ب", additions and deletions are kept in brackets so that the reader may understand easily.

The Asfia manuscript of Hyderabad is incomplete and selective.

It is a good endeavour to present and to search a historical text with utmost literary style and a good illustration of human aspect of society. In Mughal period various sides of culture and tradition were developed and were available for mankind. The efforts made to know one grand learned

fellow named Nurul Haq Mashriqi was a good selection made by Department of Persian, AMU. Nurul Haq Mashriqi was a great scholar of Arabic and Persian. He belonged to a learned family. Nurul Haq was inspired to give a good picture of Medieval India.

To know the importance of the book 'Zubdat al Tawarikh' we may glance with the scope of the documents and its contents given below:

Tabqat-e-Malwa, Bengal, Delhi, Jaunpur, Gujarat, Kashmir, Deccan, Multan, Sind (Tatta).

Now one can ascertain the scope and the depth of the narration that has been drawn by the author. He wrote the History of Persian language dominated by history of India from 12th Century AD to 17th Century AD. Up to his conclusion the work is distinctive, enormous and personal.

The nature of Zubdat al Tawarikh with high Persian style and diction is basically religious. It propagated the whole medieval society according to his ideas based on his religious views.

In Zubdat al Tawarikh Nurul Haq Mashriqi gave special title of nobles, princes and the title of kings. The special information is essentially best source of contemporary literary style and political honour of Kings and Heads of States.

One can remember Farid Khan (Murtaza Khan Bukhari) was patron of academic activities such as many books were written by great authors and poets eg. books by Nurul Haq on different subjects.

At the outset I extend my heartiest gratitude of Almighty Allah, the most benevolent and merciful, for His grace and blessings which enabled me to complete this thesis.

In the preparation of this thesis on the topic "A Critical Edition of

Zubdat al Tawarikh" of Nurul Haq Dehlavi, I feel a deep sense of gratitude towards Dr. Zohra Arshi, Reader in Department of Persian, Aligarh Muslim University, Aligarh. Without her valuable supervision and guidance, it would have been impossible for me to complete this thesis. I am also grateful to Prof. Maria Bilquis, Chairperson of Persian Department, respected Prof. Asif Naeem and Prof. Azarmi Dukht Safavi for their valuable suggestions (AMU, Aligarh)

I feel obliged and thankful to Prof. Shahabuddin Iraqi, Head of Department of History who facilitated me to go through the valuable rotograph and microfilms of this manuscript along with Prof. Jayadhir Tirumala Rao, Director, Oriental Manuscript Library and Research Institute, Hyderabad who afforded me access to the rotograph available there. I also pay my thanks to Mr. Arshad Ali, Incharge Seminar Library, Department of History (AMU, Aligarh).

I am also thankful to respected Mr. Farrukh Jalali, Shiekh ul Jamia (Vice Chancellor, Urdu Board, Aligarh) whose valuable suggestions from time to time helped me to compile this thesis.

My profound thanks also extend to Mr. Shakeel A. Khan, Librarian Mr. Masood, Seminar Incharge and Mr. Mohsin, Library Assistant, Maulana Azad Library.

I also feel indebted to Mr. Ahsan Niazi who has typed the thesis diligently.

I do not have words to express the sacrifices made by my parents, Mr. Mohammad Sharif and Mrs. Jameela Begum but to pray Almighty for the best rewards possible.

It would be unjust if I do not thank my husband Mr. Hashim Ahmed for his cooperation during this period.

Life of Nurul Haq Mashriqi

&

Contribution in Persian Studies

In 16th century the whole of North India was under the kind rule of Muslim dynasties of India. At that time Arabic was the religious language of Muslims and Persian was the language of learned class. Many Muslim families were well versed in Persian and Arabic at that time. A Turk Muslim Family of intellectual clan expertised himself in Islamic Tradition (Hadees) and some of them were poets of well repute, but their special field was the study of life of Prophet Mohammad ﷺ. During the reign of Akbar prominent and great Muslim scholar was Sheikh Abdul Haq Muhaddis Dehalvi who wrote many books on Hadees, fiqah, Islamic Science and Sufiism, as knowledge was even recognize by Mughal rulers.

His son, the author of Zubdat al Tawarikh, Nurul Haq Mushriqi was born in 1580-81 AD/ 980 AH at Delhi. His pen name was **Mashriqi**. His family was famous for relegious learning and pious living. His grandfather Saifuddeen belonged to a Turk family as mentioned by Abdul Haq Muhaddis Dehlavi. Till now, the heirs of Nurul Haq Mashriqi do live in Aligarh, Delhi and in other parts of Indian subcontinent and abroad as well.

The tradition of research and studies in literature/Hadees (Prophet's traditions) of Nurul Haq family carried on by Saif Bukhari, the great grand son of Nurul Haq Mashriqi and continued in the family later on. Saif Bukhari did some research work on the traditions' book (Hadees) of Prophet.

Once Abdul Haq remarked about his son Nurul Haq that although he is my learned son, and disciple but I do consider him a great learned teacher and though he is my disciple he is like a chapter of mine. At that time Nurul Haq was acting as Qazi of Agra.

اگر چه پسر من است اما بجائے پدر اگر چه شاگرد من است اما بجائے استاد
اگر چه مرید من است اما بجائے پیر من دانم¹

Thus, Nurul Haq belonged to a family of scholars and poets. His familiarity with Persian literature and Arabic language was impressive and meaningful. His grandfather Rizqullah Mushtaqi was a person of high repute, his father was a great Muhaddis and a great historian and man of literature (Traditionalist). His collection of traditions (Ahadees of Prophet Mohammad ﷺ) was authentic and comprehensive. Nurul Haq Mashriqi studied different subjects and religious science under the guidance of his father. His book *Zubdat al Tawarikh* is a classic example of his knowledge of different subjects. One is unable to question his narrations of events, as he was a Jurist (Faqih) also. His

1. See *Masirul Keram* by Azad Bilgiri

knowledge of Hadees (tradition) was excellent this is evident from his work on Bukhari, Muslim Sharif (Yaserul Qari Fi Sharhe Sahih al Bukhari) and (Sharh Sahih Muslim).

Nurul Haq Mashriqi was also a great Persian prose writer, and studied Persian literature, both prose and poetry in full form. He wrote a book on Masnavi of Ameer Khusro (Qiranul Sadain). The book is a love story of Davil Rani and Khizr Khan. The topic and scope is in Masnavi form (Poetic story) was ably handled by him. He gave ample evidences and examples of his literary narrations and his understanding of finest Persian poetry. His diction and style of Persian prose writing was also excellent and lucid as is evident in Zubdat al Tawarikh.

Perhaps Nurul Haq Mashriqi was first critic of Persian love poetry (masnavi) and he has quoted fine verses of Persian in his book Zubdat al Tawarikh. This is comparatively by rare to give example of Persian Poetry while describing the events of History. But Nurul Haq Mashriqi was Master of Persian verses and he gave ample example of Persian poetry. Few verses may be quoted here as the good example of presentation of Persian poetry in his book of history:

دو لشکر برابر شد آراسته شد آزرها پاک برخاسته
دو ابرو دو سود در خروش آمدند دو دریای آتش بجوش آمدند
ز لعل سمندان فولاد میخ زمین را ز جنبش بر افتاده میخ

ز پس نعره کاند برون از کمین فرود اوقناد آسماں بر زمین
 ز قاروره یا سج و بید برگ فواره فواره شده درع ترک ل

Common knowledge of linguistics that many words and their meanings in medieval time used to be connotated with different meanings and this was due to the progress or evolution of the language. There is a tradition that component of words sought new expressions, for example کارخیر means wedding in medieval period but now in India Kar-e-Khair means good works and the original meaning are obsolete. Nurul Haq Mashriqi in his style and diction was a great Persian prose writer:

سلطان را شنیده آمده ام تابعی و وسیله تو وجه کار خیر دختر بدست آرم ل

This is a well known fact that among Muslims in India the Persian literature, either prose or poetry was the dominant source of expression but it was a distinctive feature of Persian literature that any person or school of thought never appeared among the learned prose writer for any kind of critical study of Persian literature as it was not popular among the Persian writers and poets.

Perhaps this is why Nurul Haq Mashriqi used such Persian group of words to describe the dancing of beautiful girls. He used the term "Sare Daftare Nazninan" for a renowned lady 'Roopmati':

-
1. Zubdat al tawarikh, p. 33
 2. Zubdat al tawarikh, p. 313

باز بهادر چشم از خواب غفلت باز کرده قصد محاربه نمود امرای افغانان که از و آزرده خاطر بودند راه فرار پیش گرفتند وی نیز همت خورده بدر رفت روپ متی نام حرم خاص او که سیر دفتر ناز نینان بود باز بهادر باو تعلق غریب داشته،¹

We may conclude that Nurul Haq Mashriqi was inspired to write a critical study by his learned family members with profound tradition of Persian literature like Rizqullah Mushtaqi and his father. It is important to note that independent Indian style better known as 'Subke Hindi' was fully establish in Sultanat period. That is why, Nurul Haq Mashriqi was not a lone example of Persian writing.

I may refer here to a famous Persian writer and poet Shaikh Jamali who was known as Khusrau-e-Sani Jamali Dehlavi. He was well versed and a different but a great Persian prose writer. It is noteworthy that during the reign of Akbar many Persian poets and prose writers visited India and influenced Persian prose and poetry writing bringing considerable changes in them. Now Persian prose was on the path of simple diction and style though in Persian poetry and Masnawi it was common way of expresions of many writers. This kind of legacy was evident in Persian fiction such as Dastan-e-Ameer Hamza which was completed with Illustrations during the reign of Akbar.

1 Zubdat al Tawarikh, p. 162

Faizi, the famous Persian Poet (elder brother of Abul Fazal) translated Sanskrit love story of Naldaman into Persian verse.

Nurul Haq's literary works seem to be the outcome of his hereditary virtues. That is why Nurul Haq was able to grasp the literary atmosphere of Agra and Delhi with his ample knowledge and academic attitude and atmosphere of Arabic and Persian at home. There is no doubt that he was a great *Alim* and critic in Persian literature. This was an age of reason, with the dominance of Shirazi school of thought.

Nurul Haq wanted the Muslim concept of equality and fraternity be reformed within the society as he witnessed some religious centres were not observing the equal status of mankind. He was convinced that the universal values of humanism and the gender bias and other economic issues like money lending etc should be brought within the main ideals and thoughts of human values prevalent in the form of Islamic concepts.

Nurul Haq Mashriqi, while writing History of India, gave authentic information about persons, places and people. That is why he was not appreciated by British and other historians who wrote about Persian language and literature of Mughal era, for example we can easily witness this trend of propagating unauthentic history by the present teachers of Indian history and modern history writers.

With regard to his religious and historical views, the author, Nurul Haq Mashriqi provides the information that he has vindicated the caste based religion and built mosques and other religious structures for restoration of Islam and its culture. The author Nurul Haq gives this information with great prudence and pride. We may quote author's narration of event here:

ولایت ہرجا بتخانہ و پرستش جای کفار بود آنرا بر ہم زدہ مساجد و معابد اسلام بنا نمود اجرای احکام اسلام
در آن سر زمین فرمود¹

Nurul Haq is the author of following books as given in Nuzhat ul Khwatir by Abdul Hai of Rae Bareilly (see vol. V).

1. Zubdat al Tawarikh
(زبدۃ التوارخ)
2. Sharhe al Jame us Sahi-al-Bukhari
(شرح الجامع الصحیح البخاری)
3. Sharhe Ala Shimail Tirmizi
(شرح علی شمائل ترمذی)
4. Risala Fi Isbat - Rafeul Masjidatah Fit Tashahud
(رسالہ فی اثبات رافع المساجد فی التشہد)
5. Taliqat Ala Sharhe Hedayat-ul-Hikmat
(تالیقات علی شرح ہدایۃ الحکمتہ)
6. Taliqat Ala Sharh-ul-Matale
(تالیقات علی شرح المطالع)

1. Zubdat al Tawarikh, p. 308

Some Contemporaries of Nurul Haq Mashriqi

1. Syed Abdul Wahid Shahedi Bilgiram - Died 1017 AH at Bilgiram

Nurul Haq Mashriqi had great regard for Syed Abul Wahid Shahedi. He wrote a book on fundamental beliefs of a Muslim named as Sab-e-Sanabul.

2. Abul Faiz Faizi
3. Shaikh Ahmad Sarhindi Mujaded Alif Sani
4. Abul Fazal
5. Abdul Shaheed Seoharvi

These names are found in Ain-e-Akbari of Abul Fazal.

Academic interest of Nurul Haq Mashriqi and his contemporaries were common and their role in academic area and organization of state were of great importance and of historical value.

ZUBDAT AL TAWARIKH

Zubdat al Tawarikh was not written as a religious text, but Nurul Haq wrote it as a history in Indian Persian prose with literary style and also provided the contemporary history of Akbar and Jahangir in style and with lucid diction.

To begin with, in his book, Nurul Haq has emphasized on the role of king as a good administrator. He has given information about the best aspect of government administration with high ideas of human nature. The prohuman aspect of the book provides a complete view of contemporary mankind.

Nurul Haq was concerned and very particular about the good human qualities that were essential for upkeep with high human values. He was inspired by his profession of Judge. He was also a poet and used '**Mahsriqi**' as his pen name. The word Mashriqi represented human values of the east and high ideals of Asia. A good society could be striven through the message of equality and love among men and women.

Akbar and Jahangir both were the kings of India and they maintained high values of humanity and high ideals of justice among mankind. Nurul Haq criticized the structure of contemporary India. One can ascertain this fact that whenever Nurul Haq wanted to

criticize the general practices of society and other traditions of non Muslim society, which were not up to the mark of high human values, he suggested to maintain the old culture of urban India to some extent and control the society for good reasons of civilization.

Nurul Haq disagreed with the practice of women folk visiting temples and other religious places. Nurul Haq's views on this issue are identical with the condition of Hindu women who were supposed by more religious but also traditionally they were not allowed to inherit any property and in marriages new wives were gifted (Kanya Dan) to males.

Nurul Haq's views are quite realistic and are appreciated by reformists of present age.

Abdul Haq Muhaddis Dehlavi was responsible for inspiring his son and the authentic scholar of Hadees to write a history of India from Ghauries to Mughals. This India book gave ample detail of rise of Turk in 13th century AD apart from this, Nurul Haq Mashriqi divided the whole book into Nine Chapters (Nine Tabqat). They are:

1. Tabqat-e-Malwa
2. Tabqat-e-Bengal
3. Tabqat-e-Delhi
4. Tabqat-e-Jaunpur

-
5. Tabqat-e-Gujarat
 6. Tabqat-e-Kashmir
 7. Tabqat-e-Deccan
 8. Tabqat-e-Multan
 9. Tabqat-e-Sind (Tatta)

During Akbar and Jahangir India was divided as follows:

1. Agra
2. Delhi
3. Lahore
4. Multan
5. Kabul
6. Kashmir
7. Thatta
8. Ajmer

These were the geographical divisions of India. Nurul Haq, being an original native of Delhi, gave ample views of an Indian Muslim. Nurul Haq was a professional historian with certain ideologies, his father Abdul Haq was a historian of a some repute, one of his grand father's brother Rizqullah Mushtaqi also wrote a book on history of India, so in my opinion Nurul Haq Mashriqi was a competent Indian historian. He gave us more details of events of his

period and age in Zubdat al Tawarikh. His book Zubdat al Tawarikh is a master piece of short history Nurul Haq Mashriqi was responsible for giving moral and religious ideas by describing the some event and certain point of his religious leanings. A mention of some selected episodes from his book will show his point of view as a good historian with style.

We already know that the Mughals rulers were very liberal and almost free thinkers in the disguise of Badshah Ghazi (King Conquerer) but they were autocrate. It was very difficult for an Indian Muslim to open the mind of royal rulers in his favour. As an employee of the state Nurul Haq Mashriqi wanted to present himself as a general and an ordinary historian. In his book Zubdat al Tawarikh, he gave a fair idea of the affairs his in own way and manner, for example he has dealt with the events during Sher Shah's rule very interestingly.

شیرخان غازی سورد جمعی دیگر را بحر است قلعه چنار گذاشته¹

He used the word 'Ghazi' for the hereditary title of Temuri king. One may interpret that due to his displeasure the king Jahangheer Transforced Nurul Haq Mashriqi to Kabul' as panishment for using the word Ghazi to shersshah. Shaikh Nurul Haq wrote a short history of medieval India in Persian. Though he was Indian but he was able to write his book in Persian language. When he was writing Zubdat al

1. Zubdat al Tawarikh, p. 131

Tawarikh many Irani poets and prose writers were present in Delhi and Agra. He was successful in writing the history of India in Persian. His command over Persian literature was exclusive and meaningful. His style and diction was marvelous and lucid. I am not supposed to discuss the historical information here but I am to deal with the literature and language he has used in his book. Nurul Haq Mashriqi was a Judge by profession. He could not abandon or get rid of his knowledge of law and Quranic methods and his personal views on law and historical events. But he was able to maintain the literary tradition of Indian Persian prose with a different style and approach.

When Nurul Haqq praised the administration of Behlul Lodi evn Sultan Alauddin Shah-e-Alam was alive at Badaun who was the great grandson of Syed Khizr Khan, the then Viceroy of Ameer Taimur. This presentation of events by Nurul Haq Mashriqi was not apopreciated by Emperor Jahangeer.

این سلطان بهلول مردی صالح و حلیم و کریم و عاقل و کاردان و پخته و کار کرده و بی آزار و مهربان
دل و رعیت پرور و عدل گستر بوده هر چه در دست وی می آمد از اموال و اسباب و غنائیم بر لشکر قسمت میکرد و هیچ
چیز برای خود نگاه نمیداشت¹

In this manner we can appreciate and evaluate this piece of historical information and his style of writing in Persian language. Through out the book he quoted Persian couplets, which are fine examples of Persian poetry. In this way Nurul Haq Mashriqi was able to express him self and verify his comments and narration in

1. Zubdat al Tawarikh, p. 77

describing any event of history he selected. Due to his familiarity with Arabic language and literature he was able to use the Arabic terms and Arabic words quite easily, for expressing himself and narrating the event, if he wanted to narrate any episode of war his style and diction was very much influenced by the religious terms and this was because of his religious education.

Nurul Haq Mashriqi was a historian of contemporary events. He gave many details about the opposition of local lords and noble to Akbar. One may ask why Nurul Haq Mashriqi gave details of opposition despite the fact that Akbar was a despot, or while Akbar was fully authorized to suppress the local opposition of Zamindars. So, this can be asserted that Nurul Haq was a special kind of historian, whose sympathy with the oppressed people of India disputable. This was a very important question though Nurul Haq condemned this by means of words and literature.

During the reign of Akbar one can differentiate and understand the language problems of the official staff of Temuri empire. In the Lodi empire as well as during the reign of Akbar, the Persian language was prominent among Indian natives. The Iranians wanted to impress upon the government that the Persian language was rich in vocabulary and the Iranian authors excelled in their literary work. But a section of Indian academicians wanted to impress upon the Iranian administration. Nurul Haq Mashriqi was an Indian author with good command over Persian language and his narrative style was full of clear expression.

LOCAL AND OFFICIAL REVOLT DURING THE REIGN OF AKBAR

The special aspect of *Zubdat al Tawarikh*, to some extent, is the author's interest in describing the challenges before Akbar. By giving enormous details about the rebellions that occurred during the reign of Akbar, Nurul Haq Mashriqi provided a collection of information about the Afghan opposition to the Mughal empire. He recollected special details about Baba Khan Qaqshal and his colleagues and fellows of his family. One of the grand sons of Baba Khan Qaqshal and Mirza Khan (father of Mirza Mazher Jan-e-Jana) wanted some higher office in the administration of Aurangzeb. Aurangzeb refused to oblige Mirza Jan-e-Jana. Since Mirza Jan-e-Jana had some family connections with Mughals, he narrated to him the services of Qaqshal in consolidating the Temuri empire under Humayun and Akbar. Aurangzeb quizzically responded, "you have also had a long legacy of revolt".¹

Nurul Haq Mashriqi was a professional learned religious person. But he has also narrated some strange episodes in his history of some super natural instances. He did not favour the tradition of women to visit temples without the company of near relative. *Zubdat*

1. See also *Life of Mirza Mazhar-e-Jan-e-Jana*, a Persian -Urdu poet.

al Tawarikh is a book of history but is inclined to express the emotion of men and women. One may question why Nurul Haq Mashriqi gave such details of personal life of ordinary citizens of higher caste. I think that the learned author wanted to present his stance in the light of psychological mode of his personal view.

LACK OF ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

It is known to us that Nurul Haq Mashriqi was employed in the justice department. Nurul Haq Mashriqi during the reign of Akbar and Jahangir wrote a history of India under the name, "Zubdat al Tawarikh". This is a history of India but as an author of history he did not give the full details of administrative set up of Mughal rulers. One would wonder why he was unable to give the details of the administrative in the light of Akbar Nama and Muntakhebut Tawarikh. One can easily understand the structure of Akbar's government. Nurul Haq Mashriqi was keen in describing the ups and downs of the empire, e.g. why Sheikh Jalala Afghan rose to defy the rule of Akbar in Soba Kabul and its adjoining areas.

Nurul Haq Mashriqi was an Indian Muslim. His apathy towards Mughal rule was meaningful and reflected the upheavals of the empire. Then, why did he remain unaware of the daily matters of a particular area.

If we analyze the whole book, *Zubdat al Tawarikh* gives several episodes about the ruler's interest in wine and women and in a particular way, the author has forgotten the purpose and high morals of history writing. The author of the history book has forgotten to narrate the administrative part of events, though he has given many episodes of moral standard of lives of men and women (e.g. see *Humayun Nama* by Gulbadan Begum):

باعث بلغاک و فتنه انگیزی چهار چیز است اول غفلت بادشاه از معاملات نیک و بد مردم دوم شراب
خوارگی که در شراب خوردن مجلس سازند و آنچه در ایشان است بیرون و هندسیوم اطلاق و صحبت و قرابت و وصلیت
و محبت ملوک و امر ابا یکدیگر چهارم زر که اصل مادر فساد و باعث فتنه انگیزی است¹

1 *Zubdat al Tawarikh*, p. 35

These books were written in Mughal Period

1. Abdullah - Tarikh-e-Daudi
2. Nizammuddin Ahmad Bakhshi - Tabqat-e-Akbari
3. Mullah Abdul Qadir Badauni - Muntakhibut Tawarikh
4. Faizullah Bin Zainul Abdeen Banbani- Tarikh-e-Sadar Jahan

Many authors and historians of India were consulted and in his personal style Nurul Haq Mashriqi gave some details of these books in an abridged way.

1. Ziauddin Barni - Tarikh-e-Firoz Shahi
2. Minhaj Siraj - Tabqat-e-Nasri
3. Amir Khusro - Devil Rani Khizar Khan
4. Abdul Haq Muhaddis Dehlavi - Akhbar ul Akhiyar
5. Abdul Haq Muhaddis Dehlavi - Tarikh-e-Haqqi/Zikr ul Muluk
6. Abul Fazal - Akbar Nama (Iqbal Nama-e-Akbari)

The author consulted some historical works and books of Saadi which were related to moral tales of mid east area especially countries like Iran and Arab. A short introduction of few of these books is given

below:

1. Gulistan and Bostan: These books were written by Sheikh Saadi to guide and to inspire the sons of kings and noblemen. The book was a great source of inspiration to young people. Nurul Haq Mashriqi mentions that the said books served as sources of prime teaching of above mentioned classes of people.

2. Tabqat-e-Nasiri: Minhaj Siraj in 1260 AD/660 AH completed the book Tabqat-e-Nasiri dedicated to contemporary king Nasiruddijn Mehmood, son of Shamsuddin Altutmish and early medieval king of Delhi. The history was initiated by Gheyasudin Balban, the then Prime Minister of Sultan Naseruddin Mehmood. The Tabqat-e-Nasiri was the history of the world with special reference to India. The author of Tabqat-e-Nasiri gave some details of Muslim history. That is why Nurul haq Mashriqi was inspired by the said book.

3. Akbar Nama: During the reign of Akbar it was common tradition of historians to write the medieval history of Turkish rule in India when Babar conquered India. At that time Delhi Empire was under the hegemony of Abraham Lodhi, son of Sikander Lodhi.

Babar never recognized the king ship of Lodhi. The great grand father of Babar was Ameer Temur. In early of ninth century Ameer Temur appointed Syed Khizr Khan as his viceroy and king of Delhi Saltanat. But in mid of ninth century, Behlool Lodhi conquered the

kingdom of Delhi and sent back the last king Syed Jalaluddin Shah Alam to Badaun.

The author of Akbar Nama, Abul Fazal incorporated this fact in his book Iqbal Nama-e-Akbari or Iqbal Nama. The basic trends of historians then was that they used to give the historical background of medieval history of India. That is why Mullah Abdul Qadir Badauni in his famous book Muntakhebut Tawarikh followed this tradition and that is why Mulana Nurul Haq in his history of India gave selective information about Albari kings of Delhi.

4. Tarikh-e-Firoz Shahi: The author of Tarikh-e-Firoz Shahi, written by Ziauddin Barni originally belonged to the family of Saadat from Kaithal. His great grand father's family members worked as employees of Khiljis. Ziauddin Barni is claimed to be an honest historian. Apart from the fact that he is asserted to have followed the high standards of history writing, Ziauddin Barni showed apathy towards Khiljis. "He was not honest", observed Alauddin Mohammad Shah Khilji. He wrongly said that Alauddin Mohammad Shah Khilji was not a religious man and he gave wrong information about religious trend of king Mohammad Alauddin Shah.

One can find the royal name of Alauddin on coin as Mohammad Shah. The asserted name of Mohammad Shah itself is an evidence of his religious views.

Though this fact was not reported by Zaiuddin Barni but according to the inscriptions on Qutub Minar Gate, it was announced by Alauddin Mohammad Shah that the state's religious policy shall be based upon Emam Abu Hanifa's interpretation of Quran and Hadees.

Ziauddin Barni gave less information about Mohammad Shah Tuglaq. One the great noble of Mohammad Shah Tuglaq was Saad Muntaqi. (Means Saad the logicians).

To some extent, Nurul Haq Mashriqi was a unique historian. He described his keen narratives on various aspects of state and society in his book titled Zubdat al Tawarikh. He was not a simple narrator of events, but in his own way and style he presented a unique view of past manipulations of kingdoms. He had wide knowledge of different disciplines.

He emphasized on the role of learning and laws of state, and religious and non religious attitudes and aspirations of people, for example the conquest of Malwa by Adham Khan and episodes of Roopmati and Baz Bahadur. In his book, Zubdat al Tawarikh he gave different causes of reign e.g. when the author narrated the way of life and culture of Rajpoots, he vividly presented the social condition of women and attitude of Rajpoots toward women folk, their preference, behaviour and their attitude towards social life.

He gave ample evidence of dancing girls (Patran). The number

of women in royal household is very strange.

راجہ سہدی کہ در قلعہ رأسین غلبہ و استیلا یافتہ اکثر پرگنات نواحی را متصرف شدہ بود و ہزار عورات ہندید و مسلمہ سیدہ را در حرم خود در آورده داخل پاتران رقاص گردانیدہ¹

Nurul Haq Mashriqi had full praise for an Afghan king Sher Shah. During the reign of Akbar it was the rebellious attitude of a subordinate of Temuri empire. While giving the details of Sher Shah's administration, he describes that the period of Sher Shah's reign was only for five years. The age of Sher Shah was over seven years and he acted and he had a keen interest in all spheres of life. To the greater extent he was a competent ruler.

The Indian Muslims and several noblemen of Akbar were not in favour that Humayun and his elder son Jalaluddin Mohammad Akbar continued to rule over India. Even, some nobles of Humayun with Persian origin were also in league with the opponents of Akbar. One could assume that Khan-e-Khana Bairam Khan wanted to rule over India through some cunning methods. The king, Jalaluddin Mohammad Akbar, adopted a policy to improve his position as an independent royal and an autonomous ruler. The famous noble Adham Khan and his mother Maha Manga were not loyal to the throne and their attitude was suspicious. Jalaluddin Mohammad Akbar was aware of this situation and on a particular incident Akbar ordered for severe

1. Zubdat al Tawarikh, p. 132

punishment until death to Adham Khan. Nurul Haq as an Indian Muslim has given this information in his own style. Strange enough, the mother of Adham Khan, Maha Manga, verified the act of king for the punishment of Adham Khan. However, the details given by Nurul Haq were important and full of suspicion.

Akbar assumed the crown at the age of 14 years. At that time Khan KHana Bairam Khan was a powerful autonomous administrator as an intelligent boy he embarked his duties as innocent king. Bairam Khan was unable to understand the policies of Akbar. When Akbar was able to control the kingdom. In a peculiar style Akbar ordered the removal of Bairam Khana Khana. At this moment Bairam Khan obeyed the order of the King. He sought to visit the Mecca but at the sea boat he was murdered by an Afghan.

چنان نمودند که تا خانخانان صاحب اعتبارست بندگان حضرت را در سلطنت اختیار نخواهد بود
باجمله خاطر اشرف را از خانخانان غبارلماختند و تا بجای رسانیدند که مارارخصت اماکن شریفه بفرمایند
که طاقت مقاومت عداوت خانخانان نداریم او به یقین فهمیده است¹

Nurul Haq Mashriqi, in his classical history of India, gave much details about the conflicts, wars and conquests of new powers and groups of society. Thus, Nurul Haq also played a crucial part as a historian of social events.

1. Zubdat al Tawarikh, p. 157

The consolidation of Agra and Delhi thrones was a landmark full of events in Indian history. It was a reorientation of foreign forces in India. Their culture and mode of administration were different from those of traditional Indian *Rajas*. The Temuri kings, better known as Indian Mughals, learnt fast how to rule over India. The upper class Indians were removed from the higher administrative posts. Indian Mughals were not accustomed to the traditional Indian Muslim ethos. There were good traditions of Awadhi language and literature amongst the Indian Muslims and Indian people.

Though this trend continued from the age of Akbar to Aurangzeb Alamgeer, but Persian language became dominant part of Indian administration. Even the *Kayest* کایست and Kashmiri Brahmans, who were the backbone of Mughal administration in India, there were many great prose writers and poets, yet Indian traditional languages and cultures survived among Indian masses. The family of Nurul Haq Mashriqi was also able to retain its linguistic and cultural traditions.

Nurul Haq Mashriqi himself was a witness to many events. Part of *Zubdat al Tawarikh* was written during the reign of Akbar. The family of Nurul Haq was also a victim of the invasion of Babur against Ibrahim Lodhi. It was a strange coincidence that the son of Babur, Humayun was defeated by a native Afghan known as Sher Shah.

The dynasty of Sher Shah was short lived for only 12th years. Strange enough that Humayun invaded India and was able to conquer Northern India with the help of Central Asian and Iranian King. Army men like Qazalbash were among the people of high cadre in Humayun's court. Thus, the conflict between Indian and non-Indian started again and continued. Here we can say that new Persian influence was Dominated over India. Indian Muslims were treated as second class citizens.

Since Nurul Haq Mashriqi considered himself as an Indian Muslim, *Zubdat al Tawarikh* treated to be a mouth piece of an Indian Muslim. After completing his book on India, Nurul Haq died in 1073 AH, during the reign of Aurangzeb Alamgeer. His life was a witness to the rise of Irani and Turani nobles.

In his book, Nurul Haq Mashriqi followed the traditions of Indian prose and fiction, letter writing and to some extent the literary pattern of Persian poetry. He excelled the diction and narrative with esteem of Persian authors. He quoted extensively from Persian poetic works of famous poets although Nurul Haq Mashriqi was a religious person yet he showed his literary talent and his special knowledge of great classics. He narrated many events of Indian history and the quality of his narration is very interesting and thought provoking. He was very imaginative and thoughtful of minute details of war and peace.

When he wanted to present any social event or episode he succeeded in keeping it with literary style of narration. One can say with confidence that he used to be a colorful writer. His choice of words was very appropriate and meaningful when he wrote *Zubdat al Tawarikh*. He never visited Persia but his narrative and style maintained in *Zubdat al Tawarikh* was very close to that of a native of Iran.

In *Zubdat al Tawarikh*, Nurul Haq Mashriqi presented and quoted various examples from Persian poetry. This also showed his vast knowledge of Persian literature. Very few of his contemporaries could excel in the Persian literature equal to him. The use of Persian poetry by Nurul Haq is up to the mark. The *Zubdat al Tawarikh* also shows his capability of presenting or narrating the different situations with the help of Persian poetry and not write much "ado". It was very difficult to know the authorship of those poets whose quotations were given in Nurul Haq's *Zubdat al Tawarikh*.

The king Nuruddin Jahangeer and some of his noblemen, who belonged to the faction of Nurjahan family, never appreciated the views of Nurul Haq as a historian of India. One of the son of Shahjahan 'Shahzada Buland Iqbal' Dara Shikoh wrote in his book, "Sakinatul Aulia" that his grandfather Jahangeer was disillusioned about the role of Nurul Haq and with the royal order of Jahangeer, Nurul Haq was transferred to Soba Kabul as Qazi of that area.

Akbar never punished any religious person but later on his son Jahangir gave or implemented rigorous punishment to some important religious persons like Mujaddid Sani was imprisoned in Gwalior.

During the reign of Akbar the duty of payment of salaries of army officers was the responsibility of Farid Khan known as Murtaza Khan who was pay master (Bakhshi Awwal). Farid Khan was a dominating Ameer who extended full support to Jahangeer as next Emperor of India. Farid Khan was famous for his valour and integrity for the Nooruddin Salim Jahangeer.

Famous Authorities on Mughal Period

1. Waqiat-e-Mushtaqi

Iqtidar Husain Siddiqui

The translation of Waqiat-e-Mushtaqi written by Rizqullah Mushtaqi have been translated by Prof Iqtidar Hussain Siddiqui. He is an authority on history of Afghan rulers of India.

I have already mentioned above that Rizqullah was brother of great grand father of Nurul Haq Mashriqi. He was keenly interested in the life and work of sufis and has mentioned them along with the kings and nobles. Shaikh Nurul Haque, the grandson of his younger brother, says about his interest in history. Shaikh Rizqullah was a saintly man.²

2. Religious and Quasi-religious at mosphere of the Mughal Period (1556-1707)

Rafat M. Bilgirami, 1984,aligarh (page no 23,92)

In order to resolve these differences, he had the cell of Shaikh Abdullah Niazi Sirhindi (who had formerly been the disciple of Shaikh Saleem Chishti, but had afterwards joined the circle of Mahdavis) repaired, and build a spacious hall on all four sides of it.....He named it Ibadat Khana.

According to Zubdat ai Tawarikh, the inam and wazeefa which was given to the learned and deserving, and was over and above Khairat, had reached a lac under Akbar and was always on the increase.

3. Contribution of India for Arabic Literature

Zubed Ahmad

a famous authority on history of Arabic literature in India mentions that the contribution of Nurul Haq Mushriqi as an Arabic scholar of Mughal period was remarkable. His contribution in the form of a commentary on Sahih Bukhari is better known as Tayserrul Qari.

4. Akbar and Religion

Khaliq Ahmad Nizami.

Chronicles of the Mughal period refer to the greatness and glory of Akbar in all spheres but refrain from giving any detail about his religious innovations and experiments. They were conscious of Muslim sentiments on the subject. Mu'tamid Khan devotes a whole volume (volume II) to provide an account of Akbar's reign year by year but consciously avoids giving details of Akbar's religious activities. The Padshah Nama of Abdul Hamid Lahori contains only a three page account of Akbar. Here Akbar is reported to have great affection for Shahjahan. Further it is

said that Shahjahan used to speak highly about three Mughal rulers. Temur, who conquered India and laid down rule of Temuri government, Babur who established Mughal power in India, and Akbar who gave peace and prosperity to the country.

It was during the time of Shahjahan that Shaikh Nurul ul Haq added to his account something about Akbar's religion in his Zubdat al Haqqi and brought up-to-date his father's Tarikh-e-Haqqi.

Nurul Haq desists from giving details about the Din-i-Ilahi and its rituals. He touches only those aspects of Akbar religious activity where there is scope for defence.¹ However Mohsin Fani who also wrote during the time of Shahjahan, mentioned many bitter facts about Akbars religious experiments but shrewdly withheld his own judgement. By referring to Mulla Badakhshi's incident at Akbar's tomb he somehow demonstrated the general feeling about Akbar's religious vagaries.

5. A History of Sufism in India

S. A. A. Rizvi

Sheikh Nurul Haq, the son of Shaikh Abdul Haq wrote an interesting sufi work entitled the Risali Agahi Nama in 1068 AH/1658 AD. It discusses the importance of sufi revelations in religious beliefs. The work quotes Ibn Arabi Shaikh Sadruddin

of Quniya and Shaikh Abdul Haq. The copy in the Delhi Persian collection of the India office Library dates from 1114

AH/1702-3 AD,

Just prior to his death, however, Jahangir became alienated from Sheikh and his son Sheikh Nurul Haq. He sent Nurul Haq on exile to Kabul and ordered Sheikh Abdul Haqq and Sheikh Husamu'd Din to where he was camped in Kashmir.

7. Encyclopedia of Islam New Edition, VIII, Leiden,

Nurul Haq was a traditionist and historiographer of Mughal India who flourished in the 11th-17th Century. His nickname "Al Turk al Bukhari" points to his origin from Central Asia. As a poet he adopted the pen name "Mashriqi". He was son of the scholar Abdul Haq Dehlavi, a well known Shaikh of the Quadiriya order. Nurul Haq succeeded his father as a religious teacher and was appointed a Judge at Agra under Shahjahan's rule. His death at Delhi occurred in 1073 AH/ 1162 AD.

In Zubdat al Tawarikh, Nurul Haq enlarged the Tarikh-e-Haqqi, a chronicle of Indian history written by his father, bringing it up to 1014 AH/1605 AD. In the beginning of the reign of Jahangir he wrote two Persian commentaries on collection of Hadith, Taysir al Qari Fi Sharh Al Bukhari and Manba Al Ilm Fi Sharh ahil Muslim,

In Important book of Hadees written

by Nurul Haq

Khuda Baksh Library

Taysir-ul-Qari

sec:vol.XIV

Nurul Haq Mashriqi as an Arabic scholar of Mughal period was remarkable. His contribution in the form of a commentary on Sahih Bukhari is better known as Tayserrul Qari.

The well known Persian commentary on the famous Sahih al Imâm Abû 'Abd Ullah Muhammad Bin Ismâ'il Bukhârî (d 256 AH/870 AD, but according to our commentator, fol. 5a, 255 AH/809 AD).

Commentator: Nurul Haq نورالحق الترقى البخارى نسباً و شاه جهان آبادى متوطناً

The commentator was the son of the famous prolific Indian writer Sheikh Abdul Haq Dehlavi. Besides the present work he wrote a general history of India from Mu'iz-ud-din Bin Sam to the accession of Jahangeer AH 1014 (1605AD). This history which entitled is a revised and enlarged edition of his father's mentioned under N 537. He is also the author of a commentary on the famous work صحیح مسلم. He died in AH 1073 (AD 1663). See Hadaiqul Hanafia, p. 418; Khazinatul Asafia, p. 989, Elliot, History of India, Vol. VI p. 182, Rieu, p. 224 and Ethe, India Office Library, Cat. No. 290.

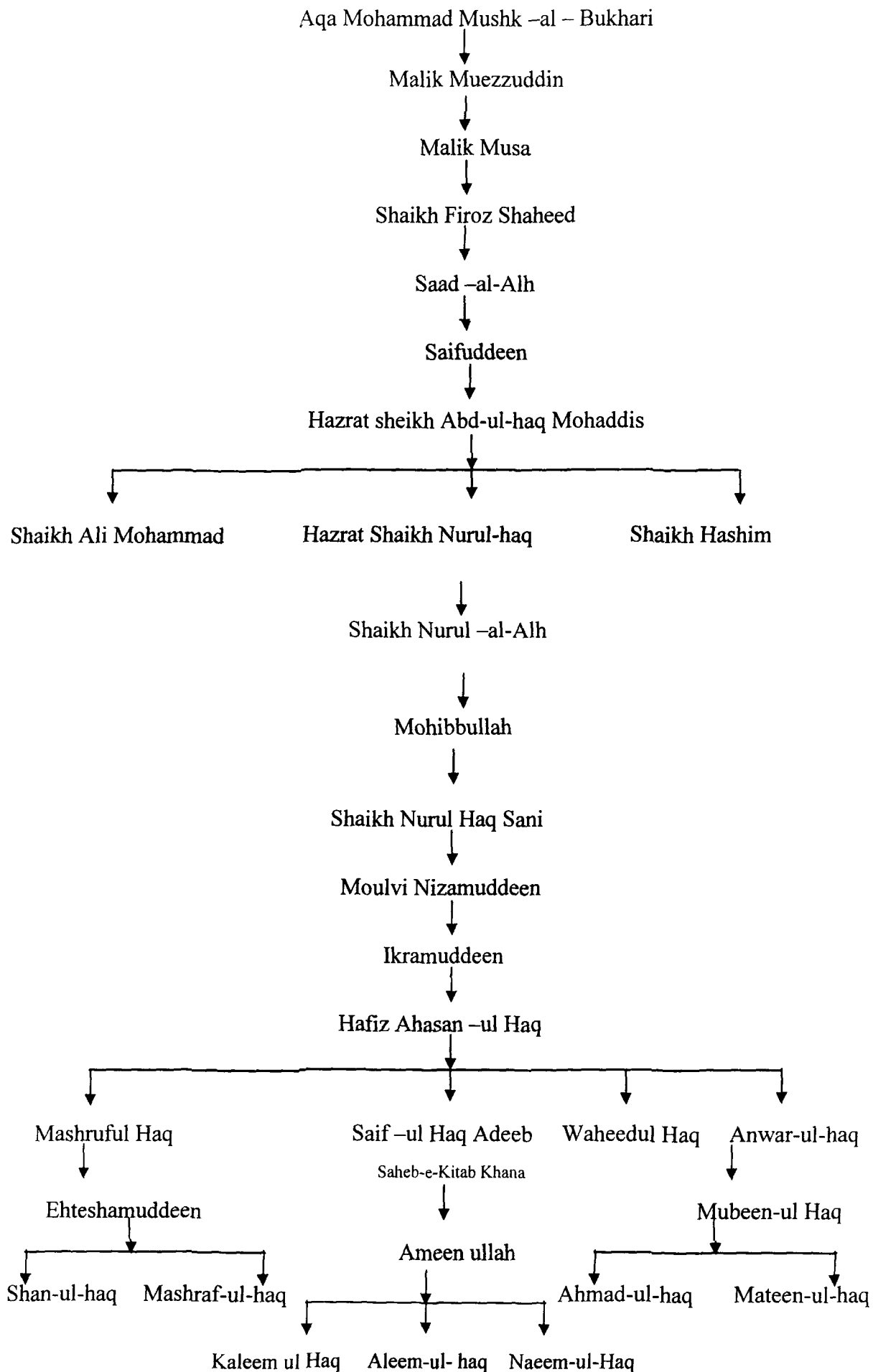
C. A. Story Information Persian Literature

(A Bibliographical Survey)

Nurul Haqq al Mashriqi al Dehlawi al Bukhari was the son of Abd al Haq Dehlavi, (whose Zikr-al-Muluk or Tarikh-e-Haqqi has just been mentioned) and who became Qazi at Akbarabad (i.e. Agra) died at Delhi in 1073 AH/1662 AD at the age of ninety. Among his works were Persian commentary on Sahih al Bukhari entitled Tairir al Qari Fi Sharh, Sahih-al-Bukhari (see Brockelmann Ist suppt. P. 263 No. 31), Persian commentary on Sahih al Muslim entitled Manba Sahih Mamba al Ilm Fi Sharh Sahih Muslim revised and enlarged by his son Fakhr al Din Muhibb Allah (see Brockelmann Ist suppt. P. 266 no 13) and of a commentary on Khusraus Qiran al Sadain entitled Nur al Ain Fi Sharh Qiran-al-Sadain (see Rieu in 617 b, Ivanov Curzon Z20, Sprenger 330)

Zubdat al Tawarikh, a general history of India from Muizz al Din Muhammed Bin Sam to the accession of Jahangir (1014 AH/1605 AD) being a much enlarged edition and continuation of his father's

GENEALOGY OF NURUL HAQQ

BIBLIOGRAPHY

1. AKBAR

J.M.S. Shelat

2. AKBAR AND RELIGION

Khaliq Ahmad Nizami

3. Eliot and Dowson

Ed. Habib, Khaliq Ahmad Nizami

Y.Pub 1952, Aligarh

4. History of Sufism in India

S. A. A. Rizvi

1978, New Delhi

Y. Pub. 1983

5. Hayat-e-Mohaddis Dehlavi

Khaliq Ahmad Nizami

6. Nuzhat ul Khwati

Abdul Hai

Vol. 5

7. Religious and Intellectual of the Muslims in Akbars Reign.

S. A. A. Rizvi

8. Religious and Quasi Religious

Rafat M. Bilgrami

Y. Pub 1984

9. Tarikh-i-Akbari

Arif Qandhari

TR.by. Tasneem Ahmad

Y. Pub 1993,DEHLI

10. Waqiat-e-Mushtaqi

TR .and Edited

Iqtidar Husain Siddiqui

11. Contribution of India For Arabic Literature

Zubed Ahmad

زبدة التواريخ

مُصَنَّف

نور الحق مشرقی دهلوی

متوفی ۱۰۷۳

ویراسته

فاطمه شریف

برای اخذ دکتورات در زبان فارسی

تحت هدایت

دکتر زهره عرشی

دانشگاه اسلامی، علی گر

۲۰۰۸

T-7617

T7617

FRESIS

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

خطبه کبریا و جلال بنام شهنشاهی سزد که عالم و هر چه در عالم است آفریده اوست و آدم و آدمیان
نواخته و برگزیده او، جهان آفرینی که بر آرد آسمان و زمین را و هر چه که در آسمان و زمین است از ثوابت
و سیارات و عناصر و موالیید و بسایط و مرکبات با انتظامی بدیع و محکم و وضعی متین و متعین بروجهی که اگر تمامه عقلای
عالم از ازل یک دل و یک روشده خواهند که سر مورخه و نا همواری در ان نیندیشند و نیابند قوله که مَا تَرَىٰ فِیْ
خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُوْرٍ لَّهٗ

اهل خرد گر چه ازل تا ابد یافته از عقل نخستین مدد
یک خرد و یک دل و یک روشوند متصف اندیش و خلل جو شوند
نقص نمینند درین بارگاه رخنه نیابند درین کار گاه

پروردگاری که عدل را که مظهر صفت وحدت و قیومیت اوست سرمایه جود و پیرایه جود ساخته و واسطه

بقای مملکت هستی و انتظام کارخانه وجود سبب التیام اجزای عالم و اصطفاء احوال بنی آدم گردانید۔

فَبِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْاَرْضُ وَبِالْعَدْلِ بَقَا

در جمله جهان، ظهور عدل است این جمله ظهور نور عدل است
ترکیب جهان ز عدل پیدا است عالم همگی ز عدل برپا است
ماهیت عدل چیست دانی گر دفتر معرفت بخوانی
برخیز باعتدال بودن در مرتبه کمال بودن
هر ذره جهان که هست باشد بی آنکه بلند و پست باشد
نبود ز کمال صنع بیچون یک ذره ز اعتدال بیرون

قیومی عدل اگر نبودی کی ملک، در بقا کشودی .
چشم ملکوت خیره گشته از ظلمت ظلم تیره گشته

چون بادشاهان را نواب و خلفا بود بادشاه بادشاهان یزد له المثل الاعلیٰ آدم را تاج کرامت
بر سر نهاد و خلعت خلافت در پوشانید، نور عدل و امانت در دل وی ودیعت نموده بحکم رانی ولایت دین و فرمان
روائی مملکت زمین فرستاده امتثال حکم او را سرمایه سعادت جاودانی و خاک وجود او را محراب طاعت آسمانیان
گردانید و بهمین دستور ذریت او را خلفاء سلف بورا شرف معنوی و استحقاق ذاتی بحکم لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ
بِكِرَامَتِ نُبُوْتِ خِلَافَتِ وَمَنْصِبِ سُلْطَنَتِ و امارت تکریم و تشریف بخشیده جمعی را باصالت تولی اصلاح امور
دنیا و آخرت با قواطع معجزات بینات تفویض نمود و گروهی را به تبعیت و نیابت تعبد مهام دنیا و ترویج احکام
دینی با سواطع بروق سیوف ارزانی داشت و ابتدای سلسله نبوت و خلافت از طلوع صبح ایجاد آدم صغی است تا
وسط النهار ظهور نور خیر البشر که نبی الانبیا و امام الایمه امیر الامراء اقلیم ظهور سلطان السلاطین کشور وجود و باعث
ایجاد عالم و مفتاح خزانة وجود است

شاه رسل شفیع ام خواجه دو کون نور هدئی رسول خدا سید انام
مقصود ذات اوست دگرها همه طفیل منظور نور اوست دگر جملگی ظلام
هر مرتبه که بود در امکان بروست ختم هر نعمتی که داشت خدا، شد برو تمام

و چون سر این سلسله با ینجا پیوست دایره نعمت حق تمام شد و پایه دین کمال یافت که اَلْیَوْمَ
اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِیْنَكُمْ وَ اَتَمَمْتُ عَلَیْكُمْ نِعْمَتِي^۱ و مکارم اخلاق بسر حد انجام رسید و صفات کمال
بنهایت انجامید که بُعِثْتُ لِاَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْاَخْلَاقِ^۲ آنچه خوبان همه دارند تو تنها داری^۳ - دور خلافت
و رسالت او تا روز قیامت کوتاهی کردم تا ابد الابد انقطاع بگیرد و جمال احکام او امر و نواهی او سمت نقص
و صمت نسخ و ارتقاء نپذیرد اللهم فضل علی اتم مظاهر سلطانك و اكمل موارد برك
واحسانك و علی اله و لاه الی المنهج المستقیم واصحابه هدا الطريق القویم پوشیده

نماند که چون خلاصه زبدة عالم و نقاده نخبه نوع بنی آدم انبیا و اولیاء سلاطین اهل اسلامند و ضبط سیر و مقامات و احوال ایشان در تذکره‌ها، و تاریخ نامها متعارف دانشوران گزیده آثار و مطرح افکار سعادت نشان پسندیده اطوار گشته چنانکه کتابی در سیر سرور انبیا صلی اللہ علیہ وسلم و تذکره در اخبار اولیاء و صلحاء دیار هندوستان و مختصر المقتصر بر تراجم له و بیان مجملی احوال امر او سلاطین این دیار از حضرت علی البیضه بهی الاوصاف او حد زمانه و مفتخر عصر و او انه حجة اللہ علی الوری و صفوة اللہ لاهل الوجود والهدی دایم و الحضور مستغرق الاوقات ملازم الادب کثیر الطاعات غالب الروحانیه ظاہر النورانیه حاوی فضایل علمی و عملی شارح علوم عقلی و نقلی مظهر انوار حقیقت مبین اسرار شریعت و طریقت ۷

جهان فضل ابو المجد شیخ عبد الحق	که آفتاب جمال است و ماهتاب بقا
دلیل ناطق و برهان شرع و حجت حق	جمال ملت و سلطان دین امام هدا
فروغ نور و ولایت ز روی او ساطع	رموز سر حقیقت ز کلک او پیدا
چو لب بنطق کشاید خرد شود همه گوش	بدست خامه ستاند سخن شود همه پا
ابر مایه برد از هوای خاطر او	بباغ خلقش اگر بگذرد نسیم صبا
همی بروید پر از شور خاک سنبل تر	همی بر آید از خاره سنگ مهر کیا
حسود تیره درون این جمال جان افروز	اگر نبیند بر کوری خود ست گوا
بر آسمان جلال است آفتاب منیر	بیوستان کمال ست ماه گل پیرا
چگونه بیند خفاش طلعت خورشید	چه نور یابد از ماه چشم نایبنا

بباعث التماس و اقتراح بعضی طالبان نیازمند صورت جمع و تالیف یافته این رساله تاریخ بجهت حسن ایجاز و اختصار سمت شیوع و اشتہار گرفته بزبور تلقی و پیرایه قبول افاضل وقت و اماجد روزگار مزین گردید و مجلسی راه یافت که قحط رجال دانشوران و قبله اقبال نگو محضران است و منظور صاحب دلی شد که طلعتش مطلع انوار سعادت و حضرتش مورد قوافل کرامت است نواب عالی مرتبت متعالی منزلت رکن السلطنت الکبری و عمدة الدولت العظمی مظهر اللطاف الرحمانیہ و مقرب الحضرت السلطانیہ شیر پیشه معارک و مغازی غره ناصیہ بخت و کامگاری شیخ فرید ابن سید احمد حسینی البخاری جعل اللہ الی کل خیر مالہ وزین بالباقیات الصالحات اعمالہ کہ

امروز بعد شرافت جوهر و اصالت ذات و حمایه اخلاق و شرایف صفات با این همه جاه و جلال و شوکت و اقبال که محاط آرزوی هر دو لتمدی نتواند شد بجزو د کرم و شفقت بر خلق خدا و تفقد و تعهد احوال فقر و غر با و فتح ابواب احسان و انعام بر طوائف انام بعنوان محبت و عقیدت با جهان جهان نیاز بر در دلها استاده است۔

گردون شکوه صاحب الصدر	دریا دل و ابر دست و جم قدر
از تیغ و قلم جهان گرفته	و ز صیت نه آسمان گرفته
جوش کف بذل بر کشاده	در دهر صلاهی عام داده
گلکش نخل نوید عالم	اقلید در امید عالم
از وی سر سروری همه بود	اقبال بر آسمان کله سود
میر الامرا بقدر و اقبال	صدر الوزرا بجز و اجلال
جاهش زده خیمه بر نه افلاک	او ناصیه سالی بر سر خاک
لازال کاسمه فریدا	فی الدهر لعزه وحیدا
تا هفت جهان بکام او باد	طغرای سری بنام او باد

چون مطاوی الفاظش از تفصیل احوال غمازی و عاقل بود عرایس معانی در نقاب ابهام و اجمال متواری باعث مزید شوق و تعطش معرفت تفصیل احوال گرامی خاطر او را بر آن آورد که از حضرت مخدوم اجل و اکرم مصحوب قوافل نیاز و اعتذار استدعا نمود که اگر برخی از احوال این نامداران والا شکوه بران اضافه نموده آید و بعضی کارها و تردد که از دست این نیازمند درگاه آمده در موقع آن شرح داده شود تا حجم کتاب نیز قدری محسوس پیدا کند و ذایقه وقت از تلذذ اقسام معانی کامیاب گردد و دور نباشد و چون گرامی وقت آنحضرت سر تقیر از آن بود که در سر چنین مقاصد صرف گردد و توجه خاطر معلا که همه مصروف مقاصد اعلا و مقصور بر مطالب استنی است برین ظرف آورده شود باین احقر که قطره هم از ازل دریا و ذره از ان بیضاست فرمود که در طریق امتثال امر آن عزیز وقت و یگانه روزگار سلوک نموده این خدمت را بر نبی که مقترح له و مطلوب اوست بجا آورد بطرزیکه دل نشین و دلپسند عالی فطرت او گردد مرقوم خامه بدائع نگار بگرداند بناء

علیه محرر این سطور و نگارنده این نقوش ذره احقر نورالحق المشرقی الدهلوی البخاری، باینکه جولان جوای قلم تیز رفتار در میدان بیان این معانی کوتاه میدید و لسان ناطقه از افصاح و ابراز حقایق احوال لال می یافت - بر مقتضای اشارت وی نعمتِ ظاهرو باطن رفتن و قدم در راه امتثال امر ربی صورت و معنی نهادن از لوازم حال و اجبات وقت ۱ شمرده بقدر گنجایش وقت و حال بر اندازه ادراک فرصت از اکتساب مطالب ضروریه همتی بر تحصیل آن مطلوب برگماشت برخی از احوال سلاطین ماضیه را که در رساله اصیل بجهت رعایت طریقه اختصار متروک شده بود تخریر آورده بود و پاره از آن که در نقاب ایجاز و اجمال مخفی و مستور بود آن را بسطی و تفصیلی داد و در ضمن احوال بادشاه زمان خسر و گیتی ستان خدیوهفت کشور جلال الدین محمد اکبر که بنوعی از بسط و تفصیل از تاریخ اکبرنامه و جز آن انتخاب یافت (وقایع و ترداتی که از آن مصدر امور جلیله بر روی کار آمده بود نهی که اشارت یافت مرقوم گردانید) ۲ و بعضی از غرایب حکایات و نوادر واقعات درین زمان غرایب نشان (در) ۳ محل سنوح رموز غریبه وقوع یافت و از جماعه که جانب صدق ایشان راجح دانسته شنیده بود بقصد مزید و عبرت و خبرت ارباب دانش نگاشته آمد ۴

این نامه همین نه اسم اسمت درو گنجی است نهان و صد طلسم است درو

از دیده هوش و چشم عبرت بنگر نیرنگ جهان هزار قسم است درو

و چون این منتخب که خلاصه و زبده تواریخ ملوک هند است صورت انجام و وسمه اختتام یافت، نامش زبده التواریخ نهاده شد ملتمس از مکارم اخلاق بزرگان دانش و سخن رسان عالی منش آنکه زلات و هفوات مؤلف را که زیاده بر تهمت کتابت حروف و منصب نقل نصب ندارد بهمین شیوه عفو و صفا که کردار بزرگان والا فطرت در گذرانند و اگر باصلاح سهو و نسیان دست الطاف و نظر مهربانی دریغ دارند باری بکشف اسرار خطایا و هیچ استار عیوب پرده دری ننمایند رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۴

مقدمه:

در بیان معنی لفظ بادشاه و فائده علم تاریخ و باعث ابداع آن شاه باستانی زمان بمعنی اصل و خداوند بقای چیزی بود و بقا پابندگی ۵ آید و پاد بمعنی برپاشدن و باقی ماندن بود پس معنی لفظ بادشاه اصل و خداوند

۱ م: ب: احباب دولت ۲ م: الف: ندارد ۳ م: الف: ندارد
۴ الاعراف: آیت ۲۳ ۵ م: ب: ندارد

بقای چیزی بود و بقا و پایداری چیزی آنگاه بود که از ضد و مخالف خود محفوظ و مصون باشد و هر چیز از مخالف خود یا نیست گردد و یا نقصان پذیرد و از موافق خود بر حال خود باقی و پاینده باشد اگر بوجهی موافق افتد پایداری آید و بوجه مخالف آفت رسد و چون بادشاه نگهبان خلایق و سبب پایداری و دارندگی بود باید که حال وی موافق صلاح حال رعیت بود تا کار بصلاح انجامد نه مخالف تا آفت و فساد راه یابد و بزیادت عقل و کیاست و تجربه و حدیقت موصوف بود بتدبیر مصالح جمهورانام و تنسیق و ترتیب قواعد و قوانین عدل و سیاست و جهانبانی و فرماندهی و حکم روائی قیام تو اند نمود و سبب بقا و پایداری و دارندگی ایشان تو اند شد و صالح و قابل اطلاق اسم بادشاه تو اند گشت مجمل این گفتار این است و تفصیل صفات بادشاهان و آنانکه دستور و مقرب ایشان تو اند شد در کلام قوم مسطور و مذکور است اما فایده که در اکتساب علم تاریخ غازه شهرت بر او دارد که با^۱ نکته که در ابداع آن از خامه فکر تراقم تراویده بدانکه اصحاب هم حوالی و ارباب مکارم معانی را از سلاطین نام جوی و ملوک کامگار و خردمندان خرده بین استکشاف احوال و صادرات افعال اهل از مننه ماضیه و قرون سابقه از ان منظور بنظر اهتمام افتاده است که پر تو انوار حقایق کلیه از مطالع آفاق اعمال خزینه بر مرئی ادراک و آئینه بصیرت شان فروغ دهد و نیز کارهای که دیده (وران)^۲ خردمند پس از تجربه و آزمونهایش برده اند و مطالب و مقاصد که بر آن مرتب شد فایز و کامیاب گشته چون سامعه افروزی متوطنان مخبر گردد بر طبق آن عمل نموده گل چینی گلشن مراد کردند و دیگر در اینجا سر نیست شگرف که دانشوران بیدار مغز و آگاه دلان اسرار فهم بدال راه برند و به تمهید این مقدمه روشن و هویدا گردد که چون سلطان ملک ازل حکم کنت کنزاً مخفياً فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق از مستقر سریر سلطنت که شهرستان بطون وحدت صرف است خیمه بصحرای ظهور و اظهار زد و جواهر زواهر آثار اسما و صفات که در گنجینه خفا کامن و مستتر بود بر محالی و مظاهر عالم نثار کرد غایت آن بود که در کثرت کمال شعور و استعار نیست^۳ که در تعدی نیست و در فحجاب وجود اظهار اسرار نیست که دانای نهان و آشکاران "انسی اعلم ما لا تعلمون" در پرده کتمان و اختفا مندرج و مستور بوده مقتضای حکم الاصل یسری فی الفرع پر تو این صحبت ذاتی بر جمیع موجودات تافته^۴ و هر یک از آن بقدر اتساع دایره قابلیت و مقتضای ماهیت کلمی و نصیبی یافته است بموجب خلق الله آدم علی

۱ م ب: تا
 ۲ م ب: اضافه
 ۳ م ب: اشعار نیست
 ۴ م الف: تافیه

صورتہ آدمی را بر مثال خود آفریده است و خلعت خاصہ صفات خودش پوشانیدہ این معنی در وی قوی تر آید و چون انبیا و خلفا و سلاطین و علماء کہ اساطین^۱ ملک و ملت اند و از آد میان مظاہر کاملہ صفات حق از قدرت و از ادب و علم و عظمت آمدند داعیہ حسب ظہور در ایشان از سایر افراد کامل تر و وافی تر افتادہ لابدہمت شان منحصر بر آن گشت کہ بر جمیع عالم حکم نافذ ظاہر و باطن فرمان روا باشند و خواهند ہمہ بنی آدم مطیع و منقاد او امر و نو اھی ایشان گردند تا غیر را در مرتبہ ایشان ظہوری و استقلالی نباشد و در جیب سطوت و سلطنت انہما نمودی و پیدائی نیابند و ہم چنین علماء دانشوران ہر پیشہ کہ مظہر کامل صفت علم و آگاہی حق اند تصنیف و تعلیم و اظہار دانش و ہنر خواستند در عرصہ روزگار بشہرت و ظہور انگشت نمای ملک و ملکوت گردند و چون ظہور و اشتہار لازم ماہیت و مقتضای ذات این طوائف والا شکوہ آمد پس از انقضای دورہ شہادت بقوت و سطوت و استیلای کہ درین نشاۃ الکتساب کردہ بودند و سزاوار متبوعیت شدہ در ماہیات دیگر کہ برابطہ نوعی از مناسبت قرینی داشتند و تصرف کردہ بران آوردند کہ آثار کمال و معالم رفعت و جلال آنہا را بر صفحہ بیان رقم زدہ کلک اعجوبہ نگار ساختند تا در محافل معالی و مکارم اظہار و ابراز یافتہ قرناً بعد قرین ہم برین نمط فایز و کامیاب مقصود اصل خود باشند واللہ اعلم بحقیقت الحال و بیدہ از منہ الاعیان فی المبدأ و المال اکون شروع در مقصود میرود و مقصود درین نامہ ذکر سلاطین بلاد ہندست و ابتدا در وی از بادشاہان والا شکوہ حضرت دہلی است کہ دار الخلافت ہند و قبۃ الاسلام دین و موطن اولیاء و مقام اصفیا و مورد علماء و منشاء صلحا و منبع فیوض و مظہر اسرار ولایت و مہبط انوار کرامت است و بعد از ذکر اورنگ نشینان این مصر جامع بدستان احوال سلاطین دیار دیگر از مالوہ و گجرات و دکن و کشمیر و ستمہ و ملتان و بنگالہ و جونپور کہ بعد از خطور سلطنت و شوکت و فرمان روایان دہلی طبقہ طبقہ گشتہ حکم ملوک طوائف پیدا کردہ بودند پرداختہ است و باللہ التوفیق چنین گویند کہ شہر دہلی در عصری از عصرہا آباد الا باد از ان برنجی خراب شد کہ مسکن و حوش و طیور و مرغزار دام و دد گشت۔ و خرابی در ۳۰۴ ریح و ثلثا ثمائیہ آبادان شد و قریب بہ سی صد سال داخل ممالک رایان ہند از قوم پتواری چوہان بود و در حد و دسنہ ثمان و خمسائیہ بردست بعضی از امرای سلطان معز الدین محمد بن سام کہ اورا شہاب الدین غوری نیز گویند فتح شد و رای چہو را کہ آخرین رایان این زمین از قوم چوہان بود بقتل رسید و سلاطین غور و غزنین از ملوک شہنشاہان بادشاہان

عالیشان و بزرگ منش بودند چندگاه اطراف ممالک را از دیارِ عجم قابض و متصرف بود آثار خیر و نیکنامی بر صفحه روزگار گذاشته و یکی از ایشان سلطان معزالدین محمد بن سام انارالله برهانه است و وی بادشاه عظیم الشان و عالم گیر و (غازی) و عادل بود در محافظت سنت نبوی صلی الله علیه و سلم و ترحیب غزاة و استقامت بر جاده مسلمانان از پادشاهان عدیل و نظیرنداشت و در سنه تسع و ستین و نهمسایه بطریق نیابت از برادر خود سلطان غیاث الدین که سلطنت غور و غزنین داشت حکومت غزنین رسید و در شهر سبعین و نهمسایه به سمت ملتان لشکر کشید و ملتان را از دست قرامطه خلاص کرد و در سنه اربع و سبعین هم از راه اوچه و ملتان بطرف نهر واله آمد و چون رای نهر واله حشم و پیل بسیار داشت لشکر اسلام را طاقت مقاومت و انتقام آن نبود سلطان معزالدین به حصول مراد از آنجا بازگشت و در خمس سبعین به جانب فرشور لشکر کشید و فتح کرد بعد از آن بدو سال دیگر بطرف لاهور آمد و خسر و ملک از ملوک محمودیه در آن جا بود بر طریق صلح پسر ابا یک زنجیر فیل بخدمت سلطان معزالدین فرستاد و سلطان معزالدین از اطراف ممالک کناره دریا از تنه و غیر آن ضبط کرده در وقت مراجعت حصار سیالکوٹ را عمارت فرمود و یکی از امرای دولت خود را در آنجا نصب کرده بولایت خود بازگشت خسر و ملک بعد از مراجعت وی لشکرهای هندوستان و چتر تنه قبایل کهو کران جمع کرده بر سیالکوٹ آمد و مدتها بنشست و بی مراد مراجعت نمود و در سنه اثنین و ثمانین و نهمسایه باز بدر شهر لاهور آمده ناریه حرب بر افروخت و چون دور دولت محمودیان با خراج امیده بود و آفتاب سلطنت ایشان بغروب رسیده خسر و ملک طاقت مقاومت نیاورده در دست سلطان معزالدین محمد بن سام مسلم شده و بسیاری از ممالک هندوستان در حیطه ضبط او درآمد بعد از آن بولایت مراجعت کرده برد فساد آن حد و نموده باز لشکر مستعد کرده بطرف قلعه تمبرهنده آمد آن قلعه را فتح کرد و بارایان و هندوان جنگهای عظیم کرد و یکی از امرای دولت را در تمبرهنده گذاشت و بر رفت بعد از رفتن وی رای چهورا که کلانترین راجهای این دیار و بشوکت و حشمت قوی ترین اینها بود پبای قلعه آمده جنگ پیوست و سیزده ماه و چیزی داد جنگ داد سلطان معزالدین سال دیگر با صد و بیست هزار سوار برگستوان بانقام سال گذشته روی هندوستان نهاد و لشکر کفار گونسا رمنهزم گردانید و رای چهورا گرفتار آمد و بردست غازیان سلطان بدار البوار رفت و سر او را پیش سلطان آوردند سلطان سر او را بدو دندان که شکسته بود

بشناخت و هانسی سرسی و دارالملک اجمیر که پای تخت بهتور بود و یار دیگر فتح شد و ملک قطب الدین ایبک را بقلعه کهرام نصب فرمود و مراجعت کرد قطب الدین ایبک از قلعه کهرام بطرف میرت آمد و آن حصار را فتح کرد و حضرت دہلی را بکشاد و ظہور این فتح و نصرت در سنہ ثمان و ثمانین و نسمایۃ بود و در شہور سنہ تسع و ثمانین سلطان معز الدین از غزنین بطرف قنوج و بنارس آمد و در حدود چند و ارارای بجے چند را منہزم گردانید و درین فتح ششصد (واند) ۱ زنجیر پیل بدست آمد بعد از آن در ظل دولت آن بادشاہ غازی قطب الدین ایبک کہ بندہ از بندگان وی بود فتح بلاد ہندوستان میکرد در اثنای آن سلطان غیاث الدین محمد بن سام کہ برادر سلطان معز الدین محمد بن سام بود در شہر ہرات نقل کرد سلطان معز الدین بر عزیمت عزای برادر در آنجا رفت و حدود ولایت آن دیار را بر امر قسمت کردہ باز بغزنین (رفت) ۲ و استعداد سفر خوارزم آغاز نہاد و در سنہ احدی و تسعمایۃ بر سمت بلاد جنگہا شد لشکر کشید و محمد خوارزم شاہ از پیش لشکر او منہزم شدہ بخوارزم رفتہ و میان ایشان جنگ ہا شد و خوارزم بدست نیامد از اینجا در ترکستان رفتہ غزاہا کرد و عزیمت بجانب خطا مصمم ساختہ بود۔ چون شنید کہ جماعت متمردان در ہندوستان از کھو کھران و غیر ہم بنیاد تمر نہادہ اند باز بہ ہندوستان آمد و طوایف متمردان را سزاداد و از خون ۳ کافران جوینی ہارواں کرد و در وقت مراجعت بغزنین بردست یکی از فدائیان ملاحظہ در منزل دمیک در سنہ اثنین و تسعمایۃ کہ حاصل لفظ صاحب السریراست شہادت یافت و یکی از فضلائی آن عصر در تاریخ فوت وی گفتہ است

شہادت ملک بحر و بر معز الدین کز ابتدای جہان شہ چون نیامد یک
سیوم بغرہ شعبان بسال ششصد و دو فقاد در رہ غزنین بمنزل دمیک

و خروج چنگیز خاں ہمدین سال بود۔ آنچه از اموال و جواہر در خزانہ غزنین جمع شدہ بود و از حد و عدو حوصلہ شمار بیرون بود (چنین گویند) ۴ العہدہ علی الراوی کہ یک جنس الماس کہ نفیسی و عزیزترین جواہر است یک ہزار و پانصد من موجود بود دیگر جواہر و نقود ہم برین قیاس باید کرد و پادشاہی سلطان معز الدین محمد بن سام از ابتدای حکومت غزنین سی و سہ سال بود بعد از وی سلطان قطب الدین ایبک بر سریر سلطنت نشست

۱ م الف: ندارد ۲ م ب: آمد
۳ م ب: خبر ۴ م ب: اضافہ

اول سلاطین اسلام که در هندوستان بعد از فتح دہلی بر اورنگ سلطنت و سریر ایالت نشست او بود وی از غلامان ترک نژاد است و سلطان ۱ معز الدین محمد بن سام را بخزیدن غلامان ترک ولعی تمام و میلی شگرف بود در اوایل حال که او را از ترکستان آوردند بہ شہر نیشاپور بردند و یکی از قضاة نیشاپور کہ از اولاد امام اعظم ابوحنیفہ کہ حاکم ممالک نیشاپور و مضافات او بود اورا بخزید و در خدمت پسران وی کلام اللہ و سواری و تیر اندازی بیاموخت پس در آوان شباب اورا بتجار بغزنین آوردند سلطان معز الدین اورا بخزید و وی بہمہ اوصاف حمیدہ و آثار گزیدہ موصوف بود اما بظاہری جمالی نداشت و انگشت نحصر وی شکستگی داشت بدان سبب اورا ایک گفتندی۔ وقتی در مجلس عشرت سلطان معز الدین بہر یک از بندگان وی کہ حاضر بودند بہ زروسیم ساختہ و ناساختہ انعام کرد و آنچه از انعام بقطب الدین رسید وی از مجلس عشرت برآمدہ تمامہ آن اموال را بترکان و پردہ داران بخشید چنانکہ باوی بیچ از ان باقی ۲ نہماند دیگر روز آن حکایت بسبع سلطان معز الدین رسانیدند سلطان را شیوہ جود و ہمت وی خوش آمد و اورا بنظر عنایت و قربت مخصوص گردانید و بعضی از اشغال پیش تخت و بارگاہ اورا اشارت فرمود ہر روز کار او بمرتبہ عالی رسید تا بکار امیر آخر شد و در رکاب دولت سلطان دران ولایات و در دیار ہندوستان کارہای بزرگ و فتہمای عظیم بردست وی ظہور یافت و فتح دہلی چنانکہ گذشت نیز بردست وی بود و در ثلاث و تسعین بطرف نہر والہ رفت و انتقام سلطان معز الدین را از کفار برکشید و دیگر بلاد ہندوستان را تا باقصای ممالک چین از جانب مشرق فتح کرد۔ چون معز الدین سام وفات یافت سلطان غیاث الدین محمود کہ برادر زادہ ۳ سلطان معز الدین بود قطب الدین را ہم خبر فرستاد و لقب سلطانی داد و سلطان قطب الدین در سنہ اثنین و ستمایہ از دہلی عزیمت لاہور کرد و در روز (سہ) ۴ شنبہ ہژدہم ماہ ذی القعدہ سنہ مذکور بر سریر سلطنت لاہور جلوس فرمود و میان وی تاج الدین یلدوز کہ یکے از بندگان معز الدین بود و بعد از سلطان معز الدین حاکم غزنین شدہ اسم بادشاہی بر خود اطلاق کردہ بود بر سر لاہور مخاصمت افتادہ آتش محاربہ برافروخت و تاج الدین ہزیمت خوردہ بکرمان رفت

۱	مب: سلطان اسلام	۲	مب: چیز
۳	مب: برادر او	۴	مب: - ندارد
۵	مب: اضافہ		

سلطان قطب الدین بغزین آمد و آن ممالک را نیز در ضبط آورد و مدت چهل روز که بر تخت غزین بود انعامات و افر و بخششهای بی شمار (به خلق خدا ارزانی داشت و چون بسبب اشتغال از پرداخت سلطنت امور جهان داری و نگهداری سلسله حزم و احتیاط غفلتی بحال وی راه یافت (سلطان) ۲ تاج الدین باز بغزین آمده بروی غلبه آورد قطب الدین از آنجا گریخته به لاهور آمد و وی در عالم در جود و بخشش همه (شجاعت نظیر خود نداشت و درین دو صفت در اثر او مثل او پادشاه نبود) ۳ همه ممالک بود کشتی وی هم لک لک بود بهاء الدین اوشی که از شعرای وقت اوست در مدح وی گفته است ۴

این بخشش لک تو در جهان آورده کانرا کف خود تو بجان آورده
از رشک کف تو خون گرفته دل کان پس لعل بهانه در میان آورده

سلطان قطب الدین بعد از آن به لاهور آمد. چون قضای اجل در رسید در سنه سیع و ستمایه در میدان گوی باختن از اسب خطا کرد و بینتا دو جان بحق تسلیم کرد سلطنت پناه تاریخ فوت اوست مدت ملک او از اول فتح دلی تا بدین وقت بیست سال بود و عهد سلطنت وی با چتر و سکه و خطبه چهار سال و کسری بود. عاقبت آن همه ۵ بباد فنا رفت.

جهانا پیرو چو خوانی درود چو می پروری پروریدن چه سود
بعد از آن ملوک و امرا صواب چنان دیدند که از برای تسکین فتنه و آرامش رعایا و اطمینان قلب لشکر آرام شاه را که پسر سلطان قطب الدین ایک بود در لاهور بر تخت نشاندند ۶ و سلطان قطب الدین را نظر ملک داری بر سلطان شمس الدین بود که بنده و داماد و پسر خوانده وی بود و اقطاع بدادن او را سپرده پس ملوک و امرا با اتفاق او را از بدادن آورده بر تخت مملکت دلی نشاندند آرام شاه از اطراف امرا و سپاه پدر گرد آورده بر دلی آمد ملک التمش بیرون آمده و داد محاربت داد ۷ آرام شاه را بر هم زد و بی

۱	م الف : ندارد	۲	م الف : ندارد
۳	م الف : ندارد	۴	م ب : هم
۵	م ب : نهادند	۶	م ب : داده

نزاع بر تخت سلطنت دہلی ممکن و استقراریافت۔

کسی را کہ دولت کند یاوری کہ باشد کہ باوی کند داوری ۱
 (مدت سلطنت آراشاہ بسال نمیرسد) ۲ سلطان شمس الدین اتمش بادشاہ عادل و منصف و
 کریم و جواد و غازی و مجاہد و مرابط و عالم پرور و عدل گستر بود و در تعظیم مشائخ و علما و زہاد از بادشاہان بنظیر ۳
 نداشت و انعام عام او شامل اصناف خلائق و طوائف مردم بود از سادات و علماء مشائخ و ملوک و امرا و کبری
 دہاقین و تجار و غرباء و غیر ہم را و ہر سال زیادت از ہزار ہا لک بذل میفرمود خلائق اطراف گیتی و آفاق عالم
 را بحضرت دہلی کہ دار الملک ہندوستان است و مرکز دایرہ اسلام و حوزہ دین محمدی و بیضہ ملت احمدی قبۃ
 اسلام ۴ عالم صانہا اللہ عن الآفات و المخافات جمع آورد و این شہر عظیم بکثرت انعامات و شمول
 کرامات آن بادشاہ دین دار قطر جال افاضل آفاق و لجا و ملاذ و مہرب و مامن اہل عالم گشت و شمس الدین
 نیز از غلامان ترکی بود اول بدست یکی از اقربای صدر جہان تجار افروختہ شد و در اہل خاندان عزت و
 دودمان طہارت نزہت یافت و از انجا بدست تاجری دیگر فروختہ شد و از وی بدست دیگری افتاد تا اورا
 بحضرت غزنین آوردند و در آن مدت بیچ غلامی ترک باین حسن و جمال و اوصاف حمیدہ و اخلاق مرضیہ نیامدہ
 بود و کروی بخد مت سلطان معز الدین سام عرضہ داشتند ۵ فرمود تا اورا قسمت کردند و او با یک ترک دیگر
 در یک سلک بود و ہزار دینار زررکنی قیمت متعین شد مالک وی در فروختن او مضایقت نمود سلطان معز الدین فرمود تا
 بیچ آفریدہ اورا نخر دمالکش باز بخاربرد بعد از مدت سہ سال بغزنی آورد و یک دیگر در غزنین ماند بفرماں سلطان اورا
 کس نخرید چون سلطان قطب الدین از غزولہ نہر والہ و فتح گجرات بغزنین رفت و حکایت شمس الدین را

۱	مب: سروری	۲	م الف: ندارد
۳	مب: بنظیر	۴	مب: ندارد
۵	مب: عرضہ داشت	۶	مب: غزا

استماع کرد از سلطان معزالدین اجازت خواست تا او را بخرد پس قطب الدین آن هر دو غلام (ترک را بیک لک چنین بخرد و بدلی آورد و آن)^۱ دیگر را طمغان نام نهاد و امیر تبرهنده کرد و شمس الدین التمش را فرزند خواند و بخود نزد یک گردانید هر روز مرتبه و جاه شرف^۲ او را زیادت گردانید چون آثار رشد در حرکات و سکنات او مشاهده کرد او را امیر شکار گردانید (بعد از آن چون کالیور فتح کرد امیر کالیور شد)^۳ بعد از آن اقطاع برن و بدوش داد وی در خدمت سلطان معزالدین و قطب الدین در دیار خوارزم و ترکستان و (هندوستان)^۴ فتحهای عظیم و کارهای بزرگ کرد پس خطا اعتاق او را تحریر آوردند و بنظر بادشاهانه محفوظ و ملحوظ گشت و چون سلطان قطب الدین در لاهور مدار البقار حلت نمود ملوک و امرا با اتفاق او را بر تخت سلطنت دہلی بنشانند و وی در زمان سلطنت خود نیز در بلاد هندوستان از اوچه^۵ و سیوستان و سیالکوٹ و سرهند و سرسی و کهرام و قنوج و ترہت و کالیور و اجمیر و گجرات و ملتان و لکھنوتی و بہار و مالوہ و مندو و اجین و دیگر اکناف و اطراف این ولایت فتحهای عظیم کرد و از اجین نگری مہا کال بت آورد در پیش مسجد جامع دہلی کہ در زیر منارہ است آن بت را فرو بردہ اند و این منارہ کہ عمارتست^۶ در غایت رفعت و متانت از سنگ سرخ تراشیدہ بطرز غریب تعمیر یافتہ چنانکہ در ربع مسکون نظیر ندارد از بناهای اوست و در سنہ ثلاث عشرین و ستمایۃ عزیمت فتح قلعہ رتھبور کرد در اندک مدت آن قلعہ عظیم بدست آورد در تواریخ اہل ہند آوردہ اند کہ ہفتاد و چند بادشاہ پای آن^۷ قلعہ آمدہ اند و ہچکس را فتح آن حصار میسر نشدہ و در اربع عشرین فتح قلعہ کرد۔ غنائیم بسیار آوردہ و در خمس و عشرین از حضرت دہلی لشکر بطرف بلاد اوچه^۸ و ملتان کشید و فتح کرد و بدہلی باز آمد و در سنہ ست و عشرین و ستمایۃ رسولاں دار الخلافت عباسیہ با تشریفات وافرہ بحضرت دہلی رسیدند و شہر (را)^۹ آئین بستند و شاد بیہا کردند و ہم درین سال خبر فوت ملک ناصر الدین محمود کہ پسر کلان سلطان شمس الدین بود از لکھنوتی آوردند۔ ملک حسام الدین خلجی در ممالک لکھنوتی عصیان آورد سلطان شمس الدین بطرف

۱	مب: اضافه	۲	مب: جا و طرف
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: اچہ	۶	مب: عمارت است
۷	مب: این	۸	مب: اچہ
۹	مب: اضافه		

لکهنوتی لشکر کشید و در سنه ثمان و عشرين ملک حسام الدین را بدست آورد و تحت لکهنوتی بمملک علاء الدین حسامی داد و بدلی آمد و در سنه تسع و عشرين عزیمت فتح کالیور کرد و بامنگل دیو پسر بریل دیو جنگها کرد و منگل دیو لعین در شب از قلعه بیرون آمد و بگریخت و قلعه بتصرف درآمد خلق بسیار اسیر کردند و سید گبر را سیاست کرده بکنجهم فرستادند ملک تاج الدین ریزه که دبیر مملکت بود در فتح قلعه این رباعی گفته و بر سنگ دروازه قلعه کنده اند

هر قلعه که سلطان سلاطین گرفت از عون خدا و نصرت دین گرفت
آن قلعه کالیور و آن حصن حصین در ستمایه سنه ثلاثین گرفت

و چون بحضرت دلی باز آمد لشکر بطرف مالوه برد و حصن بهلیان را گرفت در بت خانه که سید سال آنرا عمارت می کردند و رفعت او بقدر صد گز بود خراب کرد و تمثال (بکرماجیت که پادشاه هندوان بود و تاریخ از عهد وی بنویسند در آن وقت از عهد وی یک هزار و سیصد و شانزده سال بود و چند تمثال دیگر که آنرا از برنج ریخته بودند) ابا سنگ مها کال با حضرت دلی آورد و در سنه ثلاث و ثلاثین (ستمایه) ۲ بلشکرهای هندوستان بطرف ملتان رفت و در آن سفر ضعف و بیماری بروی مستولی گشت و چون دلی باز آمد روز دوشنبه پیست و ششم

ماه شعبان سنه ثلاث و ثلاثین و ستمایه از دایر فابدار بقار حلت نمود قالوا انا لله و انا الیه راجعون

کرا دانی از خسروان عجم ز عهد فریدون و ضحاک و جم
که در تخت و ملکش نیاید زوال نماند مگر ملک ایزد تعال

بادشاهی سلطان شمس الدین پیست و شش سال بود بعد از آن سلطان رکن الدین فیروز شاه بن سلطان شمس الدین بر سریر سلطنت نشست وی در عطا و سخاوت بی نظیر بود لیکن میل وی همگی بجانب لهو و نشاط و طرب و فسق و فساد بود و اکثر انعامات و تشریفات وی بجماعت مطربان و مسخرگان م و خندان بود چنانکه همین معنی سبب زوال ملک او شد تمامه امر او ارکان دولت به سلطان رضیه که دخترش بزرگتر سلطان شمس الدین بود بیعت کردند و رکن الدین فیروز را گرفته جس و قید کردند ۳ در سنه اربع و ثلاثین و ستمایه هم در حبس راه فنا گزیده ۴ و مدت

۱ م ب: اضافه

۲ م ب: ندارد

۳ م ب: در انداختند

۴ م ب: گزید

پادشاہی وی شش ماہ و بست و شش روز بود بعد از ان سلطان رضیہ الدین^۱ بنت سلطان شمس الدین پادشاہ شد وی پادشاہ عاقل و عادل و کریم و رعیت پرور و احسان گستر و لشکر کش بود و ہمہ اوصاف گزیدہ کہ بادشاہان را باید داشت جز آنکہ از حلیہ مردی عاقل بود و در عہد پدر خود نیز فرمان دہ و کار گزار و با عظمت تمام بود از آنکہ مادر وی بزرگ ترین حرمہا بود چہر یف^۲ سلطانی امتیاز داشت (ایچ معنی از امر و علمای آن عصر کہ جانب دین و دیانت ایثاں غالب بود خالی از غرابت نیست مارب مکر در عدم ارتکاب آن قلع و فتوری تمام در انتظام امور دینیہ راہ فیہ مافیہ شد و بنا بر مصلحت چند روزہ بحکم اضطرار از ارتکاب و اختیار آن کردہ باشند)^۳ عجب تر آنکہ گویند سلطان شمس الدین نیز در آخرت حیات خود اورا ولی عہد خود گردانیدہ و بکتابت ولایت نامہ عہد سلطنت (مراورا)^۴ حکم کردہ بود چون بعضی از بندگان دولت کہ بحضرت سلطنت قربتی داشتند عرض کردند کہ با وجود پسران بزرگ دختر را ولی عہد گردانید درین چہ حکمت است گفت پسران من بعشرت جوانی مشغول باشند و ہیچ کدام کار مملکت ندانند خورد چنانکہ شمار بعد از فوت من معلوم گردد کہ ولی عہد را ہیچ یکی از وی لایقہ نباشد چون سلطان رضیہ تخت نشست ہمہ کار ہا بر قانون اصل باز آمد لیکن بعضی از وزرای و امرا بمنازعت و مخالفت برخاستند لیکن بعد از معارضات و قتال و محاربات کار دولت سلطان رضیہ منتظم گشت و بہ ملوک و امراء مناصب و اقطاع تعیین کرد لشکر ہا کشید و فتحہا کرد در آخر از لباس عورات و پردہ بیرون آمد و قبا بست و کلاہ نہاد در میان خلق ظاہر شد و بر پشت پیل^۵ می نشست و ہمہ خلق اورا ظاہر میدیدند و از جملہ حوادث کہ در اوایل عہد سلطان رضیہ افتاد بزرگتر آن بود کہ قرامطہ و ملاحدہ ہندوستان باغرای شخصی کہ اورا نورترک گفتند از اطراف ممالک ہند و گجرات و ولایت سند و اطراف دار الملک دہلی و سواہل جون و گنگ در دہلی جمع شدند و در سر باہم بیعت نمودہ قصد اہل اسلام کردند و این نورترک تذکیر میگفت^۶ و او باش جمع آمدند و علماء

۱	م ب: سلطان رضیہ	۲	م ب: بہت قرب
۳	م ب: اضافہ	۴	م الف: ندارد
۵	م ب: فیل	۶	م الف: میگفتند

سنت و جماعت را ناصبی^۱ می گفت و مرجی^۲ نام میکرد و خلق عوام را بر عداوت طوایف علماء مذہب ابو حنیفہ و شافعی تحریر می نمود تا میعاد نهادند تمامه طوایف ملاحظه و قرامطه روز جمعہ ششم ماه رجب سنہ اربع و ثلاثین و ستمایه بقدر یکہزار مرد با سلاح از شمشیر و سپر بدو فوج شدہ بمسجد درآمدند و از ہر دو طرف تیغ بر مسلمانان نهادند و خلق بسیار بعضی بہ تیغ آن ملاحظہ و بعضی زیر پای خلق شہید (شدند)^۳ و چون بسبب این فتنہ غریو^۴ از خلق برآمد مبارزان حضرت و دیگر مردان سوار با سلاح در مسجد جامع درآمدند و تیغ در ملاحظہ و قرامطہ گرفتند و ہمہ را بدوزخ فرستادند و فتنہ بیار امید و در ماه شعبان سنہ سبع و ثلاثین ملک التونیہ کہ مقطع تبر ہندہ بود مخالفت آغاز نهاد و بعضی از امرای حضرت نیز با وی یار بودند سلطان رضیہ بدفع وی بالشکرہای گران سوار شد چون بدان موضع رسید امرای ترک خروج کردند و رضیہ را بگرفتند و مقید کردند و بقلعہ تبر ہندہ فرستادند ملک التونیہ اورا در حبالہ خود در آورده قصد دہلی کرد و سلطان معز الدین کہ پسر سلطان شمس الدین بود در دہلی بر تخت سلطنت نشست و لشکری بہ دفع رضیہ و ملک التونیہ برگماشتہ ہزیمت داد رضیہ بار دیگر زمیند از ان کہو کران و جز ایشان جمع کردہ و قصد دہلی کرد این بار نیز ہزیمت خورد و چون بہ کبیتل رسید لشکری کہ با ایشان بود ہمہ تکلف نمودند رضیہ با ملک التونیہ ہر دو گرفتار شدند و بدست ہندو ان شہادت یافتند اندر سنہ ثمان و ثلاثین و ستمایہ مدت ملک سلطان رضیہ سہ سال و شش ماہ و شش روز بود پس بعد از آن^۵ سلطان معز الدین بہرام شاہ بن سلطان شمس الدین بی منازع بر تخت سلطنت تمکن یافت و وی بادشاہ قاہرہ و بی باک و پردل و خونریز بود اما در ذات خود شرمساری و بی تکلفی داشت و ہرگز از خلی و جلال کہ آئین پادشاہان دنیا باشد با خود داشتی و در زیب و زینت رغبت نمودی و در عہد وی در سنہ تسع و ثلاثین لشکر مغل بر سر لاہور آمدند و بر آن شہر دست یافتند و مسلمانان را شہید کردند و اتباع ایشان را اسیر گردانیدند و در آخر عہد سلطنت وی میان امرای خلاف افتاد و نزاع ہما شد و اکابر و معارف در اصلاح آن کوشیدند فخر الدین مبارک شاہ فرخی فراش بود در خدمت سلطان قرہتی یافتہ و بر مزاج سلطان استیلائی تمام گرفته ہر چہ با سلطان گفتہ همان کردی۔

۱ م ب: ناصبی
 ۲ م ب: مرجی
 ۳ م الف: ندارد
 ۴ م ب: نفیر
 ۵ م ب: ازوی

بگفتار شیرین فریبنده مرد کند آنچه نتوان بشمشیر کرد
 این فراش بیچ وجه بصلح و اتفاق رضا نمیداد و آخر الامراء کرد بتنگ آمده خروج کردند و شعی گرد
 آمده حصار بگرفته روز دیگر تمام شهر در ضبط آوردند و بهرام شاه را مقید کردند مبارک شاه فراش را که در تیج
 فتنه میکوشید مثله کردند و بکشتند و در شب سه شنبه سیزدهم ماه ذی القعدة تسع و ثلاثین و ستمایه سلطان معز الدین
 بهرام شاه را نیز شهید ساختند

در تیج ده از خراب و آباد باقی نهاده اند بنیاد
 مدت پادشاهی او دو سال و یکماه بود بعد از آن سلطان علاء الدین بن مسعود شاه سلطان رکن الدین فیروز
 شاه پادشاه شد و وی پادشاه زاده کریم و نیکو خلق بود و باوصاف حمیده موصوف در وقتی که شهر دہلی از دست معز الدین
 بیرون شد ملوک و امرا با اتفاق هر سه پادشاه زاده سلطان ناصر الدین و ملک جلال الدین و سلطان علاء الدین را از جہس
 بیرون آوردند و بر سلطنت علاء الدین اتفاق کردند و از اتفاقات حسنه که دولت علاء الدین را شایسته افتاد آن بود که
 هر دو عم خود را اطلاق فرمود و بیرون آورد و ملک جلال الدین را خطه قنوج داد و سلطان ناصر الدین را محروسه بهرا تیج
 تفویض کرد چنانکه ایشان در آن بلاد از غرودات و عمارات و رعیت پروری آثار پسندیده نمودند و در آخر عهد سلطان علاء
 الدین جماعه از ناکسان خفیه بخدمت وی راه یافتند و او را حرکات و سکنات ناپسندیده باعث شدند تا جمله طبیعت او از
 سنن پسندیده بکشت و قتل در طبیعت وی جای یافت و شراب و شکار و عیش و عشرت با فراط میل آورد و فساد بملک
 سرایت کرد و مصالح مملکت مهمل ماند ملوک و امرا اتفاق کردند بخدمت سلطان ناصر الدین در خفیه مکتوبات ارسال
 داشتند و قدم او را بشهر التماس نمودند و سلطان علاء الدین را جس کردند تا همدراں جس پیست و سیوم ماه محرم سنه اربع
 و اربعین و ستمایه و دیعت جان شیرین بجان آفرین سپرده و مدت سلطنت وی چهار سال و یکماه بگروز بود بعد از آن
 سلطان ناصر الدین محمود بن سلطان شمس الدین با اتفاق و اجماع بر سریر سلطنت دہلی نشست

خدایو خردمند فرخ نهاد که شاخ امیدش برومند باد
 بدورانش از کس نیازد کس بتن ۷ در بزرگے همی برد بس
 سر آمد بتامید بخت از سراں نهادند سر بر خطش سروراں

۱ م الف: بصلح و رضا نمیداد در شب امراء کرد
 ۲ م ب: سبق

(قاضی منہاج الدین جورجانی کہ از اکابر علماء بود و بتقوی و دیانت مقتدای روزگاری آورد) ۱ در طبقات ناصری می نویسد ۲ کہ آنچه حق تعالی از اخلاق انبیا و اوصاف اولیا در ذات معظم این بادشاہ و بادشاہزادہ ودیعت نہادہ است و در عنصر میمون او تعبیه کردہ از تقوی و دیانت و زیادت و صیانت و شفقت و رحمت و معدلت و انعام و کرمیت و حیا و صفا و ثبات و وقار و صیام و قیام و تلاوت و حفادت و کم آزاری و بردباری و محبت علم و علماء مودت ۳ مشائخ با دیگر معانی گزیدہ آثار پسندیدہ از لوازم سلطنت و مواجب مملکت باشد با اتفاق اہل عصر در ذات ہیچ پادشاہی از سلطان ایام ماضیہ و ملوک قرون سابقہ نور اللہ مرقد ہم ۴ جمع نبود و طہارت ذیل و صفوت ظاہر و باطن این سلطان اعلاشانہ و اعظم برہانہ چندانست کہ در تحریر و تقریر نیاید و در تاریخ فیروز شاہی مینویسد کہ وی قوت خاصہ خود از وجہ کتابت مصحف کردی گویند کہ یکم تہ کی از امرای وی مصحف را بہ بہای زیادہ خرید چون سلطان ازین معنی آگاہ شد اورا خوش نیامد فرمود کہ بعد ازین مصحف مرا خفیہ بہ بہای متعارف می فروختہ ۵ باشند و نیز منقول است کہ کنیزکی و خادمہ و رانی منکوہہ خود نداشت (تہی) ۶ طعام وی ہمین منکوہہ میکرد و اللہ اعلم و این سلطان ناصر الدین الان بہ نصر الدین غازی اشتہار دارد گویند چون (وصیت) کے کردہ بود کہ پس از مردن ریسمان بر پای بستہ اورا در غاری بیندازند قبر او درون غار کردہ سردابہ راست ساختہ انداز آن باز سایر مردم دہلی بزیرت قبر وی تہرک میجویند و مطاف و مزار عموم خلایق ۷ است (در) ۸ تاریخ طبقات ناصری کہ (بنام او تالیف یافتہ) ۹ احوال چہار دہ سالہ اوسنہ ثمان و نسمین و ستمایہ (در وی) ۱۰ نگاشتہ شدہ است و سلطان شمس الدین اورا بنام ولقب پسر خود کلان ناصر الدین محمود کہ حاکم لکھنوتی بود و ہم در زمان سلطنت وی از عالم رفت خواندہ بود و سلطان ناصر الدین بعد از سلوک بر سریر سلطنت نشست ہر سال فتی و کاری کرد کہ از آنجا

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: در طبقات ناصری کہ بنام او تالیف نمودی می آورد
۳	م ب: مودی	۴	م ب: ہر قدم
۵	م ب: افرختہ	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: ندارد	۸	م ب: خلق
۹	م ب: ندارد	۱۰	م ب: اضافه
۱۱	م ب: ندارد		

عزت اسلام و شوکت مسلمانان بظہور رسید و شیوہ عدل پروری و داد گستری بوجود آمد و در آخر عہد وی لشکر مغل بنو اجمی اچہ و ملتان رسید سلطان بدفع ایشان عزیمت کرد ۱ و لشکر مغل ۲ طاقت جنگ نیاوردہ برگشت و خلیفہ و نایب وی در کل امور سلطنت و مہام مملکت الخ خان معظم بود کہ بعد از وی سلطان غیاث الدین لقب ۳ یافت و این ملک غیاث الدین بلبن بندہ و داماد پدر وی بود و سلطان ناصر الدین نیز دختر اورا گرفت و زمام مہام مملکت بدست اختیار وی داد و بعدل و رافت نصیحت کرد و گفت کاری کنی کہ در حضرت عزت از جواب درمانی و ہم الخ خان را بعد از خود ولیعہد گردانیدہ از دار فناء بدار بقارحلت فرمود و لفظ شاہنشاہی ۴ مودی سال فوت ۵ اوست در بعضی تاریخہای معتبر نظر در آمدہ (تاریخ عقیفی میگویند) ۶ کہ سلطان ناصر الدین را غیاث الدین شربت شہادت در کام کردہ است آوردہ کہ (درین) ۷ باب سہ روایت منقول است اشہر آنکہ ناصر الدین را بخانہ (خود) ۸ در آوردہ و دراز بیرون ۹ فرار کردہ چندان نگہداشت کہ ہم درون خانہ بتشنگی و گرسنگی ہلاک شدہ و نیز گویند کہ سلطان فیروز انار اللہ برہانہ عادت آن بود کہ از دہلی از اللہ ہر گاہ اورا یاد کردی غلام خواجہ کش گفتی واللہ علم بالصواب بعد از ان سلطان غیاث الدین بلبن در سنہ اثنین و (ستین) ۱۰ لوستماتیہ بر تخت سلطنت جلوس نمود و وی از بندگان شمش بود در میان بندگان ترک چہلگانی آزاد شدہ و این ہمہ بندگان امرا و ملوک و مقربان در گاہ سلطان شمش الدین بودہ اند مفاخر و مآثر ایشان در طبقات ناصری مذکور است و غیاث الدین از ہمہ بیشتر و مقرب تر وہ کیاست تر بود و وی خود را از اولاد افراسیاب میگرفت صاحب تاریخ فیروز شاہی می گویند کہ بعد از شمش الدین در مدت سی سال بادشاہی فرزند ان سلطان شمش الدین از جہت جوانی و غلبہ ہوا و بواسطہ

۱	م ب: نمود	۲	م ب: مغول
۳	م الف: ملقب	۴	م ب: شاہنشاہ
۵	م ب: وفات	۶	م ب: اضافہ
۷	م ب: است آوردہ	۸	م ب: ندارد
۹	م ب: خود	۱۰	م الف: بیروان
۱۱	م ب: ندارد	۱۲	م ب: ندارد

حلم و مسامحه و دست ۱ خویی سلطان ناصرالدین پسر خرد ۲ سلطان شمس الدین نفاذ امر سلطنت اختلال (پذیرفته بود) ۳ و در خزاین و پایگاه سلطانی زر و واسپ چندان نمانده و اسباب و سرمایه سلطنت در میان بندگان شمشکی که خانخانان عصر بوده اند قسمت یافته و چون غیاث الدین بر تخت نشست شیوه سیاست و جباری پیش گرفت و داب و آداب بادشاهی بر رسم پادشاهان عجم بنیاد نهاد و مفسدان و متمردان و دزدان را قلع و قمع کرد و اقطاع (سلطان چنگیز خاں، همیشه فصد ممالک هندوستان میکردند اطراف و اکناف ممالک را فتح) ۴ مملکت ولایت را معمور ساخته اما بجهت (مشغول) ۵ بدفع نتوانست کرد و بر سر رایان و راجه‌ها هندوستان شناخت و وی در تعفید امور سلطنت و عدل و انصاف روی هیچکس ندیدی و خاطر هیچکس نگاهداشتی و از رعب و هیبت و هول بارگاه وی (عالم) ۶ و عالمیان را از کس و زهره آب شدی و چندی پهلوانان تیغهای برهنه بر کتف گرفته در رکاب روبرفتندی ۷

سکندر شکوهی که در جمله ساز شکوه سکندر بدو گشت باز
 زمین زنده دار آسمان زنده کن جهانگیر و دشمن پراکنده کن
 و جمعیت خزاین و پیلان و اسپان و امرا و ملوک و خدم و حشم آنچه او را دست داد هیچکس رانداه و قهر و سطوت پادشاهی او در دوران و نزدیکیان در گرفت و مناسبت و اشغال مملکت و جهاننداری را بزرگان و بزرگ زادگان که اباعن جد بزرگ آمده بودند و او ولیام و اسافل و نود و لتان را بخود راه نداد و در مدت سلطنت لیام و اسافل و مطرب و مسخره را با خود هم سخن نکرد و با وجود این قهر و سطوت و سیاست لطف و مهربانی و نرمی را در محل خود کار فرمودی و لوازم و حرمت و وقار بجا آوردی و دایم با موزه و لباس پیراهن و بارانی بودی نورانی و محاسنی سفید داشت و نمازهای فرض بجماعت فرض میگذارد و اشراق و چاشت و تہجد و سایر اوراد عبادات و طاعات و حضور مراسم خیرات هرگز دست ندادی و در مجالس و عظ و تذکر حاضر شدی و ذکرها کردی و در خدمت بزرگان عصر از مشائخ

۱	م الف: درشت	۲	م ب: خورد
۳	م ب: ندارد	۴	م ب: ندارد
۵	م ب: ندارد	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: را	۸	م ب: او

و علما برفتی آنچه پیش مولانا برهان الدین (بلخی بسیار آمد و مواعظ و نصائح که در مجلس سلطان شمس الدین) ^۱ از بزرگان دین شنیده بود یادداشتی و با امر او ملوک خود آن مواعظ و نصائح و احکام و آداب سلطنت و سیاست را بیان کردی و در بعض اوقات داد عیش و عشرت بحد اعتدال نیز دادی در خیال حفظ ملک و مصلحت جهان داری از کشتن بعضی خانان و بندگان شمش بریر قتل و غرق و حرق و جز آن نیز کوشیدی و در اقامت مراسم سیاست و سلطنت از حد اعتدال بدر افتادی و بتقصیر خود در اقامت حدود و احکام دینداری و دین پروری اعتراف کردی و در عهد او از مشائخ طریقت شیخ بهاء الدین زکریا و شیخ فرید الدین و شیخ صدر الدین و شیخ بدر الدین غزنوی و شیخ ملکیار پیران و بی بی سام و سید موله و چندین بزرگان دیگر بودند و علماء و استادان وقت مولانا برهان الدین بلخی و مولانا برهان الدین زراوی و مولانا نجم الدین دمشقی شاگرد خاص امام فخر الدین رازی و مولانا سراج الدین سجری و قاضی شرف الدین و لواحی و قاضی منہاج الدین جوزجانی صاحب طبقات ناصری و غیر ہم و از ہر قسم فضلاء و علماء و اطباء و دانشوران بوده اند کہ بہرکات انفاست ایشان احکام و ارکان دین و کار و بار دنیا انتظام التیام داشت رحمۃ اللہ علیہم جمعین و سلطان غیاث الدین راد و پسر بود پسر بزرگ محمد سلطان نام داشت و پیرا خان ملک خطاب کرده بود و مردم اورا بعد از شہادت وی در جہاد مغل خان شہیدی گفتند و چندی از بزرگان ^۲ شمس پسران خود را محمد نام کرده بودند محمد کشلو خان کہ در قسم فضیلت تیر اندازی در عالم نظیر نہ داشت محمد کشلی خان اورا امیر علاء الدین گویند در بخشش و بذل حاتم طائی بود محمد ارسلان خان ایشار و شجاعت اورا نادر زمان شمرند و از ہمہ ایشان این محمد بن غیاث الدین سرآمد روزگار بود و در فضایل کمالات ممتاز عصر خود و بغایت آراستگی و پیراستگی و آداب و اوضاع بزرگی اتصاف داشت و بحبت درویشان و دانشمندان (و ہنرمندان) ^۳ موصوف امیر خسرو و امیر حسن ازندمای مجلس وی بودند و از میان سایر فضلاء و شعراء با انعام و اکرام وی ممتاز و مستثنی (بودند) ^۴ و چند بار شیخ سعدی را علیہ الرحمۃ از شیراز طلب داشته و ہدایا فرستادہ شیخ بجمہ ضعف و پیری و کبر سن نیامدہ و ہر بار سفینہ اشعار بدست خود نوشتہ برای وی فرستادہ سلطان غیاث الدین این پسر را از جان خود عزیز داشتی و چشم جہانبانی و جہاں داری بعد از خود بروی

۱ م ب: اضافه ۲ م ب: بندگان

۳ م ب: اضافه ۴ م ب: اضافه

داشت و در حالت حیات اقطاع ملتان و سند و مضافات آن بوی سپرده بود و او را سید راه مغلان چنگیزی ساخته۔ پسر خورد غیاث الدین محمود نام داشت و او را بغرا خان خطاب کرده و وی خود را بعد از سلطنت لکهنوتی ناصر الدین لقب داشته و این پسر وی در عیش و عشرت و هواپرستی از حد اعتدال خارج بود و او را اقطاع سامانه و سنام بالواحق و توابع آن داده بود و در زجر و سیاست و پند و نصیحت وی مبالغه مینمودند^۱ بعد از آنکه پانزده شانزده سال از ملک بلبنی گذشته بود و بلاد و ممالک مضبوط و مستقیم گشته و مخالفان و منازعان ملک از میان رفته خبر نغمی و طغیان طغرل که بنده ترک نژاد بود و در غایت چستی و چالاکی و شجاعت و سخاوت و سری و سروری از لکهنوتی در دہلی (رسید که این)^۲ طغرل خود را مغیث الدین خطاب کرده بلاد و دیار آن ممالک تا جاج نگر فتح کرده عالمی را بزور شجاعت و سخاوت با خود راست (کرده است)^۳ سلطان غیاث الدین لشکر با بر سر وی فرستاد چون لشکرهای وی از پیش طغرل هزیمت خورده آمد خود با لشکری عظیم مقدار دو لک آدمی از سوار و (پیاده رفت و دفع طغرل)^۴ بر سر وی رفت و دفع طغرل کرده چنداں قهر و سیاست نمود که ملک هندوستان هیچکس آنچنین سیاست یاد ندارد بغرا خان که لکهنوتی گذاشت و نصیحت ها بلیغ در ترک فسق و ظلم و هواپرستی کرد و بمتابعت و انقیاد و فرمان برداری پادشاه دہلی وصیت نموده بدہلی آمد و داد شادی بر در جشن و فراغ داد بعد از آن در سنہ اربع و ثمانین و ستمایہ خان ملتان پسر بزرگ سلطان غیاث الدین بلبن ولی عهد پشت پناه ملک او بود بردست باقر چنگیز خاں شهید شد و امر او سران^۵ و معتبران لشکر نیز در آن محاربه شهید شدند تفرقه عظیم در ملک بلبن افتاده و پشت وی بشکست هر چند که تجلد و کرامی نمودند^۶ و الم موت پسر را ظاہر نمی کرد فایده نداشت شبها بگریستی و پیرا ہن چاک کردی و خاک بر سر انداختی و عمر سلطان غیاث الدین از ہشتاد سال گذشته بود (بعد از واقعہ شهید

۱	م ب: نمود	۲	م ب: ندارد
۳	م ب: ندارد	۴	م ب: ندارد
۵	م ب: امیر امیران	۶	م ب: تجلد و تجرامی

خان ہرچہ از چتر) ۱ و دور باش و امارات پادشاہی کہ بخان شہید دادہ بود بہ پسر وی کہ کچنسر و نام داشت تفویض کردہ اورا با امراء و وزراء از دہلی بہ ملتان فرستاد و از آن ۲ تاریخ روز بروز در ملک بلبن فتور ۳ پیدا آمد و ہر روز از غم سپر شکستہ ترمی شد در اثنای ہمیں حال رنجور افتاد بغیرا خان را از لکھنوتی (در دہلی طلبید و گفت مرا فراق برادر مہتر تو صاحب فراش) ۴ گردانید و من (آفتاب زرد شدہ ماندہ ام) ۵ ای پسر تو از من دور مرو کہ من بجز تو پسر ندارم و این کچنسر و و کیتباد کہ پسران شما اند اگر بعد از من ملک با ایشان رسد ایشان از غلبہ جوانی و ہوا پرستی حق پادشاہی نتوانند گزارد و اگر تو در لکھنوتی باشی و در تھنگاہ دہلی دیگر نشیند ترا پیش او چاکری باید کرد و تابع و منقاد (او) ۶ باید شد بغیرا خان بادشاہ زادہ بس عجول بود و سہ ماہ در دہلی ماند و سلطان اندک صحت یافت بغیرا خان بہانہ برانگیخت و بی رضا پدر باز جانب لکھنوتی مراجعت کرد سلطان باز رنجور شد و این کرت کے رنجوری بروی غلبہ کرد چندین از امراء و وزراءی مقرب را طلبید و امیر سلطنت را بکچنسر و پسر خان شہید وصیت کرد و چادر در سر کشید و ازین عالم رحلت کرد۔ ملک الامرا کہ کوتوال دہلی بود و امرای دیگر با خان شہید نیک نبودند پادشاہی کچنسر و را نداشتند و کیتباد پسر بغیرا خان را سلطان معز الدین خطاب کردند بر تخت سلطنت دہلی بنشانند و سلطان بلبن را در آخر شب از کوشک لعل بیرون آورده در دار الامان کہ نام مقبرہ اوست و در حالت ۷ حیات خود بنا کردہ بود و ہنوز عمارت او درست و برپاست دفن کردند

ملکشہ آب و آتش بود رفت آل آب و مرد آتش کنوں خاکستر و خاکے است بنی در سپاہانش

بادشاہی سلطان غیاث الدین بلبن بیست سال و چند ماہ و بعد از ان سلطان معز الدین کیتباد بر تخت سلطنت نشست و عمر وی در آن زمان ہفدہ ہژدہ سال بود خوش طبع و صاحب حسن و خوش خلق بود (گویند) ۸ سلطان بلبن فرزند ان را بمعلمان سپردہ بود مجال عیش و عشرت و سیر و تماشاہی برایشان تنگ ساختہ اگر یکے از ایشان بجماعت نماز حاضر نشدی تا یکہفتہ و یکماہ پاوی سخن نکردی و التفات نمودی و آن

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد
۳	م الف: ختور	۴	مب: ندارد
۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد
۷	مب: کثرت	۸	م الف: حالہ
۹	مب: ندارد		

معز الدین آلآن که بادشاه شد در عیش و کامرانی بر روی خود بکشاد و دادِ عشرت و هوا پرستی داد و به لاهو و لعب و شراب نوشی پرداخت

بهر کامی پی کامی گرفت جهان داری و جامی بر گرفت
سپاهی رنج مطرب گنج می برد یکی رنج و یکی نارنج می برد
درم افزون ز قدر برد میداد بمطرب گنج باد آورد میداد

و برای خود شهر نو و قصر نو در کیلو کهری بالای دریای جون بنا کرد و اقسام مطربان مسخرها و هنرله گویان و خوش طبعان و صاحب حسنان و عیاشان از اکناف و اطراف ولایت دهلی جمع شدند و مردم عالم نیز بکلم آنکه (گفته اند الناس علی دین ملوکهم بلذت و عیش و فسق و فجور و لاهو و لعب در افتادند و مساجد و معابد روی) ۱ بخرابی رو نهاد و مصطبها آبادان گشت و انتظام امور مملکت انتساق و احکام شریعت نماند و (خاص) ۲ و عام و اکابر و اصاغر را کاری نماند مگر شراب خوردن و مجلس آراستن و حریفان بهم رسانیدن و سرود شنیدن و قمار باختن و بخشش کردن و اشعار خواندن و فوق گرفتن و شب و روز بعشرت و هوا س پرستی گذرانیدن - ملک نظام الدین مردی بود داماد و برادر زاده ملک الامرا کوتوال که در دولت غیاث الدین معتبر و کوتوال دهلی بود این نظام الدین مقرب درگاه سلطان معز الدین شد و تمام مدخل و عقد مصالح (ممالک) ۳ بوی رجوع یافت و همه مردم طوعاً و کرهاً (تابع) ۴ و منقاد وی شدند و رفته رفته این ملک نظام الدین چنان شد که هوای سلطنت در سر وی افتاد هر چند ملک الامرا با وی نصیحت کرد و گفت اے پسر مرا هشتاد سال باشد در دهلی کوتوالی میکنم و گرم و سرد روزگار چشیده ام خراج سلطنت و خاصیت مملکت دریافته ای پسر این کار پادشاهی و ملک رانی با ما مناسب نیست ندارد از دست امثال ما مردم (از دست) نمی آید ۵ و گفت ما سرهنگانیم و چون سرهنگ بزرگ شود و بدرجه اعلیٰ رسد کوتوال شود تو این خیال پادشاهی را بگذار که ماشایان این کار نیستیم که جامه پادشاهی بر قد صفران و صف شکنان که در یک زمان لشکرها را بر هم زنند و عالمی زیر و بالا کنند و در طبایع کافه مردم از انقیاد امر ایشان کراهتی نبود راست و درست آید ملک نظام الدین بگفته وی ازین خیال باز نمی آمد و هوای پادشاهی از سر بد نمی کرد روزی در حالت مستی از سلطان معز الدین حکم گرفت که کنخسر و را از ملتان

۱ م:ب: ندارد ۲ م:ب: اضافه ۳ م:ب: مصالح
۴ م:ب: ندارد ۵ م:الف: کشید ۶ م:ب: ندارد

طلب دارد و هم در میان راه او را دفع کند چنان (کرد و هم چنین با هر که از)^۱ اعیان دولت بدشده ویرا پنهان یا آشکارا به هلاک رسانیدی و معزالدین نیز مسخر او شده بود هر که با وی به نصیحت کردی از نظام الدین چیزی گفتی همان ساعت با نظام الدین باز گفتی که فلانی در حق تو چنین می گفت و چنین می کرد.

حقوق خدمت صد ساله حب^۲ اطفال است

بکشوری که درو کو دکان خدا و نند

بعد از آن سلطان ناصرالدین بغراخان که پدر این معزالدین (باشد) ^۳ از لکنوتی بقصد سلطنت دہلی یا برای نصیحت فرزند و باز داشتن وی از فضاخ و مقاصد بجانب دہلی توجه آورده و مکتوبی بجانب معزالدین نوشت بغایت مہر آمیز و محبت انگیز معزالدین نیز بقصد دریافت ملاقات پدر از دہلی تا اودہ برفت اول میخواست که جریدہ رود و پدر را در یاد آخر بصلاح دید ملک نظام الدین با داب و داراب پادشاہی بیرون آمد و برکنار آب سرو میان پدر و پسر ملاقات شد و سلطان ناصرالدین بحکم وصیت سلطان غیاث الدین بلبن (و حالت بر حال نزہت مال استیلا یافت و در پای درختی کہ این جذبہ و حالت دست دادہ زر بسیار بہ فقرا بخش کردند و موی سر مبارک قصر کردہ داد ذوق و حالت دادند و ہمہ درین سال حکومت پنجاب بہ سعید خاں تفویض فرمودہ رایات مراجعت بر افراشتہ در نیم رجب سنہ مذکور بدار السرور فتح پور رسیدند و ہمدین سال رسم زیاتہ و تمنا بر طرف ساختند و باتفاق ارباب حساب این حال برابر محصول ولایت ایران تواند بود و در سنہ سبع و ثمانین علی خان حاکم کشمیر تہمای آں ولایت از زعفران و مشک و قرطاس مصحوب و کیل خود بدرگاہ فرستاد و میر نظام خویش مرزا شاہ رخ والی بدخشان با اسپان بدنشے و لعلہای آبدار برسم رسالت بقبہ اقبال رسیدہ بعنایات خسروانہ مہاہی شد و در دوازدهم ربیع الاول مابین ہر سال مجلس مولد حضرت ختمی پناہ باعث ظہور کونین بصدوق این دو بیت

CHESIA

۱	مب: ندارد	۲	مب: لعب
۳	مب: ندارد	۴	مب: ندارد

ای کاینات را بوجود تو افتخار ای بیش از آفرینش و کم ز آفریدگار
تا شب زر در مستی زاد آفتاب چو تو ندارد دیار
صلی اللہ علیہ وسلم منعقد شد و سادات و علما و مشائخ و امرا حاضر آمده بهره مند صورت و معنی کشید چون
سفره کشیده شد و مجلس با اختتام آمد بخاطر خطر شاه جهانگیر خطور کرد که چون سرور انبیا و خلاصه اصفیا صلی اللہ علیہ
و سلم و علی آلہ بلبن که در باب دنیا و دین او را نصیحتها کرد و در دفع ملک نظام الدین در وقت وداع چیزی در
گوش پسر گرفت و وداع کرد و قصه همین پسر و پدر است که سلطان الشعر امیر خسرو در قران السعدین نظم کرده
است معز الدین چند روز بگفته پدر عمل یاد نکرد) ۱ کرد باز اغوای نفس و شیطان بر سر فسق و فجور رفت "پند پدر
مانع نشد رسوای مادر زادرا، نخستین پای لغزی که او در راه توبه و استقامت دست داد و قصه لولی بچه ایست
پرکار که سر آمدناز نینان وقت و سر حلقه بے نظیران روزگار بود روزی هم در اثنای راه کلاه مکلل بر سر و قبای
زرنگار در بر کمر مرصع در میان بر اسب عربی نژاد سوار هنگام کوچ (بافوج) ۲ ناز و کرشمه در مقابله سلطان
در آمد و هنرهای عجیب عمل های ساحران در کار آورد و این بیت برآ و از خوش بر خواند

تا قدم بر چشم ما ۳ خواهی نهاد دیده در ره می نهم تامی روی
و عرضه داشت کرد که مطلع این غزل اگر چه مناسب حال می بینم ولیکن بجهت سوی ادب و پیت
سلطانی نتوانم خواند سلطان فرمود بخوان و مترس وی بر خواند

سرو سیمینا بصحرا می روی نیک بد عهدی که بی مای روی
سلطان از نظاره جمال و حرکات و لغزیب وی چنان والہ و حیران شد که نصح پدر همه به یکبار از یاد
(او) ۴ رفت و بی اختیار بایستاد و بان توبه شکن هم زبان گشت و از کمال بی طاقتی از اسب فرود آمد و منزل
ساخت ۵ و شراب طلبید و این بیت امیر خسرو بر زبان راند :

۱ م: ندارد ۲ م: اضافه
۳ م: من ۴ م: ندارد ۵ م: خواست

شب زمی توبه کنم از بیم وز جر زاهدان بامدادان روی ساقی باز در کار آورد
آن شوخ بر بدیهه این بیت در برابر خواندو (معلوم نشده است که قایل این بیت کیست) ۱
غزوه عابد فرتیم زاهد صد ساله را موی پیشانی گرفته پیش خمار آورد
سلطان از حدت طبع و خوبی فهم دی واله و حیران ترگشت و او را ساقی بزم ساخت و طرح صحبت عیش
و عشرت بصدنازکی ۲ دیگر بیار است و چون با اشارات پدرا از مقام هلاک (ملک نظام الدین شد بعضی از
ارکان دولت در حالت مستی و خلوت از وی رخصت گرفتند نظام الدین) ۳ را در میان شراب زهر قاتل
دادند بعد از مردن نظام الدین فی الجمله استقامت و انتظامی که در مملکت معز الدین بود آن نیز رفت ۴
زیرا که این ملک نظام الدین مردی (زیرک و کاردان و مرد شناس و فضلا بود بعد از او در اندک مدت) ۵
بود مدت معز الدین بجهت افراط شراب و کثرت وقایع بزمحت فاج و لقهوه در مانده گشت و روز بروز زحمت او
بر مزید میشد و در همان کشک و ایوان که داد عیش و کامرانی میداد بر بستر محنت و هلاکت افتاد در اثنای این حال
سلطان جلال الدین خلجی که عارض ملک بود با جمعیت خلجیان و انبوهی قرابتان در بهار پور فرود آمد تخلص لشکر
میکرد و عرض آن می نمود چون دید که معز الدین در مانده است و کاری از دست وی نیامده است ۶ خیال
سلطنت دہلی کرد ترکان پسر سلطان معز الدین را با آنکه خرد سال بود از حرم سر آبر آورده و سلطان شمس الدین
خطاب کرده در قلعه دہلی بر تخت نشاندند و سلطان معز الدین را در کوشک کیلو کهری تدای میگرد پسران سلطان
جلال الدین که هر کدام هنر بر پیشه جلادت ۷ بود با فوجی آراسته آشکارا در بارگاه سلطانی درآمدند و پسر
سلطان معز الدین را از تخت ر بوده بر پدرا رسانیدند و وی را و جماعه (از) ۸ ارکان دولت معزی را ذبح
کردند بعد از در روز ازین ماجرا ملکی را که پدرا و را سلطان معز الدین کشته بود بجهت کشتن معز الدین در

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: تازگی
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: نماند
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: نمی آید
۷	م ب: هر کدام هنر پیشه شجاعت و شہامت	۸	م ب: ندارد

کیلوکری فرستاد تا قصاص پدر از وی بستاند از حیات وی نفسِ پیش‌نمانده بود و کدتی چند بر معزالدین زد و در جامه خواب پیچیده در آب جون رواں کردند^۱ دیگر همه مخالفان و موافقان با سلطان جلال الدین بیعت کردند و در قصر معزی در کیلوکری آمده بر تخت نشست و از هراس شهریان و امرای معزی که پادشاه خلجیان بر ایشان گران مینمود در شهر زلفت و بر رسم سلاطین در دولت خانه فرود نیامد و بر تخت قدیم نشست از آن روز پادشاهی از خاندان ترکان برفت و بدست خلجیان افتاد- تَوْتَى الْمَلِكِ مِنْ تَشَاءٍ وَتَنْزِعِ الْمَلِكِ مِنْ تَشَاءٍ^۲

یکی را بسر بر نهد تاج بخت دگر را بخاک اندر آرد ز تخت پادشاهی سلطان معزالدین کیقباد سه سال و چند ماه بود بعد از وی در شهور سنه ثمان ثمانین ستمایه سلطان جلال الدین فیروز خلجی^۳ بر تخت سلطان نشست و وی پادشاهی حلیم و (غفور)^۴ و کریم و خدا ترس و رعیت پرور و کم آزار و متابع شریعت و خوش طبع و خوش خلق بود و از سایر صفات حمیده و اخلاق پسندیده نصیبی بهره داشت با ملوک و امرای غیاثی که در زمان ملکی و امیری یار و مصاحب وی بودند تو اضعهای میکرد و ایشان را هم نشین و هم مجلس و حریف شراب ساختی روزی در دولتخانه قدیم دهلی آمد از تصور بیعت سلاطین ماضیه و تذکیر قهر و جبروت سلطان غیاث الدین بلبن هم در غول^۵ از اسپ فرود آمد و پیاده تا پای تخت رفت و گریه شادی کرد چون ججو خان کره که برادرزاده غیاث الدین بود بمنازعت وی برخاست و هزیمت خورد امر او ملوک را که بند کرده پیش وی می آوردند فی الحال بندهای ایشان کشاده و خلعتهای سلطان پوشانیده حریف مجلس می ساخت وقتی بخاطر وی گذشت که او را در خطبه المجاهد فی سبیل اللہ خوانند این معنی را با علما گفت تمام علما اتفاق کردند که وی شایان این نام و لایق این لقب است زیرا که وی با کفار چنگیز خان جهاد با کرده و قتلها نموده است که کسی دیگر نکرده روز دیگر گفت نخواهم که برین نام اطلاق کنند (مرا با این لقب یاد کنند)^۶ من اگر چه با کفار جهاد کرده ام و اعدای دین را شکست داده ولیکن قصد من شهرت بود و اظهار شجاعت جهاد آن باشد که از برای مجرد اعلاء کلمة اللہ کند احمد چپ از امرای دولت و قرابتیان و مقربان وی

۱ م:ب: کرد ۲ آیت: آل عمران ۳ م:ب: اضافه
۴ م:ب: اضافه ۵ م:ب: غول ۶ م:ب: ندارد

بود بارها با وی در باب رعایت سیاست و اظهار قهر و جبروت گفته که این همه تواضع منافی کار و بار سلطنت است پادشاه را قدری سیاست و جباری قهاری باید تا رعیت را رعی در دل افتد سلطان جلال الدین گفته که اے احمد من این همه که تو میگوئی میدانم تاریخ پادشاهان خوانده^۱ و لیکن این از من نمی آید این ها کار کسی است که بروی آخرت ایمان نداشته باشد اگر پادشاهی عبارت از خون به ناحق ریختن و بر خلق خداستم کردن است و داد فرعونیت دادن پس من پادشاهی را گذاشتم برو هر که از شما میخواهد پادشاه شود و داد فرعونیت و تکبر و جباری و قهاری بدهد ای احمد بر بد من^۲ از هفتاد گذشته و بهشتا در سیده و خدای مرا حکمت خویش پادشاهی داده من می ترسم که دوسه روز که بقیه عمر من مانده است فسق و فجور و ظلم تعدی و ستم و رزم و درد و زخ و روم و عذاب خدا گرفتار شوم و ندیمان مجلس (سلطان جلال الدین همه علما و فضلا و مردم خوش طبع و سخن گویند شناس بودند و با ایشان در مجلس)^۳ شراب و زرد و شطرنج یا رانه مباحثت^۴ کردی و بے تکلفانه صحبت داشته امیر خسرو ندیم خاص مجلس و مصحف داروی بود هر روز غزلهای (ترو)^۵ تازه بچس بردی و بگویند های دادی علوفه امیر خسرو هزار و دویست تنکه^۶ سالیانہ بود که وظیفه پدر وی بود و بعد از پدر بروی مے مسلم داشته بودند و خود و بخشش سلطان نیز پادشاهانہ نبود این در صفت در ذات وی نقصان داشت سیاست و سخاوت در آن مرتبه که پادشاهان^۷ (نبود این در صفت در ذات وی نقصان داشت سیاست و سخاوت در آن مرتبه که پادشاهان) را باید نداشت و وی در سنہ تسعین و تسعمایه بجانب رتهپور لشکر کشید و تمامہ دیار ہندوان را تا جبارین^۸ و مالوہ خراب ساخت و بخانہهای ایشان را بشکست و چون در گرفتن فکر کرد دید کہ آن جز بہلاک جمعی کثیر از مسلمانان بدست نمی آید عنان عزیمت از گرفتن وی بر تاخت احمد چپ عرضه داشت کرد کہ پادشاهان و جہانگیران از عظیم^۹ مہمی کردہ اند ہیچ اندیشہ ہلاک مردم و غیر ایشان را در امضای آن مانع

۱	م ب: خواندام	۲	م ب: عمر من
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: مناسبت
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: تنکہ
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: اضافه
۹	م ب: اضافه	۱۰	م ب: اضافه
۱۱	م ب: اگر عزم		

نیامده است خداوند عالم اگر پیش از آنکه حصار را بگیرد فتح کند باز گردد و مردم چگویند گفت احمد پنهان حصار در مقابلہ یکتا رموی مسلمانان رواندارم آنچه از نهب و غارت نکوساری کفار باشد من کرده ام اگر این سنگ را نشکستم چه تفاوت من (ہرگز) ۱ برای نام و آوازہ خود خونہای مسلمانان ریختی رواندارم (آنچہ کہ) ۲ در سنہ احدی و تسعین مغلان چنگیز خانی قصد ہندوستان (کردند) ۳ سلطان جلال الدین بکوچ متواتر با جمعی ہر چہ بیشتر بر سمت لشکر مغل رفت و آثار (فتح) ۴ و ظفر لشکر اسلام بظہور آمد و در آخر با صلاح انجامید چنگیز خاں و چند امیر ہزارہ و امیر صدہ مغل بجانب سلطان جلال الدین آمدند و مسلمانان شدند سلطان اورا بدامادی خود برگیرند و جمعی کثیر از مغلان بازہ و زاد خود بدہلی آمدند و مسلمان شدند و با مسلمانان اینجا قرابتہ کردند و در آخر ہمین سال سلطان جلال الدین بمند و رفت و بیک بکام ریز مند و را گرفت و حوالی آن را نهب و تاراج کرد و با غنائم بسیار مراجعت نمود و سبب زوال ملک جلال الدین آن شد کہ وی برادر زادہ و داماد خود کہ علی نام داشت و در آخر سلطان علاء الدین شد اقطاع کرہ دادہ) ۵ بود این علاء الدین از دست ظلم حرم خود کہ دختر جلال الدین بود و ملکہ جهان کہ مادر عروس وی بود بجان آمدہ بود و خیال مخالفتہ با سلطان مضمحل داشت چون اقطاع کرہ یافت جمعیت بسیار باوی (باہم) ۶ رسیدند و در بند جمع اسباب و اموال و اعوان شد رفتہ رفتہ ولایت بسیار فتح کرد و بدیو گیر رفت و فیل و زرو مروارید و اموال بسیار بدست آوردہ باز بکرہ مراجعت کرد سلطان (جلال الدین) ۷ ہر چند اورا پیش خود طلبید نیامد و برادر خود را کہ الماس بیگ نام داشت نیز داماد سلطان جلال الدین بود بر آن داشت کہ سلطان را بفریبید و بگوید کہ برادرم علی از ترس جان خود کہ دشمنان در غیبت سلطان را با دوی بد ساختہ اند نمی تواند آمد میخواہد کہ سز بصر انہد و آوارہ گردد اگر لطف و عنایت سلطان اورا دستگیری کند تو اندرین عالم بود و الا یا زہر خوردہ می میرد یا آوارہ گشتہ سر در جہاں می نہد و وی زرو مروارید و فیل و اسب و اموال و اشیاء بسیار برای پیشکش در گاہ آوردہ است اما اینجا نمی تواند آمد سلطان جلال الدین بجهت سادہ لوحی ہائی ۸ کہ داشت و طمع مال و زر علانی علاوہ آن شد

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: ندارد
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: اضافه
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: لویہی حای

بالماس بیگ گفت شما فرزندان منید بلکه از فرزندان محبوب تر اید ۱ شما غم نخورید و خاطر جمع دارید من بگفته کس با شما بد نخواهم شد من پیش علاء الدین جریده بکره میروم اورا بدلی می آرم هر چند احمد چپ و دیگر دولتخواهان می گفتند که علاء الدین بر سر دعا و مخالفت است از وی ایمن نباید شد فایده نکرد و بر کشتی سوار شده با چند کسی از مقربان خود بجانب کره رفت هفت ماه رمضان بکره رسید برادر علاء الدین ۲ بخدمت آمد عرض نمود که برادرم بحضور بجهت ترس مردم نمی تواند آمد سلطان جلال الدین گفت باک نیست من پیش من میروم ۳ او فرزند من است و خانه او خانه من است سلطان با چند نفر غیر مسلح پیش علاء الدین رفت علاء الدین آمد در پای سلطان افتاد سلطان با وی مهربانها نمود و گفت ای علی من ترا پرورده و بر آورده ام هنوز بوی آن گمیز که در کنار من کرده بودی زفته است تو گمان داری که من با تو بد کنم و بدانند شیم علاء الدین قرار قتل سلطان جلال الدین با نزدیکان خود داده بود وقت نماز دیگر و سلطان جلال الدین روزه رمضان داشت و تلاوت قرآن در کشتی میکرد و یکی از کافرنعمتان در رسید و سر از تن سلطان جلال الدین شهید برداشت ۴

اگر خویش دشمن شود دوستدار
ز تلخیص ایمن مشو زینهار
که گردد درونش بمهر تو ریش
نیاد آیدش مهر پیوند خویش
کسی جان و آسیب دشمن ببرد
که مر دوستان را بدشمن سپرد

علاء الدین چتر بر سر خود گردانید و سر ویرا در تمام شهر بگردانیده بشهرهای دیگر فرستاد و بر مثل سرهای باغیان و حراخوااران کوچه کوچه بگردانید و از برای دنیای چند روزه و بال ابدی برگردن خود گرفت و هم در اندک مدت از کشتگان وی و از آنهای که در کشتن وی دخل داشتند نیز نشانی نماند پادشاهی سلطان جلال الدین خلجی (مدت) ۵ هفت سال بود بعد از آن سلطان پادشاه علاء الدین ۶ خلجی در شهر کره بر تخت سلطنت بنشست و مملکه جهان حرم سلطان جلال الدین که استیلائی تمام داشت از سر ناقص عقلی و نادانی پی صواب دید بزرگان رکن الدین ابراهیم پسر خرد سلطان جلال الدین را که در عنفوان شباب بود و خبر از عالم تجربه و کاردانی نداشت بر تخت دلی نشانند و بر آمدن از کلیمان پسر بزرگ که اقطاع ملتان داشت و از صفدر

۱ م ب: تردید
۲ م ب: ندارد
۳ م ب: او
۴ م ب: ندارد
۵ م ب: ندارد

خان روزگار موقوف نداشت از این جهت خلانی و کدورتی در میان مادر و پسر افتاد سلطان علاءالدین بشنیدن خبر اختلاف ایشان و نا آمدن از کلینان بدلی منتشر گشت و هم در عین بشگال از کره زرریزی کنان و چشم گیران متوجه دلی گشت و ملوک و امرا و خاص و عام را بقوت زرریزی و انعام و احسان بفریفت و از آن خود ساخت بعد از پنج ماه بدلی رسید ملکه جهان بارکن الدین ابراهیم از شهر بیرون آمده و راه ملتان گرفت (وار) ۱ کلینان را پیش خود طلبید و عذر خواهی نمود که من بد کردم که با وجود تو که پسر بزرگ بودی و شائستگی ملک رانی و جهانبانی داشتی پسر خود را برداشتم و بر تخت نشاندم اکنون تو بیا و بر تخت بنشین و فتنه را از میان بردار این پسر پیش تو خدمت خواهد کرد از کلینان بگفته مادر نیامد و گفته فرستاد که اکنون ملوک و امرا و چشم ما بادشمن پیوست آمدن چه فایده دهد سلطان علاءالدین بدلی آمد و در صحرای سیری نزول کرد و در آخر سال خمس و تسعین و ستمایه درون شهر در آمد و کوشک لعل را دار السلطنت ساخت و بر عالمیان زرریزها کرد و در مردم عیش و عشرت پدید آمد و مال و منال بدست افتاد و تخت دلی بروی مسلم گشت زن سلطان جلال الدین با پسر بملتان رفت سلطان علاءالدین مهم ملتان و دفع پسران سلطان جلال الدین را بر همه مقدم داشت و سی و چهل هزار سوار بر ملتان نامزد کرد و زن و پسران جلال الدین را محضر ساختند و بگرفتند و بجانب دلی آوردند و میل هادر چشم کشیدند و بند کردند و بکشند و اموال و اسباب ایشان را بدست آوردند در سال ست و تسعین تشویش مغل در میان آمد همان لشکر ملتان با مغل محاربه کردند و انهم ام دادند بعد از آن ملوک و امرا و جلال الدین را که باوی پیوسته بودند بکشت و خان و مانهای ایشان را بر انداخت مگر دوسه کس را که از پسران سلطان جلال الدین بر نکشتند و داد و حلال خوارگی و حق شناسی دادند ایشان را هیچ تلفت و بنواخت دیگر همه را از بنج بر انداخت لشکر بفتح ولایت گجرات فرستاد و نهر واله و تمامی ولایت گجرات (نهییب و تاراج کردند رای گجرات) ۲ از نهر واله بدیو گیر رفت و زنان و دختران و خزانة و پیلان از گجرات غنیمت یافتند و بت سومنات را که بعد از فتح سلطان محمود هندوان از سر نور است کرده بودند شکسته بدلی فرستادند و از خواجگان کعبایت مال و جواهر و نفایس بسیار ستند و از مردم لشکر خود نیز زر و نقره و جواهر نفاس غنیمت کرده بودند (نمک آب و انواع عذاب می گرفتند مردم آمدند

و بلخاک کردند و بر امرای سلطانی) ۱ خروج آوردند سلطان علاءالدین باستماع خبر بلخار ۲ بجهت فرغتی ۳ سروی سرشته بودند زن و بچه بلخاکیان را بگرفت جس کرد و نصرت خان که از ظلمه امرای او بود زنان ایشانرا بکناسان میداد تا انتقاح کنند (و اطفال را بر سر گران زده هلاک میکردند و گرفتن زن و بچه) ۴ بکناه مردان از آن تاریخ در دهلی آغاز شد و پیش ازین زنان و اطفال مجرمان را نمیگرفتند و درین سال لشکری بر سیوستان فرستاد آنرا نیز فتح کرده وزن و بچه ایشان را طوق و زنجیر کرده بدلی فرستادند و در آخر همین سال قتلغ خواجه مغل (با صد هزار مغل) ۵ قصد هندوستان کرد و از ماورالنهر ساخته و مستعد حرب شده بدلی آمد مردم را تشویش عظیم پیش آمد و راه آمد و شد بر کار دانیان بسته شد سلطان علاءالدین نیز از شهر بر آمده و سراپرده در سیری نصب کرد بعضی از امرای وی چنان رای زدند که در مبارزت جنگ با مغل میگفت و توقف کند تا شاید که ایشان عاجز آیند و پشیمان شده برگردند سلطان علاءالدین (این) رای ۶ نه پسندید و یکا یک با افواج قاهره خود را بر صف قتال بسته در مقابل (مغل) ۷ بایستاد در هیچ عصری این چنین دو لشکر که ان در مقابل یکدیگر مشاهده نشده بود

دو لشکر برابر شد آراسته شد آزرها پاک برخاسته
 دو ابرو دو سود در خروش آمدند دو دریای آتش بجوش آمدند
 ز لعل سندان فولاد میخ زمین را ز جنبش بر افتاده بیخ
 ز پس نعره کاند برون از کمین فرود اوفتاد آسمان بر زمین
 ز قاروره یا سج و بید برگ فواره فواره شده درع ترک
 در آخزلشکر اسلام غالب آمد و لشکر مغل منهزم شد ظفر خان که رستم وقت خود بود تعاقب کرد تا هزاره
 کرده دنبال دشمن رفت و در آخز شهید شد بعد از ان در هیچ وقتی آچنان لشکر عظیم بقصد محاربه در دهلی نیامد و در

۱	مب: اضافه	۲	مب: بلخاک
۳	مب: فراغتی	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: ندارد		

مدت سلطنت او پنج مرتبه لشکر مغول در هندوستان در آمد و تا بنواجی دہلی رسیده است و از پیش صفدر خان علانی شکستها خورده براه خواری و خرابی شتافته و اکثر از سرداران ایقان و اتباع گرفتار و اسیر گشته علف تنج و پایمال پیلان شدند پس خاطر جمع بر سریر دہلی متمکن گشته شروع در تسخیر بلاد دور دست نمود و به تسخیر ہر ناحیہ کہ ہمت می گماشت بی محنت و مشقت در حیطہ و ضبط و تصرف می آورد

ہر طرفی کاختر او رو نہاد فتح دوید و در دولت کشاد
 گاہ دغا یک تنہ چون صد سپاہ ملک ستانندہ تر از مہر و ماہ
 و در سنہ ثمان و ستمایہ لشکر بسر کردگی ملک صندل خواجہ سرای بدیو گیر فرستاد و تمام خزان آن ولایت
 و ہفدہ زنجیر فیل کوہ پیکر بہ قسمت ۱ رسید و در سنہ تسع و سبعمایہ لشکر انبوہ بہ تسخیر از مغل نامزد (فرمود) ۲ شد
 بعد از وصول عسا کرد در آن ولایت رای مال دیو کہ حاکم آنجا بود صد زنجیر فیل ہفت ہزار اسپ و خزان این بیشمار
 پیشکش نمودہ امان طلبید و قرارداد کہ ہر سال پیشکش لایق در گاہ ارسال مینمودہ باشد و در سنہ عشر و سبعمایہ ملک
 نایب را بجانب دہور سمندر و معبر بر گماشت حاکم دہور سمندر را اسیر ساختہ بر خزان و خیل و حشم وی تصرف
 یافت و از آنجا بمعمر لشکر کشید و نیز فتح کرد و بتخانہای آنجا را بر ہم زدہ بہتای زرین و مرصع را شکستہ زر آنرا
 داخل خزانہ ساخت و اموال فراوان و پیشکشہای ار جند از نقالیں آن دیار گرفتہ در سنہ احدی و عشر و سبعمایہ
 با سیصد (نو) ۳ زنجیر فیل و پست ہزار اسب و فود و شش ہزار من طلا و صندوقہای جواہر مروارید بیرون
 از اندازہ حساب و حیطہ قیاس مراجعت نمودہ و بدر گاہ سلاطین پیوست و تا سہ سال کار علا و الدین و لشکر وی
 جز عیش و عشرت و جمع اموال و خزان این نبود جہت جمعیت لشکر بسیار خزان این بیشمار و بر آمدن کار ہا بر حسب دل
 خواہ و اجتماع عیسہای گوناگون و ہم ہای ۴ غریب و تمنہای شگرف کہ نہ باندازہ وی و سزاوار امثال وی
 باشد در سرش بیضہ کرد و چیز ہا کہ در خاطر ہیچ پادشاہی و ذی سلطنتی نیفتادہ بود خواست کہ چہار یار سازد و
 صحابہ بہم رساند و شریعتی و وضعی و قانونی بر بندد کہ تا قیامت بعد از وی معمول و مسکوک اہل عالم گردد و بعضی از
 ندیمان و خوش (آمد) ۵ گویان و نا عاقبت اندیشان بی سعادت نیز بموافقت وی دم میزدند عاقبت الامر

۱ م ب: بہ غنیمت
 ۲ م ب: اضافہ
 ۳ م ب: ندارد
 ۴ م ب: ہواہائی
 ۵ م ب: اضافہ

نهیحت بعضی امرای وقت دانای سروزگار و ملاحظه عدم جریان این هوا و هوس دریافت و پیغامبری کار آسان است و امر غیبی بزور بازوی دولت و تدبیر نتوان یافت و بادشاهی و جهانبانی کاری دیگر است و پیغمبری و نبوت امری دیگر بعد از (استماع) ۲ پشیمان شدن ازین خیال فاسد توجه بضبط ممالک هندوستان و تسخیر هندوستان ۳ و رایان آورده بر سر قلعه رتهبور لشکر فرستاد و چون امیر لشکر ویراسنگی از درون قلعه رسید و بجراحت آن سنگ بعد از دوسه روز بمر دسلطان خود با کوبه بادشاهی بجانب رتهبور نمود بعد از مدتهای مدید آنرا فتح کرد (وغارت نمود و در آن ایام که وی بگرفتی حصار رتهبور مشغول بود جماعت از او باش در دہلی فتنه انگیزند و بلخاک کردند علوی پسری بود که از طرف ماوراء نهر سلطان شمس الدین بود) ۴ او را به بادشاهی برداشتند چون این خبر سلطان علاء الدین رسید انخ خاں را از رتهبور بالغار به دہلی فرستاد تا آن جماع را سیاست نمود و خیل و تبار ایشان نموده استیصال نمود ۵ و بر تیغ بیدریغ گذرانیده نام و نشان ایشان را بر روی زمین نکذاشت سلطان علاء الدین بعد از مشاهده بلغار ۶ و ملاحظه فساد و فتنه انگیزی مردم اعیان و دولت و دانایان روزگار خود را از ملوک و امرا جمع کرد در دفع فساد مردم و سد طریق فتنه انگیزی و بعضی تدبیری طلبید تا رای تمامه بزرگان بر (این) ۷ قرار یافت که باعث بلخاک و فتنه انگیزی چهار چیز است اول غفلت پادشاه از معاملات نیک و بد مردم دوم شراب خواری که در شراب خوردن مجلسها سازند و آنچه در بواطن ایشان است بیرون دهند سیوم ایٹلاف و محبت و قرابت و وصلت صحبت ملوک و امرا با یکدیگر چهارم زر که اصل مادر فساد و باعث فتنه انگیزی است و اگر زر بر مردمان نباشند هرگز خطر فساد و بلخاک بخاطر ایشان نرسد سلطان علاء الدین در دفع این امور مقید شد (و برای مقید شدن ایشان ترس) ۸ و برای تجسس احوال درونی و برونی مردم جاسوسان تعیین کرد و نام و نشانی شراب و عیش و عشرت از ولایت خود بر انداخت و ملوک و امرا را از مصاحبت و مخالفت منع فرمود تا دوس را مجال نبود که یکجا نشیند و صحبت دارند و بهم سخن کنند و زرها را از جمع طوائف مردم از

۱	مب: دایان	۲	مب: ندارد
۳	مب: هندواں	۴	مب: ندارد
۵	مب: بودم	۶	مب: بلخاک
۷	مب: ندارد	۸	مب: ندارد

رعایا و هندوان و عام و خاص بمصادره و مکابره و بهر حیل و بهانه که بدست آمد بسته و در خزینہ خود آورد تا بمرور ایام مجال زندگانی برخلاق تنگ آمد و همه را در بند و شکنجہ کشید خصوصاً هندوان در عہد وی چنان خوار شدند کہ ایشان را وزمان ایشانرا وجہ معیشت جز مزدوری کردن در خانہ مسلمانان نبود و این منع شراب و سایر منہی و ملاہی و خواری و زبونی ہندواں از خواص و محاسن عہد علائی بود و در بیچ عہدی نبود اگر چہ وی آنرا بقصد ملک داری جہانبانی خود کرد و لیکن در ضمن آن عزت دین شریعت و رواج و رونق مسلمانی صورت یافت و این سلطان علاء الدین بادشاہی جبار و قہار و کج رو سخت گیر درشت خوی بود و در طبیعت وی چنان نشسته بود کہ جہانداران جہانبانی دیگر است و دینداری و دین پروری و دیگر واجرائی امور سلطنت با انقیاد احکام شریعت کار ندارد و گفتی کہ احکام و ضوابط سلطنت برای پادشاہان متعلق است و قطع خصومات و فضل و قضاہا و معاملات و طرق عبادات مذہب علماست و ہر چہ او را خوش آمدی و در ان نظام کار سلطنت روی نمودی ہماں کردی اگر چند مخالف شریعت بودی و نماز روزہ نکردی و با علما و صلحا و فضلا التفات نداشتی۔

زمغور دینا رہ دین مجوی خدا بنی از خویشتن بین مجوی
 اما با وجود آن اگر یکی از علماء قضات تصلب و تعصب^۱ دین کلمہ الحق گفتی بغلبہ صفانیت و برہان دیانت مجال انکار و فرغت بروی تنگ آمدی چنانکہ می آرند کہ قاضی (مغیث الدین بیانہ کہ بدر آمدن مجلس خاص سلطان از علماء و قضاة دیگر امتیاز داشت روزگار سلطان او را گفت مسلمہ چند میخو اہم از تو پرسم)^۲ قاضی مغیث الدین گفت غالباً اجل من نزدیک رسیده زیرا چہ آن چہ در کتب نوشته اند خواہم گفت و تو اندک آن موافق رای سلطان نباشد فرمود تو آنچه حق است بگو و مترس اول پرسید کہ ام ہند و انرا در شریعت ذی خراج گذار تو ان گفت قاضی در جواب گفت آن کہ چون گماشته سلطان از او مال خراج طلب نماید او بی مضایقہ بتواضع تمام باذل و ہوان ادا نماید چون کافر را قتل آمدہ است و جزیرہ را قایم مقام قتل کردہ اند بس جزیرہ خراج از ایشان بآن شدت باید طلبید کہ قایم مقام قتل تو اند بود سلطان خندید و گفت تو از روی کتاب گفتی و من ہمہ را با جہتہا خود یافته ام و موافق این ہندوان سلوک مینمایم باز پرسید آنکہ عمال رشوت میکیرند و جمع از پامی

۱ م ب : فیصل
 ۲ م ب : تعصب
 ۳ م ب : اضافہ

اندازند از قسم دزدی تو او شمرد و سزای دزدان (بر ایشان) توان راند قاضی گفت اگر عمالی را قدر کفاف از بیت المال می رسد باشد آنچه زائد بر آن به عنوان رشوت و غیره متصرف شده باشد آنرا بهر شدت و تعذب که میسر باشد) ^۱ از ایشان باز یافت باید نمود اما بریدن دست که محصول ^۲ بشرایطی است که در شریعت بیان کرده اند بر ایشان اجرا نتوان کرد سلطان گفت من نیز چنین میکنم اموال را از ایشان بهر شدت و مبالغه باز یافت نموده داخل خزانة می سازم ازین جاره دزدی و خیانت بسته شد و طماعان و بی دیانتان را دست تغلب کوتاه شده است باز سلطان پرسید این مال که من از دیوگیر در ایام ملکی خود آورده ام از من است از بیت المال قاضی گفت آن مال را چون سلطان بسعی و قوت لشکر بدست آورده است تمام لشکر در آن شریک باشند و از بیت المال باشد خاصه سلطان در غضب آمد گفت مالی که من پیش از شاهی به محنت تمام بدست آورده (باشم دولت مند خزینه پادشاه آنوقت نکرده باشم چگونه از بیت المال تو او شمرد قاضی در جواب گفت مالی که سلطان تنها بدست آورده و کسب و تحصیل آن مال با عانت نباشی آن مال خاصه سلطان راست و این مال سلطان از دیوگیر آورده) ^۳ نه ازین قبیل است باز سلطان پرسید مرا با متعلقان خاصه خود در بیت المال چه حق است (قاضی متامل شده گفت اگر موافق شریعت خواهم گفت سلطان در گذشته توفیق و تامل نخواهد کرد اگر مدینه و مسابله بکار برم بوبال ابد گرفتار شوم سلطان گفت آنچه حق است بگو) ^۴ ترا مواخذه نیست قاضی گفت اگر سلطان تقوی کار فرماید و اتباع خلفاء را شدین رضوان اللہ علیهم نماید همان قدر که یکی از چاکران خود را تعیین میکند صرف ^۵ نماید و اگر توسط امرعی دارد برابر هر یکی از امرای معارف از بیت المال بردارد بمقتضای رخصت علماء و در چنین وقت به روایات ضعیفه تمسک جسته بسلاطین کامگار هم زمانی مینمایند کار کند همان قدر که به آن فی الجمله امتیازی فی الجمله نسبت با امرای دیگر حاصل آمد خرج کند زیادت ازین تصرف در بیت المال هیچ وجه جایز نیست سلطان در غضب شده گفت این مال که در حرم من در وجه انعام مردم و کارخانها و سایر ابواب خرج میشود خواهی گفت نامشروع است قاضی گفت چون سلطان از من مسئله شرعی پرسید آنچه موافق شرع است (گفتم) ^۶ و اگر از روی ملکی استفسار نماید پس بگویم هر چه سلطان میکند همه صورت

۱	مب: ندارد	۲	مب: مخصوص
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: تصرف	۶	مب: ندارد

و مطابق قواعد و قوانین جهاننداری است بعد از آن سلطان گفت من از سواری که به عرصه ۱ نرسد سه سال
موجب باز یافت میکنم و اهل نخی و فتنه را با اولاد و اتباع علف تیغ بیدریغ می سازم و اموال و اشیای ایشان
هر جا که باشد در خزانه آورده خان و مان ایشان می اندازم و سیاستهای دیگر که در باب دزدان و شراب
خواران و اهل زنا و دیگر مردم گناهگار که اختراع کرده ام خواهی گفت که نامشروع است قاضی از مجلس
برخواست و دور رفت و سر بر زمین نهاد و گفت همه نامشروع است همه نامشروع است ۱

راستی بگزین و میرو بی هراس راه اگر بر تیغ و گر بر آتش است

روز دیگر قاضی مغیث را طلبید تلافی بسیار کرد و جامه و هزار سکه ۲ انعام فرمود و گفت من مسلمان
و من مسلمان زاده ام ولیکن این همه سیاست و شدت که از من بظهور می آید بواسطه (اصلاح) ۳ ملک
و جهاندار است نمیدانم که فردای قیامت بر من چه خواهد گذشت (و با اینهمه) ۴ حال و بخاصیت وقت
و زمانه آنچنان و چندان از مشایخ و علماء فضلا و شعرا و اطباء و اهل تخم و سایر ارباب صناعات و طوایف اهل فضل
و خداوند کمال در عصر وی جمع آمده و ناشی شده بودند که در هیچ عصری نیامده بلکه نخواهند آمد (والله اعلم) ۵
و شهر دہلی از قسم مردم اهل فضل و کمال ظاهر و باطن که تصور توان کرد مملو و مشہون ۶ شده و کار علم و تقوی و زهد
و صلاح فضل و کمال ظهور و شیوع یافته بود او را با هیچ کس کے التفات نبود و برو ۷ انداشت و در مدت سلطنت
خود سلطان صوفیان شیخ نظام الدین راقدس سره ملاقات نکرد پیش خود نه طلبیده اما هرگز در غیبت نسبت ۸ با
ایشان حرفی ناسزا نگفته و جز براه ادب نمیرفت میر خسرو را با این فضیلت و کمال برداشت هیچ اعزاز و اکرام
نکردی و التفات نمودی و وظیفه میر خسرو در زمان وی هزار تنگه بود و معلوم اهل اخبار و آثار خواهد بود که تنگه در
قدیم زمان بمعارف این دیار از زر و نقره بود که پاره مس نیز داشت و به هشت تنگه سیاه برابر است چنانچه در
دیار خان دیس مظفری راستگه میگویند و بالجمله زمان سلطنت علاء الدین از عجایب و غرایب بود که تعریف آن
از حد حصر خارج باشد خواه آنرا حمل بر تائید آسمان کنند یا از جمله مکر و استدراج ربانی دارند و الله اعلم

۱	م ب : بعضر	۲	م ب : تنگه	۳	م ب : اضافه
۴	م ب : اضافه	۵	م ب : اضافه	۶	م ب : مشخون
۷	م ب : یکی	۸	م ب : پرد	۹	م ب : نسبت

وبعد از آنکه لشکر و حشم بحد و کثرت رسید و از برای فتح بلاد و دفع اعدای دولت خصوصاً آمدن مغلان چنگیزی که بعد از چندگاه بر سر دہلی می آمدند مجال صرف اموال و اسباب از خزینہ تنگ آمد و وفا نمی نمود خواست که در ارزانی غلہ و جامہ و اسب و سایر اجناس و مایحتاج الیہ الناس تدبیری کند و رای زند ضوابط و قواعد و احکام درین باب بر نسبت و تدبیر ہا و رایہا برانگیخت کہ خبر او را امکان اجرا و تمثیت آن ممکن نباشد (بیک) ۱۔
 فلش و پختل چیزی می آمد کہ بیک درم و دینار نیامد (در) ۲۔ عالم و عالمیان بعد از محنت و شدت کہ دیدہ بودند راحتی و فراغتی روی نموده مضمون کریمہ ان مع العسر یُسرا (ان) ۳۔ بظہور آمد اگر چه مردم سوداگرو اہل بازار ہنوز در شکنجہ و عذاب بودند و تفصیل آن ضوابط و روابط و نرخ اشیاء و اجناس در تاریخ فیروز شاہی مذکور است مجلس آنکہ زخہارا از پیش خود تعیین کرد و تعیین نرخ بہ بازاریان و سوداگران آنکہ داشت ۴۔ و حکم کرد کہ ہنچکس غلہ را از رعایا و برایا احتکار نکند و زیادت از قدر حاجت بوی نخرد و بر ندارد و تمامہ سوداگران اجناس مایحتاج الیہ الناس از اطراف ممالک طلبیدہ زخہارا تعیین نمود و مالہای فراوان از خزینہ بایشان بطریق مساعدت داد و گماشتہای معتمد را بر تمامہ این طوائف مسلط کرد سیاستہای غریب بکار برد تا ذرہ از حکم کہ از درگاہ وقوع یافت تجاوز و خلاف راہ نمی یافت تا آنکہ مثلاً اگر یکے در وزن خیانت کردی گوشت پارہ او را بریدہ در ترازوی می انداختند آن چنین ضبط و ربط کارہا نمودہ این احکام را اجرا نمودہ بود چون دولت دنیا از سلطان علاء الدین شامت بار آورد و اقبال از ملازمت او ملول شد چیزی چند ہم از وجود وی پیدا شد کہ باعث اختلال امور سلطنت و سبب زوال ملک و دولت وی شد۔

چون دولت را برفتن باشد آہنگ زند مقبل بکار مدبران جنگ
 عزتی و غضبی در دل وی افتاد کہ کار گزاران ملک و دانایان را از پیش خود دور کرد و غلامان و خواجہ ۵۔ سرایان را بر
 روی کار آورد و (پسر آن را پیش از ظہور آثار رشد و عقل و کیاست از قید تربیت و حیطہ احتیاط بدر آورد) ۶۔

۱۔	م ب: ندارد	۲۔	م ب: ندارد
۳۔	م ب: اضافه	۴۔	م ب: نگذاشت
۵۔	م ب: خوجہ	۶۔	م ب: اضافه

ملک نایب را که خواجه^۱ سره^۲ مقرب و محرم اسرار وی بود سر لشکر ملک گردانید و منصب وزارت داد و در اثناء این حال بزحمت استنقا بتلا گشت و این زحمت روز بروز مزید می گشت و پسران وی و حرهای وی در عیش و عشرت و جشن ها و مهمانیها افتادند و بدخوی و بد مزاجی وی که طبعی بود یکی بده شد و این ملک نایب خضر خان را که پسر کلان او بود در حالت حیات او را بر کشیده و چتر داده وی و لیعهد خود ساخته بود حکم بند گرفته بگو الیاء فرستاد و ایلیخان را که خال خضر خان بود بکشتی داد و در گجرات و ولایتهای دیگر فتنهای و بلغاک ها افتاد و ملک علانی زیر وزر بردن گرفت همدین حال پیک اجل در رسید و بعضی گویند که همین ملک نایب چیزی داد و کاروی تمام کرد آ خر شب از کوشک سیری بر آورده و در مقبره وی که در پای مسجد مناره در حیات خود بنا کرده بود دفن کردند

هزار قلعه کشودم بیک اشارت دست هزار فوج شکستم بیک فشردن پای
جو مرگ تا ختن آورد هیچ سود نکرد بقا بقاء خدایست ملک ملک خدای ست

و بعد از مردن وی تا مدت سه ماه و چند روز این ملک نایب کافر نعمت بر ملک شهاب الدین پسر خور و سلطان علاء الدین که در سنه پنچ شش ساگی بود اسم پادشاهی نهاده خود در امور جهان داری و ملک رانی مشغول شد و خضر خان و شاد یخان را که برادر حقیقی هم بودند و از میان اولاد سلطان علاء الدین بزرگ و سر آمد بودند کور ساخت و باقی حرما و فرزندان حرماهای سلطانی را جس کرد و ابر ساخت و بعضی از بندگان علانی و بر قصر هزار ستون موکل بودند ملک نایب را با خاصگان او نیز کشتند و مردم را از سنگ حکومت او خلاص کردند

اگر بد کنی چشم نیکی مدار که هرگز نیارد کز انگور بار
نه ابلیس بد کرد نیکی بدید بر پاک نه آید ز تخم پلید

پادشاهی سلطان علاء الدین بیست و یکسال (بود و تاریخ فوت او صاف نذر بعد از آن) ^۳ در شهر سنه سبع و عشر و سبعمایه (سلطان قطب الدین) ^۴ که مبارک شاه سلطان علاء الدین بر تخت علانی نشست و

۱ م.ب: خوجه
۲ م.ب: سرای
۳ م.ب: اضافه
۴ م.ب: اضافه

وی در آنوقت در سن هفده هژده سال بود شهاب الدین را که ملک نایب بر تخت نشانده (بود) ^۱ بقلعه گوالیار فرستاد و قاتلان ملک نایب را بواسطه زعم که عجب و درایشان پیدا شده بود متفرق ساخته بقصبات نواحی پراکنده و آواره گردانید و کلان ترین ایشان را که خود سروبی باک شده بودند بقتل رسانیدند.

برگردد بخت ازان سبک رای کافزون کشد از گلیم خود پای
 و از غلبه شهوت و هوای نفس بعیش و عشرت و کامرانی و هواپرستی مشغول شد و هم در اول روز جلوس جمله بندیان و محبوبان علائی را که هفده و هژده هزار کس بودند خلاص داد و تمامی حشم ممالک را شش ماهه انعام فرمود و ملوک و امرار را مواجب زیارت کرد و علماء و فضلاء را وظایف و ادارات بیفزود و بوسی دیهاوز مینها که در عهد علای بخالصه باز آورده بودند باهل آن باز داد و حکم کرد ^۲ که عرایض حاجتمندان که بکلی دران (ایام) ^۳ مسدود بود پیش تخت بگذرانند و مهمات و حاجات خلائق بر آورده گردانند و خراجها گران و طلب های سخت و مصادره و مکابره و بند و زنجیر از خلق بردارند قواعد و ضوابط علائی جمله افتاد و مردم از بد خوئی و سخت گیری علاء الدین خلاص یافتند و خاطرها از خوف و هراس بیاسود و زرقه در کیسها و همیانها باز آمد و در عیش و عشرت و شاد و شراب سرکشاده شد و در توبه و صلاح و نوافل و طاعات شکست یافت و اگر چه وی از جمله احکام علائی (حکم) ^۴ منع شراب را مقرر داشت ولیکن چون خود بعیش و عشرت و هواپرستی و شهوت رانی مشغول شد ضبط و ربط از میان مردم بر افتاد و این سلطان قطب الدین اگر چه فتحها کرد و ملکهای بدست وی آمد و گجرات و دیوگیر و دیگر بلاد در ضبط آورد و زمان او ^۵ جمعیتی و رفا هتی بمال خلائق راه یافت ولیکن در آخر عادت وی برگشت و اخلاق کریمه وی باوصاف ذمیمه تبدیل ^۶ یافت و قهر و سیاست پیش گرفت و مانند پدر خونهای (بناحق) ^۷ ریختن بنیاد نهاد و با مردم هزال و مسخره و مطایبه گویان ساز صحبت بناخت و (با خادماں) ^۸ شیخ نظام الحق و الدین بجهت غلبه تکبر و غرور و تعصب کرد و خضر خان که مرید و معتقد شیخ بود براه

۱	مب: اضافه	۲	مب: فرمود
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: وی	۶	مب: تبدیل
۷	مب: اضافه	۸	مب: اضافه

عناد و سوء ادب میرفت و زبان بطعن و بی ادبی در حق آن بزرگوار صاحب وقت میکشاده

چون خدا خواهد که پرده کس دَرَد میلش اندر طعنه و پاکان برد

وز خدا خواهد که پوشد عیب کس کم زید در عیب معنویان نفس

و با اینهمه اسباب زوال دولت وی عهده سبب خرابی ملک و زوال دولت زندگانی وی آس شد که هند و پسری بود از قوم براون که قطب الدین عاشق و والد دیوانه وی بود و بنسب و فساد باوی مبتلا شد و او را خسرو خان نام کرده و بر جمیع امرا و ملوک و اعیان دولت بسری و سرداری له داده هر چند که کار دانان و (برای زنان) ۱ و ناصحان نصیحتش میکردند و در باب اجتناب و احترام فسق و فساد عرض میداشتند و در خلوت از قباحت (فضاحت) ۲ آن پی سعادت اظهار میکردند فایده نداشت و سخن هیچکس را در ماجره ۳ وی قبول نمیداشت و در وقت صحبت و وقایع آن منکوس مایون میگفت که تمام ملک و ملوک و حشم و خدم فدای یکتار موی تو کنم و وی بدان مغرور میشد

درخت زقوم از جان پروری مپندار هر گز کزو بر خوری

شمی همه در وقت صحبت و عیش و کامرانی آن کافر نعمت حرام خوار به امداد و اعانت (شیاطین دیگر از هندوان پراون خیش قرابت وی بودند) ۴ سلطان قطب الدین را ذبح کرد و از بام هزار ستون در زیر انداخت و تمام خیل و تبار و فرزندان و زنان و غلامان و کنیزکان و خورد کلان علانی را قتل سفک کرده از بیخ بر انداخت و استیصال نمود و قضای ملک جبار جل جلاله و عظیم سلطانه انتقام خون سلطان جلال الدین مرحوم در دارالقضاء عدالت الهی درین دار الکافات از علماء الدین گرفت کما تدین تدان هر چه کار بدر روی

چو بد کردی مباش ایمن ز آفات که واجب شد طبیعت را مکافات

بعد از کشتن قطب الدین خسرو خان بزور مال و موافقت و هندوان و عدم شریک و مزاحم و معارض خود را سلطان خطاب کرد و بر تخت نشست و اموال و خزاین و دفاین علانی و قطبی را بر مردم شهر از ملوک و امرا و خاص

۱ م: سروری ۲ م: اضافه

۳ م: اضافه ۴ م: باره

۵ م: اضافه

و عام ثار کرد و فسق و فساد فرعونیت بنیاد نهاد و هندوان را که قرابت با او داشتند و بعضی مسلمانان را که با وی براه موافقت رفتند مناصب و مراتب افزود و حرم سلطان قطب الدین را پیش از انقضای مدت عدت در نکاح خود آورد و هندوان در زنان و کنیزکان مسلمانان تصرف کردند و مصاحف را کرسی ساختند و در مساجد بت پرستی کردند و هندوان تمامی بلاد و ممالک شادی می کردند که دلیلی باز هندوانه نشود و مدت چهار ماه بر منابر خطبه بنام آن هندو بچه کافر نعمت میخواندند و در دار الضرب سکه بنام آن بداصل میزدند و او بقوت و شوکت هندوان چنان مغرور شده بود که از هیچ امیری و ملکی چشم نمیزد و ملاحظه نمیکرد مگر از غازی ملک که در اقطاع دیبال پور مانده بود از بر افتادن خاندان علانی و ضعف دین مسلمانی و تفرقه حال مسلمانان بر خود پیچیده و سلطان محمد بن ملک غازی که او را ملک فخر الدین جو نامی گفتند و خسرو خان او را بمال و انعام میفرورینخت و شغل اخته بکی مقرر داشته بود بعد از دو نیم ماه برآمد و پیش پدر به دیبال پور رفت در قلع و قمع خسرو خان همت به گماشت متوجه دلی گشتند و در اندک مدت دما از روزگار وی برآوردند که هر چند که وی اموال و خزاین این علای و قطبی بر مردم ثار کرد و در خزانه جاروب داد و تا او را معاونت کنند فایده نکرد و در برابر غازی ملک که شهر (میدان) له جلا دت و شهادت بودند توانست ایستاد و لشکر هندوان و مسلمانان که با وی بودند نیز پریشان شدند و خسرو خان گریخته در باغ ملک شادی که از بندگان علانی بود پنهان شد روز دیگر او را از انجا برآورده گردن زدند و بردار کشیدند بادشاهی سلطان قطب الدین چهار سال و چهار ماه بود بعد از آن در سنه عشرين و سبعمائه ملک غازی با اتفاق و اجماع بزرگان ملک و ملت بر تخت سلطنت نشست و سلطان غیاث الدین تغلق شاه خطاب یافت در اندک مدت مصالح جهانداری و امور ملکی را فراهم آورده و مسلمانان را از پریشانیها و آبریهادر موطن با امن و آرام جای داد و دلهای خواص و عوام بر بادشاهی او قرار گرفت و ترمود و طغیان که هر طرف خاسته بود با طاعت و انقیاد مبدل گشت و از استقامت مزاج سلطنت تغلق شاهی خاطر^۲ خواطر بندگان خدا بیار امید و کارها با صلاح باز آمد و اموال و خزاین که خسرو خان بر او ن بر خلائق بیوجه شرعی اتلاف نموده بود (استرداد کرد و نقل خرابه ساخت و هر که مستحق بود بروی باز گذاشت و بعضی را در جا گیر و وظایف رساله حساب نمود امر او ملوک

له م ب: اضافه ۲ م ب: ندارد

سلطان قطب الدین را که آفت زده صرصر حوادث بوده اند نواز شها کرد در مواجب ایشان افزود و اقطاعات ایشان مقرر ساخت.

برو مند باد آں همایوں درخت که در سایه او توان بر درخت
 که از میوه آسایش خواں دهد که از سایه آسایش جان دهد

و این سلطان تغلق شاه در اصلاح امور جهان داری و رعایت و انتظام و التیام و فراہمین و آبادانی ملک و رعیت پروری عدل و انصاف و حرمت داشت قدم او رعایت حقوق اصاغر و اکابر و حق خدمت ستانی و رعایت طریقه اعتدالی و رسم میانہ روی در منع و اعطا و جلب و دفع و لطف و سایر صفات متضادہ و اجتناب از افراط تفریط و تمیز میان مستحق و مستحق و تجارب امور و صلاح اندیشہ اصناف خلایق و موافقت شرع و عقل و صحت اعتقاد مسلمانی و انقیاد او امر و نواہی الہی و عدم انہماک در شہوت و لذات نفس و شجاعت و شہامت و دفع مفسدان و قبح اعدا از پادشاہان وقت نظیر نداشت و استحقاق کاری در شخصی تفرس نمودی آن کار حوالہ او نکردی و مردم قابل را معطل نگذاشتی و در تعیین خراج ممالک توسط امرعی داشته اصغا و التفات بقول ساعیان نکردی و اگر کسی از جاگیر بروز یادہ از آنچه بوی مقرر شدہ بود بعنوان تعدی متصرف شدی) ۱ استرداد نمودی و اگر کسی مبلغی بنام حشم مجرا گرفتی و انقدر حشم نرسیدی معاتب شدی و حکم باز یافت نمودہ باہل حق رسانیدی و کسی را از ممالک خود و بد حال شنیدی بتدارک آن پرداختی و اولاد و اتباع و اعوان و ارکان دولت خود را در ہر ماہ طلبیدہ نظر در احوال ایشان انداختی و اگر احتیاج و اضطرار در حال یکی دیدی بلطف و احسان تلافی آن فرمودی و روز جمعہ خلایق را بر خود طلبیدی و بہر یک انعام کردی و رای آنچه از وظایف و ادارات علما و صلحا قرار یافتہ بود اگر بر ملوک و خدام مقربان در گاہ انعام کردی بر ہمہ کردی و بعضی را مخصوص نگردانیدی و طریقه اعتدال و سویت را رعایت نمودی تا خاطر ہیچ آفریدہ متغیر نشود و ہر گاہ کہ از فتنہ از جای رسیدی یا کدخدائی یکی از شاہ زادگان (شدی) ۲ یا در خانہ پسر متولد (گشتی) ۳ یا نعمتی جدید بوی رسیدی شکرانہ آن جملہ

۱ م: ب: اضافه

۲ م: ب: اضافه

۳ م: ب: اضافه

صدور و اکابر و علماء مشایخ و امرار را بر اندازه حال هر یک انعام دادی و احسان کردی و بر درویشان و گوشه نشینان فتوح فرستادی و پنج وقت نماز به جماعت ادا کردی و تا نماز عشا نگزاردی درون حرم سرانزفتی و بقیام لیل مواظبت نوافل عبادات و خیرات قیام نمودی و از دایره احکام داد و امر شرعی و انقیاد و اطاعت آن قدم بیرون نهادی و بعد از جلوس بر تخت بادشاهی مجلس شراب نداشت و با لهو و لعب مشغول نشد و فتحها کرد و عمارت ساخت و از اعظم عمارات وی بنای قلعه تغلق آباد است که دارالملک تغلق شاهى و آیتی از آیات الهی بود آن خراب و ویران افتاده است و بحکم آن آثار مانند علینا بر قوت و قدرت باقی آن ولایتی دارد و سلطان تغلق شاه و درم خلیه سوار و داغ اسپ و قیمت آن و امتحان و اختیار در گذاشتن خشم (مطابق) ۱ روش سلطان علاء الدین کار کردی و آنچه وی در مدت چهار سال کارها کرد و فتحها نمود که سلطان علاء الدین با آن ضبط و ربط و قهر و عسف ۲ در آن مدت نتوانست کرد و از برکت و عدل و انصاف وی رسم و نام تمبر و نبعی از عالم بر افتاد و بسعی و حسن تدبیر و صدق نیت و آوازه شجاعت و شهامت وی راه در آمد مغل در ممالک هندوستان بسته شد فی الجمله جماعه که بصفه صلاح و سداد و حسن معاملت و اعتدال مزاج و صحت اعتقاد آراسته بودند و شکرانه عهد دولت او میگفتند با استدعای دوام دولت او دست نیاز بر آسمان فرافشانند الا او باشان و طماعان و مسرفان که بفساد مزاج و اوجاج طبیعت افراط و تفریط بتدبیر و تخطیط موصوف بودند کفران نعمت میکردند و براه عیب و سخط او میرفتند و در شهور سنه احدی و عشرین ملک فخر الدین جونارا که در آخر سلطان محمد و آثار و فرد دولت و جهانبانی از ناصیه حال او ظاهر بود لغ خان خطاب کرد و چتر داد و بشلکر آراسته بر انگل و زمین تلنگ نامزد فرمود و چون لغ خان در آن بلاد رفت و محاصره کرد رای لار دیونزدوی ایلیچیان فرستاده مال و پیل جوهر و نفاس قبول کرده قرار داده که در سنوات آینده بر شکستی که بسطان علاء الدین میداد میفرستاده باشند لغ خان بصلح راضی نشده در گرفتن حصار پیشتر اهتمام و مبالغه نموده فتح قلعه را قریب الوقوع ساخت و چون قرار داد چنین بود که در هفته دو مرتبه از دلی قاصدان داکچوکی می رسیدند و خبر سلامتی احوال می آوردند و بواسطه نایبینی راه داکچوکی بر جانمانده

بود اتفاقاً یکماه شد که خبری نرسید ناگاه عمید شاعر که با وجود کسب فضایل عمر بهزل و مسخرگی بسر برده و جمله دیگر از اشتیاق و فتنه انگیزان افترا کردند که سلطان تغلقشاه از دنیا رحلت کرد با شتهار این خبر تفرقه عظیم بلشکر اسلام راه یافت سلطان محمد بدیوگیر آمد بعد از وصول خبر سلامت تغلق ایشانرا زنده بردار کشید و چند نفر دیگر زن و بچه بزی پایی پیل انداخت بعد از مدتی سلطان محمد نیز آمد بعد از چهار ماه باز او را هم بدان ولایت فرستاد درین کثرت فتح های عظیم کرد و آن دیار را نهب و غارت کرد و زن و بچه هندوان را با پیلان و خزان و اسباب و اموال بدست آورده بدیو فرستاد و ارنگل را سلطانپور نام کرد و تمامه ولایت تلنگ را در ضبط آورده عمال و ولایت نصب فرمود و فتح نامه بدیو فرستاد و در تغلق آباد و دیو قلعہ سیری قیما شد و شادیهها کردند و طبها شادیا نه زدند همدین ایام شکایتی از ظلم ضابطان لکهنوتی بخدمت سلطان آوردند سلطان را عزیمت لکهنوتی مصمم گشت سلطان محمد را از ارنگل طلب فرمود و در دیو گذاشت و خود بالشکر جانب لکهنوتی نهضت نمود از آنجا که هبیت و سطوت و رعب وی از زمان ملکی تا وقت بادشاهی در دلهای خلایق نشسته بود بجز در سیدن آنکه ریایات نصرت وی در نزهت سایه انداخت سلطان ناصر الدین ضابط لکهنوتی به بندگی و چاکری بخاک بوس درگاه آمد و جمیع رایان و رایگان آن دیار اطاعت و انقیاد نموده سر بر خط بندگی نهادند و سلطان بهادر شاه ضابط سنار گاول را کردم انان و لا غیر میزد رفته در گردن انداخته بخدمت آوردند و لشکر تغلق شاهی را در آن تا ختها غنایم بسیار بدست افتاد و تمامی پیلان که در آن دیار بودند پیلخانہ سلطان رسیدند لکهنوتی بر ناصر الدین مقرر داشت و بهادر شاه را بجانب شهر روان کرد و مظفر و منصور طرف دار الملک تغلق آباد مراجعت نمود در اثناء راه جریده شده و لشکرها را عقب گذاشت و خود بر سبیل تعجیل دو منزل را یکی ساخته عزیمت دار الملک کرد سلطان محمد چون شنید که سلطان محمد جریده می رسد فرمود تا سه چهار گروهی تغلق آباد نزدیک افغان پور کوشکی مختصر سلطان شب در آنجا نزول فرماید بنا کنند تغلق شاه نمازند دیگری در آن کوشک نو برآمده رسید و همانجا نزول کرد سلطان محمد بالوک و امر او اکابر با استقبال برآمد و بشرف پابوسی پدر مشرف شد و طعام کشید و بعد از طعام سلطان تغلق شاه در آن

کوشک آرمیده بود ناگاه سقف خانه یکا یک بر سلطان افتاد و با بچ و شش نفر دیگر در زیر سقف آمده آمد
و بجوار رحمت حق پیوست و جهان را خراب کرد قالوا ان الله وانا اليه راجعون ۱
دردا که جهان فریب ناک است آسود گیش غم هلاک است

هرکاسه که خوان دهر دارد پنهان بنواله زهر دارد
اکنون بعضی گویند که چون قصر نو بود و تازه ساخته و ترخیص و تشمید آن چندان پنداخته بودند فیلان کوه
پیکر را که سلطان از بنگاله آورده بود برگرد قصر (دوانیدن) ۱ نشیب کرد و سقف فروریخت و در عوام چنان
مشهور است که قصر سلطان محمد بقصد پدر بنا نمود و حکمتی در آن تعبیه کرد که یکا یک بیفتاد و نیز مشهور است که
سلطان تغلق شاه با خدمت شیخ نظام الدین قدس سره رنجشی داشت که گفته بود و چون من بشهر در آیم شیخ بدر
رود و شیخ بشنیدن سخن فرمود 'هنوز دہلی دور است' و این لفظ در میان اہل این دیار زبان زد و مثل شده است
از ان واقعه است و اللہ اعلم بحقیقت الحال و وفات حضرت شیخ و امیر خسر و ہمد رین سال است بادشاہی سلطان
غیاث الدین تغلق شاہ انار اللہ بر ہانہ چہار سال و چند ماہ بود و لفظ خلیفہ تاریخ وفات آن بادشاہ معدلت پناہ
است بعد از ان در شہور سنہ ۸۸۵ و عشرین و سبعمایہ سلطان محمد عادل (ذکر بادشاہی سلطان محمد تغلق شاہ) ۲
بر سریر سلطنت و جہان بانی نشست و اموال و خزانہ بر خلائق نثار کرد و روزی کہ از قلعہ تغلق آباد درون شہر رفت
تا در دولتخانہ قدیم بر سریر سلاطین ماضیہ جلوس نماید فرمان دار (تادر) ۳ و وقت سواری در شہر و محلہای (شہر)
۴ زر ریز بہا کنند و تنگہ زر و نقرہ مشمت بمشت در کوچہا و در بام ہا در دامن نظار گیان بیندازند و طشہا پر از تنگہ
زر و نقرہ پیش خود نہادہ بود و مشمت مشمت در کوچہا و بازار ہا میریخت و ہم در اول جلوس وی در ہر زمانہ شادی در
آمد و عالم گلستانی شد و این سلطان محمد بن تغلق از عجایب آفرینش و نواد خلق آفریدگار و تعالی بود و در جبلت او
خواص اوصاف جہانگیری و جہاننداری مفسور گشتہ و (در) ۵ رگ رگ و موی موی وی جمشیدی و کنخسری
و سکندر سرشتہ و از ابتداء دور طفولیت و صبا دار و کبر محمودی و رسم و رسوم سنجری در خاطر وی افتادہ آنچنانکہ سطوت

۱ م.ب: اضافه
۲ م.ب: ندارد
۳ م.ب: اضافه
۴ م.ب: ندارد
۵ م.ب: اضافه

جهاگیری و ملک ستانی و ضبط (وممالک) ۱ و فتح ولایات ۲ اور ادست داده هیچ یکی از بادشاهان هندوستان را نبود جمیع دیار اقصای دکن و گجرات و بنگاله و سند جزان در تحت حکم وی در آمده و مسخر گشته (شده بود) ۳ و همت بر فتح اقالیم عراق و خراسان و ماوراء النهر و ضبط ربع مسکون گذاشته و رایان و راجها و ملوک و امراء و رعایای ولایتهای دوردست اورا چنان انقیاد و اطاعت نمودند و مالگذاری و فرمان برداری میکردند و رعایای قصبات میان دو آب که نزدیکترین مواضع بشهر اند نکند و هیچ یکی از مفسدان ۴ و متمدان نواحی را قدرت و امکان آن نمانده بود که یک درم از مال دیوان بطریق انخابا تمبر دنگاه دارد و درگاه وی طباء خواص و عوام اهل عالم گشته بود و از افاضل و اهل هنر هر که بدرگاه وی ۵ رجوع کردی بانواع رعایت و اقسام انعام نوازش یافتی و از خراسان و عراق و ماوراء النهر و سایر اطراف عالم هر که بدرگاه وی آمد هر چند فقیر بود امیر شد و درویش تو انگر شد ۶ و چندان (زر) ۷ یافت که تا آخر عمر از ذل فقر و احتیاج ایمن شد و گاه بودی که تمام خزینه بذل نمودی تا پنجاه لک و صد لک (به یکساز) ۸ افاضل و امرائ کشیدی و ذکر کمتر از ده هزار در مجلس او گنجائش نبود و هر که ذکر آن کردی از گناه گاران بودی و اقصای در دیار دکن شهر دولت آباد بنا کرده بود تا در وسط ولایت و میان ممالک واقع شود و اخبار و احوال و اوضاع اطراف و اکناف مملکت (برسد) ۹ (یکساں برین) ۱۰ و از هر جانب خبردار کرد و اکثر مردم دہلی در آن زمان رھبک دمشق و مصر شده بود و اجزاء و محاذیم این شهر را حکم بانقتال فرمود و در شهر نو دولت آباد سکونت داد و خرچ راه و بہای خانہ خراب و معمور ہر یک را از خزانہ داد و در (دہلی مردم را حاق طبیعت وی جای نماندہ) ۱۱ مردم از اطراف و اکناف و بلدان و قصبات آورده متوطن ساخت و طبیعت وی در جود و سخاوت و اعطا و انعام از حد اندازہ و مرتبہ قیاس بیرون افتادہ و جز کرور لکھا بزبان اونرفتنہ و جواہر و مروارید در نظر ہمت او کمتر از سنگ و کلوخ در آمدہ و غنی و فقیر و آشنا

۱	مب: ندارد	۲	مب: ولایت
۳	مب: ندارد	۴	مب: مقدمان
۵	مب: او	۶	مب: گشت
۷	مب: ندارد	۸	مب: اضافه
۹	مب: ندارد	۱۰	مب: اضافه
			مب: اضافه

و بیگانه در نظری یکساں مینمود و شجاعت و شهامت و تهمتن و تیر اندازی و شمشیرزیدتی از حیطة امکان و دایره عادی قدیم بیرون نهاد و ادراک و فهم و فراست و ارایت و وجودت طبع بخدمت که پیش از آنکه کس تکلم کردی از مضمرباطن و احوال درونی او آگاه گشتی و در حسن خط و سلاست ترکیب و بلندی عبارت و قوت انشائی سخن و ادراک معانی و تقریر کلام و تحریر مباحث وی کار دانان و دبیران و علما و فضلاء عصر را عاجز ساخته حافظه غریب داشت و علم طب را خوب میدانست و عمل تجارب آنرا نیک ورزیده و از علم معقولات نیز چیزی خوانده بود و بعلم فلاسفه رغبت تمام داشت و چون از عنفوان شباب و هنگام ابتدای ادراک اعتماد باین علوم کرده بود و در صحبت بعضی فلسفیان و بد اعتقادان مثل سعد منطقی و عبید شاعر و نجم الدین فلسفی و دیگر فلسفه مشربان که در اعتقاد ظاهراً شریعت مقید نبودند برآمده بود فغالی و قشاوتی بدل وی راه یافته و از دقت و مهربانی و رحم مسلمانی که لازم احتیاد علوم دینی و ملازمت کتاب و سنت و ارباب دین است محروم مانده و نقل را تابع عقل و مسموع را فرغ معقول ساخته بود و منهیات و تعذیرات شریعت و عقاید و مقررات سنت و جماعت را در حاق طبیعت وی جای نمانده و فی الحقیقت وی مصدر افعال متضاده و محل صفات متباینه افتاده بود عقل در ادراک حقیقت حال و تعین مذهب و اعتقاد وی سراسیمه و حیران بود در لفظ^۱ اوقات صلوات و اقامت جمع اعیاد و اجتناب از مسکرات و زنا و لواطت و نظر حرام و قمار و (اقسام)^۲ فسق و فجور نظیر خود نداشت در وقتی که درون حرم سر امیرفت خواجه^۳ سر آنرا^۴ پیشتر از خودی در آورد تا زن بیگانه درون نباشد و نظر بروی نیند و در حفظ ادب و طاعت و والده خود که مخدومه جهان و از خیرات و صالحات و قناتت زمانه بود در رعایت تعظیم و تکریم استادان و اهل حقوق (بیشتر)^۵ از حد عادت و قدر متعارف میکوشید و با انهمه از خونهای علما و مشائخ و مسلمانان و مظلومان و بیچارگان که قطره خون ایشان نزد خدا عزیزتر از دنیا و مافیهاست هر روز در دواحوال^۶ وی جو بهار و ان می شد و در سیاست و خونریزی و بیگانه گشی^۷ یکی از سلاطین جباریه چون وی نشده و جماعه از

۱	مب: حفظ	۲	مب: اضافه
۳	مب: خوجه	۴	مب: سرایانرا
۵	مب: اضافه	۶	مب: اخول

مفتیان ناخدا ترس حیلہ اندوز را بردر نشانده و ندیمانِ ناحق پسند خوش آمد (سرہ) ۱ گوئی را با خود یار کرده که در باب ظلم و سیاست و خونریزی فتوہای ۲ نادرست میدادند و تقویت و تائید ظلم می کردند و ویرادر واسطہ عہد سلطنت چنان در دل نشست کہ امارت و خلافت بے امر و اذنِ خلفای عباسیہ کہ بحکمِ الایمۃ من قریش امامِ عہد و خلیفہ وقت ایشانند جایز نباشد (بادشاہی کہ بی منشوری خلفاء عباسیہ پادشاہی می کرد متغلب بود) ۳ و بادشاہی وی بحکم شرع جایز نبود چند گاہ بحکم این اعتقاد امر جمع و اعیان را در توقف داشته و چند گاہ خطبہ و سکہ ہم بنام خلیفہ عباس کہ در مصر بود کرد نام بادشاہان کہ نہ بحکم خلیفہ بادشاہ بوده اند از خطبہ بدر کرد بعد از ان عرایض و صحایف مشتمل بر مقدماتِ غریب و سخنان عجیب انشاء نمود و جماعہ را پیش خلیفہ مصر فرستاد و اموال و خزاین بسیار و جواهر و نفالیں بیشمار پیشکش ساختہ منشورِ خلافت و علم و ولایت از خلیفہ طلبیدہ و رسولانِ خلیفہ را از حدِ اندازہ و قیاس بیرون تعظیم کرد و مسافتِ چند تیر انداز پیادہ و پا برهنہ با استقبال ایشان برآمد و در پای ایشان افتاد و ایشان را بر تخت نشانده خود زیر تخت با ادب پیش ایشان نشست و منشورِ خلافت را با مصحف و مشارق کہ کتاب حدیث است بر تخت نهاد و خود با تمامہ امرا و ملوک بہ آں ۴ بیعت کرد و رسولان را اموال و خزاین و شہرہا و قصبہا انعام کرد و چند کرت دیگر پیشکشهای غریب بخدمت خلیفہ بمصر فرستاد و ملوک قبول کہ اورا ملک کبیر اولیا گویند و غلامِ خاصہ و معتمد و موتمن او بود و از وی کسے مقرب تر و نزدیکتر در گاہ سلطانی نبود بوجہ خدمتی ملک خلیفہ گردانید و از برای ثبیت ملک ۵ اقرار خود در عرضہ داشت نویسانیدہ و ملک کبیر را تا زندہ بود قبول خلیفتی گویانیدنی الجملہ سلطان محمد را با خلیفہ عباسی آنچنان اعتقاد و انقیاد بهم رسیدہ بود کہ مردم حیران بودند در نشست و خاست و داد و ستد و گفت و شنید ہمین نام خلیفہ بر زمان وی میرفت با وجود آن جباری و قہاری و شوکت و عظمت و غرور و نخوت و تکبر کہ وی داشت و این نیز از جملہ تضاد صفات وی بود دیگر آنکہ از ابتدای جلوس بر سریر سلطنت راضی نشد کہ خود را بالقات (پادشاہی) ۶ کہ بادشاہان دیگر داشتند مثل

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: فتوہای
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: بدال
۵	م ب: تثبیت تملیک	۶	م ب: اضافه

غیاث الدین و علاء الدین و قطب الدین ملقب سازد و با وجود اسم محمد که اعظم اسمای بنی آدم است بلقب دیگر تفاخر کند و با وجود این چیزها میکرد و میگفت که بوی انسا ربکم الاعلی از انجای آید و دعوی های غریب از ذات وی سر بر میزد آخر (همین) ^۱ سیاست و خوزیزی با ضمیمه عادات و وجود مکابرات و تحکیمات باعث اختلال امر سلطنت و زوال ملک و دولت او شد و هر جانب فتنها و مخالفتها پیدا شد و تفرقهها و تشویشها افتاد و خوبی وی ^۲ روز بروز نازکتر و عادت سیاست و خوزیزی زیادتر میشد اگر از یکجانب آتش فتنه می نشست از جای دیگر بلندتر می شد آن جز ^۳ وی در دفع فتنه و فساد و مخالفان و بلغاکیان تردد با کرد و سوار بیها نمود لشکرها کشید از قید کتابت و شرع عبارت بیرون است و هم در زمان وی قحطها افتاد و خرابیها روی نمود و پریشانیها داد تا بحدی که آدمیان یکدیگر را میخورند و روی سگوار اصلاح ولایت و از دیاد زراعت و آبادانی ملک قاعدهای بست و اسلوبها پیدا میکرد که وقوع آن از حد امکان متجاوز بود جز در عالم تصور و خیال وجود نه بند مردم از امتثال آن امر و رعایت آن ضوابط عاجز و مضطرب می شدند و آتش غضب سیاست وی بلندتر می شد و سفک و قتل وی زیاده تر میکشت و هم در آخر سال فرمود تا (مس پیدا کرد) ^۴ را مانند زر و نقره در دار الضرب سکه زنند و فلوش ^۵ مس بدستور سکه زر و نقره رواج دهند و در خرید و فروخت بیک بهای معمول دارند هندوان ممالک (مسها) ^۶ که بدار الضرب می آوردند و سکه میزدند و لکها و کروها بهم می رسانیدند و امتعه و اسلحه و اقمشه و اجناس میخریدند و با طرف عالم میفرستادند و بسکهای زر و نقره آنجا میفر و ختند و بعد از چندگاه چنان شد که (این) ^۷ (حکم او) ^۸ در جاهای (دیگر) ^۹ دور رواج نماند مردم آنجا بسکهای مس را بعبوض مس ساده میگردفتند و در جای که این حکم معمول می آوردند ^{۱۰} و بسکهای زر و نقره میخریدند و رفته رفته سکه مس آنچنان کثرت بهم رسانید که از

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: او
۳	م ب: چه	۴	م ب: وی
۵	م ب: ندارد	۶	م ب: فلوس
۷	م ب: ندارد	۸	م ب: ندارد
۹	م ب: ندارد	۱۰	م ب: ندارد
۱۱	م ب: بود		

درجه اعتبار افتاد و حکم سنگ و کلرخ پیدا کرد و سکه زر و نقره نسبت سابق عزیزتر گشت ضابطه خرید و فروخت در این
 انتظام و اتساق بر افتاد و چون دید که این حکم از پیش نمیرود فرمود که هر کس که تنگه مس داشته باشد خزانه رساند
 و عوض آن مهر قدیم بعضی زر و نقره بستاند به خیال آنکه مس باین تقریب صورت عزت بهم رساند و در داد و ستد
 رواجی پیدا کند و تنگهای مس که در خانه مردم معطل افتاده بود همه را بخزانه آورده عوض آن تنگهای زر و نقره
 ستند و مس را همچنان رواج ماند و خزانها تمام خالی شد و فتور عظیم در کار و بار ملک راه یافت و یکی از اسباب
 خرابی کار مملکت وی آن شد که خواست که بعزیمت ضبط ممالک عراق و خراسان و ماوراءالنهر بلکه تمامه ربع
 مسکون لشکرهای بی اندازه بهم رسانید و خزان این را برانهاست صرف کرد و وجود بخشایش بی اندازه نمود و حشم بسیار
 نگاهداشت و مقدار سه لک و هفتاد هزار سوار را از خزانه مواجب تعیین نمود سال اول این مواجب بخشم رسید
 و سال دوم فرصت نهضت و تسخیر ممالک نیافت خزانه خالی شد و استقامت بر حشم بر افتاده و آخرین اندیشها
 فاسد او این بود که خواست کوه هماچل که مابین ممالک هندوستان و چین حایل است ضبط نماید باین خیال
 امرای نامدار و سر لشکران آزمودگار با لشکرهای بیکران نامزد فرمود تا همه درون آن کوه درآمده و در گرفتن آن
 طریقه سعی و اهتمام بجا آرند چون لشکر تمام در کوه درآمده هندوان کوه هماچل تنگها را مضبوط کرده راههای باز
 گشت (لشکر) فرو گرفته اکثر را بقتل آوردند و قلیلی که بسلامت باز گشتند سلطان محمد (آنهارا) ۵
 سیاست رسانید چون روز بروز احکام شاق و تکلفات مالا یطاق بصدور می پیوست و مردم از تحمل و امتثال آن
 عاجز آمدند و طریقه قتل و سیاست و مکابره روز افزون شد ناچار ملک از نظام و التیام بر افتاد و اکثر ممالک
 محروسه از قبضه تصرف و اقتدار او بدر رفت بلکه در حضرت دلی که تختگاه بود نیز رسم تمرود و طغیان بنیاد افتاد و در
 همین ایام تمام ولایت میان دو آب از شدت مطالبه و گرانی خراج خراب شد چنانچه اکثر رعایا خرمنها
 میسوختند و مواشی بدر می بردند و آواره می شدند سلطان فرمود تا هر کرایا بند بکشند و آن ولایت را تاراج کنند
 همدین ایام بر سر لشکار در برن رفته ولایت را تاراج فرمود و (اهل آنرا علف تیغ ساخت) ۶ تادرکنگرها

۱	مب: از	۲	مب: راجی
۳	مب: برین ها	۴	مب: ندارد
۵	مب: ندارد	۶	مب: برسم ۷ مب: اضافه

حصار برن آویختند و علی هذا القیاس عرصات عالم را از خلق خدا خالی می ساخت و سیاست مینمود و عالم ویران می شد افسانه‌ها این مرد ظالم که عادش خوانند بسیارست و از حد حصر قیاس خارج ۱

خبرداری از خسروانی عجم که کردند بر زیر دستان ستم
 نه آن شوکت بادشاهی بماند نه آن ظلم بر زیر دستان بماند
 خطائی که از دست ظالم برفت جهان ماند با او مظالم برفت
 و هم در او آخر عهد از شومی ظلم و ستم امساک باران شد و قحط عظیم افتاد برین سبب ملک ویران تر شد
 و عالمی بر هم خورد و فساد هاد را نظام پیدا (آمد) ۱ و در آخر بجهت دفع نعی و فساد بجانب گجرات سواری کرد و در
 اثناء آن در دیار دکن و دیوگیر فتنها قایم شد و چون بزاج مملکت سلطان محمد خلل و فساد راه یافت و کار از تدبیر
 و علاج بیرون رفت در گجرات بیمار افتاد و بعد از حصول صحت بجانب سند لشکر کشید دوران سفر نفر بیمار گشت
 و بیماری او سخت شد همد رین پیک اجل در رسید و در بست و یکم ماه محرم سنه اشین و سیمین و سبعمایه در گذشت و
 رخت حیات بعالم دیگر برد فسبحان من لا تغیر و لا تبدل بسلطانه

سر الپ ارسلان دیدی ز رفعت رفته برگردون بمردمانا بخاک اندر سر الپ ارسلان بنی
 بادشاهی سلطان محمد بن تغلق پست هفت سال بود این مرثیه از شعرای وقت او کس گفته چند بیت

از وی نوشته میشود ۱

مایه زهرست شرب عالم را	میوه مرگ است تخم آدم را
ای حریف عدم قدم در نه	کم زن این عالم کم از کم را
صبح محشر دمید مادر خواب	بانگ زن خفتگان عالم را
هاں که فرش فنا بگسترند	در نورد این بساط خرم را
رستخیز است خیز باز شکاف	سقف ایوان و طاق طارم را
شه محمد نخفت در دل خاک	نیلگون کن لباس ماتم را
بس بدست خروش بر تن دهر	چاک زن این قبای معلم ۲ را

بعد از آن در بیست چهارم محرم سنه اثنین و نهمین و سبعمایه سلطان فیروز (شاه) ۱ که پسر عم سلطان محمد بود با جماع مسلمانان و استحقاقی ذاتی و استخلاف سلطان (محمد) ۲ بر سریر سلطنت نشست تمام ملوک و امرا و علما و مشایخ مثل قدوة الاولیا شیخ ناصرالدین محمود و چراغ دهلوی ۳ و جز ایشان هر چند که ابا میگرد و عذری آورد بر اختیار سلطنت تکلیف کردند مردم را از شر مفسدان (تته) ۴ و حیظه هلاک کافران مغل که در این وقت در لشکر بتقریبات آمده بودند خلاص دادند و سلطان فیروز در عدل و رعیت پروری دامن دامن گستری و شفقت و مرحمت بر عامه خلایق و سایر خیرات قصب السبق از سایر پادشاهان دہلی که پیش از وی گذشته بودند در بوده گذرانند ۵

ایمان ازو به برقع همت سپید روی شیطان ازو بسیلی حرماں سیه قفا
مراحم و عواطف در باب علما و مشایخ و فقر و مساکین و تکیه داران و گوشه نشینان و قلندر یان و حیدریان
و مجاوران مزارات مشایخ خانوادہای بزرگ مبذول داشته و طایف و ادرارات و انعامات و دیہا و اوقاف
و مناسب و مراتب که در زمان پادشاه ماضی محو و مندرس شده بخالصہ در آمده بود همه را احیا کرد و وجوه بسیار بر سر
آن افزود۔ بخالصہ ر بوده بود و همه را احیا کرد و وجوه بسیار بر سر آن افزود

را (حاصلان) ۱ ساغرا و همت دانا پسند باده او پر تو عقل بلند
دست ده لجه بی ساحلان نرخی نہ گوہر دریا دلان
عہد سبک روح ز آئین او تخت گران سنگ و تمکین او
وسعی او در تعمیر ولایت و (رعایت انتظام و استلام بلاد و عباد و نرفہ و آسودگی و آسایش) ۲ رعایا
و مزارعان و بازارگان و کاروانیان گران و بازاریان و سایر عموم الناس از حد و صف (و اندازہ) ۳ تمامہ
مرد در عہد دولت او آسودہ و مرفہ الحال شدند در خانہا خوطان و مقدمان از اسپان و موآشی و غلات و اسباب

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: دہلی	۴	مب: ندارد
۵	مب: بود	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد

جائے بود و با وجود محو آثار و قہرہ سیاست اصلاً و قطعاً اثر تمدن و وطنیان مردم نماندہ و تمامہ خلائق مطیع و منقاد او امر
اوشدہ بود۔

بردین حق دانش آموز گشت چون دولت بر آفاق فیروز گشت

بسی حجت انگینت بردین پاک عمارت بسی کرد بروی خاک

چنان داد گر بود کز داد خوش دم گرگ را بست بر پای میش

اگرچہ در ابتدای حال بعضی از امرای سلطان محمد باگونہ از اطاعت ظاہر نمودہ میل راہ دلالت
صالت و غوایت کردند بالاخر از سطوت و شکوہ و حقانیت و نصیحت وی زود براہ ہدایت آمدہ کامیاب صورت
معنی گشتند و در دوم رجب سنہ اثنین و خمسین و سبعمایہ سلطان فیروز دہلی قدم آوردہ بر اورنگ سلطنت جلوس
فرمودہ و بعالم و عالمیان نوید عدل و احسان در داد و در سیوم جماد اول سنہ ثلث و خمسین سبعمایہ شاہزادہ محمد
خان متولد شد سلطان جشنہای عالی ساخت خلائق را بانعامات و الطاف بہرہ ور گردانید و در اربع و خمسین در
کلانپور شیخ الاسلام بہا الدین ذکر یا را خطاب و دامن کویہ آن نواحی شکار کردہ مراجعت نمود و در حسین
مراجعت عالی در کنارہ آب سستی بنا فرمود و قدوۃ المشائخ شیخ صدر الدین ولد (شیخ بہا الدین ذکر یا را
خطاب شیخ) ۱ شیخ الاسلامی داد و ملک قبول را کہ نایب وزیر بود و خطاب خان جہاں ممتاز ساختہ وزیر
مملکت ساخت و پنچمین مناسب و مراتب در میان ملوک و امرا تقسیم کرد روی در بنای عمارت ۲ از قلاع
و حصون و مساجد و مدارس و حفر انہار و حیاض و ابار و بنای جسور و قناطیر و احیای اراضی و تعمیر بقاع غایت سعی
و اجتہاد داشت در بیابانہا و ریگستان کہ خلق در آن سرزمین از بی آبی و تشنگی ہلاک می شوند و حوش و طیور میروند
آبہار وانی کرد و چاہ ہا کند و بندہا بست کہ نفع آن بعموم خلائق تا پنجاہ و صد کردہ رسید و آب بہا مثل آب گنگ
و جوی ہا روان کرد کہ در عبور و مرور احتیاج بکشتی ۳ شد و مواضع و قریات و بلاد و امصار آبادان شدند ۴
و باغہا و بستان ہا بنیشکر را ہا پیدا آمد و چنین نوشتہ اند کہ در بعضی از مواضع کہ جوی میکند ید پشتہ عظیمی بود

۱	مب: سرسی	۲	مب: اضافہ
۳	مب: عمارات	۴	مب: جون
۵	مب: بکشی	۶	مب: شد
		۷	مب: و

که از میان پشته آن دست آدمی ظاهر شد که سه گز بود پاره سنگ شده بود و پاره دیگر بند را استخوان بود و وی در امور ملکی و مهمام سلطنت و مصالح جهانداری و دین پروری ضوابط و قواعد احکام بر بست که کار و بار عالم با استقلال آن قواعد چنان التیام و انتظام پذیرفت و فراهمی گرفت که نشان نشست و تفرق و ابتری و پریشانی و تمرد و طغیان که بجهت قهر سیاست سلطان محمد در امور ملکی روی آورده بود در سال اول جلوس وی بر طرف شد و خواص و عوام (وضع) ۱ و شریف و احرار و عبید و ذکور و اناث و اکابر و اساعز ۲ فارغ البال و مرفه الحال شدند و در سنه اربع و خمسين بجانب لکهنوتی نهضت نموده سلطان الیاس را که در آن دیار دعوی سلطنت و پادشاهی کرده بود و خود را سلطان شمس الدین لقب نهاده و پندور ۳ را آبادان ساخته تا سجد بنارس دخل نموده بود بعد از جنگهای عظیم او را از بون و ابتر ساخت روز دیگر حکم فرمود که اسیران لکهنوتی را خلاص کنند و چون هواء برسات غلبه کرد از مقام استیصال و استهلال الیاس گذشته به مصالحه رجوع فرمود و در دوازدهم ماه شعبان پیلان بسیار و غنایم و اموال بیشتر از آنجا آورده مظفر منصور بدلی باز آمد و بنای شهر فیروز آباد بر کنار آب چون نمود و دیگر فتوح و غزوات بسیار کرد و راه در آمد بر مغل مسدود ساخت (و بر تقدیر وقوع محاربه جماعه عظیم و قتل رسانید و اسیر کرد و در سنه ست) ۴ و خمسين برای وی خلیفه عباسیه محکم منشور بادشاهی خلعت اولوالامری و لوای که اذن و استخلاف از مصر بدلی فرستاد و وی بعظیم و اکرام تمام مناشر خلیفه را تلقی فرمود و همدان ۵ سال سلطان الیاس پیشکشهای خسروانه متوجه درگاه عالی ساخته خود را در خورده ۶ حفظ و امان در آورده و مورد عنایات خسروانه گشت و در ذی الحجه سنه تسع و خمسين بانسباط شکار جانب سمانه عزیمت فرموده در اثنای شکار خبر رسید که فوج مغل که بنواجی لاهور آمده بود جنگ نکرده برگشت و سلطان بجانب دہلی مراجعت نمود و در آخر سنه مذکور سلطان الیاس وفات یافت و سلطان سکندر پسر او قایم مقام گشت در سنه ستین سلطان بجانب لکهنوتی عزیمت فرموده خانجمنان را به نیابت غیبت در دہلی گذاشت و از حد غزنین تا ملتان امام اهتمام بید با قدام کے تا تارخان سپرد و همدان وقت شیخ زاده بسطامی که از امرای سلطان محمد بود و خواهر سلطان ۷ در حباله نکاح

۱	مب: اضافه	۲	مب: اصاعز	۳	مب: پندور
۴	مب: اضافه	۵	مب: همدان	۶	مب: حوزه

خودداشت و سلطان فیروز اوراد را ابتدای^۱ جلوس خود اخراج کرده بود درین وقت از خلیفه (خلعت آورده اعظم الملک خطاب یافت و آمدن این حیات از خلیفه)^۲ بار دوم بود چون سلطان به پندوه رسید سلطان سکندر در خور صلح و امان در آمده (و)^۳ هر سال پیشکش فرستادن قبول کرد و همدرین وقت مراجعت بجانب جان نگر که در اقصی ولایت کره کشک است شکار کرد در ضمن آن فتح و تسخیر بلاد بعضی را جهان نموده پیشکشهای ایشان قبول کرده بقصد شکار فیل به پدماوتی که مرغزار فیل است آمدوسی و سه زنجیر فیل زنده گرفت و دو فیل را کشتند و ملک ضیاء الدین درین معنی رباعی گفته

شاهی که بحق دولت پاینده گرفت اطراف جهان چو مهر تابنده گرفت

از بهر شکار فیل در جا نگر آمد و بکشتوسی و سه زنده گرفت

در ماه رجب (سنه)^۴ اثنین و ستین بدلی آمد و در همین سال سهند (را)^۵ که الآن (آزرا)^۶

سهند گوینده و در اصل داخل قریات سامانه بود جدا ساخته تاده کروبی مواضع داخل آن گردانیده (آزرا شهری ساخت) ^۷ و حواله ملک ضیاء الملک کرد بعد از آن بجانب نگر کوت توجه عالی نمود چون بدامن کوه رسید بجزو سلطان برف آوردند بدین تقریب فرمود که وقتی که سلطان محمد شاه مرحوم که مرئی و خداوند من بود با اینجا رسید شربت برف جهت وی آوردند چون من حاضر نبودم سلطان از آن شربت میل نکرد و فرمود که چند فیل و شتر بارنات که همراه بود شربت برف ساخته بیا و سلطان محمد شاه تمام لشکر تقسیم کردند و راجه نگر کوت بعد از محاصره و مجادله با فرزندان خود بخدمت سلطان شتافته غاشیه عبودیت بردوش گرفت و سلطان نگر کوت را بنام سلطان محمد به محمد آباد موسوم گردانید درین حال بعرض رسانیدند که وقتی سکندر ذوالقرنین باین جا رسیده بود مردم اینجا صورت نوشابه را در خانه داشته اند و الان معبود مردم این دیار شده است و گویند و اللہ اعلم که به هزار و سیصد کتاب از بر اہمہ سلف درین بتخانه برآمد سلطان و دانایان این طایفه را طلب فرموده بعضی از آن ترجمه کتب را فرموده ^۸ از جمله عز الدین خالد خانی که از شعرا ی عصر بود کتابی در حکمت طبعی و شوگون

۱	مب: پیدای	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: از آن کتب را ترجمه فرموده		

و تقاولات در سلکِ نظم در آورده دلایلِ فیروز شاهی نام کرده است بعد از فتح نگرکوت بجانب تته رسید جام که حاکم تته بود محصر شده مدتی محاربه نمود سلطان بسبب عشرت (غله) ۱ و یکی علف و کلانی آب عزیمت گجرات فرمود و برسات را آنجا گذرانیده باز بطرف تته نهضت نمود (جام) ۲ این بار امان خواسته ملازمت نمود سلطان اورا با سایر زمین داران آن دیار بدلی آورد بعد از مدتی تته به جام مفوض گردانیده رخصت فرمود و در سنه ست و سبعین دوازدهم ماه صفر شاهرزاده فتح خان وفات یافت و در سنه ثمان و تسعین گجرات حواله ملک مفرح سلطانی فرموده فرحت الملک خطاب داد و در سنه تسع و سبعین جانب اتاوه و اطراف آن سواری فرموده سایر زمین داران آن دیار را بازن و بچه بجانب دلی فرستاد و در آنجا حصارها بنا کرد و در سنه احدی و ثمانین جانب سامانه توجه فرمود و از انباله و شاه باد گذشته و از رای سر مورد رایان (دیگر) ۳ پیشکشها گرفته بجانب دلی مراجعت نمود و در اثنای راه خبر رسید که کهر گو مقدم کتیر سید محمد حاکم بداون و سید علاء الدین برادرش را مہمان ساخته شربت شهادت چشانید در سنه اثنین و ثمانین جهت انتقام خون سادات جانب کتیر سواری فرمود تمامی ۴ آن دیار بتاراج داده خراب و نابود مطلقاً ساخت و تمامه بلاد هند در تصرف سلطان فیروز در آمده بود الا لکهنوتی و دکن که بعد از فوت سلطان محمد بن تغلق شاه لکهنوتی را سلطان شمس الدین (متصرف) ۵ شد و دکن را حسن گانگو داشت و بر پیشکش صلح افتاده بود و سلطان فیروز (شاه) ۶ انار اللہ برهانه (رساله) ۷ در بیان وقایع و احوال خود از فتوحات و ضوابط و روابط جمع کرده فتوحات فیروز شاهی نام کرده است بعضی از خصیصات ۸ احوال که ولایت ۹ بر نیکی ذات و پسندیدگی صفات آن بادشاه معدلت دستگاه دارد نوشته شد میگوید در از منہ (سابق) ۱۰ خونریزی مسلمانان باندک جریمه شدی و اقسام تعذیب مثل بریدن دست و پا و گوش و بینی و کور کردن چشم و کوفتن استخوانها بکوب و سوختن اندام با آتش و زدن (کبچ) ۱۱ بر دست و پا و سینه و پوست کشیدن و بریدن (پی) ۱۲ و دوپاره ساختن آدمی و دیگر انواع

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: اضافه
۴	مب: تمامه	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: خصیصات	۹	مب: دلالت
۱۰	مب: اضافه	۱۱	مب: اضافه	۱۲	مب: اضافه

تعذیب شیوع تمام داشت و حق سبحانه تعالی مرا توفیق داد و لے جمع این احوال را منسوخ ساختم و نام نامی سلاطین ماضیه را که بسعی ایشان سند^۲ دارالاسلام شده است خطبه انداخته بودند من احیای نامهای ایشان کرده داخل خطبه ساختم تا باین تقریب دعای آمرزش ایشان دوام داشته باشد دیگر بعضی وجوهات نامعقول بی حساب خارج از حکم شرع که ظلمه داخل مال واجبی کرده هر سال بر جز می گرفتند مثل چرائی و گلغرفوشی و بیگلگری^۳ و ماهی فروشی دندانی و ریسمان فروشی و نحو^۴ بریان گری در یگانہ شمار خانه داد بیگی و کوتوالی و احتساب همه را بر طرف کردم که بزرگان گفته اند ۷

دل دوستان جمع بهتر که گنج خزینه تهی به که مردم برنج
مقرر داشتم که هر مالی که خلاف سنت پیغامبر^۵ صلی اللہ علیہ وسلم باشد بگیرند و پیش ازین رسم بود که از مال غنیمت پنجم حصه سپاهی داده چهار بدیوان می گرفتند و من موافق شریعت مطهره و پنجم حصه بدیوان قرار دادم دیگر بدند هبان و طحران و مبتدعان و مزایان را که سبب اضلال خلائق میشدند از ولایت خود بر انداختم و رسوم عادات و کتب ایشان را مندرس ساختم دیگر جامه ابریشمی پوشیدن و استعمال طلا و نقره کردن مردان روزگار را عادت شده بود همه را دفع نمودم و موافق احکام شریعت فرمودم دیگر عورات مسلمة^۶ و کافره که بزارات و بتخانها می رفتند و منشاء اقسام فساد می شد^۷ منع کردم و بجای بتخانه مسجد بنا نهادم دیگر بقاع خیر سلاطین ماضی را از مسجد و خانقاه و مدرسه و چاه و حوض و پل و مقبره که مندرس شده بود بتجدید عمارت کردم و اوقات مقرر ساختم و دیگر جماعتی را که خداوند من سلطان محمد شاه مرحوم بجهت سیاست (آنها را) ک^۸ کشته و قطع اعضا کرده بود از فرزند و وارثان آنها که هر کرایا تمام انعام و وظیفه خوش دل ساختم و حظ ابرای رضیه سلطان مرحوم از ایشان گرفتند بمهر اکابر و اشراف رسانیده در مقبره^۹ سلطان محمد شاه گذاشتم دیگر هر جا گوشه نشینی و فقیری می شنیدم بخدمت اورفته مراعات خاطر^{۱۰} او را واجب شناختم دیگر سپاهیان و امرا هر که بکرش دیگر رسیده بود

۱	م ب: که	۲	م ب: هند
۳	م ب: نیگلگری	۴	م ب: پیغمبر
۵	م ب: مسلم	۶	م ب: می شدند
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: مقبره
		۹	م ب: خواطر

(اورا) ۱ بصیحت موعظت توجه داده و وظیفه اورا مقرر ساخته بکار آخرت مشغول ساختم آنچه از بنای عمارات و بقاع خیر و قوع یافته باین شرح است بند جوی پنجاه عدد مسجد چهل عدد، مدرسه سی عدد، خانقاه بیست عدد، کوشک صد عدد، رباط دو بیست عدد، شهری عدد، حوض صد عدد، دار الشفا پنج عدد، مقبره صد عدد، حمام ده عدد، مناره ده عدد، چاه صد (پنجاه) ۲ عدد پل صد عدد باغات از حد حصر زیاده بهر یک از عمارات وقف نامها نوشته و موقوفات بران تعیین ساخته و وظیفه قرار دادم بالجمله این بادشاه عدالت پناه ضوابط و روابط عدل احسان و قواعد امن و امان بسیار در میان خلقی ۳ نهاده بود از جمله ضوابط اوسه ضابطه عمده بود (اول) ۴ رفع سیاست و آزار خلق اگر چه سیاست جز و اعظم سلطنت (بود) ۵ حق سبحانه و تعالی بحسن نیت وی بی عدالت و انصاف اظهار فرمود و در عهد سلطنت او هیچکس قدرت آزدن آفریده نداشت - دوم وضع خراج و تحصیل آن موافق حاصل قوت رعایا طلب کردی و اضافه توفیر معاف داشتی و سخن ساعیان در حق رعایا و برایا گوش نکردی و این ضابطه باعث زیادتی آبادانی رفاهیت مال عالمیان گشته (بود) ۶ سیوم بجهت شغل و حکومت ولایت مردم متدین با امانت خدا ترس تعیین کردی و هیچ بد نفسی شریر را خدمت نفرمودی (وی) ۷ بحکم الناس علی دین ملوکهم همه خلق پروری حکام و عمال خود میکردند و قواعد عدالت و نصفت مضبوط گشته و امن و امان میان ادنی و اعلی پیدا گشته بود و بعد از وی تا چند سال هرج و مرج و مقابله ۸ و محاربه بوقوع آمده باعث رفع امان و امن ۹ (شده) ۱۰ خیره الله عن جمیع المسلمین خیر الجزاء و چون عمر سلطان (فیروز) ۱۱ نزدیک نود رسید در سنه تسع و ثمانین پسر خود را که محمد خان نام داشت خطاب ناصرالدین محمد شاه (الخ) ۱۲ داده خود بطاعت و عبادت مولی تعالی مشغول شد و خطبه بنام هر دو میخواندند در سنه تسعین بندگان فیروز شاهی که یک لک نفر بودند با سلطان فیروز چیزها گفته و خباثت ها کرده از محمد شاه برگشته، محمد شاه بجنگ ایشان بر آمد و ایشان پناه بسلطان

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: خلق	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: مقاتله
۹	مب: امن و امان	۱۰	مب: اضافه
۱۱	مب: ندارد	۱۲	مب: اضافه

فیروز بردند و زیور سیوم بندگان فیروز را گرفته بیرون آوردند در مقابل صف بنشانند چون نظر لشکریان بیابانان بر سلطان افتاد بملاحظه ہیبت و عظمت سلطانی و تذکر سوابق نعم وی همه از شاهزاده برگشته بجانب سلطان فیروز آمدند و محمد شاه روی بهر ہیبت نهاده بجانب سر مور رفت بندگان فیروزی خانه محمد شاه و مخصوصان اورا غارت کردند و در شهر دہلی غوغای عظیم افتاد سلطان بگفته بندگان پسر فتح خان، نیرہ وی بود و کارها و فتح ها عظیم کرده ہم در حالت حیات سلطان مرده و نشان قدم حضرت سید کاینات را بر سر قبر وی نشانده بود^۱ غیاث الدین تغلقشاه لقب داد ولی عهد خود گردانیده و کار و بار سلطنت تمام بوی^۲ تفویض نموده در ہمین سنہ تسعین سبعمائتہ بتاریخ ہر دم رمضان المبارک (کہ) ۳ رحلت کرد بادشاہی سلطان فیروزی و ہفت سال و نہ ماہ بود خدا یو اسلام تاریخ جلوس اوست بر اورنگ سلطنت و وفات (فیروز) ۴ تاریخ رحلت اوست رحمۃ اللہ علیہ

چنین است رسم این گذر گاہ کہ دارد بآمد شد این راہ را
یکی را در آرد بہنگام تیز یکی را ز ہنگام گوید کہ خیز
بعد از رحلت سلطان فیروزی^۵ (بندگان) ۶ تغلق شاہ بن فتح شاہ را کہ در کوشک فیروز آباد
بر تخت سلطنت اجلاس دادند و وی مناصب میان امر اتقسیم کرد^۷ بر ۹ سلطان محمد شاہ لشکر انبوه تعیین نمود۔
سلطان محمد شاہ قدری جنگ کرده از سر مور بہ سکیت رفت و چون لشکر تغلق شاہ تعاقب کرد از انجا بہ نگر کوت
رفت و این تغلق شاہ بسبب غلبہ جوانی بلہو و لعب و عیش و عشرت و ہوا پرستی مشغول شد و از چہت قلت تجربہ
حزم ارسلان شد کہ برادر حقیقی او بود مقید ساخت و ابو بکر بن ظفر خان بن سلطان فیروز بچہت و ہم و ہراسی کہ
پیدا کرده بود از میان بدر رفت و ملک رکن الدین نایب وزیر و جماعہ دیگر از امر ابا و یار شدہ خروج کردند

۱	م ب: (صلی اللہ علیہ وسلم قبر وی نشانده)	۲	م ب: باو
۳	م ب: ندارد	۴	م ب: اضافہ
۵	م ب: فیروز	۶	م ب: اضافہ
۷	م ب: خان را	۸	م ب: کردند
۹	م ب: زیر		

و ملک مبارک کبیر را در فیروز آباد برد تعلق شاه کشتند، تعلق شاه بجهت غلبه باغیان با تفاق خان جهان از دروازه که بجانب آب جون بود بر بدر رفت^۱ ملک رکن الدین تعاقب نموده تعلق شاه و خانجماں را بدست آورده بقتل رسانیده سرهای ایشان را بهمان دروازه آویختند

در زیر فلک نشاط ها چیست رقص بره دکان قصاب

این واقعه در پیست و یکم ماه صفر سنه احدی و تسعین سبع مایه بوویا م سلطنت او شش ماه و هه روزه روز بود۔ بعد از ان ابو بکر بن ظفر خان بن سلطان فیروز را برداشته بر تخت نشاندند خطاب کردند و وی بعد از رفع بعضی اعادی بر تخت سلطنت دہلی نشست (آنچه از حشم و خزینہ فیروز شاهی بود بدست آورده) ۲ و فیل و خزان این بادشاه سلطنت بدست آورده غلبه و استیلا پیدا کرد و سلطان محمد از نگر کوت به سامانه آمده (بار دوم) ۳ بر تخت سلطنت نشست (و در پی جمع لشکر شد) ۴ امیر صد های سامانه و زمینداران دامن کوه بیعت جدید نمودند و بعضی امر از پیش ابو بکر شاه رفته نیز با وی پیوستند از سامانه بسامان تمام متوجه دہلی شد و تا رسیدن بحوالی دہلی جمعیت او به پنجاه هزار سوار کشید و بتاریخ پیست و پنج ماه ربیع الآخر سنه احدی و تسعین و سبع مایه سلطان محمد شاه بقصر جهانمازول کرد و در دوم ماه جماد الاول میان ابو بکر شاه و سلطان محمد جنگ افتاد و محمد شاه هریمت خورده باد و هزار سوار از آب جون گذشته میان دو آب رفت و پسر خود را که همایون خان نام داشت به سامانه باز فرستاد و با جمعیت نموده بیامد و خود در جلیسر بر کنار (آب) ۵ جون قرار گرفت مقدار پنجاه ۶ هزار سوار و پیاده باز با وی پیوسته و در ماه شعبان مذکور دیگر بار جانب دہلی لوای عزیمت بر افراخته با ابو بکر شاه بحار به پیوست چون هنوز نوبت (اقبال) ۷ سلطان محمد ز سیده بود شکست بر لشکر محمد شاه افتاد ۸

بر انگیزی از گرد بیجا چو دود چو دولت نباشد تهور چه سود

کلید ظفر چون نباشد بدست باز و در فتح نتوان شکست

۱	مب: آمده شدند	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: اضافه	۶	مب: بهفت
۷	مب: ندارد		

محمد شاه باز در جلیسر نشسته باهل ملتان و لاهور و قصبات دیگر فرامین و احکام صادر نمود که هر جا بندگان فیروز شاهی را یابند بکشند^۱ و قتل عام و غارت عظیم وقوع یافت و راه هاسد و دشد خانها خراب گشت و در ماه محرم سنه اشین و تسعین و سبعمایه شاهزاده هایون با چندین^۲ از امر آمده حوالی دهلی را خراب ساخت و ابوبکر شاه لشکری در برابر او فرستاده او را هزیمت داد محمد شاه (اکثر)^۳ لشکر در جلیسر گذاشته با چهار هزار سوار کار آمدنی جدا شده به محاربه ابوبکر آمد باز هزیمت خورده برفت چند بار دیگر باز آمد این بار ابوبکر از پیش او هزیمت خورده بجانب کوتله رفت و محمد شاه بدلی آمد در قصر فیروز آباد بر تخت نشست و مردم شهر با وی پیوستند و بعد از چند روز از فیروز آباد بشهر در آمده در قصر هایون نزول فرمود بندگان حضرت فیروز شاهی را بقتل عام حکم کرد و بعضی از ایشان گریخته با ابوبکر (شاه)^۴ پیوستند بعد ازین محمد (شاه)^۵ تقویت تمام در کار و بار سلطنت یافت و شاهزاده هایون خاں بسامان تمام از سامانه باز آمد ابوبکر شاه جنگ ایشان آمده^۶ در آخر براه عجز و شکستگی آمده بقلعه کوتله در آمد و امان خواسته بملازمت آمد و او را بسته بقلعه میرته فرستادند و همدران جس فوت کرد در همین سال خان اعظم ظفر خان بن وجیه الملک را اقطاع گجرات داده مردم را از تمر و ظلم و بیداد ملک مفرح سلطان که مقطع گجرات بود بعد از سلطان فیروز تغلق شاه نیز آن ملک را بروی مسلم داشته بود خلاص کرد (چنانکه در طبقه سلاطین گجرات بتفصیل معلوم شود)^۷ در اربع و تسعین جانب قنوج رفت کفار قنوج و رایان^۸ و لمو را مالش داده بجلیسر آمد و در انجا حصار بنا کرده محمد آباد نام نهاد و در سنه خمس و تسعین طرف میوات تاخت و (تاراج)^۹ کرد و در آنجا دوسه روز رنجور شد و در انشای این حال بهادر ناهرسوی دهلی تاخت محمد شاه در همین حال بر جودول نشسته ناهر میواتی را هزیمت داد آخر الامرد در هفدهم ربیع الاول سنه ست و تسعین و سبعمایه از عالم رفت و ویرا بر حوض خاص سلطان فیروز دفن کردند بادشاهی محمد شاه بن فیروز شاه شش سال و هفت ماه بود بعد از ان ملوک و امرا و اکابر دهلی جمع شده شاهزاده هایون خان بن محمد شاه را

۱	مب: بکشند	۲	مب: چندی	۳	مب: اضافه
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: ایستاد
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد	۹	مب: اضافه

سلطان علاء الدین محمد سکندر شاه خطاب داده بر تخت سلطنت اجلاس دادند و مناصب و مراتب که مقرر بود هم بران نهج مسلم و مستقیم داشتند بعد چند روز اورا زحمتی پیدا شد و بتاریخ پنجم جمادی الاول سنه ست و تسعین و سبعمایه ناکام و نامراد از عالم درگذشت۔

این دشت را سموم نسیم است و شعله آب ای سبزه امید دمیدن ز بهر چیست
بادشاهی سلطان علاء الدین بن محمد شاه یکماه و هژده روز بود بعد از ان برادر خورشید اورا که خواجه جهان نام داشت در ششم جمادی الاول سنه مذکوره سلطان ناصر الدین محمود شاه^۱ خطاب کرده بر مسند سلطنت نشاندند و وی بحکم رشد و نجابت خطیری با وجود صغر سن ملوک و امرا و اعیان دولت را پیش خود طلبیده بیعت گرفت و مناصب و مراتب داد و در اطراف و اکناف هندوستان لشکرها فرستاد و قلعه‌های که کافران ویران کرده بودند آبادان کرد و ملک و دولت روی بفرایمی آورد یکی از شعرای آن عصر در باب بادشاهی وی گفته است۔

ملکی گرفت کودک ده ساله ای عجب محمود بن محمد فیروز بن رجب
و چون احوال نواحی جوینور بسبب غلبه زمینداران اتساق و انتظام رفته بود خواجه جهان را سلطان الشرق خطاب کرده از قنوج تا بهار حواله فرمود و بیست زنجیر فیل همراه کرد با لشکر گران رخصت داد و سلطان الشرق دران دیار استیلای تمام یافته زمینداران آن نواحی را مطیع و منقاد خود ساخت رای جا جنگر و پادشاه لکهنوتی هدایا و پیشکش چنانچه بسطان فیروز مرحوم میفرستادند با وادان نمودند و سارنگ خان را بجهت ضبط دپالپور و آن نواحی برای دفع مفسده شیخا کهو کهر بفرستاد و فتح کرد و همد رین سال مقرب خان را که از امرای عالیشان بود در دہلی گذاشته بجانب گوالیار و بیانه نهضت نمود و در انشای آن بعضی از امرانصرت خان بن فتح خان بن سلطان فیروز شاه را در ماه ربیع الاول سنه سبع و تسعین و سبعمایه در کوشک فیروز آباد بر تخت سلطنت اجلاس دادند و سلطان ناصر الدین خطاب کردند سلطان محمود از بیانه بدہلی باز آمد در میان دہلی و فیروز آباد و پادشاه^۲ شد و هر روز جنگ قائم میشد و خونہاروان میکشت و هیچکدام غالب نمی آمد سلطان محمد^۳ ملک ملورا که برادر سارنگ

۱ م ب: خرد
۲ م ب: بادشاهی
۳ م ب: سلطان ناصر الدین بدله شاه
م ب: محمود

خان بود اقبال خان خطاب کرد و محافظت حصارى پسر اورا سپرد و میان دو آب و اقطاع سنبل و پانی پت و جهر
 در جنگ قبض نصرت شاه آمد و در تمامه بلاد ممالک هر جا که تها نه دار و مقطع (بود) ۱ حاکم (بودند) استغلال
 زده پسر خود) ۲ و فرمان روا شدند و سر از اطاعت و انقیاد جانین بتافتند و در قبض سلطان محمود و مقربان خیر ۳
 حصار دہلی و خزانہ (آن) ۴ بیچ ملک و اقطاع نماید تا مدت سه سال در میان (این) ۵ هر دو بادشاه در
 مسافت سه کروزه جنگ واقع شد ۶ در اثنای این حال در ماه ربیع اول سنہ ثمانمائیہ مرزا پیر محمد خان نبیره
 صاحبقران اعظم و خاقان اکرم امیر تیمور گورگان بالشکر انبوه از آب سند عبور نموده حصار اچرا محاصره نموده
 سارنگ خان که قابض این کے نواحی بود چهار ہزار سوار (نامی) ۷ بدفع وی فرستاد و مرزا پیر محمد خان چون
 خبر یافت قلعه را گذاشته و پیش دستی کرده بیکبار بر سر آن نہار بیخت و ہزیمت داد بعد از ان بر سر ملتان آمد سارنگ
 خان تا مدت شش ماہ با پیر محمد خان جنگ کرد۔ آخر الامر در شہر رمضان سنہ مذکورہ پیر محمد خان سارنگ خان را
 بازن و بچہ و خیل و تبار و بادگیر خلق ملتان کہ نہ داخل جنگ بودند اسیر کردہ در ملتان نشست و بعضی گویند سارنگ
 خان امان خواستہ در ملازمت مرزا پیر محمد آمدہ در ماہ شوال سنہ مذکورہ اقبال خان ملو از سلطان محمود برگشتہ با
 نصرت شاه در روضہ شیخ نظام الدین قدس سرہ نشستہ و عہد و شفقت کردہ نصرت شاه را بطرف دہلی برد و چون
 سلطان محمود و مقرب خان را کہ باوی بود طاقت مقاومت ایشان بہم نرسید در حصار کہنہ دہلی آمدہ حصارى
 شدند روز سوم اقبال خان با نصرت شاه نیز عذر و نقض (عہد) ۸ نمودہ بیرون آمد نصرت شاه با سواران
 معدود و چند پیل از حصار بیرون آمدہ ملو را تعاقب کرد و ہزیمت خوردہ در فیروز آباد آمد و خیل و تبار خود را
 گرفته از آب جون عبور کردہ پیش تاتار خان وزیر رفت و اقبال خان تا مدت دو ماہ جنگ شد و آخر بصلح
 انجامید مقرب خان سلطان محمود را (در) ۹ کوشک جهان پناہ آورد و اقبال خان در قلعه سیرمی نشست روز
 دوم اقبال خان با استعداد تمام جمعیت کردہ خانہ مقرب خان را آمدہ گرد کرد و وی با اعتماد صلح و اعتقاد امانت

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: خبر	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: قائم ماند
۷	مب: آن	۸	مب: اضافه
۹	مب: اضافه	۱۰	مب: اضافه

قرار بر ملاقات اقبال خان داد اقبال خان بعد از ملاقات ویرا قتل کرد و زیانی با سلطان محمود نرسانید و چیزی نگفت کار و بار سلطنت تمام بدست تصرف خود آورد و سلطان محمود را نمونه ساخته در قید خود داشت بعد از آن اقبال خان بر سر تاتار خان پانی پت رفت تا تارخان از انجا برآمده از راه دیگر قصد دہلی کرد بعد از دوسه روز قلعه پانی پت بر اقبال خان فتح شد و حشم و خدمت تاتار خان بدست اقبال خان آمد تا تارخان هر چند سعی کرد و قلعه دہلی نتوانست کشود و از خبر فتح (قلعه) ۱ پانی پت بی تاب شده بجانب پدر خود بقصد استعانت و استمداد لشکر بہ گجرات رفت دہلی بشرکت و مزاحمت بدست اقبال خان افتاد مدتی با فراغ خاطر داد و عیش شادمانی فانی میداد ناگاہ در ماه صفر سنہ احدی و ثمانمائیہ خبر آمد کہ امیر تیمور صاحبقران ملتان و تلیشہ ۲ را نہیب کرد و سارنگخان و تمامہ اسیر آنرا کہ در دست پیر محمد خان بودند علف تیغ ساخت اقبال خان از شنیدن این خبر از جای در آمد و اندوہگین شد کہ چہ کند و کجا رود متصل ہمین حال خبر دیگر آمد کہ (صاحبقران بہتانسر و سامانہ آمد) ۳ خلق آن دیار را کشتہ و اسیر کردہ بدہلی می آید در ماه جمادی اول در سنہ احدی و ثمانمائیہ صاحبقران از آب جون غمرہ نمودہ در فیروز آباد آمد روز دوم بکنار حوض خاص نزول ارزانی داشتند اقبال خان شوخی نمودہ بالشکر و پیلان از دہلی بر آمدہ مقابل صاحبقران ایستاد و حرکت المذہبی نمودہ و ہم در جملہ اول پیش صفدران آن بادشاہ عالم پناہ ۴ ہزیمت خوردہ بشہر در آمد و خلق کثیر پائمال حادثہ گشتہ اسیر و کشتہ شدند اکثر فیلان و حشم او بدست اولیائی (دولت) ۵ قاہرہ صاحبقرانی در آمد سلطان محمود با قلیلی از نزد یکان و مخصوصان خود بجانب گجرات رفت و اقبال خان از آب جون گذشتہ بقصبہ برن رفتہ نشست مسند عالی خضر خان و امرا و دیگر فیروزی کہ از ملتان در میوات آمدہ نشستہ بودند بحکم اضطراب بدرگاہ صاحبقران آمد امان خواستند ہمہ را در قید و حبس در آورد ۶ الا خضر خان را کہ بچہ سیادت و نیک مردی وی عنایتی کرد و بعد از دو ماہ لوای مراجعت بولایت خود افراشتہ براہ دامن کوہ سوالک برگشت آن ولایت را از یروز بر بر ساختہ (از راہ کابل عزیمت سمرقند نمود و بہا پور و ملتان را اقطاع خضر خان ساخت) ۷ و لشکر ہای دیگر نیز در حوالی دہلی

۱	مب: اضافه	۲	مب: طلنبہ
۳	مب: اضافه	۴	مب: گیر
۵	مب: اضافه	۶	مب: آوردند
۷	مب: اضافه		

گذاشت بعد از مدتی بعضی بسبب قحط و بعضی بمرگ مفاجات به مردند و جماعه بولایت خود برخاسته رفتند بعد از آن تا مدتهای مدید قحط و با پریشانی و هرج و مرج و مقاتله و محاربه و شر و فساد درین دیار راه یافت و ضبط و ربط ملک و امن و امان و ولایت بر طرف گشت و ملک دہلی قطعہ قطعہ شد و ہر (قطعہ) ۱ بدست یکی افتاد بعد از بر آمدن امیر تیمور و رجوع کردن بولایت خود نصرت شاہ در ماہ رجب سنہ اثنین و ثمانیہ در خطہ میرت آمد و لشکر ہا کہ از تفرقہ مغل پریشان شدہ بودند فراہم آمدند و بر نصرت شاہ جمع شدند نصرت شاہ با دو ہزار و چند فیل در فیروز آباد آمد و دہلی خراب شدہ را قبض کرد و شہاب خان را کہ از میوات آمدہ بود براقبال خان سوی برن نام زد کرد در اثنای راہ زمینداران آنجا با غوای اقبال خان شیخون زدند و شہاب خان را شہید گردانیدند اقبال خان از برن بر آمدہ پیلان کہ ہمراہ شہاب خان بودند ستد و لشکر جمع کردہ بر نصرت شاہ بجانب دہلی روی آورد نصرت شاہ از فیروز آباد بر آمدہ بجانب میوات رفت و اقبال خان آمدہ دہلی را قبض نمود و آبادان کرد و بلاد میان دو آب را ضبط کرد و اقطاعات بزرگ در قبض امرای دیگر ماند چنانکہ گجرات در قبض خان اعظم ظفر خان و پسر او تاتار خان و ملتان و دیپالپور در دست مسند عالی خضر خان و کرہ و دلمو و آودہ و قنوج و بہار و بہرائچ و جوپور در تصرف خواجہ سرہ خواجہ جہان الخطاب بسطان الشرق ماند و دہار و مندورا دلاور خان قابض گشت اقبال خان در سنہ اثنین و ثمانیہ طرف بیانہ سواری کرد و آن ولایت را فتح نمودہ (از آنجا بجانب کہتر رفتہ از برای برسنگ پیشکش گرفتہ بجانب شہر مراجعت نمودہ) ۲ و در ہمین سال ملک الشرق خواجہ جہان در جوپور فوت کرد و ملک قرفل کہ پسر خواندہ او بود بجای او قابض شدہ خود را مبارک شاہ خطاب کرد و در سنہ ثلاث و ثمانیہ اقبال خان بجانب شرق سواری کرد و بعضی دیار کفار را فتح کرد بعد از ان بقنوج رفت مبارک شاہ از جوپور آمدہ در مقابل وی بایستاد تا دو ماہ مقابل یکدیگر بودہ ہر کدام بجای خود رفتند و در سنہ اربع و ثمانیہ سلطان محمود بن محمد شاہ گجرات رفتہ بود۔ صحبت او با ظفر خان راست نیامد از آنجا برخاستہ بجانب دہار آمد و از دہار بسوی اقبال خان آمد اقبال خان باستقبال وی رفتہ اورا بکوشک ہمایون در دہلی آورد ولیکن زمام (مہام) ۳ مملکت و حل و عقد امور سلطنت در دست تصرف خود داشت سلطان محمود

۲ م: ب: اضافه

۱ م: ب: اضافه

۳ م: ب: اضافه

نفاق و خلاف باوی مضمرداشته اورا بجانب قنوج برد تا میان وی و مبارک شاه صحبت راست کرده و خود بجانب مبارک شاه رفته در دفع اقبال خان تدبیری کند همدراثنای آن مبارک شاه در جوپور وفات یافت برادروی سلطان ابراهیم تمامه یاران^۱ ممالک بدست آورده اسم پادشاهی بر خود نهاد و استعداد جنگ کرده در مقابله سلطان محمود و اقبال خان بقنوج آمد چون نزدیک شد که میان یکدیگر جنگ کنند سلطان محمود که از اقبال خان بجهت عذر و بدعهدی او توهم و هراس بسیار داشت و سلطان ابراهیم رانو کرو خانه زاد خود می پنداشت شی به بهانه شکار سوار شده (بر سلطان ابراهیم رفت و اقبال خان بدلی باز آمد و سلطان ابراهیم نیز بجو پور رفت چون)^۲ سلطان ابراهیم در اطاعت و انقیاد وی تقصیر کرد و نیک سلوک نه نمود سلطان محمود باز برخاسته بقنوج آمد و شاهزاده هروی را که از جانب شرقیه حاکم قنوج بود بیرون کرده قابض و متصرف شده مردم قنوج همه باوی پیوسته و سایر متعلقان وی که متفرق شده بودند بهم آمدند و هم بر قنوج قناعت نمود و اقبال خان تا مدت سه سال تردد با کرد و تسخیر زمینداران نموده یکبار بقنوج رفته سلطان محمود را محصر کرد و بی وصول بمقصود خایب و خاسر برگشت و در سنه ثمان و ثمانمائه بطرف ملتان عزیمت کرد خضر خان باستماع این خبر از دیپالپور آمده در مقابل اقبال خان ایستاده و میان ایشان جنگها قایم شد آخر فتح بجانب خضر خان شد^۳ و (ملو) که اقبال خان مجروح شده روی بگریز نهاد خضر خان تعاقب کرده ویرا بقتل رسانید و در آخر نتیجه بدعهدی و حرام نمکی دید

بقتض عهده دلیری مکن که چرخ فلک نتیجه عملت زود در کنار نهد

وامرا که در دلی بودند سلطان محمود را از قنوج طلبیده قابض دلی گردانیدند سلطان محمود بعد از زوال دولت اقبال خان نفسی خوش بر آورده بیاسود و تا هفت و هشت سال دیگر بادشاهی کرد و فتحهای کرد و در سنه خمس عشر و ثمانمائه بدلی آمد و بعیش و عشرت و شادمانی و کامرانی مشغول شد و اهل و عیال و خویش و بتار ملوک را از دلی بر آورده بکول فرستاد و هیچ نیاز رد و همدین ایام پیک اجل در رسید و مدت عمرش بسر آمد و بمردن وی بادشاهی از خانواده سلطان فیروز انار الله برهانه منقطع شد

دولت گیتی که تمنا کند با که وفا کرد که با ما کند

۱ م ب: دیار آن
۲ م ب: اضافه
۳ م ب: بود

بادشاهی سلطان محمود بن محمد شاه بن فیروز شاه بیست سال و دو ماه بود بعد از آن تا دو ماه در دہلی خلل بود امر او بندگان سلطان محمود بادولت خان که از شاهزاده ہائے فیروزی بود بیعت کردند و در سنہ ست و عشر و ثمانیہ مسند عالی خضر خان از ملتان بقصد دہلی آمدہ پیش دروازہ حصار سیری نزول اجلال فرمود و دولت خان مذکور تا چہار ماہ قلعہ داری نمودہ باوی داد جنگ داد در آخر طاقت نیاورده قرار بر اطاعت و انقیاد خضر خان داد و بخدمت وی آمد در ہفدہم ماہ ربیع الاول سنہ سبع عشر و ثمانیہ رایات اعلیٰ خضر خان ظلّال دولت بر شہر (دہلی) ۱ انداخت و قابض و متصرف شد و اگرچہ وی اسم و لقب پادشاهی برخوردار نہاد ولیکن ملک داری و جہانگیری بر طریقہ بادشاہان کرد و بملوک و امرا مناصب و مراتب فزود و باقطاع و اطراف ممالک لشکر ہا فرستادہ و فتحہا کرد و تردد ہا نمود خیر الدین خانی را کہ بکمال ۲ اوصاف و اخلاق موصوف بود عارض ممالک گردانید خود را رایات اعلیٰ گویند و خطبہ و سکہ را در اول بنام امیر تیمور ساخت و در آخر بنام مرزا شاہ رخ مقرر داشت و در آخر خطبہ نام خضر خان ہم میبردند و دعای کردند و در ایام دولت وی جماعہ کہ از فترات ۳ قدوم صاحبقران بیخانمان و بی سر و سامان و پریشان و سرگردان شدہ بود مرفہ الحال و فارغ البال ۴ شدند و این خضر خان مردی صالح و عادل و صادق القول و حکیم و کریم و پسندیدہ اطوار و از اہل بیت سیادت بود والد او را کہ ملک سلیمان نام داشت ملک مردان دولت کہ از امرای فیروزی و مخاطب بہ نصیر الملک و اقطاع ملتان داشت بجهت سیادت و دشمنی وی بسر خواندہ بود آورده اند کہ روزی ملک مروان دولت مخدوم جہانیاں (امیر) ۵ سید جلال بخاری را قدس (اللہ) ۶ سرہ مہمانی کردہ بود و در وقت طعام کشیدن بفرمود ملک مردان دولت ملک سلیمان بدست شستن اہل مجلس قیام نمایند کہ حضرت مخدوم فرمودند کہ این جوان سید زادہ را این خدمت لایق نیست ازین سخن مخدوم فرمودند تصدیق نسبت وی تحقیق پیوست و اقطاع ملتان بعد مردن ملک مروان دولت بر پسر صلبی او ملک شیخ مسلم داشتند و چون او نیز بمرد ملک سلیمان قائم مقام او

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: بحکامید
۳	م ب: قرات	۴	م ب: مجموع الببال
۵	م ب: ندارد	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: نمود		

ساختند و بعد از فوت ملک سلیمان فیروز شاه ملتان را خضر خان که آثار نجابت و شهادت و کیاست از فطرت اولاد بچ بود و او از آن روز باز امر دولت وی قوتی پذیرفت و چون امیر تیمور صاحبقران بملک دہلی آمد خضر خان را برگزید و ملتان را بروی مسلم داشت و اقطاع دیپالپور بران بیفزود تا عاقبت الامر بادشاهی دہلی نصیب وی شد و در سنہ ثمان عشر شاہزادہ مبارک خان را کہ انجب اولاد وی بود فرماندہی ممالک داد و در ہمین سال سلطان احمد گجراتی ناگور را آمدہ محضر کرد در ایات دولت خضر خانی بجز دشنیدن این خبر بجانب ناگور نہضت نمود سلطان احمد ناگور را گذشتہ بجانب دہار رفت خضر خان بدار الملک دہلی مراجعت کرد بار دیگر بجانب میوات و گوالیار و اتاوہ لشکر کشید و فتحہا کرد و ہمدرا نجا بیمار شد بکوچ متواتر بدہلی آمدہ ہفدہم ماہ جمادی الاولی سنہ اربع و عشرین و ثمانمایہ از دار دنیا رحلت کرد

سوی مرگست خلق را آہنگ دم زدن کام و روز و شب فرہنگ
 بادشاهی و حکومت خضر خان ابن ملک سلیمان ہفت سال و دو ماہ بود بعد از ان مبارک خان بن خضر خان را کہ بادشاہزادہ حلیم و کریم حمیدہ خصال بود بر تخت سلطنت نشانند سلطان معز الدین ۱ مبارک شاہ خطاب کردند وی در مواجب و مراتب امر امیز و دو خاص و عام را بہ تشریفات و انعامات خسروانہ نوازش فرمود و اقطاع ممالک را قسمت کرد و متمردان و مفسدان را سزا داد و تفصیل تردد کارزار و محاربات و فتحہای و کارہای او بسیارست وی نیز مثل پدر نیک مرد و حلیم و کریم و حمیدہ خصال بود یکبارہی خبر آوردند کہ سلطان ہوشنگ امیر مالوہ بقصد قلعہ گوالیار روان می آید سلطان مبارک شاہ بجز دشنیدن این بجانب گوالیار نہضت نمود و داد جرأت و دلیری داد سلطان ہوشنگ رسولان برای صلح فرستاد مبارک شاہ نیز بر صلح راضی شدہ مدتی بطریق احتیاط و رعایت حزم بر آب چنبل اقامت فرمود و در سنہ سبع و عشرین و ثمانمایہ بدہلی باز آمد و با امرای وقت و سلاطین عہد محاربا کرد و فتحہا نمود و در سنہ سبع و ثلاثین برکنارہ دریای جون شہر مبارک آباد بنا کرد و داد عیش و کامرانی داد و روز جمعہ نہم ماہ رجب سنہ مذکورہ استعداد نماز کردہ بقصد مسجد جامع برآمدہ بود و جز از محرمان

و مخصوصان وی کس همراه نبود یکی از نزدیکان وی که بروی اعتماد تمام داشت تیغ کشیده بر سر مبارک زد در حال شهادت یافت بادشاهی سلطان مبارک شاه بن رایات اعلیٰ خضر خان سیزده سال و سه ماه بود.

درین هنگامه تا اختر بکار است همه ساز جهان ناسازگار است
 بعد از آن همانروز بعد از نماز جمعه برادرزاده (مبارک شاه را که محمد خان نام داشت) ^۱ مبارک شاه نیز اورا پسر خوانده بود به بادشاهی برداشتند خضر خان رادو پسر بود یکی مبارک خان دیگر فرید خان اول مبارک خان بادشاه شد و خود را معزالدین مبارک شاه خطاب کرد و چون مبارک شاه از عالم درگذشت و این محمد خان بن فرید خان را بر تخت سلطنت بنشانند سلطان محمد شاه خطاب کردند وی نیز بوراشت پدران بصفات حمیده موصوف بود ولیکن در کار مملکت و سلطنت زبون دست واقع شده شجاعت و شهامت چندان نداشت در تاریخ مبارک شاهی که در زمان او تالیف یافته میگوید که چون محمد شاه بسلطنت رسید سرور الملک که استیلائی تمام داشت و باشارت او مبارک شاه کشته شده اگر چه بظاهر بیعت نمود ولیکن اراده (غدر) ^۲ در باطن مضمحل داشته سایر اسباب سلطنت را از خزانه و قیل و سلاح خانه در قبض خود داشت و با مضای این اراده بندگان مبارکشاهی که هر کدام صاحب جمعیت بودند و (هواخواهان دیگر را که در پی انتقام مبارک شاه بودند) ^۳ با انواع مکر و حیل بدست آورده بقتل رسانیدند و بندگان یکسال میان امر اختلاف و منازعت بود آخر در هشتم سنه ثمان و ثلثین و ثمانمائی سرور الملک بجمعی دیگر راه غدر و حرام نمکی سپرده شمشیرها علم کرده بسرا پرده محمد شاه در آمدند محمد شاه چون همه وقت از بیم غدر ایشان بجمعیت و استعداد تمام بوده سرور الملک را همانجا کشت و محققان اورا بدست آورده بسیاست رسانید.

ز دارنده نتوان ستد تخت را نشاید خرید افسر و بخت را
 چو با کژدی کرم گیتی کنی خورد اگر خورده بینی کنی
 و چون بگم قضا مخالفان او خراب و کشته شدند امر او عامه خلق بیعت مجدد کرده بر تخت سلطنت نشانند

۱ م.ب: اضافه ۲ م.ب: اضافه

۳ م.ب: اضافه

دوی هواخواهان را بر یادی مواجب و القاب سرفراز ساخته بطرف ملتان رفت و لشکری آنجا گذاشته بدلی باز آمد در سنه اربعین و ثمانمائه جانب سامانه حرکتی نمود و فوجی بر سر شیخا کهو که فرستاده ولایت اورا خراب کرد و بدلی باز آمد در سنه احدی و اربعین خبر آوردند که سبب تمرد جماعه لنگاه در ملتان خللی هست و نیز خبر رسید که سلطان ابراهیم الشرقی بعضی پرگنات متصرف گشته و رای گویا را رایان دیگر است از مال گزاری کشیده از مقدار اقل انقیاد و اطاعت برآمده اند چون (سلطان) محمد شاه را عرق جمعیت و مردانگی در حرکت نیامد و مساهله و غفلت غلبه آورد و در هر سری سودای و در هر دلی تمنای پدید آمد

چو شه باز ماند ز پروای ملک بود هر سری را تمنای ملک چون بر همه کس ظاهرا شد که وی در جنگ و جهانداری سست است بعضی از میواتیان بسطون محمود خلجی که بادشاه مند و بود نوشتند که بادشاهی دلی سست شده است اگر قصد بادشاهی دلی دارد بیاید که وقت است بسطون محمود خلجی در سنه اربع و ثمانمائه بالشکری فرستاد و جمعی تمام از دلی دو گروه قریب تلپت آمده نزول کرد سلطان محمود با وجود استعداد جنگ و لشکر بسیار جنگ سلطان محمود نتوانست برآمد امرار فرمود که من سوار نشوم شما به روید با محمود جنگ کنید و شاهزاده غیاث الدین و قدر خان را همراه خود بگیرند و ملک بهلول لودی را که مردی دلاور و جنگ آور بود از قوم افغان جماعه کثیر همراه داشت مقدمه بلشکر ساخت سلطان محمود نیز هر دو پسر خود را سلطان غیاث الدین و قدر خان را در برابر فرستاده از صبح تا شام غبار فتنه و جنگ برانگیختند و هیچکدام غالب نمی آمد و در دوم سلطان محمد رسولان برای صلح بجانب سلطان محمود خلجی فرستاد

همی تا براید بتدبیر کار مدارای دشمن به از کارزار
چو نتوان عدو را بقوت شکست بنعمت نباید در فتنه بست
در اشای آن از مند و خبر آمد که سلطان احمد گجراتی بر مند و سواری کرده روان می آید سلطان محمود بشنیدن این خبر دودله شد و عهد دولت وی هم نو بودنی الحال مند و مراجعت نمود ملک بهلول لودی در وقت

مراجعت وی باخیل خود چند گروه تعاقب کرد و بنگاه او را مضرت رسانید سلطان محمد ملک بهلول را نوازش فرمود و مراجعت بسیار کرد و پسر خواند و چند اقطاع داده بازوی اقبال او را قوی گردانید و در سنه خمس و اربعین و ثمانمائه سلطان محمود بطرف سامانه سواری کرد و ملک بهلول را اقطاع دیپالپور داد و بر سر جسر ته کهو کهر که یکی از متمردان و رایان سرکش بود نامزد کرده خود بجانب شهر دہلی مراجعت نمود و ملک بهلول بر سر جسر ته رفت جسر ته با ملک بهلول صلح کرد و از راه اطاعت و انقیاد و نیک خواهی در آمده گفت ما را با خاندان خضر خان عداوت قدیمی است و امر شوکت دولت سلطان محمد مست است ما ترا خدمت کنیم و یاری دهیم تو بادشاهی دہلی بگیر ملک بهلول را شنیدن این سخن جسر ته کهو کهر را هوای سلطنت در دماغ افتاد در خیال جمع کردن لشکر و نگاه داشتن مردان چالاک و دلاور شده در اندک مدت چند هزار کس از قوم افغان و غیر هم کرد و جمع آمدند در سنه سبع و اربعین و ثمانمائه سلطان محمد رحلت کرد

الامان ازین سپهر تشنه بخون داد ازین روزگارِ بوقلمون
یک منم آب امید چشم مدار زین خم خالی و سبوی نگون
ای عجبتر امید سحر از چرخ اعتماد وفا بدینی دون

بادشاهی سلطان محمد نبیره خضر خان ده سال و چند ماه بود بعد از ان پسر سلطان محمد را بر تخت بادشاهی نشانند و علاء الدین خطاب کردند و ملک بهلول لودی و دیگر امر آمده بیعت کردند و این سلطان علاء الدین خود از پدر هم سست تر و زبون تر و عاجز تر بود مثل مشهور که زبان زد عوام این دیار است که دوهی شاه عالم از دہلی تا پالم در باب اوست سودای دماغ بهلول بمشاهده ضعف حال علاء الدین قوی تر شده

چو بیند که از اژدها نیست رنج خردمند گلذارد از دست کنج
سلطان علاء الدین در سنه خمسین و ثمانمائه بر سر مقطع بیانه که در عهد پدر روی با سلطان محمود خلجی پیوسته بود سواری کرد در اثنای این حال آواز شد که بادشاه جوینور بقصد گرفتن دہلی می آید سلطان علاء الدین به مجرد شنیدن این آواز هم از راه برگشته در حصار دہلی در آمد حسام خان که از اعظم امرای دولت او بود او را وزیر

وکیل خود ساخته در شهر دہلی گذاشته بود سلطان علاء الدین گفت که شام بجز دآ و ازہ دشمن آمدہ حصار دہلی گرفتند آن زمان کہ یکی مدعی بیاید و بشما مقابل شود چگونہ جواب خواہید داد

خواری و خلل درونی آرد بیداد کشی زبونی آرد

میباش چو خار حربہ بردوش تا خرمن گل کشی در آغوش

سلطان علاء الدین را این سخن ناخوش آمد و با حسام خان دل بد کرد و برنجید و در سنہ احدی و خمسین

بجانب بد او ن رفت چند گاہ آنجا توقف نموده باز بدہلی آمد حسام خان گفت کہ خداوند گار را کاری باید کرد کہ

ترقی دولت و آبادانی ملک و رفاهیت خلق دران باشد این رفتن و آمدن بد او ن چیزی نیست این بار از حسام

خان رنجیدہ تر شد گفت مرا سکونت بد او ن خوش می آید من ہم آنجا خواہم بود و او خسر پورہ خود را نیز ہمراہ

حسام خان در دہلی گذاشت و در سنہ اثنین و خمسین باز بہ بد او ن رفت و ہمانجا سکونت کرد و بعیش و عشرت

مشغول شد بعد از مدتی میان این دو خسر پورہ وی مخالفتی افتاد یکی دیگری را کشت دیگر را نیز باغوائی و اغرای

حسام خان بقصاص وی کشتند این خبر بسلطان علاء الدین رسید گفت این ہمہ از حسام خان است سلطان

با حسام (خان) ^۱ دشمن شد و در انشای این حال ملک بہلول لودی کہ در کمین گاہ نشستہ بود و فرصت میطلبید

راہ یافت با حسام خان گفتہ فرستاد کہ سلطان با تو دشمن شدہ است اگر شہر دہلی را در قبض من در آری من ترا چند

اقطاع بد ہم تو آنجا بنشین و بے غم باش من دانم و سلطان علاء الدین حسام خان مترد متامل شد کہ در جواب

ملک بہلول چگونہ در میان ہمین حال بہلول لودی با چند ہزار کس ^۲ بدہلی در آمد و حسام خان را طاقت منع

و مقاومت (وی) ^۳ نبود بکلم ضرورت از شہر بیرون رفت و چند اقطاع کہ ملک بہلول نام زد وی ساخت

قبول کرد و ملک بہلول شہر دہلی را نوعی در قبض خود در آورد و ہنوز اقتدار کلی نیافتہ جمعی از ہوا خواہان خود را در

دہلی گذاشتہ و بجانب دیپالپور نہضت نمودہ در مقام جمیعت لشکر گشت و وقتی کہ ^۴ حمید خان را کہ از امرا

و وزرای (سلطان) ^۵ علاء الدین بود و در دہلی تصرف داشت با انواع حیل در قید خود در آورده و تمکن یافتہ

۱	مب: اغزای	۲	مب: اضافه
۳	مب: سوار	۴	مب: اضافه
۵	مب: دیگر	۶	مب: ندارد

بسلطنت و کامروائی رسید و تفصیل این اجمال حکایت مبادی احوال ملک بهلول آنست که وی برادرزاده سلطان (شد) ۱ لودوی است که اسلام خان خطاب داشت و از امرای خضر خان مبارک شاه بود و حکومت سهند بوی مفوض بود چون آثار رشد و بخشندی از ناصیه حال وی مشاهده نمود او را بقایم مقامی خود وصیت کرده از عالم درگذشت و ملک بهلول داخل امرای سلطان محمد شاه ابن مبارک شاه شد چنین گویند که در آن وقت که در حساب امران بود بشارتی از مجذوبی در باب بادشاهی دهلی یافته بود و مبداء ظهور شوکت و خیال سلطنت وی بعد از مقابله وی سلطان محمود مندوی بود که از جانب محمد شاه رفت و با وی مقابله نمود و باعث دفع این از دهلی شد و محمد شاه او را بنواخت و پسر خواند و اقطاع دیپالپور تفویض وی نموده و اعضای ۲ جمرتهه کپو کهر مذکورہ ۳ و موکد بشارت سابق که آن مجذوب داده بود گشت و از آن باز در مقام جمعیت و لشکر برسانیدن شد و سستی ملک و دولت محمد شاه نیز علاوه آن شد باعث دعوی داری و مملکت طلبی او گشت سلطان محمد شاه یکبار لشکری بروی گماشت آن لشکر را انہزام داده متوجہ دهلی شدہ آمدہ محاصرہ نمود این بار بی نیل مقصود و حصول مراد برگشت و در ظاہر اطاعت و انقیاد سلطان محمد شاه نہادہ بسر ہند رفت ہمدین حال سلطان محمد فوت کرد و سلطان علاء الدین بجای وی نشست و اقطاع مملکت بجهت سستی و کار نارسائی علاء الدین و پدرش قطعہ قطعہ شدہ ہر قطعہ را یکی متصرف گشتہ بود و کار و بار دولت ملک بہلول قوت پذیرفتہ کوکب طالع وی نزدیک بافق بکمال رسید سلطان علاء الدین در باب تقویت حال خود روی مشاورت باچندی از امراکہ داشت آورده مصلحت طلبیدہ امرآگفتند کہ اگر حمید خان را کہ وزیر و نایب و مخلص و خیر خواہ او بود از منصب وزارت معزول و مردود سازد باچند پرگنہ از تصرف امرآبر آورده داخل خالصہ بکنیم سلطان علاء الدین حمید خان را بفریب این جماعہ بند فرمود یک کسی کہ از دولت خواہان داشت ہمین حمید خان بود او را نیز از دست داد و بند کرد

کسی کوتا بگل گوید کہ از مرغان بستانی ترا خبر بلیلی نبود چه داری بستہ (پر) ۴ اورا

۱	مب: ندارد	۲	مب: اعزای
۳	مب: مذکر	۴	مب: اضافہ

بعد از چند روز همان جماعه گفتند که اگر حمید خان را بکشید ما از ان شما باشیم و چهل پرگنه بشما پیش (کش) ۱ کنیم سلطان علاء الدین ساده دل نادان دولت بکفته ایشان حکم بقتل حمید خان کرد و حمید خان بطایف حیل و سعی بعضی مخلصان خود از آنجا گریخته بدلی آمده در شهر متصرف گشت و بقصد انتقام زنان و پسران و دختران سلطان علاء الدین را پیاده و سر برهنه از حصار شهر بیرون کرد و سلطان علاء الدین از زبونی و عدم جلادت و غلبه برسات در بداؤن توقف کرد و بدلی نتوانست رسید حمید خان فرصت یافت و غلبه پیدا کرد و در فکر آن شد که دیگری را بجای سلطان علاء الدین بردارد سلطان محمود و شرقی بادشاه جوپور چون خویش سلطان علاء الدین بود طلبیدن او را مناسب ندید و سلطان محمود مندوی دور بود ملک بهلول را که در سرهند ۲ بود بطلبید و بعد از عهد وثیقه ۳ کلیدهای حصار را بملک بهلول داد ملک بهلول استعجال در جلوس بر تخت سلطنت و خطبه و سکه ندیده جماعه از هواداران خود را در دلی گذاشته باز بجانب دیپالپور رفت و مزید تقویت حال و اجتماع لشکر ساخته و با سلطان علاء الدین طریقه ملائمت و فریب سلوک نموده نوشته فرستاد که من پرورده خاندان شما و بر آورده پدر شما ام به نیابت شما کار میکنم شما خاطر جمع داشته بعیش و عشرت مشغول باشید و هیچ غم نخورید سلطان علاء الدین گفته فرستاد که تو برادر منی و پدر من ترا پسر خوانده بود من بیک پرگنه بداؤن قناعت دارم بادشاهی دلی تو بکن و مرا بگذار که بحال خود باشم.

چو عون غیب بر مقبل گراید مراد از بام و بخت از در در آید
ملک بهلول از دیپالپور بالشکر بشارت پی و مسرت اثر بحضرت دلی آمده و شهر دلی واقطاع آن متصرف گشت و چون حمید خان قوت و مکننت تمام داشت بنا بر صلاح وقت و مصلحت روزگار روزی چند باوی در مقام مدارا و ملائمت بود هر روز بسلام وی تنها میرفت تا رفته رفته بطایف حیل و حسن تدبیر چنان کرد که جماعه کثیر از افغانان باوی در مجلس حمید خان در آمده بر سر او ایستادند بعد از روزی چند که حمید خان تنها بود و جماعه کثیر همراه ملک بهلول در آمده بر سر او ایستاده بودند قطب خان لودی که پسر عم ملک بهلول بود زنجیر از

۲ م ب: سهند

۱ م ب: ندارد

۳ م ب: سبقت

بغل بر آورده پیش حمید خان نهاد و گفت مصلحت وقت درین است که چند روز ترا در گوشه می باید بود و ما بجهت حق تمکن قصد جان تو نمیکنیم حمید خان حیران ماند و بحکم ضرورت پای درزنجیر کرد و به نشست

دگر زندگانی توقع مدار که در جیب و دامن کنی جای مار
 گرسنه چو با شیر خاید کباب بفربه ترین زخم آرد شتاب
 ملک بهلول بی مانع و مزاحم در سنه خمس و خمسین ثمانمیه بر تخت سلطنت دهلی نشست و بتدبیر امور ملکی پرداخت کار و بار سلطنت مشغول شد و خود را سلطان بهلول شاه لقب کرده چندگاه در خطبه نام سلطان علاء الدین میخواندند و آخر خطبه وسکه بنام خود کرده با استقلال و استبداد بادشاه دهلی شد و بعد از چند سال سلطان علاء الدین بجوار رحمت حق پیوست

با هیچکس این سپهر خضرا نسرود ترانه وفا را
 این سلطان بهلول مردی صالح و حلیم و کریم و عاقل و کاردان و پخته و کار کرده و بی (آزار) له
 و مهربان دل و رعیت پرور و عدل گستر بوده هر چه در دست وی می آمد از اموال و اسباب و غنائم بر لشکر قسمت میکرد و هیچ چیز برای خود نگاه نمیداشت تا باین (صفت) ۱ روز بروز کار او بالا رفت و قوت گرفت و او را در آن وقت پسر بود از آنجمله خواجه بایزید پسر بزرگ و نظام خان که سلطان سکندر شد و بار یک شاه و عالم خان مشهور با بر شاه را بهندستان آورد و سی و چهار کس از امرای نامدار که هر یک مرد میدان جلادت و کارزار بود و میان معروف فرملی از جمله ایشان بود و سلطان بهلول بنت خود را بحضرت سلطان الجازیب و مرشد السالکین شاه عبداللہ بن یوسف القریشی جاه و جمالی بر حلیه نسب قوم خود پیدا کرده بود و شاه عبداللہ مظهر خوارق عادات و مصدر افعال و تصرفات عجیبه در انفس و آفاق بوده اند و حضرت حقایق پناه ولایت دستگاه شیخ حاجی عبدالوہاب بخاری را با ایشان تعشق و ارادت حقیقی چنان بود که مشابہ نسبت مولانا رومی با شمس تبریز باشد رحمت اللہ علیہم اجمعین (از حضرت عارف الہ و حقایق پناه سره العزیز شیخ الوقت شیخ عبدالعزیز دہلوی قدس اللہ نقل

است که میفرمودند که روزی در خدمت حضرت حاجی سبق میخواند درین اثنا ایشان را شوق زیارت حضرت شاه عبداللہ بغایت یافته متوجه مرقد منور ایشان شدند چون نزدیک بروضه ایشان رسیدند مارا بیرون در گذاشته درون روضه رفتند و نزد قبر شریف شاه مشغول و مراقب گشتند چون نظر درون انداختم دیدیم صورتی جمیل از قبر سر بر آورده است و حضرت حاجی تملقات عجیب عشق بازی با غریب یا آن صورت مینمایند بی اختیار از ما صیحه سر بر زد که باعث استجاب آن صورت شد دیگر حضرت حاجی برخاستند و گفتند میان شیخ عبدالعزیز بر خیزید تا بخانه رویم بواطن بر است مبادا کتابها که چون بیرون خانه گذاشته آمده ایم تر شوند) ۱ و سلطان بهلول بعد از جلوس بر تخت بادشاهی بجهت سرانجام (ولایت) ۲ دیپالپور و ملتان و نواحی آن نهضت نموده خواجه بایزید پسر بزرگ خود را در دہلی گذاشت بعضی از امرای سلطان علاء الدین که بسطنت و حکومت لودیان را راضی نبودند براه فتنه و فساد قدم نهاده سلطان محمود شرقی را از جوپور طلبیدند در سنہ ست و خمسن و ثمانمایہ (سلطان محمود بالشکر عظیم بدہلی آمده محاصره نمود خواجه بایزید پسر سلطان بهلول) ۳ با امرای دیگر که با وی در دہلی بودند متخصن شد سلطان بهلول این خبر را شنیده از دیپالپور مراجعت نموده بموضع یلزه که دوازده کرویہی دہلی است فرود آمد سلطان محمود فتح خان ہروی را با سی ہزار مردوسی زنجیر بر سر سلطان بهلول تعین نمود لودیان سہ فوج راست کرده در معرکہ کارزار در آمدند فیلی را کہ از فوج فتح خان ہروی پیش روی میکرد قطب خان لودی کہ صاحب قبضہ و در فن تیر اندازی ممتاز و یگانہ بود بیک چوب تیر بیکار ساخته از بیکار باز داشت فتح خان ہزیمت خورده گرفتار گشت کرن ۴ کردن سر فتح خان را جدا کرده بخدمت سلطان بهلول آورد سلطان محمود از وقوع این حال تاب نیاورده بجانب جوپور مراجعت نمود و سلطنت سلطان بهلول استقامت و وقت ۵ دیگر یافت و مسکن تمام گرفت پس بجهت ضبط ولایت در حرکت آمد و بقصد آنکہ ولایت را کہ در دست امرای علاء الدین قطعہ قطعہ شده بود فراہم آوردہ در حیطہ ضبط و تصرف خود آورد اول توجہ بجانب میوات آورد احمد خان میواتی استقبال نموده سر اطاعت در رقبہ تسلیم و انقیاد آوردہ مبارک خان عم خود را در

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: اضافه
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: رای
 ۵ م.ب: قوت

خدمت و ملازمت سلطان مقرر گردانید سلطان هفت پرگنه از تصرف او بر آورده باقی را باو گذاشت پس از میوات بقصبه برن رفت و دریاخان لودی که سلطان محمود پیوسته حاکم سنبل شده بود نیز از راه اطاعت و انقیاد در آمده هفت پرگنه پیشکش نمود بعد از آن به کول آمد از انجا به برهاناباد و سکیت و بهون گاؤں رسید و از انجا بقلعه رپری رفت از انجا به اتاوه رفت و حکام این مواضع همه بخدمت آمدند جاگیرها را بر بعضی مسلم داشت و بعضی را تغیر فرمود در اثنای این حال سلطان محمود شرقی باز بر سر سلطان بهلول آمده در سواد اتاوه نزول نمود روز اول افواج طرفین محاربه نموده روز دیگر طریقه صلح در میان آورده قرار دادند که آنچه در تصرف مبارک شاه بادشاه دہلی بود بسلطان بهلول مسلم باشد و آنچه در قبض (سلطان) ۱ ابراهیم بادشاه جوینپور بود بر سلطان محمود مقرر بود و سلطان محمود بجوینپور رفت و سلطان بهلول بدہلی آمد دیگر بار در میان ایشان بر سر شمس آباد نزاع شد و سلطان محمود باز بر سر سلطان بهلول به شمس آباد آمده سلطان بهلول مهم ۲ بمقابلہ و محاربه سلطان محمود پرداخت ہمدین اثنا سلطان محمود بیمار شدہ رنحت ہستی بملک آخرت برداشت ۳

کسی کو زاد در صحرائ عالم بخورد آب خوش از دریای عالم
چو روشن گشت کین سرمایہ ہیچ است چہ بہر ہیچ چندین ہیچ ہیچ است
چہ باید بیہدہ مہتاب کز بود ۳ چو نتوان شقہ از بہر خر کرد

بعد از سلطان محمود شرقی شاہزادہ بہیکن خان را با اتفاق بی بی راجی کہ والدہ او بود بر سریر سلطنت نشانند محمد شاہ خطاب کردند و عہد بستند کہ ولایت سلطان محمود در تصرف محمد شاہ باشد و آنچه در قبض سلطان بہلول بود بسلطان بہلول ارزانی باشد محمد شاہ بجوینپور رفت و سلطان بہلول بدہلی آمد و بار دیگر نیز در میان سلطان بہلول و محمد شاہ مقابلہ و (مقاتلہ) ۴ واقع شدہ در آخر صلح انجامید و چون شاہزادہ حسین خان کہ پسر خور و سلطان محمود بود ہم بسعی والدہ و اعیان دولت بر تخت سلطنت نشست و لشکری بر سر محمد شاہ تعین کرد محمد شاہ با چند سوار گر یختند در باغی کہ در آن نواحی بود در آمد و محمد شاہ چون در اندازی قادر انداز بود دست بہ تیر

۱ م ب: ندارد
۲ م ب: ندارد
۳ م ب: ندارد
۴ م ب: ندارد

و کمان کرد بی بی راجی مادرش با سلاح دار او راست آمده پیکان تیرهای ترکش محمد شاه را دور کرده بود محمد شاه هر تیری را که دست کرد بی پیکان از ترکش برآمد آخر الامر بشمشیر در آمد چند کس را انداخت ناگاه تیری از دست سپاهیان سلطان حسین بگوی محمد شاه رسید و بهمان زخم تیر از اسپ افتاد در گذشت.

مادر گیتی ندارد زاده کورا نکشت دل منه بر مهر این زال پسرکش زینهار

چون محمد شاه را بزور و غلبه بکشت و با سلطان بهلول در افتاد خواست که مملکت دهلی را از وی بستاند و در حقیقت باعث به نهضت سلطان حسین دختر سلطان علاء الدین بود که در تحت (نکاح) لوی بود گفت که دهلی ملک پدر منست بهلول کیست که بادشاه دهلی گردد اگر تو سوار نمیشوی من ترکش می بندم و بر سر بهلول میروم سلطان بهلول بجهت انتظام مهام پنجاب و دفع فتنی و خلاف حاکم ملتان عزیمت ملتان نموده قطب خان لودی و خان جهان را به نیابت خود در دهلی گذاشته بود و هنوز در راه بود که خبر رسانیدند که سلطان حسین شرقی باشکرهای آراسته و فیلان کوه پیکر جمع آورده عزیمت دهلی نموده می آید سلطان بهلول بسرعت هر چه تمامتر مراجعت نموده بدی آمد با استقبال غنیم رفته در چند وار مقابل نمود تا هفت روز افواج طرفین در محاربه و مقاتله گذرانیده در آخر فرار دادند که تا سه سال دو بادشاه بولایت خود قانع بوده متعرض یکدیگر نشوند سلطان حسین بعد از صلح اتاوه را محاصره کرد و سلطان بهلول بدی اقامت نموده بسر انجام ملک و تهیتی لشکر و اسباب حرب به پرداخت چون مدت سه سال منقضی شد سلطان حسین با یک لکه سوار و هزار و چند صد فیل متوجه دهلی شد سلطان بهلول نیز از دهلی برآمده تا چند منزل استقبال وی نموده مقاتله نمود خان جهان در میان آمده و طرفین را به یکدیگر صلح داده هر یک بمقام خود برگشته بعد از اندک مدت باز سلطان حسین بر سر سلطان بهلول آمد و چند روز در مقابل یکدیگر ایستاده باز بصلح انجامید و درین سال سلطان علاء الدین در بداون از عالم در گذشت و سلطان حسین بتعزیت وی بهجت علاقه خویش به بداون آمد و بعد از بجای آوردن مراسم تعزیت حقیقت بی مروتی را بنخود قرار داده بداون را از پسر سلطان علاء الدین تغیر داده خود متصرف شد و از آنجا بجانب سنبل رفته

حاکم سنبل را مقید کرده به سارن فرستاد و با لشکر عظیم و یکپوزار فیل بدلی آمده بر کنار آب جون قریب گذر کچھ نزول نمود سلطان بہلول طرف سرھند بود از انجا تجھیل تمام آمدہ بہ تہی اسباب مقاتلہ و محار بہ پرداخت امر الہ شرقیہ از روی کثرت و اہبت کمال غلبہ داشتند و سلطان بہلول و لشکریان اورا ملاحظہ تمام ۲ بود بعضی امرای لودی براہ معذرت و تواضع در آمدہ از سلطان حسین التماس نمودند کہ صلاح در آنست کہ با سلطان بہلول صلح فرمودہ مراجعت فرمایند و ولایت آن طرف آب گنگ تعلق بہلا زمان داشته باشد و آنچه این طرف گنگ است با سلطان بہلول گذارید ۳ سلطان حسین نیز این را بسمع رضا شنیدہ با عتقاد مصالحہ (پرتال را گذاشتہ کوچ کرد سلطان بہلول وقت یافتہ تعاقب کردہ) ۴ پرتال لشکر سلطان حسین را تاراج نمودہ و پارہ از خزاین و اسباب و اموال بدست وی آمد و تا چھل امرای نامی از لشکر سلطان حسین مثل قلع خان وزیر کہ اعلم العلمای و استاد وقت خود بودہ و غیرہ اسیر شدند و بعضی پرگنات سلطان حسین را نیز متصرف شدہ در ہر پرگنہ شقداری معین ۵ (م ب: تعین) کردہ کاتب حروف گوید اگر قصہ اینچنین است کہ درین تاریخ نقل کردہ بس عجب است از سلطان بہلول با دعویٰ دیانت عہد پروری کہ با وجود عہد و قرارداد مصالحہ تعاقب کرد و غارت زد و مردم را اسیر ساخت مشہور در مردم دہلی خود آنچنان است کہ سلطان بہلول عذر خواہی و معذرت بسیار کرد و سلطان حسین شرقی غرور و زید و جنگ کرد پس ہزیمت خورد و سلطان بہلول تعاقب نمود و اللہ اعلم۔ سلطان حسین بعد از مدتی باز جمعیت نمودہ بر سر سلطان بہلول آمد این بار محار بہ سخت افتاد باز ہزیمت خورد مصراع: ”چو بخت سست بود از کمان سخت چہ سود“ و این بار اموال و اسباب بیقیاس بدست لودیان آمدہ باعث زیادت قوت و مکنت (سلطان بہلول و لشکریان وی شد) ۶ سلطان حسین (بہر پری) ۷ ک رفت سلطان بہلول بہر پری آمدہ محار بہ و مقاتلہ نمودہ بفتح و فیروزی اختصاص یافت و در عبور آب جون چندین از عیال و فرزندان سلطان حسین غریق بحر فنا و ہلاک شدند و سلطان حسین بجانب گوالیر رفت قوم بہدوریہ در اردوی وی دست انداز نمودند و غارت کردند و چون گوالیر رسید رای گیرت سنگہ راجہ گوالیار خادمانہ سلوک

۱	م ب: لشکر	۲	م ب: تمام
۳	م ب: گذارند	۴	م ب: اضافہ
۵	م ب: اضافہ	۶	م ب: اضافہ

نموده چند لک تنگه نقد و چند خیمه و سر پرده و چند اسپ و فیل و شتر پیشکش گذرانیده در مقام خدمت و دو تو اهی در آمد و فوجی همراه سلطان کرده تا با کاپی مشایعت نمود و سلطان بهلول به اتاوه رفت برادر سلطان حسین در انجا بود متخصن شده تا سه روز جنگ کرد در آخر امان خواسته اتاوه به سلطان بهلول سپرد سلطان بهلول اتاوه را یکی از امرای خود داده بر سر سلطان حسین به کاپی رفت سلطان حسین نیز براه مقابله ۱ و محاربه شتافته آخر تاب مقاومت نیاورد.

شیری که خورد سیلی سر پنجه و لبریز باری دگر قرار نگیرد برابرش
 بازی که صید از کف شاهین برون کند زان پس بصیدگاه شمارد کبوترش
 و این قصه محاربه بهلول و حسین شرقی را فرجد کاتب حروف که ملک فیروز ترک نام داشت و در فضل و
 هنر و شجاعت و اجتماع عجایب و غرایب (فنون) ۲ از صنایع و (بدائع) ۳ (در) ۴ خوش طبعی و دولت مندی
 سر آمد و ممتاز روزگار بود و شعری هم میگفت نظم کرده کتابی ساخته است در زمان صغر جزوی چند از ان در طاق
 خانه افتاده بود حال امید انم چه شد و بیت از و بخاطر مانده است که از جانب شرقی نوشته بود.

ایا قابض شهر دلی شنو خیانت چو خواهی از اینجا برو
 منم وارث ملک ما راست ملک خدا داد ما را خدا راست ملک
 غالباً در بعضی از لشکرهای که سلطان بهلول بجانب بهراج کشید در ملازمت وی بود همانجا شهید شد در
 وقت عزیمت لشکر فرجد فقیر در شکم مادر بود وی دعا کرد و گفت از خدا خواسته ام که پسر آید و نجیب شود از وی
 اولاد من باقی ماند رحمة اللہ علیہ (و آنچه نماند شد که بر زبان آن بزرگ صورت و معنی رفته بود) ۵ بعد از ان
 سلطان حسین بولایت تهته رفت راجه تهته چند لک تنگه با چند فیل پیشکش گذرانیده و فوجی همراه کرده تا جوینور
 رسانید (سلطان بهلول نیز امای و نیز برافراخته متوجه جوینور شد سلطان حسین جوینور را گذاشته بقنوج
 رفت) ۶ سلطان بهلول نیز بجانب قنوج نهضت نموده (باز بهریمت) ۷ حرم محترم او که بی بی خوبترا که

۱	مب: مقاتله	۲	مب: اضافه
۳	مب: ندارد	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
		۷	مب: ندارد

دختر سلطان علاء الدین بداونی و باعث اینهمه فتنه و فساد بود گرفتار شد سلطان بهلول در پرده صلاح و عفت محافظت آن عقیقه نموده بشوهرش رسانید و جوینور را متصرف شده بمبارک خان نوحانی داده بجانب بداون آمد سلطان حسین فرصت یافته و جمعیت بهم رسانیده باز بجوینور آمد و امرای سلطان بهلول جوینور را گذاشته با سلطان حسین بمدارت گذراندند سلطان بهلول پسر خود را که باربک شاه نام داشت بجوینور بحد لشکر خود فرستاده خود از دنبال متوجه آنجد و دشد سلطان حسین تاب مقاومت نیاورده و روی بهزیمت و فرار نهاده که طبعی اوشده بود به بهار رفت سلطان بهلول باربک شاه را بر تخت سلطنت شرقیه نشاند و ولایت کالپی عزیمت نمود کالپی را با عظم هایون پسر شاه زاده خواجه بایزید داده از راه چند وار بد هوپور رفت و رای دهو پور با استقبال آمده چند من طلا پیشکش نموده داخل دولتخواهان شد و چون نزدیک (به) ۱ پرگنه بازی آمد حاکم آنجا نیز براه اطاعت و انقیاد آمده و لوازم خدمتگاری بتقدیم رسانیده چند من طلا پیشکش گذرانید بعد از ان ولایت (خاطر جمع) ۲ (رتنهبور) ۳ عزیمت نموده تاراج کرد و باغات و زراعات آنجا را خراب ساخته بدلی آمده قرار گرفت و بعد از چند گاه جانب گوالیار نهضت نمود و (راجه) ۴ مان ضابط گوالیار به راه انقیاد آمده هشتادک تنکه پیشکش گذرانید و گوالیار را هم با و مقرر داشته از انجا با تاوه آمد و تاوه را از سکیت سنگه راجه تغیر داده مراجعت نمود و در اثنای راه بیمار شده نزدیک قصبه سکیت در سنه اربع و تسعین و ثمانمائه وفات یافت

بسیار بر اوج تخت نازان رفتند دل و جگر گدازان
بر هیچکس این جهان بی مهر ز افسوس نزد بناخنی چهر

بادشاهی سلطان بهلول لودی بیست و هشت سال و نه ماه بود و خراج ملک تاریخ فوت اوست بعد از ان پسروی نظام خان که انجب و اکرم و ارشد اولاد (وی) ۵ بود و محامد صفات و کرامیم اخلاق از مبداء فطرت و صغرن در ذات وی سرشته بودند بر تخت سلطنت دلی نشست و خود را سلطان سکندر شاه لودی خطاب کرد و وی مردی بزرگ و حلیم و کریم و باعزت و ادب و وقار بود و در طریق زیب و زینت و کز و فر بادشاهی و

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: ندارد		

تکلفات رکوب و لباس و غیره ساده رو بود و از جنس فواحش و قباحت و ذمائم و فضاحت و نقایض شرعی و عادی گرد
سراپردہ حال وی کمتر راہ داشت نشست و برخاست وی با اکابر علما و صلحا بود

درویش نواز و بی نوا دوست انصاف درو چو مغز در پوست

محمود صفت بہ تیغ و فرمان ویران کن سومناة خذلان

بعد از نماز پیشین تا صلوة عشا صحبت بعلماداشتی و تلاوت کتاب مجید کردی و نمازها بجماعت گزاردی
و بعد از نماز خفتن بہ حرم سرادر آمدی و طعام طلبیدی و بخانہ علما و مشائخ کہ باوی صحبت میداشتند ہر شب
طعامها فرستادی و شاید کہ در آنوقت خلوت بقصد صحبت مزاج بر طریقہ مداوات و علاج بعنت ستر و اخفا
و رعایت طریقہ اعتدال و حیا چیزی از اسباب عیش و عشرت طبیعت نیز ارتکاب کردی برنجی کہ ہچکس این مطلع
نشدی و در زمان او اکابر و شرفا و علما و مشائخ از ولایت عرب و عجم و اکناف و اطراف ممالک ہندوستان
بجاذبہ و عنایت و محبت و مناسب فطری او بدہلی و آگرہ آمدہ توطن کردند و اکثر اقامت وی در آگرہ بود
و شہرت آگرہ از زمان (سلطان) ۱ سکندر راست و پیش از زمان وے آگرہ دہی بود از دیدہای سرکار بیانہ
و حق سبحانہ و تعالیٰ در آن زمان از برکات و خیرات بر عالم و عالمیان افاضت کردہ کرامت فرمودہ بود کہ در
زمانہای دیگر با وجود کثرت ممالک و مزید ارتقاع ولایت و اجتماع اموال و خزاین کمتر بود و در زمان وی کار
تقویٰ و صلاح و شیوہ دینت و صیانت رواج گرفتہ و شیوع یافتہ بود و در مردم از ملوک امر خاص و عام ادب و
حیا و صلاح و فلاح و تسر و تعفف و دین داری و دین پروری پیدا شدہ اگرچہ اقسام علوم و انواع فضایل
و صنایع بدایع کہ درین زمان ۲ شیوع یافتہ و اہل و ارباب آن بوجود آمدہ دران زمان نبود است و جز
صرف و نحو و فقہ و اصول و برنے از علوم عربیت شیوع نداشتہ و لیکن صفت صلاح و سداد و دینت غالب بود
چون سلطان بہلول و دیعت حیات بقابلض ارواح سپرد وی در دہلی بود و بسرعت و استیجال ہرچہ تمامتر در
قصہ جلالی خود را بتابوت پدر رسانید و نقش اورا بدہلی فرستاد و باتفاق وزرا و امرادر روز جمعہ ہفد ہم شعبان سنہ

اربع و تسعين و ثمانماية قریب قصبه جلای بر بالای بلندی که در کنار آب سیاه واقع است و آن را کوشک سلطان فیروز میگویند بر سر سلطنت جلوس نمود.

چون هفت ماه به نیل نقاب عیان کرد رو از افق آفتاب
 و اورا در آن وقت شش پسر بود و سه کس از امرای لودیان و قریلیک و غیر هم که هر یک مرد میدان
 جلادت و شیر پیشه شجاعت بود و وی در ضبط و ربط مواضع اقطاع مملکت مثل پدر بود و در گرفتن نواحی جوپورتا
 بهار و بدست آمدن سرکار چند یری و مالوه زیاده بر آن و چون سلطان بهلول بعد از ظفر یافتن بر سلطان حسین
 شرقی ولایت جوپورتا را به بار بک شاه داده بر تخت شرقیه نشاند بود و وی نیز بعد از مقابله و محاربه و عفو جرایم او
 بدستور سابق هم بظاهر بروی مسلم داشت بر تخت نشاند و لیکن ولایت را بر امرای خود تقسیم نموده حکام خود
 گذاشته در خدمت او معتمدان خود را که احوال او را از قاعده ضبط و احتیاط بیرون رفتن ندهند گذاشت و
 عادت سلطان سکندر همچنین بود که اگر کسی از برادران که با وی دعوی مشارکت و مساهمت و همسری مینمود بدی
 شد و شکست می نمود بظاهر با وی همچنان که باید سلوک نمودی و ولایتی را نامزد وی کرده بعضی از معتمدان هنوز در
 خدمت او میگذاشت و در باطن او را معزول و مسکوب میداشت بعد از آن از جوپورتا کاپلی آمد کاپلی را از
 اعظم هایون پسر شاهزاده خواجه بایزید تغییر داده به محمود خان لودی مقرر فرمود و از آنجا بگوالیار حرکت نموده راجا
 مان را براه اطاعت و انقیاد خود آورد و در سنه تسعمایه بعزیمت ولایت پتنه و گوشمال راجه بهید نهضت نموده مواضع
 متمردان را نهیب و غارت کرد و قتل و بند فرمود و چون در اقامت آن ولایت ایفون و کونار و نمک و روغن
 بغایت گران شد (و مردم بستوه آمدند) از آنجا بگوپورتا رفت اسپانی که در سفر پتنه محنت کشیده بودند اکثری
 تلف شدند چنانچه از صد اسپ نود ضایع گشت و بمرز مینداران آن نواحی بسطان شرقی نوشتند که در لشکر
 سلطان سکندر اسپ ها نمانده و یراق تلف شده اگر بیاید (فرصت) غنیمت است سلطان حسین جمعیت
 نموده با صد زنجیر فیل از بهار بر سلطان سکندر آمد سلطان سکندر بر سرعت بر سر سلطان حسین رفته جنگ کرد

۱ م: ب: خرملیان

۲ م: ب: اضافه

۳ م: ب: اضافه

سلطان حسین براه هزیمت در آمده بجانب پتنه رفت سلطان سکندر اردو گذاشته با یک لک سوار از لودیان زمینداران تعاقب سلطان حسین نموده سرکار بهار در قبضه تصرف و اقتدار خود در آورد و بزیارت شیخ شرف الدین احمد بن یحیی منیری رسیده فقراء و مساکین آن دیار را خوش وقت ساخت و از آنجا بر سر سلطان علاء الدین بادشاه بنگاله روان شد سلطان علاء الدین پسر خود را با استقبال فرستاده براه صلح در آمد چون در ان اثناء عُمرت غله بحد افراط کشید بنا بر فاهیتِ خلایق زکوٰة غله در تمام قلم رو^۱ خود بخشیده فرامین منع زکوٰة صادر فرمود از آنروز باز زکوٰة غله بر طرف شد نقل است که روزی زُنار داری در حضور بعضی مسلمانان اقرار کرد که دین اسلام حق است و دین مانیز درست این سخن از وی شایع شد و بگوش علمای رسید علماء اختلاف گونه در اسلام و ارتداد وی نموده حقیقت حال را بعرض سلطان رسانیدند و چون سلطان را بانقیاد شریعت و اجتماع مذاکره علمی و تحقیق مسائل فقهی رغبتی تمام بود مشاهیر علماء از هر طرف طلبیده تحقیق این مسئله نمود اتفاق علماء بر آن شد که آن زُنار دار را جس کرده عرض اسلام باید نمود و اگر ابا آورد بقتل باید رسانید و چون وی از اسلام ابا آورد بقتلش رسانیدند همچنین تحقیق مسائل شرعی در عهد او بسیار واقع می شد و بدانچه علماء میفرمودند عمل مینمود و نیز آورده اند که روزی که با برادر خود بار بک شاه جنگ میکرد در وقت کارزار قلندری پیدا شد و دست سلطان گرفت و گفت که ترا فتح است سلطان دست خود بکراهیت از دست وی بکشید (درویش) ^۲ گفت که فال نیکو میزنم و ترا فتح و نصرت بشارت میدهم چرا دست کشیدی در جواب گفت که در آنچه خیریت اهل اسلام است آن شود و چون جنگ در میان مسلمانان بود در هر جانب که صلاح خلق است فتح باید خواست (و از جمله ضوابط و احکام او آنست که) ^۳ سپهر که بجهت نوکری بخدمت او آمدی از نسب وی بر سیدی و فراخور آن باوی پرداختی و بی آنکه اسپ و یراق بنظر در آید جاگیر دادی و گفتی که از جاگیر خود سامان خواهی نمود و در عهد وی معابد کفار انهدام یافته بحدی که نام و نشان از ان نمانده بود در مستهره آنجا که محل غسل هندوان است موکلان گماشته بود که هندوان را مجال غسل نمانده و اگر هندوی در شهر مستهره اراده ریش یا سرتراشیدن نمودی حجام بریش

۱ م.ب. اقلیم
 ۲ م.ب. اضافه
 ۳ م.ب. اضافه

وسروی دست نکرده و نیزه سالار مسعود که هر سال به بهراج میرفت منع کرده و عورات را از رفتن مزارات نهی نموده بود و در جمیع بلاد مساجد مقرر و خطیب و جاروب کش تعیین نموده و وظیفه و ادرار مقرر ساخته بود و در هر زمستان جامها و کلبها جهت فقرا فرستادی و هر جمعه بفقرا ای شهر جنگلی گفت مبلغ میرسانید و در سال دو مرتبه انعام در کل ممالک خود بفقرا فرستاد و در ایام متبرک مثل رمضان و عاشورا بشکرانه فتوحات و حصول مقاصد فقرا و درویشان را خوشدل ساختی.

اگر بایست شوکت و سروری دل زیر دستان بدست آوری
 و اغنیای وقت (وی از) ملوک و امرا و غیر هم نیز در مواسات فقرا و مساکین و ادای حق الله از زکوة
 و غیره موفق بودند و وزیر او میان بهوه از اهل خیرات و مبرات و از نیکان اهل عالم بود کتا بهای علوم دین را
 همیشه کاتبان برای او می نوشتند و بعلماء و طلبه علم می داد طب سکندری که مشهور است بسعی جمیل اوج جمع شده و در
 زمان وی اسپان و داک چوکی در راه دایم مستعد بودی و وی در خبرداری و تجسس احوال لشکر بجای رسانیده بود
 که مردم میگفتند که مگر جتی باوی یار است که از مغیبات خبر میرساند و هر روز روزنامه نرخی واقعات پرگنات و
 ولایت بعرض وی رسیدی و اگر سرموی ناملا می مشاهده کردی بتدارک پرداختی و همه وقت بقطع خصومات و
 معاملات و سرانجام ملک و رفاهیت خلق مشغول بودی و اگر سرداری فوت کردی منصب و جاگیر او را بر پسر او
 مسلم داشتی و اگر پسرش خرد بودی وکیل دانا بران گذاشتی که کار او را سرانجام دادی و او را حکم بودی که در
 آمدن برسات سپاهیان بی حکم (جدید بخانه خود رفتندی تا آنکه گویند او از کویل که جانوری است که در در آمد
 برسات آواز میکند) ^۱ حکم فرمان او داشت و با جمله حماید صفات و غرایب اوضاع از حدس و فهم و مردانگی او
 بسیار است.

گر آنجمله را سعدی املا کند مگر دفتری دیگر انشا کند
 و سلطان سکندر را از ریش جز موئی چند معدود برزخندان نبود و آنهارا بمقتضای طبیعت و عادت تنف

میکرد و وقوع مردم رادر ورطه غیبت اولی الامر عذری آورد اگر چند بحسب شریعت این عذری صورتی قبولی نداشت گویند که حقایق پناه ولایت دستگاه شیخ حاجی عبدالوهاب سلطان رادرین ماده امر معروف کرده بودند سلطان گفت که مرا پیری است در لباس قلندریه در بیابانی ساکن اگر او بفرماید بکنم حضرت حاجی فرمودند که این حکم شرع است گفته پیر و غیره رادر بیجا خیلی نیست الآن بشما امر میکنم - انشاء الله تعالی اگر ثانی الحال آن مرد را خواهیم دید او را نیز امر خواهیم کرد سلطان ازین سخن برنجید و روترش کرد و پیری گفت که نسبت (بانتقال حضرات نتوان گفت مردم آمده بشیخ گفته که سکندر) ^۱ نسبت شما پنجین بی ادبی کرد فرمودند اگر ما بر حقیم و فرزند پیغمبر صلی الله علیه وسلم گوی او بگیرد و به بلای بد مبتلا گردد آخر چنان شد که ایشان فرموده بودند

کلام اهل فنا ترجمان تقدیر است بود ضمیر و زبان شان شبیه لوح و قلم
و سلطان سکندر شعری نیز میگفت بجهت ساده روی که داشت گلرخی تخلص میکرد این بیت را بوی نسبت میکنند

سروی که لباسی ز گل و سترش او خیره بحسن است چه پروای منش
عم محرر سطور شیخ رزق الله مشتاقی تاریخ نامه از ابتدای عهد سلطنت سلطان بهلول تا مبادی جلوس سلطان عهد خلد الله فی مرضیه ملکه نوشته واقعات مشتاقی نام کرده است و اصل دران کتاب وعده بیان احوال و اوصاف سلطان سکندر است که نشو و نما می مرحومی (مومی) ^۲ لایه دران عهد بود حماید اوصاف سلطان مذکور و امرای وی و عجایب و غرایب که در زمان وی دیده و شنیده نوشته است بعضی از ان حکایات و نوادر مشهور مردم عالم (است) ^۳ که حق عمر سلطان مذکور نیز میگویند غالباً با وجود وقوع آن دراز منهد دیگر درین زمان نیز واقع شده باشد و شیخ رزق الله مردی کامل بود و در علم و فضل و جامعیت صفات (کمال) ^۴ و در دردمحبت و ذوق و وجدان و معرفت و حقیقت و استقامت و نقل حکایات مشایخ و تواریخ ملوک و لطایف و نظایف یگانه عصر خود و یادگار سلف بود بزبان فارسی و هندی شعر دارد تخلص ایشان در زبان فارسی مشتاقی است و در هندی راجن و پیمان و جوت زرنجن و جز آن از رساله های هندی ایشان مشهور عالم است تولد ایشان در نهصد و یک و

۱ م.ب: اضافه
۲ م.ب: ندارد
۳ م.ب: ندارد
۴ م.ب: اضافه

وفات در نهمصد و هشتاد و نه و ایشان سه برادر بودند همه در صفات مذکوره و حیدر زمان (خود مردم در زمان) ^۱ ایشان اتفاق داشتند که دہلی عبارت از ایشان است رحمۃ اللہ علیہم اجمعین و شیخ رزق اللہ نسبت ارادت بمصباح العاشقین شیخ محمد منکن کہ در ملاوہ قنوج بود و نسبت جد (کلاں) ^۲ فقیر شیخ سعد اللہ کہ از فضلا و مشاہیر واعیان عصر و سالکان راہ طریقت و واردان مشرب درد و محبت بود نیز مرید شیخ بود و شیخ محمد از قدوہ ارباب وجد و سماع و مظهر خوارق عادات بود گویند کہ یکبارگی آتش در خانہ شیخ افتاد تخم شالی داشتند ہمہ سوخت شیخ گفت باکی نیست تخم زراعت ما سوختگان تیر ^۳ سوخته چه خواهد بود بسم اللہ گفت و آنرا در زمین بیفشاند (گویند) ^۴ (بتقدیر الہی جل شانہ) ^۵ در یکشالی دو برنج بر بست چون نزد سلطان سکندر آوردند شکرانہ حق بجا آورد کہ باری در زمان من آنچه مردم هستند و سلطان سکندر را در آخر وقت مرضی شدید عارض شد ہر چند از روی غیرت و جرأت بخود نمی آورد و ہمدران حال دیوان می داشت و در مردم می نشست آخر چنان شد کہ لقمہ و آب در گلونمیرفت و راہ نفس بستہ شد روز یکشنبہ ہفتم ماہ ذی قعدہ سنہ ثلاث و عشرين تسعمایہ رخت ہستی ازین سرای (فانی) ^۶ بر بست بادشاہی او بیست و ہشت سال و چند ماہ بود

سکندر شہ ہفت کشور نماوند نماوند کسی چون سکندر نماوند

بعد از وی پسروی سلطان ابراہیم با اتفاق اکثر امرا و اعیان دولت سکندر بجهت امتیاز وی از میان اولاد سلطان سکندر بحسن فراست و کیاست و شجاعت و (دیگر) کصفات حمیدہ بر تخت سلطنت نشست ولیکن بعضی از مردم واقعہ طلب بہ بعضی از اغراض نفسانی و قصد رواج و رونق کار و بار سپاہ گیری و نوکری کہ در زمان استقلال و استبداد حاکم و انتظام مہمات ^۷ سلطنت کمتر می باشد بر آن قرار دادند کہ سلطان ابراہیم بر تخت سلطنت دہلی جلوس نمود ^۸ تا بسرحد ولایت جوینور حکم گذار و فرمان روا باشد و جوینور و نواحی آن ولایت بر شاہزادہ جلال خان کہ خردتر از سلطان ابراہیم بود مسلم بود و بادشاہ آن ولایت چنانچہ بار یک شاہ در زمان

۱	م ب: ندارد	۲	م ب: ندارد
۳	م ب: جز	۴	م ب: ندارد
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: مہام
۹	م ب: دادہ		

بهلول بود او باشد شاهزاده جلال خان با امر که جاگیردار پرگنات آن نواحی بود متوجه آن صوبه گشته بر مسند سلطنت و کامرانی آن ممالک استقلال یافت خان خانان نوحانی که در رپری بود (به) لملازمت سلطان ابراهیم آمده زبان (طعن) ۲ و ملامت بوزرا و اعیان دولت برگشاد که دو شمشیر در یک نیام نلنجد بادشاهی و سلطنت را مشترک گذاشتن چه معنی دارد

دو جان هرگز بیک پیکر نلنجد دو فرمان ده بیک کشور نلنجد

سلطان ابراهیم و ارکان دولت در رفع و دفع انتظام امر سلطنت سلطان جلال الدین اندیشیده مصلحت چنان دیدند که چون هنوز کار و بار وی چندان انتظام و استقامت نه پذیرفته است او را بدلی طلبیده کار او را تمام باید ساخت هر چند فرامین مشتمل بر نهایت ملاحظت و مکرمات اصدا نموده مصحوب امرای عالی شان ارسال داشتند فایده نکرد و سلطان جلال الدین عنان عزیمت باین صوب منعطف نداشت (بعد از ان) ۳ سلطان ابراهیم براه ملاحظت و استمالت امراد آمده و امرای آن صوبه را بنحو موافق ساخته ایشانرا از راه اطاعت و فرمان برداری شاهزاده جلال خان بیرون آورد و اینجا نیز ابواب خزاین و اسباب و اموال گشوده دلهای خاص و عام را از امر او فقرا بدست آورد و بتجدید حلقه عبودیت ۴ و انقیاد خود در گردن اهل عالم افکند

اگر بایست دولت و عز و ناز باحسان دل دوستان صید ساز

سلطان جلال الدین چون رواج و رونق کار و بار سلطنت سلطان ابراهیم را دریافت و خلاف و بیگانگی امرای آن ممالک را با خود برای العین مشاهده نمود و مجال مدار او زمانه سازی با سلطان ابراهیم و اقامت جوینور بر خود تنگ دید از ولایت جوینور قطع نظر کرده (بر خاسته بکاپی آمد و استقامت ورزیده و خطبه و سله بنام خود کرده) ۵ خود را بسلطان جلال الدین ملقب ساخته در مقام تنهی لشکر و سرانجام حشم و استمالت دلهای امرای اسکندریه و تسلی راجهای و زمینداران آن ولایت بایستاد و با اتفاق اعظم همایون سروانی که

۱ م ب: ندارد
 ۲ م ب: اضافه
 ۳ م ب: اضافه
 ۴ م ب: اطاعت
 ۵ م ب: اضافه

بمشاہدہ عجز و مظلومیت وی و سوء مزاجی کہ دراصل با سلطان ابراہیم داشت بر سر او دہ رفت چون خبر سلطان ابراہیم رسید بطریق استعجال بیست و چہارم شہر ذی الحجہ سنہ ثلاث و عشرین و تسعمایہ متوجہ آنحد و دگشت اعظم ہمایون بشنیدن توجہ رایات دولت سلطان ابراہیم از سلطان جلال الدین روی وفاق گردانیدہ عازم ملازمت سلطان ابراہیم (شد) سلطان ازین نوید بغایت قوی دل گشتہ اکثر امرار با استقبال او فرستادہ او را بنواز شہای خسروانہ سر بلند گردانید و اکثر امراد جاگیر داران ولایت جوینور را بشکر بسیار و فیلان کویہ پیکر بر سر سلطان جلال الدین تعین فرمود سلطان جلال الدین بکاپلی آمدہ و متعلقان خود را با جمیعت در قلعہ کاپلی گذاشتہ باسی ہزار سوار و چند حلقہ فیل بجانب دار السلطنت آگرہ متوجہ شد لشکر سلطان ابراہیم کاپلی را محصر ساختہ و چند روز مجادلہ و محاربہ گذرانیدہ قلعہ راجہ نمودند و غارت کردند سلطان جلال الدین بانقام کاپلی خواست کہ آگرہ را غارت کند لشکری عظیم از سلطان ابراہیم بر سر او آمدہ اورا عاجز و در ماندہ ساختند گفتند کہ اگر از دعوی بادشاہی در گذشتہ و چتر و آفتابہ گیر و نوبت و نفاذہ و دیگر علامات و امارات بادشاہی را گذاشتہ براہ عذر تقصیرات خود در آید تا تقصیرات او را از سلطان در خواستہ سرکار کاپلی را در جاگیر او مسلم داریم جلال خان باین شرط راضی شدہ امارات بادشاہی را بر طرف ساخت چون این خبر صلح سلطان ابراہیم رسید راضی نشد و بدفع جلال خان متوجہ شد شاہزادہ از استماع این خبر بر اجہ گوالیر پناہ برد و امر سلطنت سلطان ابراہیم استقلالی دیگر و قوتی دیگر یافت جماعہ را محراست قلعہ چندیری فرستاد و اعظم ہمایون سروانی و فتح خان پسر او را باسی ہزار سوار و سیصد زنجیر فیل بتسخیر قلعہ گوالیر برگماشت شاہزادہ جلال خان از گوالیر گریختہ بمالوہ رفت ضابطہ قلعہ دران وقت بکرماجیت پسر راجامان بود لشکر سلطان بغلبہ و تسلط بکرماجیت را عاجز و در ماندہ ساختہ و عمارتی را کہ راجامان در زیر قلعہ ساختہ و گرد بر گرد آن قلعہ دیگر محکم و متین پرداختہ آن عمارت را صورت استحکام دادہ بود اہل لشکر سلطان آنرا نقب ہا کردہ و از داروے تفک پر کردہ آتش دادند و آن قلعہ خرد راجہ فتح کردند در آنجا ستورے بود اتہفت جوش کہ سالہا ہنود پرستش آن میکردند حسب الامر سلطان آن ستورے روئین را بدہلی بردہ

بر دروازه (بغداد) نصب کردند در زمان شیرشاه بعد از ویران کردن دہلی کهنہ و آبادان ساختن دہلی جدید آن ستور را بدروازه لعل آورده برپا کردند و در زمان سلطان عہد اورا گداختہ ناقوس گریال فچپور ساختہ بودند و ہمدین وقت شاہزادہ جلال خان از مالوہ بچہت عدم موافقت بادشاہ آنجا فرار نمودہ بہ کرہہ کنگہ رفت و آنجا بدست جماعہ کوندان گرفتار شد و اورا مقید ساختہ بدرگاہ سلطان فرستادند سلطان اورا بقلعہ ہانسی روان ساختہ در راہ بشہادت رسانید۔

شربت سلطنت و جاہ چنان شیرین ست کہ شہان از پی آن خون برادر ریزند
خون آزرده دلان راز پی ملک مریز کہ ترا نیز ہمین جرعہ بساغر ریزند

اتچنین است تقریر این قضیہ بران وجہی کہ بعضی مورخان نوشتہ اند کاتب حروف این قصہ را از پسر عبدالعزیز کنبو کہ نائب شقار دہلی بود این چنین استماع دارد کہ شاہ زادہ جلال خان در بعضی از لشکر ہائیمیت خوردہ و مفلس گشتہ در لباس فقرا و قلندران بدہلی آمدہ (اند) خانقاہ حضرت سیادت پناہ ولایت دستگاہ شیخ الوقت شیخ حاجی عبدالوہاب بخاری کہ مرید و معتقد ایشان بود در آمدہ پنهان شد و این خبر بہ پدر من رسید و پدر مرا بہ تفحص و تحقیق حال بخانقاہ حضرت حاجی فرستاد دیدم کہ شاہ زادہ در تہ خانہ مسجد نشستہ است سلام کردم و گفتم شہزادہ جلال خان شائید گفت منم آن نگون بخت برگشتہ طالع چون صورت واقعہ زاکتی داشت حضرت حاجی نتوانستند اورا نگاہ داشت پس از خانقاہ شیخ بر آوردہ بقتل رسانیدند شاید کہ بعد از بر آوردن آنجا بفرستادن او بطرف ہانسی حکم شدہ باشد و در راہ بقتل رسانیدہ باشد واللہ اعلم و گویند این قضیہ باعث کوفت خاطر شریعت حضرت حاجی و بی رضای ایشان از سلطان ابراہیم گشتہ علاوہ غبار کدورتی کہ از جانب سلطان سکندر بر خاطر شریف ایشان نشستہ بود شد بحکم من ادی لی ولیا فقد اوفتہ بالحرب عسا کر قاہرہ ظہیر الدین محمد بابر بادشاہ را بر سلطان ابراہیم برگماشتند تا دماز روزگار او بر آوردہ حقیقت قصاص (قتل) جلال الدین را گرفتند چنانچہ تفصیل این اجمال رقم زدہ کلک بیان کرد و آورده اند کہ ہم در آن ایام

۲ م ب: اضافہ

۱ م ب: اضافہ

۳ م ب: اضافہ

که سلطان ابراهیم را با ظهیرالدین محمد بابر بادشاه این واقعه افتاد حضرت حاجی نیز بر بستر بیماری افتاده بودند و هر بار خبر سلطان ابراهیم را می‌پرسیدند که چیست می‌فرمودند که حضرت رسالت پناه صلی‌الله‌علیه‌وسلم سر او را بریده بدست من داده اند بعد از چند روز خبر کشته شدن سلطان ابراهیم آمد و خاطر ایشان ازین خلجان قرار یافت نعوذ باللہ من غضب اللہ و غضب اولیاء اللہ

گنج قارون که فرو میرود از قهر هنوز خوانده باشی که هم از غیرت درویشان ست

و همدرین مرض ایشان نیز بجوار رحمت حق پیوستند روز جمعه پانزدهم شهر رجب المرجب سنه نهصد و سی و دو شیخ حاجی تاریخ فوت ایشانست آدمیم بر سر قصه که بعد از کشتن شدن جلال الدین تغیری بزمان وقت سلطان ابراهیم راه یافت و بی اعتمادی و بدگمانی بر امرای قدیم اسکندری بهم رسید و اکثر امرای عالیشان را بند و حبس فرمود در طبایع و ضمایر امرانیز وحشت و نفرت و نفاق و خلاف پیدا آمد میان بهووه که اعظم خان وزیرای سلطان سکندر بود بزندان فرستاد و هم در زندان و دیعت حیات بقالبض ارواح سپرد و پسر او را نوازش و تربیت فرموده امتیاز داد و بمنصب پدر مخصوص گردانید

زهی ملک دوران سردر نشیب پدر رفت پای پسر در رکیب
و اعظم همایون سروانی و فتح خان او را که محاصره گوالیار مشغول بودند و تسخیر قلعه را نزدیک رسانیده بودند طلبیده (مقید) و محبوس ساخت اسلام خان پسر اعظم همایون که در کره بود سر بنی و خروج بر آورده شد که آرنجای رابی دخل ساخته بدر کرد و هریمیت داد بعضی از امرای دیگر نیز از لشکر فرار نموده بولایت لکهنو که جاگیر ایشان بود رفته و فساد کوشیدند سلطان لشکر انبوه بر سر ایشان فرستاد فایده نکرد بجهت احتیاط جماعه دیگر را بکومک ایشان تعیین نمود و بر امرای خود اعتراضها کرد و بنوشت که تا ولایت را از دست اهل بنی و فساد بیرون نیارند ایشانرا اینجا جای نیست چندگاه بسعی شیخ راجو بخاری که شیخ مقتدا و اکبرالاکابر آن دیار بود صورت مصالحه بهم رسیده کار و بار محاربه و مقاتله در توقف افتاد آنجماعه التماس نمودند که اگر سلطان اعظم همایون سروانی را از

زندان خلاص فرماید مادست از ولایت سلطان و مخالفت او باز داشته بملک دیگر رویم چون این خبر سلطان رسید التفات نکرد بلشکر بهار نوشت که از انجانب بر سر باغیان آمده نایره فتنه را بنشانند در آخر لشکر مخالفان با وجود کثرت و قوت بجهت عدم میمنت فنی و حرام نمکی شکست یافته کلانان ایشان بعضی کشته شدند و بعضی اسیر گشتند و مال و ملک ایشان بدست بندگان سلطانی در آمده فتنه فرو نشست.

چون بار به سرکشی مکن میل که این جا بقضانی رسد سیل
گر هفت سرت چو اژدها هست هر هفت سرت نهند در دست

سلطان ابراهیم (از) شنیدن این خبر فتح کامرانها یافت و شادمانیها کرد و اعظم همایون سروانی هم در جس وی جان داد بعد از مدتی لشکر بهار که بدفع اهل فنی و خلاف آمده داد مرداگی و دولتخواهی داده بودند بر مخالفت و سرکشی بر آورده با بهادر خان پسر دریا خان نوحانی که بعد از فوت پدر سر بر آورده در ملک بهار قریب یک لک سوار بهم رسانیده خود را سلطان محمد خطاب کرده و خطبه و سکه بنام خود ساخته بود متفق شدند و از بهار تا ولایت سنبل متصرف گشته و بالشکر سلطان ابراهیم مقاومت نمودند و جنگها کردند و در اندک ایام بهادر خان که سلطان محمد شده بود فوت کرد القصد در میان سلطان ابراهیم و امرانقا بهاید آمده و مزاج سلطان از ایشان برگشته صورت اتفاق و التیام نمی پذیرفت و یکی از اسباب مخالفت وجود مولانا شیخ فرید دهلوی^۱ بود که استاد سلطان ابراهیم صدر ولایت او و حاکم و صاحب مشاورت مطلق وی بود و رایها و تدبیرهای ملایانه میزد که باعث نفرت و بی رضای امرای شد و این شیخ فرید دانشمند و معتبر و معزز و مکرم بود و نزد سلطان ابراهیم کسی مقرب و معزز تر از وی نبود و وی از اهالی و مخادیم و موالی دہلی بود قبیلہ کاتب حروف را با ایشان نسبت خویش و قرائتی نزدیک است و سبب زوال ملک سلطان ابراهیم آن شد که بعضی از امرای بجهت ناخوشیهای مزاج وی در سنه احدی و ثلثین شاه زاده عالم خان بن سلطان بهلول که بجزرات پیش سلطان مظفر رفته بود طلبیده به بادشاهی برداشتند و سلطان علاء الدین لقب کرده در مقابل سلطان ابراهیم ایستاده کردند چون او را طاقت

۱ م.ب: اضافه
۲ م.ب: افتاد
۳ م.ب: دہلی

مقاومت و مقابلهت با سلطان ابراهیم پیدا نشد بکابل رفته ظهیرالدین محمد بابر بادشاه را بر سر هندوستان آورد سلطان ابراهیم (افواج قاهره بابر بادشاه) ۱ جنگ مصاف ۲ نموده کشته شد و سلطنت هندوستان از سلسله افغانان لودی انتقال یافته باین دودمان عالم مسلم و مقرر گشت چنانچه تفصیل این اجمال رقمزده کلک بیان کرد و از خصایص عهد ۳ سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر لودی آن بود که غله و جامه و سایر اجناس ایشیاچنان ارزان شد که در پنج عصری نبود الا در آخر عهد سلطان علاءالدین (خلجی) والله اعلم شده باشد و ارزانی عهد سلطان علاءالدین ۴ بصد هزار تکلف و ضبط و ربط و قهر و سیاست و جبر و اکراه بود ارزانی زمان ابراهیم آسمانی بود و در عهد سکندر نیز ارزانی بود اما نه چنین که در عهد ابراهیم شد بیک بهلولی ده من غله و پنج سیر روغن و ده گز جامه خریده میشد و برین قیاس سایر اسباب و اجناس و موجب این همه رفاهیت و ارزانی آن بود که باران بابر سر او شده و زراعتها بکمال رسید و ارتفاع ولایت یکی به ده آمد و حکم کرد که ملوک و امرا و خاص و عام جز غله و آنچه از زمین بر آید نگیرند و مبلغ و زر نقد از رعایا ستاند غلات بیحد و اندازه جاگیرها بهم میرسد و خرجهای ملوک و امرا از زر نقد میبایست بحکم ضرورت غلها را بهر نرخ که کس میگرفت میفر و ختمد اگر یکی چهار من بیک بهلولی میفر و خت دیگری سبب احتیاج و تعصب پنج من میداد و دیگری نیز بران می افزود تا حکمت بالغه الهی اقتضای آن کرد که باین سرحد رسید که بیک بهلولی ده من شد اما وجود زر و نقره و نقود نایاب شد پنج تنگه ماهیانه (آدمی که توابع و عیال داشت میکردند و پست و سی تنگه) ۵ سوار دو صد تنگه خود کسی را می شد که صورت سامان او مثل اغنیا و اهل دولت می شود اگر یکی از دهلی با گره میرفت و با خود اوسی و چاره و داری میداشت بر یک بهلولی بفراغ خاطر و خوش حالی با گره میرسد بادشاهی سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر لودی هشت سال بود و عبارت (شهید) ۶ شد ابراهیم لودی تاریخ فوت اوست بعد از وی ظهیرالدین محمد بابر بادشاه که اباعن جد بادشاه و بادشاه زاده بود بر سر سلطنت دهلی نشست و وی بادشاه کریم و غیور و رعیت پرور

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: صف	۴	مب: عهده
۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه		

و دادگستر بود اگر چه مغلان نو آمده بی قید بها میکردند و بی داد و ستمها بر عامه خلق مینمودند اما اگر مظلومی و عاجزی بدرگاه میرسید و فریاد میکرد پوست ظالم میکشید و داد عدالت و فریاد رس میداد و اکابر و علما و مشایخ را اعزاز و احترام میکرد و شعر ترکی و فارسی خوب می گفت و تربیت علما و فضلا بسیار میکرد و کتابی در کلام و فقه بزبان ترکی بنظم در آورده مبین نام کرده است و رساله دارد در عروض که مشهور است و وقایع و حالات خود را بترکی نوشته داد فصاحت داده و خطی اختراع کرده که آنرا خط بابری نام نهاده و بآن خط مصحف کتابت کرده است و تفصیل احوال آمدن این بادشاه شوکت پناه که درین سلسله ملقب بفردوس مکانی است بهندوستان و ورزیدن^۱ ریح فتح و نصرت او ازین بوستان تا آخر عهد دولت آنست که چون مثل دولتخان و غازی خان و دیگر امرای نامدار سلطان ابراهیم عرض داشت مشتعل به التماس قدم شریف مصحوب عالم خان لودی بحضرت فردوس مکانی فرستادند حضرت فردوس مکانی جمعی از امرای کبار بعالم خان همراه کرده تعیین فرمودند که حقیقت حال نواحی ملک هندوستان را تحقیق نموده عرضه دارند و بدانچه صلاح وقت دانند عمل نمایند آنجماعه بطریق سرعت و اهتمام متوجه گردیده تسخیر سیالکوٹ و لاهور و مضافات آن نموده حقیقت حال را معروض درگاه گردانیدند فردوس مکانی از دارالامان کابل عازم گشته ظاهر شهر را مضرب خیام نصرت انجام ساختند و بجهت انتظار قدم شاهزاده جوان بخت محمد هما یون مرزا که بجهت آوردن لشکر بدخشان و آنحد و در کابل توقف فرموده بود بقلیل مسافت منازل کوچ قرار داده توقی میفرمودند چون برسیدن شاهزاده عالمیان حالت منتظره مرتفع شد در طی منازل سرعت نموده برکنار آب نیلاب اعلام نصرت اعلام بیافراشتند^۲ عدد مجموع لشکر درین وقت از سپاهی و سوداگران و اهالی و اکابر و اهل بزم و رزم ده هزار سوار بیش نبود

شیر را حاجت لشکر نبود خاصه شهبی که بود آرزوی صید غزالش در سر

مهر بی خیل و سپه عرصه عالم گیرد چون کند رایت اقبال روان^۳ از خاور

درین اثنا خبر آمد که دولت خان غازی خان از جاده و ثوق عهد و پیمانی که نموده بودند بر آمده قریب

۱ م: بزیدن ۲ م: برافراشتند

۳ م: بعیان

سه هزار سوار از افغان و کوهیان جمع کرده و قصبه کلانور را متصرف گشته توجه به محاربه امرای بادشاهی که متصرف لاهور بودند دارند باستماع این خبر وحشت اثر از آب نیلاب عبور نموده بصلاح دید وقت براه دامن کوه محدود سیالکوت آمده و بسرعت هر چه تمام تر سیر فرموده از آب بهت عبور کردند درین منزل امیر خسرو که قلعه سیالکوت مضبوط ساخته بود و بر رسیدن غازی خان بدعهد قلعه را خالی ساخته با امیر ولی قزل که بکوکم اوتعین بود پایه سریر گردون سیر آمده مورد عتاب و خطاب گشتند متعاقب این حال خبر رسانیدند که دولت خان و غازی خان بر گشتگی دولت بزعم انتظار لشکر بعد از استماع خبر طلوع کوکب شاهنشاهی دل بر محاربه نهاده با چهل هزار سوار از راه استعداد و انتظار^۱ آمده ایستاده اند فرامین بر توقف امرای نامدار در محاربه و کارزار بالحق لوای نصرت شعار شرف صدور یافته کنار آب چناب مخیم عسا کر نصرت آثار گردید و فرمان عالیشان به تعمیر قلعه وسیع در محل قصبه بهلول که در زمین مرتفع واقع است صدور یافته دوسه روز دران منزل توقف نموده (بسواد)^۲ سیالکوت نزول اجلال فرمودند درین اثنا خبر رسانیدند که عالم خان لودی با لشکری عظیم بر سر سلطان ابراهیم رفته در حوالی دهلی محاربه نمود منسوبه بطرحی نشست که جانبین مغلوب و منکر شده مخذول گشتند و آنچه آن بود که چون عالم خان از کابل همراه امرای کبار از ملازمت فردوس مکانی جدا شده متوجه هندوستان شد بسرعت تمام خود را بلاهور رسانید چند روز آنجا آرام گرفته امرای فردوس مکانی را که بکوکم اوتعین شده بودند تکلیف نمود که چون حضرت بادشاه مرا بتسخیر مملکت اسکندر و ابراهیم حکم فرموده اند شمارا بکوکم همراه من ساخته و غازی خان نیز باین آغاز صلح کرده است ناچار شمارا همراه من بجنگ ابراهیم بجانب آگره دهلی باید شد امرای صاحب حزم و تدبیر چون از مکر آن جماعه آگاه بودند سخن او را بسمع رضا اصغانموده جواب دادند که ما را بر قول و فعل غازی خان منافق اعتماد نیست اگر حاجی خان برادرش را بدرگاه بفرستند یا بدو نتوانان که در لاهورند بسیار برین معنی اقدام (می) ^۳ توان نمود عالم خان بموافقت غازی خان بجانب دهلی (افتاده بودند با خود موافق و ملحق ساخته) ^۴ که نهضت نمود و جمعی دیگر را که از سلطان ابراهیم مایوس و مخالف گشته در نواحی دهلی

۱ م ب: در راه انتظار
 ۲ م ب: ندارد
 ۳ م ب: اضافه
 ۴ م ب: ندارد

افتاده بودند با خود موافق ملحق ساخته بخيال محاربه سلطان ابراهيم لوای عزیمت برافراخته بشکری قریب چهل هزار سوار یکدل و یک روشده دہلی را محاصره نموده سلطان ابراهيم از استماع این خبر در مقام محاربه و مدافعه این جماعه آمده عازم معرکه جنگ گردید عالم خان بالشکرش بملاحظه ناموس و حیائی قوم قرار بر بشخون داده (از شش گروهی اردوی سلطان ابراهيم سوار شد و در آ خر شب بر لشکر سلطان زده بملا لشکر را زیروز بر ساختند سلطان ابراهيم با چندی از خاصه خیلانش در سراچه خود بی آنکه بمعرکه کارزار در آید یار و براه قرار (نهد) متمکن ماند چون عالم خانیان بغرور غلبه و استیلا بغارت و تاراج در آید متفرق گشتند و با عالم خان معدودی چند پیش نمانده سلطان ابراهيم بهمان جماعه که بهمر اہ اور کمین ایستاده بودند بر سر عالم خان ریخته ہزیمت داد عالم خان از ہمانجا گریخته بمیان دو آب آمدہ راہ لاہور گرفت چون بسر ہند رسید باستماع اخبار رسیدن رایات منصورہ بادشاہی بحد و سیالکوٹ و ظہور امارات فتح و نصرت شکستگی دیگر بحال این بہ عہد و نادرستان دیگر کہ راہ موافقت اورا گرفته بودند راہ یافت چند گاہ بعضی از قلاع پناہ جتہ بنشست اتفاقاً بعضی از امرای بادشاہی ازین حال خبر یافتہ قلعه را کہ وی دران بود محصر ساختہ نزدیک بفتح رسانیدند عالم خان پردہ شب بر روی انداختہ با جمعی پریشان روزگار از درون حصار بر آمدہ سردر بیابان نہاد و در آ خر خبر التجا بدر گاہ کرم و عفو آن بادشاہ عالی جاہ مخلص ندیدہ روئے نیاز و خجالت بدر گاہ آورد حضرت فردوس مکانی در ہنگام ملازمت نمودن او خلعت سرفرازی بدستور معہود حکم فرمودہ و زبان بہ زجر و توبیخ او نکشودہ در زمان در آ مدنش بمجلس عالی قیام تمام نمودند ”اگر مرد احسن الی من اساء“ باز بعنایت خسروی عقد جمعیت احوال وی انتظام پذیرفت روز دیگر کہ رایت منصور بقصبہ پرسر و توجہ نمود خبر آوردند کہ غازی (خان) و جماعہ دیگر از مخازیل کہ بر کنار آب راوی متمکن بودند خبر قدوم عسا کر بادشاہی را شنیدہ بسرعت تمام گریزان پریشان گشتند

ذرہ بامہر چہ جای است کہ جوید نادر صعوہ با باز چنان باز کند پنچہ جنگ

و حضرت کشورستانی بطریق یلغار بخيال تعاقب نمودن آن جماعہ پریشان روزگار در حوالی کلانور آمدہ

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: بسہرند	۴	م ب: شکستی
۵	م ب: اضافه		

نزول اجلال ارزانی داشتند در آن منزل امر او سلاطین نامدار که در لاهور بودند بدرگاه معلی آمده پیشکشهای لایق کشیده بنظر تربیت و نوازش بادشاهی استعداد یافتند حکم شد که این امر باباشکری عظیم در عقب گریختگان متوجه شوند و اطراف قلعه بلوت را محافظت نموده چنان سازند که هیچکس از درون آن قلعه بیرون نتواند رفت و خزاین و دفاین آن تلف نشود و مقصود اصلی درین احتیاط گرفتاری غازی خان بود چون معلوم شد که غازی خان درین قلعه نبوده است حکم عالی شد که در کوه و هامون جست و جوی نموده آن گمراه را بدست آرند چون آن برگشته روزگار از ترس جان خود سردر کوه و بیابان نهاده آورده شده بود بدست نیامد و درین منزل جهت فقر او درویشان و طالب علم بلخ و کابل و جهت فرزندان و سایر منتظران مواید احسان و کرم از اتمه و اقمشه و نقد سوغاتا فرستادند و درین مدت بسیاری از قلاع و حصون و مواضع و پرگنات تسخیر نموده غنایم بسیار و اموال و اشیای بیشمار بدست آورده بسرهند آمدند و از سرهند بحوالی قصبه بتور رسیده در کنار آب کهکمر نزول فرمودند چون از آنجا حوالی سامانه و سنام محل ظهور و سطوع الویه ظفر انجام شد خبر آوردند که سلطان ابراهیم از نواحی دهلی کوچ کرده نزدیکتر شده می آید حکم شد که (متسخران آگاه) که بار دوی سلطان ابراهیم رفته کیفیت احوال لشکر او را تحقیق نموده بسرعت تمام باز آیند درین میان خبر لشکری از خاصه خیلان سلطان ابراهیم که از حصار فیروزه جمعیت کرده بجانب دهلی توجه رسیده شاهزاده محمد همایون مرزار خش عزیمت با جمعی از امرادر جولان در آورده بر سر آن لشکر ریخته نایره حرب را بلند ساخت و دو یست کس نامی را اسیر ساخته^۱ و جمعی کثیر بقتل رسانیده داد شجاعت و مردانگی داد

اگر چه بود سپاه عدد بقوت عاد نسیم رایت شاهش ربود چون صرصر
و با هشت فیل اثر دها پیکر و جماعه اسیران و سرهای سرداران افاغنه آمده پپای بوسی استعداد یافت
اسیران را نشانه توپ و هدف تفنگ گردانیده رغبتی تازه در دلهای مخالفان انداختند و سرکار حصار فیروزه و
مضافات آن کجیح یک کرورد وجه شاهزاده عالی مقدار مرحمت فرمودند بعد از آن سپاه نصرت پناه بدو منزل از

۱ م ب: اضافه

۲ م ب: مینمودند

۳ م ب: کرده

شاه بادرکنار آب چون نزول اجلال نموده بتواتر اخبار رسیدن سلطان ابراهیم بالشکرگران سنگ معلوم گردند درین حال بعرض الشرف رسانیدند که جمعی از امرای سلطان ابراهیم پنج شش هزار سوار از آب چون گذشته از اردوی سلطان ابراهیم سه چهار گروه آمده (دور) ۱ نشسته اند بجهت قلع و قمع آن جماعه بعضی امرای مقرر گشته به ناگاه بر سر آن سپاه رسیدند و آن جماعه نیز در مقابله آمده آنچه مقدور ایشان بود مرداگی و ترود نمودند در آخر علف تنغ شیردلان سپاه نصرت شاه گشتند و جمعی را اسیر ساخته باده زنجیر فیل پایه سریر نصرت پذیر آورده بنظر در آورده و بنا بر غرض سیاست و بهیبت حکم واجب الاذعان تفصیل آن جماعه صدور یافت و چون ازین منزل کوچ کردند حکم جهان مطاع چنان شد که جوانقار و برانقار و غول خام راست کرده بنظر اعلی در آیند و تمامه سپاه اهتمام نموده ارا بهامهیا سازند شش صد آرا به در یکروز مهیا و مکمل شد و با استاد علی قلی که توپ دار لشکر منصور بود حکم فرمودند که بدستور توپخانه روم آرا بها بزنجیر و خام بیکدیگر اتصال داده در میان هر دو آرا به شش هفت توپ تعبیه نمایند تا تفنگ انداز در پناه آرا به و توپ بفرامغت تفنگ تو اندانداخت پنج شش درجه تحصیل تکمیل این ادوات و آلات در یک منزل مقام فرموده و تدبیر محاربه و تهبی اسباب آن نموده کوچ گشتند ۲ و شهر پانی پت را در عقب لشکر گذاشته نزول نمایند و صف آرا به پیش سپاه داشته پناه سازند و سوار و پیاده در پیش آرا بها بر تیر و تفنگ داد محاربه دهند و فوجها از اطراف و جوانب بیرون تاخته بمدافعه و مجادله قیام نمایند اگر زوری از جانب غنیم رسد بعقب آرا به معاودت کنند آورده اند که عدد لشکر سلطان ابراهیم یک لک سوار و هزارفیل بود و عدد لشکر ایشان پانزده هزار سوار و پیاده تخمیناً پیش نبود روز پنج شنبه سلخ جمادی الاخر در سوار بلده پانی پت در شش گروهی لشکر مخالفان نزول اجلال واقع شد جماعه جماعه از سپاهیان فیروز بخت درکنارهای اردوی مخالف رفته و دست بردی نمود (وسرهای مخالفان را آویز فتراک ساخته بغلبه و نصرت باز بلشکر منصور عودی نمودند) ۳ و مصلحت دید بعضی از امرای هندوستان که داخل دولتخواهان شده بودند بر شخون قرار داده چندی از امرای قریب پنج شش هزار سوار نزدیک صبح درون لشکر مخالف در آمده داد مردی و مرداگی دادند مردم بسیار را از ایشان بدرجه هلاک رسانیده سالمأ و غانماً بحدی که پنج کی از دولتخواهان آسیبی نرسیده عود نمودند

۱ م ب: اضافه ۲ م ب: کنند

۳ م ب: اضافه

بود بردوش شه از نصرت ایزد جوشن بود بر فرق وی از لطف الهی مغفر
 گو جهان پر شود از لشکر بدکیش چه باک هر شبی را که بود لطف الهی یاور
 القصه روز جمعه هشتم رجب سنه نهصد و سی و دو دست اجل گریبان جان سلطان ابراهیم گرفته مع
 افواج بمقابله جنود فایز مقصود خاتانی کشیده بازار اجل را در صف اعدای دولت قاهره گرم ساخته بحار مقاتله
 را در امواج آ آورده خون روان گردانیده

چنان خون روان شد از آن دست برد که چون سیل بر دی ز جاپای مرد
 نسیمی که آید سحر زان مقام دهد بوی خون جگر در مشام
 در آخر بکلم وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم ۲ باد فتح و نصرت و اقبال از
 جانب لشکر خاقان اعظم و زید و صرصر قهر و نکبت و ادبار بر سلطان ابراهیم و لشکرش زده هلاک ساخت سلطان
 ابراهیم را در ویرانه ناشناخته با جمعی از نزدیکان به تیغ خونریز هلاک کردند و در آخر شناخته سرش را بدرگاه آوردند
 گویند که قریب به پنج شش هزار سپاهی نزدیک سلطان ابراهیم در یک موضع بقتل رسیده بود چندین هزار کس
 شربت ممات چشیدند و خانها و خاندانها و ایران شده با دفارفت فانا لله وانا الیه راجعون

جهان و کار جهان جمله بیچ در پچست هزار بار من این نکته کرده ام تحقیق
 هم در روز اول فتنها مها بجانب بلاد و ولایات فرستاده بدار الملک دہلی نہضت فرمودند و آن خیر البلاد را
 بسطوع کوب دولت و کامیابی منور ساخته و روز جمعه بر منابر آن مصر جامع خطبه دولت و سلطنت خواندند
 شاهزاده محمد ہمایون مرزا را با جمعی از امرای طریق ایلغار بجانب آگرہ و ضبط آن قلعه و حفظ خزانہ از تصرف
 اغیار روانہ ساختند و متعاقب خود نیز عنان عزیمت با بجانب معطوف ساخته در ان بلده نزول اجلال فرمودند
 و ابواب خزانہ بر روی خاص و عام کشادند ہفتاد لک بشاہزادہ عالمیان محمد ہمایون میرزا انعام فرمودند و امیر
 آنرا بہر یک دہ لک و ہشت لک و شش لک و بیچ لک بر حسب تفاوت مراتب درجات ایشان مرحمت کردند

کسی کو بیدان کند جان نثار برو زر کن از روی احسان نثار
 اگر چند باشد جگر دار مرد چو بی برگ باشد نجوید نبرد
 و تمامی تکیه خوانان و سایر ملازمان را انعامات به کلی از جنس از نفوذ قسمت فرمودند و جمیع افراد اکابر لشکر
 و سادات و مشایخ و طلبه علم و تجار و اهل بازار و اسافل و اعالی هر یک نصیبه از آن یافتند و جهت مستورات حرم
 عصمت جوهر نفیسه و اقمشه نادره و زرسرخ و سفید سوغات تعیین یافت و برای تمامه منتسبان درگاه و منتظران
 عوطف بادشاهی بسمرقتد و خراسان و عراق و کاشغر انعامات فرستادند و بمکه معظمه و مدینه مطهره و مزارات
 متبرکه و مشاهد مقدسه هدایا و نذورات لایقه ارسال داشتند و برای متوطنان و فقرا و مساکین کابل و خوست و
 بدخشان هر فرد را از مرد و زن یکشاه رخی انعام شد و بجهت رسانیدن قسمت کردن آن مردم متدین تعیین
 شدند فی الجمله از مستندان بارگاه سلیمانی بیچ فردی از حاضر و غایب نماند که از غنائم هندوستان بهره نیافت.

بحرمان است گوئی خاطر فیاض شاه ابر نیسان است گوئی دست گوهر بار او

چون خاطر اشرف از تقسیم و انعام خزاین و اموال فارغ گشت توجه عالی بقسمت پرگنات و سرکارها
 و جاگیرها گماشته نواحی ممالک رابه سلاطین نامدار و امراء کامگار تعیین فرمودند و لیکن متصرفان ممالک معموره
 هندوستان از تعبیه امر او زمینداران بنا بر عدم مجابست و موافقت بر مثال کانهم حمر مستنفره فرت
 من قسوره چنان متوحش و متنفر شده بودند که مطلق باطاعت و انقیاد اقبال نمودن و بجزنگها و کوهها گریخته راه
 ادبار مینمودند و متحصنان قلاع و متصرفان حصون اسباب تحصن و قلعه داری جمع می ساختند هر چند فرامین متضمن
 طریقه تالیف قلوب و استمالتِ خواطر باطراف و جوانب ابلاغ می یافت فایده نمیکرد و هر گوشه و هر سرکاری را
 یکی از سرکشان ترم در شعار متصرف گشته اصلا بر او توجه و حضور درگاه عالم پناه نمی آمد چنانچه حصار سنبل و حصار الور
 و گوالیار و دوهولپور و پری و اتاوه و کاپلی حتی بیانه و مهاون که نزدیک ترین مواضع بود با آگره هر یک را جماعه
 متصرف شده در اطاعت و انقیاد بروی خود بسته بودند و در قنوج و سایر بلاد شرقی افغانان نوحانی که در زمان
 سلطان ابراهیم نیز اطاعت نمیکردند درین زمان ولایات دیگر را نیز قابض شده و تصرف بودند^۱ بنا بر آن چند

۱ م. ب. نموده بودند

گاه در دارالملک آگره عسا کر نصرت مآثر را آسایش داده بعد از انقضای استیلای حرارت هوا که در آن سال از حد افراط گذشته سبب هلاک مردم شده بودند بدرآمد بشکال جهت فتح ممالک و بلاد و قلاع در مقام تعیین امرای ذوی الاقتدار آمده باعث بر فتح ابواب مقصود (گشته) ^۱ شدند درین میان بعضی ازین سرکشتگان بحکم اضطرار قصد دریافت سعادت خدمت و اطاعت نموده بدرگاه رسیدند چنانچه شیخ کهورن که از مشاهیر اکابر و بنیاداران وقت بود با سایر ترکش بدان میان دو آب و امثال او از راه صدق و صواب بدرگاه معلی شتافته در زمره امرای اختصاص یافتند درین اثنا خبر آمد که باغیان نوحانی تا قریب پنجاه هزار سوار از قنوج پیشتر آمده در مقام فتنه و فساد ایستاده اند و از طرف دیگر راناسانگا جمعیت تمام از هندوان و مسلمانان مثل حسن خان میواتی و غیره ساخته گستاخی و بی ادبی نموده در مقام هلاک خود شده است اهتمام مهم قنوج بر عزیمت شاه زاده عالمیان محمد همایون مرزا اقرار یافته جمعی از امرای حاضر و جمعی دیگر که با طرف و اکناف متعین بودند متابعت رکاب دولت شاهزاده ^۲ عالمیایان نامزد گشتند - درین اثنا راناسانگا بانغوای حسن خان میواتی و دیگر اشرار آن دیار متوجه ولایت بادشاهی شد چون بحدود بیان رسید بنیاد دست اندازی در ممالک بادشاهی نموده استیلا و جمعیت او روز بروز زیاد شده نظام خان حاکم بیان عرایض التجا بدرگاه ارسال داشته بوسیله شفاعت میر سید رفیع الدین محدث صفوی که از اکابر وقت و مقتدای علمای روزگار بود بسعادت پابوسی مشرف شد چون حضرت جهانبانی باقلیلی از سپاه در دار السلطنه آگره بودند باقی عسا کر منصوره بهر جانب تعیین یافته بود فرمان واجب الاذعان در طلب شاهزاده عالمیان که بدفع فساد ممالک شرقیه رفته بچونپور رسیده بود صدور یافت شاهزاده عالمیان با وجود قرب انصرام آن مهم و ظهور آثار فتح و نصرت بموجب حکم عالی خواجه امیر شاه حسین و امیر جنید برلاس را بحکومت چونپور نصب نموده بسرعت تمام بدرگاه سلیمان (جاه) ^۳ برسیده همین روز قدوة الاعظم والا کابر خواجه خاند محمود نبیره حضرت خواجه احرار قدس سره العزیز از کابل بملازمت بادشاهی رسیده تغول فتح و نصرت دادند حکم شد که توپخانه را سرانجام داده تہی اسباب جهاد باراناسانگا نمایند روز دیگر چون سراوقات و

۱ م.ب: اضافه ۲ م.ب: ندارد

رایات عظمت و جلال در سواد آگره منصوب و مرفوع گردیده خبر استیلائی کفار که بالشکری مور و ملخ زیاده تر
 آمده قریب بیانه نزول کرده است بتواتر رسید درین منزل اندک توقیفی بجهت اجتماع عسا کر نصرت ماث
 فرمودند و قراولان تعیین نموده در حوالی قصبه مندا که نزول اجلال وقوع یافت روز دیگر در نواحی سیکری که الحال
 بهمیر بندگان حضرت ظل الهی غلده که^۱ فتحپور مشهور شده است خیام نصرت انجام نصب فرموده از احوال لشکر
 کفار خبر تحقیق مینمودند تا آنکه رانا سانگا ملعون با اشرار دیگر در مقابله لشکر نصرت اثر بمقابله دو کرده آمده نزول
 نمود بملاحظه کثرت آن لشکر برای اکثری از امرای دولت بر آن رفت که آن حضرت بنفس نفیس خود با کثری
 از سپاه بولایت پنجاب تشریف برده منتظر لطیفه نبی باشد تا بعد از آن چه انجامد حضرت کشورستانی سخن ایشانرا
 شنیده بعد از تامل فرمودند که بادشاهان که در اطراف و اکناف عالم اند راجه گویند و ما را بچه زبان یاد کنند قطع نظر
 از گفت و گوی وطن و ملامت اهل دنیا فردا بشفیج روز محشر صلی الله علیه و سلم چه عذر تو انیم کرد که آنچه مملکتی را
 از دست بادشاه اسلام جدا کرده و خلق کثیر را از مسلمانان بقتل رسانیده خود را صاحب تعهد ولایت ساخته
 باشیم چون نوبت جنگ و جهاد آنچه مملکتی کافر رسیده باشد غزانا کرده اول مرتبه عذر شرعی بدست نیآورده راه
 بازگشت بجویم تا از دست این کفار بر خلق این دیار چه رسد^۲ هیبت وقت انست که دل بر شهادت نهاده داد
 جهاد و غزابد هم باستماع این کلمات همه زبان بسمعنا و اطعنا کشته بقدای جان و مال قرار دادند و برای تو کید
 قرار داد یکدلی و یک روی مصحف به پیمان^۳ آورده قسم بکلام ربانی خوردند و تکیه بر لطف و نصرت رحمانی کردند
 و بغایت استمداد فتح و نصرت بسته قدم در میدان جاهد و افسی سبیل الله نهادند و شیران بیشه جلادت
 و دلیران معرکه شجاعت آنچه نجان به بهجت و سرور محاربه مینمودند که گویا هنگامه بزم است نه هنگامه رزم علی
 الخصوص شاهزاده عالمیان محمد همایون میرزاد او مردی و مردانگی داده بدفعات در انواع کفار در آمده فرقه اشرار
 را در هم و بر هم زد آ خر حق سبحانه و تعالی فتح و نصرة را نصیبه بادشاه اسلام پناه کرده کفار را مغلوب و منکوب
 ساخت و راناراه فرار گرفته بملک خود شتافت و خواطر از تفرقه آسوده گشت و از تسخیر ممالک هندوستان بالکل

۱ م ب: بلکه
 ۲ م ب: رسید
 ۳ م ب: مجید در

خاطر اشرف جمع شد و روز بروز بسامان مملکت پرداخته اکثر ولایت را از خس و خاشاک ارباب فتنه پاک ساختند و در تاریخ سنه سبع و ثلاثین و تسعمایه مرضی بر ذات بابرکات این بادشاه کشورستان طاری گشته در پنجم جمادی الاولی سنه مذکوره از سرای فانی بعالم جاودانی شتافت ایام سلطنت بابر بادشاهی سی و هشت سال بود ازین جمله در هندوستان پنج سال در سن دوازده سالگی بسطنت رسیده و ازله پنجاه سالگی جهان فانی بدرود کرده.

اگر دانشی داری ای نیک رای	یکی کرد اندیشه خود برای
نگه کن درین چرخ دولاب کرد	که چون میبرد هر زمان آب سرد
چه دلها کز آسیب غم گرد خورد	چه سرها که در خاک خواری سپرد
بساتن که او بار صندل نبرد	که در زیر انبار گل شد چو مرد

و ظهیرالدین محمد بابر بادشاه را چهار پسر بود محمد همایون مرزا که اعظم و اکرم و افضل ایشان بود و مرزا کامران و مرزا هندال و میرزا عسکری بعد از پدر نصیرالدین محمد همایون بادشاه بر سریر سلطنت دہلی نشست و وی بادشاهی معدلت شعار و عالم و فاضل و سلطان عظیم الشان و رفیع المکان و کریم الاخلاق و دادگستر و فضیلت پرور و علما دوست و فضلا نواز بود و در طریق دعوت اسامی الہی و مشغولیهای درویشان و مجاہدات (فقیه) ^۱ ریاضات میکشد که هیچ درویش نکشد و در علم و فضل و کرم و خلق و لطف و شفقت و مهربانی و بزم آرائی و عیش روای و حسن صورت و سیرت و لطافت و ظرافت از بادشاهان عالم نظیر نداشت و با علوم ریاضی و اقسام فلسفه از ہیبت و هندسه و نجوم نیز میلی داشت.

بدین گونه می زیست بارای هوش	ز هر دانش آورده دیگی بجوش
همه همت زیرک اندیش داشت	همه ^۲ اندیشه زیرکان پیش داشت
بفرمان کار آگهان کار کرد	بدین آگهی بخت بیدار کرد

۱ م:ب: در

۲ م:ب: هم

وایشان را درین سلسله جنت آشیانی خوانند و چون حضرت جنت آشیانی بر سریر سلطنت دہلی جلوس فرمود لو از مٹار و ایثار بتقدیم رسانیده امر او اعیان دولت را از مراحم بادشاہانہ سر بلند گردانید و مناصب و اشغال کہ در عہد فردوس مکانی بعہدہ مردم بود بحال خود مقرر داشتہ با مزید الطاف و اشفاق عالم را خوشدل و مرفہ الحال گردانید و چون مرزا ہندال از بدخشان رسید بانعام و خزانہ از خزانہای سلاطین ماضیہ کہ بدست افتادہ بود ممتاز و سرفراز گشت و چون زر را بکشتی تقسیم کردند کشتی زر تاریخ شد و ولایت میوات بجایگزین مرزا ہندال و ولایت پنجاب و کابل و قندھار بجایگزین مرزا کامران و سنبل بمرزا عسکری عنایت کرد و علی ہذا القیاس اکثر امراء کبار و خوانین و سلاطین نامدار را بزبانی جاگیر و مزید عنایات مخصوص ساختہ و مہام مملکت و سلطنت انتظام داد و رایات (نصرت) لہ جلال بجانب قلعہ کلچر برافراشت و راجہ آنجا از راہ انقیاد و عبودیت پیش آمدہ داخل دولتخواہان شد و از آنجا رایت عالی بدفع سلطان محمود بن سلطان سکندر لودی کہ در ولایت جوینور و نواحی آن غلبہ و استیلا یافتہ بدعوی بادشاہی برخاستہ بود افراختہ بفتح و فیروزی و دولت و اقبال معاودت نمودند و جشن عظیم ترتیب دادہ ہر یک از امر او اعیان دولت را نخلچہای فاخرہ و اسپان نجیب سرفراز ساختند چنانچہ میگویند کہ دوازده ہزار کس را ببالا پوششہا با تکمہ مرصع زر دوزی مشرف گردانیدند

ملک را بود بر عدو دست چیر چو لشکر دل آسودہ باشند و سیر
چو دارند گنج از سپاہی درلغ درلغ آیدش دست بردن بہ تیغ

بعد از ان باعث نہضت بر سر سلطان بہادر گجراتی پیدا شد منشاء وی آن بود کہ محمد زمان مرزا بن بدیع الزمان^۱ مرزا بن سلطان حسین بایقرا کہ سابق از بلخ پناہ بفر دوس مکانی آورده بود و در ملازمت عالی می بود و داعیہ مخالفت نمودہ گرفتار گشت اورا بیا دگار طغای سپردہ بقلعہ بیانہ فرستادہ و حکم بمیل کشیدن و ناپینا ساختن او فرمودہ بودند نوکران یادگار بیگ مردکش را از آسیب^۲ میل نگاہداشتند و بعد از مدتی فرار نمودہ پناہ بسطان بہادر گجراتی بردہ بود جنت آشیانی مکاتیب محبت اسالیب بجانب بہادر گجراتی ارسال داشته طلب محمد زمان

۱ م.ب: اضافه ۲ م.ب: بدیع الدین

۳ م.ب: دست

فرمودند سلطان بهادر از راه آدمیت و ملائمت برآمده در جواب مکاتیب معنی تکبر و سرکشی اظهار نمود غیرت و حمیت خسروانه در حرکت آمده باعث برعزم گجرات و شکست سلطان بهادر گشت در همین اوقات ریایات دولت بجانب گوالیار افراخته دو ماه بسیر و شکار گذرانیده معاودت فرموده بودند همدرین اثنا سلطان بهادر بالشکرهای گجرات و مالوه بر سر قلعه چتور آمده محاصره نمود و تا تارخان لودی را که از امرای عالیشان او بود از روی کمال دلیری و عدم محابا به تسخیر قلعه بیان و نواحی آن فرستاد و (او) ۱ قلعه بیان به تصرف (در) ۲ آورده تا آگره دست اندازی کرد جنت آشیانی مرزا هندال را بدفع او نامزد کردند و اکثر لشکر او از استماع خبر آمدن مرزا هندال پراکنده شدند و او سیصد سوار برابر آمده بر فوج خاصه ریخته محاربه صعب و شدید نموده با تمامه همراهان خود کشته شد سلطان بهادر از شنیدن این خبر سر اسیمه و حیران گشت و بملاحظه بعضی مصلحتهای محاصره چتور را گذشته سال دیگر بر سر آن آمد درین سال جنت آشیانی بنفس نفیس خود گوشمال سلطان بهادر را پیش نهاد همت و الا ساخته بجزم درست بر سر وی روان شدند چون سلطان بهادر از توجه ریایات کشور کشای شاهی آگاهی یافت روی مشاورت با اعیان ۳ دولت خود آورده پرسید که مصلحت چیست اکثر لشکر یانش گفتند که ترک محاصره کرده بدفع غنیم تازه روی باید آورد و در صدر خان که اعظم خوانین او بود گفت که ما محاصره کفار کرده ایم ترک آن کرده روی محاربه با بادشاه مسلمان آوردن درست نباشد و اگر وی بر سر ما آمده حمایت کفار کرده ایشانرا از دست ما خلاص گرداند آنم معنی تا روز قیامت در میان مسلمانان بماند بهتر آنست که برین مهم که شروع کرده ایم مستقیم باشیم ۴ و ظاهر آنست که وی درینوقت بر سر ما نیاید جنت آشیانی چون بسارنگپور از بلاد مالوه رسیدند و این سخن بعرض اشرف ایشان رسید باعث بر توقف شد سلطان بهادر بخاطر جمع چتور را محاصره کرد و قهر او جبراً قلعه را فتح کرده غنائیم آنرا بر لشکریان خود تقسیم نموده متوجه جنت آشیانی گشت و آن حضرت نیز بشنیدن خبر فتح بجانب او کوچ کرده بسرعت تمام رفتند و هر دو لشکر بیکدیگر رسیدند هنوز خیمه بر نزده بودند که هراولان سلطان بهادر از صدمه بعضی دلاوران لشکر جنت آشیانی شکست خورده بالشکر خود پیوستند سلطان

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: باشمن
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: باشمن

بهادر روی مشاورت با مرای خود آورد صدر خان گفت لشکریان از فتح چو ترقوی دل آمده اند و هنوز از لشکر مغول چشم ایشان نرسیده و قرار نگرفته اند صلاح وقت در آنست که فردا جنگ صف با توپ و تفنگ باید کرد روی خان که عهده دار توپخانه سلطان بهادر بود گفت که در جنگ صف توپ و تفنگ بکار نمی آید و توپخانه سلطان بهادر بجدی بود که بجز قیصر روم دیگری را میسر نبود سلطان بهادر همیس رای را پسندیده برگردارد روی خود خند قی بر آورده دو ماه هر دو لشکر در مقابل یکدیگر نشسته بودند سپاهیان مغول در برابر توپ و تفنگ کمتر میرفتند و اطراف لشکر سلطان بهادر را محاصره نموده راه در آمد غله و گاه و بهیزم بر لشکر سلطان بهادر مسدود ساخته محال^۱ معیشت آدمیان و حیوانات تنگ ساختند - سلطان بهادر چون دانست که دیگر توقف درین مقام موجب هلاک و گرفتاری است با پنج کس از امرای معتبر بر آمده بجانب مندو بگریخت لشکر چون از فرار سلطان بهادر با گاهی یافتند هر کس بجای گریخته آواره شدند بعضی از اهل آن روزگار تاریخ این واقعه ذل بهادر یافته اند جنت آشیانی بر فرار بهادر آگاه شده با سه هزار کس تعاقب نمود باقی لشکریان بغارت و تاراج مشغول شدند سلطان بهادر در قلعه مندو حصار می شد و چند روز مدت محاصره امتداد یافت در آخر سپاه ظفر پناه شی بقلعه بر آمدند سلطان بهادر در خواب بود که فریاد و غوغای مردم بلند شد با پنج شش سوار بر آمده بگجرات رفت صدر خان و سلطان عالم بقلعه ارک مندو پناه بردند و صدر خان بحکم ضرورت (امان)^۲ خواسته ملازم حضرت جنت آشیانی شد و سلطان عالم را پی بریدند چون سلطان بهادر از مندو بجانب گجرات گشتند^۳ (جنت آشیانی بعد از دوسه روز از گریختن او از قلعه پایان آمده متوجه گجرات گشتند)^۴ و سلطان بهادر خزانه جواهر که در قلعه چا پانیر داشت با خود گرفته بجانب احمد آباد رفت چون جنت آشیانی به چا پانیر آمد سلطان بهادر بجهت رعیتی و همیتی که از ایشان در دلش افتاد از احمد آباد بکلبایت رفت و شهر احمد آباد بتصرف مغول در آمده بغارت رفت و تاراج شد و چون جنت آشیانی بکلبایت آمدند سلطان بهادر به بندر دیپ که داخل ولایت او بود و هنوز ملوث و جو در فرنگ ملوث نشده (بود)^۵ آمد چنانچه در ذکر احوال طبقه سلاطین گجرات مشرح شده

۱	مب: مجال	۲	مب: اضافه
۳	مب: گریخته	۴	مب: اضافه
۵	مب: ندارد		

است همدین وقت شعی مردم اطراف ولایت گجرات بر لشکر جنت آشیانی شبنون آورده اردو را غارت کردند و فترت و وحشتی غریب بوجود آوردند بسیاری از گجراتیان نیز بقتل رسیدند و جام فیروز حاکم تنه را که از لشکر ارغون (بهنگام) ۱ شکست (یافته گجرات آمده و دختر خود را بسلطان بهادر داده در وقت شکست) ۲ سلطان بهادر بدست بندگان حضرت جنت آشیانی گرفتار شده بود درین شب محافظانش بگمان آنکه مبادا فرار نماید بقتل رسانیدند و صدر خان گجراتی را نیز که در مندی بهلا زمت آمده بود درین شب حکم بقتل نمودند روز دیگر جنت آشیانی بجانب قلعه جاپانیر آمده قلعه را محصر ساختند و اختیار خان که ضابط قلعه بود لوازم حصار داری بجا آورد مردم قلعه از یکجانب وی که بغایت مستحکم و بلند و یک انداز و تنگ دار بود خاطر جمع داشته بجاظفت و پاسبانی آنجانب نمپیر داخند جنت آشیانی بتدبیر فکر الهام پذیر و شجاعت نفس والا همت میخ فولاد بسیار ترتیب داده روز دیگر از یکطرف قلعه جنگ انداختند چون شب شد باسید کس بهمان جانب بلند قلعه رفته میخهای فولاد را چپ و راست محکم ساخته قصد بالا بر آمدن کردند چون خاطر مردم قلعه ازین جانب جمع بود آگاهی نیافتند سی و نه کس از دلاوران جانباز که یکی از ایشان بیرم خان بود که دران وقت لقب خان خانان داشت و عقب آنها جنت آشیانی بنفس نفس خویش نیز به بالا بر آمدند و وقوع این حال از عجایب طور شجاعت و دلاوری بود

کس فیروزی مرد گردد پدید در چاره را زود باید کلید
 دل مرد باید بجولان خویش که برگیرد اول دل از جان خویش
 و تا طلوع صبح ششصد کس از همین راه بدرون قلعه در آمدند چون رز روشن شد لشکر که در پایان قلعه بودند متوجه قلعه شدند جنت آشیانی از بالا متوجه دروازه شده در دروازه بروی لشکریان کشاده دادند مردم همه درون قلعه در آمده اکثر اهل قلعه را بقتل رسانیدند و بسیاری از زنان و مردان خود را از قلعه پایان انداخته هلاک شدند و اختیار خان براه عجز و امان طلبی در آمده ملازمت کرد و چون از گجراتیان بفضیلت امتیازی

۱ م:ب: ندارد

۲ م:ب: اضافه

۳ م:ب: چو

داشت منظور نظر و قربت^۱ گشته داخل ندیمان مجلس خاص شده و خزاین بادشاهان گجرات که سالها اندوخته درین قلعه بجهت غایت استحکام وی نهاده بودند بدست آمد تا آنکه زرها به پسر قسمت کردند و امتعه و اقمشه روم و فرنگ و خطا و اکناف عالم که در خزاین سلاطین گجرات جمع شده بود بتاراج رفت و اموال و اسباب چندان بدست لشکریان منصور در آمد که متوجه تحصیل مال واجبی اکثر ولایت گجرات پرداخته داد آسایش و کامرانی دادند رعایای گجرات بسطان بهادر عرض داشت^۲ که در اکثر پرگنات گجرات گماشته مغل نیست اگر فوجی تعیین کنند مال واجبی خود داخل خزانه میسازیم سلطان بهادر غلام خود را که عماد الملک نام بود و بصفه شجاعت و مردانگی اتصاف داشت تحصیل ولایت بفرستاد چون احمد آباد رسید لشکر بسیار مقدار پنجاه هزار (سوار)^۳ از سپاهی وزمین داران در گردوی جمع آمده و شروع به تحصیل اموال نمودند جنت آشیانی بعد از وصول (این)^۴ خبر جاپانیر را به تردی بیگ سپرده متوجه احمد آباد شدند و مرزا عسکری و مرزا یادگار ناصر و میر هندو بیگ را هر اول لشکر ساخته از خود یک منزل پیش کردند در نواحی محمود آباد که ده کرومی احمد آباد است عماد الملک با مرزا عسکری جنگ کرده شکست یافت و بسیاری از طرفین بقتل رسیدند با وجود آنکه رسیدن گجراتیان چندان بسرعت بود که لشکر منصور را فرصت آراستن فوج نشده بود غالب آمده تا احمد آباد تعاقب گجراتیان کرده زیاده برد و هزار آدمی در آن معرکه بقتل رسانیدند القصه جنت آشیانی بعد از فتح ولایت گجرات نواحی آنرا تقسیم کرده احمد آباد را با توابعش بجاگیر مرزا عسکری عنایت نمودند و نهر واله که نام قدیم پتن است بمرزا یادگار ناصر و بروج را بمیر هندو بیگ و جاپانیر را که بعد از فتح بر تردی بیگ عنایت نموده بودند مقرر داشتند بعد از مدتی بجهت سر بر آوردن گجراتیان و غرور سلطنت در سر افکندن مرزا عسکری و واقع شدن مخالفت میان امر بعد از وقوع محاربه میان سلطان بهادر مرزا عسکری خللی در کارخانه ضبط مملکت گجرات افتاد و مرزا عسکری با امراء دیگر مراجعت آگره نموده هم در راه بحضرت بادشاه^۵ که از مند و متوجه آگره بودند شرف ملازمت دریافته حقیقت حال عرض نمود و با جمله چون جنت آشیانی با آگره رسیده یکسال قرار گرفته بعیش و نشاط گذرانیدند و

۱	مب: تربیت و مرحمت	۲	مب: داشتند
۳	مب: ندارد	۴	مب: ندارد
۵	مب: شاه عالم		

سابق سلطان بهادر در وقت شکست خود محمد زمان مرزا را بهند فرستاده بود تا رفته خلل اندازد و محمد زمان در وقتی که مرزا کامران بقند بار رفته بود آمده قلعه لاهور را محاصره داشت بعد از شنیدن خبر جنت آشیانی باین ولایت بازگجرات معاودت نموده بسطان بهادر پیوست و چون شیر خان افغان در مدتی که جنت آشیانی در ولایت گجرات و مالوه بودند ولایت بهار و جوینور و نواحی آن قوت و مکنیت تمام گرفته و قلعه چنار را متصرف گشته بود دفع فتنه او را اهتم و اتم^۱ دانسته بتاریخ چهاردهم شهر صفر (سنه) ۲^۲ اثنین و اربعین تسعمایه با لشکرهای آراسته بدفع وی بجانب ولایت شرق نهضت فرمودند چون ظاهر قلعه چنار محل زوال رایات جهان گشای گردید رومی خان که از نزد سلطان بهادر آمده در لشکر^۳ ملازمان درگاه منتظم شده و تربیت و رعایت یافته بود و از آنچه از اسباب و آلات توپ و تسخیر قلعه در کار باشد مهیا ساخته کجج و رابطه کشتیها از آنجانب قلعه که آب بود و هم در دریا طرح سباباط نموده با وجود غایت تعسر و اشکال قلعه را مفتوح ساخت و بانواع نوازش و انعامات مخصوص گشت سرداران شیر خان که در قلعه بودند در شب براه آب بر کشتی نشسته بدر رفتند و توپچیان را که درون قلعه یافتند مقطوع الید ساختند شیر خان درین وقت با حاکم بنگاله (مخاربه داشت حاکم بنگاله) که از پیش او گریخته روی بدرگاه جهان پناه آورد و بکوی متواتر متوجه بنگاله شدند شیر خان پسر خود جلال خان و غلام خود را که خواص خان که عمده^۴ الکیش او بود بجا فظت قلعه کریبی که بر سر راه بنگاله واقع شده است فرستاد و این کریبی جائی است در غایت اشداد^۵ و استحکام یکجانب او جبل مرتفع و جنگل عظیم و جانب دیگر دریای گنگ و واسطه است میان بهار و بنگاله که بی قطع آن صعود بران عبور بولایت بنگاله میسر و ممکن نباشد حضرت جنت آشیانی جهانگیر بیگ مغول را نامزد کریبی ساختند و هندال مرزا تا منکیر در ملازمت بود بعد از آن بدفع محمد سلطان مرزا و الغ مرزا و شاه مرزا که از ملازمت گریخته در ولایت گجرات خلل انداخته بودند مرخص گشت جلال خان و خواص خان ایلغار کرده در وقت فرود آمدن لشکر جهانگیر بیگ را شکست داده زخمی ساختند جنت آشیان کوچ کرده پپای دروازه کریبی رسیدند لشکر افغانان را هزیمت داده و از کریبی گذشته به بنگاله تجلی فرمودند شیر خان تاب نیاورده از

۱	م: دایم	۲	مب: اضافه
۳	مب: سلک	۴	مب: اضافه
۵	مب: اشداد		

راه چهار کند بجانب رهتاس رفت جنت آشیان سه ماه در بنگاله داد فراغ و آسایش و عیش و عشرت داده بنگاله راجنت آباد نام کردند مرزا هندال که بدفع مرزایان تعیین شده بود با آگره آمد باغرای بعضی واقعه طلبان در سنه ثلاث و اربعین و تسعمایه براه مخالفت رفته خطبه بنام خود خواند و شیخ بهلول را که جنت آشیانی بعلاقه علم دعوت اسما باوی محبت و حسن (التفات) اعتقاد داشتند بیبانه و تهمت آنکه بافغانان اتفاق دارد شهید ساخت حضرت بادشاه باستماع خبر فتنه مرزا هندال بنگاله را اینجا نگیر بیگ سپرده پنج هزار کس امتحابی بکمک او گذاشته متوجه آگره شدند محمد زمان مرزا ابن بدیع الزمان مرزا که در گجرات پیش سلطان بهادر رفته بود پشیمان و سرگردان شده درینوقت با خجالت تمام بملازمت رسیده مورد عفو و اغماض شد و چون لشکر بجهت امتداد و مدت سفر و عدم موافقت هوای بنگاله ضعیف شده و اسپان بمعرض تلف و هلاک رسیده بودند بی سامانی تمام بجوسا رسید شیرخان از پریشانی لشکر آگاه شده در مقابله آمده بایستاد و جنت آشیانی نیز بضرورت در مقابله او بایستادند و مدت مقابله سه ماه امتداد یافت از آنجانب مرزا کامران از لاهور باستماع خبر مخالفت مرزا هندال و وقت^۱ غلبه شیرخان عزیمت آگره نموده و مرزا هندال به قلعه دہلی را محصر ساخت و مرزا کامران نیز (بنواری)^۲ دہلی رسید میر فخر علی که شقار دہلی بود و یادگار ناصر مرزا که حصاری بود بطایف حیل عنان عزیمت مرزا کامران و مرزا هندال را بصوب آگره معطوف ساخته گفتند اگر ولایت آگره و نواری^۳ آن بدست شما آمد دہلی از ان شاست چون خبر مخالفت مرزا هندال و آمدن مرزا کامران بدہلی بخت آشیانی رسید بیشتر باعث تفرقه و تردد خاطر اشرف گردید شیرخان در مقام صلح آمده و بسوگند کلام اللہ موکد ساخته قرار داد که ماورای بنگاله ولایت دیگر را واگذارد و خطبه و سکه بنام بادشاه سازد جنت آشیانی را جمعیت خاطر دست داد صبح روز دیگر شیرخان یکا یک بر لشکر بادشاهی آمد و بطورے که ایشانرا فرصت تہی و تربیت نشد شکست داد و افغانان پیشتر آمده بطوری که ایشانرا فرصت تہی و تربیت نشد شکست داد و افغانان پیشتر آمده (بطوری که ایشانرا فرصت تہی)^۴ پل را شکسته بر کشتیها در آمده بروی دریا بر شده بودند از اہل لشکر ہر کرا در آب می

۱	مب: ندارد	۲	مب: قوت
۳	مب: اضافه	۴	م الف: ناچی
۵	مب: اضافه		

یافتند غریق بحر فنامی ساختند محمد زمان مرزا همدان وقت که از گجرات آمده بود در آب غرق شد جنت آشیانی دست (در آب زدند نزدیک بغرق رسیده بمدد سقای از بله آب بر آمده جان گرامی بسلامت بردند همه عالم اگر رود گورد غرض اندر میان سلامت تست و با چند سوار که در ایلغار همراهی کرده بودند بآگره رسیدند مرزا کامران و همدان مرزا و مرزایان دیگر که مخالف شده بودند براه خجالت و اعتماد آرمه ملازمت نمودند مرزا کامران قصد معاودت لاهور نموده هر چند در توقف و اقامت وی کوشیدند فایده نکرد و بسیاری از لشکر آگره را همراه خود برد بواسطه نفاقی و اختلافی که میان برادران بهم رسید شیرخان دلیر گشته بکنار آب گنگ آمد و جمعی را از آب گذرانیده بر سر کالپی و اتاوه فرستاد لشکر بادشاهی از نواحی کالپی با افغانان جنگ کرده یک پسر شیرخان را که سردار آن لشکر بود با جمعی کثیر بقتل آورده سر او را در آگره بدرگاه فرستادند بعد از آن جنت آشیانی بدفع شیرخان بکنار گنگ متوجه شده در برابر قنوج از آب گذشته مدت یکماه در برابر غنیمت نشستند و در بیوقت در لشکر بادشاهی به یک لک سوار میرسید و لشکر افغانان از پنجاه هزار زیاد بود و هم درین محل محمد سلطان مرزا و فرزند او براه بی وفایی در آمده دیگر باره از لشکر جنت آشیانی بموجب عداوت و شقاوت فرار نمودند و جمعی که مرزا کامران بکمک گذاشته بود نیز گریخته به لاهور رفتند و بسیاری از لشکریان متفرق گشته در اطراف هندوستان گریخته و هوای برسات رسیده بارانها بزور باریدن گرفت و جای که محل نزول لشکر بادشاهی بود پر آب گشته خواستند که از آنجا انتقال نموده بموضع مرتفع فرود آیند در همین سال شیرخان فوجها را است کرده در مقام محاربه آمده به لشکر بادشاهی فروریخت اکثر سپاهیان بخت برگشته بی جنگ فرار بفرار دادند و قلیلی از جوانان مردانه بکارزار در آمدند اما چون کار از دست رفته و حرکت فکلی اقتضای دیگر کرده بود هزیمت بر لشکر جنت آشیانی افتاد و بآگره مراجعت نمودند و چون مخالفان نزدیک رسیدند در آگره نیز توقف نموده بجانب لاهور روان شدند

چو اقبالش از دوستی سر بتافت نهیب قضا بر سرش دست یافت

بتیر فلک گرم آزار شد عدوی زبون مرد پیکار شد
 تمامه سلاطین و امراء و مرزایان جفته در لاهور جمع آمده بودند و بعد از وصول جنت آشیانی همه براه
 خلاف و تفرق و نفاق رفته هر یک بجانبی دیگر افتادند محمد سلطان مرزا و فرزندان او گریخته بجانب ملتان رفتند و
 مرزا هندال و مرزایادگار ناصر بجانب بهکر و تته و مرزا کامران مترصد آن بود که زودتر ازین جمع متفرق شود و
 او بطرف کابل رود چون جنت آشیانی را خلاف و نفاق برادران محقق شد خاطر مبارکش بسیار ملول گشت مرزا
 حیدر را با جمعی بجانب کشمیر روانه ساخته از آب لاهور گذشتند و مرزا کامران بعد از نقض سوگندهای موکد که از
 اتفاق رای ایشان به براید بنا بر ^{مصلحتی} و غرضی تا نواحی بهیره همراهی کرده با مرزا عسکری از جنت آشیانی جدا
 شده بکابل رفتند و مرزا حیدر بکشمیر رفت چون کشمیریان در میان خود نزاع و خلاف داشتند به اتفاق جمعی از
 ایشان بی جنگ و جدال متصرف شد چنانچه در طبقه کشمیر مذکور شود جنت آشیانی بر کنار دریای سند رسیدند و بجهت
 عبور کشتی بهم نرسید و در از دهله قحط نیز شده (بود) ^۲ بخشولنگاه کشتی بسیار مملو از غله بار و در سانید و لشکر از آب
 سند گذشته متوجه بهکر شد و ایلچی نزد شاه حسین ارغون که حاکم تته بود رفته پیغام رسانید که استخلاص گجرات در نظر
 است اگر بیاید در باب تسخیرات گجرات مشاورت نموده بدان صوب توجه نموده آید شاه حسین ارغون پنج شش
 ماه باطایف الحیل گذرانیده امر موافقت را در توقف داشت و همدرین سال مریم مکانی حمیده بانو بیگم والده
 بندگان حضرت خاقان اعظم سلطان الوقت را در سلک عقد در آورده چند روزی بعیش و عشرت گذرانیدند
 میرزا هندال از ولایت بهکر و تته بقندهار رفت و مرزایادگار ناصر نیز قصد رفتن قندهار کرد میر ابوالبقا که زبده
 اکابر و علمای وقت بود و نصیحت یادگار میرزا و منع وی از رفتن قندهار کشتی سوار رفته بودند وقت مراجعت جمعی از
 قلعه بهکر ^۳ بیرون آمده اهل کشتی را تیر باران کردند تیری بر مقتل میر ابوالبقا آمده و او را بدرجه شهادت
 برسانید رحمة الله علیه مرزایادگار ناصر از آب گذشته باردوی جنت آشیانی آمده بعد از کنگالیش قرار دادند که وی در
 بهکر باشد و خود بنفس نفیس متوجه تسخیر تته شوند بعد از توجه جنت آشیانی به تته جمعی کثیر از لشکریان جدا شده در بهکر

۲ م: ندارد

۱ م: در اردو

۳ م الف: که

نزد مرز ایادگار ناصر توقف نمودند جنت آشیانی کوچ بر کوچ رسیده قلعه سهوان را محصر ساختند شاه حسین (راه) له آمد و شد غله را برابر دوی ایشان مسدود ساخت و کار بر لشکریان بغایت دشوار گشت و قریب به هفت ماه محاصره امتداد یافت و فتح میسر نشد بمرز ایادگار ناصر کس فرستادند که فتح قلعه موقوف به توجه شماست اگر از آن طرف شما بر مرز شاه حسین روان شوید او را طاعت مقاومت شما نخواهد بود مرز ایادگار ناصر جمعی از لشکریان خود بمد فرستاد اما سودی نداشت از آنجانب شاه حسین در مقام قریب آمده کس نزد مرز ایادگار ناصر فرستاد و دادن دختر و خطبه بنام مرز (ناصر) خواندن وعده کرد شاه حسین را چون خاطر از جانب مرز ایادگار ناصر جمع گردیده نزدیک تر آمده کشتیهای اردوی جنت آشیانی را در تصرف خود آورده دیگر در پای قلعه سوها ن بودن میسر نشد ناچار بطرف بهکر معاودت فرمودند در نزدیکی بهکر از مرز ایادگار ناصر کشتی بجهت عبور طلب نمودند مرز که با مردم تته موافق بود به ایشان پیغام کرد که شب آمده کشتیها را متصرف شوید صباح عذر گفت که مخالفان کشتیهای برده بتصرف خود در آورده فرستادند کشتی میسر نیست چند روز بواسطه کشتی معطل و موقوف مانده آخر الامردوکس از زمینداران بهکر بملازمت آمده چند کشتی که در آب غرق کرده بودند بیرون آوردند تا عبور میسر شد و چون عدم اتفاق و نفاق شاه حسین و مرز ایادگار ناصر و ورود تشویش و تفرقه از جانب ایشان و انتقال لشکریان بجانب مرز ایادگار ناصر و عزم او به محاربه معلوم خاطر اشرف شد بجانب مالدیو که از زمینداران راجهای معتبر هندوستان بود بعد از ارسال وی عرایض را و اظهار اطاعت و قبول (امداد) که از راه جیسلمیر متوجه شدند و حاکم جیسلمیر بمقتضای بدنهادی و نامرادی جمعی را بر سر راه ایشان جنگ فرستاد جمعی قلیل که همراه بودند جنگ کرده آنجماعه همراهنهزم گردانیدند و جمعی ازین طرف نیز زخمی شدند چون بولایت مالدیو رسیدند او نیز بملا حظ غلبه شیرخان و وعده و عهدی که بآن راجه کرد از طریق اطاعت و امداد روی گردانید شمس الدین محمد خان اتکه در آخر بخان اعظم ملقب شده با پلجی گری نزد مالدیو رفته بود نوشت که این هندو بر سر غدر است بعزم هر چه زود تر از ولایت او بدر باید رفت گویند درینوقت اسپ سواری در طولیله بادشاهی نموده بود از تردی بیگ

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: مخالفین	۴	مب: اضافه
۵	مب: آنها		

چند اسپ و شتر طلبیدند او خاک بی مروتی بر سر خود ریخته در دادن اسپ و شتر در مقام مضایقه شد جنت آشیانی بر شتر سوار شدند و ندیم کوچ که پیاده بود و مادرش بر اسپ او سوار بود اسپ را بنظر حضرت در آورده مادر خود را بر شتر سوار کرد چون آن راه تمام ریگستانست و وجود آب نایاب لشکریان در وادی شدت و محنت افتاده جمعی هلاک شدند درین میان مالدیوفوجی را بر سر ایشان گماشته بود و اتفاق آن فوج در تاریکی شب راه گم کردند جنت آشیانی منعم خان و جمعی دیگر را که همراه ایشان بودند فرموده بودند که بتانی و آهستگی از عقب می آمده باشند این جماعه با آن فوج هندوان در جائی دو چار شده جنگ کردند و مخالف را کشته و زخمی ساخته منزه مگردانیده از شهر ایشان خلاص یافتند بوقت هزیمت شتر بسیار بدست لشکریان در آمد و آخر بر سر چاهی نزول قرار دادند که آبی داشت روز دیگر که کوچ کردند سه روز آب یافته نشد روز چهارم بر سر چاهی رسیدند که عمق او بحدی بود که دهل باید زد تا کسی که گاو میراند ایستاده شود مردم از غایت تشنگی بی طاقت شده چهار و پنج نفر خود را بر بالای می انداختند و طناب گسیخته باز در چاه می افتاد مردم از بی طاقتی ناله و فریاد داشتند و بسیاری بحکم اضطرار خود را در چاه انداختند و جمعی از تشنگی و رسیدن نوبت آب هلاک شدند روز دیگر بوقت گرمی هوا بر آبی رسیدند چندان آب خوردند که جمعی بجهت کثرت آب خوردن مردند القصه با صد هزار محنت و مشقت از ولایت مالدیو یو خصال برگشته بامرکوت (آمدند امرکوت از تنه صد کروه است و رانانامی حاکم امرکوت) که به صفت مروت و اتصاف داشت با استقبال آمده آنچه در وسع طاقت او بود بر طبق عرض نهاده در مقام خدمت بایستاد لشکریان چند روز از محنت و مشقت خلاص شده نفسی راست کردند و جنت آشیانی هر آنچه در بساط دولت ایشان بود در لشکریان بخشش کرده راضی بدلهارسانیدند و چون بجمعی نرسید از تردی بیگ و دیگران مبلغی بقرض گرفته رانا و فرزندانش را که بشرف خدمت مشرف شده بودند بانعام زر و کمر خنجر سرفراز گردانیدند و مریم مکانی را هم در امرکوت نگاهداشته بجانب بهکر و تنه روان شدند و هم در امرکوت کوب سعادت از افق دولت و اقبال طلوع کرده تلاقی تمامه محنت ها و ظلمت شبهای فترت واد بار نموده خاطر اشرف جنت آشیانی را به نوری و سروری خاص مخصوص

گردانید که آثار آن تا دامن آخر الزمان بر صفحه روزگار ماندل و آن سعادت و ولادت و ظهور وجود بادشاه
 زمان وزمانیان جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی بود که بتاریخ یکشنبه پنجم شهر رجب المرجب سنه تسع و اربعین
 و تسعمایه بفرخنده ترین طالع و مبارکترین ساعتی دیده دولت آن حضرت را منور گردانید.

آن صبح که با نشاط و مساز از غنچه برآمد آن گل ناز
 از پرورش مه و (ستاره) ۱ گل کرد رخس بهر نظاره
 بالید چمن چمن نهالش گرفت جهان جهان جمالش
 شد صنع ازل چنانکه دانی اورنگ نگار کامرانی
 گردید بدست برد کامش نه قرعه آسمان بنامش
 هم در نزدیک امرکوت این خبر مسرت و (مبرمت) ۲ اثر رسانیده مینج و مسرور ساختند و بعد از
 وصول بنواجی بهکر مولود مسعود را طلبیده دیده بیدار شریف وی منور گردانیدند درین اثنا از بک بیگ از
 لشکریان از اردو فرار نموده بنیاد تفرق نهادند چنانچه منعم خان و برادرش که پیش ازین نیز وقتی که در دیار بهکر
 بودند قصد گریز کرده بعد از اطلاع برین حال محبوس شده بود این بار پیش از اطلاع ایشان بر حال وی بگریخت
 جنت آشیانی دیگر توقف درین ملک صلاح وقت ندیده عزیمت قندهار فرمودند.

دوران فلک که بی مدار ست زو گاه خزان گهی بهار ست
 این باده که روزگار دارد یک مستی و صد خمار دارد
 هم مهره دهد بدست و هم در گه شیشه تهی کند گهی پُر
 گر برد فراز از نشیبت هشدار که میدهد فریبت
 قلبی است مقاصد زمانه بگریز ازین قمار خانه
 هم قرعه بود سپهر و هم طاس افسون گری حریف شناس

۱ م ب: بماند
 ۲ م الف: ندارد
 ۳ م ب: اضافه
 ۴ م ب: مقامر

نقشی بمراد اگر نشیند صد نقش وغل بقرع چند

مخفی نماند در سالی که جنت آشیانی بولایت مالد یورفتند و باز آمدند و مرزا هندیال متوجه قندهار شد^۱ قراجه خان باستقبال وی بیرون آمده شهر قندهار تسلیم نمود و مرزا کامران برین حال اطلاع یافته متوجه قندهار گشته چهار ماه قلعه قندهار را محاصره نمود در آخر مرزا هندیال بحالت اضطرار رسیده^۲ صلح از حصار بیرون آمده و قندهار را مرزا کامران بمرزا عسکری داده غزنین را بمرزا هندیال سپرد و بعد از چند روز غزنین را نیز از وی تغییر داد مرزا هندیال چون دانست که مرزا کامران (بمرزا عسکری داده)^۳ بر سر نفاق است بحکم ضرورت ترک سلطانی^۴ داده در کابل منزوی گشت و مرزا کامران در کابل و قندهار و غزنین دم استقلال زده خطبه بنام خود خواند و چون درین وقت جنت آشیانی عزیمت قندهار نمودند مرزا شاه حسین با وجود امداد چند کشتی و سیصد شتر که بدان ازاب عبور نموده و تهمی اسباب سفر ساختند بمرزا عسکری و مرزا کامران کس فرستاده اعلام نمود که جنت آشیانی عزیمت قندهار نموده می آیند مرزا کامران بمرزا عسکری نوشت که سر راه ایشان را گرفته دستگیر سازد مرزا عسکری براه بی مروتی و کفران نعمت آمده چولی اوزبک را بجهت تحقیق راه پیشتر روان گردانیده خود نیز مستی بر آمد - چولی اوزبک که پرورده نمک جنت آشیانی بود بسرعت تمام خود را برای ایشان رسانید چون نزدیک بدولتخانه رسید اول در خیمه بیرم خان در آمده قصه آمدن مرزا عسکری بقصد ایشان رسانید بیرم خان همان لحظه بملازمت آمده حقیقت حال را معروض داشت فرمودند که رای آن نمیکند که ما بواسطه قندهار و کابل به برادران بی وفایان کنیم داعیه سیر و سفر عراق داریم تا خدا چه کند فی الحال خواجه معظم و بیرم خان را در طلب مریم مکانی و شاهزاده اکبر شاه فرستادند ایشان بجهت تمام رفته این خدمت را بجای آورده بملازمت رسیدند چون اسپ در سر کار کمتر بود از تودی بیگ اسپ طلبیدند آن بی مروت بی دولت این بار نیز در دادن اسپ مضایقه کرد و جنت آشیانی مریم مکانی را همراه برده و شاهزاده عالمیان را که یکساله بودند بواسطه حرارت هوا به اردو گذاشته بایست و دو کس که بیرم خان و خواجه معظم از ایشان بوده اند متوجه عراق شدند مرزا عسکری بعد

۱ م:ب: بود

۲ م:ب: سلطنت

۳ م:ب: اضافه

از زمانی به اردو نزدیک رسیده خبر یافت که ایشان بسلامت رفته اند جمعی را بفضبط اسباب و اموال اردو تعیین نموده روز دیگر از غایت بی حیای و بی آزرمی بدیوانخانه عالی فرود آمده تندی بیگ را گرفتار کرده محصلان تحقیق بیوتات بادشاهی برگماشت و اتکه خان را و شاهزاده جهانیان را پیش مرزا آوردند شاهزاده را بسلطان بیگم که کوچ او بوده به سپرد و او در لوازم تربیت و مهربانی بتقصیر از خود راضی نشد - آورده اند که چون جنت آشیانی بقصد عراق روان شدند راهی مشخص نبود چون پاره از راه رفتند با وی دوچار شده راهبری نمود بمشقت بسیار بقلعه بابا حاجی رسیدند ساکنان آنجا آنچه داشتند بر طبق عرض نهاده داد خدمت نیازمندی دادند خواهجہ جلال الدین محمود که از قبل مرزا عسکری تحصیل مال آنجای آمده بود سعادت ملازمت مستعد گشته از اسپ و شتر و استر و غیره از مایحتاج سفر پیشکش نمود چون بواسطه بی مروتی برادران و خویشان توقف در آن نواحی لایق ندیدند بطریق سرعت و تعجیل متوجه خراسان و عراق گشتند چون بولایت سیستان رسیدند احمد سلطان شاملو که از جانب شاه طهماسب حاکم آنجا بود استقبال نموده زیاده بوسع امکان خود بلوازم خدمت و مهمانداری قیام نموده عورات خود را برسم کنیزان بخدمتگاری مریم مکانی فرستاده و تمام اسباب خود را به پیشکش آورد آن حضرت مایحتاج ضروری را از وی قبول نموده باقی را بوی گذاشتند چند روز آنجا توقف فرموده براه هرات که شوق سیر آن شهر داشتند متوجه شدند در آنوقت سلطان محمد مرزا پسر بزرگ شاه طهماسب حاکم هرات بود چون از قرب وصول ایشان اطلاع یافت بعضی از امرای خود را با استقبال فرستاد بعد از آن خود نیز با توابع و لواحق با استقبال آمده در لوازم تعظیم و تکریم دقیقه مهمل و نامرعی فرو گذاشت و محمد خان تکلو که بمنصب اتالیقی شاهزاده مخصوص بود بلوازم مهمانداری بنوعی قیام نمود که (جمع) اسباب سلطنت مایحتاج سفر را سرانجام نمود چنانچه تا وقت ملاقات شاه طهماسب به چیزی دیگر احتیاج نینتاد و چون منازل و مقامات و باغات هرات را که لایق سیر و تماشا بود دیدند از آنجا کوچ کرده متوجه مشهد مقدس طوس شدند حاکم مشهد نیز آنچه مقدور بود در لوازم خدمتگاری سعی نمود همچنین بجکم شاه طهماسب در سر منزل و مقام حاکم آنجا (زیاده) بر آنچه مقدور داشت شرط مهمانداری بجای

آورد و چون به قزوین رسیدند بیرم خان را بملازمت شاه فرستادند کتابی مشتمل بر تهنیت قدوم مسرت لزوم و اظهار ذوق سرور از نزد شاه آورد و در وقت ملاقات شاه طهماسب در مراسم تجلیل و تعظیم دقیقه نامری نگذاشت^۱ و طوئی عظیم ترتیب داده آنچه لایق طرفین بود بتقدیم رسانید اتفاقاً در اثنای مکالمه شاه پرسید که سبب اینهمه شکست و تفرقه چه باشد^۲ جنت آشیانی گفتند که مخالفت و بیوفائی برادران ازین سخن بهرام مرزا برادر طهماسب آزرده خاطر گشته و کرد دشمنی و عناد بر بسته شاه را بران میداشت که آن حضرت را ضایع سازد شاه طهماسب سرعت و استعجال کار فرموده در مقام روان کردن جنت آشیانی (آمده)^۳ جمیع اسباب را مرتب ساخته و شاه مراد ولد خود را که طفل شیر خواره بود باده هزار سوار بکمک تعیین کرده روانه ساختند از آنجا کوچ بر کوچ آمده قندهار را محصر ساختند تا مدت سه ماه هر روز جنگ بوده جمعی کثیر از طرفین بقتل میر رسیدند بیرم خان با پلچی گری نزد مرزا کامران بکابل آمد مرزا کامران خانزا (ده)^۴ بیگم را همراه بیرم خان بقندهار فرستاد تا مصالحه دهد چون بیرم خان با تفاق خانزاده بیگم بقندهار بخدمت جنت آشیانی رسید مرزا عسکری درون قلعه همچنان در مقام جنگ و جدال بود درین اثنا خبر آمدن مرزا کامران بکوک مرزا عسکری شهرت گرفت لشکر قزل باش از طول ایام محاصره ملول شده قصد مراجعت کردند چون مرزا کامران نیامد و مرزا حسن^۵ خان و فضایل بیگ برادر منعم خان از مرزا کامران گریخته بخدمت^۶ آن حضرت آمدند و بعد از چند روز محمد سلطان مرزا و الغ مرزا و امرای دیگر نیز رسیدند و جماعه از قلعه بعضی حیلها بیرون آمده نیز بملازمت آمدند و (شرف اندوختند)^۷ میرزا عسکری در مقام اضطراب و اضطرار آمده طلب امان گرفت^۸ جنت آشیانی از کمال مروت او را امان دادند و بموجب مقرر تا سه روز اهل قلعه با اهل و عیال (در)^۹ بیرون آمدند و مرزا عسکری در کمال خجالت و انفعال بدرگاه آمده و از گذشته هیچ سخن در میان نیاوردند

۱	م ب: نگذاشته	۲	م ب: شد
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: اضافه
۵	م ب: حسین	۶	م ب: بملازمت
۷	م ب: ندارد	۸	م ب: کرد
۹	م ب: ندارد		

زدولاب چرخ آن کسان راست آب که آسان نیارند در خون شتاب
 چو دشمن زبون کرد احسان کنید بقدرت جوانمردی جان کنید
 چو مجرم بخواری شود عذر خواه برحمت کند آستین بر گناه
 ترا چون ز یزدان بزرگی عطاست بتجلیل رسم سیاست خطاست

جنت آشیانی قلعه را بعد از فتح با آنکه هیچ ولایت دیگر نداشتند بموجب عهد و وعده که کرده بودند بقزلباش سپردند اکثر امرای قزلباش که بکمک آمده بودند به عراق مراجعت نمودند مرزا عسکری نیز فرصت یافته بگریخت و جمعی کثیر تعاقب او نموده گرفته بدرگاهش آوردند حکم به حبس او کردند بعد از مدتی بعرض و تکلیف امرای دولت مصلحت وقت بران افتاد که قندهار را بالفعل از قزلباش گرفته (در بلخ) حواله بیرم خان نموده بجزوم تسخیر کابل کوچ کردند مرزایا دگار نارنا صر و مرزایا هندال با اتفاق یکدیگر گریخته از نزد مرزاکامران بملازمت آن حضرت آمدند میرزاکامران بالشکر و سامان خوب که داشت بقصد جنگ بیرون آمد و هر شب جمعی از لشکر او جدا شده نزد حضرت بادشاه جهان پناه می آمدند

اوجی که چو روزگار برگشت از من دل و بخت و یار برگشت
 مرزاکامران حیران و سراسیمه شده جمعی از مشایخ را بدرگاه فرستاده طلب عفو گناهان خود نمودند^۱
 (جنت آشیانی)^۲ گناه او را بشرط آمدن بملازمت عفو نمودند مرزاکامران قرار آمدن بخود داد و بقلعه ارک کابل گریخت و تمامه لشکریانش باردوی شاه می آمدند همان شب از راه بنی حصار بطرف غزنین فرار نمود جنت آشیانی به خرمی و مبارکی بشهر کابل در آمده جانی (تازه)^۳ در قالب اهل کابل در آوردند و چون شب شد کابلیان از غایت شوق تمام شهر را از افروختن چراغ روشن ساخته بودند

شب سیاه ز فروغ بیاض دیوارش مؤذنان را از صبح در گمان انداخت
 جنت آشیانی دیده بخت بدیدار مبارک شاهزاده عالمیان جلال الدین محمد اکبر روشن ساخته زبان

۱ م.ب: اضافه ۲ م.ب: کرد
 ۳ م.ب: اضافه ۴ م.ب: ندارد

بشکرگزاری حضرت باری بکشادند و شاهزاده عالمیان در آنوقت بسن چهار سالگی و دو ماه بودند و کان ذلک فی ثلث و خمسين و تسمایه مردم خود را که در قند ہار گذاشته بودند طلبیدہ در مقام آسایش و عیش و عشرت نشستند

زین عافیت^۱ کہ بادشہ کامگار یافت بشگفت باغ دہرواز آنگہ^۲ بہار یافت

بعد از ان تادہ سال بجهت تشویش مرزا کامران و دیگر برادران و مخالفت امر او سلاطین کہ گاہی با پنجانب می آمدند و گاہی با پنجانب میرفتند بر سر کابل و قند ہار و غزنین و بدخشان جنگ و جدال و تفرقہ و پریشانی راہ یافت کہ از جہت اطالت یا وحشت آن زبان قلم کاتب حروف این منتخب از تحریر و تقریر آن قضایا و واقعات کہ مورخان دیگر متصدی ضبط و بیان آن شدہ اند قاصر و کلیل آمدہ در آخر کہ مرزا عسکری وفات یافت و مرزا ہندال کشتہ شد و مرزا کامران را بعد از آمدن وی نزد سلیم خان (لودی)^۳ بہندوستان و رجوع نمودن بولایت و کثرت نقض عہد میل در چشم کشیدہ بکہ معظمہ بفرستادند و باستماع خبر مردن شیرخان و پسرش سلیم خان و وقوع تفرق و اختلاف در میان افغانان قدوم ہندوستان و فتح این ولایت تقسیم یافت آوردہ اند کہ در وقتی کہ جنت آشیانی عزیمت ہندوستان در خاطر اشرف داشتند قرار دادند کہ سہ کس کہ از پی ہم بنظر در آیند نام ایشان پرسیدہ تفاؤل گرفتہ شود اول کسی کہ پیش آمد نام او پرسیدند (گفت نام من دولت خواجہ است چون پارہ راہ رفتند دہقانی دیگر)^۴ پیش آمد نام او پرسیدند نام خود مراد خواجہ گفت فرمودند چہ خوش باشد کہ مرد سیوم را کہ پیش آید^۵ نام سعادت خواجہ باشد چون پارہ راہ طی شد شخصی پیش آمد کہ نام او سعادت خواجہ بود ہمکنان ازین قصہ غریب بہ تعجب نمودہ بفتح ہندوستان بشارت یافتہ قوی دل گشتند^۶ در سنہ احدی و ستین و تسمایہ پای دولت برکاب مراد آوردہ سعادت عازم تخیر ہندوستان شدند و چون بہ پشاور نزول اجلال فرمودند بیرم خان کہ اورا بحکومت قند ہار گذاشتہ بودند حسب الحکم بملازمت رسید و رایات عالی از آب سند گذشتہ خانخانان بیرم خان را و خضر خواجہ خان و تردی بیگ خان و اسکندر سلطان را با جمعی دیگر پیشتر فرستادہ کوچ کوچ متوجہ لاہور شدند افغانان کہ در لاہور بودند بوصول کوکب ہمایونی خبردار شدہ فرار نمودند

۱	مب: عاقبت	۲	مب: باغ دھرو
۳	مب: اضافہ	۴	مب: اضافہ
۵	مب: آمد	۶	مب: شدند

بیا که کوکب اقبال بادشاه رسید نوید فتح و بشارت بمهر و ماه رسید
 آنحضرت بی منازع و مزاحم بشهر لاهور در آمده امرای عالی مقدار را بجانب جالندروسر هند و حصار
 فرستادند جمیع پرگنات و مواضع بی محاربه و مجادله بدست تصرف اولیای دولت قاهره در آمد درینوقت جمعی از
 افغانان بسرداری شهباز خان و نصیر خان افغان در دیپالپور جمع آمدند بعد از اطلاع برین حال (میر) ابوالمعالی و علی قلی سیتانی را بدفع ایشان فرستادند بعد از اشتغال نایره محاربه افغانان شکست یافتند و اموال و
 اهل عیال ایشان بغارت رفت و اسکندر خان افغان که دعوی بادشاهی کرده دہلی را در تصرف خود داشت سی
 ہزار کس را بدفع امرای بر سر هند فرستاده (ہنگامہ جنگ گرم) ساختہ ایشان نیز با وجود کثرت سپاہ ہزیمت
 خوردہ روی بفرار نہادند فتحی عظیم روی نمود و فیل و اسب و اسباب بسیار در دست لشکر منصور در آمد و اسکندر خان
 افغان چون بر شکست لشکر خود مطلع گشت با ہشتاد ہزار سوار و فیل بیشمار و توپخانہ بسیار بعزم انتقام روان شدہ بہ
 سر ہند رسید و بر معسکر خود خندق و قلعہ مرتب ساخت جنت آشیانی نیز نہضت فرمودہ بمقابلہ آمدند

بر افرخت رایت بر آہنگ رزم بکین سکندر قوی کردے عزم
 بہ شیر افگنی قصد بد خواہ کرد چون شیری کہ آہنگ رو باہ کرد
 بعد از آنکہ تا چند روز مکرر از طرفین جوانان کار طلب داد مردی و مردانگی دادہ بودند روزی کہ نوبت
 قراولی بملازمان شاہزادہ عالمیان جلال الدین محمد اکبر بود جنگ صف روی داد از یکطرف خانخانان بیرم
 خان و از جانب دیگر اسکندر خان و عبداللہ خان اوزبک و دیگر امرابر مخالفان (حملہ کردہ و لوازم شجاعت و
 دلاوری فوق الحد بجا آورده بانکہ مردم شکست دادند و بعد از فرار لشکر مخالفان) کتقا قب نموده بسیاری از
 ایشان را بقتل آوردند و غنیمت بیشمار بدست آورده مظفر و منصور بملازمت (آن حضرت) شدہ آمدہ مورد
 مرحام و اشفاق شدند و فتحنامہ بموجب حکم بادشاهی بنام نامی شاہزادہ عالمیان بہ اطراف و اکناف فرستادند و
 اسکندر خان اوزبک متوجہ دہلی گشت و آن حضرت نیز در شہر رمضان بدہلی تشریف آورده متمنای عالمی را بعد

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: کرده	۴	مب: ندارد
۵	مب: اضافه		

از عمری برآورده زنگ از دلها زدودند و آنانکه در رکاب ظفر انتساب در سخنها ملازمت و مداومت نموده بودند نوازشهای یافته هر یک حاکم ولایت گشته داد عیش و عشرت دادند خانخانان بزم خان را بمنصب اتالیقی شاهزاده عالمیان سرافراز ساخته در رکاب دولت آن حضرت بدفع اسکندر افغان تعیین فرمودند در اثنای آنکه خاطرها جمع شده غم و محنت رخت از دلها بیرون نهاده و حرقت فرقت هندوستان بزالال وصال مراد و مقصود فرو نشسته بود حضرت جنت آشیانی هفتم ربیع الاول سنه مذکور نزدیک غروب بر بالای بام برآمده لحظه ایستاده سیر و تفریح هوای دریای جون میکردند و بوقت فرود آمدن موزن بانگ نماز شروع کرد و آن حضرت برای اقامت سنت تعظیم اذان بنشستند و بوقت برخاستن پای مبارک لغزیده بر زمین افتادند غریب از جان دلخواهان برخاست و در یازدهم ماه ربیع اول سنه ثلث و ستین و تسعمایه بوقت شام^۱ داعی حق را اجابت فرموده روح پرفروش جنت آشیانی پریده در جنت آشیانه ساخت انالله وانا الیه راجعون

دل بسته روزگار زرق شدن با شیفته بقای جون برق شدن
چون مردم ناشناور اندر گرداب دستی زدنت و عاقبت غرق شدن

مدت سلطنت نصیر الدین محمد همایون بادشاه بیست و شش سال بوده سال پیش از ملک افغان سلطنت کردند و شانزده سال در تفرقه و پریشانی گذشت شش هفت ماه دیگر بهند و ستان معاودت فرموده و کامرانی کرده از عالم فانی بعالم باقی رحلت فرمودند ذکر احوال شیرخان^۲ چون حدوث امر سلطنت افغانه در اثنای ایام دولت همایونی شد ایراد آن در آنجا موجب اختلال کلام و برفاقتن سخن از اتساق و انتظام بود لاجرم بعد از ذکر جنت آشیانی و پیش از ذکر جلوس بندگان حضرت بادشاهی خلد اللہ فی مرضه ملکه و سلطانه با لزوم فاصله بالا جنی بضرورت وقوع یافت و الضرورات تیج المحظورات و چون رسیدن شیرشاه بذروه دولت و سلطنت از حقیض فقر و نیستی بود که باعث ظهور قدرت الهی است عز شانه ذکر احوال او از ابتدا مناسب آمد

تو هر ذره را که برگیری از خاک بیکدم بر اوج سپهرش رسانی
اصل نام او فرید است و نام پدر او حسن و حسن از طایفه افغان سورا است وقتی که سلطان بهلول

بدولت و سلطنت رسید افغان بسیار از روه که مسکن افاغنه است طلب داشت دران ایام پدر حسن که ابراهیم نام داشت بهندوستان آمده نوکری امرای سلطان بهلول میکرد روزی چند در حصار فیروزه و مدتی چند در نارنول گذرانید چون نوبت دولت سکندر بن بهلول رسید حسن سورد ملازمت جمال خان پانصد کس را همراه او ساخته و پرگنه سهرام و خواص پورتانده در جاگیر اوداده تعیین نمود و این حسن را هشت پسر بود فرید و نظام از یک مادر بودند و مادر ایشان از نسل افغان بود و دیگر پسران از کنیزکان بودند و فرید کلا نترین فرزندان حسن بود و حسن را بوالده فرید چندان الفت نبود و نسبت به دیگر فرزندان بوی تو جہی و عنایتی کمتر داشت و فرید از پدر رنجیده و ملازمت او را گذاشته در خدمت جمال خان رفت حسن بجمال خان عرض داشت که فرید را تسلی کرده نزد من بفرستند که چیزی بخواند و تعلیم آداب خدمت ملوک کند جمال خان هر چند او را تکلیف کرد که در خدمت پدر رود قبول نکرد و گفت که جوینور شهر بزرگ است و اینجا علما بسیارند همین جا با طالب علمی مشغول میشوم مدتی آنجا بود و پاره از صرف و نحو تا کافیہ و از کتابهای نظم بوستان و گلستان و سکندرنامه که خواندن آن در دیار هندوستان متعارفست بخواند و از سیر و تواریخ نیز قوفی بهم رسانید بعد از چند سال که (حسن به جوینور آمد خویشان در میان آمده کلفتی که میان پدر و پسر بود رفع نموده فرید را در ملازمت) ^۱ حسن بردند و او شقداری جاگیر خود را بفرید سپرد۔ فرید بمقتضای عقل و دانائی که داشت چنان تردد نمود و کار حکومت جاگیر و تعمیر ولایت وقع متمردان کرد که موجب حیرت و غیرت جاگیرداران آن نواحی شد پدر او را تحسینها کرد و خوشحال گشت و حسن را کنیزکی بود که از اوسه پسر بود سلیمان و احمد و فرید مد او یان کنیزک میل و محبت با فرط داشت روزی آن کنیزک بحسن گفت که تو وعده کرده بودی که چون پسران تو بالغ و لایق خدمت شوند دار و غلگی جاگیر خود را بآنها خواهم سپرد حالا وقت ایفای آن وعده است حسن بجهت ملاحظه خاطر فرید و حسن تردد (او) ^۲ این معنی را موقوف میداشت روزی بحسن ادا ^۳ اظهار این معنی به فرید کرد و گفت که چنانچه تو کاردان و صاحب تجربہ

۱ م ب: بفرستید
 ۲ م ب: اضافه
 ۳ م ب: اضافه

شده میخواستیم که برادران تو نیز شوند اگر چند روزی حکومت و شقداری جاگیر با ایشان سپرده شود کوفتی بخاطر تو نرسد که آخر قایم مقام (من) ۱ تو خواهی بود چون حکومت پرگنات بسلیمان و احمد قرار یافت فرید ملازمت پدر را گذاشته با گره رفت و نزد دولت خان که از امرای کبار سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر بود آمده اختیار ملازمت کرد و او را بزرگ خدمت و تردد از خود راضی و خوشنود ساخت روزی دولت خان از وی پرسید که تو هر مطلب و مدعا که داری بگو ما بتقدیم رسانم گفت پدر من پیر شده و بدست سحر و جادوی کنیزک ہندیہ مبتلا است و بجهت سحر و اختلال عقل و ضبط و ربط کار و بار جاگیر او خراب است اگر (در وقت نیک) ۲ بعرض سلطان (ابراہیم) ۳ رسانیده حکم گیرند تا آن پرگنات بمادو برادر عنایت شود یک برادر با پانصد سوار ہمیشہ در خدمت سلطان باشد و برادر دیگر سرانجام جاگیر ۴ و سپاہی نموده در خدمت پدر باشد روزی دولت خان این سخن بعرض سلطان ابراهیم رسانید (سلطان) ۵ فرمود بدمردیست که گلہ و شکایت از پدر دارد تا آنکہ حسن پدر او ہمدین (اثنا) ۶ فوت کرد دولت خان در وقت نیک بعرض رسانیده فرمان حکومت سہرام و خواص پور تانہ در جاگیر فرید و برادر او گرفت و وی بسر انجام سپاہی و رعیت مشغول شد سلیمان با و مقاومت نتوانست نمود فرار نموده در خدمت شخصی دیگر رفت در اثنای این حال ورود عسا کر منصورہ محمد بابر بادشاہ و واقعہ سلطان ابراهیم ساخ شد چون خبر کشتہ شدن سلطان ابراهیم شنید بملازمت بہادر خان ولد دریا خان نوحانی کہ در زمان سلطان ابراهیم خود را سلطان محمد خطاب دادہ و ولایت بہار و سنبل گرفتہ لوای سلطنت برافراختہ بود آمدہ در سلک نوکران وی منتظم گشتہ روزی سلطان محمد بشکار رفتہ بود ناگاہ شیری پیدا شد فرید بہ شیر مقابل شدہ بزخم شمشیر ہلاک ساخت سلطان محمد اورا شیر خان خطاب دادہ مقرب و مخصوص خود گردانید محمد خان کہ از امرای (معتبر) ۷ سلطان محمود بود و حاکم جونہ بود مزاج اورا نسبت بشیر خان منحرف گردانیدہ برادران اورا سلیمان و احمد خواست (کہ در جاگیر باوی شریک گردانیدہ و آنچه از حصہ در رسد او بیاید

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: جاگیر
۵	م ب: ندارد	۶	م ب: اضافه
۷	م ب: اضافه		

بایشان بدانند که شیرخان گفت که این روانیست که ملک کسی باشد ولایت هندوستانست هر که بادشاه جاگیر را بدو باو تعلق دارد و من بحکم سلطان ابراهیم سهرام و خواص پورتانده را متصرفم محمد خان شادی نام غلام خود را بکمک سلیمان و احمد بر سر شیرخان بفرستاد شیرخان نیز غلام خود را که سکه نام داشت پدر (خواص) سلطان مشهور در مقابل شادی و سلیمان نامزد کرد ملک سکه جنگ برآمده بقتل رسید شیرخان از محمد خان رنجیده عزیمت ملازمت سلطان جنید برلاس که از جانب بابر بادشاه حکومت کره و مانکپور داشت نمود چهار سال رسل و رسایل بخدمت سلطان جنید عهد و قول گرفته آمد و پیشکش بسیار گذرانید و از سلطان جنید فوجی بکمک گرفته بجای خود رفت و بامحمد خان جنگ کرده هزیمت داد محمد خان گریخته بکوه رهناس در آمد شیرخان پرگنه چون که جاگیر محمد خان بود و پرگنه دیگر را متصرف شد و کولمیان را با انواع خدمتگاری و دلجوئی و انعام و اکرام و تحف و هدایا لایق بخدمت سلطان جنید (برلاس) فرستاد و اقوام و قبیله خود را که گریخته در کوه آمده بودند طلب داشته جمعیت تمام پیدا کرد و محمد خان پیغام کرد که غرض من انتقام و تادیب برادران بود شما بجای عم معید از تنگی کوه برآمده پرگنه خود را متصرف شوید مرا پرگنه خود و آنچه خالصه سلطان ابراهیم بدست آمده بسنده است شیرخان محمد خان را ممنون و مرهون احسان خود ساخته خاطر از جانب مخالفان جمع کرده و نظام برادر خود را در جاگیر خود گذاشته بخدمت سلطان جنید برلاس به کره رفت و در صحبت او شده بملازمت ظهیرالدین محمد بابر بادشاه آمده بترکیف و سفارش سلطان جنید داخل ملازمان خاص شد و در سفر چندیری در رکاب ظفر انساب بود چون چندگاه در لشکر گذرانید و طرز و طرح روش و سلوک مغول را مشاهده کرد روزی بایاران خود گفت که مغول را از هندوستان بیرون کردن آسان است بادشاه ایشان خود بمعاملات کمتر میرسد و کار و بار سلطنت بوزرای گذارد و وزیر را بمقتضای رشوت کار کرده حق سلطنت چنانچه مصلحت و شرط دولت خواهی است بجای نمی آرند عیب افغانان همین است که باهم نفاق دارند براه اتفاق و التیام نمیروند اگر مراد دسترس باشد افغانان را متفق و ملتزم ساخته و نفاق از میان ایشان برداشته مغل را ازین ولایت بدر میتوانم کرد گویند روزی

۲ م.ب: اضافه

۱ م.ب: اضافه

۳ م.ب: اضافه

در مجلس فردوس مکانی در وقت طعام خوردن طبق ماهیچه پیش شیر خان نهاده بودند چون (شیر خان) ^۱ در خوردن ماهیچه خود را عاجز یافت کاردکشیده و ماهیچه را ریزه ریزه ساخته بقاشق خوردن گرفت حضرت بادشاه بر این حال واقف شده بمیر خلیفه گفتند که این افغان غریب کاری (کرده) ^۲ و طرفه حیلہ برانگیخت و نیز از مشاهده بعضی اوضاع وی و استماع اخبار معاملات که با محمد خان کرده بودند و بزرگی و حیلہ گری و داعیہ ملک ستانی تفرس نمودند و شیر خان را نیز و اہمہ ^۳ بران داشت کہ بنظر غیرت در وی می نگرند و ہم زبانی فردوس مکانی با امیر خلیفہ کہ در باب او بطرز خاص کردند علاوہ و باعث ازدیاد و اہمہ شد همان شب از لشکر بادشاه فرار نموده بہ جاگیر خود رفت و بسطان جنید برلاس بتواضع و تکلف تمام نوشت کہ محمد خان بسطان محمد گفته است کہ شیر خان پیش مغلان رفتہ است بر سر پرگنات او فوج باید فرستاد و من چون میدانستم کہ رخصت من زود میسر نخواہد شد وقت تنگ شدہ بود باین سبب خود را بسرعت باستعجال بجایگیر خود رسانیدن از ضروریات دانستم ^۴ و مرا از مرہ دولت خواہان بیرون ندانند القصہ چون شیر خان از جانب مغول مایوس و متوہم شد اتفاق برادر باز پیش سلطان محمد رفتہ نواز شہا یافت و سلطان محمد او را اتالیق پسر خود کہ جلال خان نام داشت کرد ہمدران ایام سلطان محمد فوت کرد و جلال خان خردسال قائم مقام او شد والدہ جلال خان تمامہ مہمات را از پیش خود گرفتہ باتفاق شیر خان حکم رانی میکرد و چون مادر جلال خان نیز فوت کرد حکومت ولایت بہار من حیث الاستقلال بر شیر خان قرار گرفت مخدوم عالم کہ از امرای بنگالہ بود و حکومت حاجی پور داشت با شیر خان رابطہ محبت و موافقت بہم رسانید سلطان بنگالہ از او خاطر بد کردہ قطب خان را کہ از امرای کبار او بود بتخیر ولایت بہار و استیصال مخدوم عالم فرستاد شیر خان ہر چند از در صلح می در آمد و التیام می نمود فایدہ نمیکرد آخر بحکم ضرورت با وی قرار محاربہ دادہ جنگ عظیم نمودہ غالب آمد و فیل (خزانہ) ^۵ و حشم بنگالہ بدست تصرف شیر خان در آمدہ سبب از دیاد قوت و غلبہ او شد و چون نوحانیان کہ امرای لشکر جلال خان بودند با شیر خان (در مقام حسد و عناد

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: و اہمہ	۴	مب: دانستہ
۵	مب: ندارد		

و نفاق آمده شیرخان (ملک در مقابل) (مغل) ۱ گداشته جلال خان را بران داشتند که ولایت بهار را بحاکم بنگاله داده نوکراوشوند سلطان بنگاله لشکر بر سر شیرخان (فرستاد شیرخان) ۲ نیز بمدطالع و نیروی بخت پیاده و سوار و فیلان و توپ و تفنگ ترتیب داده مقابله نموده فتح یافت و تمام حشم و فیلان و توپخانه سلطان بنگاله بدست شیرخان در آمد و ملکتی دیگر حاصل شد و ملک بهار صافی شد و استعداد سلطنت بهم رسید گویند در آنوقت تاج خان نامی که از جانب سلطان ابراهیم لودی حکومت قلعه چنار داشت قلعه را ضبط کرده مانده بود و هیچ کس متعرض بحال او نشده و او را زنی بود لاد ملک نام عقبه که با وی نهایت میل و محبت داشت پسران وی که از زنان دیگر بودند بجهت غیرت ۳ و حسد در مقام کشتن آن زن بودند اتفاق یکی از ایشان که کلانتر از همه بود شمی شمشیری به لاد ملک انداخت و زخم کاری نیامد غوغا افتاد که لاد ملک را کشتند تاج خان شمشیری برهنه در دست خود را بر سر آن پسر رسانید آن پسر چون یقین داشت که از دست پدر خلاصی ممکن نیست بر قتل پدر مبادرت نموده پدر را بکشت شیرخان بعد از کشته شدن تاج خان آن زن را در نکاح خود در آورد قلعه چنار را متصرف گردید

چو هنگام رسیدن در رسد تنگ بمردم خود کند کام دل تنگ ۴
 ز ایمانی رساند دیده را نور که نظاره میسر نبود از دور

در اثنای این حال سلطان محمود بن سلطان سکندر از سه افواج قاهره فردوس مکانی بابر بادشاه پناه به رانا سانگا برده با اتفاق رانا سانگا و حسن خان میواتی و جماعه دیگر از اشرار (برسر) ۵ فردوس مکانی آمده در قصبه سیکری جنگ کرده شکست یافته بود چنانچه در ذکر بابر بادشاه سبق بیان یافت و اکثر امرای کبار لودیان که در ولایت پتنه اجتماع نموده بودند سلطان محمود را طلبیده بالشکر بسیار بولایت بهار در آمدند چون شیرخان دید که بجهت توره و تزک افغانان را متابعت و موافقت سلطان محمود چاره نیست بی علاج شده بملازمت او شتافته در حوزه اطاعت و انقیاد او در آمد و درین اثنا فردوس مکانی بدار آخرت رحلت کرده و نصیرالدین

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: ندارد	۴	مب: عزت
۵	مب: آهنگ	۶	مب: ندارد

همایون بادشاه بر تخت سلطنت نشسته بود سلطان محمود متوجه جوینور شده امرای همایون بادشاه را که در جوینور بوده اند برداشته جوینور (ونواجی آن را در تصرف خود در آورده و افغانان جوینور) ^۱ تا لکهنوتی متصرف شد درینوقت جنت آشیانی درنواجی کلینجر تشریف داشتند چون خبر غلبه و استیلا ی افغانه بعرض رسید عنان عزیمت بدفع و رفع این طایفه منعطف ساختند شیرخان چون از کلانی بیگ بایزید که سردار لشکر سلطان محمود بود در تاب بود از (جنت آشیان) ^۲ همراه روش کار غلبه مغلان را فهمیده بود در خفیه بمیر هندو بیگ که سپه سالار لشکر جنت آشیانی بود پیغام کرد که چون من پرورده دولت حضرت فردوس مکانی ام در لوازم دولت خواهی و ظفر طلبی بندگان (حضرت) ^۳ درگاه تقصیر نخواهم کرد در وقت کارزار با فوج خود طرح داده از میان بدر خواهم رفت چون صفوف طرفین آراسته شد بموجب گفته خود عمل نموده با فوج خود بدر رفت و بدر رفتن فوج او باعث ویرانی تمامه لشکر شد و جنت آشیانی بفتح و فیروزی اختصاص یافتند سلطان محمود بولایت پتنه رفته گوشه گرفت و ترک سپاهگری داد تا در سنه تسع و اربعین و تسعمایه در گذشت جنت آشیانی بعد از فتح متوجه آگره شدند و امیر هندو بیگ رانزد شیرخان فرستادند که قلعه (چنار ابا ولیای دولت) ^۴ که حواله بسپاردش شیرخان در فرستادن ^۵ قلعه حیل و عذر آورد و امیر هندو بیگ مراجعت نموده بدرگاه آمد جنت آشیانی بشنیدن این خبر عزیمت فتح چنار نموده جمعی از امرار پیشتر فرستادند که رفته بحاصره اشغال نمایند شیرخان عرضه داشت فرستاد که من بمدد توجه فردوس مکانی باین مرتبه رسیده ام و در جنگ سلطان محمود و بین بایزید سبب فتح آنحضرت من بوده ام اگر چنار را به من مسلم دارند قطب خان پسر خود را با فوج کلان بخدمت فرستاده لوازم خدمتگاری بجای آرم چون غلبه و استیلا ی سلطان بهادر گجراتی بمسامع علیه رسیده (بود) ^۶ درینوقت نرمی و مدارا مصلحت نموده شیرخان پسر خود را قطب خان با عیسی حجاب که بمنزله وزیر او بود بملازمت فرستاد و جنت آشیانی مراجعت نموده بجانب گجرات توجه فرمودند و قطب خان ولد شیرخان تا گجرات همراه بود و از گجرات فرار نموده پیش پدر آمد درین

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: نماید	۶	مب: دادن
۷	مب: اضافه		

مدت شیرخان ولایت بهار را صاف ساخته و لشکر جمع کرده قوت و شوکت تمام بهم رسانید و چون جنت آشیانی از سفر گجرات معاودت نموده با گره آمدند و خبر طغیان و غلبه شیرخان را شنیدند بدفع اورایات جهان گشای بجان چنار در حرکت آوردند شیرخان غازی سور و جمعی دیگر را بحر است قلعه چنار گذاشته بجان بکوستان چهارکنده رفت چون ششماه بحاصره قلعه گذشت و رومی خان که صاحب اہتمام توپخانه بادشاهی بوده در دیار سرکوبها گذاشته اہل قلعه را از بون ساخت و از روی صلح قلعه بتصرف اولیای دولت در آورده بجان بنگالہ نہضت فرمودند^۱ و تتمہ آن^۲ قضیہ از ابتدای غلبہ شیرخان در مہم چوسا تا رجوع جنت آشیانی بجان بکرو تتمہ سابقا مرقوم کلک بیان شدہ است و از عجایب مکر و میل شیرخان گرفتن قلعه رہتاس است کہ بمحانت و ارتفاع از سایر قلاع ہندوستان امتیاز تمام دارد و آنچنان بود کہ چون جنت آشیانی از کرہی گذشتند شیرخان شہر گور را خالی کردہ بجان چہارکنہ رفت و بہ راجہ قلعه رہتاس پیغام کرد کہ چون مغلان از عقب من میرسند اگر بجهت زن و فرزند من در قلعه جای دہی موجب منت و التیام و اتفاق دایمی خواہد شد و بحرف و حکایت زبانی اورا راضی ساخت و یکہزار دولہ ترتیب دادہ و در ہر دولہ جوان مردانہ انتخابی با سلاح در آورده بالای قلعه فرستاد و در چند دولہ کہ در پیش بود عورات را در آورده و چون در بانان قلعه تفحص دولہا بنیاد نہادند شیرخان بہ راجہ پیغام فرستاد کہ مناسب نیست کہ مردم بیگانہ مستورات را بہ بیند این معنی سبب عزت و ناموس مای شود راجہ منع تفحص نمود و چون دولہا بہ تمام در قلعه درآمدند افغانان ادوات^۳ حرب گرفتہ متوجہ خانہ راجہ شدند و جمعی خود را بدروازہ رسانیدند شیرخان (نیز)^۴ با افواج مستعد شدہ خود را بدروازہ رسانید و یکبار در آمدہ و قلعه را متصرف شدہ و بسیہا و عیال خود و افغانان دیگر را در قلعه مذکور گذاشتہ بخاطر جمع بکار محار بہ و ملک ستانی مشغول شد القصہ چون امر او بندگان ہمایون بادشاہ بعد از ہزیمت متوجہ لاہور شدند شیرخان تالاہور تعاقب نمود و جنت آشیانی بجان سند روان گشت شیرخان تا خوشاب رسیدہ و حوالی کوه بالانہ را ملاحظہ کردہ در جای کہ فی الحال قلعه رہتاس است طرح قلعه انداختہ خواص خان و ہیبت

۱	مب: دریا	۲	مب: نمودند
۳	مب: این	۴	مب: آلات
۵	مب: ندارد		

خان نیازی بالشکر بسیار گذاشته بجانب هندوستان مراجعت کرد و خود را شیرشاه لقب کرده بر تخت سلطنت دہلی نشست و خطبہ و سکہ بنام خود کرد سکہ مس کہ الآن بلفظ شیرشاهی مذکور گرد ساخته اوست بعد از آن بجانب بنگالہ بدفع بعضی فتنہا کہ متوہم داشت نہضت نموده و تہانہا نشانہ با گره مراجعت کرد و در سنہ تسع و اربعین و تسعمایہ بعزیمت تسخیر ولایت مالوہ حرکت نمود چون بگوالیار رسید شجاعت خان کہ از امرای او بود قلعہ را در محاصرہ داشت ابوالقاسم بیگ کہ از قبل جنت آشیانی در قلعہ بود فرو آورده اورا دید چون شیرشاه بمالوہ رسید ملوہ خان حاکم مالوہ کہ از نوکران سلاطین خلج بود از راہ صلح رسیدہ (بی طلب) بلہ بایلغار آورده اورا دید و بعد از چند روز بوہم و ہراس کہ بخاطر اورا ہ یافت فرار کرد و شیرشاه حاجی خان را بحکومت مالوہ گذاشتہ شجاعت خان را نیز در سرکار ہتوانس جاگیر کردہ ہمانجا گذاشتہ متوجہ رتنپور گردید متعاقب این حال ملو خان باز آمدہ جنگ کردہ از پیش حاجی خان و شجاعت خان شکست یافت چون فتح بنام شجاعت خان شد شیرشاه حاجی خان را پیش خود طلبیدہ حکومت مالوہ را بنام شجاعت خان مقرر گردانید چون قلعہ رتنپور رسید ایلچیان چرب زبان فرستادہ قلعہ را از گماشتہای سلطان محمود خلجی بدست آورد و از آنجا با گره آمد و بالجملہ شیرشاه مدت یکسال در آگرہ قرار گرفتہ سرانجام ملک و ولایت نمود و بہ ہیبت خان حکم فرستاد کہ ملتان را از دست ملو خان بر آورده متصرف گردد اورا رفتہ بفتح خان جنگ کرد و غالب آمد و ملتان را مستخر ساخت و در سنہ خمسین و تسعمایہ جمعہ قلع پورن مل ولد راجہ سہدی کہ در قلعہ رائسین غلبہ و استیلا یافتہ اکثر پرگنات نواحی را متصرف شدہ بود و دوی ہزار عورات ہندیہ و مسلمہ سیدہ را در حرم خود در آورده داخل پاتران رقا ص گردانیدہ بحصب و جمعیت مسلمانی بہ تسخیر قلعہ رائسین پرداخت چون مدت محاصرہ بامتداد کشید سخن صلح را در آورده و عہد و پیمان بستہ پورن مل را و عمیال و بسیہای او را با چہار ہزار راجپوت نامی از قلعہ فرود آورد و بعضی علما با وجود عہد و پیمان بقتل او فتوی دادند تمام لشکر و فیلان کوہ پیکر را آراستہ بر سر منزل پورن مل فرستادہ احاطہ کرد در راجپوتان دل بر مرگ نہاد کارزاری از حد اندازہ بیرون نمودند و زنان و فرزندانش خود را کشتند و سوختند و ہمہ معدوم شدند بعد از ان مراجعت با گره

نموده و چند ماه قرار گرفته متوجه تسخیر ولایت ماروار شد و در (هر یک) منزل گرد لشکر خود قلعه و خندق بر آورده و لوازم حزم و احتیاط بتقدیم میرسانید و این عادت و قاعده او بود چون بزمین ریگستان رسید و ساختن قلعه مستعد رگشت فرمود که جو الهها بردیگ کرده بالای هم نهاده قلعه میساختند اول بر سر مالد یوک که در میان راجها بکثرت لشکر و حشم ممتاز بود رفت درین وقت پنجاه هزار (سوار) ۱ راجپوت پیش مالد یو جمع گشتند شیرخان مدت یکماه در نواحی اجمیر با مالد یو مقابله داشت آخر از زمان امرای مالد یو بجانب خود خطها نوشته نوعی ساخت که خطها بدست مالد یو افتاد و بیم و هراس بیقیاس برای مذکور راه یافته بقلعه جوده پور رفت هر چند راجپوتان گفتند که این عمل نتیجه مکر و تدبیر افغانست رای مالد یو تسلی نشده قرار بر جنگ نتوانست داد در آخر کوکونها نام که از کبار امرای او بود با بیست هزار راجپوت از وی جدا شده در مقابله لشکر اسلام آمده اراده بشخون نمود به شب راه غلط کرد و قریب بصبح به پنج شش هزار سوار رسیدند و جنگ صعب و کارزار غریب نموده اکثر ایشان بقتل رسیدند بعد ازین فتح بجانب قلعه (کلینجر که محکم ترین قلاع است نهضت کرد و راجه) ۲ کلینجر در مقام مخالفت شده متحصن گشت لشکر اسلام قلعه را مرکز وارد در میان گرفته بساختن سرکوب و سباباط اشغال نمود چون سباباط بقلعه رسید از اطراف جنگ انداختند در جای که شیر شاه خود ایستاده بود هتاه پراد روی تفنگ فرمود او بان درون قلعه می انداختند ناگاه یک حقه برد یوار خورده برگشت و شکسته در میان هتاه افقادی تشی عظیم در گرفت و شیر شاه که در آنجا ایستاده بود بسوخت تا آخر دم حیات که شعوری داشت فریاد کرده لشکر را بر جنگ ترغیب مینمود و مقربان خود را بتاکید و اهتمام جنگ میفرستاد و میگفت که تا این قلعه فتح نشود من مردنی نیم در آخر آن روز خبر فتح قلعه شنیده و دیعت حیات بقالبض ارواح سپرد

بس سر که بر اوج آسمان سود کلاه وز قوت پای بر فلک راند سپاه
 شد سوخته خرمن آخر از برق اجل خاکستر او نماند افتاده بر راه
 مدت پادشاهی او پنج سال بود ایام حکومت دولت پانزده سال و شیر شاه مردی بود بعقل و دهاک در

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: اضافه
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: دو مار

کارسازی و تجربه کاری و اصابت تدبیر امتیاز تمام داشت و در ضبط مملکت و بسط قواعد سلطنت و معدلت یگانه بود چون بر تخت سلطنت عهد کرد که هر که پیش او بیاید بملاحظه علم و استحقاق (محروم) نگذرد و اگر چه زمینها با همه بسیار نمیداد اما محروم هم نمیکذاشت و در تفاوتی که در دادن زمین با همه نهادی ادعا چنان کردی که هر چه بر زبان من از غیب میرود حکم میکنم مراد آن اختیاری نیست بارها تمنعنی را بطریق قرعه امتحان کرده اند و چون اینهمه یک ولایت از نظرش میگذشتند همه را وداع میکرد بعد از ایشان یکفرمان سه بندی نویسانیده پیش شقداران ولایت میفرستاد تا اصلاً زحمت و مشقت در دست ساختن نمی کشیدند و قاعده^۱ او که مبلغ نقد نصف^۲ آنچه زمین داده انعام میفرمود چنانچه اگر صد بیگه میداد و ویست رویه بالای آن بطریق انعام و خرج راه میداد همچنین تا هزارها انعام میکرد و وی از بنگاله و سنارگانوتا آب سند که مسافت یک هزار و پانصد کوه است در هر کوه سرائی ساخته و چاه و مسجد از سنگ و خشت پخته بند کرده و مقرری و امام تعیین فرمود هر یک را وظیفه معین ساخت و در یک دروازه سراسر آب و طعام پخته برای مسلمانان و غیره و دروازه دیگر طعام خام مثل دال نخود و جز آن برای هندوان مقرری کرد که دایم مهبی می داشتند و در هر سردا و اسپ داک چوکی گذاشته که هر روز از خبر نیلاب اگر چه خود در اقصای بنگاله میبرد میرسد و درین راه از هر دو طرف خیابان درخت میوه دار و غیره مثل (درخت) ^۳ انبه و کهرنی و نیب و سرس نشانده بود که خلایق در آمد شد این راه همه در سایه دولت او آسوده میرفتند و راهی که الآن از دهلی با گره میرود بقطع جنگل و تعمیر سراهاوی کشاده و روان ساخته است پیش ازین براه میان دو آب میرفتند و امنیت راه در عهده او بحدی بود که اگر بیوه زنی باشد پراز زرو نقره در صحرا خواب کردی هیچکس را مجال دزدی و خیانت نبود و اگر بالفرض چیزی از کس گم شده مقدمان موضع که قریب آنجایی بود غرامت میدادند و بجهت ترس غرامت زمینداران شبهه پاسبانی راهیان میکردند و بسی شهرها بنام خود مثل شیر کوه و شیر کوه آبادان کرد و دهلی قدیم عادی بود که از دریای جون دور ترک بود و ایران کرده بر بالای آب که الآن موجود است آبادان ساخت دور گرد آن قلعه عریض و بسیط بنا^۴ کرد که بجهت عدم بقا و امتداد

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: ضعف
 ۳ م.ب: ندارد
 ۴ م.ب: بنیاد

مدت سلطنت او با تمام نرسید گویند که وی چون آینه دیدی گفتی که حیف که در وقت نماز شام سلطنت بمن رسید و گرنه اہل عالم میدیدند کہ چه ہا میکردم و گاہی بطریق اغراق و مبالغہ محال گفتی کہ دریای شور را پل بر بندم و تدبیری برا نگیزم (تا) ہر بیوہ زنی بی تکلف بکہ (معظمہ) ۱؎ تو اندر رسید و بالفعل در مکہ رباطی از وی ماندہ است کہ اکثر فقہرای طایفہ افغانان در آنجا ساکن اند و ہمہ اوقات خود را صرف کار خلاق و سرانجام سپاہی و تیمار رعیت کردی۔

چون شتابندہ را گہ و بیگاہ رفتی شد ازین تماشا گاہ
 نیک بخت آنکسی کہ در انجام با نیکویی برند از وی نام
 آنچه منشور آدمی زاد ست نام نیکست و آن دگر باد ست

و بعد از وی پسر وی جلال خان بر تخت سلطنت نشست و خود را اسلام شاہ خطاب کرد اکثر بر زبان مردم این دیار بلفظ سلیم شاہ (مذکور کرد و چون شیر شاہ) سخوفات کرد پسر کلان او کہ عادل خان نام داشت در رشتہ بود و خورد تر از وی جلال خان در قصبہ ریون از توابع پتنہ امرادیدند کہ آمدن عادل خان زود میسر نیست و تا آمدن او تو ہم فتنہ فساد است کسی را بطلب جلال خان فرستادند و او خود را در پنج روز رسانید بسعی عیسیٰ خان حجاب و امرای دیگر در تاریخ پانزدہم (شہر) ۲؎ ربیع الاول سنہ اشین و خمسین و تسعمایہ (اورا) ۳؎ بر تخت سلطنت جلوس دادند و چون وی بادشاہ شد بجانب برادر بزرگ عرض داشتہ متضمن تو اضع و چاپلوسی بسیار نوشتہ اورا پیش خود طلبیدہ تا کار اورا تمام کند و از کلینجر متوجہ آگرہ شد در راہ خواص خان از جا گیر آمدہ ملازمت نمود و بتازگی جشن بادشاہانہ ترتیب دادہ مکتوبی دیگر بہمان طرز بجانب برادر عادل خان نوشت کہ (اگر) ۴؎ قطب خان و عیسیٰ خان نیازی و خواص خان و جلال خان آمدہ مرا تسلی نمودہ بطلبند می آیم سلیم شاہ این چہار کس را نزد عادل خان فرستاد ایشان بچہد و قول اورا تسلی کردہ قرار دادند کہ اورا در ملاقات اول رخصت نمایند و ہر جائی را کہ از ہندوستان خوش دارد بجا گیر خود اختیار کند عادل خان چون مردی عیاش و فراغت خوی

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: اضافه	۵	مب: اضافه

و خوش باش بود بر سریر سلطنت و مملکت نزاع نکرده برین قرارداد متوجه ملاقات برادر گردید چون در فتح پور سیکری یکجا شدند سلیم شاه استقبال عادل خان نموده ملاقات کرد و آثار مراسم محبت از هر دو جانب ظهور یافته و لحظه بهم نشسته متوجه آگره شدند سلیم شاه چون عذری بنسبت برادر اندیشیده بود با خاصگان خود قرارداد که پیش از دو کس در قلعه آگره با عادل خان همراه نگذارند و در روز هفتم او غلبه کردند و جمعی کثیر همراه وی درآمدند بحکم ضرورت اظهار ملائمت و چاپلوسی کرده خواست که او را بر تخت بنشانند و اول خود سلام کرد و مبارکباد سلطنت نمود درین اثنا قطب خان (عیسی خان) عرضه نمودند که قول و عهدی که در میان آمده است که در ملاقات اول عادل خان را رخصت نموده بیانه را با توابع بجا بگیر او نامزد کند حکم شد همین کدید^۱ و عیسی خان را خواص خان همراهی او را به بیانه برسانند و از دوسه ماه غازی محلی را که از محرمان و مقربان او بود فرستاده که عادل خان را گرفته مقید سازد و جولان^۲ از طلا بدست او فرستاد عادل خان این خبر را شنیده نزد خواص خان که در میوات بود رفت و حقیقت حال را اعلام نموده درین باب با وی مطارحه و مشاوره کرد خواص خان بر جوشیده و غازی محلی را طلبیده همان جولان در پای او انداخت و براه مخالفت در آمده امر او را با خود در خفیه موافق ساخته بالشکرگران متوجه آگره شدند و قطب خان و عیسی خان که درین عهد قول داخل بودند عادل خان را بر آمدن ترغیب نموده چنین قراردادند که هم در شب خود را با آگره برسانند تا مردم بی مجالت^۳ و مانع از سلیم شاه جدا شده پیش او توانند آمد و چون شب برأت بود خواص خان بنمازی که درین شب آمده است مقید شده بعد در شب نتوانست رسید در وقت چاشت بنواجی آگره رسیدند سلیم شاه از طرز آمدن ایشان مضطرب شده خواست که بدر رود بعضی امرای او تقویت و تشجیح او نموده او را ثابت و متمکن داشتند و گفتند که لایق آنست که شما بنفس خود و خاصگان خود که اعتمادی اند بر تمام لشکر سبقت نموده در میدان کارزار ایستاده پای محکم کدید که هیچ کس در نظر شما بجانب مخالف نخواهد رفت این تدبیر را صایب دانسته در ظاهر آگره بر آمده جنگی عظیم افتاد تا سید آسمانی سلیم شاه را رعایت نموده هریمت در عادل خان و خواص خان (عیسی خان) و ایم مظفر و منصور میشدند انداخت

۱	م.ب: اضافه	۲	م.ب: همچنین کند
۳	م.ب: زولان	۴	م.ب: حجاب
۵	م.ب: اضافه		

خواص خان و عیسی خان بجانب میوات رفتند و عادل خان جریده و تنها بجانب تنه رفت چنانکه از حال او بچکس خبر نیافت بعد از آن لشکری در عقب خواص خان و عیسی خان نیازی تعیین نموده در میوات با آنها رسیده جنگ کرده^۱ و هزیمت و شکست بر لشکر بادشاهی افتاد و آخر^۲ خواص خان و عیسی خان تاب و حوصله جنگ نیاورده بجانب کوه کماؤن رفتند و سلیم شاه درین وقت بجانب چنار رفته بود در اثنای راه جلال خان جلو و برادرش را بجهت اتفاقی که نسبت به عادل خان می^۳ داشتند بقتل رسانید و خزانه را از چنار بر آورده گوالیار فرستاد و خود با گره مراجعت نموده قرار گرفت چون قطب خان در طلبیدن عادل خان برای جنگ و احداث فتنه و فساد شریک بود از و هم و هراس که داشت از دامن کوه کماؤن برخاسته پیش اعظم همایون نیازی بلاهور رفت سلیم شاه با اعظم همایون حکم فرستاده طلب قطب خان نمود اعظم همایون اکتال امر نموده قطب خان را بفرستاده و سلیم شاه او را محبوس ساخته با شهباز خان نوحانی که داماد شیر شاه بود^۴ و بر میرند که از دولت خواهان شیر شاه بود و چند کسی که مجموع چهارده امرا بودند مقید ساخته بقلعه گوالیار فرستاد و شجاعت خان حاکم مالوه و اعظم همایون حاکم لاهور را (نیز)^۵ طلب داشت شجاعت خان بسرعت تمام براه اکتال امر آمده بملازمت رسید و اعظم همایون براه ترم در فتنه عذر نوشت و بهانه پیش آورد و شجاعت خان را رخصت فرموده حکومت مالوه را بروی مسلم داشت باردیگر بجهت آوردن خزینه بجانب قلعه رهناس و چنار نهضت فرموده سعید خان برادر اعظم همایون که مقرب درگاه او بود از اثنای راه فرار نموده پیش برادر بلاهور رفت سلیم شاه هم از راه مراجعت نموده با گره آمد و بحضور آمدن لشکرهای اطراف امر فرموده بدلی رسید و چند روز اقامت فرموده بالشکری گران عزیمت لاهور مصمم ساخت اعظم همایون و طایفه مخالفان با اتفاق خواص خان و لشکر پنجاب باستقبال شتافته در نواحی قصبه انباله در مقابله ایستادند سلیم شاه براه بزرگی و ناموس بادشاهی رفته بی آنکه فرود آید^۶ حکم کرد تا صف هاراست کرده بعزیمت جنگ نمایند چون داعیه خواص خان آن بود که امر سلطنت بعادل خان قرار یابد و بادشاهی از خانه شیر شاه بدرزود و سخن (نیازیان آنکه) ^۷

۱	مب: کردید	۲	مب: این همه
۳	مب: ندارد	۴	مب: ندارد
۵	مب: ندارد	۶	مب: آمد
۷	مب: ندارد		

ملک بمیراث نگیرد کسی تا نزند تیغ دو دستی بسی
 خواص خان خلاف نیازیان را مضمحل داشته در وقت تسویہ صفوف و محاربه طرح داده براه ہزیمت و
 اعراض رفت و نیازیان حسب المقدور حرکت کرده در محاربه و مجادلہ تقصیر نکردند چون حرام نمکی را نتیجہ جز
 ندامت و خسارت نیست شکست بر لشکر نیازیان افتاد و سر شوکت و سلطنت سلیم شاہ بلند شد

سری کز تو گردد بلندی گرای بہ افگندن کس نیند ز پای
 کسی را کہ قہر تو از پا فگند پامردی کس نگردد بلند

سعید خان برادر اعظم ہمایون بادہ کس از ہمراہان خود چون مسلح بود کس اورا نمی شناخت بسببہا بہ
 تہنیت فتح و مبارکباد خود را بسلیم شاہ رسانیدہ خواست کہ کار او تمام کند فیلبانی اورا شناختہ و نیزہ حوالہ او کردہ
 سلیم شاہ را از شر او نگاہداشتہ نیازیان گرینتہ^۴ بجانب مانکوت^۳ کہ قربت^۲ روه است رفتند و سلیم شاہ تا
 قلعہ رہتاس تعاقب آنها کردہ رفت پس لشکری را برآنها تعین نمودہ خود بگوایا مراجعت نمود لشکر کہ دنبالہ
 نیازیان رفتہ بود شکست یافت و اعظم ہمایون تعاقب لشکر نمودہ تا سر ہند آمد سلیم شاہ بالشکری ترتیب دادہ بدفع
 نیازیان نہضت نمود نیازیان باز برگشتہ بہ مانکوت^۵ رفتند باز در نواحی مانکوت^۶ محاربه و افتادگی و شکست
 بر نیازیان افتاد مادر اعظم ہمایون و جماعہ کثیر از ایشان اسیر گشتند و علم و طوغ و نقارہ نیازیان بفاحش^۷ زنان
 دادہ و نامہاے ایشان را بر فواحش نہاد نیازیان پناہ بکہکران بردہ در کوہستان کہ متصل کشمیر است در آمدند سلیم
 شاہ دو سال با کہکران مجادلہ نمودہ کہکران را مغلوب (ساخت) ۹ و منکوب گردانید اعظم ہمایون بکشمیر در
 آمد حکام کشمیر از ملاحظہ بادشاہ سر راہ نیازیان را گرفته جنگ کردہ اعظم ہمایون را و سعید خان و شہباز خان
 بقتل رسانیدہ سر ہاے ایشان بدرگاہ فرستاد سلیم شاہ بعد از فراغ این مہم جمعیت خاطر مراجعت نمود

۱	مب: نیاید	۲	مب: گریزان
۳	مب: رنکوت	۴	مب: قریب
۵	مب: رنکوت	۶	مب: رنکوت
۷	مب: داد	۸	مب: بفواحش
۹	مب: اضافہ		

درینوقت تاج خان کرانی را بر سر خواص خان که در کوه کما یون بود فرستاد حکم کرد که او را بهر نوع که باشد اگر چه به عهد و قول بود بدست آورده کار او را تمام کند و سرش را بدرگاه فرستید و شخصی او را بدلی فرستاده بردار کشد تاج خان بنگم او عمل نموده آنچه آنچنان کرد که فرموده بود و بعد از یکسال سلیم شاه نیز ودیعت حیات بقابلض ارواح سپرد و همدین اثله میرزا کامران از جنت آشیانی که بعد از مراجعت خراسان و عراق بکابل و قندهار آمده بود فرار نموده (پناه) ^۱ سلیم شاه آورد وی از روی تکبر و نخوت و عداوتی که این طبقه را باین خاندان عالی بود سلوک بوجه مناسب و لایق نمود مرزا کامران اینجا فرار نموده بکوه سوا لک در آمد و از آنجا بولایت لکهر رسید (هفته) ^۲ باز بولایت خود رفت درین اثنا خبر رسید که همایون بادشاه بکنار آب نیلاب رسیده عزیمت ملک هندوستان دارد گویند که سلیم شاه در آن ساعت خون کم میگرد در ساعت سوار شده سه کوه راه آمده منزل کرد چون توپخانه بسیار داشت و در آن هنگام گادان ارا به در مواضع نواحی متفرق بودند و او در روان شدن مسارعت داشت مفید آمدن آن گاوان نشد فرمود که بحاله بجای گاوارا به بکشند و هر توپی را هزار و دو هزار پیاده کشیدن گرفت سلیم شاه توپخانه بی حد و اندازه داشت چنانچه براه تکبر و غرور آمده تسخیر ولایت روم را قصد میکرد جنت آشیانی چون پیش از وصول او مراجعت نموده بکابل رفته بودند سلیم شاه از لاهور مراجعت کرده در گوالیار قرار گرفت و اکثر جای بودن و پای تخت خود گوالیار ساخته بود چندگاه در گوالیار اقامت نموده در مقام کشتن و مقید ساختن امرای که بر آنها توهم و گمان مخالفت داشت آمد تا در اول سال سنه ستین و تسعمایه دلیلی بر بعضی اعضای او بر آمد و از شدت وجع خون گرفت و درگذشت ^۳

این کهنه رباط عشرت اندوز	راهی است که میرود شب و روز
بس خر صفتان که با اقامت	بستند طویله بر قیامت
زین مرحله چون برون خمیدند	رفند چنانکه پس ندیدند
خام است که در سرای پر سوز	جا گرم کنند بهر ده روز

۱	مب: ایام	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: بکشد

گویند که در (وقت) تقریب موت میگفت که مرا اکنون معلوم شد که قادری بالای من بوده است که در دست قدرت او عاجز بودم و این بیت میخواند

دگر کردند خوبان شیوه حسن حسن را هم سخن طرزی دگر شد

تاریخ فوت سلطان محمود گجراتی و نظام (الملک) بحری والی (دکن) زوال خسروان یافته اند و این نسبت بتاریخ سلیم شاه یکسال زیاده است^۱ و سلیم شاه نیز در شجاعت و شهامت و دلاوری و لشکرکشی و زور و غلبه مثل پدر و زیاده بران بود تا وی بود لشکر بیگانه را مجال تصور عبور هندوستان نبوده کار مملکت و سلطنت انتظام تمام داشت چون وی رحلت کرد در ولایت هندوستان تفرقه شد و هر کس سر بر آورده لاف انا و لا غیر می زد و وی نیز از بنگاله تا نیلاب در میان سرای^۲ پدر سرها ساخت پدر سرها یک گروهی کرده وی نیم گروهی ساخت و در نگاهداشتن اسپان داکوئی و لشکر هم بران هیچ قرارداد هر روز از بنگاله برای او یک پتاره شالی و توده سپاری و یک دستار میر سید و وی در اول سلطنت در دادن مواجب و علفه تنگ گرفت در آخر وسعتی کرد و زرها را بر سپاهیان داد و در داغ اسپ سپاهیان و دادن زمینها با همه نیز بر طریق پدر بود و وی در بر سر کار دو هزار سوار نگاه داشته و مشق دار و مشرف و کارکن گذاشته بود که ضبط و ربط مهمان ملکی میکردند و روز نامهار از زودی می فرستادند^۳ و وی حکم نامه اختراع کرده بود که قواعد و ضوابط کلیات و جزئیات سلطنت را چنانچه بفکر خودش مشاورت دانایان وی مینمودند طومار ساخته می نویسانید و در بر سر کار میفرستاد گویند که این حکم نامه او خالی از غرابتی نبود و چون سلیم شاه^۴ از عالم درگذشت و پسرش فیروز خان را که در سن ده دوازده سالگی بود با اتفاق امرادر قلعه گوالیار جلوس^۵ دادند و هنوز مدت سه روز تمام نگذشته بود که مبارز خان ولد نظام خان سور که برادرزاده شیر شاه و پسر عم سلیم شاه و برادر زن او بود و فیروز خان خواهرزاده را بقتل رسانید و اتفاق اکثر امرادر بر سریر حکومت و ایالت متمکن شد و این مبارز خان در عهد امیری و بادشاهی مردی متعمم و مترفه و خوش طبع و خوش باش و

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: دارد
۵	مب: سرهای	۶	مب: بفرستادند
۷	مب: خان	۸	مب: اجلاس

مولع بعیش و عشرت و سرود و نغمه ساز بود گویند که چون سلیم شاه بر بستر موت افتاده بود با منکوحه خود بی بانی گفت که اگر تو فیروز خان پسر خود را دوست میداری اجازت ده تا مبارز خان برادر ترا از میان بردارم و اگر برادر خود را میخواهی از حیات پسر خود دست^۱ بشوی که مبارز خان آخر او را خواهد کشت منکوحه او گفت که برادرم مبارز خان عمر بعیش و عشرت میگذراند و او را سر و برگ بادشاهی کجاست هر چند این زن را درین باب ملامت میکرد فایده نداشت تا عاقبت آنچنان شد که وی خبر داده بود و مبارز خان (آن)^۲ ضعیف و بیچاره را با فتح و جوه بکشت و خود را سلطان محمد عادل خطاب کرد و عوام الناس او را عدلی و آندلی میخواندند در اول جلوس خود در چند خزینه (را)^۳ بکشاد و نخلق ایثار کرد و انعامات نمود هر کته باشی را که می انداخت از طلای بود و کمتر از پانصد تنگه (نقد)^۴ قیمت او نبود در خانه هر که می افتاد پانصد تنگه نقد بصاحب خانه میدادند و آن کته باش را می آوردند و از غرابت و اوقات عهد وی اعتبار همیون بقال بود که در قصبه ریواری میوات بقالی میکرد و چیزها خسیس مثل نمک و پیاز میفر وخت و در خدمت (او)^۵ آمده بدار و غلی بازار و امثال این خدمت مخصوص شده بود الآن قدم ازین مرتبه بالاتر نهاده اعتبار تمام پیدا کرد و از مقربان درگاه سلطان عدلی شده در کار و بار بادشاهی و مهمام ملکی و سپاهگری دخل نمودن گرفت و در ذات این هند و جرأت و دلیری غریب ابداع نموده بودند و هم در اول عهد دولت وی در اطراف و اکناف ولایت هند ملوک طوائف پیدا شدند و هر کس از جانبی سر بر آورده دعوی ریاست و ایالت نمود و فتنه از هر گوشه پیدا^۶ گشت روزی در دیوانخانه گوالیار سلطان محمد عدلی بار عام داده بود و امرای نامدار بخدمت او حاضر بودند و تقسیم جاگیرها مینمودند عدلی حکم کرد که ولایت قنوج را که در جاگیر شاه محمد قرملی مقرر بود تغییر داده بر مست خان سربنی بدهند در اثنای گفت و گوی سکندر پسر شاه محمد قرملی که جوانی نوحاسته و بهادر بود در سردیوان بدشتی گفت که حالا کار ما بجائی رسید که جاگیر ما را کشیده بسرنیان سگ فروش بدهند سخن بلند شد شاه محمد در آن وقت بیمار بود تحمل نموده و خون جگر خورده پسر را از نا همواری درشتی منع میکرد سکندر با پدر گفت که شیر شاه ترا یکم تبه در قفص آهنی^۷ که انداخته قصد جان تو کرده بود سلیم شاه شفاعت نموده

۱	مب: دشت	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه		
۶	مب: بیدار	۷	مب: آهین		

باعث خلاص تو شد حالاً اینها قصد استیصال تو دارند و تو نمی‌فهمی آخر ترا خواهند کشت این زبونی برای چه از ایشان باید کشید درین عرصه سر مست خان سربنی که بسیار بلند قامت و قوی بیگل بود بطریق فریب و چاپلوسی دست بر کتف سکندر نهاده گفت فرزندان اینهمه درشتی برای چیست و قصدش آن بود که سکندر را باین بهانه دستگیر سازد و سکندر دست او را بر تافته دست بجز کرده چنان زخم کاری بر شانه سر مست خان زد که کارش تمام شد چندی دیگر را نیز بکشت و بعضی رازخی ساخت و عدلی در آن شور و غوغا برخاسته درون حرم گریخت و سکندر تعاقب او کرد عدلی زنجیر از درون در بست و بصد حیل خلاص یافت و اکثر امر اراه فرار گرفته بدر رفتند سکندر مانند دیوانگان سر مست بهر جانب که میرفت میزد و میکشت و می انداخت تا یک دگری این معامله بر پا بود درین اثنا ابراهیم خان سور که شوهر خواهر عدلی بود شمشیری بر کشید و بر سکندر زد و دیگران نیز حمله آوردند و سکندر را بقصاص رسانیدند و دولت خان (نوحانی) ^۱ بیک ضرب ^۲ شمشیر کار شاه محمد قرملی را نیز تمام ساخت در همین ایام تاج خان کرمانی از گوالیار گریخته عازم بنگاله شد عدلی فوجی از عقب او تعیین نموده متعاقب خود نیز عازم گشت و در چهل کوهی آگره فوج عدلی بتاج خان جنگ کرد تاج خان هزیمت یافته بجانب چنار رفت و در راه بعضی عمال خالصه عدلی را بدست آورده از نقد و جنس و فیل هر چه یافت متصرف شده بهمداد الیاس و سلیمان که برادران (او) ^۳ و حکومت بعضی پرگنات گنگ و خواص پورتانده داشتند ملحق گردیده در مقام مخالفت شدند و عدلی از گوالیار بچنار رفته قصد مدافعه کرانیان کرد همیون بقال بعدلی گفت که اگر (یک حلقه فیل که صد فیل باشد بمن همراه سازند از آب گذشته دمازد در کار گردانیان بر آرم عدلی یک) ^۴ حلقه فیل و لشکری گران با همیون همراه کرد چنانکه وی بر کرانیان غالب گشت و درین اثنا ابراهیم خان که خواهر عدلی در خانه او بود و از بنی اعمام شیر شاه میشد بجهت آنکه (شنید که) ^۵ عدلی در مقام مقید ساختن اوست از چنار گریخته بجانب (پدر) کخازی خان که حکومت بیانه و هندون داشت آمده خروج کرد و بعضی

۱	مب: بهار	۲	مب: اضافه
۳	مب: ضربت	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه		

از فوجهای عدلی را شکست داده بدارالملک دہلی آمد و خطبہ بنام خود خواند و خود را سلطان ابراہیم نام لے کرد و از آنجا بآگرہ آمدہ اکثر ولایت را متصرف شد عدلی دست از کرانیان باز داشتہ بر سر ابراہیم خان روان شد چون بعضی امرای بزرگ با ابراہیم اتفاق کردند عدلی در خود استعداد و مقاومت ندیدہ بچنار مراجعت نمود و ہمدین ایام احمد خان سور کہ وی نیز از بنی اعمام شیر شاہ بود و خواہر دوم عدلی در حبالہ خود داشت و از تعیینات امرای پنجاب بود با مدد تاتار خان کاتی و امرای دیگر خود (را) سلطان سکندر مخاطب ساختہ و علم فتنہ و فساد برافراختہ بر سر ابراہیم رفت و در رنکتہ کہ چند کروہی آگرہ است میان سکندر و ابراہیم مقاتلہ واقع شد بآنکہ ابراہیم صاحب ہفتاد ہزار سوار بود و ویست کس را سراپردہ محمل ۵ و علم و نقارہ دادہ بود و لشکر سکندر بہ دہ ہزار نیم رسید سکندر از در صلح در آمدہ و ملائمت نمودہ التماس نمود کہ پنجاب را با و نگذارند ابراہیم بر کثرت حشم و لشکر خود مغرور شدہ بملائمت سکندر التفات نکرده صفہای جنگ بیاراستہ در آخر بمقتضای کریمہ کم من فئۃ قلیلۃ غلبت فئۃ کثیرۃ سکندر برابر ابراہیم غالب آمد و ابراہیم گریختہ بسنبل رفت و سکندر کامیاب و کامگار آگرہ و دہلی را متصرف گشت درین اثنا خبر رسید کہ نصیر الدین محمد ہمایون بادشاہ از کابل بہندوستان آمدہ لاہور را گرفتند سکندر بالشکر ہای آراستہ بمقابلہ شتافت آخر کار شکست یافتہ بکوہ سوا لک در آمد و جنت آشیانی متوجہ دارالملک دہلی گشتند ابراہیم کہ بسنبل رفتہ بود باز لشکر تازہ سرانجام کردہ بجانب کالپی در حرکت آمد و ہمدین وقت عدلی ہیمون بقال را بالشکر بسیار پانصد فیل کوہ پیکر و توپخانہ بسیار بجانب آگرہ و دہلی فرستادہ بود چون ہیمون بنواجی کالپی رسید بمقابلہ ابراہیم شتافتہ ناریہ جنگ را اشتعال دادہ برابر ابراہیم غالب آمد و ابراہیم گریختہ بہ بیانہ پیش (پدر رفت) ۹ ہیمون تعاقب نمودہ تا سہ ماہ بیانہ را در محاصرہ داشت چون محمد خان سور حاکم بنگالہ علم مخالفت برافراختہ بالشکر ہای آن بلاد متوجہ تسخیر جوینور و کالپی و آگرہ

۱	م ب: خطاب	۲	م ب: بدیدہ
۳	م ب: اضافہ	۴	م ب: و چون
۵	م ب: محمل	۶	م ب: بگذارند
۷	م ب: بملائمت	۸	م ب: ایستاد
۹	م ب: ندارد		

شده بود عدلی همیون را از بیانه طلبیده بتوجه جانب کالپی وجونپور حکم کرد چون نزدیک با آگره آمد ابراهیم از عقب رسیده (جنگ انداخت باز شکست یافته پیش پدر رفت و از آنجا بولایت بتهه در آمده و باراجه بتهه جنگ) لکه کرده گرفتار شد راجه بتهه اورا بر تخت نشانده بروش نوکران سلوک مینمود مدتی آنجا بود تا آنکه جماعه از قوم میانی که در حدود اسیین سکونت داشتند بواسطه نزاعی که ایشان را با باز بهادر حاکم مالوه بود ابراهیم را طلبیده خواستند که اورا بحکومت برداشته باز بهادر مقابله نمایند چون ابراهیم با ایشان پیوست رانی ولایت کرهه نیز بمد ابراهیم از جای خود حرکت کرد باز بهادر کسی را نزد رانی فرستاده اورا ازین داعیه بازداشت چون رانی بولایت خود مراجعت نمود ابراهیم نیز بودن آنجا مصلحت ندیده بجانب اریسه و بنگاله رفته عمر میگذرانید تا در سنه خمس و سبعین و تسعمایه چون سلیمان کر رانی اریسه را متصرف شد او بقول وعهد آمده سلیمان را دیده بردست سلیمان بعد از کشته شد القصه همیون کارها کرده غلبه یافته در ملازمت عدلی رفت عدلی را با محمد خان گوریه در موضع چرکته که پانزده کروہی کالپی است جنگ صعب اتفاق افتاد محمد خان کشته شد و عدلی بفتح و ظفر مخصوص گشته بجانب چنار رفته و همیون بقال را بمقابلہ لشکر ظفر اثر اکبر شاهی که ایام مبادی جلوس ایشان بر تخت سلطنت بود با آگره و دہلی فرستاد اسکندر خان اوزبک و قیا خان گنگ و امرای دیگر که در آگره بودند (آگره) ۱ را گذاشته بجانب دہلی روان شدند و همیون متوجه دہلی شده با تردی بیگ خان جنگ کرده غالب گشت و در پانی پت بدست بندگان حضرت شایہنشاہی کشته گردید چنانچہ در محل خویش مذکور گرد عدلی در نواحی چنار بود کہ پسر محمد خان گوریه کہ خضر خان نام داشت و خطبه و سکہ بنام خود کرده بود و خود را سلطان بہادر نامیده بانقام خون پدر بر سر عدلی آمد و عدلی با وی جنگ کرده بقتل رسید بادشاہی و حکومت سلطان محمد عدلی سه سال و چند روز بود

خسرو تو کیستی کہ در آئی درین شمار کین عشق تیغ بر سر مردان دین زده است

از آنروز مدت دولت افغانہ سپری شد و کوب (دولت) ۲ اقبال اکبر شاهی طلوع نمود چنانچہ بعد ازین شروع در احوال دولت و اقبال ایشان کرده آید مخفی نماند در وقتی کہ جنت آشیانی بعد از مراجعت از

۱ م ب: اضافه

۲

م ب: اضافه

۳

م ب: ندارد

خراسان و عراق و فتح کابل و پنجاب سریر آرای دارالملک دہلی شد. در مقام تنظیم مہام مملکت سلطنت آمدند شاہزادہ کامگار را یعنی خسرو کشور کشای گیتی ستان مرجع السلاطین و بطحاء الخوانین ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاہ (غازی) ^۱ بسط اللہ ملکہ و اجری فی بحار العدالۃ فلکہ بارکن السلطنتہ خانخانان بیرم خان بدفع فتنہ سکندر (خان) ^۲ افغان کہ بکوبہ سواک پناہ بردہ آزار افزای ^۳ خواطر خلق بود متوجہ گردانیدند و نواحی کلانور از توابع معمورہ لاہور منجم سہ سوات دولت و اقبال بود کہ از دارالملک (دہلی) ^۴ خبر وحشت اثر پذیرد و کردن جنت آشیانی جہان فانی را از عقب رسید بندگان حضرت را از موج این قضیہ مہیب و واقعہ غریب انواع حزن و الم بخاطر ہارہ یافت بیرم خان سپہسالار باتفاق امرا و اعیان لشکر در ساعت ارجمند یعنی قریب نصف النہار جمعہ دویم ربیع الثانی سنہ ثلث و ستین و تسعمایہ بطالع جوزاد را ظاہر قصبہ کلانور بندگان حضرت را بر تخت سلطنت اجلاس دادہ بعالم و عالمیان نوید امن و امان و مناشر کرم و احسان فرستادند و خطبہ و سکہ بنام نامی بادشاہ کشور ستانی موش و مزین ساختند۔

دل افروز جشنی شد آراستہ	درون و برون ہر دو پیراستہ
سرا پردہای مکمل کلاہ	کشیدند بر دورہ جشدگاہ
کران تا کران فرش آن سرزمین	پرند خطا بود و دیبای (بہا) ^۱ چین
ز پس سایبانہای زرینہ تار	ہوا بود چون پردہ زر نگار
بزرگان درگاہ برخواستند	عروسانہ تختی بر آراستند
کہ دو شیزہ مملکت را بچند	شاہ جوانخت بندگان عقد
و یکی از بندگان درگاہ در تاریخ جلوس گفتہ۔	
از خطبہ شاہ شرف کے منبر شد	وز سکہ عدل کارہا چون زر شد
بنشست بخت سلطنت اکبر شاہ	تاریخ جلوس نصرت اکبر شد

۱	مب: گشتہ	۲	مب: ندارد
۳	مب: ندارد	۴	مب: افزای
۵	مب: اضافہ	۶	مب: ندارد
۷	مب: رفعت		

و چون قصه استیصال سکندر افغان که در اصل باعث این یورش از دارالملک دہلی گوشمال او شده بود در میان داشتند جمعی از سپاہیان شیرزہرہ را پیشتر (کردند) بر سکندر روانہ ساختند و خود بدولت و اقبال از دنبال نہضت فرمودند انواج قاہرہ در نزدیکی کوہستان سواک با افغانان رسیدہ بعد از محار بہ بفتح و فیروزی منسوب شدہ بنوازش ہای خسروانہ شرف امتیاز و اختصاص یافتند و سکندر بکوہ و جنگل پناہ بردہ آوارہ وادی پریشانی و سرگردانی گردید مدت سہ ماہ بہ سیر و شکار گذرانیدہ سعی در استیصال او داشتند درینولاراجہ راجہ راجہ نگر کوت کہ از راجہ معتبر کوہستان سواک بود ناصیہ سہای عقبہ اقبال آمد و بخت کثرت باران از آنجا نہضت فرمودہ مدت پنج سال^۱ در نواحی جالندر بسر بردند و از سوانخی کہ درین ایام بظہور آمد آنکہ ہیمون وکیل عدلی کہ در اصل بقال پسری بود از دیواری و از سفلہ پروریہای چرخ اراذل نواز بجای رسید کہ مقاومت این دولت خداداد در سر بریدہ بر مغز او افتاد بالشکری انبوه (چون مور و ملخ)^۲ و فیل بسیار مستعدی قتال نزدیک بدہلی رسیدہ خان زمان و دیگر دولتمندان نیک اندیش کہ بسر کار سنبل بمدافعہ شادی خان افغان کہ از امرای سلطان محمد بود متوجہ بودند از استماع این خبر بلا توقف عنان توجہ بدہلی معطوف ساختند و ہنوز امرای سنبل بدہلی نرسیدہ بودند کہ شکست برتردی بیگ خان کہ حراست سرکار دہلی بوی حوالہ بود واقع شد و مجمل این قضیہ نامرضیہ حیرت افزا آنکہ ہیمون سیاہ بخت مدتها با ابراہیم کہ مدعی سلطنت بود جنگہا کردہ و ہمہ جا غالب آمدہ و سلطنت^۳ محمد را کہ در بنگالہ رسم سروری بر خود بستہ بود شکست دادہ مرحلہ پیامی ملک نیستی گردانید و با تاج خان کرانی و رکن خان نوحانی جنگہا کردہ ہزیمت داد در پست و دو معرکہ غالب آمدہ بود چنانچہ اشارتی باین احوال در ذکر سلطان محمد عدلی کردہ شدہ است^۴ آئین معنی موجب فساد دماغ او بودہ برین داشت کہ ارادہ دہلی کند باین خیال فاسد مبارز خان را در چنار گذار شدہ متوجہ این حدود شد چون بحوالی آگرہ رسید اسکندر خان اوزبک کہ حاکم آنجا بود بحکم ضرورت و مصلحت وقت آگرہ را گذار شدہ بدہلی آمدہ و پتردی بیگ خان پیوست و جمیع امرای نواحی در دہلی برفعہ آن تیرہ روزگار را جمع آمدند و تسویہ صفوف نمودہ در نبرد گاہ ایستادند چون

۱	مب: اضافه	۲	مب: ناہ
۳	مب: اضافه	۴	مب: سلطان

تلاقی عسکرین واقع شد اسکندر خان و عبدالله خان اوزبک و لعل سلطان بدخشی که در برانغار جاداشتند کلمات متواتره لشکر غنیم راز یروز بر ساختند همیون با جمعی که همراه او در غول مانده بود فیلان مست پیش کرده حمله بر غول آورد تری بیگ خان تاب حمله او نیاروده پشت بمعمر که داد همیون اتسمعتی را بر خداع حمل کرده بتعاقب پرداخت جماعه که لشکر مخالف را برهم زده بودند و غنیمت بسیار بدست آورده و چهار صد فیل نامی ضامیم غنایم ساخته بقصد پیکار بازی گشتند لباستماع فرار تری بیگ خان پای ثبات شان از رفت ایشان نیز بهمان راه سلوک کردند و همیو بردی استیلا یافت و هزیجهان رو بدرگاه جهان پناه نهادند و خان زمان که از سنبل بد آمده بود از پی شان رفته در بلده سرهند مهم پیوست چون در نواحی جالندر خبر شکست استجماع بدرگاه رسید خضر خواجه خان را که از نسل سلاطین مغول بشرف از دواج گلبدن بیگم خواهر جنت آشیانی امتیاز داشت در مقابله سکندر گذاشته علم توجه بجانب دلی برافراشتند چون بحوالی بلده سرهند اتفاق نزول افتاد و امرای شکست خورده ملازمت نمودند خانخانان بیرم خان که تنظیم صلاح ملکی برای عقده کشای او منسوط^۲ مریوط بود و صلاح در ائتلاف تری بیگ خان اندیشیده برای افشاندن غبار عار جمعیت و صلاح اندیشی امور دولت که در آنوقت منصور و معقول او شده بود^۳ مشارالیه را در منزل خود طلبیده بقتل رسانید

کسی را که دیدی تو در جنگ پشت بکش^۴ (چون) شهید و در مصافش نکشت

و خواجه سلطان علی و میرنشی را که ایشان نیز به تهمت نفاق (متهم)^۵ و در سلک گریختگان منتظم بودند با خنجر بیک خویش تری بیگ خان گرفته مقید ساخت و چون رایات جلال بحد و دسرای کهر و نده انتصاب یافت علی قلی خان و سکندر خان و عبدالله خان اوزبک و علی قلی اندرانی و لعل خان بدخشی و صدر محمد اخته بیگی و میرزا قلی جولی و محمد خان جلایر و مجنون خان و قاقشال و از نوکران خانخانان حسین قلی و محمد صادق و شاه قلی محرم و ملا پیر محمد و قاسم نیشاپوری و اوذان بهادر و سید محمود باره را حکم شد که برسم منقلای از پیش روان شدند و خود نیز بدولت و نصرت از عقب کوچ فرموده متوجه گشتند همیون که در دلی کوس غرور بلند آوازه داشت و خود را بکرماجیت

۱	م ب: کشته	۲	م ب: منوط
۳	م ب: باشد	۴	م الف: بکش
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: اضافه

خطاب کرده بود چون خبر نهضت رایات عالی شنید از اطراف لشکر را یکجا کرده پنجاه هزار سوار و یک هزار و پانصد
فیل جنگی ترتیب کرده^۲ بمقابله شتافت و توپخانه را که یاد از توپخانه فرنگ میداد و پیش از خود فرستاده بود در
قصبه پانی پت جمعی از افواج قاهره بضر شمشیر گرفتند همیون را از شنیدن این خبر دود از نهاد بر آمد فوج
داران و فیل بانان را بزیادتی علوفه مستمال ساخته بلوازم جان سپاری عهد گرفت و فیلان خود هر کدام بران
برهم زدند لشکری کافی بود به فیل بانان گزیده و پر دل سپرده و خود بر فیل هوای نام سوار شده روی کین بلشکر ظفر
قرین آورد

برگردد بخت ازان سبک رای کافزون کشد از گلم خود پای
مرغی^۳ که نه اوج خویش گیرد نهجار هلاک پیش گیرد
ماری که نه رای^۴ خود بسجد از پچش^۵ کار خود به پیچد
روبه که زند طپانچه بر شیر دانی که بدست کیست شمشیر
و در صبح روز جمعه دوم محرم سنه اربع و ستین و تسعمایه امرای ذور الاقدار صرف آراسته روی همت
بدفع مخالفان آوردند دلاوران رزم کوش بدفعات حمله آورده صفوف بدخواه را بریشان ساختند درین وقت^۶
همیون خود را با فیلانی که داشت بر افواج قاهره زده و بصدمات متواتره فی الجمله خللی در جوانان نداشت باز بسی
جوانان تیر انداز و بهادران نیزه گزار بضر تیغ صایقه بار کعبان ستان و شعله فشان کار مبارزان منصور
صورت استقامت گرفت

دو لشکر چنان در هم آمیختند که از آب آتش بر انگینند
تو گفتی هوا لاله کارد همی ز پولاد بیچاره بارد همی
همیون خود را با نجانب^۸ (غول که)^۹ بقوت مرداگی خان زمان استحکام داشت کشیده تمام فیلان

۱	مب: پیل	۲	مب: داده	۳	مب: مرغ
۴	مب: براه	۵	مب: پچش	۶	مب: اثنا
۷	مب: اثنا	۸	مب: بجانب	۹	مب: اضافه

رأبآنجانرب راند لشكر ظفر اثر تير باران كردند درين وقت تيرى لکچشم باطل بين هي مورسيده از بس سراوگذشت
 جمعى كه نزديك او كشتش وكوشش ميكردند از مشاهاه اين حال دست از و باز داشته متفرق شدند دلاوران
 نبرد آزماى بيعاقب آن گروه مخذول العاقبت پرداخته در تنه بدر لغ كشيده و فيلى كه هي مون برسوار بود چون
 فيلبان او كشته شده و هي مون بر بالاى آن در چو كندى زخمى افتاده بود خود سر ميكشت اتفاقاً شاه قلى خان محرم با آن
 فيل (رسيده فيلبان خود را سوار كرد فيلبان حقيقت حال را وانموده خبر بشارت اثر داد شاه قلى خان از غنائم ديگر
 باز داشته اورا با چند فيل) ۱ گير كه از معر كه غنيمت آورده بود از نظر اشرف بگذراند و خانخانان بيرام خان آن
 ناپاك بى باك را بدست خود كشته بجهنم فرستاد و اسكندر خان اوزبك حسب الحكم از عقب گرسخنگان تا دلهلى رفته
 بسيارى از مخالفان راته تنه كرد روز ديگر لوى نصرت انتها از پانى پت نهضت نموده تا بدلهلى هچ جا توقف نفرمود
 و چون متحكه دلهلى رسيدند جمهوراكا برواهالى وعموم اسافل و اعالى شهر باستقبال عالى شتافته مراسم ثار ايتار بجا
 آوردند و مدت يكماه در آنجا توقف اتفاق افتاد درين اثنا بعرض رسيد كه حاجى خان غلام شير خان افغان
 اولاد و اتباع هميون خراين و دفاين اورا در ميوات يكجا كرده نشسته است حسب الحكم جهان مطاع مولانا پير محمد
 سروانى ۲ بلبق ناصر المللكى سرفرازى يافته باين خدمت تعيين شد حاجى خان از بهيت لشكر ظفر اثر هر اسيده
 پيش از وصول افواج قاهاه راه فرار پيش گرفت و تمامى آن ممالك بتصرف بندگان درگاه در آمد از آنجا
 بحد و قصبه ريوارى كه بنه و بار هي مون آنجا بود متوجه شده سپاه نصرت دستگاه تردد و كارزار بسيار نمود و پد رهي مون
 را دستگير ساخته زنده پيش ناصر المللك جمع آوردند مشارالیه اورا بدین اسلام راهبرى نمود و آن كه بن گبر قبول
 آن نكرده شمشير مكافات را بخون خود آلوده ساخت آخر الامر ناصر المللك جمع آن مردم را بدشت آورده
 غنائم نفيس بجهت سركار خاصه ضبط نموده با پنجاه فيل بعنبة اقبال رسيد درين ايام كه دار المللك دلهلى مخيم
 سرادقات اقبال بود سكندر خان افغان جمعى از او باشان را فراهم آورده از كوه سوالك برآمده در پنجاب
 بتحصيل مال واجبى توجيه نهاد خضر خان خواجه شهر لاهور بحر است حاجى (محمد) ۳ خان سيدتاني گذاشته بدفع او

۱ م ب: درين ميان نيزى
 ۲ م ب: اضافه
 ۳ م ب: شروانى
 ۴ م ب: اضافه

برآمد چون نزدیک بقصبه جمیاری رسید و فاصله در طرفین قریب ده گروه مانده دو هزار کس گزیده خود را از لشکر جدا ساخته پیش فرستاد و سکندر فرصت را غنیمت دانسته بمجمعی فراوان رو برو شد و جنگ عظیم در پیوست و آن مردم پشت بمعمر که داده بخضر خان ملحق شدند مشارالیه ایستادن را صلاح وقت ندانسته پای عزیمت بلاهور آورد و سکندر اندک تعاقبی نموده تحصیل ولایت پرداخت چون این خبر بمساح اجلال رسید عجله الوقت سکندر خان اوزبک را که اورا بخان عالمی امتیاز بخشیده بودند باعث خضر خان خواجه تعیین نمودند و بتاریخ دوشنبه چهارم صفر سنه اربع و ستین و تسعمایه مهدی قاسم خان را بحر است دہلی گذاشته خود نیز بتعاقب نہضت فرمودند چون بنواجی جالندر رسیدند سکندر خود را بکوهستان سواک کہ مقرر معهود و مستقر مقرر او بود کشید بندگان حضرت بقصد استیصال او بجانب آن جبال کہ عالمی است وسیع و گریز گاہ گردن کشان و خود سمران ممالک ہندوستان شدہ عازم گشتہ بدیسوہہ نزول فرمودند و از آنجا ناصر الملک را باجماعتی از سپاہیان رزم خواہ بتادیب کوه نشینان گوشمال مفسدان ممالک سواک تعیین فرمودند افواج قاہرہ ہر برانہ دران تنگہای کوه کہ استظہار آن کہ (کردہ بدان) بل بود در آمدہ تادیب و تنبیہ نمودہ سنگ تفرقہ در جمعیت حال آنجماعہ انداختہ سکندر بی جنگ قرار نمودہ بقلعہ مانکوت کہ برای این بروز آمادہ میداشت تحصین جست پیش دستان سپاہ نصرت پناہ اردوی اورا بغارت دادہ خبر تحصن او (معروض) گور گاہ گردانیدند و این قلعہ مانکوت حصن است (متضمن) ۳ بر چہار حصن استوار کہ سلیم خان در ہنگامی کہ بقصد استیصال کبیران آنجا رسیدہ بود بطرز غریب بر کوه ہای کہ مقارن ہم بودہ اند اساس قلعہ عالی گنہادہ چنانچہ تمامی آنقلعہ بنظر بیندیکحصن پیش درنی آید باستماع این خبر حکم (بجاصرہ) ۵ فرمودند کہ لشکریان آہنیں دل مرکز وار اورا در میان گرفتہ بآداب و قوانین قلعہ کشائی پیر دازنداد ہم خان روز اول در پای قلعہ رفتہ دست بردی شگرف بروی کار آورد و همچنین ہر روز دلاوران کار طلب از مور چہای خود تاختہ کار ہای نمایان میکردند لشکر مخالف نیز بضر ب توپ و تفنگ بآئین قلعہ داری دقایق احتیاط مرعی میداشتند و چون کار براہل قلعہ تنگ شد سکندر از راہ عجز در آمدہ قلعہ را بہ بندگان در گاہ

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: عالی
۵	م ب: اضافه		

گذاشته جانی بسلامت بدر برد و بهنزار محنت و هراس خود را بهبهار رسانیده بعد از دو سال همداران ملک به عدم خانه شتافت و همداران ایام محاصره مانکوت بهادر خان برادر خان زمان که در زمین (داور کرد) لافتنه و فساد بر ایچخته بود بدرگاه آمد و بوسیله سفارش خانخانان بیرم خان بسزای اعمال ناشایسته خود نرسید مجملی ازین قضیه آنکه چون رایات نصرت رایات حضرت جنت آشیانی بتسخیر هندوستان نهضت فرمود قندهار که بجایگیر بیرام خان مقرر بود با هتمام شاه محمد قندهاری که مورد اعتماد بود گذاشته وزمین داور بدآوری بهادر خان تفویض نموده بودند درین هنگام که زمان این دولت کبری در رسید عرق بهادری او بجوش آمده خیال گرفتن قندهار در سرش افتادخواست که شاه محمد را بفریب و دغا گشته متصرف قندهار گردد باین خیال جمعی را درون قلعه قندهار مخفی ساخته مقرر گردانید که در بانان قلعه را کشته کلید را سه بدست آوردند روز موعده که این کمین گرد با بر سه جبهه پوشیدن بودند اهل قلعه باعلام بعضی از آگاه خاطران خبردار شده بر شتر از آنکه این گروه بر سر بدانند لیش خود بیابند و درهای قلعه محکم کرده مستعد جنگ شده بودند مخالفان آنتمعنی مشاهده کرده سراسیمه بدروازه شتافتند چون دروازه مقفل بود دست و پاگم کرده اقتدار بر شکستن قلعه نیافتند چندی حرکت المذ بوجی کرده بخندق نیستی فرو رفتند و برخی خود را از دیوار فرود افکنده پهای خود مرحله پهای عدم شدند بهادر خان چون بفریب کاری نتوانست ساخت از پرده مکر و تلبیس برآمده سرانجام لشکر نمود و جمعی از او باش واقعه طلب را بخود متفق ساخته آماده جنگ وجدال گشت شاه محمد چون کومک هندوستان را دور میدانست استحکام قلعه داده بشاه طهماسب نوشت که حضرت جهانبانی قرارداد داده بودند که بعد از فتح هندوستان قندهار بملا زمان ایشان متعلق باشد اکنون مناسب آنست که جمعی را بفرستند که هم در تدارک ناد و لخواه بدانند لیش شود و هم قندهار با ایشان سپرده آید شاه طهماسب سه هزار ترکمان از جاگیر (داران) کسیتان و فراه بسرداری یار علی بیگ تعیین نمود و اینجماعه بی آنکه بهادر خان خبردار گردد ناگهانی بر سر اور یختند و جنگ سخت در پیوست بهادر خان شکست خورده نتوانست بزمین داور بسر

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: وقت
۳	م ب: ها	۴	م ب: موعود
۵	م ب: در	۶	م ب: بیابند
۷	م ب: اضافه		

بردنا گزیر خاک ندامت بر سر خود ریخته شرمگین بدرگاه گیتی پناه آمده شاه محمد کوک خود را توضیح نموده عذر بهادر دادن قند بهادر در میان آورد و بلطایف الجلیل از سر خود وا کرد.

بتدبیر شایسته هوشیار مرد کند آنچه نتوان بشمشیر کرد
 و چون جریمه بهادر خان بالتماس خانخانان بعفو مقرون شد و ملتان بجا گیر او مقرر فرموده سردار یکی از مورچلهای قلعه مانکوت ساختند و از وی در آن محاصره کارهای شگرف بظهور آمد القصد هر چند متحصنان قلعه در نگاهبانی اهمیت بیشتری کردند بهادران نصرت قرین در کوشش قویتر میشدند و از سوانچی که در ایام محاصره اسباب افزونی دولت گشت آن بود که خان زمان را بحدود سنبل رفته بود فتوحات عظیمه روی داد یکی جنگ رکن خان نوحانی که از امرای بزرگ مبارز خان عدلی در آن نواحی بود متمدن عظیم او را با سایر گردن کشان و متمدان حدود سنبل هزیمت داد و هم مدافعه حسن خان بجکوتی که از زمینداران مشهور هندوستان بود و تفصیل این اجمال آنکه درین هنگام که بمحاصره مانکوت اشغال داشتند این حسن خان بجکوتی جلال خان سورا که یکی از سرداران کلان افغانان بود با خود همراه ساخته بنهب و غارت نواحی سنبل متوجه شد خان زمان با امرای بادشاهی که در آن حدود نامزد بودند اتفاق نموده در ظاهر لکهنو بمحاربه و مدافعه او پیش آمد لشکر فیروزی اثر که زیاده از چهار هزار کس نبودند بتاسید آسمانی بر لشکر مخالف که از بیست هزار سوار جنگی بیشتر بود ظفر یافتند و غنیمتی فراوان از هر جنس بدست افتاد و همدرین ایام قیا خان حسب الحکمی که در آگره عز صدور یافته بود به محاصره گوالیار که از قلاع مشهور هندوستانست و در استحکام نظیر خود کمتر دارد پرداخت درین ایام قلعه در تصرف مبارز خان عدلی بود و از جانب او کل نام از غلامان سلیم خان حکومت آن قلعه کله کوچ لاهی نهاد و پیش از رسیدن قبا خان و محاصره کردن او قلعه را راجه رام شاه که در زمان سابق اجداد او حاکم این قلعه بودند بار اچپوت بسیار آمده آن قلعه را محاصره کرده متحصنان را به تنگ آورده بود درینوقت که قیا خان از آگره متوجه گوالیر شد رام شاه قلعه را گذاشته روی به بنگاله آورد قیا خان داد دلوری و نبرد آزمانی داده او را از پیش برداشت و بسیاری

از هندوان را روانه جهنم کرده بحاصره قلعه گوالیار را اهتمام نموده و چون جمعی مبارزان بکار طلب از درگاه بکومک قیاخان رسیدند اهل قلعه تنگ آمده قلعه را با امرای دولت قاهره سپردند و همدین ایام بطریق اشتباه و عدم انکشاف حقیقت حال توهمی بباطن خانخانان راه یافته باعث برهمزدگی خاطر او شد و شرح این ماجرا آنکه در او اخیارایم محاصره ماکوت فی الجمله عارضه در طبیعت خانخانان راه یافته بود و وهلی چند پیدا شده بود که سواری اسپ بدان تعمیری داشت در آن ایام بندگان حضرت بجهت انشراح خاطر و وهلی را که یکی فتوحات و دیگر بختانام داشت به جنگ انداختند اتفاقاً آن دو کوه پیکر عفریت منظر جنگ کنان قریب نیمه خانخانان رسیدند و هجوم خلایق و ازدحام تماشا نمایان باعث توهم و توحش خاطر خانخانان شده و اهماه اش بران داشت که وجودا تمنعنی مکر با شارت عالی خواهد بود و جمعی که گردوی بودند نیز در تحریک سلسله این و سوسه کوشیدند خانخانان بما هم اتکه پیغام نمود که فتنه انگیزان کدام تقصیر را بمن اسناد کرده باشند که از بندگان حضرت این نوع بی التفاتی ظاهری شود ما هم اتکه بمقدمات نظری و بدیهی این شبهه را از خاطر خانخانان فرو نشاند و بتاریخ یازدهم شهر شوال جریده بلاهور شرف وصول فرمودند بعد از چند روز چون اردوی معللاً بتمام و کمال در آن شهر ورود یافت خانخانان باز بر سر این حکایت افتاده بشمس الدین محمد خان اتکه اظهار نمود که این قسم بی عنایهها که از حضرت پادشاه احساس میشود نتیجه آشنای شما میدانم اتکه خان (خانان) از شنیدن این کلمات مضطرب گشته بخانخانان و بسوگند مصحف این شبهه را از خاطر او بر آورده و چون خاطر اشرف از مهمات پنجاب فراغ یافت نهضت اعلام نصرت بجانب دارالملک وهلی اتفاق افتاد چون ظاهر جاندر محل نزول رایات عالیات گردید از دواج خانخانان بمهد علیا سلیمه سلطان بیگم دختر میرزا نورالدین محمد که خواهر زاده جنت آشیانی بود و ایشان در ایام جهانبانی خود نامزد بخانخانان کرده بودند حکم بوتوق آمده و خانخانان جشن بادشاهانه ترتیب داده استدعای حضور موفور السرور بندگان حضرت نموده این مجلس را رونق طلب گردید و خانخانان دست بذل و عطا کشاده عالمیان را بهره مند گردانید و از غریب سواخ این سال آنست که در جوپور نظام نامی را عارضه

سکنته دریافت و بعد از تجمیز و تکفین بهوش آمده و بجای دیگر نظام نامی از آن محله ره نورد (عدم) شد این نظام بهوش آمد و بحضور مردم خوب نقل کرد که دو فرشته عذاب گریبان گرفته با اهانته تمام کشتال کنان بسیاستگاه باز برین بردند و بر دروازه های آن مقام جمعی از چاوش منصبان بضر بچوب مرا میراندند که این کس رانه طلبیده اند و هر چوبی که بمن میزدند ردای نوی از هوا آمده و قایه من میشد و من در آنوقت ردای بر خود نداشتم چون از آنجا باز گشته در چارسوی عالم تعلق رسیدم بیادم آمد که چادر نوی در ایام زمستان برهنه راداده بودم و آنکه وقایه من میشد همان چادر بود.

بکار آنچه کاری چه گندم چه جو که امروز کشتنت و فردا درو در سنه خمس و ستین و تسعمایه بدار الملک دلی شرف قدوم ارزانی داشته توجه عالی ترتیب و تنظیم مهام سلطنت و تنسیق امور مملکت را آوردند و خانخانان با اتفاق اعیان مملکت و ارکان دولت در آن ایام دوبار در هفته بدیوانخانه عالی آمده بهمهات ملکی و مالی پرداخت مینمود و از وقایع این سال ترقی و تنزل مولانا پیر محمد شروانی است که ملقب بناصر الملک شده بود و آنچنانست که پیر محمد خان که وکیل مطلق خانخانان شده مرجع مهامات ملکی و مالی گشته بود بجای رسید که از اهالی و اشراف که بدر خانه وی میرفتند کم کسی باریافتی همدین ایام مزاج او از جاده اعتدال منحرف گشته چند روز از خانه بیرون نیامد چون خانخانان بر رسم عیادت بمنزل او رفت یکی از غلامان او پیش آمده گفت بعد از آنکه دعای شما برسد بدرون تشریف فرمایند خانخانان ازین سخن خیلگی در هم شد پیر محمد خان باستماع این خبر از خانه (بدر) لودیده در مقام اعتمدار ایستاده و خانخانان گفت ملا در بان شما را نکذاشت که در رسم او بطریق عذر بدتر از گناه گفت مغرور دارید که شمارا شناخت خانخانان گفت شما چه قدر ما را شناخته اید که او شناسد با وجود آن چون خانخانان بخانه (او) سگورون رفت نوکران خانخانان را نکذاشتند که همراه او در آید مگر طاہر محمد سلطان میر فراغت بتلاش خود را بدرون رسانید خانخانان ساعتی نشسته بیرون آمد و در تدبیر کار پیر محمد خان شده بعد از دوسه روز خوابه امین الدین محمود را که در آ خر خوابه

۱ م ب: اضافه

۲ م ب: اضافه

۳ م ب: اضافه

جهان شده بود با بعضی از ملازمان خود نزد پیر محمد خان فرستاده پیغام داد که تو در رنگ سائر لعلالب علمی میبودی و بعنوان فقیری و نامرادی در قنذها آمدی چون در تو معنی اخلاص احساس نمودیم و بعضی خدمات مرفیه نیز از تو بظهور آمد ترا به رتبه خانی رسانیدیم از آنجا که حوصله تنگ تو گنجایش رتبه و جاه ندارد تو هم آن است که از تو فسادات^۱ کلی سر بزند بنا بر مصلحت روزی چند از تو اسباب غرور انتزاع (می) ^۲ نمایم که مزاج تو بحال خود آید مناسب آنست که علم و نقاره و سایر اسباب جاه و غرور بسر کارداران ما بسپاردوی باین حادثه ناگهانی گرفتار آمده همچنانکه ملا پیر محمد بود شد

دیر بخش سبستان فلکست پیر با عقل کودکان فلک است

در سخاوت بکودکان ماند بد بد دیر زود بستاند

و بعد از چند روز ملار اقلعه بیانه بردند و از آنجا بمکه روانه ساختند وی تا بکجرات رفته همانجا میبود بعد از حادثه خانخانان مراجعت نموده باز بدرگاه معلا پیوست و همدین ایام گدائی کنهجو که از اکابر بلده دہلی بود در وقت دولت شیر خان بجهت اختصاص که باین سلسله عالی داشت (بمکه رفته و در سال اول جلوس بادشاهی گیتی پناه بر سریر سلطنت آمده بملا مت) کپیوسته بود با مدد و توجه خانخانان بمنصب صدارت مخصوص و ممتاز گشت و همدین سال ست و ستین (تسمایه) ^۳ علی قلی خان زمان را بتخیر جوینور که سالها تخوگاه سلاطین شرقیه بوده درینولا در تصرف افغانان آمده بود تعیین فرمودند و او بالشکری فراوان بآن ولایت در آمده باقبال دولت روز افزون جنگها کرد و مصدر فتوحات عظیم گشته اکثر آن ممالک را به تصرف در آورد و همدین سال حبیب علی خان را با جمعی از بندهای بر سر قلعه رننهجو فرستادند که در ایام استیلای شیر خان افغان این قلعه در تصرف غلام او حاجی خان بوده درین ایام حاجی خان بدست رای سورجن از خویشان رای اودینگ که در آن نواحی بجمعیت و مالداری شهرت داشت فروخت و (او) ^۴ بمرو در ایام مکننت تمام حاصل کرده پرگنات حوالی او را نیز متصرف شد حبیب علی خان و جمعی که با وی بودند در پای قلعه رفته محاصره داشتند و چون مدتی بر آمد

۱	مب: ندارد	۲	مب: فساد
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه

نواحی آن قلعه را تاخت و تاراج نموده امر ارجا یکیرهای خود رفتند (آن قلعه) و مهم تسخیر بوقت موقوف ماند
 همدین سال شیخ محمد غوث که در دعوت اسما از شیخان شد^۱ شهرت داشت و از توهم آسیب افغانان بجهت
 انتساب و اختصاص که شیخ را بحضرت جنت آشیانی بود بکجرات رفته اکنون که همای دولت هاپونیه بر ساحت
 هندوستان مراجعت فرمود و حضرت جهانبانی بر تخت سلطنت فرماندهی نشیند^۲ شیخ مشارالیه از کجرات عازم
 ملازمت گشته با مریدان و جمعیت تمام با گره آمده بمراحم خسروانه ممتاز گردید چون در میان او و شیخ گدائی
 کدورتی بود شیخ گدائی در مزاج خانخانان تصرفی تمام داشت آنقدر رعایت که از خانخانان متوقع شیخ محمد بود
 بظهور رسید بنا برین شیخ آزرده خاطر بگوالیار که مسکن او بود رفته تا آخر عمر بمراسم مشیخت قیام نمود و بندگان
 حضرت یک کر و وظیفه^۳ شیخ مقرر ساختند در سنه سبع و ستین بحکم قاعده مقرر تجربه کاران روزگار که هرگز^۴ بمرتب
 از مراتب جاه و پایه کمال رسیدار باب حسد و اصحاب غرض رازبان بدگوی در حق او دراز شد واقعه تفرقه
 و تشویش احوال خانخانان پیرام خان مثال و مصدوق آن آمد و آنچنانست که ازان باز که مدار کارخانه
 سلطنت برای صواب نمای او قرار گرفت حساد و اشرار همه وقت در کمین آن بودند که طرزی^۵ دیگر بر روی
 کار آورده خود صاحب دخل و اعتبار شوند بناء علی بذار اوقات فرصت سخنی که باعث بی التفاتی و بی عنایتی
 میتواند شد بعرض میرسانیدند^۶ تخصیص ادهم خان که برابطه فرزندی ماهم آنکه منزلت او از همه مخصوصان پیش بود
 باتفاق والده خود همیشه راه حسد پیموه در برهم زدن کار خانخانان بذل مجهود نمودی از انجا که اخلاص
 خانخانان و صفای عقیدت او بر ضمیر اشرف روشن بود سخن غرض گویان بدرجه قبول نمیرسید تا وقتی که بعزم شکار از
 آب جون عبور فرمودند و خانخانان جهت تنظیم مهبات ملکی در آگره ماند چون موکب معلا بسکندره راه^۷ که
 نصف راه دهلی باشد رسید کمین جویان فرصت طلب در اندیشی گرم تر شده شهاب الدین احمد خان نیشاپوری
 را که حکومت دهلی داشت باستقبال بندگان حضرت فرستاده التماس قدم شریف بجانب دهلی نمودند و بنا بر
 غرض فاسد خود بسبع معلا رسانیدند که مریم مکانی را که در آن وقت در دهلی بودند ضعیفی طاری شده و آن

۱ م: اضافه
 ۲ م: نشیند
 ۳ م: دیگر
 ۴ م: بهند
 ۵ م: طرزی
 ۶ م: رسانیدند
 ۷ م: بسکندره

حضرت را بسیار یاد میکنند آن معنی باعث نگرانی خاطر اشرف گشته عزیمت دہلی فرمودند چون موکب ہمایون بدہلی پرتو وصول انداخت ماہم انگہ باتفاق شہاب الدین احمد خان بعرض رسانیدہ چنان نمودند کہ تا خانخانان صاحب اعتبارست بندگان حضرت را در سلطنت اختیار نخواہد بود بالجملہ خاطر اشرف را از خانخانان غبار ساختند و تا بجای رسانیدند کہ ما را رخصت اماکن شریفہ بفرمایند کہ طاقت مقاومت عداوت خانخانان نداریم او بہ یقین فہمیدہ است کہ آمدن (بندگان حضرت این قدر مسافت بسعی پایان است چون) ^۱ بندگان حضرت را بماہم انگہ بجهت حسن خدمت و حق حصانت او الفتی تمام بود دل (بر) ^۲ مفارقت (او) کنگہادہ بخانخانان پیغام کردند کہ مقربان ما از شما متوہم شدہ اند و شبلی استصواب شما بقدر راہ ورآمدہ ایم اولی آنست کہ اینہارا از جانب خود تسلی کنید تا بخاطر جمع در لوازم خدمت بکشند و شہاب الدین احمد خان از روی حزم و دور بینی برج و پارہ قلعہ را مرمت نمودہ و استحکام (دادہ) ^۳ تنسیق مہمات ملکی و مالی را متکفل شدہ فرامین مطاعہ باطراف و اکناف ممالک محروسہ فرستاد مضمون آنکہ بندگان حضرت بنفس نفیس خود بکار سلطنت پرداختہ و بازار نواخت و انعام بغایت کرم ساختہ ہر کہ درین وقت روی ارادت بدرگاہ معلل آورد دولت بیقیاس برداشتہ حق نمک بجا آورده باشد خانخانان بعد از تشخیص این خبر خواجہ امین الدین محمود و حاجی محمد سیتانی و ترشون بیگ را کہ مدار مہمات او برین مردم بود بدرگاہ فرستادہ در مقام اعتمد ارشد کہ بدانند ایشان چہ تقصیر در حق من اثبات میکند و حال آنکہ غیر از دو تختو اہی و خیر اندیشی چیزی از من بصدور پیوستن متصور نیست از آنجا کہ سخنان کارگر غرض گویان در سامعہ اشرف جا کردہ بود اعتمد از خانخانان بدرجہ اجابت نرسید و فرستادہای وی بمراجعت ہم رخصت نیافتند چون انحراف مزاج بندگان حضرت از خانخانان بنزدیک و دور متعین گشت اکثر مردم از خانخانان جدا شدہ رو بدرگاہ آوردند

ز انقلاب زمانہ عجب مدار کہ چرخ
ازین فسانہ ہزاران ہزار دارد یاد
و ہر کسی کہ بدرگاہ والا روی ارادت و اخلاص می آورد و فراخور حالت خود بزیادتی منصب و جاگیر

۱	مب: دربار	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: کہ	۶	مب: اضافه

و لقب سرفرازی میشد چون همیشه مکنون ضمیر حقیقت پذیر خانانان زیارت حرمین شریفین میبود و علائق دنیوی و عوائق جاه او را از عزیمت ادراک این سعادت دور میداشت درین (وقت) جمع مردم را که از جدا نشده بودند بر مانی الضمیر خود آگاه گردانیده بخدمت درگاه خلایق پناه رخصت نمود و خود بعزیمت مکه معظمه از آگره رو بجانب ناگور نهاد و چون به بیان رسید محمد امین دیوانه و شاه ابوالمعالی را که آنجا محبوس بودند خلاصی داده باستان رفیع المکان فرستاد چون خانانان از آگره به الور رسید شهاب الدین احمد خان و ما هم آنکه بعرض رسانیدند که خانانان بداعیه تسخیر پنجاب که محل تہی مواد اسباب سلطنت و امارتست از آگره بیرون آمده است بندگان حضرت بگفته ما هم آنکه نقابت پناه امیر عبداللطیف قزوینی را پیش خانانان فرستاده پیغام دادند که چون حسن نیت و خلوص عقیدت وی بر ما ظاهر بود مہمات ممالک را در قبضه اختیار وی گذاشته خود بلوازم نشاط و انبساط می پردازیم درینو لا میخوانیم که خود بسر انجام ملک پردازیم مناسب آنست که آن صادق الاخلاص روی بزیارت اماکن شریفه که ہمہ وقت مصمم خاطر اومی بود آورده از پرگنات ہندوستان آنقدر که خواهد در وجه جاگیر او مقرر گردد تا گماشتہای او محصول آن محال را سال بسال بوی میرسانیدہ باشند چون میر عبداللطیف بخانانان رسید خانانان تمام این کلمات را بسمع قبول شنیدہ از میوات متوجہ ناگور گشت و مرزارا رخصت نمود و غیر از ولی بیگ ذوالقدر و پسران او حسین قلی بیگ و اسمعیل قلی بیگ که خویشان او بودند و شاہ قلی محرم و حسین خان خواہر زادہ و داماد مہدی (قلی خان) ۱ قاسم خان از اعیان کسی دیگر باو ہمراہ نبود و چون بناگور رسید علم و سایر اسباب امارت از خود جدا ساخته مصحوب حسین قلی بیگ کہ بعد ازین بالتفات بادشاہی بخان جہانی امتیاز یافت بدرگاہ فرستاد و آنممعنی بغایت مستحسن خاطر اشرف افتاد درینو لا ابوالمعالی کہ از قلعه بیانہ استخلاص یافتہ بود ہمراہ حسین قلی بیگ رو بدرگاہ آورد سوارہ خواست کہ بندگان حضرت را دریا بد این حرکت (ناخوش) ۲ ازونہ پسندیدہ باز بزندان مکافاتش بنشانند ہم درین ایام پیر محمد خان شروانی کہ خانانان او را اخراج نمودہ بملکہ فرستادہ بود او در گجرات رفتہ انتظار موسم یا کمین فرصت می جست بنوح واقعہ

۲ م ب: ندارد

۱ م ب: اضافه

۳ م ب: اضافه

خانخانان تجلیل تمامتر بدرگاه غربا پناه رسیده سر بلند شد و بخطاب ناصرالملکی که پیش ازین بدان سرفراز بود امتیاز بخشیده با علم و نقاره تعیین فرمودند که خانخانان را بمبالغه تمام بمکه معظمه روان سازد چون رای مالد یوراجه جود پور از روی غلبه و استیلا سر راه گجرات گرفته باعث توقف خانخانان بود درین طور وقت خبر تعیین شدن پیر محمد خان شنیده بغایت ملول و آزرده خاطر گشت جمعی از مردم فتنه انگیز بسختان حمیت نما اورا از راه (برده قرار مخالفت دادند خانخانان از آنجا رو بجانب پنجاب آورد چون بقلعه سرهنده که بجای گیر شیر محمد دیوانه مقرر شده بود رسید و این شیر محمد از نوکران قدیم خانخانان و رعایت یافته (او) بود خانخانان از روی اعتمادی که با وی داشت خلف صدق خود مرزا خان را که در (سن) سه سالگی بود با سایر عیال و اموال آنجا گذاشته پیشتر روان شد شیر محمد تمامه اسباب و اموال را متصرف شده انواع اهانته بمحلقان خان رسانید خان باستماع این خبر خوابه مظفر علی تربتی دیوان خود را که در آخر مظفر خان شده بود بدلاک و استمالت او فرستاد شیر محمد خوابه مظفر علی را گرفته مقید ساخت و بدرگاه معلما فرستاد خانخانان ازین معنی حیرت زده بجانب جالندر متوجه شد و چون خبر متوجه شدن خانخانان بمسامع علیه رسید شمس الدین محمد خان اتکه با پسران او و جمعی دیگر از امرابصوب پنجاب تعیین نموده خود نیز از عقب برای تقویت عساکر منصور نهضت فرمودند و خوابه عبدالحمید هر وی را که در سلک وزرای انتظام داشت بخطاب آصف خان امتیاز بخشیده بحکومت دہلی گذاشته چون افواج قاہرہ بقصبہ و کدار و گونا چور رسیده سر راه خانخانان را گرفتند خانخانان بیچاره و بی علاج شده ترتیب صفوف داد و از طرفین معرکہ سرد گرم شد و پیکار سخت در میان آمد در آخر خانخانان ہزیمت خورده پناہ بکوہستان سوا لک برد ولی بیگ ذوالقدر با پسر خود اسمعیل قلی خان گرفتار آمد غنائیم بیحساب بدست عساکر منصورہ افتاد و این فتح سنہ سبع و ستین و تسمایہ سال پنجم از جلوس بود چون رایات اقبال بقصبہ لودیانہ ارتفاع یافت منعم خان کہ حسب الحکم از کابل روان شدہ بود با امرای دیگر بدرگاہ رسیده بخطاب خانخانانی امتیاز یافت و دیگر امران نیز فرخور احوال خود بمراحم و الطاف خسروانہ سرفراز ساختند و ہمدرین منزل فتی کہ بدست شمس الدین محمد خان واقع

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: بدلاسا
۵	مب: روان	۶	مب: گشتند

شده بود نیز رسید و اسیران این معرکه را مقید و مغلول از نظر در آورده بزندان بردند ولی بیگ که زخمهای کاری داشت در زندان درگذشت سر او را جدا کرده بدلی فرستادند و پسر او را اسمعیل قلی بیگ با صف خان سپرده فرمودند که او میانه نگاه داشته گزندی بوی نرساند و اسمعیل قلی بیگ در آخر بغایت تربیت له بادشاهی در زمره امرای کلان انتظام یافت بعد از آن رایات عالی بتعاقب خانخانان به طرف سوا لک حرکت نمود چون نواحی تلواره که از جمله کوهستان سوا لک محل بودن راجه گو بند (چند) است و خانخانان (آنجا) متحصن جسته بود مضرب خیام اقبال گشت و جمعی از دلاوران نامی پیش دستی نموده بکوهستان در آمدند و محاربه نموده اکثری از ایشان مقتول شدند و سلطان حسین جلا یردران معرکه بقتل رسید و چون سر او را بریده پیش بیرم خان بردند خان از کمال رقت قلبی که داشت گریسته گفت این زندگانی من گرائی آن نمیکند که بتقریب من اینچه کس مردم کشته می شوند فی الحال از روی تاسف براه ندامت آمده جمال خان نام غلام خود را بندگان فرستاده عرض داشت (کرد) شک که من از کردهای خود که نه باختیار من بود بغایت پشیمانم اگر عنایت و الطاف بادشاهی شامل حال بنده گشته و از ذلالت گذشته اغماض فرموده در مقام غنوا آیند روی نیاز بدرگاه آورده بشرف خدمت سرفراز آید چون خلاصه عرض بمسامع علیه رسید و حقوق خدمات قدیم در ساحت ضمیر شفقت پذیر جولان کردن گرفت حکم مطاع صدور یافت که ملا عبد الله سلطان پوری که بخطاب مخدوم الملکی مخصوص بود با بعضی از مقربان درگاه نزد خان رفته بمراحم خسروانه مطمئن ساخته بدرگاه گیتی پناه آورند چون نزدیک بار دور رسید حسب الحکم تمام امر او خوانین با استقبال رفته با احترام تمام خان را بار دو آوردند خان روی مسکنت بر زمین (نیاز) ننهاده استعغای ماجرای گذشته کرد بادشاه مهربان دل در مقام رافت و مرحمت آمده و بمراحم خسروانه نوازش فرموده تخلعت خاص اختصاص دادند و بعد از دو روز رخصت زیارت حریم شریفین ارزانی داشته از روی نظرقرین را بصوب دلی که پای تخت هندوستان و نمونه از آب و هوای ریاض رضوانست روان ساختند و خود بانبساط شکار پرداخته متوجه حصار فیروزه گردیدند و محمد بیرام خان با توالیح راه گجرات پیش گرفته روان شد چون ببلده پتن گجرات رسید در آن ایام حکومت آنجا بموسی

۱	م ب: بعنایت و ترتیب	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: ندارد	۴	م ب: این قسم
۵	م ب: ندارد	۶	م ب: اضافه

خان فولادی متعلق بود خان بحسب اتفاق بکولابی که در تہ قلعه پتن در غایت طول و عرض و عمق واقع است و سہنس مک نام دارد بکشید لہو را آمدہ سیر میکرد و بزبان ہندی سہنس ہزارہ را گویند و یک بتخانہ را نامند و چون در عہد قدیم یکمزار بتخانہ بردور او بود باین اسم موسوم گشتہ القصہ چون خان از کشتی فرود آمدہ متوجہ منزل شد مبارک خان نام نوحانی کہ پدر او در یکی از جنگہا بدست یکی از مقتولان بتقتل رسیدہ انتقام خیال کردہ بملاقات خان آمدہ در وقت مصافحہ خان را آنخجر ہلاک ساخت و بسعادت شہادت کہ ہمیشہ در آرزوی آن می بود این مدعا را بدعای سحری میخواند و از اہل اللہ استدعا می نمود فایز گشت گویند در ایام حکومتش یکی از سادات سادہ لوح چون مکرر از وی شہادت دریافتہ و در وقتی کہ بر سر غنیمی جنگ میرفت پیش آمد و گفت نیت آنکہ امروز شہادت نصیب حضرت نواب گردد فاتحہ بخوانیم بیرام خان تبسم کردہ گفت میر آن سلمچہ اضطرابست ما شہادت میخوانیم امانہ باین زودی و وقوع این قضیہ در اربعہ جمادی الاولی سنہ ثمان و ستین و تسعمایہ بود و عبارت شہید شد محمد بیرام تاریخ شہادت آن پاک نہاد نیک انجام است در ان حادثہ جمعی از اوباشان اردوی اورا بتاراج دادہ داد ظلم و ستم دادند و چندی از دولتخواہان مرزا عبدالرحیم ولد ارجمند خانخانان را کہ درس چہار ساگی بود از ان محل برآوردہ با حمد آباد رسانیدہ از آنجا بدرگاہ جہان پناہ آوردند و در خدمت بندگان حضرت رسیدہ روز بروز منظور نظر عنایت و التفات بودہ در ترقی کار او بجای رسید کہ چند گاہ بلقب میرزا خان سرافراز شد و الحال بخانخانانی و سپاہ سالاری رسیدہ مصدر فتوحات عظمہ است چنانکہ خصوصیات احوال عمل مذکور شود و در سنہ ثمان و ستین عزیمت تسخیر مالوہ کہ در زمان سلطنت شیرخان سور بشجاعت خان کہ از خاصہ فیلان اودیو تعلق داشت درینولا پسر او باز بہادر کہ در عیش و عشرت و کامرانی و شہوت پرستی انہماک بسیار تمام داشت و در اقسام سرود ہندی بی نظیر وقت خود بود باستقلال حکومت آن ممالک میکرد بخاطر اشرف جولان نمود بنا برین جمعی از امرای کبار را بسر کردگی ادہم خان بآن مملکت تعین فرمودند افواج منصورہ در دہ کروہی سارنکپور کہ محل سکونت باز بہادر بود رسیدہ ترتیب صفوف دادند و چنان قرار یافت و اطراف قلعہ کہ باز بہادر در آنجا باقسام لہو و پاتر

۱	مب: بکشی	۲	مب: فایض
۳	مب: این	۴	مب: رابع

بازی خود را بخواب غفلت میداشت مرکز دار در میان گرفتند باز بهادر چشم از خواب غفلت باز کرده قصد محاربه نمود امرای افغانان که از او آزرده خاطر بودند راه فرار پیش گرفتند وی نیز هزیمت خورده بدر رفت روپ متی نام حرم خاص او که سردفتر نازنینان بود باز بهادر باو تعلق غریب داشته بنام او در پنهانی میکفت و در مجلس عیش و عشرت خوانده داستان محبت تکرار میکرد باز خنم شمشیر که موکلان حسب الحکم باز بهادر بعد از تشخیص هزیمت او بآن نازنین رسانده بودند باچندی از حرمها که بقیة الصیفة لبیدادگران ناموس طلب مانده بودند و خزانه بدست آمد چون ادہم خان روپ متی را طلب داشت و این نغمہ بگوش روپ متی خورد و عرق وفاداری وی بہ جنبش در آمده پیمانہ زہر در کشیدہ خود را ہلاک ساخت ادہم خان پارہ فیلان باز بہادر را با خبر فتح مصحوب صادق خان بدرگاہ فرستاد تمام حرمها و پاتران او را پیش خود نگاہداشت غیرت بادشاہی اقتضای آن کرد کہ بنفس نفیس خود بصوب مالوہ برسم ایلغار نہضت فرمودند و ہر چند والدہ او ماہم انگہ مرغان تیز رفتار تعین کرد تا او را خبردار ساختہ در مقام راستی و درست اندیشی آورد از سرعت عساکر اقبال کہ بیک وہم و خیال بآن ہم یکی نتوانستی کرد قاصدی بہ سلم و نرسید چون نواحی سارنگ پور مخیم خیام اقبال گشت ادہم خان کہ با و نخوت در دماغ او گرد شدہ بود و اندیشہای تباہ در سر داشت بی علاج شرف بساط بوس دریافتہ تمام خزاین و حرمهای باز بہادر را از نظر اشرف بگذرانید بندگان حضرت آن ملک نو بدست آمدہ را با مرا جا گیر کردہ با گرہ مراجعت فرمودند چون بحد و قصبہ نرور نزول موکب ہمایون واقع شد شیری کہ از مہابت آن زہرہ ہزیران آب شدی از جنگل نمودار شد بذات (خود) حملہ آورده (اورا) بشمشیر آبدار پرچہ پرچہ ساختند۔

کسی را کہ ایزد کند یاوری کہ یارد کہ با او کند داوری
اگر حملہ بر شیر و دد آورد با سانش پوست برتن درد

و بتاریخ پیست و نهم رمضان سنہ مذکور دار الخلافت آگرہ مہبط رایات عالی گردید و این نہضت در یکماہ و ہفت روز صورت بست و درین اثنا عرض داشت علی قلی خان زمان کہ حکومت جوپور با و مفوض بود رسید

۱	مب: پاتر	۲	مب: بقیة الصیفة
۳	مب: بر	۴	مب: برسید
۵	مب: اضافہ	۶	مب: اضافہ

که عدلی افغان که بدست پسر محمد خان بنگالی بقتل رسیده بود پسر او قایم مقام پدر گشته با جمعیت انبوه از قلعه چنار بتسخیر جوپنور جرات نموده بی باکانه قدم از اندازه خود بیرون نهاده است و حسب الالتماس او امرای که نزدیک آن نواحی جاگیر داشتند بکومک او متعین شدند از آنجمله ابراهیم خان اوزبک و محبوب خان قاقشال و شاه هم خان جلایر و کمال خان کهکهر و جمعی دیگر از ملازمان درگاه بخان زمان پیوستند خان زمان استحکام قلعه داده و مصلحت در پیش دستی کرده بر آمدن ندیده بآئین قلعه داری پرداخت و از آن طرف افغانان از آب گوشتی که شهر جوپنور برکنار آن واقع است گذشته طرح جنگ انداختند و ازین طرف خان زمان دادتهور و مردانگی داده لشکر افغان را منهزم ساخته و حقیقت این حال فتح را عرضه داشته نموده بدرگاه فرستاد و چون از بعضی حرکات خان زمان انحراف در خلوص عقیدت مفهوم میشد و مردم عالم پروری کمان طغیان و سرکشی داشتند در آخرین سال رایات جهان گسای بصبوب جوپنور حرکت نمود و در نواحی کره علی قلی خان زمان و برادرش بهادر خان برسم ایلغار خود را بار دوی ظفر قرین رسانیده و بشرف عتبه بوس رسیدند از آنجا که اخلاص ایشان پرتو ظهور داد باسپ و خلعت افتخار یافته بجایگیرهای خود رخصت شدند و موکب همایون مراجعت فرموده هفدهم ذی الحجه بلده آگره مستقر رایات عالیات گردید و این یورش در یک ماه و چارده روز سرانجام یافت و همدین ایام شمس الدین محمد خان اتکه که خطاب خان اعظم داشت و حکومت پنجاب برای صواب نمائی او مفوض بود شرف وصول بدرگاه معلایافته مهیات ممالک بعجده او (شرف وصول به) المقرر شد همدین ایام ادبم خان بموجب فرمان گیتی پناه مالوه بدار الخلافه آگره آمده بشرف کورنش رسیده و بجای او پیر محمد خان حاکم مالوه شد^۱ همدین سال شوق زیارت مرقد منور حضرت خواجه معین الدین گچشتی که قدوه مشائخ کبار و سر حلقه چشتیه این دیار است گریبان گیر حال سعادت منوال گشت و حضرت خواجه از سیتانست و در پانزده سالگی پدر بزرگوار و شیخ حسن که بر زراعت و قناعت میگذرانید بعالم تقدس خرامش فرمود شیخ ابراهیم مجذوب قدوزی را (که) گذر برو افتاد و از میامن نظرش دروطلب گریبان گیر خواجه شد قطع تعلقات صوری نموده

۱	مب: ندارد	۲	مب: مطاع
۳	مب: شدن	۴	مب: معین الحق والدین
۵	مب: ندارد		

بسرقت و بخار اشتافت و چندگاهی معلوم کسی اشتغال فرموده از آنجا بخراسان رفت و نشوونما آنجا یافت و در هارون که از توابع نیشاپور است ادراک فیض منقبت شیخ عثمان هارون نموده دست ارادت بدامن همتش زد و بیست سال در صحبت شیخ ریاضات شاقه کشیده سفرها و غربتها پیش گرفت (و بسیاری از بزرگان وقت را مثل شیخ نجم الدین کبری و خبر ایشان دریافت کرد) و مجاهده بنهایت رساند و چون سلوک بانجام رسید بشرف خرقة خلافت کرامت یافت و بدستگیری از پافتادگان مامورگشت پس قصد بغداد نمود و بقصبه سنجان حضرت شیخ الطریقه نجم الدین کبری قدس الله سره دریافت مدت دو نیم ماه صحبت داشت و از آنجا بجبل آمده و حضرت قطب الاولیا و فرد الاصفیا سلطان المشائخ شیخ محی الدین ابو محمد عبدالقادر جیلی را قدس الله سره دریافت و مدت پنج ماه هفت روز در صحبت بوده انوار حضور و برکات جمعیت استفاده نمود ناقل اتتمعنی ره نورد مالک تفرید و تجرید شیخ جمالی دهلوی در سیر العارفین گوید این درویش بقعه جبل رسیده و بزیرت زاویه خلوت حضرت خواجه قدس الله سره که در آن بقعه متبرکه است و آنرا تعمیر و مرمت برپا داشته اند مشرف شده و دوگانه نماز گزارده بهره وانی از فیوض کامیاب آمده گوید جبل جای است بغایت پر فیض و بکمال اعتدال هوا و روح و راحت بمسافت هفت کروه از بغداد واقع شده و چون این درویش در آن منزل فیض مورد و منزل انوار و برکات رسید معلوم کرد که حضرت قطب الاقطاب زمین آن بقعه را خریده بر اولاد امجاد خود وقف گردانیده چنانچه گرامی اولاد و الانهاد آنحضرت و صاحب سجاده راستین در آن بقعه شریفه وطن دارند و مفخر اولیا خواجه قطب الحق والدین اوشی اندجانی در بغداد در ماه رجب سال ششصد و بیست و دویم در مسجد امام ابواللیث سمرقندی بحضور شیخ شهاب الدین (سهروردی و شیخ اوحد کرمانی بارادت خواجه استعاد یافت و خواجه معین الدین) پیشتر از آمدن سلطان معزالدین سام بهندوستان آمد و در اجمیر که فرمان روای هندوان و تهو را آنجا اقامت داشت منزل گرفت و خوارق و کرامات از او از حد حصر بیشتر بنظهور آمد و در سنه سبع عشر و بقولی ثلث و ثلثین و ستمایه رخت اقامت از عالم صورت بملک معنی کشید و در همان شهر مدفون شد القصه چون عازم

زیارت مزار مقدسه لمعیه گشتند در اثنای راه بهاری مل که از راهای نامدار آن نواحی بود با پسرش بهگونان
 داس بشرف آستان بوسی دریافته بمراحم خسروانی سر بلند شد و صبیبه او داخل پرستاران حرم سرای عصمت گشت
 در رجه بهاری مل و بهگونان داس محل اعتبار و اعتماد شدند بعد از ایشان رجه مان سنگ از پرتو نظر عنایت^۱ و
 بادشاهی سرفرازی یافته بخدمت دایمی ممتاز شد و بمراتب بلند رسید و آل آن حاکم ولایت بنگاله باستقبال^۲
 اوست القصه چون بمقام (برکت) ^۳ انجام اجمیر پرتو وصول انداختند لوازم زیارت بتقدیم رسانیده
 مکان روضه رضیه را بوطایف و اورادات بهره در گردانیدند و میرزا شرف الدین حسین را که در سرکار اجمیر
 جاگیر داشت باچندی از امرای آن صوبه بتنظیر قلعه میرته که دو بیست کروهی اجمیر است و در تصرف راجپوتان
 بود و جبل دیو داس بضبط آن قلعه استحکام داشتند تعیین فرموده بطریق ایلغار در شبانه روزی یکصد و بیست
 کروه راه طی کرده ^۴ (با گره تشریف قدم ارزانی داشتند و اردوی ظفر قرین منزل بمنزل قطع نموده) ^۵ از
 دنبال رسید و از غریب این سال آنکه جمعی از ائمه و مخادیم جوینور که اکثری از آنها از شوایب تکلف
 و ناراست گفتاری دورند نقل کردند که درین پورش همراه اردوی معلاً بوده چشم تو جبهی در مهمات مدد معاش
 داشتیم و از ناداشت خیمه و اسباب طبع در مواضعی که قریب بموکب اقبال می بودند نزول اتفاق می افتاد و روزی
 بقریبی رسید که غیر از یکخانه از مسلمانان در آن ده نبود برهنه می اهل آن بقعه در آن خانه منزل می کنند صاحب
 خانه بجای رفته (بود) ^۶ که زلفش با احترام تمام آن ^۷ مخادیم عظام را خدمت میکند و سرانجام طبع طعام مینماید
 ناگاه شوهرش آید و انواع درشتی باین جماعه میکند وزن خود را بضر و ستم آزار میرساند این بغربت افتادگان
 بوجوه تسلی خاطر او نموده بخانه اش تمکن میوزرند ناگاه صاحب خانه خود را بخواب انداخته داعی اجل را اجابت
 مینماید و بمرگ مفاجات انتقال بعالم باقی میکند آرزو با وجود آرزوگی خاطر و تشخص ^۸ فوت شوهرش بکشاده
 پیشانی طعام در پیش ایشان میکنند و بعد از فراغ طعام ازین واقعه خبردار میسازد که حضرت حق سبحانه بطالع این

۱	م ب: قدسیه	۲	م ب: تربیت
۳	م ب: استقلال	۴	م ب: ندارد
۵	م ب: نموده	۶	م ب: اضافه
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: این
۹	م ب: تشخیص		

مرحوم شمایا زادرین منزل که مسلمانان بمراحل از بنجا دورند آورده حسب (لله) آنچه در دین اسلام حکم میت است بجا آورده اورا مدفون سازند ایشان بطریق شایسته چنانچه در دین اسلام آمده است اورا بنجاک سپرده روز دیگر و بمقصد خود آوردند ناگاه کاغذهای تمسکات و اسناد ایشان که دست آویزشان بود با خود نیافتند و بعد از جست و جوی بسیار بیاد آمد که هنگام دفن در آن قبر مانده است برخصت آن زن قبر را کشوده کاغذهای در آنجا یافتند و اثری از آن میت در (آن) گور نبود از تمعنی حیرت زده قدرت نامتناهی الهی گردیدند و از حسنت او از ان حیزه استحضار نمودند ظاهر شد که همیشه ورد زبان او کلمه بود که خداوند مراد زمره مسلمانان بر انگیزی سبحان اللہ این چه لطف است که بدن عنصری اورا نیز ازین کافرستان بعد از مردن و بنجاک سپردن نقل میکنند و کرم بی علت خود را موقوف عمل نداشته دعای اورا با استجابت مقرون میسازند کار بعنائیت است باقی بهانه اما بیکار هم مباش که رحمت بهانه جوست در سنه تسع و ستین مرزا شرف الدین حسین قلعه میرته محاصره نمود از طرفین معرکه پر خاش گرم شد و در کشتش و کوشش و جوش و خروش تعصری زلفت آخر هندوان براه عجز و در ماندگی آمده قرار بران دادند که لشکر منصور از سر راه ایشان برخاسته راه دارند^۱ و جمیل باسپ و تچی با مردم خود بدر رفته و اسباب و آلات قلعه را (بتماها)^۲ برای لشکر فیروز مندگداشت و دیوداس از روی جهل و غیرت تمام اسباب را آتش زده با جمعی از راجپوتان از پیش افواج قاہرہ بگذشت سپاہ نصرت پناه بجعاقب وی جلوہ ریز شدند و او نیز برگشته برایشان تاخت کارزاری سخت در میان آمد و اکثری از سپاہیان بدرجہ شہادت فایز شدند و قریب دو بیست کس از راجپوتان نامی بقتل رسیدند و دیوداس نیز از اسپ خطا کرده بر زمین آمد و بضر ب تیغ صاعقه ریز بعضی دلاوران پاره پاره شد و قلعه میرته بتصرف اولیای دولت قاہرہ در آمد (ہمد رین سال پیر محمد خان کہ بعد از آمدن ادہم خان حکومت مالوہ را تقابض نموده بودند لشکر مالوہ را جمع ساخته عزیمت تسخیر ولایت اسیرو بر ہانپور نمود بیجا نگر را کہ از قلاع آن ولایت است محاصره کرده قہر و جبر فتح کرد و تمام سپاہیان دستگاہ آنجا را بسلاب تیغ بیدریغ دادہ خانما را بر انداز گشت بعد از آن از آب نربدہ عبور کردہ اکثر قریات

۱ م ب: اضافه
۲ م ب: اضافه
۳ م ب: دہند

وقصبات آنحد و در ابققتل و غارت بر باد داده بشهر رتبهو ررسید و آن شهر را نیز بغلبه گرفته بجهت ظالم طبعی که داشت حکم بقتل عام کرد و از علماء و مشائخ و سادات بسیار کس را بخصور روانه عدم آباد ساخت حکام آن ممالک و باز بهادر که بعد از تفرقه آنجا ایام زندگانی می شمرد و باتفاق تمامه زمین داران آن صوبه به هجوم آوردند پیر محمد خان که مردم او از فی الجمله متفرق بودند تاب نیاورده بجانب مند و مراجعت نمود چون بکنار آب نریده رسیده او و سایر امیر خود را با آب زدند اتفاقاً قطار اسپ بری نزدیک پیر محمد خان رسیده بر اسپش خورد داد درینوقت از اسپ جدا شده در آب افتاد بمکافات اعمال خود رسید

خون ناحق مکن چو یابی دست کز مکافات آن نیاید رست

بقیه امرا که حوادث زده بمالوه رسیدند نگه داشته آن ولایت از فوت خود بیرون دیده رو بدرگاه آوردند باز بهادر از عقب رسیده مالوه را متصرف شد و امرای بنجکم مالوه را گذاشته آمده بودند چندگاه گرفتار زجر و جس شدند متصل آن عبداللہ خان اوزبک را جمعی از امرا که بتدارک این خلل تعیین فرمودند چون بحوالی مالوه رسیدند باز بهادر خود قوت نتوانست ندیده راه ہزیمت پیش گرفت بعضی جوانان پیکار طلب از عقب او در آمده جمعی کثیر از مردم او را بقتل رسانیدند و باز بهادر چندگاه در حمایت رانا او دے سنگ کہ از کبار راجہای ولایت مار و راست گذرانید و مدتی در گجرات بسر برده روی ندامت بدرگاه معللا آورد ہمد رین ایام شاہ طہماس سعید بیگ ابن معصوم بیگ را کہ عم زادہ شاہ بود با استحکام رابطہ قدیم کہ با جنت آشیانی داشت برسم اپلچی گری فرستاد و او تحف و ہدایا بدرگاہ گیتی پناہ رسیده بانواع احترام و انعام مخصوص گشت بعد از دو ماہ با نفالیں ہندوستان تحف ہندوستان رخصت مراجعت یافت و در سنہ سبعین و تسعمایہ موافق سال ہشتم از جلوس واقع شہادت خان اعظم شمس الدین محمد خان انگلہ و کشتہ شدن ادہم خان و رسیدن او بپاداش کردار زشت خود و تفصیلش آنکہ کوکلتاس پسر ماہم انگلہ از غایت غرور جوانی و نہایت تقریب و اعتبار مدہوش بادہ جاہ و نخوت بود باغوائی شہاب الدین احمد خان و خانخانان منعم خان و خان اعظم شمس الدین محمد انگلہ خان کہ از پنجاب آمدہ و کیل السلطنت شدہ بود و این خویشتن داران آرزوی حسد و عناد عزت و مرتبہ او را برشتافتہ این بد مست جام غرور را

برین حرکت ناخوش دلیر ساختند در سردیوان علانیه اورا به خنجر هلاک ساخت و اندیشه تباہ در آورده اراده حرام نمکی داشته بر در حرم برآمد متانہ قصد درون محل کرد و خواجہ سرای کہ در بان محل بود از این معنی حاضر شدہ در را محکم ساخت و بندگان حضرت درین درون محل با ستراحت خوب بودند کہ غریو از اہل در بار برخواست بعد از تشخیص واقعہ از درون حرم شمشیر بدست بیرون آمدند آن بی باک بدست بگستاخی و جرات ہر چہ تمام تر ہر دو دست حضرت بندگان حضرت را گرفتہ گفت تشخیص کنید و انصاف نمایند آن رسم روزگار مثنی بر روی آن بدخو بد کردار حوالہ کرد کہ ہوش از سر بمغز او پریدہ از پا در افتاد درینوقت بعضی از بندہا کہ حاضر بودند دست و پای او بستہ حسب الحکم از بام انداخت کہ مغز سر شور او پاش شد و بمکافات بد کرداری خود رسید ۔

پس دیدم کہ درین دور افات بدی را جز بدی نبود مکافات ماہم انگہ را ازین قضیہ سخت دوچار شد و زخمی قوی بر جگر نشست چنانکہ چہل روز صاحب فراش بودہ روز چہلم از عالم درگذشت و جمعی کہ باعث این فساد بودند از دام سیاست ہر کس بطرفی گریخت خانخانان منعم خان و قاسم خان میر بحر از آب جون گذشتہ بدر رفتند و شہاب الدین احمد خان بگوشہ مخفی شد روز دوم اشرف خان میرنشی حسب الحکم ہر اسید ہا را شناخت کردہ بدرگاہ حاضر ساخت منعم خان کہ بخود خیال بستہ بود کہ بعد از انعدام اتکہ خان منصب جلیل ایشان وزارت و استقلال بوی تفویض خواہد یافت و این معنی صورت وقوع نیست دوبارہ باتفاق قاسم خان بجانب کابل کہ یسرش عبدالغنی بیگ مہمات اتالیقی مرزا حکیم را صورت میداد قرار نمودہ در اثناء راہ یکی از گماشتہای اشرف خان در پرگنہ از پرگنات میان دو آب ہر دورا اسیر کردہ بدرگاہ آورد و بندگان حضرت از جرایم او اغماض فرمودند

ذکر تخییر کہکراں و احوال طبقہ مخفی نماںد از کنار آب سند تا دامن کوهستان سوا لک تا حد کشمیر تمام این عرصہ ہمہ وقت در تصرف کہکراں بودہ است و از اوایل سلطنت فردوس مکانی تا آن ہمہ وقت این طوایف خود را در دولتخواہان دودمان رفیع المکان معاف نداشتہ اند تخصیص سارنگ سلطان تا وقتی کہ شیرخان افغان در ممالک ہندوستان تسلطی عظیم رسانیدہ خواست کہ این طبقہ را در سلک اطاعت خود کشد بلیج وجہ این معنی صورت نیست بعد از تردد بسیار سارنگ سلطان را بدست آورده فرمودہ تا پوشتش کنند پسر او کمال خان را

بقلعه گوالیار محبوس ساخت بعد از سلطان سارنگ ادهم خان برادرش سرداران طایفه شد و نیز طریقه اخلاص
 این دودمان را مرعی داشته با افغانان مخالف می بود چون شیر خان در گذشته و پسر او سلیم خان فرمان روای
 هندوستان گشت بدستور اکثر ولایت کهکرا نهیب و تاراج کرده در انهدام این گروه مبالغه نمود روزی در مقام
 سیاست بندیان گوالیار آمده فرمان داد که همه اینهارا در خانه در آورده آن خانه را بداروی تفنگ پر کرده
 آتش دادند تا اعضای بندیان در هوا پریده تمام اسیران را خرمن زندگانی خاکستر شد الا کمال خان که بحضور
 نیابت الهی محفوظ ماند "دشمن اگر قوی است نگهبان قوی تر است" مناسب این معنی غریب مشاهده رفت
 و بندوقی در خانه نهاده بودند و زنبوری در درو آ رام گرفته بود بندو گچی بی خبر ازین معنی داروی مهربه را در ریخته
 آتش زد چون شراره آتش زنبور گرفته بود شعله بداروی درون نه پیوست پنجمین سه مرتبه رنجک ریخته سوزن در
 سوراخ رنجک میزد و هر سه مرتبه آتش بداروی درونی رسیده صدای از تفنگ برآمد تا آنکه تهمت بر نقصان
 درون نهاده تفنگ را از گونه بر زمین زد و بدرتج مهربه و داروی برمی آمد بعد از ان زنبور بر آمده بی هیچ تشویشی
 بریده بدر رفت ایسی از چندین حادثات آتش و غره بال و پرش نرسیده بود "جایی که قدرت است ازینها
 عجب مدار" القصه این قضیه چون بسمع سلیم خان رسید او را از بنده خلاص کرده سوگند مصحف داد تا در مقام
 دولتخواهی بوده با تفاق حاکم پنجاب ولایت کهکرا ن بدست آورد بعد از آنکه ممالک هند بفرمان پذیری و
 اورنگ نشینی بادشاه عالم پناه اختصاص یافت کمال خان بدستور سابق با دوا جدا خود در بقعه اطاعت آمد بمراحم
 خسروانه سرفراز شد و فتح پور هشوه از سرکار مانکپور در درجه جاگیر اقرار یافته آنجای بود تا زمان که شیر خان پسر
 عدلی بتسخیر آن نواحی بر سر علی قلی خان زمان آمد کمال خان حسب الحکم بکومک خان زمان تعیین یافته بود کارهای
 نمایان کرد بحدی که حکم جهان مطاع صدور یافت که کمال خان بر مطلبی که داشته باشد التماس نماید و در معرض
 قبول خواهد افتاد کمال خان نسبت حب الوطنی را مرعی داشته التماس ولایت بدر نمود فرمان عالی بنفاذ پیوست که
 از ولایت سارنگ خان که الحال بتصرف آدم خان کهکراست نصف آن بکمال خان و نصف دیگر بآدم تعلق
 داشته باشد فرامین مطاعه بنام امرای پنجاب صادر شد که اگر آدم خان درین باب مضایقه نماید و براه اطاعت

وانقیاد نرود کشیده بکمال خان بسپارند و سزای بیفرمان او در کنار دقت او نهند چون آدم خان را مضمون فرمان اطلاع دادند و با تمنعی کردن نهاده در مقام شورش در آمد افواج منصوره بمدافعه و مقابله پیش آمده جنگ عظیم کردند و آخر شکست بر کبکران افتاد و آدم خان دستگیر شد و پسرش لشکری بکشمیر بدر رفت و بعد از چند گاه اسیر پنجه تقدیر گشته با جل طبعی در گذشت امراء مذکور تمام این ولایت را بکمال خان سپرده و آدم خان را حواله او نموده هر کس متوجه جاگیر هاء خود گشت در آن هنگام منعم خان از کابل روی بدر گاه آورده حیدر محمد خان آخته بیگی را بحکومت کابل نصب کرده خبر بی اعتدالی و بد معاش و نسبت بمردم کابل بمنعم خان رسید او را معزول ساخته غنی خان پسر خود را بجای او حاکم ساخت بعد از چند گاه مردم کابل بتخصیص ماه جو جک بیگم والده مرزا حکیم از اوضاع ناپسندیده غنی خان بجان آمدند از آنجمله تو لک خان را که از قدمای خدمتگاران این عالی دودمان بود گرفته محبوس میداشت بعد از چند گاه مردم در میان آمده او را اخلاص کردند تو لک خان موضع ماما خاتون که در جاگیر او مقرر بود رفته فرصت انتقام می جست اتفاقاً قافله بلخ در موضع جایکان فرود آمده بود غنی خان جریده با استقبال آن قافله رفتند تو لک خان وقت یافته جمعی از نوکران و خویشان خود نیم شب بایلغار آنجا رسیده غنی خان را در زنجیر کرده با موضع ماما خاتون مراجعت نموده با بابت تمام در جیس نگاه میداشت.

بآزارِ دلی موری چه کوشی هر آن شربت که نوشانی بنوشی

بالآخره مردم در میان شده غنی خان را خلاص دادند عهد پیمان گرفتند که دیگر با تو لک خان رفت تو لک خان خبر یافته رو بدر گاه سلاطین پناه آورد غنی خان پسر فایز از کابل بیرون رفته بود والده مرزا حکیم اتفاق شاه ولی اتکه و مرزا فضایل بیگ به قلعه در آمده دروازه های قلعه را بر روی غنی خان بحوالی قلعه رسیده در بکشاد که مردم از و برگشته اند لا علاج کابل را گذاشته رو بدر گاه آورد والده مرزا حکیم مهبات کابل را از پیش خود گرفته و کالت را بفضایل بیگ که کامران مرزا او را آورده بود تفویض شود پسرش ابوالفتح بنیابت پدرش وقت و مهبات مینمود چون او در وقت تقسیم مواضع جاگیر محال خوب جدا کرده مواضع خراب را جهت سرکار مرزا و سایر

ملازمان تعیین نموده بود شاه ولی اتکه و علی محمد اسب و میرم بیگ و خویش شاه ولی و دیگران تاب ستم سر یکی او نیاورده با والده مرزا اتفاق جسته در مقام دفع او شدند ناگاه شی ابو الفتح مست بدر خانه آمده در خواب فرورفته بود میرم بیگ خبر یافته بر سر او رسید و بیک زخم شمشیر کار او تمام ساخت پدرش فضایل بیگ گریخته خواست در میان هزاره در آید و جمعی از نوکران مرزا او را گرفته گردن زدند و بعد از آن شاه ولی اتکه با اتفاق والده مرزا بهمات ملکی پرداخت و خود را عادل شاه خطاب کرد چون این خبر بسمع بندگان حضرت رسید منعم خان را با تالیقی مرزا محمد حکیم بحکومت کابل حکم فرمودند جمعی از ملازمان را بکوک او تعیین نمودند والدین مرزا تمام لشکر یک جا کرده و مرزارا که در آن وقت بسن ده سالگی همراه گرفته بعزم جنگ بجلا آ باد که سابقاً کوشامی موسوم بود آمده انتظار وصول منعم خان ازین طرف رفته بجمعیل جنگ کرد در اول حمله شکست یافته تمام حشم و لشکر بتاراج داد و باهانت تمام روی اهانته مراجعت بدرگاه آورد والده مرزا حکیم بعد از آن فتح بکابل شاه ولی اتکه را بمظنه آنکه او قصد عذر دارد به قتل رسانید و حیدر خان و قاسم کوه را بوکالت مرزا از نبار حضرت قدسی منقبت خواجه ناصرالدین عبداللہ احرارست قدس اللہ سره ملازمت و تربیت بادشاه عالم پناه بمرتبہ والا ترقی کرده و ناگور جاگیر او مقرر شده بود و در آن نواحی کار ماشایسته و تردد یافت نمایان از و بتقدیم رسیده بود به حسب تقدیر بعد از چندگاه مرزا شرف الدین ظاہری باغوائی ارباب حسد متوهم شده از درگاه بجانب ناگور گریخت حضرت حسین قلی بیگ و ولی بیگ ذوالقدر که مصدر خدمات پسندیده شد مستعد رعایت گشته بود بخطاب خانی سرفراز ساخته جاگیر مرزا شرف الدین با و مرحمت فرمودند و چندی امرای عظام بکوک حسین علی خان تعیین فرموده حکم مطاع نمودند که امراء مذکور تعاقب مرزا نموده او را بدست آوردند و الا در مکافات اعمال او کوشیده لوازم اعتماد و اتلاف بتقدیم برسانند چون امراء نامدار پسر کرانی حسین قلی خان بمرزا شرف الدین رسیدند مرزا قطب جالور شتافت بر سپاه نصرت پناه نیز بتعاقب او بان ناحیت جلوریز گشتند اتفاقاً شاه ابوالعالی که از مکه معظمه معاودت نموده بدرگاه می آمد بمرزا دوچار شد و در احداث یافته با هم اتفاق ورزیدند که ابوالعالی بسر کوچ و از دق حسین قلی خان که در حاجی پور گذاشته بود در فته دست بروی نماید و از آن راه بکابل رفته مرزا محمد

حکیم راهندوستان بیارد و میرزا و مرزا شرف الدین ازین طرف آنچه مقدور باشد تحریک سلسله هرج مرج نماید ابوالمعالی جمعی از نوکران مرزا شرف الدین را همراه گرفته بجاجی پور رسید و چون معلوم کرد که احمد بیگ و اسکندر بیگ از خویشان حسین قلی خان بجمعییت دفع او آمده اندک نحاف ورزیده بجانب نارنول آمد و میرکنبو شقدار آنجا را گرفته زری که درخوطه خانه جمعی آمده بود بر جمعی که همراه داشت تقسیم نموده اسکندر احمد بیگ نیز تعاقب ابوالمعالی رو نهادند ابوالمعالی از نارنول گریخته رو به پنجاب آورد و این هردو شیر مرد عمان جلادت از تعاقب او باز نکشیدند جمعی از نوکران ایشان که سابق نوکر مرزا شرف الدین حسین بودند اتفاق کردند که هرگاه این هردو را ابوالمعالی مقابله شود از احمد بیگ و اسکندر بیگ جدا شده با و پیوندند و مردانه قلی نام جوانی از ایشان جدا شده پناه ابوالمعالی پیوست و از اتفاق سپاهیان خبردار ساخت ابوالمعالی ازین مژده خوشدل گشته خود را بجزنگل کشیده انتظار فرصت می بود چون این مبارزان بحار به او آمدند از جنگل برآمده حمله بر ایشان آوردند و نوکران ایشان بهمان اتفاق شمشیرها کشیده رو بصاحبان خود آوردند باقی سپاهیان احمد بیگ اسکندر بیگ ایشانرا تنها گذاشته رو بگریز نهادند و این هردو مرد مردانه بعد از کوشش و کوشش بسیار جان فشان گشتند بادشاه گیتی ستان هنوز بانساط اشتغال داشتند که خبر این طغیان رسید شاه بداع فروریحان و تاتار خان و غیرهم را حکم شد که بتعاقب ابوالمعالی رفته هر جا که او را یابند سزای کردار او را در کنارش نهند و رایات جهانکشی از مستوره نهضت فرموده بدار الملک دہلی که مورد برکات و فتوحات صورت و معنی است تشریف آوردند و بزیرات مقامات متبر که پرداخته بسیر و شکار میگذرانیدند و از غریب واقعات این سال آنکه در انوقت که مرزا شرف الدین از درگاه گریخته بجانب ناگور بدرمی رفت یکی از ملازمان پدر خود را برین داشت که در کمین بود بهر چه که توانستی به بادشاه عالم برسانید این خوں گرفته بی باک بدانندیشی همیشه در اردوی معلای بود انتظار فرصت می جست اتفاقاً قریب نوبت شام از شکار مراجعت فرموده براه بازار دہلی میرفتند وقتی که نزدیک به مدرسه آن معبد پناه گاه تیری پرکش کرده بشانه بندگان حضرت نمود که مقدار یک وجب فرو نشست و دلخواهان او را هم گذرانیدند بادشاه عالی بچنان سوار بمسند استراحت رمیدند و چند روز بمعالجه این جراحت

پرداختی در سنگاسن نشستند دارالخلافت آگره نهضت فرمودند آمدیم بر سر قصه که چون در سنه احدی و سبعین ابوالمعالی احمد بیگ را و اسکندر بیگ را کشت و معلوم کرد که افواج قاهره بتعاقب او می آیند سر اسیمه شده راجها را س گذاشته چون اندیشه کج روان به پیراهه روئی گریز بجانب عقیدت و خلوص طبیعت خود که بحضرت جنت مکانی داشت نوشته بمه ماه جو جگ بیگم فرستاد مصدر باین بیت که

ما بدین در نه پی عزت و جاه آمده ایم از بد حادثه اینجا به پناه آمده ایم
 بیگم در جواب این مصرع نوشت ” کرم فرما که خانه تست “ و با احترام تمام طلبیده خود را در عقد از دواج او در آورد و ابوالمعالی مرجع کل گشته تمام مهمات مالی و ملکی در خانه مرزا محمد حکیم را از پیش خود گرفت درینو با غمغوی بعضی مفسدان شرارت نهاد ماه جو جگ بیگم را به خنجر بیداد کشته مرزا محمد حکیم را که خورد سال بود پرده کار خود ساخت و حیدر قاسم کوه بر را که وکیل مرزا بود بدست آورده بقتل رسانید تری محمد خان و باقی خان قاقشال با جمعی از ملازمان بیگم یکجا شده بانقام روان شدند درین اثنا ابوالمعالی خبردار شده با جمعی که بخود متفق داشت مسلح و کمکی شده مستعد قتال گشت جماعه مذکور بضرورت بقلعه در آمدند و ابوالمعالی بدافعه پیش آمد و بسیاری از مردم طرفین بقتل رسیدند آخر ابوالمعالی زور آورده ایشانرا از قلعه بر آورد چنانچه هر یک از ایشان متفرق شده از ایشان رو بطریق نهادند محمد قاسم برادر حیدر قاسم که در بند ابوالمعالی بود درینوقت خلاص شده خود را ببدخشان رسانید و مرزا سلیمان را بآمدن کابل تحریص نمود مرزا سلیمان چون بر حقیقت واقعه خبردار شده لشکر بدخشان جمع آورده رو بکابل نهاد ابوالمعالی نیز لشکر کابل جمع ساخته مرزا حکیم را همراه گرفته بکنار آب غور بند رفت از طرفین معرکه دعا آراسته گشته دریای قتال موج خیز شد

دلیران تیر و کمان تافتند همه نیزه تیر انداختند
 جهان گشت پر از ابر الماس ریز شده خاک باد و شگرف نیز
 جمعی از کابلیان که بجانب دست ابوالمعالی بودند از بدخشیان شکست یافته پشت گردان شدند
 ابوالمعالی مرزا محمد حکیم را در تقابل میرزا برادر لشکر مرزا سلیمان زدند و لشکر کابل از مشاهده این حال پراکنده

شده هر کس خود را بگوشه میکند ابوالمعالی چون بجای خود باز آمد اثری از لشکر خود ندیده مضطرب و پریشان راه گریز پیش گرفت بدشیمان سردر تعاقب او نهاده در موضع جاریکان را باور سیده دستگیر نموده بخدمت مرزا سلیمان آوردند مرزا سلیمان بخوشی تمام میرزا حکیم را همراه گرفته بکابل در آمده ابوالمعالی را بفرموده میرزا محمد حکیم از حلق کشیده بقصاص رسانیدند بعد از آن مرزا سلیمان صبیح خود را از بدخشان طلبیده در از دواج میرزا محمد حکیم در آورد و اکثر آن ولایت را بمردم خود جاگیر کرد امید علی را که محل اعتماد او بود بوکالت مرزا تعیین نموده خود بجانب بدخشان مراجعت نمود همدین سال احدی و سبعین سال نهم از جلوس خواجه مظفر علی تربیتی که از عیان مردم خانخانان پیرام خان بود بمنصب وزارت دیوان اعلی سرفراز گشته بخطاب خانی ممتاز گردید (۱) و همدین سال فتونام (غلام) ۲ عدلی که قلعه چنار در تصرف او بود عرضه داشت نموده اظهار سپردن قلعه کرد بادشاه کشور کشای شیخ محمد غوث و خواجه عبدالمجید هروی را که با صف خانی سرفراز بودند فرستادند آصف خان آن قلعه را تصرف خود در آورد بالاخره آن قلعه حواله حسن خان ترکمان فرموده بتسخیر کره کتک سرفراز فرمودند اتفاقاً درین ایام غازی (خان) ۳ سور که از امرای کبار عدلی بود مدتی در سلک ملازمان این درگاه انتظام داشت فرار نمود و بولایت پهنه در آمده باستظهار راجه رام چند در مقام فتنه و آشوب شد چون آصف خان بتسخیر کره کتک ۴ رفت غازی خان با جمعی انبوه و لشکری گران بمقابله آصف خان آمده جنگ کرد به حربی عظیم قایم گشت

بجنبش در آمد دو لشکر چوکوه کزان جنبش آمد زمین در ستوه
ز پولاد پوشان لشکر شکن تن کوه لرزید بر خویشتن

آخر بادولت خداداد آویزش سودمند نیامده شکست خورده و در معرکه بقتل رسیدند و غنائم بی قیاس بردست لشکر فیروزی اثر افتاد رام چند فرار نموده بقلعه باند هوکه از قلاع محکم آن ممالک است در آمد آصف خان منتظر شده داعیه تسخیر آن ممالک در سر نهاده بتاخت و تاراج قریات و پرگنات حوالی آن پرداخت رام چند نادوم گشته بوسیله بعضی بازیافتگان درگاه قرار زمین بوس داد فرمان مطاع با اسم آصف خان عرضه یافت که

۱ م ب: ندارد

۲ م ب: کتکه

۳ م ب: ندارد

۴ م ب: اضافه

پیرامون ولایت رام چند نگرود بنا برین دست ازان ولایت باز داشته بتسخیر ولایت کرهه (کتکه) کمر
 همت بر بست و این ولایتی است وسیع و پر حاصل که هفتاد هزار قصبه و قریه آبادان بدان متعلق است
 و کوههای بلند و درهای تنگ و جنگلهای پر درخت بسیار دارد و والی آن ملک دران ایام رانی دُرگاتی نام
 عورتی بود که از حسن و جمال نصیبی تمام داشت و آصف خان بر حقیقت آن ملک اطلاع یافته باده هزار سوار
 و پیاده به نسبت کرم اقبال بادشاهی دران ولایت در آمد رانی نیز لشکرها از اطراف جمع ساخته (با) کز پیاده از
 هفصد فیل و بیست هزار سوار و پیاده بمدافعه آصف خان صف آرای شدند و نبرد صعب در میان آمد و سیصد مغل
 نامی از لشکر آصف خان شربت شهادت چشیدند

بسی کوه در کوه پیوسته بود در و راه آمد شدن بسته بود
 ز نیزه نیتان شده روی خاک ز گویاها کوه کشته مخاک

رانی بغلبه هر چه تمامتر بر فیل صرصر رفتار سوار بوده سپاه نصرت را رانده می آمد که ناگاه از پشت قضا
 تیری به رانی رسید و از بیم آنکه مباد ازنده در دست غنیم افتد بادها که وکیل مطلق رانی بود و بر فیل رانی پیلبانی^۳
 میکرد فرمود که به خنجر ناموس کار آن نیم بسل طاوس تمام سازد چون پرورده بر آورده (بود) و بود جرات
 بتقتل او نتوانست کرد رانی بدست خود خنجر در شکم خود زد و از عالم درگذشت و فتحی شگرف (و) هفتاد از فتوحات
 عظیمه تواند شد صورت بست و قریب هزار فیل بادگیر غنایم بردست لشکر منصور افتاد آصف خان بعد ازین فتح
 بقلعه چوراگر که پای تحت این ولایت بود روی جلادت آورده پسر رانی دران معرکه قلعه بود جنگ پیش آمده
 کشته شد و آن قلعه مفتوح گشت خزاین و دفاین بسیار از آن قلعه بدست آصف خان درآمد و سر عزت و اعتبار
 او از فلک گذشته در کرهه بمسند حکومت استقرار گرفت و از عجایب رسمهای آن ممالک آنست که زنان بوظیفه
 مردان پرداخته اکثر مهمات ملکی و مالی را از پیش خود سرانجام دهند در ایام طوی (ایام) لعروس قبایل خود را
 همراه گرفته بخانه شوهر در آید و شوهر کنج خانه خزیده مراسم حیات تقدیم رساند تا آنکه زن بکلمات مهر افزا تسلی

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: فیلبانی	۴	مب: ندارد
۵	مب: که	۶	مب: ندارد

خاطر او نموده بهیزم کشی اچار فروشی متکفل نان و نفقه او شود دست شوهر گرفته از کنج آن خانه بر آورد بخانه خود برده بایفای وعده خودی پردازد و نیز محرک سلسله وقایع زن میشود نه مرد و بکره و جبر بالای مرد آمده کار باخر میرساند مخفی نماند که اچار در ان کوهستان میوه ایست که خوردت از جامن میشود و رنگ و مزه اش بجامن ماند و مغز تخم او چرونجی است که در اکثر ولایت هندوستان بفروخت میرود و زنان آن کوه نشینان او را (از) جنگل آورده بفروشد و بدان قوت خود سازند و رعایای آن ولایت عموماً از زن و مرد سر و پا برهنه باشند و عورت غلیظه رایوستند بس و همدین سال موکب اقبال (در ایام) بشکال که بارانها در کمال قوت و غلبه بود و ابر چون فیلان کوه پیکر در جوش و خروش بندگان حضرت بقصد شکار فیل جنبش نموده ساحل دریای چنبل مضرب خیام نصرت انجام ساختند و از جهت کثرت باران و طغیان امواج دریا یازده روز عبور عسا کرد و توقف بود و در وقت عبور فیل خاصه که لکه نانا نام داشت غرق شد چون زور مور در ایات (دولت گشت در ان) جنگل که مسکن و ماوای فیلان بود بر اتفاق انداخته شکاران عفریت منظران که صعب ترین صید است باختراعات غریب و ترددات عجیب صورت بست و یکصد و چند زنجیر فیل بفیل خانه خاصه پیوست از آنجا بجانب سارنگپور نهضت (حراس) نمودند چون عبدالله خان بجبهت بعضی امور متوهم بود خبر این نهضت شنیده هراس خورده راه فرار پیش گرفت و بیعایل و اطفال خود بصوب گجرات شتافت بندگان حضرت باستماع این (خبر) مقیم خان را که از امرای کبار بود به تسلی عبدالله خان فرستادند تا بمراحم خسروانه امیدوار ساخته ازین حرکت ناملا میمش باز آمد مقیم خان هر چند ترتیب مهات نمود و سودمند نیامد چون حقیقت این قضیه خاطر نشین بادشاه عالم گشت جمعی از بهادران سپاه نصرت را بتعاقب وی نامزد ساخته نهایت مبالغه در گرفتار ساختن او فرمودند و خود نیز با هستگی بر پی او میرفتند جمعی از دلاوران که برسم قراولی پیش رفته بودند بعد اللہ خان رسیده آتش قتال

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: افتاد	۴	مب: اضافه
۵	مب: بر توالتفات	۶	مب: اقسام
۷	مب: ندارد	۸	مب: اضافه
۹	مب: مقدمات		

افروختند و درین معرکه چند کس معتبر از جانب عبداللہ خان بقتل رسید و اقرب لشکر فیروز دانستہ ترسان و پریشان بنہ و بار خود گذاشتہ با قبیح ترین وضع بدر رفت و افواج قاہرہ تا ولایت آبی کہ سرحد گجراتست از دنبال او در آمدہ تمامہ حرمہا و فیلان او را گرفتار ساختند عبداللہ خان پناہ چنگیز خان گجراتی برد چون افواج قاہرہ اہل و عیال او را با فیل و حشم او اسیر کردہ جد و والی بشر ف زمین بوس رسیدند بندگان حضرت از ہما نجا مراجعت نمودہ در شہر مند و نزول فرمودند حکیم عین الملک را پیش چنگیز خان فرستادند کہ عبداللہ خان را بستہ بدر گاہ فرستد و الا آوارہ وادی ناکامی ساختہ پیش خود جای ندہد چنگیز خان شق ثانی اختیار نمودہ او را از ملک خود اخراج کرد عاقبت عبداللہ خان سرکشہ قیافی نہ داشت و ادبار شدہ بیک اجل را مشالیت نمودہ در گذشت و حکیم عین الملک با تحف و ہدایا لایقہ از گجرات آمدہ شرف آستان بوس دریافت و ہمد رین ایام ایلچیان میران مبارک شاہ کہ ابابا عن جد حاکم خاندیس بودہ با تحف و ہدایا بدر گاہ معلار رسید و با شارت عالی میران مبارک شاہ صبیہ خود را با سامان و سرانجام لایق فرستاد بعد از چند گاہ مواصلت جست و درین سال بشوق شکار فیل دو بارہ بجانب زور نہضت فرمودہ گلہ گلہ فیلان را بقید صید در آوردند و در بعضی ایام^۱ در یکروز سیصد و پنجاہ زنجیر فیل شکار شد (مخفی نہماند)^۲ در سال گذشتہ میرزا سلیمان بخشی با استدعای مرزا حکیم بکابل آمدہ فتنہ کہ از سوزش امرای بیکدیگر بہم رسیدہ بود سررشتہ انتظام امور از دست رفتہ فرو نشانند و صبیہ خود را از بدخشان طلبیدہ باز دواج مرزا حکیم در آوردہ اکثر ولایت را بہ نوکران خود جاگیر کردہ بدخشان رفت چون مرزا حکیم سر حساب رفتہ نیک ملاحظہ نمود کہ باعث خرابی لشکر او وجود بدخشیان است این مردم را از کابل بیرون کردن از لوازم سلطنت دانستہ بدر کرد میرزا سلیمان با انتقام میرزا حکیم بالشکر گران متوجہ کابل شد مرزا محمد حکیم باقی قاقشال را در کابل گذاشتہ و پشاو رفت و عرضداشت احوال خود بدر گاہ سلاطین پناہ فرستادہ التماس کوک نمود مرزا سلیمان بدست آوردن محمد حکیم میرزا ہم دانستہ بہ پشاو روی توجہ آورد میرزا حکیم از آب سند گذشتہ در انتظار کوک نشست میرزا سلیمان چون از ارسال عرایض میرزا حکیم بدر گاہ و التماس کوک اطلاع یافت دست قدرت

و حال خود را از دامن میرزا کوتاه دید قنبر نام غلام خود را در جلال آباد سید کس گذاشته متوجه کابل گردید
باقی قاقشال با جمعی از ملازمان میرزا محمد حکیم در قلعه تحسن جسته لوازم قلعه داری بتقدیم رسانید بندگان
حضرت با التماس میرزا حکیم جمعی از جاگیرداران پنجاب را بکوک تعیین فرمودند چون امرای پنجاب
تجمعیت تمام بکنار مرزا سلیمان حراست جلال آباد میکرد با فوج قاہرہ بجنگ پیش آمده با آن سید کس که
با وی بودند علف تیغ شدند:

کلوخی که با کوه سازد نبرد بستگی توان زد بر آورد کرد
دوکس را از آنجمله سرداندا تا بمیرزا سلیمان خبر رسانند میرزا سلیمان چون خبر رسیدن افواج قاہرہ
شنید خاطر از تسخیر کابل پرداخته روی ہزیمت بدخشان نهاد امرای عظام مرزا حکیم را بحکومت کابل اجلاس
داده حسب الحکم جاگیرهای خود معاودت (نمودند) و ہمدین سال حکم متاع^۱ نفاذ یافت کہ بجای قلعه
ارک آگرہ قلعه سنگ سرخ تراشیدہ بسازند و حسب الحکم در چہار سال با تمام و اکمال رسید و قریب بسہ کروہ
برین عمارت عالی اساس خرج شد چون بعد از وقوع واقعہ مخالفت عبداللہ خان اوزبک در خاطر اشرف از
طایفہ اوزبکیہ سوی ظنی پیدا شد بحکم آنکہ گفتہ اند

چون از قومی یکی بیداشی کرد نہ کہ را منزلت ماند نہ مہ را
اشرف خان میرمنشی فرمان یافت کہ اسکندر خان را بعواطف خسروانی مستمال ساختہ بدرگاہ حاضر
سازد اشرف خان چون در حوالی اودہ کہ بہ جاگیر اسکندر خان مقرر بود رسید اسکندر خان باستقبال اشرف
خان آمدہ ^۲ بعظیم و احترام تمام اورا بمنزل خود برد و فرمان (مطاع)^۳ را انقیاد نمود گفت کہ چون ابراہیم
خان پس از ما کلانست و قرب شاقی ہم دارد بہتر آنست کہ باتفاق او با ہم روی اطاعت ببارگاہ معلایاریم
چون اسکندر خان و ابراہیم خان بقصبہ سریر پور کہ جاگیر ابراہیم خان بود یکجای شدہ رای کج کرای ایشان بران
قرار یافت کہ خان زمان کہ از قوم ماست و درین سرحد (استقرار و استقلال)^۴ دارد ہر چہ کنکالیش درین

۱ م ب: ندارد
۲ م ب: مطاع
۳ م ب: اضافہ
۴ م ب: اضافہ

باب کند بعمل در آوریم با اتفاق اشرف خان بجوینپور که جایگیر خان زمان بود رفتند بعد از اجتماع بر مخالفت و طغیان قرار گرفته اشرف خان را بطریق مجرمان مقید ساخته بودی خلاف در آمدند ابراهیم و اسکندر روی بشورش و کج اندیشی بجانب لکهنؤ آوردند خان زمان با برادر خود بهادر خان بجانب کره مانکپور گردفته انگیزت جمعی از امر که در آن نواحی جایگیر داشتند مثل شاهم خان جلاپوشاه بداغ خان و محمد امین دیوانه و غیر هم از مخالفت انجمن اطلاع یافته سر راه این شوریده سران گرفته معرکه مقاتله و مجادله را گرم ساختند و از طرفین جوش و خروش تیغ و تیر برخاست محمد امین از خانه زین خطا کرده بر زمین آمد و دستگیر معاندان گردید شاهم خان و شاه بداغ خان کوششهای مردانه نموده از افزونی لشکر مخالفان پای ثبات شان لغزید و پشت بمعمر که داده بقلعه نیم کبار در آمده متحصن شدند و حقیقت حال را معروض (داشتند) کبار یافتگان درگاه گذرانیدند^۱ خان زمان خیره شده دست تعدی بتاراج پرکنات آن ناحیت دراز کرد مجنون خان قاقشال که (جایگیر) کسوار آن حدود بود در قلعه مانکپور پناه برده تحصن جست و آصف خان را که حکومت کره داشت ازین واقعه آگاه ساخته نزد خود طلبید آصف خان جمعی را بخراسان ولایت کره گذاشتند خود با جمعیت تمام بکوک مجنون خان آمد و با اتفاق هم در تقابل مخالفان پای ثبات افشردند چون عرایض امر اتواتر رسید انتقام مخالفان را پیش نهاد همت عالی ساخته فرمان دادند که خانخانان منعم خان با افواج قاهره بطریق منقادى از معبر قنوج گذشته بدافعه آن جماعه قیام نماید و خود نیز بدولت در ماه شوال سنه مذکور از آب جون عبور فرمودند چون طاهر قنوج مورد عساکر اقبال گشت خانخانان با استقبال شتافته قیا خان کنک را که بمخالفان پیوسته بود همراه آورد استعفاى جرایم او نمود این ملتمس را مبذول داشته مرتبه و حالت او بدستور سابق مقرر داشتند درینولا بعرض رسید که سکندر خان شوخی نموده هنوز در لکهنؤ نشسته است باستماع این خبر خواجه جهان و مظفر خان و معین خان را در اردو گذاشته در نصف شب بگوشمال او ایلغار کردند و بیک جلوریز بلکهنؤ رسیده خواستند که دمار از روزگار او بر آوردند وى از بمعنی خبردار شده فرار نمود و گریبان زندگانی خود را از دست اجل خلاص کرده بخان زمان

۱ م.ب: بر
 ۲ م.ب: گردانیدند
 ۳ م.ب: ندارد
 ۴ م.ب: اضافه

بهادر پیوست ایشان نیز آوازه آمد آمد لشکر فیروزی اثر شده سراسیمه از مقابله آصف خان و مجنون خان برخاسته بجوینپور رفتند و از آنجا بار متعلقان خود از گذر زین گذشته آنطرف آب گنگ رفته نشستند بندگان حضرت بتاریخ دوازدهم ذی حجه دولتخانی درون ارک جوینپور نزول فرمودند و آصف خان با پنج هزار سوار آراسته بدرگاه رسیده و پیشکشهای لایق گذرانیده مورد مرام سلطان شد و فرمان یافت که با جمعیت خود بکنار آب گنگ رفته بمقابله مخالفان نشیند و در گذشتن از آب و جنگ انداختن منتظر حکم جدید باشد در این اثنا چون میان خان زمان و سلیمان کرانی حاکم بنگاله رابطه اتحاد قوی بود حاجی محمد خان سیستانی را با پلچی کری پیش سلیمان فرستادند که از اعانت خان زمان او را مانع آید چون حاجی محمد خان بقلعه رهتاس رسید بعضی از سرداران سلیمان که بخان زمان رابطه داشته حاجی محمد را اسیر کرده پیش او فرستادند و چون میان حاجی محمد و خان زمان اساس دوستی استحکام داشت در اعزاز و احترام او مبالغه نموده او را وسیله درخواست تقصیرات خود پنداشته خواست که والده خود را مصحوب او برای درخواست جرایم خود بدرگاه فرستد ناگاه خبر فرار نمودن آصف خان شهرت کرد و آنچنان بود که چون آصف خان در نواحی جوینپور بدرگاه رسید عرض لشکر خود نمود مظفر خان درینطور وقتی در مقام عناد با او شده جمعی را بران داشت که در باب غنائم جورا کره که بیرون از حد قیاس و تخمین بدستش افتاده بود تقریر کنند و خود نیز بخنان صریح و کنایت در آزار خاطر او کوشش می نمود آصف خان از این معنی متفکر و متردومی بود تا آنکه حسب حکم بمقابله علی قلی تعیین شد درین فرصت با اتفاق برادر خود وزیر خان با جمعیتی که داشت راه گریز بجانب کرهه پیش گرفت چون این خبر بسمع عالی رسید منعم خان خانان را سر لشکر ساخته بجای او فرستادند و بشجاعت خان حکم شد که با جمعی از افواج قاهره بعاقب او شتافته بسزای کردارش رساند شجاعت خان بموجب حکم بالشکر خود بکشتیها در آمده سردر تعاقب او نهاد آصف خان برگشته بکنار آب آمد و نگذاشت که شجاعت خان عبور نماید از هر دو طرف دریای و غاوغا موج خیز شد چون شب در آمده شجاعت خان باین روی آب آمده مترصد فرصت نشست و آصف خان بالشکر خود بیک هازان مرحله بدر رفت شجاعت خان وقت صبح از آب گذشته در پی او شتافت بالاخره رسیدن با او از پای سرعت خود بیرون دیده بضرورت

برگشته بشرف ملازمت رسید درین اثنا که خانخانان برگذر زهن در مقابل خان زمان نشست چون سابقه محبتی در میان بود از طرفین ابواب رسل و رسایل مفتوح گشته و سخنان مصالحه در میان (بود) آمد و بعد از پنج ماه (قرار یافت که علی قلی خان والده خود را با ابراهیم خان از آن طرف) سخنان با چندین از اعیان لشکر خود ازین طرف و خان زمان و ابراهیم خان از آن طرف بر کشتیها نشسته در میان آب با یکدیگر ملاقات کردند^۱ بعد از طول مقال بران قرار یافت که علی قلی خان والده خود را با ابراهیم خان و فیلان نامی که دارد بدرگاه فرستد و بعد از آن که گناهان وی بعفو مقرون گردد خود نیز بدرگاه آمده رفح حجاب نجالت و شرمندگی (نماید طرفین)^۲ این نقش بر آب بسته بجای خود مراجعت نماید هر روز دیگر خان زمان بعهد خود استوار بوده والده خود را ابراهیم خان را با فیلان کار آمدنی پیش خانخانان فرستاد خانخانان و خواجه جهان ایشان را با فیلان همراه گرفته بدرگاه (آمده)^۳ میخواستند که شفاعت تقصیرات (خان زمان نمایند خنجر جنگ میر معز الملک و دیگر امرابا بهادر خان و اسکندر خان رسید و تفصیل) که این واقعه آنست که چون علی قلی خان بنه و بار خود را از جون پور برآ ورده از گذر زهن عبور کرد سکندر خان و بهادر خان از خان زمان رخصت یافته جانب سرکار سردار آمده بنیاد فتنه و فساد نهاده بودند و افواج قاهره بسرکردگی میر معز الملک که از سادات رفیع الشان و بنظر تربیت خسروی بمرتبه^۴ امرای رسیده بود بدفع آنها تعیین شدند چون خبر وصول این افواج بایشان رسید کسان پیش میر معز الملک فرستاده بزبان عجز گفته فرستادند که ما اصلاً بالشکر بادشاهی بجنگ راضی نیستیم مطلب ما اینست که شما در میان شده تقصیرات ما از درگاه گیتی پناه درخواست نمائید و فیلانی که بدست آورده ام برسم پیشکش میفرستم چون گناهان ما بعفو اتصال یابد ما نیز بشرف بساط بوس میرسم میر معز الملک گفته فرستاد که پاک شدن شما جز با آب تنج ممکن نیست بهادر خان باز کس نزد میر فرستاد التماس نمود که خود بخدمت آمده بعضی

۱	م ب: ندارد	۲	م ب: قرار بران یافت که یکدیگر ملاقات کرده
			مشافهت حکایت صلح را استحکام دهند برین قرار
۳	م ب: نمودند	۴	م ب: اضافه
۵	م ب: نمودند	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: بهراتبه

مقدمات ضروری مشافحه^۱ در میان کند میر قبول^۲ اتتمعتی نموده با چند کس در کنار اردو ایستاده و بهادر خان نیز جریده آمده کلمات صلح در میان آورد میر بد رشتی پیش آمده غیر از سخنان بحث لبر زبان نراند تا آنکه بهادر خان مایوس برگشته دل بر جنگ نهاد درین اثنا راجه تو در تل و لشکر خان میر بخشی از حضور اشرف رخصت یافتند که بمیر معز الملک پیوسته اگر بهادر خان استمالت پذیر باشد مستمال نموده^۳ بدرگاه حاضر آرد والا بشعله تیغ خرمن روزگار اورا خاکستر سازند بهادر خان و اسکندر خان ازین معنی اطلاع یافته بتازگی در صلح زدند و التماس نمودند که چون خان زمان والده خود را با ابراهیم خان بجهت درخواست زلات خود بدرگاه فرستاده است شما چندان صبر کنید که این قضیه بانجام رسد چون میر معز الملک در کار جنگ شدت تمام داشت بسخنان ایشان التفات ناکرده ترتیب صفوف داد از طرفین در کشش و کوشش تفسیری زلفت و اکثری از مخالفان بخاک هلاک افتاده ره نورد عدم شدند و اسکندر خان که بهراولی لشکر غنیم نامزد شده بود بشب بمعز که داده بدر رفت درین هنگام بهادر خان که در غول ایستاده بود حمله آورده بهادران لشکر بادشاهی را از میدان برداشت و شاه بداغ خان دستگیر شد و میر معز الملک از معرکه روگردانیده و به افواج خود یکجا شده رو بجانب شیر گرز قنوج آورد و حقیقت را بدرگاه معروض داشت^۴

(چو) دشمن بعجز اندر آید ز در نشاید که پر خاش جوئی دگر
گنه گار چون عذر خواہت بود گناه ار نه بخشی گناہت بود

و خانخانان که باستشفاع خان زمان والده^۵ اورا با ابراهیم خان را که بجای عم خان زمان بود بدرگاه آورده ابراهیم خان را سر برهنه کرده و تیغ و کفن در گردن انداخته در مقام استعفای جرایم او ایستاد بندگان حضرت از کمال رافت جبلی از گناہان او گذشته حکم فرمودند تا اردوی ظفر قرین درین نواحی است خان زمان را از آب عبور نکرده در محال جا گیر خود دخل نکند خان زمان بعفو مستبشر شده پیش بهادر خان مردم فرستاد که فیلان نامی بادگیر تحف و هدایا روانه درگاه گردانید چون پیشکشهای ایشان بنظر اشرف درآمد از جوینپور به منزل بلده

۱	م ب: بمشاهده	۲	م ب: جنگ
۳	م ب: ساخته	۴	م ب: گره
۵	م ب: ندارد		

بنارس تشریف برده و چند روز آنجا گذرانیده بقلعه چنار رسیدند و چون (باز) بسمع عالی رسید که خان زمان که از تصرف کردن در جاگیر و از آب گذاشتن ممنوع بود هنگام توجه عالی بسیر قلعه چنار بحکم از آب عبور نموده جمعی را بضبط غازی پور و جوپور فرستاد بندگان حضرت باستماع این خبر بخانخانان در مقام عتاب آمده فرمودند که هنوز رایات عالی ازین حدود نهضت نموده که خلاف شرط از علی قلی بظهور آمد تا بعد از وی چه خواهد کرد خانخانان سرخالت پیش انداخته زبان بگفتار نکشود بعد ازین فرمان شد که اشرف خان میرمنشی بجوینور رفته والده علی قلی را که حسب الحکم در جوینور میباشد مقید ساخته و از اهل خلاف هر که باشد بدست آورده در قلعه جوینور نگاهدارد خواهجه جهان و مظفر خان در اردو بوده منزل بمنزل اردو را بیارند خود با کثر سپاه نصرت پناه بطریق ایلغار بدفع علی قلی توجه فرمودند علی قلی از غازی پور براه آب فرار نمود لشکر منصور چون بکنار سرد ۲ رسید کشتیهای او که پر از اسباب و اموال بود بدست آوردند و جمعی را حکم شد که از آب عبور نموده تا علی قلی را دستگیر سازند از پانه نشینند آنجماعه تمام آن جنگلها (راطی نمودند آخر معلوم شد که علی قلی از راه جنگل) ۳ گریخته خود را بجوانب کوه سواک کشید درین اثنا خبر رسید که بهادر خان بجوینور رفته والده خود را خلاص کرده و اشرف خان را دستگیر ساخته عزیمت آن دارد که بر سر اردوی ظفر قرین رسیده (دست) ۴ بروی نماید بندگان حضرت باستماع (این) هنجبر ترک تعاقب خان زمان کرده (بجانب جوینور معاودت فرمودند و جمعی که بیعاقب خان زمان) ۵ گرفته بودند نیز برگشته آمدند بهادر خان و اسکندر خان مراجعت اعلام نصرت شنیده روی فرار بگذر زهن آورده از آب گنگ عبور نمودند بندگان حضرت چون شهر جوینور رسیدند حکم عالی بصدد ریوست که محل جای خوب انتخاب کرده اساس دولت خانهای (خاص) کهنهند و امرانیز فراخور استعداد خود خانها بسازند و قرار یافت که تا از علی قلی و برادرش اثری در عالم باشد جوینور پای تحت سلطنت بوده افواج قاهره بیعاقب ایشان تعیین میشده باشد که مادام این گروه را متصل سازند از پانه نشینند علی قلی که بدامن کوه سواک

۱	م ب: اضافه	۲	الف: مسرور
۳	م ب: اضافه	۴	م ب: اضافه
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: اضافه
۷	م ب: اضافه		

گر بیخته بود باین خبر خود را بکنار آب گنگ رسانید و بخانخانان پیغام کرد که این مرتبه باز درخواست گناہان او نموده خاطر گرامی را در مقام عفو آرد خانخانان با اتفاق میر عبداللطیف و ملا عبداللہ مخدوم الملک و شیخ عبدالنبی صدر در مقام شفاعت ایستاده دیگر باره درخواست گناہان خان زمان نمود این بار نیز از روی شفقت جبلی قلم عفو بر جرایم او کشیدند "در عفو لذتی ست که در انتقام نیست" و حکم عالی شد که خواجہ جهان و مرتضی شریفی کہ دانشمند تبحر و از اولاد میر سید شریف جرجانی بوده و مخدوم الملک نزد خان زمان رفته اورا توبہ داده مژده (عفو) بگوش اورا رسانند چون این جماعہ قریب بار دوی خان زمان رسیدند خان زمان باستقبال برآمده با احترام تمام ایشان را بمنزل خود برد و چند گاہ نگاہ داشته بلوازم تعظیم و تکریم قیام نموده توبہ و سوگند بنوعی کہ حکم بود یاد کرده اعزہ را وداع نمود چون مخالفان از راه خلاف و طغیان برگشته سر بر خط فرمان برداری نهادند ریایات عالی از جوپور در اوایل سنہ ثلث و سبعین و تسعمایہ بدار الخلافہ مراجعت یافت درین سال مہدی قاسم خانرا کہ از امرای قدیم این دودمان عالی بود بکہرہ فرستادند تا بگوشمال آصف خان پرداختہ ضبط آن ممالک نماید آصف خان عرضداشتی مشتمل بر فنون عجز و ندامت بدرگاہ فرستادہ رخصت مکہ معظمہ طلبید و دارالملک چورا کر گذاشتہ خود را بجنگلہا کشید مہدی قاسم خان دران ممالک درآمده تمام آن^۱ حدود را (بہ) ^۲ ضبط درآورد و سردر تعاقب آصف خان نہادہ در گوشمال دادن اوسعی موفور بجا آورد (آصف خان خطبہا بخان زمان نوشتہ ارادہ پیش او رفتن کرد او نیز مرغبات نوشتہ اورا پیش خود طلب داشت) ^۳ آصف خان اتفاق برادر خود وزیر خان نزد خان زمان جوپور آمده در اول مجلس از آمدن پشیمان شد درین اثنا خان زمان آصف خان را ہمراہ برادر خود بہادر خان بداعیہ تسخیر ولایت افغانان فرستاد وزیر خان را ہمراہ خود نگاہ داشته بنظر بند میداشت وزیر خان پیش آصف خان کس فرستادہ اعلام کرد کہ من فلان وقت فرار خواہم نمود تو ہم بہر حیلہ کہ توانی خود را از بہادر خان جدا ساز آصف خان بہ شمی اموال و اسباب خود بجا گذاشتہ بجانب مانکپور روانہ شد و بہادر خان تعاقب نموده ^۴ (میان جوپور و مانکپور) ^۵ بوی رسید و جنگ سخت در میان آمد عاقبت شکست بر آصف خان

۱	مب: اضافه	۲	مب: این
۳	مب: اضافه	۴	مب: ایلغار کرد
۵	مب: کرده	۶	مب: اضافه

افتاده گرفتار شد بهادر خان رادر چوگندی فیل انداخته روان شده بود درین وقت وزیر خان در پی متصرف شده بودند (که از خان زمان جدا شده بود در راه خبر گرفتاری برادر شنیده خود را بوی رسانید درین اثنا مردم بهادر خان در پی او بجه متفرق شده بودند) بهادر خان در خود طاقت مقاومت وزیر خان ندیده فرمود تا آصف خان رادر چوگندی فیل بقتل رسانند یکدو زخمی با آصف خان رسیده بود که وزیر خان مبارزت نموده برادر را از کشتن خلاص کرد و هر دو برادر خود را بکره رسانیدند و بهادر خان بی حصول مراد بازگشت بعد ازان وزیر خان روی ندامت بدرگاه آورده (و گناه او و برادرش مقرون بعفو شده فرمان عنایت و استمالت جانب اصفهان صدور یافت قبل ازین تخریر پیوست که میرزا سلیمان قصد کابل نموده و میرزا محمد حکیم استمداد کوکک نموده با ستمپهار افواج قاهره بکابل استقرار یافته چون امراء عظام حسب الحکم برخصت مرزا محمد حکیم معاودت نمودند مرزا سلیمان از معاودت امر اخبار یافته با اتفاق منکوحه خرم بیگم لشکرهای خود را جمع ساخته بتسخیر کابل متوجه شد مرزا حکیم قلعه کابل را بمعصوم کوکک که محل اعتقاد او بود سپرده خود با اتفاق خواجه حسن نقشبندی که وکیل السلطنت او بود بدره غور بند رفت میرزا سلیمان بکابل آمده قلعه را محاصره کرد و خرم بیگم بغور بند فرستاد تا بمقد مات مهر انگیز میرزا محمد حکیم را شرف فریب در آورد و خرم بیگم مردم رادر میان کرده گفته فرستاد که شمار از جان عزیز تر میدانم خصوصاً الحال که نسبت فرزندی قرابت بوصلت موکد و مستحکم گشته از آمدن مادرین مرتبه نیست که میخواهم همدگر دیده اساس بجهتی را بعهد و میثاق موکد سازیم مرزا ازین کلمات فریب خورده ملاقات خرم بیگم رادر قرا باغ که ده گرهی کابل است قرارداد خرم بیگم مرزا سلیمان را از تمنعنی اطلاع داده در کمین گاه نشست مرزا سلیمان جمعی رادر حوالی کابل گذاشته در شب ایلغار کرده خود را بحوالی قرا باغ رسانید هر چند باقی قاقشال در مقام منع مرزا محمد حکیم بوده میگفت که این عورت در مقام خدایع است میرزا ممنوع نشده بدیدن خرم بیگم نزدیک بموعده گاه رسیده بود که چندی از مردم میرزا سلیمان بمردم مرزا دوچار شده از آمدن مرزا سلیمان و در کمین گاه ایستادن خبردار ساختند میرزا محمد حکیم از آنجا معاودت نموده راه فرارش گرفت و مرزا سلیمان سردر تعاقب وی

نهاده اسباب و متاع مرزارا تاراج کرده و بعضی مردم یک در عقب مانده بودند سنگی ساخت باقی قاقشال برادرانش و عقب میرزا حکیم بوده بدخشان را بر تیغ و نیزه دفع مینمودند و مرزارا به ترددات مردانه از ورطه هلاک بدر بردند مرزا سلیمان چون بدست آمدن میرزا حکیم دشوار دید در کوتل سخر توقف نمود و بعد از کوتاه دیدن دست تعدی و دام فریب خود از میرزا حکیم برگشته بکابل آمد و محاصره نمود و از کابلیان زبونیها کشید بعد از مرور ایام قاضی خان بدخشی را که استاد معصوم کوکه بود معتمد السلطنت میرزا سلیمان و بعزت و احترام مشارالیه لشکر ایشان و مردم مصاف نشان میدادند بمصالحه فرستاد قاضیخان برای رفع خجالت قدری پیشکش قرار داده میرزا سلیمان را بدخشان برد^۱ که همدرین سال میرزا حکیم باستصواب باقی قاقشال روی استمداد بجانب هندوستان نهاده بکنار نیلاب رسید و ایلچیان میرزا بدرگاه جهان^۲ پناه آمده عرضداشتی که مشتمل بر پریشانی احوال مرزا بود از نظر در آوردند و پیش از وصول عرضداشت خبر فترت کابل شنیده فریدون خان را که خال مرزا حکیم و ملازم درگاه بود جهت امداد و اصلاح مرزا تعیین فرموده بودند درینو لا که عرضداشت مرزا رسید مبلغی گرامند با اتعه هندوستان و اسپ و زین بسیار (خوش)^۳ مصحوب خوش فرخمان^۴ که از سیا ولان (بی)^۵ نظیر بود برای مرزا برسم امداد فرستادند مرزا از روی نیاز و اخلاص باستقبال فرمان شتافته اظهار اطاعت و بندگی نمود درین اثنا فریدون خان که از درگاه تعیین شده بود بمرزا رسیده تسخیر لاهور را در نظر او آسان نمود و سلطان علی نام نویسنده که از اینجا گریخته بمرزا (محمد)^۶ حکیم پیوسته بود در تحریر کسلسله مخالفت با فریدون همدستان شد و مرزای ساده لوح باغوا ای اینها عنان مخالفت و کوته اندیشی بجانب لاهور منعطف ساخت چون بحوالی بهره رسید دست تعدی دراز کرد امرای پنجاب مثل میر محمد خان کلان و قطب الدین محمد خان و شریف محمد خان از شنیدن این خبر در لاهور جمع شده تحصن جستند و بلوازم قلعه داری پرداخته عرضداشت حقیقت حال بدرگاه فرستادند و میرزا محمد حکیم بکوچ متواتر بلا لاهور رسیده در باغ مهدی قاسم خان که بر ظاهر آن

۱	مب: ندارد	۲	مب: عالم
۳	مب: ندارد	۴	مب: خبر خان
۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه
۷	مب: تحریک		

شهر واقع است نزول کرد و چند مرتبه صفها آراسته پپای حصار آمد امرای عظام بضر ب توپ و تفنگ اورا (در) پیرامون قلعه گذشتن نمیکند اشتند عاقبت بندگان حضرت باستماع این خبر خانخانان را بحر است دار الخلافه آگره گذاشته بتاریخ سیوم جمادی الاول سنه اربع سبعین و تسعمایه بسمت پنجاب نهضت فرمودند مرزا تاب توقف نیاورده وادی فرار پیش گرفت ۱

کسی را که نتوانی از جای برد پر خاش او پی چه باید فشرد
 بندگان حضرت بکنار آب ستلج نزول فرموده بودند که خبر فرار نمودن مرزا محمد حکیم رسید از آنجا بخوشحالی هر چه وافی تر متوجه لاهور گشتند چون بحوالی شهر رسیدند امرای که محصر بودند باستقبال برآمده بشرف ملازمت رسیدند قطب الدین (محمد) ۲ خان و کمال خان حسب الحکم سر در تعاقب مرزا حکیم نهاده از آب نیلاب گذرانیدند چون دار السلطنت لاهور عمل اقامت بندگان حضرت گردید جمع زمینداران اطراف بشرف آستانوس بخدمت آمده ۳ سر بلند گشتند و جمعی که بملازمت نتوانستند رسید تحف و هدایا بمصحوب ایلچیان فرستاده در زمره اهل اطاعت و انقیاد در آمدند از آنجمله محمد باقی ترخان ولد مرزا عیسی حاکم ولایت سند که در آن نزدیکی بعد از فوت پدر قائم مقام او شده بود ایلچیان فرستاده از مصیبت (خود) ۴ مزاحمت سلطان محمود و الی قلعه بکهر که بولایت او دست تعدی باستظهار قزلباش دراز کرده بود معروض درگاه گردانید عرضداشت وی بموقف قبول رسیده فرمان مطاع بنام سلطان محمود صدور یافت که دیگر قدم از حد خود بیرون نهاده بولایت محمد باقی مزاحمت نرساند و همدین ایام عرضداشت خانخانان منعم خان رسید که پسران محمد سلطان مرزا محمد حسین و شاه مرزا که در سرکار سنبل جاگیر داشتند در آن نواحی به رعایا مزاحمت رسانیده لوای مخالفت برافراخته اند و چون بنده بقصد تنبیه ایشان لشکر کشید بجانب مندو بدر رفتند و این محمد خان سلطان میرزا به پنج واسطه نبیره صاحبقرانی امیر تیمورست و مادر وی دختر سلطان حسین مرزا بود بعد از وفات سلطان حسین بخدمت حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه (آمده) ۵ رعایت یافت و حضرت جنت آشیانی نیز در ایام جهانبانی خود در مقام

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: رسیده
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: اضافه
 ۵ م.ب: اضافه

رعایت او شدند و از پسران او (یکی) الخ مرزا و شاه مرزا در خدمت جنت آشیانی چند مرتبه آثار خروج و خلاف بنظهور آمد و در مرتبه گناهان ایشان بعفو مقرون گشت تا آنکه الخ مرزا در جنگ هزاره کشته شد و از دو پسر ماند یکی سلطان محمد مرزا دیگر اسکندر مرزا جنت آشیانی در مقام شفقت و رعایت ایشان آمده اسکندر مرزا را الخ مرزا و سلطان محمد مرزا را شاه مرزا خطاب کردند چون نوبت فرماندهی بادشاه گیتی ستان رسید محمد سلطان مرزا را بجهت کبرن از خدمت معاف داشته پرگنه اعظم پور از سرکار سنبل در وجه مد معاش او مقرر فرمودند و او را در ایام پیری چند پسر حاصل شد ابراهیم حسین مرزا محمد حسین مرزا عاقل حسین مرزا و هر یکی از ایشان را بجا گیرهای لایق سرفراز فرموده بمرتبه امرای رسانیدند و همه وقت برکاب نصرت بلوازم خدمت قیام میداشتند چون بندگان حضرت از پورش جو پور معاودت فرمودند ایشان رخصت جاگیرهای خود حاصل کرده در نواحی سنبل می بودند درینولا که بجانب لاهور بدفع فتنه مرزا حکیم نهضت فرمودند جماعه مرزایان با اتفاق در مقام مخالفت شده بعضی پرگنات مزاحمت رسانیدند چون جاگیرداران آن نواحی اتفاق کرده بر سر ایشان رفتند روی فرار جانب مالوه نهاده فتنه را بشورانیدند و همه این حکایت بجای خود سمت گزارش خواهد یافت و همدین و لاهور رسید که علی قلی خان زمان و بهادر خان و سکندر (خان) ^۱ نقض عهد نموده سر بشورش نهاده اند و بازگردن اطاعت پیچیده استحکام اساس خلاف و سرکشی داده بادشاه گیتی ستان باستماع این خبر مهمات ولایت پنجاب بمیر محمد خان و قطب الدین محمد خان و سایر خوانین اتکها سپرده دو از دهم ماه رمضان سنه اربع و سبعین و تسعمایه بجانب آگره نهضت فرمودند چون شرف نزول بقصه تائیس ارزانی داشتند جمعی از چوکیان و سناسیان بر کنار حوض کرکیت که معبد هندوانست (و) ^۲ هندوان چهار رکن عالم در روز کسوف و خسوف (بجهت) ^۳ غسل بآن حوض می آیند و جمعی عظیم میشود و طلا و نقره جواهر و برجه به برهمنان میدهند جمع آمده از مرزای که این دو فرقه را با هم بود بدرگاه استغاثه نمودند و رخصت محاربه و قتال طلبیده طایفه سناسی که از سیصد نفر کم بودند بر طایفه چوکیان که از پانصد کس زیاده باشند صف آرای شدند حسب الحکم چندی از سپاهیان

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: اضافه
 ۳ م.ب: ندارد

خاکستر بر خود مالیده ضمیمه جماعت سناسیان گشتند و از طرفین جنگ سخت برخاست و جمعی کشته شدند و خاطر اشرف از تماشای این حال نشاط اندوز گشته منتظر و مترقب غلبه سناسیان شد و آخر آنچنان نقش بست که غلبه در جانب سناسیان وقوع یافت اتیمعتی را اشگون فتح لشکر منصوره و سرنگونی معاندان گرفته بدارالملک دہلی که انجمن سعادتہای صوری و معنوی است و چندی ہزار اولیای الہی در آن مہبط فیوض آسودہ اند نزول فرمودند و بزیارت مقامات متبرکہ رسیدہ فقرا و مساکین را بفققات بادشاہانہ نوازش نمودند و از آنجا بکوچ متواتر بدارالخلافہ (آگرہ) شرف وصول ارزانی داشتند درینولاً خبر رسید کہ خان زمان قلعہ شیرگر کہ در چہار کروہی قنوج است محاصرہ دارد و مرزا یوسف خان در آن قلعہ تحصین جستہ بدافعہ آنها کمر ہمت پیچیدہ است بندگان حضرت نوزدہ روز در آگرہ توقف فرمودہ و خانخانان را بحر است آگرہ گذاشتہ از دریای جون عبور فرمودہ و بیست و ششم شوال متوجہ جونپور گشتند چون بسکیت رسیدند خان زمان از گرد شیرگرہ برخاستہ بجانب مانکپور کہ برادرش بہادر خان آنجا بود رفت و در منزل بہوچپور جمعی از امرای کبار مثل محمد قلی خان برلاس و مظفر خان وغیر ہم بدفع سکندر کہ در آودہ بود نامزد شدند و خود بنفس نفیس متوجہ کرہ و مانکپور گشتند در رای بریلی خبر رسید کہ علی قلی و بہادر از آب گنگ گذشتہ قصد آن دارند کہ بکاپی مزاحمت رسانند حکم شد کہ اردوی معلابرداری خواجہ جهان بقلعہ کرہ رود و خود بتجلیل ہرچہ تمامتر بگذر مانکپور رسیدہ فیل سوار از آب عبور نمودہ فرمودند درینوقت زیادہ از دہ پانزدہ کس برکاب نصرت نبود مجنون خان و آصف خان کہ در پیش بودند ساعت بساعت خبر مخالفان میرسانیدند اتفاقاً در آن شب آنروز عمر گذرانند بصحبت شراب و پاتربازی مشغول بودہ از عشوہ روزگار غافل بودند و اظہار مقدمات کشتش و کوشش را برد لیری مجنون خان حمل مینمودند و آمدن بندگان حضرت را باور نمیداشتند کوتاہی سخن آنکہ روز دوشنبہ غرہ ذی حجہ سنہ مذکور بادشاہ گیتی ستان ترتیب افواج قاہرہ نمود غول را بنفس نفیس خود استحکام دادند برانگار بسر کردگی آصف خان و سایر یکہا اعتصام و خبر جراتنار مجنون خان و دیگر امراتانت یافت بندگان حضرت بر فیل خاصہ سوار شدہ مرزا کو کہ ملقب بخان اعظم رادر

چو کندی آن فیل نشاندہ مفتخر و مباہی شدند^۱ درینوقت مخالفان آمدن بندگان حضرت را یقین دانستہ لاعلاج صفوف آراستہ جمعی از دلیران لشکر خود را بمقابلہ ہراول منصور فرستاد با باخان قاقشال کہ سردار او قچی بود آنجماعہ را از پیش برداشتہ تا صف علی قلی خان (برددرین محل اسپ یکی ازین قرار نمود ہا بر اسپ علی قلی خوردہ و ستار علی قلی)^۲ بر زمین افتاد بہادر خان را از مشاہدہ اسبخال رگ تہور در حرکت آمدہ حملہ مردانہ بر جماعہ او قچی آورد و با باخان گریختہ بصف مجنون خان پیوست بہادر خان از عقب رسیدہ در میان این دو فوج در آمدہ ترددات مردانہ نمود درین اثنا تیری با سپ اور رسید و اسپ چراغ پاشدہ اورا بر زمین زد و مقارن اسبخال جمعی از بہادران غلو کردہ اورا دستگیر ساختند

کلید ظفر چون نباشد بدست بازو در فتح نتوان شکست
چون معرکہ قتال گرم شد بندگان حضرت از فیل (فرد آمدہ بر اسپ سوار شدہ فرمودند کہ فیلانرا بر صف علی قلی بدوانند چون فیل)^۳ سرانند نام نزدیک بصف مخالفان رسید ایشان نیز فیل اودیا نام بر سیرانند رانند سیرانند آنچنان کلہ بآن فیل زد کہ در میدان بخاک تیرہ افتاد درین زمان از کمانخانہ قضا تیری بر علی قلی رسید در صدد بر آوردن (آن)^۴ تیر بود کہ تیری دیگر بآستین خورد اسپ بدجلوی کردہ اورا بر زمین افکند و فیل برسنگ نام باور رسیدہ اورا در تہ (پا) بخاک برابر ساخت ہر چند علی قلی بفیل بان میگفت کہ من مردی ام (کہ)^۵ اگر مرزاندہ پیش بادشاہ می بری بنواز شہا امتیاز خواهی یافت حیلہ سودمند نیامدہ آنچہ قضای الہی بود بوجود آمد

تا کجا حیلہ کارگر گردد پیش تیر قضا سپر گردد
چون غبار معرکہ قتال فرو نشست نظر بہادر خان را در عقب خود سوار کردہ بخدمت آورد و سعی امرا بقتل رسید و بعد از لحظہ سر خان زمان را نیز آوردند و این فتح در موضع منکر و ال از اعمال جوسی (بیاک) حکمکہ

۱	مب: ساختند	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
ک	مب: اضافه		

الجال بالیهاباش (موسوم و مشهور است در ذی الحجه سنه اربع و سبعین) ۱ نقش مراد بست چون از تفرقه و تشویش خلاف اهل عناد فراغ حاصل شد مراجعت فرموده در محرم سنه خمس و سبعین و تسعمایه بدر الخلافه رسیدند سابقا سمت تحریر یافت که جمعی از بند های پیکار طلب بدفع سکندر خان تعیین شده بودند (چون به اوده که محل اقامت او بود و رسیده بودند) ۲ سکندر از تمنعنی اطلاع یافته قلعه را مستحکم ساخت و دلیران لشکر منصوره بمحاصره در پیچیده کار برو تنگ ساختند درین اثنا (اوزبکان) ۳ خبر واقعه علی قلی خان و بهادر خان شنیده دل تنگ شدند سکندر خان حرف مصالحه در میان کرده طلب امان نمود و افواج قاهره را باین حکایت مشغول ساخته شب از دروازه که جانب دریا بود بکشتی نشسته بدر رفت و امر اتا بولایت افغانان او را تعاقب کرده حقیقت احوال را بعرض رسانیدند حکم شد که چون از ممالک محروسه بدر رفت دیگر تعاقب وی احتیاج نیست و مجال جاگیر او بمحمد قلی خان برلاس مفوض باشد و امرای کبار کار بند فرمان شده محمد قلی خان برلاس را آنجا گذاشته بدرگاه حاضر شدند و از غریب واقعات این سال آنکه در شهر آگره سیدزاده را پای دل در دام گیسوی زرگرزنی آویخته شد و طشت ناموس او از بام افتاد از آنجا که نقد مجتیش کامل عیار بود بیقراری و بی آرامی او بردل آن پری پیکر پرتو ظهور داده بروز او بنشانند و بپوشه خارا گداز محبت آکنده سرگرم جگر پا بودن و خونابه سخن ساخت خویشانش از تمنعنی اطلاع یافته به زنجیر نام و تنگش مقید ساختند (چون) ۴ سبر دیده نظاره پیوند عاشق عالم تاریک شد و بروز روشن خورشید او در احتجاب آمد اضطرابش روی در تزیید آورد و قلق شور انگیزش بناله و نغان کشید ۵ طیبیان مریض کش علاج او منحصر در زندان و بند دانسته ۶ چندان مجوس ساختند که از فرط بیقراری لباس زندگانی او دریده شد

عاشق که غم از جان خرابش نرود تا جان بود از جان تب و تابش نرود
 خاصیت سیماب بود عاشق را تا کشته نگردد و اضطرابش نرود
 و تمنعنی در کوچ (و) کبازار شهرت کرد آن نازنین از بند حیا جسته بحلقه ماتم گشته خود خرامید

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: کشد	۶	مب: داشته
۷	مب: اضافه		

واستفسار از احوال او نموده بیک ناله جان داد.

این جوشش مهر (و) در دین و سینه	یک می بود و دو آگینه
یک نغمه نشسته در دو پرده	یک نشاء دو جا ظهور کرده
عاشق ستمی که دید از عشق	معشوق همان کشید از عشق
عاشق جرسی که بر فغان بست	معشوق همان جرس همان بست
عاشق قدحی که در جگر زد	معشوق همان قدح بسر زد
عاشق قدمی که شام غم زد	معشوق بره همان قدم زد
(عاشق سببی که در سر انگیخت	معشوق همان سبب برانگیخت)

چون خاطر دریا نظیر از مهمات اهل طغیان و خلاف فراغ یافته دارالسلطنت آگره مستقر ریایات عالیات گشت اکثر راجها و زمینداران که سر استکبار با طاعت فرود نمی آوردند عموماً و خصوصاً بتارک ادب شناختند بخاکبوس درگاه سرفراز آمدند الا رانا اودی سنگ راجه ولایت ماروار که (با اعتماد) قلعهای متین و کثرت حشم و فزونی فیل مغرور گشته هنوز در مقام گردن کشی بود غیرت سلطنت اقتضای آن کرد که تسخیر قلعه چتور مصمم ضمیر نصرت پذیر داشته آصف خان را برسم منقلای تعیین فرمودند و با آزاره شکار بجانب باری توجه فرموده شکار قمرغه طرح انداختند و سه هزار جانور بدام صیاد در آورده و از آنجا جنبش نموده بقلعه روی سوپر رسیدند (و شاه محمد خان قندهاری را بطرف) کسان رای سورجن که بحر است آن قلعه بودند آزاره نهضت اعلام ظفر التیام شنیده از قلعه بدر رفتند و حراست آن قلعه (بنظر بهادر که یکی از بندهای دولتخواه بود حوالت یافت و از آنجا بکوته که از) پیرگنات آن ولایت است رسیدند شاه محمد خان قندهاری را که حکومت آن نواحی نواخته چون بقلعه کاکرون که سرحد ولایت مالوه است رسیدند دفع پیران محمد سلطان مرزا و شاه مرزا که از سرکار سنبل گریخته باین نواحی دست تعدی دراز کرده بودند اهم دانسته شهاب الدین احمد خان و شاه بداغ خان

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	م الف: سوی
۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه

و محمد مراد خان و حاجی محمد خان سیتانی را در سرکار مندو جا گیر کرده این خدمت فرمودند وقتی که امرای مذکور بحوالی اجین که بلاد معتبر آن ممالکست رسیدند معلوم شد که مرزایان با استماع نهضت رایات عالیات همه یکجا شده فرار نمودند و بجزرات رفته بچنگیز خان حاکم آن ولایت پناه بردند امرای نام برده بی جنگ و جدال ولایت مندو را متصرف شدند بندگان حضرت چون از قلعه کا کرون کوچ فرموده بجانب چتور توجه نمودند رانا اودی سنگه هفت هشت هزار کس بسرداری بے مل نام را چپوتی که بجزرات^۱ و دلیری مقرر مردان کارزار بود بحفاظت قلعه چتور که در رفعت و متانت نظیر خود ندارد گذاشته بکوههای بلند و جنگلهای پر درخت پناه برد و این قلعه بر قلعه کوهی که بلندی آن مقدار یک کوه است و بادگیر کوه اتصال ندارد واقع شده طوش سه کوه و عرض نیم کوه و آبهای روان بسیار دارد چنانکه

ز آسب چنبر فلک اندر گذار او بر کنگره خمیده رود شخص پاسبان
 بالجمله افواج منصور حسب الحکم تقسیم مورچها نموده قلعه را مرکز وارد در میان گرفتند جمعی بتاخت و تاراج ولایت رانا مزد ساخته (آصف خان برام پور که از قصبات معموره آن ولایت است)^۲ تعیین فرمودند وی بقر و جبر آن قلعه را متصرف شده تمام آن حدود را نهب و غارت داد و حسین (قلی)^۳ خان با جمعی بطرف اودی پور و کولمیر که از قلاع مستحکم آن ولایت و دار الحکومت رانا است تعیین شده اکثر آن بقاع (قلعه) کوه مواضع را خراب ساخته چون از رانا اثری نیافت بدرگاه مراجعت نمود و چون مدت محاصره چتور باطالت کشید حکم (جهان) شمعطاع بساختن سباطها و کندن نقب با صادر شد مقدار پنج هزار استاد بنا و نجار و سنگتراش جمع آورده از دو طرف قلعه اساس سباط نهادند مخفی نماوند که سباط عبارت از دیوار است که از مفاصله یک تفنگ انداز بنیاد کرده در پناه تنهایی که بچرم خام گرفته مستحکم میسازند و مثل کوه ساخته بدیوار قلعه میسند و دیوار قلعه را بضرب توپ می اندازد و جوانان پیکار طلب از آن رخنه در آمده فتح قلعه مینمایند و سباطی که مورچل بادشاهی برداشته بودند وسعت آن بمرتبه بود که ده سوار برابر هم می توانستند گذشت و ارتفاع

۱	م الف: بجزرت	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: ندارد	۴	م ب: ندارد
۵	م ب: اضافه		

آن مقدار که فیل سواری نیزه در دست می‌توانست در ته آن رفت و درین مدت مردم قلعه دقایق احتیاط و آداب قلعه داری مرعی داشته در توپ اندازی کارنامهها بظهور می آوردند و هر روز از مزدوران بندیان با وجودی که تختهای چرم گاؤ گرفته در پیش میداشتند از صدکس متجاوز بگرد میرفتند و مردها بجای خشت و سنگ در دیوار بکار میرفت تا در اندک مدت سباب تمام شده بجای رسید که متصل قلعه گردید و نقب چیان و نقبهای پای حصار برده دو برج قلعه را مجوف ساخته بداروی تفنگ پر کردند و جمعی از بندهای جان سپار مسلح و مکمل شده نزدیک برجهای نقب زده در انتظار ایستادند که هرگاه آتش بنقبها داده (بنقبهای پای حصار برده دو) برج قلعه را پراپرانند بدرون حصار رفته کارنامه شجاعت بظهور آورند اتفاقاً هر دو نقب را یکبار آتش دادند فتیله یکی کوتاه بود و از دیگری دراز آن فتیله کوتاه زود در گرفته برج را بر هوا برد و رخنه عظیم در دیوار حصار نمایان شد جوانان یکیه تاز خود را بآن رخنه رسانیدند^۱ خواستند که خود را بدرون اندازند فتیله دیگر در گرفته جمعی از خویش و بیگانه را با سنگهای صدمنی و دو یست من بر هوا برده تا سه چهار گروه بر انداز ملازمان درگاه سید جمال الدین از سادات باره و محمد صالح یزدان قلی خان و شاه علی (وسلطان)^۲ محمد امین پسر امیر عبداللہ بخشی و جان بیگ برادران شیر بیگ بسادل باشی و جماعه کثیر بباد فزارفتند و قریب پانصد سپاهی انتخابی بضر ب سنگها هلاک شدند و از کفار نیز جمعی بجهنم رفته درین وقت غیرت بادشاهی در گرفتن آن قلعه بیشتر شد سباب طی که از مورچل شجاعت خان بنیاد شده بود با تمام رسید و افواج قاهره از اطراف قلعه هجوم آورده در دیوار قلعه شکاف دیده جنگ انداختند جمیل که سردار اهل قلعه بود در شکاف آمده مردم را جنگ تحریر میسکرد و بادشاه کشور کشای از بالا خانه که بر سبابا بجهت نشین خاص ترتیب یافته بود روی جمیل از شرارهای^۳ توپ و تفنگ که با بیجان می انداختند مشخص ساخته آنچهان تفنگی بر پیشانی آن تیره زندگانی حواله نمودند که همانجانی الفور زندگانی قالب تپی ساخت اهل قلعه سردار خود را کشته دیده دل از جنگ برداشتند و بخانههای خود دیده اطفال و عیال و اسباب و اشیای خود را یکجا کرده آتش در زدند و این عمل را با اصطلاح^۴ کفار جوهر گویند درین وقت افواج منصوره چند

۱ م ب: ندارد
 ۲ م ب: اضافه
 ۳ م ب: شررهای
 ۴ م الف: با اصطلاح

چارخنده در دیوار قلعه انداخته بدرون حصار در آمدند و کفار بمداغه ایشان شرایط تهور بجا آورده جان فشان گشتند و قلعه مفتوح گشت و بندگان حضرت بر فیل سوار شده با جمعی از بندها که درون قلعه در آمده بودند حکم قتل عام فرموده داد انتقام دادند و آصف خان را با آبادانی آن ولایت مخصوص ساخته عنان مراجعت بصوب دار السلطنت آگره منعطف شدند و بعد از چند ماه اراده تسخیر رتهنبور که از امهات قلاع هندوستان بود در رفعت پنجرخ برین هم داستانت بر خاطر خطیر پر تو داد فرمان باحضر لشکری که در یورش چتور همراه نبودند صادر شد اشرف خان میرنشی و صادق خان را با لشکر بسیار باسخت متعین فرمودند چون چند منزل بجانب رتهنبور رفتند خبر فساد و طغیان مرزایان که بجزرات رفته بودند^۱ و از چنگیز خان فرار نموده بمالوه آمده قلعه اجین را محاصره نمودند رسید حکم مطاع بران شد که قلیچ خان با لشکری که بتسخیر قلعه رتهنبور تعین شده در دفع فساد مرزایان مساعی جمیله بتقدیم رساند قلیچ خان بکار بند فرمان شده بلشکر اشرف خان و صادق خان پیوسته بمحدود بهروج رسیدند شهاب الدین احمد خان حاکم آن سرکار نیز ملحق شده باتفاق به تنبیه آن شور انگیزان روان شدند مرزایان باستماع توجه لشکر منصور دست از محاصره باز داشته روی شورش بجانب مندو آوردند (محمد مراد خان و میر عزیز اللہ که در آن قلعه مستحصن بودند مستخلص شده)^۲ بامرا پیوستند و سر در تعاقب مرزایان (نهاده از آب زبرده گذرانیدند و اکثر مردم مرزایان)^۳ در آن آب غرق شدند درین ایام حجار خان حبشی چنگیز خان را در بازار ترپولیه احمد آباد غافل یافته بقتل آورد مرزایان فترات گجرات را غنیمت دانسته روی فرار بآن دیار آوردند (مرزایان که در گجرات رفتند اول قلعه جاپانیر را متصرف شده و بجانب بروج آوردند)^۴ و بمحاصره آن قلعه در پیچیده دست تصرف بران یافتند رستم خان رومی را که در آن قلعه بود بعد از مدتی بخداع کشتند و بقیه این قصه بکل خود رقم زده کلک سوانخ نگار خواهد شد و هم درین سال رایات جلال بعزیمت تسخیر رتهنبور در حرکت آمد و در آخر ماه شعبان پپای آن قلعه رسیده ظاهر قلعه معسکر شاه انجم سپاه گشت ضابطه قلعه راجه سورجن تحصن جسته بلوازم قلعه داری کمر خلاف و بیفرمانی بر بست و از غریب این سال آنکه حکم عالی در باب دوکس

۱ م: فرمودند ۲ م: رفتند
 ۳ م: اضافه ۴ م: اضافه
 ۵ م: اضافه

از مجرمان صادر شد که از قلعه گوالیار انداخته بسزاسانند چون حسب الحکم آن هردو را از فراز کنگره آن حصار که بفلک دعوی همسری داشته بر زمین برتافتند یکی بجزدافقان ریزه ریزه شد و دیگری بر فور برخاسته فرار نمود چنانچه اثری از آن پیدا نشده و اللہ اعلم (القصه) چون شهر یار کشور کشای در سنه ست و سبعین بعد از فتح قلعه چتور بتسخیر رنتمهور که در رفعت و متانت در حکم تو امان^۲ و برگذر قافیه یکدیگرند توجه بر گماشتند

برفت یکی آسانی پپای زمین گر به جبده نه جبده ز جای
فرو ریخت او جش ز مرغ خیال که بوسیدن در هوا پرو بال
بگردش گر آری که در روزگار نکرده برو مرغ فکرت گذار

حکم شد که از اطراف سا باط انداخته بلوازم قلعه کشای اقدام نمایند و ضربه زنهار بالای کوچی که رن^۳ نام دارد سرکوب قلعه واقع شده و از ارتفاع و نا همواری تصاعد و هم را پیرامون گاه و راه نیست ببردند بهادران چا بکدست بسرعت هر چه تمامتر آن کوچی را از مخالفان پاک نموده^۴ پانزده توپ نهنگ پیکر را که هر کدام سنگ پنج من و غلوله هفت جوش شش منی میخورد و هر یکی را دو دست جفت گاو در زمین هموار بصعوبت میکشید پانصد ششصد چهار نبرد بسیار بالای آن کوه برگرفته در برابر قلعه نصب کردند و در بر انداختن صدادر کوه پیچیده روزگار را گوش گرمی ساخت و در هر مرتبه خانمانها بگرد میرفت و اطراف آن قلعه که مسافتش سه چهار کوه بود لشکر منصور احاطه کرده مورچا لها تقسیم یافت و در بیست روز سا باطهای عالی اساس بدیوار قلعه برابر ساخته در صدمه اولی دیوار قلعه و منازل مرتفع را منهدم ساختند و هول قیامت مشاهده اهل قلعه گشت رای سُر جن که ضابط قلعه بود و بهذل مجهود در توپ اندازی و بمعر که بر هم زنی کوششهای نمود چون آثار فتح و فیروزی بندگان حضرت برای العین دریافت با دخنوت که در دماغ او گره گشته بود فرو نشست و ابروی غرور او ریخته شد و اعتراف بجز نموده پسران خود را در داد بهوج نام زنهار گویان و امان جویان بخدمت فرستاد و

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: تو امان
۳	م ب: زن	۴	م ب: پیرون
۵	م ب: ببرید	۶	م ب: کرده
۷	م ب: سورجن		

استعفای جرایم خود کرد خسرو کشورکشای از گناہان وی درگذشته حسین قلی خان را که خطاب خان جهانی داشت درون قلعه که فرستادند تا او را بمراحم خسروانه امیدوار ساخته بملازمت عالی آورد و او از راه خدمتگاری و اخلاص در آمده در سلک بندہای انتظام یافت سیوم شوال سال مذکور این قلعه که سلطان علاءالدین خلجی با این ہمہ حشمت و جلال بعد از محاصره یکسال دست تصرف بران یافته بود بمیمن اقبال بندگان حضرت در یکماه مفتوح گشت روز دیگر بتماشای قلعه عروج فرموده حکومت و حراست قلعه را بہ مہتر خان کہ از ملازمان^۱ جنت آشیانی بود سپرده علم معاودت بدار السلطنت آگرہ برافراشتند و از اثنای راه بمزار فایض الانوار قطب الدین^۲ خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ رسیدہ یکہفتہ آنجا توقف فرمودند و ہر روز بلوازم زیارت پرداختہ فقرا و مساکین (آنمقام) را بانعام وافر خوشدل می ساختند چون سکان روضہ رضیہ از شرارت و حسد اندازی گور نسبت فرزند شیخ حسین کہ متولی آنجا بود (توقف فرمودند) ^۳ سخن داشتند و از مشارالہ اظہار شکایت و بی رزای کردند تویہ مقبرہ منور بہ بزرگ صوری و معنوی شیخ محمد بخاری دہلوی کہ در سلک امرای عظام انتظام داشت و طغای رکن السلطنت شیخ فرید بخاری بود سپردہ در پست و چہارم ذی القعد^۴ سال مذکور شہر آگرہ مستقر رایات جلال گشت چون خاطر دریا مقاطر ہمیشہ جویای گوہر گرانمایہ کہ وجود فرزند ارجمند است میبود و استمداد از ہمت درویشان و خلوت گزینان از لوازم طلب داشتہ بملاقات این طایفہ موع بود درین اثنا بوسیلہ نقابت (پناہ) ^۵ شیخ محمد بخاری بملاقات مشیخت پناہ ولایت مآب شیخ سلیم کہ در قصبہ سیکری (سکونت داشت توجہ فرمودند و از شیخ مزہ تولد فرزندان سعادت مند شنیدہ عمارات عالی برکوبہ سیکری) ^۶ قریب بخانقاہ شیخ طرح انداختند و اکثر اوقات بدیدن (شیخ تشریف بردہ چند روز آنجائی بودند برای) ^۷ شیخ نیز خانقاہی جدید و مسجدی در غایت وسعت و متانت کہ امروز در ربع مسکون نظیر ندارد بنا نہادند و ہر کدام از امرانیز منزلی برای خود تعمیر کرد درین محل یکی از پردگیان سراپردہ عصمت حاملہ شد او را در جوار شیخ

۱	مب: غلامان	۲	مب: قطب الواصلین
۳	مب: اضافہ	۴	مب: اندوزی
۵	مب: ندارد	۶	مب: ذی قعد
۷	مب: اضافہ	۸	مب: اضافہ
۹	مب: ندارد		

نگاه داشته گاه در آگره و گاه در سیکری میبودند و سیکری را فتح و نامیده دار السلطنت ساختند و بعمارت بازار و قلعه و حمام صورت اتمام یافت و از غرایب واقعات این سال قصه فیل خاصه است که از مستی و خودسری بفیل نقابت پناه شیخ محمد بخاری بجنگ در افتاده حیرت افزای نظارگیان گشت و روز سیوم از صدمت این تلاش جان داد ماده فیل او نیز سه روز ترک علف گرفته از فقدان مصاحب خود در گذشت همدرین سال در شهر سرهند صیادی سرخابی را بدام آورده بمرو و ایام بآب و دانه رام ساخته بود بعد از یکسال همتای سرخاب سراغ برده در صحن خاندان صیاد از هوا فرود آمد بمصاحب خود پیوسته شادی مرگ شد و نیز می آرنده که سوداگری بود که از لاهور بقصد تجارت متوجه بلاد شرقیه هندوستان گردیده بود و سگی همراه داشت ناگاه در انشای راه را بر زنان او را کشته اسباب و اموال در منازل خود که در همان نزدیکی بود پنهان کردند اتفاقاً آن سگ زمین را کافت و صاحب خود را مدفون ساخته بلاهور نمود بفریاد و ناله و لایه گری کسان مقتول را بوقوع واقعه اشارت کرده و سر خود را گون ساخته ایمانی برای شدن آنجماع بر روی کار آورد چون آنجماع اشارت سگ را فهمیده در دنبال آن روان شدند بهمان سرزمین که آن سوداگر را دفن کرده بود بمنازل آن ره زنان که اسباب و اموال او را آنجا نهاده بودند آورده بر حقیقت حال اطلاع داد آنجماع خبر بحاکم برده و حاکم دزدان را بسیاست رسانیده اموال ایشان را با ایشان سپرده و از فتوحات این سال است فتح کالج که قلعه است بغایت متین و پالغز اندیشه های سلاطین و شیرخان (افغان) در محاصره بعد از یکسال در آتش هوای تسخیر آن قلعه سوخته چنانچه در احوال او سمت گذارش یافت و تفصیل این اجمال آنکه چون اخبار فتح قلعه چتور و رنمهور باعث تنبیه سرکشان عالم گردید افواج قاهره که در حوالی قلعه کالجیر جاگیر داشتند (و دایم در خیال تسخیر آن میبودند خواستند) که سلسله جنگ و جدال را تحریک دهند راجه را چند ضابط قلعه که از دانی بهره تمام داشت مفاجع قلعه را با پیشکشهای لایقه مصحوب و کلای خود بدرگاه فرستاد بندگان حضرت فرمان استمالت بر او چند فرستاده حراست قلعه را بجنون خان قاقشال که از جاگیر داران آن نواحی بود نامزد فرمودند در ماه صفر سنه سبع

۲ م.ب: اضافه

۱ م.ب: اضافه

۳ م.ب: دانائی

وسبعین قلعه کالینجر بتصرف اولیای دولت قاهره در آمد و همدرین سال کوب ولادت شاهزاده عالی قدر گوهر اکلیل سلطنت و کامگاری سلطان سلیم مرزا از اتق دولت و اقبال طالع شد.

گرامی دُری از دریای شاهی چراغ روشن از نورِ الهی

گرفته در حریرش دانه چون مشک چو مروارید تر در سینه خشک

بندگان حضرت بشکرانه این نعمت عظمی در انعام بر اصفاف خلائق از خواص^۱ و عام کشاده جشن گاه خسروانه ترتیب دادند و تا هفت روز صلاهی عیش و نشاط در دادند زندانیان را از (بند)^۲ خلاص فرمودند و هر کدام از فضلا تواریخ قدوم مسرت لزوم در نظم و نشر یافته مبلغهای کلی صلہ بردند چنانچه خواجه حسین مروی قصیده گفته که مصراع اول هر بیت تاریخ جلوس شاه جهان (پناه)^۳ و مصراع ثانی سال ولادت شاهزاده عالمیاست و این مطلع از ان قصیده است.

لله الحمد از پی جاه و جلالِ شهریار گوهر مجد از محیط عدل آمد در کنار

دولکه تنکه صلہ این قصیده انعام فرمودند چون نذر کرده بودند که بعد از حصول این متمنا زیارت روضه منور خواجه معین الحق والدین چشتی قدس سره پاپی پیاده خرامش فرمایند ایفای این نذر را روز جمعه (دوازدهم شعبان)^۴ سنه مذکوره از دار السلطنت آگره متوجه اجمیر گشتند و هر روز شش گروه هفت گروه راه پیاده طی نموده بشرایط زیارت پرداختند و روزی چند در ان عالی مقام در انعام بر خاص و عام کشوده عنان عزیمت بصوب دہلی معطوف ساختند و در ماه رمضان سال مسطور ظاهر دہلی مخیم (سراوقات)^۵ عسا کرد دولت گردید بعد از زیارت مقامات مشائخ که درین بلده متبرکه آسوده اند میل تماشای عمارات سلاطین ما تقدم و آثار یافته ایشان نموده اکثر آن بقاع را ملحوظ نظر اعتبار گردانیده مراجعت فرمودند و از عجایب این سال آنکه رسول راجه کجلی که در اقصای هندوستان در نواحی ملیبار که ولایتی است از جانب جنوب بر ساحل دریای شورنا صیبه سالی عتبہ معلّا گشته سر بلندی یافت گویند راجه آن ولایت هر سال زیارت معابد خود که اکثر آنها در قلم رو

۱ م ب: خلاص ۲ م ب: اضافه

۳ م ب: اضافه ۴ م ب: اضافه

۵ م ب: اضافه

بادشاهی است لباس جوگیان پوشیده میگردید! در وقتی از اوقات نظر او بر جمال بندگان حضرت افتاده شگفتگی بهم رسانیده بود بعد از آنکه بمالک خود رفت دایم بران قصد بود که تحفه از نفالین آن مرز بوم بدرگاه بفرستد لیکن از بی امنی و دوری راه و حایل بودن جنگلهای کوهستان عظیم چیزی نتوانست فرستاد مگر کارد حکمت که در نمود صورت مالیتی نداشت و بنحو اس و تاثیرات خود در به کمال نفاست بود یکی از خواص او آنکه برای دفع ورم از هر قسم که باشد حکم تریاق مجرب داشت گویند قریب سیصد کس که باقسام ورم مبتلا بودند بجزد مساس آن کارد صحت یافته اند و الحال آن کارد باین خاصیت در خزانه عامره موجود است و همدین سال در سیوم محرم سنه ثمان و سبعین ولادت شاهزاده شاه مراد همدین منزل شیخ سلیم بدولت و سعادت وقوع یافت بندگان حضرت دست بذل کشاده طوائف انام را کامیاب گردانیدند و امرای کبار علی تفاوت مراتبم پیشکشهای لایقه گذرانیده مخلصهای فاخره مفتخر گشتند مولانا قاسم ارسلان شعری گفته که مصراع اولش تاریخ ولادت شاهزاده سلطان سلیم و ثانی سال تولد شاهزاده شاه مراد میشود مطلعش اینست -

ز نور پاک چو سلطان سلیم شد نازل لوای شاه مراد ابن اکبر عادل
چون بندگان حضرت در هر سال از هر جا که میبودند خود را در خطه اجمیر بقصد زیارت حضرت خواجه میرسانیدند درین سال نیز تشریف برده بندگان آن آستان را بافضال و انعام عام کامیاب ساختند و بجهت ترفیه حال بر ایا که همیشه مذکور خاطر خطیر که بادشاه بر در خطه اجمیر (حصاری محکم طرح انداختند و برای نشیمن خاص نیز قصری بنا فرمودند و مواضع و قریات حویلی) ۱ اجمیر با مر قسمت یافت تا محصول آنرا بر عمارت خود صرف نموده هر کس برای (خانه) ۲ خود تعمیر نماید چهارم جمادی الاخری از اجمیر کوچ نموده هر کس برای خود ظاهرا گور مضرب خیام دولت کردند درین وقت چند رسین پسر رای مال دیو با پیشکشهای گرانمایه بدرگاه (رسیده در سلک بندها منتظم شدند همچنین رای کلیان مل راجه بیکانیر با پسرش رای سنگه روی بنگی بدرگاه) ۳ والا آورده نقد اخلاص پیشکش نموده صبیبه خود را داخل اهل حرم ساخت و همدین ایام باز بهادر که در ملک مالوه دم استقلال

۱ م: می گردند ۲ م: اضافه
۳ م: اضافه ۴ م: اضافه

میزد و چند سال از بخت برگشتگی بحکام دکن و گجرات بطلب کمک مساعی نموده ابروی خود میر بخت بعتبه بوس درگاه رسیده در سلک ملازمان درآمد از آنجا بقصد زیارت قطب الواصلین شیخ عالم فرید الدین گنجشکر بجانب قصبه اجودهن نهضت فرمودند درین اثنا قراولان شکار خبر آوردند که گله گورخر نزدیک باردوی ظفر قرین میکرد و بندگان حضرت با پنج تن از بلوچان که آشنای آن صحرا بودند تفنگ بدست گرفته پیاده شدند در ضرب اول یکی را از پا در افکنده متوجه بدیگری گشتند و از آوازه بندوق آن گله رم خورده متفرق میکشت پانزده گروه راه پیاده طی فرموده سیزده گورخر بدست اشرف شکاری کردند با جمله چون قصبه اجودهن معسکر معلا گردید و چون از زیارت و رفع احتیاج فقرای آن بقعه فارغ شدند رایات دولت بصوب لاهور جنید و از غرایب آن ولایت دیدن شکار ماهی است که ماهی گیران آنحد و داز تیز دستی بآب فرو شده بدست و دهن ماهی میگرفتند تیر از آهن میخها ترتیب داده بودند که آنرا میخها بماهی زده از آب می برآوردند که القصه چون دیپالپور مورد عساکر علیا گشت عمده السلطنت مرزا عزیز کوکه که ملقب بخان اعظم است و آن پرگنه در جاگیر او بود التماس ضیافت نموده چند روز بتهی اسباب و لوازم جشن پرداخته پیش کشهای گرانمایه از اسپان عربی و عراقی بازیهای مرصع و فیلان کوه پیکر بازنجیر و مکهله طلا و نقره و جواهرهای مخمل و زربفت و جواهر و لالی و یو اقیقیت گرانهای و پلنگ و چوکی طلا و نقره و ظروف و وانی مرصع و اقمشه فرنگی و رومی و خطای و نیروی بادگیر نفالیس اجناس و ظرافت امتعه از حیثه قیاس بیرون از نظر اشرف بگذرانید و همچنین بجهت شاهزادهای کامگار و مردم درون حرم تحفه های گرانها تکلف کرد بعد از آن سایر ارکان دولت و اهل فضل که ملازم رکاب دولت بودند بلکه مجموع لشکر منصور را از مایده مروت و کرم خود بهره مند گردانید و یکی از ملازمان میرزا این مصراع در تاریخ این بزم نشاط یافته مهمان کز عزیزند شهزاده و از غرایب این سال نقل کنند که شخصی در ولایت ریگستان که آب بغایت دوری برآید چاهی میکند و بآب رسانیده بود ناگاه ریگ از اطراف چاه ریخت و وی در زیر آن درآمد از قضا بگوشه خزیده سلامت مانده بود هم کارانش از حیات او نا امید شده مراسم ماتم او بجا آوردند و والده اش دوتنه نان هر

روز پنجمه بروج او بفقرا میداد آخر الامر آن شخص از آن چاه ریگ اندود بعد از پانزده روز سلامت برآمد
و سبب برآمدن آن شد که خردوک که بهیمه است بسگ و مانند او را بزبان هندوی^۱ سیه نامند (و) گویند
وی پیوسته (در زیر زمین آشیان سازد و آب از ته) ^۲ زمین خورد سوراخی کافته بقصد آب خوردن نزدیک
بمکانی که آن شخص در وی بند شده بود رسانید چون آن بند شده منفذی دید خود را از آن راه برآورد بعد از آنکه
مردم استخبار احوال وی از وی نمودند که بروزگه دوتنه نان در آن تنگنا بمن میرسید و آبی که در پیش من باقی مانده
می خوردم ^۳ تا حق سبحانه بطف و قدرت خویش ازین حادثه نجات بخشید القصه چندگاه در نواحی دیپالپور را
اقامت داشت (و بعیش و نشاط پرداخته) ^۴ خلایق را بزم احم خسر و انه شاداب ساختند بعد آن شکارکنان
و صید افکنان بنواحی دار السلطنه لاهور رسیدند حسین قلی خان حاکم لاهور بلوازم به ضیافت اقدام نمود
پیشکشهای لایق بر طبق عرض نهاد از آنجا از راه حصار فیروزه متوجه مزار فایض البرکات قطب انوری (خواجہ
معین الدین) ^۵ کے قدس سره گشتند درین اثنا ناہید بیگم منکوحه محبت علی خان میر خلیفہ که پیش ازین بیگسال
برخصت بادشاه بدیدن مادر خود که زن مرزا عیسیٰ (تر) ^۶ خان والی تته باشد و آوردن دختر مرزا عیسیٰ بجهت
خدمتگاری خسرو عالم گیر بولایت سندر فته بود باز آمد و حقیقت ظلم و بی ادبی محمد باقی ترخان پسر مرزا عیسیٰ که
بعد از فوت پدر حاکم شد و صحبت او با ناہید بیگم بر نیامد بعرض رسانیده التماس نمود اگر محبت علی خان راشوہر او
باشد فی الجملہ رعایت فرموده رخصت نمایند فتح تته بسہولت دست خواهد داد و چون ناہید بیگم ہنگام برگشتن از
تته در بہکر بسطان محمود بہکری کہ از نوکران و گوکل تا شان مرزا شاہ حسین ارغون بود کہ پیش از عیسیٰ ترخان
حکومت تته داشت ملاقات کرد سلطان محمود بطریق خوش آمد حرفی گفت کہ اگر محبت علی خان را بتخیر تته بیامد
کوکم دیگر حاجت نیست من ہمراہ شدہ این مہم را با تمام میرسانم باستظہار این سخن ناہید بیگم در رخصت محبت
علی خان بحد شدہ (بسعید خان) ^۷ حاکم ملتان فرمان نویسانید تا کوکم او باشد بندگان حضرت مجاہد نبیرہ

۱	مب: ہندی	۲	مب: اضافہ
۳	مب: اضافہ	۴	مب: ہر روز
۵	مب: بخورم	۶	مب: اضافہ
۷	مب: اضافہ	۸	مب: اضافہ
۹	مب: اضافہ		

دختری اورا که جوانی شجاع شمشیرزن بود با و همراه ساخته رخصت فرمودند چون محبت علی خان بجا گروی (که در ملتان) ^۱ مقرر شده بود رسیده در مقام اجتماع لشکر شده و قریب چهار صد سوار با وی جمع گشت با اعتماد سلطان محمود بهکری متوجه تته شده با و خطها نوشت سلطان (محمود) ^۲ در آمدن لشکر بادشاهی در ولایت خود رضا نداده بچنانکه ناهید بیگم سخن بر هوا پیغام کرد که اگر بر اه ^۳ جیسلمیر متوجه شوید انواع امداد خواهیم نمود و باین راه خود زنها توجه بکنند که درین صورت امداد از من مقصود ^۴ نیست و درین وقت که لشکر منصور رانه رای (سنگ) ^۵ برگشتن بود و نه رایای ^۶ پیش رفتن محبت علی خان گوش بسخن او نهاده که متوکل علی الله متوجه بهکری شد و سلطان محمود بمشام لشکر خود را بر سر راه ایشان بجنگ فرستاد و در آخر شکست یافته در قلعه ماتله متحصن شدند و مدت ششماه ماتله را محاصره و محبت علی خان محاصره کرده ^۷ بصلح گرفتند هر چند درین مدت سلطان محمود در استخلاص مردم ماتله کوشیده سودمند نیامد درین وقت مبارک خان غلام سلطان محمود که وکیل السلطنت او بود بجهت توهم که از سلطان محمود داشت (رنجیده) ^۸ محبت علی خان پیوست و محبت علی قوت گرفته قلعه بهکری را محاصره کرد و مدت سه سال سلطان محمود و محضر بود و هرگاه که جنگ کرد بمیامن اقبال خسروی محبت علی خان و مجاهد ظفر یافتند چون سلطان محمود خلق کثیر را در قلعه در آورده بود و بجهت بخی ^۹ و فساد هوای قلعه و بای در قلعه پیدا شد چنانچه هر روز پانصد کس و هزار کس ورم میکردند و میر دند تا در سنه ثلث و ثمانین سلطان محمود نیز فوت کرد و قلعه بهکری بتصرف محبت علی خان در آمده داخل ولایت بادشاهی شد و از جمله غرابی که در ایام محاصره بهکری پیدا آمد آنست که هنگام و با هرگاه مردم ورم میکردند هر که پوست درخت سرس را جو شانده میخور و صحت می یافت و آنرا بوزن طلا میخریدند و در سنه ثمانین روزی احوال ولایت گجرات و خود سری حکام آنجا که ملوک طوائف شده در خرابی بلاد و عباد میکوشیدند مذکور بار یافتگان حضور کردند بنا بران عزیمت فتح گجرات مصمم خاطر خطیر شاه جهانگیر گشته نهضت الویه نصرت بدانصوب بوقوع انجامید بندگان حضرت بشکار انبساط نموده طی مسافت و قطع مراحل میفرمودند روزی در شکار

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: ندارد
۳	م ب: برده	۴	م ب: منصور
۵	م ب: ندارد	۶	م ب: نه یاری
۷	م ب: تنها	۸	م ب: اضافه
۹	م ب: بقتض		

گاہ چیتہ خاصہ رابآ ہوی سرداند نا گاہ در پیش جری پیدا شد کہ پنهانی آن بیست و پنج گز بود آہو مقدار یک و نیم نیزہ بر ہوا شدہ خود را از ان جر پہناور گذرانید چیتہ نیز از روی غیرت بہمان و نیزہ چستی و چالاکی از ان خندق گذشتہ آہو را در ر بود نظارہ آن معنی باعث غایت تعجب و انبساط گشت بندگان حضرت پایہ آن چیتہ را افزودہ سردار چیتہا گردانیدند و حکم شد کہ در پیش او نقارہ می نواختہ باشند با این دست برد را شگون فتح گجرات گرفتہ توجہ فرمودند و چون با جمیر رسیدند بلو از م زیارت مرقد منور خواجہ پرداختہ روز دیگر تماشای قلعہ اجمیر کہ بر قلعہ کوی واقعست متوجہ شدند و در ان عالی مقام زیارت سید حسین خنک سوار کہ در زبان عامہ از اولاد امام زین العابدین است پرداختہ تبرک جستند (گویند) ۱ سید مردی بزرگ و پاک طینت و نیک نہاد ۲ بود از ملازمان سلطان شہاب الدین غوری است کہ ہنگامی کہ فتح ہندوستان کردہ مراجعت نمود اورا بشقداران اجمیر گذاشت (و او در ان) ۳ ولایت با کفار جہاد ہا کردہ و غزوات نمودہ و بعبادت و طاعت مولی تعالی مشغول بودہ بمرتبہ ولایت معنوی نیز رسید نقد و درجات بردہ ۴ و سید وجیہ الدین عم سید حسین از معتقدان و ابستگان حضرت خواجہ بود و خواجہ در آ خر عمر جگر گوشہ سید وجیہ الدین را در حبالہ عقد نکاح خود در آورده بود و اللہ اعلم القصہ چون نواحی اجمیر بجا گیر نقابت پناہ رفعت دستگاہ شیخ محمد بخاری مقرر بود شیخ شرایط ضیافت بجا آورده پیشکشہای لایقہ بنظر در آورده در رینولا میر محمد خان اتگہ را کہ مشہور بخان کلانست بادہ ہزار سوار جرارہ بر سیم ۵ منتقلی پیشتر تعیین نمودہ از دنبال کوچ کے فرمودند

لشکر اقلیم ستان کوچ کرد چرخ وزمین ہر دو یکی شد بگرد

ہم درین ایام در نواحی ناگور (رسیدند) ۶ خبر فوت سلیمان کر رانی کہ در ممالک شرقیہ دم استقلال میزد بتحقق پیوست بعضی از مقربان در گاہ تسخیر گجرات را دور دانستہ بدانصوب ترغیب نمودند آن معنی برای عالی پسندیدہ فرمودند کہ اگر ہم از دار السلطنت توجہ بآنجانب (وقوع می آمد و جہی داشت اکنون کہ خبر

۱	مب: عوام	۲	مب: اضافہ
۳	مب: نہادہ	۴	مب: اضافہ
۵	مب: اضافہ	۶	مب: برسم
۷	مب: توجہ	۸	مب: ندارد

فوت اور سید نہضت (ملچہ لایق شان عزت و جہانگیری است امرای کبار که از آن ممالک نزدیک اند تردد خواهد کرد ہمدین اثنا منہیان فرخندہ خبر مژدہ ولادت شاہزادہ مرزادانیال رسانیدند چون این معنی تو لدر منزل شیخ دانیال کہ از مشائخ وقت و خادمان روضہ مقدسہ خواجہ معین الحق والدین (قدس سرہ) ^۲ بود وقوع یافتہ شاہزادہ عالی مقدار را باسم مذکور نام نہادند و بعد از فراغ خاطر خطیر از مجلس سور و سرور ریات عزیمت از آن کل زمین برافراشتہ بنواحی میرتہ رسیدند در آن مقام خبر زخمی شدن خان کلان کہ بحوالی سروہی (رسیدہ بود اشتہار یافت و آچنان بود کہ) ^۳ سراجہ سروہی (آنجا) ^۴ ظہار اطاعت و بندگی نمودہ چند کس از راجپوتان را بطریق ایچیگری نزد کلان خان فرستاد و خان در مقام التفات بودہ پان رخصت کہ عرف اہل (ہندوان) ^۵ است بہر کس از آن بدنہاد آن بدست خود میداد یکی از آن ملاعین بدانندیش جمدری برسینہ خان کلان زد کہ از پشت شانہ برآمد بہادر خان نام جوانی از نوکران خان آن ملعون را از پادر اقلندہ بچہنم فرستاد بندگان حضرت باستماع این خبر بکوچ متواتر بلشکر منقلای ملحق گشتہ ^۶ مفسدان آن نواحی را بسزاسانیدند درین اثنا یار علی نام ترکیان ^۷ با جمعی کثیر برسم رسالت از سلطان محمد (مرزا) ^۸ ولد شاہ طہماسپ کہ در انوقت والی خراسان بود بملازمت رسیدہ واسپان عراقی و دیگر نفالیں آن ولایت از نظر گذرانیدہ مورد مراحم خسروانہ گشت چون بقصبہ او یہ کہ بیست کروہی (آن قصبہ) ^۹ پتن است رسیدند خبر رسید کہ پسران شیرخان فولادی عیال و اطفال خود را گرفتہ بجانب ایدر میر و ندر ارجہ مان سنگ را بتعاقب ایشان نامزد فرمودہ ظاہر پتن مخیم عسکر منصور گشت مدت ششماہ بود کہ شیرخان فولادی بر سر احمد آباد رفتہ اعتماد خان را محاصرہ داشت باستماع قدم شاہ کشور کشاہر کس بطرفنی گریخت یکہفتہ در آن مقام توقف فرمودہ حکومت و حراست آن ناحیہ را بسید احمد خان بارہہ کہ بصفقت شجاعت و شہامت و کثرت جمعیت امتیاز داشت تفویض نمودند ہمدین منزل راجہ مان سنگ غنیمت بسیار از پس ماندہای افاغنہ بدست آورده بنظر اشرف در آورد درینولا کہ ریات جہانگشای متوجہ

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: ندارد	۶	مب: شدہ
۷	مب: زکافی	۸	مب: اضافه
۹	مب: ندارد		

احمد آ باد شد امیر^۱ مظفر گجراتی که اعتماد خان اورادایم مقید و محبوب میداشت و احوال او در طبقه سلاطین گجرات مذکور خواهد شد با استقبال موکب ظفر قرین برآمده نهم رجب شرف ملازمت دریافت روز دیگر اعتماد خان حاکم احمد آ باد و^۲ میر ابوتراب و سید حامد بخاری که از برادران نواب شوکت شاه رکن السلطنه شیخ فرید بخاری بود و در امرای گجرات عزتی تمام داشت و اختیار الملک و ملک الشرق و وجیه الملک و الخ خان حبشی و دیگر سرداران که ذکر ایشان موجب درازی رشته سخن میگردد بشرف زمین بوس رسیده فراخور استعداد خود پیشکشها گذرانیدند اعتماد خان مقالید شهر احمد آ باد را علاوه پیشکش نموده عیار اخلاص خود را بر محک اعتبار و اعتماد زد سا بقار قمر زده کلک بدایع نگار گردید که ابراهیم حسین مرزا محمد حسین مرزا سر استکبار از اطاعت تافته ولایت بروج و بروده و صورت را بتغلب متصرف شده و امتان^۳ تکبر با خود (در میان) گماشتند بنا بران بادشاه کشور کشای خواست که ولایت گجرات را از فساد این گروه صافی ساخته باعث رفاهیت احوال خلائق و امن و امان ایشان شوند باین اراده روز دوشنبه دویم شعبان از کنار دریای احمد آ باد بجانب کهنابیت کوچ فرمودند اعتماد خان و دیگر امرای گجرات بوسیله ارکان دولت جهت مهم سازی لشکر خود رخصت چند روزه حاصل کرده در احمد آ باد توقف نمودند درین فرصت اختیار الملک که عمده گجرات بود بطرف احمد نگر دایره^۴ قرار نمود چون اعتمادی برین جماعه ننماد اعتماد خان را بشهباز خان کنبو که از بندهای معتبر بود حواله فرمودند و ولایت گجرات را عموماً و دار السلطنه خان اعظم مرزا عزیز کو که مفوض ساخته رخصت انصراف ارزانی داشتند و از سواخ این سال آنکه جماعتی از او باش آن ممالک آوازه دروغ شهرت دادند که حکم مطاع بجفاذ پیوسته که اردوی گجراتیان را غارت نمایند و این سخن در افواه مردم انداخته دست تعدی دراز کردند و آواز تاراج نموده فتنه عظیم انگینند خدیوم عدلت آثار امرای کبار^۵ را حکم فرمودند که این تاراج کنند بار بسیاست رسانید و اموال تاراج یافته گرد کنند و خود بدولت بار عام داده فتنه انگیزان را فیل پای^۶ ساختند و اموال بصاحبانش باز دادند در اندک فرصتی این فتنه و آشوب فرو نشست بعد از رخصت خان اعظم رای کشور کشای بحریمت تسخیر قلعه

۱	مب: سید	۲	مب: بر
۳	مب: اسپتان	۴	مب: اضافه
۵	مب: ایدر	۶	مب: کبرای
۷	مب: مال		

صورت که مقرر و مامن مرزایان بود و بعد از فوت چنگیز خان گجراتی متصرف شده بسائی و عیال خود را بجهده هم زبان نامی که در سلک نور جهان جنت آشیانی انتظام داشت و از درگاه جهان پناه گریخته داخل مخالفان شده بود در آن قلعه گذاشته خود را در مقام شورش و فتنه انگیزی بودند تقسیم یافت جمعی از امرای کبار که تقریب مذکور میشوند پیش از خود بدفع محمد حسین مرزا که در قلعه صورت بود فرستادند روز دیگر که هفتد هم شعبان باشد پهری از شب گذشته بود که منهبیان حقیقت گذار بعرض رسانیدند که باستماع خبر توجه رایات نصره ابراهیم حسین مرزا در قلعه بروج رستم خان رومی را که دغدغه ملازمت درگاه داشت بقتل آورده از غایت غرور و استکبار از هشت گروهی اردوی معلا گذشته میخواهد که غبار فتنه و فساد بر انگیزد باستماع این خبر آتش غضب سلطانی التهاب گرفته و همان ساعت خواجه جهان و قلیج خان و دیگر امرای معتبر را در خدمت شاهزاده کامگار سلطان سلیم مرزا اردوی ظفر قرین گذاشته بذات اشرف بگو شمال ابراهیم حسین مرزا متوجه شوند و ملک الشرق گجراتی را که از راسته کاب و قوف داشت در رکاب ظفر انتساب گرفتند و شاهباز خان کنبورا بجناح تعجیل فرستادند که لشکری را که بتسخیر قلعه صورت نامزد شده بودند بموکب همایون ملحق گرداند پاره آن شب و اکثر روز دیگر در جست و جوی جماعه مخالفان بوده طی مسافت نمودند چون شب رسید بندگان حضرت با چهل سوار بکنار آب مهندری رسیدند و آن طرف آب در قصبه برنال^۱ ابراهیم حسین مرزا فرود آمده بود بندگان پیکار طلب باستماع این خبر شروع در جبه پوشیدن کردند مقارن این حال از امرای نامدار که متوجه صورت بودند سید محمود بارهه و شاه قلی خان محرم و مان سنگ و خان عالم راجه بهگوان داس^۲ و سلیم (خان) کاکر (علی) شو با بابا خان قاقشال و حاجی یوسف خان و دوست محمد بابا دوست و رای سال در باری بهوج ولد سورجن و جمعی دیگر ایلغار نموده شرف موافقت موافقت در یافتند کنور مان سنگ با استدعا و التماس متکفل خدمت هر اول گردید با وجودی که مجموع بندگان درگاه متجاوز از صد نفر بودند بندگان حضرت سمند باد پاراداران آب هایل انداخته عبور فرمودند چون ابراهیم حسین مرزا دریافت که شاه جهانگیر بنفس نفیس خود تشریف دارند علی الفور مسلح و مکمل شده براه دیگر از قصبه

۱ م: راهها
 ۲ م: سرنال
 ۳ م: بهگونت داس
 ۴ م: ندارد
 ۵ م: اضافه

(برنال بیرون رفته مردم خود با هنگ جنگ تو زک نمود و چون کنار آب هندی تا دامن قلعه بم بر سر نال شکستگی بسیار دارد جمعی که بخدمت هراولی نامزد شده بودند براه دیگر افتادند و حضرت اعلیٰ از به راه دیگر بدر و از قصبه مذکور که طرف آست رسیدند درین اثنا چندی از ان خون گرفتند در کوچه تنگ بخانه کمان در آمده جنگ ایستادند یکی از بندها تیغ انتقام کشیده چندی را بر خاک هلاک انداخت درین اثنا خبر شد که ابراهیم حسین مرزا از قصبه بر سر نال بدر رفت امر عالی نفاذ^۱ یافت که سپاه رزمخواه بجای وی پردازند چون از تنگهای آبادانی بر آمده بفضای صحرا رسیدند و تقارب صفین دست داد ابراهیم حسین مرزا بر بابا خان قاقشال و جمعی دیگر که بخدمت او تکی گری مقرر شده بودند حمله آورده خیلگی راه برداشته بود و بندهای درگاه نیز ترددات بهادرانه نموده و جمعی کثیر را از آن بخت برگشته باقتل رسانیدند

برآمد خروش از ده و داد گر چو باران بارید زوبین و بتر
بسی سروران را بر انداختند بس آهن دلان را که بگذاختند
ازین طرف به بوت و لدر اجه بهار مل پروانه وار خود را بر فوج غنیم زد و داد مردانگی داده مقتول شد
مخالفان از تمنعی استظهاری (چه) ^۲ حاصل نموده حمله (دیگر) ^۳ آوردند

بهر گوشه آویزش سخت شد سروکار با گردش بخت شد
چو لشکر بود اندک و یار بخت به از پی کران لشکر و گاه ^۴ سخت
که در جنگ پیروزی از اختر ست نه از گنج و بسیاری لشکر ست
و بحسب اتفاق فوج منصور در زقوم زاری ایستاده بود که سه سوار پیوسته بیکدیگر نمیتوانستند ایستاد
و چون حضرت اعلیٰ از کمال شجاعت در پیش ایستاده بودند و راجه بهگونت داس شرف هم عنانی داشت سه سوار از
آنجماع پیش تاخته یکی براجه مذکور تقابل نمود و زخمی شده بازگشت و آن دو دیگر بر خسر و کشور کشای حمله آوردند
حضرت بادشاه بنفس نفیس پهلش فرموده آن دو نفر را با جماعه مخازیل شکست دادند چون تاریکی شب با تیره

۱ م ب: ندارد
۲ م ب: اضافه
۳ م ب: اضافه
۴ م ب: نفاذ
۵ م ب: کار

روزی آن گروه اتصال یافت دلاوران از تعاقب با مر عالی متقاعد شدند و ابراهیم مرزا با چندی جان بسلامت برده از راه احمد نگر بسرویهی رفت و در هزدهم شعبان در ظاهر قصبه برده موکب ظفر قرین باردوی بزرگ پیوست و داعیه قدیم که در تسخیر قلعه صورت بود صورت تجدید یافت.

هر فتح کا آسمان هدش منتهای کار چون بنگری مقدمه فتح دیگر است خاقان کشورستان شاه قلی خان محرم و صادق محمد خان را پیش از خود محاصره قلعه صورت تعیین فرمودند و این قلعه حصار است مختصر بر ساحل دریای عمان بغایت متین و (محکم) گویند صفر اعلام^۱ سلطان محمود گجراتی که خداوند خان خطاب داشت در شهر سنه سبع و اربعین و تسعمایه شد فتنه فرنگیان که انواع ایذا و خرابی بمسلمانان از حاج و تجار میرسانیده اند متصور^۲ (را) که داشته تعمیر کرده است و در طرف آن قلعه که متصل بخشکی است خندقی بعرض پست زرع کنده بآب رسانیده و بسنگ و چونه بر آورد به در دیوارهای قلعه (به) سنگها را بقتلای بهای آهنین مستحکم ساخته سرب گذاخته در درزها ریخته اند چون خبر تعیین شدن افواج گیتی کشا با اهل قلعه رسید گلرخ بیگم که دختر میرزا کامران و منکوحه ابراهیم حسین مرزا باشد پسر خود را محمد حسین مرزا همراه گرفته براه دکن در آمد لشکر منصور تا پنجاه گروه تعاقب نموده باره اعمال و اثقال او بدست آوردند و پست و پنجم شعبان بندگان حضرت از ظاهر قصبه برده کوچ فرموده هفتم رمضان یک گروهی صورت نزول فرمودند چون مدت محاصره قریب بدو ماه کشیده و بهادران قلعه کشای مرچله را پیش برده ابواب دخول و خروج بر متحصنان تنگ ساختند و رجاله لشکر در برابر جاگر ریخته سرکوبی عظیم بهم رسانیدند و از ضرب توپ و تفنگ کار بر اهل حصار تنگ شد بزبان برگشته روزگار و سایر اهل قلعه از اوج عجب و نخوت تخصیص^۳ عجز و مسکنت آمده مولانا نظام الدین لاری را که طلب مکی علم زبان آور بود به طلب امان از قلعه بیرون فرستادند مولانا بدرگاه والا آمده امان خواست امرای کرام که بکوشش تمام مورچلهها پیش برده بودند چون دیدند که دریای مرحمت و بخشایش در ترموج می آمد بعرض رسانیدند که اهل قلعه را تا قوت و طاقت در جگر بود ترمود و عصیان ورزیدند اکنون که کار فتح امروز

۱	مب: اضافه	۲	مب: قاغلام
۳	مب: منظور	۴	مب: اضافه
۵	مب: اضافه	۶	مب: تخصیص
۷	مب: طالب		

و فردا کشیده طلب امان خبر مکر و حیلہ در استخلاص جست لشہر یار مہربان کہ معجون طینتش بعفو و مہربانی تخمیر یافته فرمود کہ ہر چند این جماعہ مستحق عذاب و نکالند و گناہ گار باشند اما عفو گناہ گاران را بود و کرم آنست کہ بابدان کنند آنگاہ ملا نظام الدین شرف رخصت یافته مژدہ امان باہل قلعہ رسانید و امر عالی شد کہ جمعی از نویسندہای بدیانت اموال قلعہ را ضبط نمودہ و تمام مردم قلعہ را نام نویسی کردہ از نظر بگذارند بموجب حکم رانی قاسم علی خان و خواجہ دولت کلان ہمزبان را با تمام مردم در عرضہ را خول قیامت ہول (حاضر) گردانیدند شہر یار کشور کشای بشکرانہ این فتح اکثر اہل قلعہ را کہ مستحق سیاست بودند آزادی بخشیدہ ہمزبان و چند کس دیگر را کہ مادہ فساد بودہ در تقویت فتنہ میکوشیدند بعد از تادیب بموکلان شد^۱ بتاریخ بیست و سیوم شوال سنہ ثمانین و سعمایہ این فتح سمت ظہور یافت و اشرف خان میرنشی در تاریخ فتح قلعہ گفتہ

کشور کشاء اکبر غازی کہ بی سخن جز تیغ او قلاع جہانرا کلید نیست
تسخیر کرد قلعہ صورتہ بحملہ این فتح جز (بازوی) کہ بخت سعید نیست
تاریخ فتح شد کہ عجب قلعہ گرفت اینہا ز دولت شہ عالم بعید نیست

روز دیگر تماشای درون قلعہ کردہ حراست آنرا بقلع محمد خان کہ بشرف قرب و منزلت اختصاص دارد سپردہ عنان مراجعت بصوب احمد آباد متصرف ساختند و بتاریخ سلخ شہر مذکور راجہ ولایت بکلانہ بہار علی شرف الدین حسین مرزارا کہ قبل ازین بدہ سال بواسطہ حرکات ناخوش و امور نالایق طریق فتنہ و شور انگیزی پیمودہ بود مقید و مغول^۲ بدرگاہ فرستاد و بواسطہ مصالح ملکی گوشمالی یافته بزندان مکافات نشست چون رایات عالیات بخطہ بروج وصول یافت والدہ چنگیز خان زبان تظلم (کشودہ)^۳ بعرض اشرف رسانید کہ چہار خان (چون چنگیز خان بناحق پسر مراکشہ فرمان عالی بنفاذ پیوست کہ چہار خان) کہ بجهت دعوی (خون چنگیز خان)^۴ در معرض بازخواست حاضر آمد چہار خان (راپای فیل)^۵ بعد از پرشش چون بقتل چنگیز

۱	م ب: چیست	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: سپردند	۴	م ب: اضافه
۵	م ب: مغول	۶	م ب: اضافه
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: ندارد
۹	م ب: اضافه		

خان اعتراف نمود چهارخان را پاپای فیل مست (بسته) بجز ارسانیدند کما تدین تدان و همدران ایام که قلعه صورت را محاصره داشتند قضیه چند روی داد اول رفتن ابراهیم حسین مرزا بقصد فتنه انگیزی بدار (سلطنت) آگره کشته شدن اودرنو اجمی ملتان دویم شهید (آن) شدند بغایت و کمالات پناه شیخ محمد بخاری و شجاعت و شهامت آثار سید جعفر برادر کلان رکن السلطنه مقرب آنحضرت شیخ فرید بخاری زید رفعت و آنچه بود که چون ابراهیم حسین مرزا در جنگ سرنال هزیمت خورده در نو اجمی پتن به محمد حسین مرزا شاه مرزا ملحق گشت و قصه گریختن خود و محاصره صورت در میان کرده بکنگاش نشست آنچه قرار یافت که بذات خود بمالک هندوستان رفته فتنه انگیز کرد و محمد حسین مرزا و شاه مرزا شیرخان فولادی را بخود متفق ساخته پتن را محاصره نمایند تا با ستماع این خبر بندگان حضرت دست از محاصره صورت (دست) باز داشته تسکین این فتنه را متوجه احمد آباد کی کردند و با اهل قلعه صورت مضرتی نرسید برین قرار شیرخان فولادی را با خود موافق ساخته پتن را فرو گرفتند سید احمد خان باره که حکومت قلعه (پتن داشت) را مرمت نموده و در مقام حصار داری شده حقیقت حال را بدرگاه معروض داشت فرمان شد که قطب الدین محمد خان و شاه محمد خان و محمد مراد خان و نورنگ خان و جمیع جاگیرداران مالوه و رایسن و چندیری و چندی از امرای دیگر که در ملازمت اند مثل رستم خان و عبدالمطلب خان و شیخ محمد بخاری با احمد آباد رفته با تفاق خان اعظم (متوجه پتن شوند و شیخ فرید بخاری را که در مبادی حال خدمت و ملازمت بعنایت و التفات خاص و مخصوص بود در خدمت نگاه داشتند القصد خان اعظم) در مقام تسویه صفوف آمده شاه بداغ خان و قطب الدین محمد خان و معین خان فرخندی و امرای دیگر جرانقار^۱ قرار داد و شیخ محمد بخاری و سید جعفر و محمد مراد خان و جمعی کثیر از امرای جرانقار متعین شدند و خان اعظم خود را در قول مقرر ساخت و نورنگ خان و محمدقلی توبای و محمدعلی سولدوز در پیش قدمان هر اول جای گرفتند

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: ندارد	۴	مب: بکلیش
۵	مب: صورت	۶	مب: ندارد
۷	مب: احمدنگر	۸	مب: اضافه
۹	مب: اضافه	۱۰	مب: جرانقار

و مخالفان نیز تقسیم افواج نموده شیرخان و جنید کرانی و جماعت^۱ دیگر از افغانان در قلب ایستادند و محمد حسین مرزا و شاه مرزا و عاقل حسین مرزا در میمنه و محمد خان و سادات خان در میسره و بدرخان پسر شیرخان هر اول شد القصه امرای عالیشان چون تسویه صفوف نموده به پنج گروهی پهن رسیدند لشکر مخالف از پای قلعه برخاسته بجنگ پیوست.

دو ابر از دو سو در خروش آمدند دو دریای آتش بجوش آمدند
 ز نعل سمند ان فولاد میخ زمین را ز جنبش بر افتاد بیخ
 ز بس نعره کاند برون از کمین فرود او فقاد آسمان بر زمین

مرزایان پیش دستی نموده هر اول را برداشتند و برانغار را هم پریشان ساختند و جرانغار نیز از خدمت^۲ مخالفان متزلزل شد شاه محمد خان اتگه زخمها خورده فرار نمود و امرای این دو فوج میمنه و میسره تمام گریخته با حمد آباد پناه جستند و اردوی قطب الدین محمد خان بخارت رفت درینوقت بغایت دستگاه شیخ محمد بخاری شجاعت پناه سید جعفر با جماعه از خویشان خود پای استقامت استوار داشته در میدان مردان آبروی حاصل کردند و از کمال مردانگی و تهمتی داد مصاف داده حیرت بخش گردون کار دیدن گشتند و بر فوج غنیم روز رستخیز آورده جان فشانی نمودند

بخون از درو دشت شد شسته گرد شنا کرد در خون همی اسپ مرد
 چنان آمد از هر دو لشکر غریو کزان هول دیوانه شد مغز دیو
 ز بیم جفا چاق شمشیر و تیر کفن گشت در زیر جوش حریر
 نه گرز گران سنگ خالش کنان شده ماهی و گاو را سر گران

و نورنگ خان و عبدالمطلب خان و دستم خان از جان عزیز دست شسته و پای همت در میدان جلادت بیفشردند بتردد های بهادرانه ناموس اندوز گشتند و خان اعظم چون از برهم شدن جرانغار و برانغار و کشته شدن

شیخ محمد بخاری و سید جعفر بخاری اطلاع یافت از کمال شجاعت و پردلی بر جوشید و خواست که اسپ کین بر اینجینته پروانه وار خود را بر صف اعدا از نده شاه بداغ خان که مرد معرکه دیده بود و از کثرت مخالفان خبر داشت عنان خان اعظم محکم نگذاشت که از جای خود بجنبد ناگاه نسیم فتح و فیروزی بر اعلام امرای دولت روز افزون وزیدن گرفت و مخالفان هر کدام بطرفی گریختند شیرخان فولادی بکمال عجز و نامرادی پیش امین خان حاکم جونگره رفته آسایش یافت و محمد حسین مرزا بجانب دکن رفت و هزدهم (ماه ۱۱) رمضان سنه ثمانین و تسعمایه این فتح عظیم بهمت آن جوان مردان خاندان طهارت و سیادت و شیران بیشه تهور و شجاعت در وی داد^۱

کار نه این گنبد گردان کند هر چه کند همت مردان کند
 بادشاه کشور کشای با ستماع این خبر از روی قدردانی بر زبان عنایت و انصاف آوردند که ولایت گجرات را بسیار گران یافتیم که مثل شیخ محمد بخاری در عوض آن شهید شد و از عجایب اموری که درین واقعه روی داد آنست که در وقت نماز شاه هزدهم ماه رمضان دو سوار در بازار دلی تاخته میرفتند و بباغ بلند میگفتند که شیخ محمد و شیخ جعفر بخاری شهید شدند و بچکس آن مخبران را شناخت بعد از تحقیق ظاهر شد که در همان روز این واقعه در گجرات (روی داده بود چون ولایت گجرات)^۲ صانها الله عن الآفات از شرفتنه و فساد مورد امن و امان شده در حیطه ضبط و تصرف امرای دولت قاهره در آمده بخاطر دریا مقاطر آوردند که حکومت این ولایت را بخوانین آنکه خیل که از اول عهد جوانی نقد زندگانی را در طریق دولتخواهی و خدمت گاری و تحصیل مرضیات صرف نموده اند سپرده شود بناه علی بن ایالت ولایت گجرات را بتجدید بخان اعظم و حکومت سرکار پتن میر محمد خان مشهور بخان کلان که عم بزرگ خان اعظم بود و حراست سرکار بروج و ندر بار و سلطان پور بقطب الدین محمد خان که از اعمام خان اعظم بزمید جمعیت امتیاز داشت تفویض فرمودند و دولقه و دندوقه که از عهد سلطان بهادر گجراتی اباعن جد بسید حامد بخاری مقرر بود هم مشارالیه بدستور سابق مقرر داشتند پوشیده نماند که سید محمد بخاری که در شجاعت و سخاوت و علو همت و پردلی بی نظیر وقت خود بود از ملتان یک سوار بولایت گجرات رفته

۱ م.ب: ندارد

۲ م.ب: ندارد

بزرگشمشیر و مردانگی مقرر شد چنانچه نقل کنند که روزی در رگبذاری فیلی بر سید حمله آورد و سید تیری بر پیشانی وی حواله کرد که بر جای خود افتاده خانه فشان گشت و جز سو فاری نشانی ازان تیر بر پیشانی نمینمود ازان باز اهل گجرات به تیر او سو گند یاد میکردند و روز بروز پایه عزة اومی افزود و بعد از شهادت سید حامد پسر زاده او را سلاطین گجرات عزیز و گرامی داشتند و او نیز بپایه شوکت و ابهت رسیده در امرای گجرات امتیاز تمام داشت و چون کوکب اقبال شهریار کشور کشای بآن نواحی پرتو انداخت بعلاقه قرابت شیخ محمد بخاری بشرف کورنش رسیده مورد مرحم خسروانه شد و بعد از تقسیم ولایت بر امرای مذکور همکنان را بمتابعه و مطاوعت خان اعظم امر فرمودند بالاخره چون در میان خان اعظم و سید حامد بخاری صحبت درنگرفت و این خبر بسمع معلا رسید ایشانرا از کومک خان اعظم جدا کرده شهر ملتان و نواحی آنکه وطن قدیم ایشان بود مرحمت فرمودند و مومی الیه در جرگه امرای کلان جاداشت تا آنکه در سنه نهصد و نود و چهار بر جلاله افغان تعیین شد و در نواحی بر شور جنگ عظیم نموده بدرجه شهادت رسید چنانچه بحمل خویش مذکور شود و الحال پسر ایشان سید کمال در بندگان درگاه بمرتب لایق و فرازست القصه چون خاطر اشرف از مهیات ولایت گجرات فراغی حاصل شد روز عید الفصحی سنه ثمانین و تسعمایه از احمد آباد بکوچ متواتر متوجه مستقر سریر سلطنت گردیدند و در نواحی اجیر عریضه سعید خان حاکم سرکار ملتان رسید که ابراهیم حسین مرزا اسیر پنجه تقدیر بوده بدست بندهای درگاه گرفتار شد چنانچه تفصیل این اجمال گذارش خواهد یافت روز دیگر بمزار فایض الانوار خواجه قدس سره رسید مراسم زیارت بجا آوردند و مجاوران روضه رضیه را با سایر متوطنان آن بقعه را از نذورات و انعامات مسرور ساختند و هفت روز در آن مقام واجب الاحترام توقف فرموده هر صبح و شام از روح آن قطب الاقطاب الاوتاد استمدادی نمودند

کسی کاستعانت بدرویش برد اگر بر فریدون ز داو پیش برد
 چون ابراهیم حسین مرزا از گجرات فرار نموده در اثنای راه هر جا قافله و شهری پیش آمد حسین قلی خان
 خانجمنان که امیر الامرای پنجاب بود در آنوقت بفرمان واجب الاذعان قلعه کانکره را که بنگر کوت اشتهار
 دارد و محاصره داشت و تفصیلش آنکه بر همداس نام برهنی باد فروش که در شعر هندی امتیازی طرزی خاص دارد

بشرف تقرب رسیده و بوسیله فهم و فراست از ندیمان خاص گشته بخطاب کبرای که بزبان هندی بمعنی ملک اشعرا است ملقب شده بود درین اثنا بجزای بعضی تقصیرات راجه بے چند راجه نگرکوت را مقید و محبوس فرموده بودند پس او بده چند از کمال خورد سالی بی عقلی دست از حیات به رشته در مقام سرکشی شده بود بندگان حضرت کسب رای را براجه بیربل که بلفظ هندی بمعنی شجاع بزرگ مخاطب ساخته ولایت نگرکوت را با ولطف فرمودند و بنام حسین قلی خان و دیگر امرای نواحی پنجاب فرمان صادر شد که آن ممالک را ضبط نموده براجه بیربل بیارند چون حسین قلی خان با مرعالی متوجه آن ناحیت شد در اثنای راه جو نوضابطه قلعه و مهری برای اطاعت رفته و کلا بخدمت فرستاده متکفل راه داری شد انواع منصور چون بقلعه کوتله که در ارتفاع و استحکام بفلک دعوی همسری دارد رسیدند اهل کوتله روزی چند بقلعه داری ثبات ورزیده به حرکت المذجوجی بجا آوردند عاقبت بضرب توپ و تفنگ دست و پا گم کرده فرار نمودند حسین قلی خان آن قلعه را براجه گوالیار که از قدیم از پدران او بود و جد بده چند بزور و تعدی متصرف شده بود سپرده پیشتر متوجه شد چون دران جنگستان عبور مار و مورچه جای اسپ و فیل دشوار بود هر روز جنگل بری کرده بکوچ متواتر در اول رجب سنه نهصد و هشتاد و نهم بباغ جوکان راجه بے چند که چند گروهی نگرکوت است نزول اتفاق افتاد و لشکر منصور در صد هر اول حصار بهون را که بتخانه مهابائی آنجا است بزور بازوی شجاعت و شهامت فتح نمودند و جمعی از راجپوتان که بر غم تعهد و تعرب! مردن بخود قرار داده بودند تردد های غریب بتقدیم رسانیده بجهنم شتافتند و قریب بدویست مادگا و سیاه که هندوان در آن جنگل بطریق نذر گذاشته بودند دران بتخانه آمده جمع شدند بعضی از اتراک ساده لوح در آن وقت که تیر و تفنگ در رنگ باران می بارید گاو آن را کشته و بخون آن موزهای خود را پر کرده بام و در بتخانه میریختند و چون شهر بیرونی نگرکوت بتصرف درآمد معموره آن را ویران ساخته بجهت فرود آمدن لشکر هموار ساختند و بعد از آن بجاحصره پرداخته ساباط و سرکوب طرح انداختند و چند توپ بر عمارت راجه می انداختند اتفاقاً کارفرمای توپخانه وقت طعام خوردن راجه مشخص ساخته توپی کلان انداخت و بردیواری زده که قریب هشتاد کس از

مقربان راجه در زید یوار ہلاک شدند بالآخرہ سکان قلعہ عجز خود را مشاہدہ کردہ در صلح زدند و پیشکش بسیار از ہر جنس قبول نمودند از آنجملہ پنج من طلا بوزن اکبر شاہی و دیگر اقمشہ و امتعہ تحفہ در گاہ آسمان جاہ مقرر ساختند چون عبرت تمام در لشکر راہ یافتہ بود و در اوایل شہر شوال این سال ہم در ایام محاصرہ خطوط لاہور رسیدہ بودند کہ ابراہیم حسین مرزا از آب ستلج گذشتہ متوجہ دیپالپور است حسین قلی خان متفکر شدہ مضمون خطوط را بمقتضای مصلحت وقت از امر مخفی میداشت الحال بصلاح دولت دفع میرزا ابراہیم ہم دانستہ صلح رضا داد و روز جمعہ او اسط شوال سنہ مذکور در پیش (در بار راجہ مدتی چند مسجدی طرح انداختہ در یکروز الحطاق بر آوردند و خطبہ بنام سلطان کشور کشای خواندہ^۱ و سکہ بنام ہمایون زدہ با جمعی از امراکہ در آن محاصرہ کوک بودند بگوشمال ابراہیم (حسین) سمرزا ایلغار نمودہ بظاہر قصبہ شنبہ کہ چہل کروہی ملتانست رسید درین محل مرزا بشکار رفتہ بود و بی تو زک و ترتیب لشکر از شکار برگشتہ متوجہ جنگ شد لشکر متفرق شدہ بود او با و نتوانستند پیوست برادرش مسعود حسین مرزا بر فوج منصور تاختہ دستگیر گشت و بعد از او ابراہیم حسین مرزا ہر چند تلاش کرد کاری نساختہ فرار نمود در کنار دریائے ستلج در نواحی ملتان فرود آمدہ بود (برسیدہ)^۲ گے میخواست کہ از آب کارہ کہ جای اجتماع آب بیابہ و ستلج است نگذرد و طایفہ از ماہی گیران و دیگر رعایای ملتان بر سر (او)^۳ شب خون آورده تیر باران کردند تیری کھلک مرزا رسید و میرزا کار خود برنگ دیگر دیدہ تغیر لباس کرد و از میان مردم (خود کہ چار صد سوار بودند جدا شدہ بطریق قلندر ان خواست کہ خود را بطرفی اندازد مردم)^۴ آن نواحی او را شناختہ پیش سعید خان حاکم ملتان گرفتہ بردند مرزا در قید سعید خان از عالم در گذشت بعد از آن حسین قلی خان در دار السلطنہ فتحپور بعتبہ بوس رسیدہ مسعود حسین مرزا برادر ابراہیم حسین مرزا و دیگر اسیران را چرمہای گاؤ در گلو انداختہ بشکل ابو العجب بنظر اشرف در آورد و در آن جین چشم تیرہ مسعود (حسین) کے مرزا دوختہ بودند بندگان حضرت از کمال مرحمت اکثر بندگان را خلاص فرمودند و چندی را کہ رئیس مفسدان بودند بموکلان سپردند و چشم مسعود حسین مرزا باز کردند و سعید خان نیز ہمدان روز بملازمت رسیدہ سر ابراہیم حسین کہ بعد از مردن از تن

۱	مب: ندارد	۲	مب: خواند
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه		

اوجدا کرده (بودند) با خود همراه داشت در پیش درگاه انداخته عبرت بخش عالمی گشت چون بادشاه کشورستان بعد از انتظام مهام ممالک گجرات بدار السلطنه فتحپور تشریف آوردند مفسدان آن دیار که (از) ۱ صولت و سطوت سپاه نصرت پناه در کوهها خزیده و دم در کشیده بودند سر بر آورده فتنه و فساد (بر) ۲ ایچنته از آنجمله اختیار الملک ۳ و حیثان مرده گجرات را فراهم آورده و شهر احمد نگر و پرگنات آن نواحی را متصرف شده عزیمت احمد آباد کردند و محمد حسین مرزا از ولایت دکن باراده تسخیر قلعه صورت آمد محمد قلیج خان که (جاگیر) ۴ در آنجا بود قلعه را مستحکم ساخته در مقام جنگ ایستاد محمد حسین مرزا ترک صورت داده بطریق ایلغار عازم بندر کنبهایت (شد شغدار کنبهایت) ۵ طاقت و مقاومت در خود ندیده خود را با احمد آباد رسانیده عمده السلطنه خان اعظم سید حامد بخاری و نورنگ خان را بدفع وی فرستاده خود بتسکین فتنه اختیار الملک بصوب احمد نگر و ایدر شنافت محمد حسین مرزا با سید حامد و نورنگ خان جنگها صعب کرده فرار نمود و اختیار الملک چندگاه بلشکر خان اعظم (از این معنی آگاهی یافته) ۶ کسواد تردد و سپاهگری میداد و چون جمعیت مخالفان روز بروز روی در تزايد داشت اراده آن نموده که از راه دیگر بطریق ایلغار خود را با احمد آباد رسانند خان اعظم از این معنی آگاه یافته همان لحظه متوجه احمد آباد شد و قطب الدین محمد خان از بروج یا احمد آباد آمده بخان اعظم پیوست مخالفان پست هزار سوار از مغول و افغان و راجپوت فراهم آورده روی بجانب احمد آباد آوردند خان اعظم و قطب الدین محمد خان چون بعضی نوکران جماعت دار خود اعتماد نداشتند در احمد آباد متحصن شدند و هر روز جمعی از سپاهیان پیکار طلب از قلعه برآمده معرکه نبرد را گرم میداشتند و فاضل محمد خان و لدرشید خان کلان جنگ مردانه کرده و چند کس را بر خاک انداخته آخربزخم نیزه درگذشت و خان اعظم این واقعات عرض داشت نموده از درگاه کومک طلبید و اظهار توجه رایات عالیات نیز کرد کس

بجز صرصر باد پایان شاه کس این گرد را بر ندارد ز راه
بادشاه کشورکشای رایات نصرت سمات نوبت دیگر بجانب گجرات برافراشته و دست دریا نوال

۱	م ب: ندارد	۲	م ب: اضافه
۳	م ب: ندارد	۴	م ب: اختیار الملک
۵	م ب: اضافه	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: ندارد		

بديل اموال كشاده سپاهيانرا خوشدل ساختند حسين قليخا نرا كه خدمات شايسته از او بوقوع آمده بود خطاب خانجهان امتياز بخشيد نيلبدستور سابق حكومت پنجاب مقرر فرموده رخصت انصراف ارزاني داشتند وسعيد خان حاكم ملتان رانيز رخصت (جاگير) ۱ فرمودند و در سنه احدى و ثمانين (تسعمائيه) ۲ موافق سال نوروم بر ناقه سبك سیر سوار شدند و برهمونی (طالع فرخنده) ۳ دولت و اقبال را در ركاب ظفر انتساب گرفته وثوق برعون الهی داشته در مدت نهر روز از فتحپور در نواحی احمدآباد شرف وصول و رود ارزانی داشتند و بر مختصان قلعه خبر قدوم ۴ فیروزی لزوم فرستاده دل قوی ساختند چون مخالفان از روی غرور اعتماد فزونی لشكر بر بستر غفلت و بیخبری افتاده بودند با وجودی كه همگی سپاه منصور از سه هزار (سوار) ۵ زياده نبود و مخالفانرا از بيست هزار (سوار) ۶ زياده نشان ميدادند فرمودند كه بر مخالفان تا نختن شرط شجاعت و مردانگی نباشد از انجا كه كمال شجاعت و تهور است غنيم را از يمعنی آگاه ساخته افواج منصور را تقسيم نمودند و خود را با چند كس چيده طرح قرار داده متصدی امداد و تقويت هر فوجی كه در روی خللی راه يابد گشتند مخالفان را از اين معنی حيرتی در كار شد كه امروز چاره روز است كه جاسوسان مابندگان حضرت را در دار السلطنت ۷ نگذاشته آمده اند اين بكامل رسيدن از كجا باشد بعد از تشخيص محمد حسين مرزا فوجها آراسته روی بميدان نهاد و اختيار الملك را با پنج هزار سوار فرستاده تا خان اعظم را از قلعه بر آمدن نگذارد.

دو لشكر به پيكار برخاستند برابر صف كين بر آراستند

شاه سپهراقتدار و جمعی از بندگان جان سپار غلغله يا معين بفلك رسانيده بر صف اعدازدند و شفع ۹

خان كو كه بی صرفه تافته داد مردانگی داده در حمله اول جان سپاری نمود و محمد حسين مرزا و شاه (مرزا غایت تردد

نموده از معرکه ستیز رو بگریز نهادند و افواج قاهره از پی در آمده محمد حسين) ۱۰ مرزا دستگیر ساختند درين وقت

۱	مب: بخشیده	۲	مب: ندارد
۳	مب: ندارد	۴	مب: ندارد
۵	مب: قدم	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: دار الخلافه
۹	مب: سيف	۱۰	مب: اضافه

شاه کشورکشای تنها مانده منتظر کارسازی تقدیر بودند که شور بختی تیغ آخته رسید و با سپ خاصه انداخت اسپ از ان حرکت چراغ پاشده بدست چپ کردن اسپ گرفته برجه بان سیاه بخت حواله کردند و از پی آن دیگری آمده شمشیری بران شاهای انداخت حق سبحانه که همیشه حافظ و معین آندانت از آسب آن نیز نگاهداشته درین اثناء اختیار الملک باستماع هزیمت خوردن محمد حسین میرزا و شاه میرزا محاصر خان اعظم را گذشته فرار نموده بالآخره بهادر تعاقب وی کرده سر اورا آوردند و خان اعظم درین محل با جمعی از متحصنان بملازمت رسیده بعنایات شاهنشاهی مفتخر گشت و هر کدام از بندهای که درین یورش تردوی کرده بودند بزیادت منصب مخصوص گشته چون از مهام ولایت گجرات فراغ یافتند شانزدهم جماد الاول طبل شادی نواخته متوجه فخر گشتند و مجموع مدت رفتن و آمدن نچهل و سه روز کشید بعد از قدم فیروزی لزوم حکم شد که زرهای قرض نقابت شاهای مغفرت قباهی شیخ محمد بخاری که در لشکر اول جانفشانی نموده باعث فتح گجرات شده بود همچنین از شفیع خان کوکه که در یورش دوم جانفشانی کرد از خزانه عامره بوام خواهان سوی الیهما برسند و مجموع این دیون بمبلغ یک لک روپیه اکبرشاهی که مساوی دو هزار و پانصد تن عراق است میرسد همدرین سال عزم تسخیر قلعه حاجی پور و پتنه و بلاد نیک و لکهنوتی مصمم خاصر دریا مقاطر فرموده بجهت استمداد از روح مقدس خواجه معین الحق والدین قدس سره متوجه خطه اجمیر شدند چون نذر کرده بودند که در هر سال بآن بار بمقام فرشته احترام از هر جا که باشند خودند برسانند درین یورش حکم شد که یسا ولان در حفظ زراعت اهتمام تمام نمایند و آنچه بجهت تنگی راه پائمال شد ملاحظه نمود نقصان آنرا از حقوق دیوانی حساب کنند بعد از ان این ضابطه بر جمیع یورش مقرر شد

خریطهء زر حواله امینان شده بود که نقد بر عایا رسد پوشیده نماند که پیش ازین در ایامی که متوجه فتح ولایت گجرات بودند بعضی رسیده بود که سلیمان کررانی که بر ولایت بهار و بنگاله متولی شده بود بسلوک منافقانه لشکر منصور را از آن ممالک مشغول می داشت و ودیعت حیات سپرد بسر او داد و وارث اکیلل سلیمان منعم جانشین پدر شده و قدم از اندازه بیرون نهاده اسم بادشاهی بر خود گذاشته فرمان واجب الاذعان بنام خان خانان منعم خان که حکومت ولایت جوینور با و مقرر بود در باب گوشمال داد و تسخیر ولایت بهار صدور یافته بود خان خانان امثالہ الامر الاعلی بصوب حاجی پور پتہ لشکر کشیده لودی که یکی از امرای بزرگ که مدار کار و بار داد بروی بود مخالفتی با وی ضمیر داشته در قلعه رها تاس دم استقلال میزد بضر و رة بالشکر ظفر قرین جگہا عظیم کرد عاقبت چون خرابی حال افغانان و زوال دولت ایشان از کمال فراست بعین الیقین معاینه کرد بعد از قتال و جدال براه حسن تدبیر و اصابت رائی رفته بقصد حراست مملکت بنگاله از آشوب فتنه پیشکش لایق از جانب داؤد قبول کرده خان خانان را صلح برگردانید بالآخر داؤد از مافی الضمیر لودی و مخالفت وی متفرس شد بانغوائی بعضی غرض گویان او را در ایام مقابله عسکرین بقتل رسانیدند و خان خانان با ستماع این خبر بفتح ملهم شده متوجه داؤد شد و داؤد قوت تقابل در خود ندیده بقلعه پتہ تحصن نمود و لشکر منصور بحاصره وی نشست خسروکشای با استدعای خان خانان از آگره بر کشتی نشسته با برخی از لشکر فتح و فیروزی متوجه پتہ گردیدند افواج قاهره را براه خشکی حکم فرمودند چون بنارس مورد رایات دولت گشت بعرضه رسید که هر چند در نهضت اعلام فتح استعجال شود در کشایش این عقده مشکل سودمند است درین روز سید میرک اصفحانی که در علم جغرفی نظیر بود با مر عالی صورت این واقعہ را از کتاب جفر جامع ہم در مجلس بادشاهی بحضور اعیان مملکت استخراج کرد چنانچه بعد از ترکیب (حروف) ل این بیت حاصل گشت

بزودی اکبر از بخت همایون برد ملک از کف داؤد بیرون

بعد از چند روز همچنان ظاهر شد القصہ بتاریخ شانزدهم ماه ربیع الثانی بحوالی قلعه پتہ رسیده منزل خان خانان منعم خان را منور و مشرف ساختند منعم خان اقسام پیشکش ترتیب داده سر بلند عنایات بادشاهانه کردند و بعد از

کنگاش حکم اعلیٰ بنفاز پیوست که قلعه حاجی پور را که مدار زندگانی مردم پتنه برانست و دریای جون و گنگ یکجا شده بعرض دو کروه جوشان و خروشان بآئین این هر دو قلعه میگذرد برسم استعجال (بدست) ۱ آ و درند افواج منصور از آب عبور نموده حاجی پور را مرکز دار فرو گرفتند در فریقین جنگ عظیم قایم شد بعد از کشتش و کوشش فتح خان حاکم حاجی پور با بسیار از افغانه طعمه حسام بهرام انتقام (گردید) ۲ و قلعه حاجی پور (بدست بندگان درگاه در آمد بندگان حضرت سر فتح خان و جماء مقتولان را بجای عبرت تر داؤد فرستادند چون خبر فتح حاجی پور بداد ۳ باو رسید و سرهای سرداران بنظر دهشت دید و با وجودی که بیست هزار سوار جنگی و توپ خانه بزرگ و فیلان مست بسیار داشت در نصف شب بیست یکم ربیع الثانی بکشتی در آمده راه فرار پیش گرفت و تفرقه عظیم در مجموعه لشکر داؤد خان ۴ افتاد و در آن شب که نمودن روز محشر بود اکثری از مردم بجهت تنگی راه پایمال گشتند و جمعی غریق بحر فنا شدند جمعی از بنده باربعاقب گوجرخان که رکن السلطنت داؤد بود و فیلان او را رانده براه خشکی میرفت فرستادند خود نیز بنفس نفیس (بجناح) ۵ تعجیل قطع مسافت می فرمودند تا دریا پور که از پتنه بیست و شش کروه میشود عنان تکادر جهاں پر نور د باز نکشیدند فرستادها از یکدگر سبقت جسته فیلان (پن پن) ۶ را از گوجرخان جدا کردند و قریب به یک چهارصد زنجیر فیل کوه پیکر سراز آن روز بفیل خانه خاصه پیوست و افواج قاهره گوجرخان را تا آب (پن پن) ۷ تعاقب کردند درین وقت از هجوم هریمتان پل شکسته بود افغانان از ترس شمشیر خون آشام خود را آب زده اکثری در آب پن پن غریق گشتند و گوجرنیم جانی (بدر برد) ۹ حسب الحکم بهادران از تعاقب وی برگشته بدریا پور که مضرب خیام نصرت التیام بود بشرف کورنش رسیدند درین اثنا خان خانان را بحکومت مملکت بنگاله سرفرازی بخشیده ده هزار سوار دیگر از بندها که در رکاب نصرت انتساب بودند بکومک خان خانان گذاشته از قراده سی و ده چهل اضافه علوفه فرموده ۱۰ (و همه کشتیها و نوارها که از دار الخلافه آگره همراه آورده بودند به خان خانان عنایت فرمودند) ۱۱ و زمام حل و عقد آن ممالک بید اقتدار او سپرده عنان مراجعت بدار الخلافه معطوف ساختند بعد از آن

۱	مب: اضافه	۲	مب: کردند	۳	مب: اضافه
۴	مب: افغانان	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: در	۸	مب: اضافه	۹	مب: اضافه
۱۰	فرمودند	۱۱	مب: اضافه		

خان خانان در سایه‌های اقبال آنحضرت بی‌جنگ و جدال بکوی متواتر کبری راجع کرد و او را جمعی از معتمدان خود را (که بحر است آن گذشته بود و بر عم خود) استحکام یکساله داده خود ببلده تانده که پای تخت آن ممالک است پناه برده بود بگردی که چشم آن ترسید با بر افواج قاهره افتاد راه فرار پیش گرفته آواره گشتند و همچنین شهر تانده که دارالملک آن ولایت است با سانی مفتوح شد هر چند داود خود در آنجا بود نتوانست ثبات قدم و رزید بنا کامی دل از مملکت برداشته تانده را بحسرت تمام گذاشت و همدین سال معصوم (خان) ۲ کالی از کابل آمده است سعادت ملازمت یافت و وی از سادات تربت خراسان است عمش میر عزیز در ملازمت حضرت جهانبانی دیوان سعادت شد و او بمرزا محمد حکیم نسبت کوکلتاشی داشت و در شجاعت از اقران ممتاز بود خواهی حسن نقشبندی که رکن السلطنت محمد حکیم میرزا بود از وی متمم ۳ شده در مقام استیصال او شد لا علاج عاقبت کار اندیشه بدرگاه معلای پناه جست و بمنصب پانصدی اختصاص یافته بصوبه بهار رخصت شد و با نجارفته بکالا پهار که از امرای کبار افغانه بود جنگ کرده غالب آمد بندگان حضرت در مقام ترتیب او شده بمنصب هزاری سرفراز ساختند و چهارم جمادی الاخری سنه مذکور (خانخانان) ۴ تانده در آمد نوید امن و امان بگوش عالی و ادنی رسانید و خسر و کشور کشای باستماع این مژده اقسام شکر الهی بتقدیم رسانید و همدین سال قاضی خان بدخشی که دانشمند جامع و سرآمد علمای روزگار خود بود (با وجود) ۵ فضایل و کمالات علمی (و) ۶ اعیان امر و ارکان دولت شده از بدخشان بدرگاه آمد مورد مرام و الطاف خسروانه شده بجهت تردد و مردانگی که در بعضی از محاربات نمود بقلب غازی خان تشریف یافت و همدین ایام بعرض رسانیدند که چندر سین ولد رای مال د یودر نواحی قلعه سوانه بر عایا آزار میرساند جمعی را بگوش مال اوتعین فرمودند چون افواج قاهره بتنبیه آن پرداختند چندر سین خود را بجنگل انبوه کشیده مخفی گشت لشکر منصور بعضی از ان تباه کاران در یافته از هم گذرانیدند و اموال و اسباب بسیار غنیمت برداشته باردوی معلای پیوستند و سلخ ماه مذکور دار السلطنت فتح پور مستقر سریر شاه جهانگیر شد همدین سال در دیار گجرات و بای عظیم و قحطی خانه برانداز افتاد و وضع و تشریف آن ممالک ترک وطن گرفته متفرق شدند مع ذلک کرانی قلعه ۷ بمرتب

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: متوهم
۲	مب: اضافه	۴	مب: اضافه	۵	مب: از
۳	مب: غله				

انجام مید (یکمن) او گجرات بصد و بیست تنکه سیاه رسیده بود و بچار و آبجای علف پوست درخت کوفته می دادند و همدین سال (شاه) ۲ قلی خان محرم و جلال خان قورجی را با چندی از امرای بتسخیر سوانه که در تصرف اولاد رای مالدیو بود تعیین فرمودند و مدت مید آن قلعه در محاصره مانده جلال خان قورجی که از ندیمان خاص بود آنجا شهادت رسید بعد از آن شهباز خان کنبوه بتسخیر آن قلعه نامزد شد در اندک مدت آن قلعه را مفتوح ساخت و در سنه اثنین و ثمانین افواج منصور که همراه خان خانان منعم خان بیعاقب داؤد مامور بودند ظفر انجام آمدند و تفصیل آن اجمال آنکه چون داؤد از دارالملک تانده گریخته بولایت اریسه در آمد خانخانان اولاً راجه تودرمل را بالشکر جرار بیعاقب وی فرستاد ثانیاً مجنون خان قاقشال را بحراست کهوره کهات تعیین کرد چون افواج گیتی کشادر کهوره کهات رسید سلیمان متکلی که جاگیر دار آنجا بود بجزید جرأت و شجاعت از امرای افغانه امتیاز داشت بمدافعه برخاست عاقبت بضرب حسام خون آشام برخاک هلاک افتاد (بسامی و عیال او و دیگر افغانان اسیر و دستگیر گردیدند و غنائم از قیاس بیرون بدست افتاد) ۳ راجه تودرمل تمام آن ولایت میان قاقشالان تقسیم کرده کوچ متواتر بیعاقب داؤد میرفت و داؤد در ادرین کساری در مقام اجتماع لشکر شده ۲ (م ب: شنیده) چند روز در مدار ۴ توقف نمود و این مضمون را بخان خانان نوشته کومک طلبیده خان خانان محمد قلی خان برلاس و چندی دیگر از امرای سپاه آراسته بکومک او ۵ فرستاد و چون سپاه (مذکور) ۶ منصور براجه ملحق شد از موارین کوچ کرده تاده گروهی این کساری عنان تجلد باز نکشید داؤد باستماع این خبر عقب تر رفته در سهر پور محکم شد در خلال این احوال جاسوسان خبر آوردند که جنید پسر عم داؤد که میان افغان بشجاعت امتیاز داشت و سابقاً بخدمت بندگان حضرت بدرگاه رسیده از آگره فرار نموده بود میخواهد در حوالی این کساری بد اؤد پیوسته ضمیمه شور بختی او گردد راجه باستصواب امر امیر ابوالقاسم نمکی و نظر بهادر را بجنگ جنید فرستاده جنید را چشم حقارت دیده بطریق بی احتیاجی بجنگ پیوستند و از پیش او فرار نموده بی ناموسی و رزیده "دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد" راجه بعد از تشخیص این معنی خود بدفع جنید کمر همت بست جنید در خود طاقت مقاومت ندیده بجنگلی عظیم پناه برد لشکر منصور (قدم) ۸ فراترک نهاده در مدین پور توقف کرد درین منزل

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: اضافه	۳	م ب: اضافه
۴	م ب: موارین	۵	م ب: راجه	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: زین	۸	م ب: اضافه		

محمد قلی خان برلاس بر بستر ناتوانی افتاده داعیه حق را اجابت نموده چون مشارالیه بسرداری لشکر منصور نامزد بود فتور کوبه در غلبه در صورت افواج قاهره راه یافت راجه تو در مل و در مدین پور مراجعت نموده به داران آمد خان خانان باستماع این چندی از امرای باسپاه آراسته بکوکم راجه فرستاد راجه منتظر شده (مجبوره) ارفت درین منزل معلوم شد که داؤد سپاهی خود را در قلعه گنگ بنارس نگاه داشته بسامان جنگ اهتمام دارد راجه قاصدان سریع السیر را بخدمت خان خانان فرستاده حقیقت (حال) ۲ را معروض داشت خان خانان از تانده برآمد آهنگ جنگ رو بداد و نهاد چون بر راجه ملحق شد داؤد نیز باسپاه آراسته رو بر فرود آمد (واطراف لشکر خود قلعه ساخته چاره جوی کار شد هر روز بهادران پیکار طلب از جانبین برآمده) ۳ معرکه و غنا گرم میداشتند تا آنکه بتاریخ بیستم ذی قعدة سال مذکور خان خانان تسویه صفوف نموده نبرد گاه ایستاد داؤد و نیز با اعتماد فیلان و کثرت لشکر صف آرای شد و جنگ سخت قائم شد ۴

دو لشکر رو برو خنجر کشیدند جناح قلب را صف بر دریدند
 ترک نیرو چاکا چاک شمشیر دریده مغز پیل و زهره شیر
 چندی از جوانان بر لشکر غنیم حمله آورده بضر زنبورک و ضرب زنی روی فیلان مخالف برگردانیدند
 مقارن این حال گوجر خان که فوجی آراسته داشت که سردار کلان لشکر غنیم بود تجلد نموده هر اول را برداشت درین هنگام خان عالم پای ثبات استوار داشته جان سپاری نمود همچنان فوج آتش را پی استقامت ساخته غول را ویران کرد و زخمی چند بخان خانان رسید خان خانان هر چند خواست مردم ویران شده را گرد آورده صورت نه بست تا نیم کرده افغانان خان خانان را تعاقب کرده میرفتند و قیا خان بادیگر شیر مردان بهر دو طرف غنیم پیچیده شیبه تیر میکرد چون در افغانان قوت حرکت نماند خان خانان عمان اسپ باز گردانیده بامور اردوی چند رو بمیدان شجاعت نهاد دلاوران در خانه کمان درآمده شیبه تیر کردند و باران بلا و فتنه بر لشکر مخالف باریدن گرفت ناگاه از پشت قضاتیری گوجر خان رسید او را از پا افگند افغانان چون سردار خود را کشته دیدند بیدل شده راه هزیمت گرفتند و سپاه منصور رو

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: ندارد
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: گشت
 ۵ م.ب: حربه

بداؤد آورده فیلان مست اورا بضر ب تیر در میان فوج اودر آورند و تفرقه عظیم در جمعیت مخالفان راه یافت درین وقت خبر کشته شدن گوجرخان بداؤد رسیده پای قرارش بر آتش افتاد ناگزیر راه گریز پیش گرفت و چندان غنائیم بردست لشکر منصور افتاد که از ضبط عاجز آمدند و خان خانان مظفر و منصور در همانجا نزول کرده بدافع زخمهای خود پرداخت و صورت واقعه را بدرگاه نوشت چون داؤد بکبت تمام گریخته بطرف گنگ بنارس که مرکز ولایت اریسه است بدر رفت و خان خانان بهمدارای زخم خود پرداخته روزی چند دران منزل ملکث نمود طریقه کنکالیش در میان آورده جمعی از دلاوران کار دیده گرم و سرد روزگار چشیده را بعتاقب داؤد فرستاد و قرار یافت که بعد از التیام زخم و اندمال جراحت خود متوجه آنصوب کرد و فرستادهها به پشت گرمی دولت بعتاقب داؤد سر نهادند در خلال این احوال محقق شد که داؤد قلعه گنگ بنارس را استحکام داده دل بر جنگ نهاده است خان خانان روی اقتدار بجانب کنک نهاده تا دو گروهی آن قلعه عنان تهوور باز نکشید و بصلاح دید وقت و استصواب امر ابلکناره آب مهدری که نیم گروهی (گنگ) بنارس است توقف نموده بسامان قلعه کرمی مشغول شد (داؤد) ۲ و چون شکست پی در پی دیده بود گوجرخان که رکن الحیش او بود نیز کشته شده رسولی بخدمت خان خانان فرستاده در صلح زد و پیغام نمود که زاویه از مملکت وسیع بنگاله تعیین شود که بهمان قانع شده سر از خط اطاعت و انقیاد پیچیده بعد از درازی سخن ملتمس او باین شرط قبول افتاد که یک مرتبه بملاقات رسیده بسوگند و غلاظت شد اورفع بدگمانی نموده بمراد خود فایز گرد روز دیگر برین قرار خان خانان مجلس عالی ترتیب داده اسباب تجمل آماده ساخت و هر یک از امرای کبار که بکومک او بودند جای نشست خود معین ساختند داؤد باتفاق امرای افاغنه و سرداران بزرگ از قلعه برآمد و سرداران لشکر فیروزی مند باستقبال او برآمد بتعظیم و احترام باردوی خان خانان (آوردند چون نزدیک سر پرده رسید خان خانان) ۳ چنانچه شیوه بزرگی است بمراسم تعظیم قیام نموده تا سر پرده استقبال نمود و بر حسن تلقی نموده بلطف او را گرفته در پهلوی خود جادادو پرسشهای مشفقانه اورا بی هراس ساخت داؤد شمشیر خود را از کمر کشاده پیش خان خانان داشت و گفت چون بمثل شما عزیزان از جانب من زخم رسید من سپا بگیرم بیزارم خان خانان شمشیر از

۱ م.ب: اضافه

۲ م.ب: ندارد

پیش خود برداشته بقورجی خود سپرد خوان سالاران الوان اطعمه و انواع اشربه و عطریات کشیدند بعد از فراغ طعام حکایت عهد و پیمان در میان شد داود شرط کرده عهد نامه نوشت که مدّة حیوة از طریقہ دولتخواهی انحراف نوزیده در مقام اطاعت ثابت قدم باشد خانخانان ولایت ادیسه را بداد و بتخواه نمود شمشیری پابند و بار مرصع از قورخانه خود طلبیده در کمر داود بست و اقسام تکلفات بجا آورده او را رخصت کرد و از آن منزل برهنه منونی اقبال مراجعت نموده بدارک الملک تانده و رود عشرت نموده داود فیلان نامی و نقاش آن ولایت را از هر جنس پیشکش مصحوب برادرزاده خود بتعلم اولتقین خانخانان روانه درگاه سلاطین پناه ساخت و همدین سال در هنگامی (گویند) ۲ که (بندگان) ۳ حضرت بطایفه (سلاطین پناه ساخت همدین سال) ۴ سادات و علما و مشائخ توجه و التفات بتبعت لطف و عنایت مینمودند و بصحبت و مجالست اسن طایفه میلی تمام و الفتی عظیم داشتند که الا آن بجهت زبونی طالع و بخت برگشتگی انجماع آن لطف و آن عنایت نمانده و زبان حال این بیکسان بیچاره باین ترانه حسرت قدیم است

بخت برگشت و یار بر گردید زین سن ای بتر چه خواهد باشد
 با مر عالی در جنت دولتخانه عالی کاشانه صوفیانه و نشیمن بصفا بنا یافته که بعد از تخراب موسوم بود و جز طایفه سادات و علما و مشائخ دیگری در آنجا بار نداشت و این خانه مشتمل بر چهار ایوان بود بندگان حضرت شهبای جمعه و لیالی متبر که در مجالست این طوائف ارباب سعادات با حیای شب مصروف داشته تا طلوع صبح صادق در آن منزل بسر می بردند و درین مجلس جز تفسیر آیات و بیان احادیث علما و مشائخ مذکور نمی شد خود نیز بملفوظات و کلمات حقایق سمات ذوق بخش این مجلس شامی شده اصدا فاسماع حاضران را بلالی معارف مملو میگردانیدند و چنین مقرر شده بود که در ایوان مغرب سادات و در جنوبی علما و در شمالی مشائخ و ارباب حال بلا اختلاط و امتزاج می نشستند و جمعی از امرا و مقربان درگاه و مناسبتی با رباب فضل و اصحاب قصر داشتند در ایوان شرقی جای میگریفتند و هر چهار مجلس را بانعامات و التفات بادشاهانه محظوظ و بهره مند میگردانیدند و بفقراء

۱ م: ب: عظیم
 ۲ م: ب: اضافه
 ۳ م: ب: ندارد
 ۴ م: ب: ندارد

طلبه‌ارباب استحقاق که در اخول عبادت خانه حاضر میشدند مشقت اشرفی دروپیه میدادند و در سنه ثلث و ثمانین خانخانان منعم خان را ایام زندگانی انقطاع پذیرفت و شرح این سانحه عبرت افزا آنکه چون خانخانان خاطر از جانب داود جمع کرده بدارالملک تانده رسید به نیرنگ سازی تقدیر دل از سکونت تانده برداشته بقلعه کور که در ایام دارالملک بنگاله بود سلاطین پیش زمان از ناخوش هوای آنجا تانده (را) دارالملک ساخته بودند طرح توطن انداخت و تمام مردم سپاهی و رعیت از تانده گورجا بند (بگور برد) ۲ در عین بشکال مردم را بجای وطن مبتلا ساخت از آنجا که هوای کور غایت بعفن و آبهای ناگوار داشت مردم علی‌العموم بر بستر بیماری افتاده فریق فریق و جوق جوق رخت بعالم دیگری کشیدند و بازار مرگ بجدی تیز شد که از دفن اموات عاجز آمده و مردهار در آب سر میدادند و از کمال عظمت و شوکت خان خانان هیچکس را قدرت منع از توطن یا قوت جلای وطن از آنجا نبود درین اثنا مزاج وی هم از منبج اعتدالی انقلاب یافته بیماری او تاده روز امتداد یافت و در شهر رجب سنه ثلث و ثمانین و تسعمایه متاع زندگانی از جهان فانی برداشته معموره عدم را آباد ساخت و اسباب شوکتش از نقد و جنس بسرکار علاج پیوست.

سپهر بلند ارکشد زین تو سر انجام خشت است بالین تو
 (و همدین سال مرزا سلیمان بدخشی روی توجه و التجا بدرگاه بسلاطین پناه آورده از حوادث روزگار پناه یافت و تفصیل این اجمال آنکه مرزا سلیمان از زمان سلطنت فردوس مکان ظهیرالدین بابر بادشاه حاکم بدخشان بود در سالی که بر سر بلخ رفت پسر او مرزا ابراهیم که بحسن صورت و سیرت اتصاف داشت در جنگ بدست مردم پیر محمد خان اوزبک گرفتار شده شهادت یافت و پسر مرزا ابراهیم مرحوم میرزا شارخ که درین ایام بخدمت حضور درگاه معلا سرفراز ست باغوای بعضی فتنه انگیزان حقیقت ناشناس اکثر ولایت بدخشان را متصرف شده خواست که جدرا از میان برادر و بعدم خانه فرستند مرزا سلیمان از یمعنی دلنگ شده از روی فخر واضطرار گریخته نزد مرزا حکیم آمد و طلب کمک نمود

تاراج سپهر دون بیندیش که صد شه را کند در لحظه درویش
 چون مرزا حکیم بخلاف توقع او پیش آمد چاره کار خود از درگاه والا چشم داشته روبراه هندوستان نهاد
 و از افغانان در راه شدتها دیده و بتردد از دست آنها خلاص یافته بازخم بکنار آب نیلاب رسید و عرضداشتی
 مشتمل بر حوادث روزگار بادوراس اسپ بدرگاه فرستاده خسرو سلاطین پناه از کمال مرحمت پنجاه هزار روپیه نقد
 و اسباب سلطنت باطوایل اسپان عراقی و رهوار بمرز فرستاده فرمان دادند که حکام هر شهر و قصبه که عبور مرزا
 بران واقع شود باستقبال رفته و بروز لوازم ضیافت بجای آورده باعزاز و اکرام تمام بملازمت بیارند چون
 مرزا پنجگروهی فتخو رسید بندگان حضرت اکثر اکابر و اشراف و امرادارکان دولت باستقبال میرزا فرستادند
 و تا پنج گروه فیل خاصه باجلها زربفت و محمل و زنجیرها طلا و نقره دورویه قطار بسته بودند در میان دو فیل
 ارا به چته باقلادهای طلا و کوان بهل باسراقساز روزی جلوه استحسان داشت چون صحرا باین شایسته آرایش
 یافت بندگان حضرت خود بشوکت و شکوه سوار شده در برابر مرزا سلیمان رسیدند مرزایی تحاشی از اسپ خود را بر
 زمین انداخته پیش دوید تا بادشاه گیتی پناه را در یابد حضرت بادشاه نیز نظر بنسبت اخوت و کبر سن مرزا پیاده شده
 بدست راست خود مرزا را جای نمودند چون بدولتخانه عالی رسیدند مرزا در پهلوی خود بر تخت عزت بنشاندند
 تواضع ز گردن فرازان نکوست گدا گر تواضع کند خوی اوست

چون مرزا سلیمان اعزاز و اکرام نسبت بنخود معاینه کرده بطلب کومک استظها نمود حکم فرمودند که خان
 جهان باستقلال حاکم ولایت پنجاب بود پنج هزار سوار جزار بنخود همراه گرفته بکومک متوجه بدخشان شود آن
 مملکت را از آشوب فتنه صاف کرده تسلیم مرزا نموده مراجعت نماید ناگاه نقش دیگر بر روی کارزار یعنی
 خانخانان که ضابط مهمات لکهنوتی بود باجل طبیعی درگذشت بندگان حضرت ضبط ممالک شرقیه بر تسخیر بدخشان
 مقدم داشته خان جهانرا بمنصب امیر الامرای ممالک ممتاز فرموده بچار قب طلا دوزی و کمر خود شمشیر سرفرازی
 بخشیده بحر است ممالک بنک و لکهنوتی بجای خانخانان فرستادند

مردم ازین باغ بری میرسد نازه تر از نازه تری میرسد

درین وقت مرزا سلیمان را از رنگ امیری تفویض شد که هنوز وقت مراد رسیده است

همه کارها از فروبستگی کشاید و لیکن با هستگی
 مرزا بوسیله ارکان دولت رخصت جواز حاصل کرده پنجاه هزار روپیه سوای جنس برسم خرج راه مدد
 یافت و قلیچ محمد خان را که حکومت بندر باو تعلق داشت بهر اهی مرزا تعیین فرمودند که خدمات شایسته در راه به
 تقدیم رسانید مبلغ بیست هزار روپیه از وجوه خالصه گجرات تفویض کسان مرزا نماید همدرین سال میرزا سلیمان
 از بندر صورت بکشتی در آمد بزیرت حرین شریفین مستعد گردید و بالاخر چون التجا بدرگاه معلا آورده بود
 بحکومت بدخشان چنانچه مذکور خواهد شد فایز گشت (۱) و در آخر این سال رایات اقبال بصوب اجیر جنید چون
 به پنج گروهی نزول واقع شد از آنجا پاپای پیاده بزار حضرت خواجه رسیده و لوازم احترام آن عالی مقام سر
 انجام داده در انعام بر خاص و عام کثودند و در سنه اربع و ثمانین چون خان جهان که بحراست نیک قائم مقام
 خانخانان شده رخصت یافته بود بانظار وصول لشکر خود که در لاهور داشت با هستگی میرفت داود افغان از عهد
 پیمان خود که با خانخانان بسته بود تجاوز نموده به تانده آمده و لشکر فیروزی مند بعلت سر تانده را گذاشته
 بحاجی پور پتله پناه جستند باستماع این خبر فرمان مطالع با اسم خان جهان شرف صدور یافت که جلد تر رفته
 با جاگیر داران ممالک بنگاله سزای بدعهدی داود در کنار روزگار او گذاشته عبرت بخش گردن کشان عالم گردد خان
 جهان بانواج فیروزی نشان متوجه بنگاله شد چون بکرهی رسید با هزار افغان که داود بحراست آنجا گذاشته بود
 جنگ کرده غالب آمد کرهی را در دست تصرف خود در آورد و قریب یک هزار و پانصد افغان علف تیغ صاعقه ریز
 گشت و اکثر سرداران نامی دستگیر شدند و همدرین سال کنور مانسنگه با پنج هزار سوار به پتله را کنکا که بعد از فتح چنور
 در نهبور بکوستان مند و به پناه برده دستگیر کوکنده نام بنا کرده و اوقات بتمرد و سرکشی میگذرانید تعیین شد رانا باستماع
 این خبر تهمی اسباب جنگ نموده روانه گشت راجه مانسنگ را جهای آن نواحی را بمرد خوانده جمعیتی که صحرا کوه ازان
 بستوده آید پی بچنگ گاه افشرد بعد از تلاتی عسکرین تادر بهوتلاش با متداد گشتند و قتالی صعب اتفاق افتاد
 تبر زن دران وادی شور و شر شده لاله گون همچو لخت جگر

بمانند اسپان ز جولان همه چو اسپان شطرنج بیجان همه
 راچپوتان هر دو فوج بجمع یکدگر نبرد آ ز ما گشتند و امرای نامدار که بمعاضدت مان سنگ تعیین شده
 بود مثل غاز بیخان تبریزی و سید احمد خان و سید هاشم و سید را جو سادات بارهه و غیره هم داد تهور داده ناموس
 اندوز گشتند و قریب یک صد و پنجاه هزار افواج بضر باند باج بمعموره فناشتافتند پانصد سوار راچپوت نامدار
 لشکر غنیم بدار البوار رفتند و رانا گنگا ۲ زخم تیر خورده پشت بمعر که داد و نکبت بی ناموسی جان از مهلکه بیرون برد
 دلاوران سپاه رزم خواه بتعاقب وی شتافته بسیاری از راچپوتان را اطعمه حسام خون آشام ساختند روز دیگر
 لشکر منصور از تنگی بلدیو گذشته بشهر کوننده در آمدند و در منازل و قصور رانا گنگا ۳ آرام گرفتند و حقیقت را
 معروض باریافتگان عتبه اقبال گردانیده مخلصت ۴ فاخره و اسپان عراقی سر بلند عنایت و التفات شاهنشاهی
 گشتند همدین سال بمسامع علیه برسید که خان جهان بعد از تسخیر کرهی چون بتانده توجه نمود داؤد از تانده
 برآمده در آگ محل لشکرگاه ساخته است و اطراف اردوی خود بخندق و قلعه استحکام داده بمقابله افواج قرار
 گرفته و در سپاه نصرت (شدت) ۵ تنگدستی و کم آذوقی بسیار است بادشاه کشور کشای پنج لک روپیه نقد و کشتی
 بسیار پُر از غله بسرعت تمام تر از آگره فرستادند و سید عبداللہ خان را که در آن ایام خبر فتح راجه مانگ آورده بود
 پیش خان جهان فرستادند سید عبداللہ خان بایلغار از پیش خان جهان آمده سر داؤد بر آستان دولت انداخت
 و حقیقت فتح را چنین تقریر کرد که چون مظفر خان بالشکر بهار که قریب پنجم سوار بود بخان جهان آمده ملحق شد
 گنگایش دو تنخواهان برین قرار یافت که سیزدهم ماه ربیع الآخر سنه مذکور تسویه صفوف نموده و در برابر غنیم در آمدند
 داؤد باتفاق جنید کرانی و دیگر سرداران افغانان بمعر که در آمدند اتفاقاً توپی بر پای جنید خورده زانوی او در
 رنگ پشم نرم ساخت درینوقت افواج منصور درهم آمیخته دادمصاف دادند

دلیران به کین درهم آویختند بهم رستخیزی بر انگینند
 بالآخره بعد از جوش و خروش بسیار شکست بر اعدا افتاد داؤد در چهله معطل شده دستگیر قضا گشت

۱	مب: بودند	۲	مب: کیکا	۳	مب: کیکا
۴	مب: بخلا ع	۵	مب: ندارد		

خان جهان سرا ارجا کرده روانه درگاه ساخت و غنیمت بی قیاس بدست آورد بندگان حضرت بشیدان این خبر بمسئتر خلافت مراجعت نموده شکر الهی به تقدیم رسانید و سلطان خواجه خلف صدق خواجه خداوند محمود که بمیر حاجی قافلہ حج سرفراز ساخته بودند مقدارشش لک روپیه از نقد و جنس بجهت فقرای حرین حواله نمودند و حکم عام شد که هر کسی به اراده زیارت آن املکه شریفه داشته باشد خرج راهش میدادند و خلق کثیر درین سال باین دولت کبیری فایز گشت و این طایفه امیر حاج فرستادن و مبلغ های کلی با اهل حرین اهدا نمودن و بقاصدان این طریقه امداد فرمودن تا چند سال مسلوک بود چون در هر سال بزیارت حضرت خواجه معین الحق والدین قدس سره بخطه اجمیر میرسیدند و در اواسط این سال از فتحو مرتوجه اجمیر گشته پنجم رجب بآن مقام فرشته احترام رسیده لوازم زیارت و خیرات بتقدیم رسانیدند در اوراق سابق رقم پذیرفت و کنور مانسنگ بر ولایت رانا گنگا دست تصرف یافته در کونده و جای بودن رعنا بود رفته قرار گرفت و رانا بکو بهها بلند در قلعه کونلمیر که از ارتفاع سر بچرخ بلند فرو نمی آورد پناه برده تحصن نمود درین هنگام عشرت تمام بلشکر مانسنگ راه یافت و مانسنگه با وجود این حال لشکر یا نرا از تاراج ولایت رانا مانع بود بندگان حضرت باستماع این خبر مانسنگ را بدرگاه طلب داشتند و او بسرعت هر چه تمامتر بدرگاه رسیده معاتب شد و چند روز از خدمت حضور ممنوع بود عاقبت قلم عفو بر جرایم او کشیده خود بنفس نفیس متوجه ولایت رانا گردیدند و شهباز خان کنبو که درین وقت امیر بخشی بود با فواج قاہرہ بیشتر تعیین فرموده حکم کردند که تمامه آن ولایت را ضبط نموده در اعدام و اخراج رعنا از آن ملک بکوشند چون رایات عالی در نواحی بانسواله و دیگر پور رسید راجها و زمینداران آن ولایت تبارک ادب شتافته بعتبه بوس اقبال سرفراز گشتند و پیشکشهای لایقه بنظر در آوردند و همدین منزل راجه تو در مل از ولایت (آمده تشریف ملازمت و ریاضت دریافت و قریب پانصد زنجیر فیل از غنایم) ۲۲ بنگاله ضمایم پیشکش ساخت مقارن این (حال) ۳۲ ساخ شد که شهباز خان بعنان تجلد شتافته قلعه کونلمیر را محاصره نموده و بہادران چیره دست بر کر یوها و کوههای (بلند) ۳۲ برآمده داد مرداگی میدادند ہمین اقبال آسمانی توپی بزرگ از درون حصار شکسته تمام

۱ م.ب: کبری
 ۲ م.ب: اضافه
 ۳ م.ب: اضافه

اسباب قلعه داری را خاکستر ساختند رانانیم شمی فرصت یافته بدررفت و درز او یای گم نامی خریده گریبان عمر از دست اجل خلاص کرد باستماع این خبر رایات دولت بصوب مالوه نهضت نمود درین ولا خواجه شاه منصور را بمنصب دیوانگری امتیاز بخشیدند مخفی نمایند که مومی الیه نویسنده بود شیرازی و پیش ازین پنچند سال بملازمت رسیده مورد مراحم خسروانه شده بود چون مظفر خان در آنوقت استقلالی تمام داشت فطرت مشار الیه محسود او شده در مهمات و معاملات (برو) ایچچیده در قید انداخت عاقبت این خواجه منصور (از درگاه) ۲ والا دوری خبر ۳ بجو پور رفته در سلک نوکران خانخانان منتظم شد و بتدریج بمرتبہ دیوان گری رسید چون بسنجیدگی و کاردانی او معلوم رای عالم آرای بود بعد از فوت خان جهان او را طلبد اشته بمنصب دیوان کلی سرفراز ساختند درین ولا که رایات عالیات در نواحی پرگنه دیپالپور از مضافات ولایت مالوه استقرار داشت چون راجه علیخان حاکم خان دیس و ۴ اسیر (و) ۵ برهانپور دم استقلال زده لوازم اطاعت و مراسم فرمان برداری بتقدیم رسانیده بود رای کشور کشای اقتضای آن کرد بتاریخ بیستم ذی الحجه سنه خمس و ثمانین جمعی از امرای کبار مثل قطب الدین محمد (قلی) ۶ خان و شجاعت خان و دیگر جاگیرداران مالوه بسر کج کردگی شهاب الدین احمد خان بضبط آن ولایت و گوشالی او تعیین فرمودند از آنجا عنان مراجعت بصوب دار السلطنت منعطف ساخته بتاریخ بیست و سیوم صفر بدارالسرور فتح پور رسیدند (ذکر شورش لمخصن مظفر حسین در ولایت الحرسه گرفتار شدند و بعضی سوانخ ذکر) ۷ همدرین سال خبر فترات (گجرات) ۹ باعث بران خروج مظفر حسین مرزا بود شهرت کرد و تفصیل این اجمال آنکه سابق مذکور شد که در ایام محاصره بر قلعه صورت گلرخ بیگم بنت مرزا کامران فرار نموده پسر خورده مظفر حسین مرزا را بجانب دکن برده بود درین ولا مهر علی نام از نوکران ابراهیم حسین مرزا مظفر حسین را که بسن پانزده رسیده بود ماده فتنه و فساد ساخته از دکن بیرون آورد جمعی از او باش واقعه طلب باو گردانده روی خلاف بولایت گجرات نهادند و در پرگنه پت لاد باز بهادر پسر شریف خان اتکه به مظفر حسین مرزا جنگ کرده شکست یافت مرزا بکلبهات رفته روی شورش با احمد آباد نهاد درین هنگام راجه تودرل از درگاه تعیین شد مجمع بندی

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: جستہ
۴	مب: دور	۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد
۷	مب: تبه	۸	مب: ندارد	۹	مب: ندارد

ممالک گجرات در پتن اشتغال داشت بحدوث این واقعه هر طرف خلل پیدا شد و فتوری در آن ملک راه یافت وزیر خان حاکم گجرات اگر چه سی هزار سوار به خود داشت لیکن بر نوکران خود اعتماد نکرده با حمد آباد تحصن جست راجه تودرمل باستماع این خبر بکومک وزیر خان متوجه شده رسمی بدلهای تباہ اندیشان انداخت مخالفان ازین هراس خورده از محاصره احمد آباد برخاستند و بجانب دولقه روی فتنه انگیزی نهادند وزیر خان از قلعه برآمده ب لشکر راجه ملحق شد و با تفاق متوجه دفع این فتنه گشتند چون در نواحی دولقه تقارب صفین صورت گرفت جنگ عظیم قائم شد و ناریه قتل اشتغال یافت

زنوک سناهای زهر آب آبدار نشانند خار و گل آمد بهار
عاقبت مخالفان هزیمت یافته به جونه گر پناه جستند و لشکر بادشاهی بفتح فیروزی منسوب شدند راجه ازین فتح بدرگاه معلا رسیده سر بلند شد مخالفان باستماع این خبر دوباره بر سر احمد آباد آمدند وزیر خان را محاصره کرده به تنگ آوردند درین وقت مهر علی نزد بانها ترتیب داده و قصد برآمدن قلعه داشت و از تو بخانہ تقدیر بندوقی بان مایه فساد رسیده جان رها گشت و سورت مخالفان شکست یافته مظفر حسین (خان) ۲ میرزا بجانب سلطان پور ندر بار فرار نمود و آن فتنه (فساد) ۳ روی بتسکین آورد درین اثناء افواج گیتی ستان که بسر کردگی شهاب الدین احمد خان دیس درآمده بودند تا بیجا نگر عنان تجلد و اقتدار باز نکشید و تفرقه عظیم در آن ولایت انداختند راجه علی خان براه عجز و انکسار رو برآمده امرای مذکور را وسیله عذر تقصیرات خود گردانیده پیشکش لایق (از فیلان نامی) ۴ و دیگر نفایس آن ممالک روانه درگاه ساخت همدرین سال حکیم عین الملک که با اپلچی گری پیش عادلخان حاکم دکن رفته بدرگاه رسید پیشکشهای گرامی بنظر درآورده بالآخره عنان مراجعت بجانب اجمیر منعطف شد و مراسم زیارت مزار متبر که قطب الواصلین خواجه معین الدین قدس سره بتقدیم رسید (صورت و معنی است واقع شد) ۵ و مقام حوض (خاص) ۶ علای مہبط ورود عسا کر فیروز گردید و شرایط زیارت مقامات متبر که مشائخ و اولیای آن بقعه شریف ۷ بجای آورده بجانب پالم انبساط شکار فرمودند از آنجا بقصد

۱	مب: که	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: سفیف				

زیارت شیخ الاسلام فریدالدین گنج شکر بصوب پتن پنجاب که مرقد منوروی آنجاست توجه واقع شد همدین اثنا بعرض رسید که مظفر حسن مرزا از هیبت سپاه رزمخواه بجانب دکن گریخته میرفت راجه علیخان حاکم خاندیس اورا دستگیر ساخته مقید دارفرمان مطاع باسم راجه علی خان صدور یافت که مظفر حسین را بمصوب پسر خود بدرگاه فرستد وی کار بند فرمان شد بموجب اشارت معلا اورا بدرگاه عالی فرستاده همدین وقت که عسا کراقبال متوجه پتن بود مظفر حسین بدرگاه آسمان شکوه رسیده جرایم او بعفو مقرون شد و روز بروز مراسم خسر وانه شده پاپیه عزت رسید همدین سال (ستاره) ۱ در دوآبه وقت نماز شام بر افق آسمان بجانب مغرب ظاهر و تا دو ساعت (از) ۲ شب بغایت نمایان و مهیب مینمودند تا مدت چند ماه ایستاده از ۳ وقت شام ظهور میکرد اهل تنجیم حسب الحکم استخراج احکام او نموده حکم کردند که تا شیر این ستاره کیسوء در از ۴ بر ولایت عراق و خراسان ظاهر خواهد شد در همان ایام شاه اسمعیل ولد شاه طهماسب فرمان فرمای ایران زمین بعالم بقارحلت نموده هرج و مرج عظیم دران ولایت ظاهر شد و در سنه ست و ثمانین بر روضه متبر که شیخ الاسلام فریدالدین قدس سره رسید و اوقات گرامی بطاعات و عبادات مصروف گردانیده از آنجا بکوچ متواتر بر هتاس رسیدند و دران نواحی شکار قمرغه بخاطر آورده حکم فرمودند که امر او سپاهی در عرض چهار روز شکاری بی حساب از اطراف رانده در میدان وسیع جمع آورند ناگاه سلطان جذبه (آلهی) ۵ کرشمه فرموده و خاطر اشرف را بدام در کشیده ساعتی مجلس آرای شوق (و طلب) ۶ گشت و دل از همه پرداخته و از شواحل حبسی و خواطر کونی خالی ساخته فرمودند که شکار قمرغه بر طرف باشد و گریه و ذوق و حالت بر حال نزهت مال استیلا یافت و در پای درختی که این جذبه و حالت دست داده زر بسیار بفقر بخش کردند و موی سر مبارک قصر کرده بسیار بے ذوق و حالت (روی) ۷ دادند و همدین سال حکومت پنجاب بسعید خان تفویض فرموده رایات مراجعت بر افراشته در نیم رجب سنه مذکور بدار السرور فتح پور رسیدند و همدین سال رقم زکوة و تمغا بر طرف ساختند و با اتفاق حساب (ارباب) ۹ این حاصل برابر محصول ولایت ایران تواند بود و در سنه سبع و ثمانین علی خان حاکم کشمیر تکههای

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: در
۲	مب: اکثر	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۳	مب: واو	۷	مب: ندارد	۹	مب: اضافه

آن ولایت از زعفران و مشک و قطاس مصحوب و کیل خود بدرگاه فرستاد و زیر نظام خویش مرز شاه رخ والی بدخشان با اسپان بدخشی و لعهای آبدار برسم رسالت بعثه اقبال رسیده بعنایات خسروانه مباحی شد و در دوازدهم (ربیع الاول) بآئین هر سال مجلس مولود حضرت ختمی پناه باعث ظهور کونین مصدوق این -

ای کاینات را بوجود تو افتخار ای پیش از آفرینش و کم ز آفریدگار
تا شب نیست روز هستی زاد آفتاب چو تو ندارد یاد
صلی اللہ علیہ و علی آلہ وسلم منعقد شد و سادات و علما و مشائخ و امرا حاضر آمده بهره مند صورت و معنی گشتند چو سفره کشید و شد و مجلس با اختتام آمد بخاطر خطر شاه جهانگیر خطور کرد که چون سرور انبیاء خلاصه اصفیا صلی اللہ علیہ و علی آلہ و سلم خلفای راشدین رضوان اللہ علیہم اجمعین در روزهای جمعه و عیدین بذات اقدس خود خطاب میکردند درین باب اقتدار بایشان نموده شود در یکی از جمعات همین سال در مسجد جامع فتحپور که متصل دولتخانه بادشاهی بنایافته بود پای سریر فرشا بردوش منبر نهاده لسان که بر بیان بادای این کلمات که در بجا آوردن مقدار فرض خطبه بقول امام اعظم ابوحنیفه کوفی کفایت میکند بکشادند

خداوندا که مارا خسروی داد دل دانا و بازوی قوی داد
بعدل و داد مارا رہنمون کرد بجز عدل از خیال ما برون کرد
بود و صفش ز حد فهم برتر تعالی شانہ اللہ اکبر
و در آن اوقات چنان بود که در سفر و حضر نماز پنجگانه بجماعت ادا میکردند و حافظان که ملازم درگاہی بودند چه در نماز و چه در غیر نماز ختمات قرآن را متوالی میداشتند و گاہ گاہی بذات اشرف خود امامت میکردند و از غرایب سوانح این سال که باعث ذات اقدام عوام (شریف) ۲ ضعیف الاعتقاد نفرت خواطر اتراک ساده لوح ابدان شد که چون در گاہ خلائق پناه این بادشاه گیتی ستان مرجع طوائف انام و بلجای اقسام تمامه خلائق از خواص و عوام بود و فضلالی خراسان و عراق و ماوراء النہر و ہندوستان و حکما و فقہا و شیعہ و اہل سنت

و نصاری و فلاسفه و براهمه بلکه سایر ارباب ملل و نحل با ستماع و صیت لطف و کرم و امتیاز و انفراد این سلطان
 السلاطین در شوکت و سلطنت و مرحمت بدرگاه عالی آورده جمع شده بودند و در معقولات و منقولات از سیر
 و تواریخ و مسایل کلامیه از امامت و نوایب^۱ یکدیگر در مقام گفت و گو و بحث و جدال آمده و دایره قیل و قال
 (را) ۲ و سبع ساخته هر یک قصد و اثبات مدعا و ترویج مذهب خود چنانچه طریقه گرفتاران بخت و نظر در متکلمین
 و عادت و جبلت^۳ نفوس خود چنانچه طریقه گرفتاران بخت و نظر از متکلمین و ارباعادت عقلای متعصبین است
 نموده دادلم و لانسلم می دادند و چون بمسامع علیه معرفت احوال گذشتگان و طرق و مذاهب ایشان پیش
 ازین (بتفصیل) ۴ قیل و قال نرسیده بود^۵ لاجرم بمقتضای توقف و حیرت که لازم سماع اختلاف اقوال
 و مشاهده تنوع احوال است و بباعث شوق و تحقیق مقاصد و مطالب عالیه بنظر تامل و امعان مباحث در اقوال
 هر جماعه را ملاحظه میفرمودند و تحقیق^۶ مطح نظر و مقصد و مقصود آنحضرت (عالیه تامل و امعان مباحث در
 قوال) ۶ جز طلب حق و اصابت صواب نبود اگر خللی و ظللی در کارخانه قصد و نیت بعضی از اهل نفوس و هواخواه
 بعلت شرارت نفس یا بسبب میل و محبت دنیا بوده باشد آن دیگر است بندگان حضرت بارها بر سر ملا بر روش
 خلاق می فرمودند که ای ملایان دانشمندان مقصود ما طلب حق و تحقیق (مذهب) ۷ و کشف حقیقت حال است
 زنهار از سر نفس و هوا حق پوشی نکند و سخنی بخلاف نفس الامر نگویید اگر بگوئید شما دانید و خدا چون بیش ازین بعضی از
 علما و فقهای این دیار مثل مولانا عبداللہ سلطان پوری مشهور ببحمد و الملک و شیخ عبدالنبی صدر و غیر ایشان که
 بزم ید تقریب درگاه و عنایت و مرحمت بادشاه عالم پناه مخصوص شده مرجع فیصل قضا باد و قالیع شرعیہ شده بودند
 بیکدیگر در افتاده سخنان مخالف هم گفته داد تعصب و تخالف میدادند از درجه وثوق و اعتبار انحطاط یافته از نظر
 عنایت و التفات افتادند تمامه خلق حقیقت حال را فهمیده و بکنه سخن نرسیده در مقام تفرقه و تزلزل و خیالات و
 اوہام افتاده ساعت ۸ ساعت ۹ این اخبار و نقل این مجالس کار دیگر افتادند و بعضی امرا که در جانب بلاد
 مشرق از تانده کور و بنگاله بودند و بجهت سخت گیری عمال دیوانی و جهل ترکیب و سپاه گری از عمال و گماشتهای

۱	مب: بنوات	۲	مب: ندارد	۳	مب: حیلت
۴	مب: اضافه	۵	مب: بودم	۶	مب: ندارد
۷	مب: ندارد	۸	مب: بشاعت	۹	مب: اشاعت

معامله دیوانگری رنجیده و ایزدکشیده بودند نیز براه مخالفت و سرکشی آمده متفرق و پریشان شدند و حادثه غریب در آن نواحی بوجود آمد (و تفصیل این اجمال آنکه در سنه ثمان و ثمانین و تسعمایه) بعد از آنکه خان جهان را که در ممالک شرقیه انتظام مهام بدست اقتدار او بود پیمانہ زندگانی پذیرگشت مظفر خان بولایت نیک تعین (وشد) ۲ در معاملات سخت گیری و تنگ چشمی بنیاد نهاد و وی در مدت ایام حیات خود (نجمت) ۳ بد خلقی و بد نفسی که داشت در تسلی سباهی بلکه در مهات تمام خلایق کوتاهی کردی و الا ان بجای رسید که از بخت برگشتگی و بانجام رسیدن دولت خود مردم را بدست و زبان رنجانیدن گرفت و بی حکم اشرف جاگیر اکثر امرای بنگاله تغیر کرده طلب داغ (نماید) ۴ و باز یافت محاسبات کهنه در میان آورد با با خان قاقشال هر چند ملائمت کرد التماس نمود که جاگیر او برقرار داشته طلب داغ نماید صورت نیست و از خالد خان بضر ب شلاق و کف بای زر طلبداشت ۵

به پیش آمد چو ایام بلا گرد ز خوش خوئی و بد خوئی فتنه مرد
 دلیر آمد ۵ به نابایست کردن شود کردار بر طوقش بگردن
 و بحسب اتفاق همدان ایام بنام مظفر خان (از درگاه معلا فرمان رسید روشن بیگ نام نوکر مرزا محمد حکیم که از کابل به بنگاله رفته بود بدست آورده سر او را بدرگاه فرستد و این روشن بیگ در میان قاقشالان می بود مظفر خان) ۶ روشن بیگ را بدست آورده فرمود تا گردن زدند و سخنان درست نسبت به بابا خان بر زبان راند بمشاهده این حال تمامه قاقشالان بر خود لرزید و بر مخالفت دادند و بجای رسید که همه اتفاق کرده اول سرهای خود را تراشیدند و طاقیه پوشیده بفعل و قول براه سرکشی و خلاف رفتند و از آب گذشته در شهر کور فرود آمده بنیاد اجتماع کردند و از هر جا که اموال مظفر خان بدست آمد بغارت بردند درینولا فرمان واجب الاذعان بنام مظفر خان صادر شد که قاقشالان بندهای قدیم الحذمت اندر بخش آنجماعه منسک ۷ واقع نشد استمالت خاطر آنها از لوازم بندگی و خیر خواهی دانسته بدانچه التماس داشته باشند تسلی نماید بود و این امثال واجب

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: آید	۶	مب: ندارد
۷	مب: نیک				

الاتصال قاقشالان نفاق مضمرداشته بمظفر خان پیغام کردند که رضوی خان و میر ابو اسحاق و رای تمبرداس آمده خاطر ما (را) از جانب شما جمع ساخته ملاقات دهند مظفر خان برین قرار این هر سه کس را نزد ایشان فرستاد بابا خان هر سه را مقید ساخته آتش سوزش بلند ساخت و همدرین ایام بحسب تقدیر ملاطیب و برگوتم بخشی که درینولا بخدمات آن صوبه تعیین شده بودند جایگیر معصوم کابلی و عرب بهادر و اکثر امرار تغییر دادند و وی با اتفاق عرب و سعید بد بخشی قصد قتل ملاطیب و برگوتم کرد و این هر دو از بعضی اطلاع یافته راه فرار پیش گرفتند و تمامه اموال و اسباب ایشان بغارت رفت بعد از چند روز برگوتم (بخشی) ۲ جندی از دولتخواهان گرد آورده از آب جوی ۳ گذشت و خواست که دست و پای انتقام بجباند عرب او را غافل ساخته بقتل رسانید قاقشالان راه رسل و رسایل مفتوح ساخته بمعصوم و عرب اتفاق جستند و در هنگام مقابله مظفر خان معصوم بقاقشالان ملحق شدند خیمه شورش گشت و وزیر جمیل که از معتمدان درگاه بود با اتفاق مردم دیگر از مظفر خان جدا شده سپاهی لشکر غنیمت افزود و مظفر خان مضطرب و پی علاج در قلعه (تانه) ۵ مانده تحسن و زید و جماعه مخالفان محاصره نشستند حکیم ابوالفتح که بصدرت و امینی آن صوبه سر بلند بود خواجه شمس الدین و رای تمبرداس دیوان و اعیان دیگر بدست مخالفان اسیر گشتند بالاخره بحیله و فریب از قید جسته پیاده راه گریز سپردند و بعد بعضی زمین داران به حاجی پور خود را کشیده نفسی راست کردند درین اثنا مظفر خان را از ان قلعه (بقول) ۶ بر آورده کشتند و منال او دستمایه اعتضاد مخالفان گشت و ولایت بنگاله بتصرف این شوریده روزگاران که قریب سی هزار سوار فراهم آمده بودند در آمد و مرزا شرف الدین حسین را که بندگان حضرت از قید بر آورده بمکافات اعمال وی پیش مظفر خان به بنگاله اش فرستاده بودند او در قید مظفر خان روزی میگزارانید بسرداری برای بیخته فتنه عظیم بر پا کردند

بلا آنچنان تیز بازار شد که صد فتنه خفته بیدار شد چون این معنی بخاطر خطیر خسرو جهانگیر پرتو داد جمعی از امراء کبار که در خانواده شجاعت و پردلی انگشت نمای روزگار تجربه کار بودند مثل ترشون محمد خان و صادق محمد خان و رکن السلطنت شیخ فرید بخاری که در

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: جو سا
۴	مب: ضمیمه	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه

سیف و قلم و حسب و نسب و دیگر صفات حمیده و اخلاق پسندیده نظر او نگاشته خامه تقدیر کمتر گشته و باعث این تاریخ نامه احوال بادشاه جهانگیر توجه و اشارت اوست بکار دانی راجه تو در مل بکومک مظفر خان تعیین فرمودند و اشارت و فرامین بجایگیر داران مانند محبت علیخان و معصوم خان فرخودی و سماجی خان و سایر نامداران آن ممالک غیر صدور یافت که بامرای مذکور یکجا شده لوازم خدمتگاری و مراسم جان سپاری بتقدیم رسانید و پیش از رسیدن این افواج قاهره مظفر خان رخت و وجود بصحرای عدم کشیده بود چنانچه مذکور شد امرای مذکور برگشتن لایق ندیده بگوشتال آن گردن کشان شوریده دماغ گرم برشتافتند و معصوم فرخودی که در جوپور بود بلسکر بادشاهی پیوسته سه هزار سوار او بجی در نظر این دو توجو امان در آورد و چون از بعضی سخنان او بوی تکبر و خلاف بمشام ایشان رسید او را بمراحم خسروانه امیدوار ساخته همراه گرفتند و پیوسته از جانب او خاطر جمع نداشتند درین اثنا محبت علی خان که درین شورش بر جاده موافقت مانده بود در هتاس آمده نیز بایشان ملحق شد و شاه هم خان جلایر که در اوایل بصحت وقت و استیلای فتنه بخالفان صورت اتفاق جسته و عاقبت جدا شده در حاجی پور مانده بود با سعید بدخشی جنگ کرده غالب آمد و او را بقتل آورد و بجوش ظفر قرین اتصال یافت بالجمله چون عسا کر قاهره دوازدهم جمادی الآخر سنه ثمانین بقصبه منکیر رسیدند معصوم کابلی و مرزا شرف الدین حسین و حباری قاقشال و عرب و غیر هم کار مظفر خان ساخته ولایت و خزانین بقیاس بتصرف در آورده بالشکر انبوه و پانصد فیل کوه شکوه کشتی بی نهایت و توپخانه آراسته بمقابله لشکر فیروز جنگ به بهاگل پور رسیدند راجه در مقام نقیم افواج بوده رکن السلطنت شیخ فرید بخاری را که بکثرت الوس و جمعیت دلاوران منفرد و ممتاز بود استحکام بخش هر اول گردانید و همچنین هر کس را جای و مقام تعیین نمود ناگاه ترخان دیوانه و همایون قلی فرطی از معسکر بادشاهی برخاسته نعمت الحاق گزیدند امراء نامداران تمنعنی متوهم شده صلاح در جنگ صف ندیدند قرار یافت که در ظاهری گیر در و پیش قلعه او که بر کنار دریا واقع است بنیاد قلعه و خندق نموده تحصن جستند و مخالفان تا دو ماه آن قلعه را محاصره داشتند درین مدت تردد های صعب و جنگهای عظیم چهره کشای نصرت می شد بهادران بیجا شتاب از قلعه

برآمده کارنامه‌های قوی بنظهور می‌آوردند. متحصین مردم رکن السلطنت که در جماعه هراول روبروی غنیم مورچل داشتند و صورت توپخانه و قوت مخالفان بیشتر برایشان صرف می‌شد بروز از دروازه برآمده در تهور غیرت گاه آهن دلان فولادخانی بوده اکثر از سرگشتگان بادیه خلافت را خانمان بسیلاب تیغ میدادند و مردم مرکب را بگرداب فنا می‌نشانند.

زبس جانفشانی درین کار زار قیامت شد اندر جهان آشکار
 بالآخرة تواره مخالفان بدست بندگان درگاه درآمد و زمینداران آن نواحی تعهد نموده مانع نه شدند
 غله بر لشکر غنیم گشتند ازین حوادث فتور اختلال در جمعیت مخالفان راه یافت و هر کدام بهانه اییخته بطرفی بدر
 رفت چون موسم باران و ایام کثرت کل ولای بود سپاه گیتی ستان در حزم و احتیاط رسوخ ورزید روز اول
 تعاقب آنها (نه) ۲ کردند روز دیگر از قلعه برآمدند در پی دشمنان روان شدند و به دروازه کوهی رسیده بودند که
 خبر محاصره کردن عرب قلعه بینه را که شهباز خان با خزانه بادشاهی آنجا بود اشتها ریافت معصوم خان فرخودی
 و محبت علیخان و جماعه دیگر را با یلغار فرستاد خودهای نیز از عقب متوجه گشتند عرب که کار بر متحصنان دشوار ساخته
 بود باستماع توجه لشکر منصور تاب مقاومت در خود ندیده "هزیمت زمیدان غنیمت شمرد" همداران این مسموع
 شد که معصوم کابلی بسرحد ولایت بهار رسیده تمامه آن ولایت را خالی یافته متصرف در آورده است و لخواهان
 بجهت کثرت باران و طغیان دریاها بر سر او رفتن مصلحت ندیده تا کم شدن بارندگی که در همانجا توقف نمودند
 بعد از مرور سیاحت روی تهور مردانگی بصوب بهار نهادند و بهار را گذشته خود را بجانب کرهی کشید افواج قاهره
 تا دامن کوه بجاقب او شتافته همانجا نزول کردند و او چون روز اثر تاب جنگ صف نداشت شبخون آورده رستخیز
 عظیم برپا کرد چنانچه عنان اختیار از دست دلیران شجاعت شعار رفت و هوش از دماغ پدید

ز فریاد و فغان کوس و نفیر شب از بیم شد غرق گرداب قیر
 بسا زهره مردان شیر گداخت صدا بر لب کوهساران نواخت

و چون تعاقب پناه شیخ فرید در فوج هراول مقرر شده بودند و دایره ایشان پیوسته در مقدمه لشکر برپای شد درین شب دیبجور که اعدای دولت قاهره شبنون زدند بقوت و کثرت هر چه تمامتر در نواحی هراول بردایره ایشان ریختند فدائیان جان سپار و پهلوانان بیجا طلب و برادران کامگار که ارثا و کسبا با شیران بیشه شجاعت دلاوران ۲ معرکه دلاوری اند بیدافعه و مقاتله برخاستند و آن شیر پیشه مردانگی پای تمکین و وقار از جاده ثبات و استقرار منحرف نه ساخته بقرار خاطر و جمعیت دل آب وضو طلبیده و آداب طهارت بآرام تمام بجای (آورد) ۳ درین میان خدمتگاران بمراتب از روی اضطراب آمده خبر رسانیدند که مخالفان از هر طرف رسیده آمدند و بکرات مشخص شد که خبر معدودی از ملتزمان رکاب سیادت بمقابله غنیم نمانده اند و خانمانها بگرداب فنا رفته اصلاً و قطعاً از بعضی در ثبات و وقار که حقیقت معنی شجاعت و مردانگی است تخلخل راه نداده سلاح طلبیده و تا سلاح پوشیدن جمعی از ملازمان حق خدمت و جان سپاری گذارده ره نور و فنا شدند و چندی که مقابل غنیم دادنگ و ناموس میدادند از هم پاشیده باطراف سرا پرده خاص بنا گرفته تلاش زود بروی نموده بسیاری از مخالفان را بمعموره عدم با خود بردند

چنان بغایت ۴ رزمی بالای بیست فتنه بلان همچو از باده نیست
 درین تیره شب پای مردان کار چو عهد بتان گشته نااستوار
 درین هنگام براق نصرت بدست یاری همت بر میان بسته و بر توسن گرد و خرام بر نشسته به پشت گرمی
 دولت و اقبال سلطانی از سرا پرده بیرون آمد و ملازمان خود را دل داده قوت دلیری افزود از اطراف لشکر خبر
 گرفته مردم بادشاهی راهمه سرگرم پیکار ساخت و بر بیمین و بیار لشکر جلوه گر شدند و بخشد تا صبح روشن شدن و
 آفتاب بر آمدن بروی قرار ۵ خود را هر طرف که آتش حرب زمانه میزد رسانده ۶ آب تیغ آتش بلند شده را
 فرومی نشانند بسیاری از مخالفان قالب تپی ساختند و خیلگی بچنگال نکال و سنگیر شدند جمعی زخمی شده بر زمین افتادند
 و برخی (از) ۷ گریبان حیات از دست مرگ خلاص کرده نیم جانی بدر بردند

۱	مب: فوج	۲	مب: صفدران	۳	مب: ندارد
۴	مب: خواست	۵	مب: پروانه وار	۶	مب: رسانیده
۷	مب: ندارد				

نه بینی که چون او شود رزم کوش زمانه بزنبهار گیرد خروش
 القصة تمام شب نایره قبال وجدال در ابتهاج واشتعال بوده چون اشعه لمعات صبح پرتو طلوع داد تمامه
 امر کوچ کرده بجانب بهار متوجه شدند تا استعداد لشکر نموده آن ممالک را از غبار فتنه مصفا سازند درین محل عمده
 السلطنت خان اعظم مرزا عزیز کو که از درگاه باهنجز ارسوار حکومت ولایت بهار تعیین شده بود و شهباز خان نیز
 بکوک او نامزد بود (از) انا هموار یها و بی اعتدالیهای شهباز خان او را گذاشته خود را باین لشکر رسانیده باعث
 تقویت و ازدیاد (و) ۲۲ احتضاد گردید و شهباز خان در پی استیصال عرب و یکجہتی زمیندار آن ملک پناه برده بود
 رفت و مدت یکماه مقابله داشته و جنگل بری کرده و او را از پناه کچتی بر آورد بعد از آن عرب بمعصوم فرخودی
 که برخصت امیران جوینور که در جایگیر او مقرر بود آمده غبار مخالفت ایچخته سر بشورش نهاده بود پناه برد شهباز
 خان تعاقب او کرده شکست یافت و نوبت دیگر صف آرای شده بر سر معصوم (رفت و جنگ کرده غالب گشت
 وزن و فرزند و مال و منال عرب بدست او افتاده او با معصوم) ۳۳ گریخته بجانب کوه سوا لک بدر رفت القصة
 چون افواج قاہرہ بہار رسیدند بعضی از امرامثل شام خان و جماعہ دیگر ازین لشکر جدا شده نزد شهباز خان
 رفتند بدین سبب عزایم فی الجملہ فتوری راہ یافت و ہمدین انا خبر یافتند کہ میرمنوچ بدخشی کہ در نواحی
 حاجی پور بود سر بشورش داشت در ان شہر در آمدہ متصرف شد صلاح چنان دیدند کہ عمدۃ الملک خان اعظم و
 راجہ تودرل و جمعی دیگر متوجہ دفع او شوند و رکن السلطنۃ شیخ فرید بخاری و صادق محمد خان و غیر ہم در منکیر بودہ
 از جانب تاندہ باخبر باشند برین قرار تا پنجم ربیع الاول سنہ تسع و ثمانین رکن السلطنۃ و صادق محمد
 خان (و غیر ہم) ۵۵ در منکیر بودند درین مدت ملازمان را با طایفہ مخالفان بمثل جان ۶ محمد بسودی کے وغیرہ
 کہ متصرفان ولایت منکیر بودند جگہا واقع می شد و قیامتہا بزینی ۷ میخواست تا آنکہ آن طایفہ را از ۹
 ضرب تام خون آشام از ان ممالک بر آوردند و ہمدین ایام فرمان محمد ہاشم رکن السلطنۃ و صادق (محمد) ۱۰
 خان از درگاہ معلار رسید کہ اگر عمدۃ السلطنۃ خان اعظم متعہد مہمات آن ولایت شود شمایان با جماعہ بندہا کہ

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۲	مب: پسر سفید	۵	مب: اضافه	۶	مب: خان
۳	مب: یہ سودی	۷	مب: بر	۹	مب: در
۱۰	مب: ندارد				

در آن حدودند متوجه حضور شوند بنای علییه جمعی را در منکیر گذاشته با تفیق صادق محمد خان نزد خان اعظم و راجه تودرمل رفتند ایشان به رخصت (رکن السلطنه) ۱ راضی نشده کار در تعلل انداختند از آنجا که موسم برسات نزدیک رسیده (راضی نه شده کار در تعلل انداختند از آنجا که مومی الیه) ۲ بود بتعین بود معلوم شده که در برسات هر کس بجای خود بوده اصلاً بکاری و خدمتی مشغول نخواهد بود بتاریخ بیست و چهارم ماه مذکور رکن السلطنت از پتنه متوجه درگاه گردند ۳ درین ایام خسر و کشور کشا بتادیب میرزا محمد حکیم که جرات و جسارت نموده و پای از اندازه بیرون نهاده بلاهور آمده بود نهضت فرموده بودند چنانچه این قصه بتفصیل همت گذارش یابد چون نزول سیادت پناه بسرهند واقع شد خان اعظم بدرگاه عرضداشت کردیم که هنوز در ممالک بهار و بنگاله گرد فتنه (نه) ۴ نشسته است و شیخ فرید درینطور وقت متوجه آستانه بوس گشته فرمان قضا جریان با اسم سیادت پناه شرف صدور یافت مضمون آنکه اگر در آنصوبه بکاری و خدمتی بود بنا بنا بستی آمد مشارالیه در سرهند توقف نموده عرضداشتی مشتمل بر حقایق احوال آنصوبه دار ۵ سبب آمدن خود روانه درگاه ساخت بعد از اطلاع بر مضمون عرضداشت حسب الحکم با تقابل بے خود را بمعسکر معلما رسانیده و در نواحی جلال آباد که شش گروهی کابل (است) ۸ شرف بساط بوس دریافته مشمول انواع عواطف خسروانی گردید و از غریب این سال آنست که در ایامی که رکن السلطنه (سیادت پناه) ۹ در سرهند انتظار جواب می کردند روزی بقصد سیر (به) ۱۰ صحرا برآمده بودند و درین حال ترددی که در تعیین رزاقیت رزاق حقیقی که در طباع می باشد در باطن ایشان نیز جولان داشت ناگاه مرغی بر شاخ درختی بمرغوله بال افشان بود هر چند باو قرب میشدند از ایشان نمیرسد بخاطر گرامی پر توداد که تا ۱۱ رسیدن ۱۲ این طیر مگر از آنست که خیال آزار رسانیدن به دام در کشیدن او نداریم چه مقرر است که تا کسی قصد از (آزار) ۱۳ جانوران ندارد تو حش نمی ورزید ۱۴ این مرتبه قصد گرفتن او کرده فراترک شدن ظاهر شد که چشم نداشت بحال او متعرض نشده در زیر (پای) ۱۵ آن درخت مترصد احوال آن

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد	۳	مب: گردید
۴	مب: نمود	۵	مب: اضافه	۶	مب: و
۷	مب: بالغار	۸	مب: اضافه	۹	مب: ندارد
۱۰	مب: اضافه	۱۱	مب: نا	۱۲	مب: رمیده
۱۳	مب: ندارد	۱۴	مب: ورزند	۱۵	مب: اضافه

جان دارنشستند که رزق باو چگونه میرسد بعد از ساعتی پیاله خوردی پر از دانه ارزن و کنجد که دست در زیر داشت مثل نان کلاغ که اورا عامه جتر مارگویند از ته زمین برآمد و راست تا منقار اور رسیده اورا آگاه ساخت چون بقدر اشتها از ان دانه برچید آن (چہ دانه) پیاله ہم در زمین فرورفت و پیاله دیگر از آب بہمان از زمین برست و آن مرغ را سیراب ساخته نا پید اگشت بمشاهده این حال کہ جز سعادت مند ان و مخصوصان عنایت ربانی بمثل آن راه ندارند نقش آن شبیہہ از خاطر مصفا زدودہ کشت ”ہر کرا خواہند بینای کنند“ ہمدین سال شخصی را بدرگاہ والا آوردند و بی گوش از مادر متولد شدہ بود کہ نہ شکل گوش داشت و نہ سوراخ گوش بجز آنکہ ہر چہ مذکور می شد بی خروش می شنید ہمدین خبر رسید کہ مرزا حکیم از روی خطہا معصوم فرانخوری و کابلی کہ متواتر نوشتہ ترغیب آمدن مرزا بہندوستان مینمودند و باغوا ی فریدون کہ خال میرزا بود قابو خیال کردہ بعزیمت تسخیر ہندوستان از کابل برآمد و شادمان نام نوکر خود را از آب نیلاب گذرانید و کونور مانسنگہ بگوشمالی او از درگاہ تعیین شدہ بر سر اورفت و شادمان با مانسنگہ جنگ کردہ بقتل رسید از شنیدن این خبر مرزا محمد حکیم از آب نیلاب گذشتہ در پرگنہ سید ۳ پور فرود آمد بندگان حضرت با حصار لشکر ہا فرمان دادہ ہشت ماہہ نقد از خزانہ عامرہ عنایت کردہ شاہزادہ دان (شاہ) ۴ را با تالیقی سلطان خواجہ بہ دار الخلافت گذاشتہ متوجہ پنجاب شدند درین اثنا سہ فرمان مرزا حکیم کہ از خبر دادن شادمان بعد از قتل او برآمدہ بود راجہ مانسنگہ بجنس درگاہ فرستاد یکی بنام حکیم الملک گیلانی کہ در زمان پیش بزمید قرب و اعتبار امتیاز تمام داشت و در ہمین ایام بمکہ معظمہ اش روانہ ساختہ بودند و دیگر (بخواجہ) ۵ شاہ منصور دیوان و یکی بنام محمد قاسم خان میر بحر کہ در جواب عرایض ایشان بدلا ساء استمالت تمام نوشتہ بودند بندگان حضرت معلوم نمودہ اتہمعتنی را مخفی داشتند چون رایات دولت از دار الملک دہلی گذشت مرزا محمد حکیم آمدہ در ظاہر لاہور بباغ مہدی قاسم خان فرود آمد و مانسنگہ و سعید خان در قلعہ لاہور متحصن شدند چون بقصبہ پانی پت تشریف نزول ارزانی داشتند ملک ثانی کابلی کہ دیوان مرزا حکیم بود خطاب وزیر خانی داشت از مرزا جدا شدہ بدرگاہ آمدہ بوسیلہ خواجہ شاہ منصور

۱ م:ب: ندارد
 ۲ م:ب: هیچ توقعی
 ۳ م:ب: صید
 ۴ م:ب: ندارد
 ۵ م:ب: ندارد

شرف کورنش دریافت آن معنی علاوه بدگمانی مردم نسبت بخواجه منصور شد و بخاطر اشرف رسید که درین (طور) اوقت که مرزا محمد حکیم بتخیر هندوستان آمده باشد دیوان خود را از خود جدا کرده فرستادن خالی از تدبیری نیست بندگان حضرت خواجه منصور از دیوان گری عزل کرده فرمان مرزا حکیم با و نمودند هر چند او سوگند های یاد کرد که من خبر ندارم بمعرض قبول نینتاد و چون در نواجی شاه با دنزول فرمودند ملک علی کوتوال خطی بنظر اشرف در آورد که با حیانی ۲ که با اهتمام گذر لودیانہ متعین اند از دست قاصدی که با او ورم کرده بود یافته و آن قاصد میگفت که من نوکر شرف بیگم که در جاگیر خواجه منصور که سی کروهی لاهور است شکر است چون و پای من درم کرده شما این خط را بخواجه زود برسانید چون مهر از خریطه برداشتند دو خط برآمد یکی عرضه داشت شرف بیگم ۳ که احوال پرگنه فیروز پور را بخواجه منصور نوشته بود و دیگر خطی که شخصی نوشته بود مضمون آنکه من فریدون ۴ خازن ملاقات کردم مشارالیه مرا بملازمت مرزا محمد حکیم بادشاه بود و با وجود که عمال خود پرکنات نواجی فرستادند پرگنه ما معاف داشتند چون مضمون این خط بعرضه رسید چنان نمود که (این) ۵ خط را هم شرف به لباس بخواجه منصور نوشته است آن گمان سابق بمرتبه یقین رسید خاطر در یا شکوه بوجوه از خواجه منصور در غبار شد از آنجا که اکثر امرا و ارکان دولت از سخت گیری او در معاملات رنجیده بودند سعی در قتل او نموده حسب الحکم از حلق برکشیدند

بسی پالغز در راه است هشدار که بدستی غفلت میکشد زار
و بحسب اتفاق پیش ازین واقعه این قطعه را شخصی نظم کرده بود

شاه منصور فارسی که بود دایم آزار مردمان کارش
زین عمل عنقریب می بینم همچو منصور بر سر دارش
القصه مرزا محمد حکیم تاب مقاومت عسا کر فیروزی مند در خود ندیده از آب لاهور گذشته بکامل رفت
بنندگان حضرت بکویج متواتر بر کنار آب نیلاب که بسند ساگر زبان زد عوام است رسیده قلعه عالی را اساس
نهادن فرموده به اتک بنارس موسوم ساختند جمعی را از امرابه سرداری مانسنگه از آب سند گذرانیده بجانب

۱	مب: ندارد	۲	مب: میانی
۳	مب: بیگ	۴	مب: فرید
۵	مب: اضافه		

فرشور فرستادند و این جماعه بقوت و غلبه هر چه تمام تر رفته فرشور را متصرف شدند و شاهزاده شاه مراد را به اتالیق قلیج خان باشکر آراسته بتسخیر کابل رخصت کردن ۲ و بعد از چند گاه بنفس نفیس از آب سنگ گذشته هر روز بیست کرده راه طی میفرمودند درین اثناء کلاهی میرزا محمد حکیم بمراتب آمده عذر خواهی نمودند و با جابت مقرون نشد چون بر شور مخم بر اوقات اقبال (گشت) ۳ شاهزاده سلطان سلیم را در اردو گذاشته جریده متوجه پیش شدند درین محل مرزا حکیم در پنجکوهی کابل که بخورد کابل اشتهار دارد و بلشکر شاهزاده شاه مراد جنگ کرده شکست یافت و شاهزاده بفتح و نصرت بکابل در آمدند درین اثناء که بندگان حضرت از ۴ سرخاب نزول داشتند خبر رسید که فریدون خال مرزا حکیم بر چند اول لشکر منصور ریخت غنیمت بسیار برده و خلق کثیر را بقتل آورد باشتهار این خبر خاطرها پریشان شد باوجود این خبر یکمزل پیشتر ورود فرمودند در آنجا خبر فتح کابل رسید لوازم لشکر و سپاس ایزدی بجا آورده دهم رجب بکابل در آمدند هفت روز در کابل بسر باغها گذرانیدند درینو لا مردم معتبر مرزا محمد حکیم بملازمت رسیده سر بلندی یافتند و هر چند از قصه خواجه منصور تفحص و استکشاف نمودند اهل ۵ نداشت باخر معلوم شد که خطوط ساخته بعضی بدنهادان و دشمنش بود بندگان حضرت از کشتن این بیگناه اکثر اوقات تاسف داشتند چون نگهداشتن کابل تعبیری ۶ تمام داشت و توقف از آن مصلحت ندیده لطیف خواجه راهش مرزا حکیم فرستاده باندرهای گرانمایه استمالت فرمودند ۷ و منشورات ۸ صفوف و صفادر میان آورده بنای بجهتی و یگانگی را از اساس ۹ بخشیدند پس بکوی متواتر بدار السلطنت فتح پور مراجعت واقع شد و مرزا حکیم بخاطر جمع بکابل در آمد و چون معصوم فرخودی در کوهستان سواک حیران ۱۰ می گشته بخان اعظم التجا برده درخواست گناهان خود نمود و بوسیله عرایض خان اعظم گناهان او مقرون بعفو گشته فرمان استمالت بنام او صادر شد و معصوم قصد درگاه نموده در فتح پور آمده شرف کورنش دریافت و بعد از اندک مدتی از در خانه معلا (شعی بیرون) ۱۱ آمده بمنزل خود میرفت که جماعه برسنگها سن که در آن (او) ۱۲ افتاده بود ریخته او را بقتل رسانیدند

۱	مب: بر شور	۲	مب: کردند	۳	مب: اضافه
۴	مب: در	۵	مب: اصل	۶	مب: تعمیری
۷	مب: نمودند	۸	مب: مقدمات	۹	مب: اساک
۱۰	مب: بی جان	۱۱	مب: اضافه	۱۲	مب: ندارد

آمده و بعد از این بهمان صوبه تعیین شد درین فرصت مخالفان دران نواحی سر بشورش نهادند و خبته نام خون گرفته که از نوکران معصوم کابلی بود باقر خان دیوانه و سرخ بدخشی که دو پیمان گرفته می کوشند بصادق محمد خان و محبت علیخان جنگ کرده و خبته بقتل رسید باستماع این خبر بادشاه کشور کشای از روی اعتماد رکن السلطنته شیخ (فرید) بخاری را نوبت دوم ۲ به تنبیه آن پریشان روزگار ان تعیین فرمودند

ذکر تعیین شدن (نواب سیادت پناه) ۳ شیخ فرید بخاری نوبت دوم ۴ بتنبیه (جماعه) ۵

مخالفان پریشان در روزگار چون خسرو قدردان تربیت کرده سیادت پناه رکن السلطنته شیخ فرید بخاری را آنصوب تعیین فرمودند براه لکھنؤ و آوده متوجه مملکت بنگاله شد و زیر خان و ترشون خان را از اثنای راه حسب الحکم همراه گرفته سنه (احدی و تسعین) ۶ مذکور بخان اعظم در حاجی پور ملحق شده با اتفاق امر ابسمت تانده توجه نمودند درینو لاصادق و محبت علی خان از پتته و ریتاس آمده ب لشکر منصور پیوسته و شاه قلیخان محرم و شیخ ابراهیم سیکری وال و جماعه که بکومک این لشکر از درگاه تعیین شده بود که نیز الحاق یافتند و برکنار کلا ۷ گنگ اجتماع نموده لشکر گاه ساختند از انطرف کابلی و جباری و مرزا بیگ و قاقشالان و سایر مخالفان با جمعیت بیقیاس و استعداد بی نهایت بخصص نواره و آتش بازی که عمدتاً آلات محاربه آن ولایت است و افزونی و کمی لشکر بکثرت و قلت او حساب میکنند بمقابله آمده بکنار همان آب نزول کردند چون دریاء عظیم فی مابین مانع صف آرای بود امراد دولت قاهره تا یکماه برابر لشکر گاه ساختند بچاره جوئی نشستند و مورچه ها می تقسیم یافته شروع در توپ اندازی نمودند درین مدت جنگ نواره قائم میشد و معرکه خانمان بر افگنی گرم می بود و اکثری از مخالفان غریق بحر فانی گشتند و آب از دست آتش بز نهاری آمد و درین اثنا توپی از مورچه ل سیادت پناه رکن السلطنته بقاضی زاده که عمدتاً الحیش مخالفان بود رسیده بخاک سیاهش برابر ساخت و انتمعننی باعث برهم

۱	مب: اضافه	۲	مب: دویم	۳	مب: اضافه
۴	مب: دویم	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: بودند	۸	مب: کانی		

خوردگی غنیمت شد و مع ذلک تدبیر ہم بکار رفت کہ تفرقہ در جمعیت مخالفان انداختہ مقام الان راہ کہورا کہات گرفتند و کابلی نیز تاب مقاومت نیاوردہ فرار نمود تمامہ امر اتفاق کردند کہ خبر تعاقب پناہ دیگری شایستہ آن نیست کہ از آب گذشتہ ولایت را از نہب و غارت تو اندنگاہ داشت و مخالفان اورا رعب اونتوانند (پای) ۱) ثبات افشرد بنا علی ہذا مشارالیه تکیہ بر عون و عنایت ایزدی کہ ہموارہ قرین حال این یگانہ روزگار است نمودہ از آب عبرہ کرد و مخالفان را کہ در شہر و نواحی تانہ ماندہ (سربصر ادادہ چون مردہ زندگانی بقالب تہی در شہر تانہ) ۲) در آمد نوعی در محافظت و حراست در شہر و اہتمام رفت کہ در این چنین فتور و انبوہی مخالفان کہ جہان جہان و کشور کشور بغارت و تاراج میرفت رشتہ ہای ۳) بغارت رفت و مورچہ از ستم بنا لید و بعد از شش ہفت روز عمدۃ السلطنت خان اعظم با سائر لشکر منصور از آب گذشتہ در شہر نزول کرد درین اثنا قتلو نوحانی کہ از امرای معتبر افغانہ بقیۃ السیف بود و در زمان امنیت و اتفاق امر بادشاہی بیواد بودہ و در زاویہ گمنامی بسر می برد و درین فترات (فرصت) ۴) یافتہ جمعیت بہم رسانید و ولایت اریہ را بتصرف در آوردہ بآن سرکشکان چند مرتبہ جنگ کردہ غالب آمد ہنگامی کہ لشکر بادشاہی بمخالفان در آ و بیختہ بود وی اظہار اطاعت نمودہ بآنها براہ خلاف و عناد میرفت بنا برین امرای مذکور بوی در افتادن صلاح دولت نمی دیدند اکنون کہ آنجماعہ مشوق ۵) شدہ باطراف فرار نمودند پردہ ازودی کار برداشتہ مضمرباطن خود را بظاہر ساخت و دلخواہان قرار دادند کہ بر سر اولشکر بدفع او اہتمام نمایند برین قرار بجانب بردوان متوجہ شدند و وی بظاہر در مقام صلح بودہ رسولان فرستاد کہ یکی از مقربان در گاہ نزد اورفتہ خاطر پر خداع اورا اطمینان بخشید و دلخواہان باین معنی رضا ندادہ مہم اورا برنگ دیگر میخوانند صورت داد درین اثناء عمدۃ السلطنت خان اعظم کہ سرداری لشکر مومی الیہ نامزد بود حسب الحکم متوجہ در گاہ شد از تنمعی دہشتی در عظمت امرارہ یافتہ مہم قتلو بر مصالح قرار گرفتہ و ملتس او مبذول داشتہ نقابت پناہ رکن السلطنت شیخ فریدرادر میان کردن ۶) مشارالیه با وجود علم تعیین کے بمکر و غدر او از روی تہور پردلی درشتہ تدبیر بتقدیر سپردہ با سیصد مرد جنگی منتخب دلخواہان ۸) صاحب پیش نهاد خاطر خطر

۱	مب: اضافہ	۲	مب: اضافہ	۳	مب: تابی
۴	مب: ندارد	۵	مب: متفرق	۶	مب: کردند
۷	مب: یقینی	۸	مب: دلخواہی		

گردانیده متوجه شد و آن دغل بانواع تملق و تواضع پیش آمده جوهر اصلی خود ظاهراً ساخت و ارتکاب غدیر که پنج دینی از دیان حق و باطل جایز نداشته اند نمود تفصیلش آنکه چون نقابت پناه از لشکر بر آمده مسافت سه کروه طی فرمود و قلعه او از قریب دو کروه راه نمایان شد آن به خیال و مکار با استقبال آمده از آب فرود آمد و حلقه کمان دست او زیر خود بطور ملازمان شرف ملازمت دریافت نقابت پناه استمالت خاطر او را بذل جاه فرمود نیز از اسپ فرود آمدند و زبان گوهرین بیان بشفقت هر چه تمام تر بدل وی و مهر افزای او کشوند بعد از آن سوار شده دو بدوراهی شدند قتلو در دو کروهی قلعه خود (منزل برای ایشان تعیین کرد و طعامها بتکلیف فرستاده بلوازم اتحاد پیش آمد روز دیگر مجلس طعام طرح کرده ایشانرا بدرون به خرم) ۲. بر دو انواع ملازمت نموده غافل ساخت چون طعام کشیده شد و مجلس با خر رسید سپاهیان بهرام انتقام را بزعفران رنگین ساخته از لشکر خود ممتاز گردانید و مقدار چهار پنج هزار افغان در کمین گاه تعیین نموده بلطایف الحیل تا نماز شام مجلس منعقد داشت و کسان وی اسپان اکثری از سپاهیان را با اشارت وی از بیرون متصرف شدند چون سیادت پناه از طرح و طرز مجلس بمافی الضمیر ان غدار متفرس و خبردار شد اسپ سواری طلبیده از مجلس برخاست درین راه هجوم افغانان اسپ نرسیده و راه بر آید بسته شد تا آنکه اکثری از بهادران جانسپار بتلاش بسیار راه را کشادند و اسپان در جلو خانه نیافته متحیر شدند و افغانان فرت تیر و شمشیر برده در هلاک خود کوشیدند سیادت پناه بر فیل سوار شده متوجه لشکر گاه شد و بعصر لطیف زخم تیری رسید چون حق سبحانه همیشه حافظ و حامی آن ذات ستوده صفاست و خلق خدا را منافع و فوائد بسیار از وجود شریف ایشان حاصل به حکم و اما ینفع الناس فیما کث فی الارض بخیر گذشت و کاری نیامد کسی که جانب اهل وفا نگهدارد خداش در همه حال از بلا نگهدارد

و فدایان بجا طلب اکثری از آن بدنهاد آزار علف تیغ ساختند و سید شاه و سید عبدالطیف که از اقربای ۳ (نزد) ۴ یک جناب سیادت ماب بودند درین محل بشهادت رسیدند و جماعه زخمی شده در همانجا افتادند و بمروور ایام خود را بلشکر گاه رسانیدند بعد از سنوح این واقعه امر از بردوان کوچ کرده بحاصره قتلو نشستند و او بحیله

۱ م.ب: اسپ
 ۲ م.ب: ندارد
 ۳ م.ب: اقرار
 ۴ م.ب: ندارد

و مکرراً فرار پیش گرفته بجزنگل چهار کند در آمد امرا بادشاهی در بردوان آمده بعیش و عشرت مشغول شدند و کاری و خدمتی ننمادند درین اثنا فرمان با اسم سیادت پناه رکن السلطنت از درگاه رسید اگر (چه) بعضی امرای عرض الود بر خست ایشان راضی نمی شدند (اما چون هیچ امر که سبب توقف باشد در میان نبود حسب الحکم متوجه درگاه شدند) ۲ بعضی از ایشان عرضه داشت بدرگاه فرستادند که مشارالیه بی محل در عین مقابله غنیم بدرگاه متوجه شده سبب برهمزدگی مهم گشت از آنجا که حیل و تزویر ایشان خاطر نشان خسرو گیتی پناه نبود و جمعی که در دربار تقرب یافته بودند نیز بآمدن ایشان راضی نبودند فرمان صادر شد که از هر جا که رسیده باشد برگشته بهمان خدمت قیام نماید مشارالیه را بعلت بی سامانی و کمی لشکر که باعث بران جنگ و تاراج قتل بود آن معنی گران نمود و روی توجه بزرگان خود آورده بنیاز تمام از درگاه بی نیاز درخواست آن کردند که یارب برای ما خدمتی جدا بوده باشد که پسندیده درگاه گردد و بجماعه تنگ چشم اختلاطی از دست مشارالیه صورت یافت خواهشی که داشتند بحصول انجامید و آنچه پندار بود که چون حسب الحکم از بهار مراجعت واقع شد در نزدیکی تانده خبر کشته شدن ترشون خان و فتنه انگیزی جباری قاقشال و غیره بسماع پیوست که دروازه کروبی تانده سر بشورش دارند و تمامه ولایت نواحی تانده بتصرف در آورده داستان مکر میخوانند سیادت پناه بالشکری که بصد سوار نمی کشید و اصلا ساز جنگ از اسپ و یراق نداشتند از تانده گذشته در دو کروبی منزل کردند و بعضی از زمینداران جاگیر داران آن نواحی را اگر چه ظاهراً با مخالفان موافقت داشتند بعنایات بادشاهی امیدوار ساخته بخود همراه گرفتند درین وقت امرا آن حدود بسرحداریه و گهورا گهات بغنیم خود در تانده بودند و این ملک از افواج قاهره بتمام خالی بود اگر این سانحه غیبی که دولتهای روز افزون را آتینمین تقریب می افتد پیدانمی شد کار بغایت دشوار بود و شهر تانده که در معرض تلف و تاراج بغارت میرفت از قدم مشارالیه در قالب ساکنان تانده که دل از امن و آمان برداشته فریادری متصور نداشتند جانی نودر آمد درین انتظار طاهر سیف الملوک که جانب گهورا گهات بود فتح خان پسر سلیم خان پسر مور که جاگیر دار تاج پور (بود از جباری گریخته بجانب تانده میرفتند آمده ملتقی شدند

سیادت پناه از آنجا متوجه تاجپور^۱ گشتند و اسپان بهای دلخواه سوداگران بعرض گرفته بسپاهیان خود بخش کردند و نزدیک تاج پور رسیدند نماز پیشین بود که از لشکرگاه به مسافت دو کروه راه سپاهی غنیم نمایان شد نقابت (پناه)^۲ مشارالیه پادررکاب نصرت نهاده متوجه بدفع آنها شدند بعضی از اهل حزم و احتیاط وقت تنگ دانسته آنروز جنگ را موقوف داشتن التماس نمودند قرار یافت که شب در منزل گذرانیده صباح متوجه غنیم شوند چون غنیم نزدیک بود بملاحظه شبخون تمام شب از دایره بیرون آمده بهوشیاری و بیداری گذرانیدند و صباحش باطراف قراولان تعیین کرده از کمیت و کیف غنیم خبر داشتند و تقسیم افواج مابین شایسته و آراستگی و وقار (تمام)^۳ صف آرای گشتند مخالفان نیز آماده محاربه گشته با جمعیت فراوان غلبه تمام بکنار آب که فرود آمده بودند سمیل بسته ایستادند آن شیر پیشه جلادت بلا توقف از آب گذشته تیز دستی نمود مخالفان از مشاهده این جرات پای ثبات گم کرده راه فرار پیش گرفتند و پناه بختنگل پر درخت برده نزد ایامی (گنمای)^۴ خزیدند

کدامین دلاور کزو کینه خواه به پیشانیش کرد یارد نگاه

ساعتی از روی احتیاط بملاحظه کمین و فریب توقف نموده بتعاقب آن کرده (رم)^۵ موشان بشناختند و بمقام راموتی که بچکر و بی آنجا بوده رسیده بودند که در (آنجا)^۶ آمد شام برده ظلمت فروهشت در همان منزل فرود آمده صباحش بجانب تاجپور که خبر هزیمتان با نظر یافتند متوجه شده بکویچ متواتر بعد از سه روز بقصبه مذکور رسیدند آنجماعه را از هیبت افواج قاهره پای ثبات از جا رفته از آنجا بجانب بیجا نگر بدر رفتند سیادت پناه عزیمت آن داشتند که چند روز در آنجا توقف نموده بسوی بیجا نگر شتافتند درین اثنا معلوم شد که مخالفان قصد آن دارند که بر سر شهر تانده تاخت نمایند بنا برین صلاح در مراجعت دیده جاگیر داران آنجائی را که تا پنجاه کروه ولایت هر کدای بتصرف مخالفان در آمده بود در محال جاگیر نشانده و تها آنها را بمردم خوب استحکام داده بخاطر جمع در تانده رسیدند و حقیقت احوال را بدرگاه معروض داشتند فرمان جهان مطاع عز صدور یافت که چون مهمات آنجا یک گزینی سرانجام یافته است متوجه درگاه شود حسب الحکم بکویچ متواتر تاجپور

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه

رسیدند بعلت کثرت بارندگی لشکر را آنجا گذاشتند و جریده بدرگاه عازم شد غره رمضان سنه احدی و تسعین شرف کورنش دریافتند و بعنايات روز افزون خسروانه ممتاز گشته داغ عبرت ایچ^۲ باطن حسد اندوزان و تنگ چشمان گردیدند و از غرایب این سال آنکه (بند) ۳ در قصبه مانکپور طفلی بوجود آمده که هم در شکم تمام بدنش مجروح بود غریب تر آنکه بر هر جراحت پنبه بروغن (تلخ) ۴ تر کرده داشت و بر بالای اولته کرباس ناشسته پیچیده و اتنمعی حیرت افزای نظارگیان بود و الله اعلم و نیز از عجایب این سال است که سیادت و نقابت شاه رکن السلطنة شخصی که در آنوقت بسون برس اشتهار داشت و گوسفندی^۱ چند بحسب التماس او مصحوب مردی معتبر فرستاده بودند این مرد را ساعتی پیش خود نشانده جامه طلبید و بر زمین پهن کرده آستین راست (راست) ۵ خود را بر آن جامه افشاند بی هیچ عمل قطعه قطعه طلا بوزن و متفاوت ریختن گرفت و در لجه توده زر شد مقدار دو هزار دو لجه باشد اکثری ازان مسلوک بسکهای قدیمی بعضی بخط فارسی و بعضی هندوی و در بعضی صورتها میحض خون باریدگی زر با انجام رسید با نمرد گفت تا قدری ازان بخادمان نقابت پناه بردوی گفت که ایشانرا احتیاجی (باین چیزها) ۸ نمی باشد بعنايت حق سبحانه زر و نقره در خزانه ایشان کمی ندارد و باری او ۹ اشرفی از آنجمله فرستاد یکی با نمرد دادوی گوید که از آن خود را بهای سکه راتج عندالاحتیاج فروخته بکار بردم و بعد از تحقیق حال بوضوح پیوست که آن نمرد قدرت تمام بر تصرف آن زر ها نداشت و احياناً اندکی ازان بکسی میدادند و همدین سال شهر یار بلند اقبال بدر آمد نوروز دلفروز ابواب عیش و حضور بر جمهور خلايق کشاده حکم فرمودند که در دیوار ایوانها و دلخانه بدستور باز بزیب و زینت آراستند و صحتهای مابین مذکور ترتیب می یافت و جشنها خورمی ساخته می شد همدین محل خبر پریشان شدن مخالفان بنگاله رسید که قاقشالان از اتفاق مخالفان بر آمد و پشیمان شده پیش خان اعظم آمدند و کابلی بولایت عیسی خان که از زمینداران نامی آنجا بود بدر رفت و تمامه آن نواحی که بتصرف مخالفان در آمده بود بدست ارکان دولت قاهره در آمد خان اعظم رغبت آمدن بدرگاه دارد بنا برین شهباز خان را تعیین فرمودند که بولایت بنگاله رفته در استیصال بقیه السیف آنجماعه کوشش

۱	مب: غیرت	۲	مب: نه	۳	مب: اضافه
۴	مب: اضافه	۵	مب: است	۶	مب: گوسفندی
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد	۹	مب: دو

نمایند و همدین سال کتاب مهابهارت که مشتمل بر قصص محاربات بر اهره ست بزبان فارسی ترجمه شده برزم نامه موصوف گشت همدین سال خسر و گیتی ستان بقصد سیر معموه الیه اباش که با مر عالی در مجمع البحرین گنگ و جون در مقامی که پیش ازین پیاک ابادان بود تعمیر یافته و قلعه رفیع و عمارات عالی بادشاهی و امرا و اعیان دولت بنا شده بر کشتی سوار عزیمت فرمودند و چند ماه آنجا تشریف داشته به فتح پور مراجعت نمودند همدین سال میر مرتضی و خداوند خان حاکم ولایت برار از بلاد دکن بر سر احمد (آباد) انگر رفته با صلابت خان که وکیل نظام الملک شده بود جنگ کرده و هنریمت یافته التجا بدرگاه (گیتی پناه) ۲ آوردند چنانچه در ذکر احوال طبقه سلاطین دکن رقم زده کلک بیان گشته است و همدین سال زین خان کو که راجه راجند را که راجه ولایت همه ۳ بود با افزونی مال و لشکر و راجه هندوستان اعتبار تمام داشت و اطاعت و انقیاد و سلاطین کمتر نموده بود بداعیه آستان بوسی آورده بنواز شهای بادشاهانه مباحی ساخت و یکصد و بیست زنجیر فیل و یک لعل آبدار را که پنجاه هزار روپیه قیمت داشت داخل پیشکشهای دیگر گذرانید همدین سال اعتماد خان گجراتی را که سالها در ملک گجرات حاکم بود بجهت تنظیم مهمات آن ولایت فرستادند و خواجه نظام الدین (احمد) ۴ مولف تاریخ نظامی بعهده بخشی گری این لشکر سر بلند گشت و شهاب الدین احمد خان را که حکومت آنجا بوی مفوض بود بدرگاه طلب داشتند و بتاریخ دوازدهم شهر شعبان سال مذکور چون اعتماد (خان) ۵ در شهر در آمده نزول کرده بعد از دوروز ظاهر شد که عالم بدخشی و جماعه کثیر از نوکران شهاب خان از وجداشده بجانب کاتهی واره که مظفر گجراتی که ذکر وی در فتح گجرات رفته خود را وارث ملک کوه از خدمت افواج قاهره عمر میگذرانید رو آورده بخاطر دارند که مظفر را بادشاهی برداشته لوای فتنه برافرازند اعتماد خان خواجه نظام الدین احمد را پیش شهاب خان فرستاده درین باب مصلحت جست آری در جواب گفت که این جماعه قصد من داشتند و مدتی است که در فکر این کار بوده نفاق می ورزیدند الحال که پرده کار ایشان دریده (شد) ۶ بسخن من راستی پذیر نخواهد شد و اعتماد خان صلاح وقت در تسلی استجماع دیده خواجه نظام الدین احمد را با دو کس دیگر بدلا ساسی آن مردم فرستاد آنها اصلاح پذیر گشته بر راه خلاف رفتند و شهاب خان کوچ کرده بقصه کرمی (روداد) ۷

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: نه تنها
۴	مب: اضافه	۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد
۷	مب: ندارد				

کہ (پست کروہی احمد آباد است رفت اعتماد خان ہر چند مراسلات نموده توقف اورا چند روز خواست صورت نسبت ۱) پست و ہفتم شعبان خبر رسید کہ جماعہ (مذکور) ۲ مظفر را با کاتھیاں جمعیت نموده بدولت آمدند اعتماد خان جمعی را در احمد آباد گذارنے بجانب قصبہ کری نزد شہاب خان رفت تا اورا باز گردانیدہ در دفع اہل طغیان کوشش نماید اگرچہ مردم تجربہ کار بر آمدن اعتماد خان از گجرات صلاح دولت نمی دیدند و بوجہ مانع آمدند کہ غنیم نزدیک رسیدہ شہاز شہر (بیرون زوید فائدہ نکر درین فرصت مظفر از جای کہ دیوار شکستہ بود بغلہ تمام در شہر) ۳ در آمد و مردم اعتماد خان شہر را بوی سپردند و تمامہ اموال و اشیاء بخرات رفت چون اعتماد خان شہاب الدین احمد خان را گرفتہ متوجہ احمد آباد شد با ستماع خبر غلبہ مظفر کنگاش برین دریافت کہ ہنوز کہ بر مخالفان از تصرف قلعہ یک روز نگذشتہ است بلا توقف بر سر ایشان بایدر رفت برین قرار جلد تر شتافتہ بعثمان پورہ کہ متصل بشہر و کنار دریا واقع است نزول کردند مظفر از شہر بر آمدہ در ریگ زار دریا صف کشیدہ متعہم قتال شد ۵ شہاب خان از جہت بی اعتمادی بر نوکران خود صف آرای نشدہ با اعتماد خان بلدہ پتن کہ چہل و پنج کروہی احمد آباد (است) ۶ برگشتہ رفتند و قلعہ پتن را استحکام دادہ استقامت ورزیدند درین اثناء مظفر (خان) ۷ بے ارباب فتنہ و فساد را خطاب ہا و جاگیر ہا دادہ در مقام جمعیت و استعداد لشکر شد و شیر خان فولادی را کہ حکومت پتن داشت و چند سال بود کہ در ولایت سورتہہ اوقات بفلکت میگذرانید و خود طلبیدہ با چہار ہزار سوار بر سر پتن فرستاد و شیر خان بقصبہ کری رسیدہ لشکر خود را پیشتر روان ساخت جمعی از بندگان مثل خواجہ نظام الدین احمد وغیرہ از پتن بر آمدہ لشکر اورا ہزیمت دادند زین الدین کنبوہ قطب الدین محمد خان کہ حاکم بروج و برودہ بود فرستادند کہ از آن طرف اورا بر سر احمد آباد بیارد و ازین طرف اعتماد علیخان و شہاب خان بر سر مخالفان رفتہ سزای بداندیشی در کنارشان نہند زین الدین پیش قطب خان ۸ رفتہ اورا از بروج و برودہ آورد مظفر بشیدن این خبر خود بالشکر بسیار بر قطب الدین خان رفتہ جنگ کرد قطب الدین خان شکست خوردہ در قلعہ برودہ متحصن گشت و مظفر بجا صرہ نشست درین وقت شیر خان فولادی بمقدار پنج ہزار سوار جمعیت نمودہ بر سر پتن روان شد و تذبذب تمام بحال (مردم) ۹ پتن راہ

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: مستعد	۵	مب: برآمد	۶	مب: ندارد
۷	مب: ندارد	۸	مب: قطب الدین	۹	مب: اضافه

یافت میخواست که بی جنگ فرار نموده بجال پور شتابند بالاخره جرات و تجلد نموده بمقابله شیرخان برآمدند وی نیز ترتیب صفوف داده جنگ کرده دولت خان که زیاده از هزار سوار نبود او را هزیمت داده خلق کثیر را بقتل آوردند و غنیمت بسیار نصیب ایشان شد بعد ازین فتح متوجه احمد آباد بودند که خبر رسید که مظفر گجراتی قلعه برده را بعد از محاصره بیست روز بضر ب توپ انداخت و قطب الدین خان وزیر الدین کنوه را بقول و عهد پیش خود طلبیده براه عذرو نامرادی آمده بقتل آورد و نقض عهد مظفر اگر چه بر قطب الدین خان ظاہر بود اما بحکم اذا جاء القضاء عمی البصر فایده نکرد و پاپای خود پیش وی رفت و مظفر بعد ازین واقعه بروج (آمده قلعه بروج) ۲ را از متعلقان قطب الدین خان بصلح گرفته تمام خزاین قطب الدین (خان) ۳ و با چهارده لک روپیه از خزانه بادشاهی که در کنه هایت بود خواجه عماد الدین حسین بملا حظه مخالفان به بروج برده محافظت مینمود از ده کرد روزیاده بتصرف خود (در) ۴ آورد و از اطراف ولایت سپاهی از راجپوت و افغان به دور جوع آورد مقدار سی هزار سوار فراهم آمد بادشاه کشور کشای بجهت تسکین این فتنه میرزا خان خلف صدق خان خانان بیرام خان را که در عنفوان جوانی بکیاست فرزائیگی و شجاعت و فضایل موفوره اتصاف داشت با جاگیر داران صوبه اجمیر مثل پاننده محمد خان مغول و سید قاسم و سید هاشم پسران سید محمود بارهه بار دیگر سادات بارهه و راجپوتان نامدار و جماعتی دیگر تفصیل آن دراز است از راه جالور و پتن رخصت کردند قلیج خان که جاگیر دار صورت بود بانورنگ خان و شریف خان (پسر برادر) ۵ و قطب الدین خان و سایر جاگیر داران مالوه را از راه ماتعین فرمودند درین وقت مظفر گجراتی در بروج بود باستماع آمدن مرزا خان قلعه بروج را مزبور که از برادر زن او بود و جرش روی که از نوکران بادشاهی بود گرینته پیش مظفر رفته ضمیمه آن پریشان روزگار ان شده استحکام داد چون مرزا خان پسر بسر کبچ که سه گروهی احمد آباد است نزول فرمود مظفر در نواحی مزار شاه بهیکن قدس سره محاذی لشکر ظفر اثر بمفاصله دو گروه جادر زده لشکر گاه ساخت و دوزور جوانان (مردانه) ۶ از طرفین برآمده نبرد گاه میرفتند و غلبه بندگان درگاه را بود روز جمعه سیزدهم محرم سنه اثنین و تسعین مظفر ترتیب افواج نموده در برابر ایستاد و میرزا خان نیز تنسیق لشکر داده جلوه گر شد

۱	مب: دو تو اهان	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه

و عسکرین در ہم آویخته کارزار نمودند

دلیران جنگی دران رستخیز سنان بهر خون ریز کردند تیز
گرفته بکف تیغ الماس کون سزده ز دل نقش صبر و سکون
شد از باد کین آتش فتنه تیز زمین فتنه چرخ آسمان فتنه ریز

سید ہاشم بارہہ و خضر آقا و کیل مرزا خان جان سپاری نمودند و مردم بسیار زخمی شدند درین اثنا خواجہ نظام الدین احمد و رای درگا بفرمود میرزا خان از دست راست و بازوی چپ عقب غنیم رفته مظفر را برداشتند چنانچہ مظفر فرار نمود و مردم بعیاس کشته شدند بندگان حضرت بعد ازین فتح مرزا خان را بخطاب خان خانانی سرفراز فرمودند و اکثری از بندگان حضرت بز یادتی علوفہ و جایگیر ممتاز ساختند و خان خانان روز دیگر در احمد آباد در آمدہ منادی امن و امان در داد و مظفر چند گاہ حرکت الذبوحی کردہ بتاہ بہ جنگل و کوهستان برد و خان خانان تعاقب او کردہ نوبت دیگر شکست داد مظفر بعد ازین شکست براہ جاپانیر گریختہ بولایت سورت در آمد و خان خانان تہانہا گذاشتہ و غنیمت وافر بدست آورده بہ احمد آباد مراجعت نمود بچہمین مظفر چند مرتبہ جنگ کردہ شکست بر شکست یافتہ و قلیج خان بانورنگ خان و الخ خان جشنی تا ہفت ماہ قلعہ بہروج را محاصرہ نمودہ فتح کردند و ہر کس روی بسزای خود رسیدہ در تہ تیغ آمد و نفر نیم جانی بدر برد و رینولا خان خانان بحسب الحکم بطریق ایلغار متوجہ درگاہ شد امرای کہ دران صوبہ بودند یکروز پی تردد ہنودہ در استیصال مظفر کوشیدند با آنکہ جونہ گرو ولایت سورتہ بتصرف امرای دولت قاہرہ در آمد بعد از ان مظفر از ان ولایت فرار نمودہ یک کار زمین دار ولایت کچہ ملتی شدہ در کین فتنہ انگیزی نشست و تمام قضیہ اہلاک وی در سنہ احدی و الف گفتہ شود در سنہ ثلث و تسعین عبد اللہ خان اوزبک در ولایت ماورالنہر کوسن بادشاہی باستقلال زدہ تمامہ آن دیار را متصرف شدہ در ابدخشان استیلا یافت و مرزا شاہ رخ متوجہ بدرگاہ سلاطین بناہ شد در اثنای راہ حسب الحکم امرانادار پیشکشہای لایق گذرانیدہ و ضیافتہای شایستہ بتقدیم رسانیدہ بآئین پسندیدہ اورا بارگاہ معلّا حاضر ساختند و مبلغ یک لک روپیہ منعقد دستیاب کارخانہ اسپان

عراقی و چند زنجیر فیل و چند قطارشتر و خدمتگاران مرحمت فرمودند و همدرین سال اراده جشن طوی شاهزاده کامگار کام بخش سلطان (سلیم) مرزا از خاطر عاطر بادشاه جهان پناه سر بر زد و پرتو عنایت بادشاهانه بحال راجه بهگو انداس تافته صبیبه اورالایق و مناسب این رابطه عظیم دانسته درین سلک منتظم فرمودند و جشنی که چشم زمانه مثل این هرگز ندیده ترتیب دادند و راجه بهگو انداس اقسام چهار طلایات^۲ و پارچه های نفیس و اصناف اموال و اسباب از نقود و اجناس و مراکب و غلمان آنقدر بنظر اشرف گذرانیده و هم و اندیشه از عدد احصای آن عاجز آمد^۳۔

از زیور زر کشیده صد فیل	وز گنج روان ز میل تا میل
دریا دریا با ^۴ عنبر تر	صحرا صحرا ز مشک زفر
گلجوی عنبر پرنیان شیخ	پرورده بصد بهار نارنج
از صندل و عمود یسته بسته	وز بسد و لعل و دسته دسته
اکنون و پرند رنگ در رنگ	سنجاب و سمور تنگ در تنگ
(صد مرحله از بساط زرین	صد فاصله از بریشم جبین
در جلده هزار مهو زیبا	بنهفته به پرنیان و دیبا) ^۵
پیراسته بس کنیز چینی	چون صورت چین به نازنینی
آراسته فیل سفته کوشان	باخته گل چمن فروشان
گلگون فرسان سنبلش موی	دریا گهران آتشین خوی
از خیمه چمن (چمن) درو دشت	کاندیشه رود درو بگل گشت

و همدرین سال خبر فوت مرزا محمد حکیم که برادر خسرو جهانگیر بود از کابل رسید اگر چه برادر اعیانی نبود گستاخیا بسیار نسبت به بندگان ایشان کرده بود باستماع این خبر بغایت محزون و تنگدل گشته قطرات عبرت از دیده دور بین ریختند بعد از مراسم تعزیت فکر محافظت کابل نموده میخواستند که ولایت کابل بدستور سابق

۱	مب: اضافه	۲	مب: آلات	۳	مب: آید
۴	مب: ز	۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه

بفرزندان مرزا مرحوم مقرر باشد درین اثنا از امر اکبار و بعرض رسانیدند که فرزندان مرزا خورد سال انداز عهدہ ملک (داری) بتوانند برآمد فرمان عالیشان بر لجه بهگوت داس و کنور مان سنگه حاکم پنجاب صادر گشت که بکابل رفتہ کابل را بتصرف خود در آوردند^۲ و خود بنفس (نفیس) ۳ متوجہ پنجاب شدند و ہمدین سال سیادت مآب رکن السلطنت شیخ فرید بخاری را کہ بحسن سلوک و وارسیدگی مہمات و شفقت بر خلائق و سایر صفات حمیدہ امتیاز تمام دارد و برای ترقیہ خلائق بخشے کل ممالک محروسہ ساختند روزی سیادت مآب مذکور در خدمت حضور ایستادہ بود بر سر لطف و عنایت بندہ نوازی آمدہ و اشارت بجانب ایشان نمودہ^۴ فرمودند کہ خدمتی و کاری کہ بمردم اصیل و آدمی زاد ہا سپردہ میشود بوجہ احسن و آئین لائق سرانجام میگردد و الحق از آن باز کہ نقابت پناہ مذکورہ بخدمت بادشاہی و پایہ دولت و کامرانی مخصوص است بندہای خدا از ایشان راضی و شاکر اند و اصناف خلائق از نواید مواید احسان ایشان محفوظ و بہرہ مند و ظایف و انعامات کہ با اہل استحقاق از ارباب علم و فضل و طاعت و فقر و محتاجان متعین است سوای خیرات و انعامات دیگر کہ بطوائف انام از خواص و عام از غیر طریق و وظیفہ می رسید بہ بیست لک رسیدہ در ہر سال در تزیید و ترقی است غالباً وقتی بعضی از عمال دولت خواہی خیال کردہ بخدمت وی وانمودند کہ چندین مبلغ ہر سال صرف مستحقان میشود و در خزینہ چیزی نمی افتد در جواب (آن) ۵ این (بر زبان معرفت پناہ این) ۶ مثل ہندوی راندند "اگ جلمنتی جہونپری جو نکلی سولاہہ" یعنی در خانہ آتشی تدبیر گیر و ہر چہ از آن بر آید مفت است و صدور مثل این سخن از ارباب فطرت سلیم و جوہر پاک اہل بیت نبوت کسی غریب نباشد" کہ ہرگز نگیرد اصل گوہر خطاست" التوفیق شئیء عزیز لا یعطی الا بعدد عزیز باز آدمیم بر سر قصہ بندگان حضرت بعد از توجہ بولایت پنجاب کوچ متواتر بدہلی مجموعہ خوبیہای صورت و معنی است نزول اجلال فرمودند و مراسم زیارت حضرت جنت آشیانی بتقدیم رسانیدند و چون از آب ستلج عبور نمودند خبر رسید کہ چون کنور مان سنگہ بہ پشاور رسید شاہ بیگ کہ از امر معتبر مرزا حکیم بود درینولا بہ سلک امرای عظام بادشاہی انتظام داشتہ حکومت قندہار سر فرازست روی گریز بکابل نہاد و مانسنگہ جلوتر نیز در کابل آمد و چون نہضت (الوحہ جہانگشا) کے بجانب

۱	مب: ندارد	۲	مب: آورد	۳	مب: ندارد
۴	مب: کردہ	۵	مب: اضافہ	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافہ				

رهتاس واقع شد کنور مانسنگه فتح کابل نموده با فریادون و فرزندان میرزا (مرحوم بدرگاه رسید و بندگان حضرت خیلگی از روی مهربانی و شفقت تفقد حال فرزندان مرزا) نمودند و بمردم اعیان کابل زرهای وافر عنایت فرمودند بامرای (آنجا) ۲ جاگیرهای علوفهای مناسب مقرر ساختند (و در سنه اربع و تسعین) ۳ عمده السلطه خان اعظم را که حکومت مالوه داشت فرمان فرستادند که متوجه دکن شده تسخیر ولایت برار و بلاد (آن) نماید و بعضی امرای دیگر را که از دکن بدرگاه معلا آمده بودند نیز تعیین فرمودند خان اعظم بولایت برار) ۴ رفته و بعضی شهرهای اورا غارت و خراب کرده بمصلحت دید وقت بندر باز مراجعت نمود و ز آنجا بقصد کنکاش بخانخانان و شوق ملاقات همشیره خود که حلیله خانخانان بود با حمد آباد رسیده چند روز از ملاقات یکدیگر مسرور بودند بعد از آن قرار بر صحبت یکدیگر داده متوجه مهم دکن گشتند چون برده رسیدند خان اعظم سرعت نموده پیشتر رفت تا تهیت اسباب لشکر ندر بار ساخته مقصد مهم (عظیم) ۵ شوند و خانخانان از عقب (بمالوه دو کنیان بجای خود رفته از عقب) ۶ متوجه آن حدود شد چون به بهروج رسید کتابتهای خان اعظم آمد که چون برسات در میان است امسال موقوف باید داشت سال آینده انشاء الله تعالی باتفاق متوجه مهم دکن شویم خانخانان با حمد آباد و خان اعظم بمالوه دو کنیان بجای خود رفتند و همدین سال افواج قاهره بدفع جلالیه که رئیس جماعه اهل ضلاله بود تعیین یافت و تفصیل این اجمال آنکه در زمان سابق ملحدی از هندوستان در قوم افغانان در آمده مذہب زندقہ و الحاد در ایشان شایع کرد و این ساده لوحان جهانرا معتمد خود ساخته به پیرروشنای خود را شهرت داد چون آن تاریخ باطن بظلمت آبا عدم فرورفت پس او جلاله نام که در سنه چهارده ساگی بود در زمان معاودت بندگان حضرت از کابل در سنه نصد و هشتاد و نه شرف بساط بوس دریافت از بی دولتی گریخته باز در قوم افغانان در آمده و راه کابل و هندوستان را مسدود ساخته مزاحمت تمام بره گذر بانان رسانیدی اولاً زین خان کوکه را که با فوجی آراسته بود بدفع این قوم حکم فرمودند چون ظاهر شد که این جماعه از مور و ملخ زیادند جمعی از امرامثل سعید خان ککهر و تاش بیگ و شیخ فیضی و راجه بیر بل و غیره را بابانای کوک اورخصت کردند و بعد از چند روز حکیم ابوالفتح و جندی دیگر را از پی آنکه روان ساختند چون لشکرها بزین خان کوکه

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد

ملحق شد دست بتاخت و تاراج افاغنه بر آورده غنیمت بسیار بتصرف در آمد چون بکوتل کرا کر رسیدند شخصی براجه
بیر بل گفت که افاغنه امشب داعیه شبنون دارند و معرض کوه و تنگی از سه چهار کرده پیش نیست اگر ازین تنگی عبور شود
ازین دغدغه خاطر جمع گردد و بیر بل بی اتفاق زین خان اراده گذشتن از آن کوتل نمود و تمامه لشکر از عقب او کوچ
کرده در آخر آن روز که قریب مغرب بود متوجه تنگی شد افغانان از اطراف بالای کوه رسیده از تنگی کوه بتیر و سنگ در
گرفتند و از تنگی راه و تار یکی شب خلایق را گم کرده در تیرگی و مغاکهای عمیق راه هلاک برده پی بیم افتادند و بحکم
قضای خداوندی شکست عظیم رسیده قریب هشت هزار آدمی بمنزل فنارفت و راجه بیر بل از ترس جان راه فرار پیش
گرفته بود هلاک شد چنانچه نشان (از) ۲ وی نیافتند و زین خان (کوه) ۳ و حکیم ابوالفتح در پنجم ربیع الاول سال
مذکور شکست یافت بخت بسیار بقلعه اتک رسیدند و این معنی بر خاطر اشرف گران آمد چند گاه ایشان را
(کورنش) ۴ ندادند و راجه تو در تل را بالشکری آراسته بتلانی این امر تعیین فرمودند و راجه از روی کار دانی در کوهستان
در آمده چند جا قلعه ساخت و دقیقه از تدبیر نامرعی نگذاشته عالم وسیع را برفا افاغنه تنگ ساخت و همدین سال مرزا
سلیمان که قبل ازین از بدخشان بر آمده التجا بمرزا محمد حکیم آورده و مرزای مرحوم موضع استالف را بمذخر میرزا
مقرر نموده بودند در آنجایی گذرانید چون اورنگ بر بدخشان دست تصرف یافت و میرزا شاه رخ التجا بدرگاه
سلاطین پناه آورده بمراحم خسروانی سر بلندی یافت درینو مرزا سلیمان با اتفاق ایماخان جمعیت نموده بر سر
بدخشان تاخت و با امرای عبداللہ خان (اوزبک) ۶ جنگ کرده غالب آمد بسیاری از اوزبکان را بسیلاب تیغ
داده غرق دریای فنا ساخت و بعضی را دستگیر ساخته و خلعت پوشانیده رخصت داد همدین ایام که میر قزیش ایلچی
عبداللہ خان اوزبک از ماوراءالنہر میرسد از کار دانیان بسیار همراه دارد بندگان حضرت نقابت پناه شجاعت دستگاه
رکن السلطنت شیخ فرید بخاری را رخصت کردند که باستقبال کار دانیان شتافته از کوتل خیبر بگذرانند تارکیان
(را) ۷ که تنگ راه مسافران بوده مزاحمت تمام میرسانند گوشمال شایسته نمایند مشارالیه این خدمت را بآئین
پسندیده بتقدیم رسانیده جمعی از ان تار یک باطنان را که سر راه گرفته پناه بکوه و جنگل برده قوی دل بودند سزای

۱	مب: گرفتند	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: بود	۶	مب: ندارد
۷	مب: ندارد				

لائق دادند و جنگ سخت در پیوسته شکست بر اعدا افتاد و اکثری از ان ملاحظه بقتل رسیدند درین وقت بندگان حضرت کنور مانسنگ را بکابل نامزد فرمودند و اسمعیل قلی خان را در میان آب بہت و نیلاب بجهت پیشہ افغانہ تعین ساختند و شجاعت پناہ ثوابت ادستگاہ سید حامد بخاری را بکوکم اسمعیل قلی خان بہ پشاور رخصت فرمودند و ہمد رین سال مرزا شاہ رخ کہ بتسخیر کشمیر تعین شدہ بود بہ یوسف حاکم کشمیر صلح نمودہ اورا پایہ سریر معلا آورد و تفصیل این اجمال آنکہ چون لشکر فیروزی از کوتل بہولباس کہ سرحد کشمیر است رسیدند یوسف بآن کوتل رسیدہ سر راہ ایشان گرفت افواج قاہرہ معطل شدہ از برف و باران بستوہ آمدند و رسیدن غلہ از اطراف انقطاع یافت و خبر شکست زین خان نیز علاوہ اسباب محنت شد مرزا شاہ رخ قرار صلح دادہ زعفران زار و حاصل شالی و دار الضرب را بخالفہ شریفہ منسوب ساختہ عمال تعین نمودہ یوسف این مصالحہ ۳ را غنیمت دانستہ آمدہ مرزا شاہ رخ را دید و لشکر ظفر قرین یوسف را ہمراہ گرفتہ بملازمت رسیدند این مصالحہ ۴ پسند خاطر اشرف نیتنا د امر از کورنش ممنوع شدند و بعد از چند روز این تقصیر بعفو مقرون شد مقارن این حال محمد قاسم خان میر بحر و شیخ دولت بختیار و جماعہ کثیر بتسخیر ولایت کشمیر رخصت یافتند چون بہفت منزل کشمیر رسیدند یعقوب پسر یوسف کہ خود را حاکم کشمیری پنداشت با جمعیت تمام مقابلہ لشکر فروز آمدہ تنگی کویہ را محکم ساخت چون سرداران کشمیر از سرداری یعقوب دل تنگ بودند چندی از وجد شدہ پیش محمد قاسم خان آمدند و جماعہ دیگر در شہر سری نگر کہ جای حاکم نشستن آن ولایت است لوای مخالفت بر افراختند و یعقوب تسکین فتنہ خانگی را اہم دانستہ برگشتہ متوجہ بشہر شد در ۵ افواج قاہرہ بی ہیچ مانعی بولایت کشمیر در آمدند یعقوب تاب مقابلہ نیارودہ بکوہستان در آمد و لشکر منصور شہر سری نگر را متصرف شدہ در جمیع پرکنات عمال فرستادند و یعقوب نگر را جمعیت نمودہ آمد محمد قاسم خان جنگ کردہ شکست یافت و جمعی کثیر پر شکوہ اورا تنگہای کویہ و جنگل انبوہ تعاقب کردہ نزدیک بآن رسانیدند کہ دستگیر شود عاقبت از راہ عجز و انکسار پیش آمدہ قاسم خان را دید و در سلک دوختو اہان منسلک شد و ہمد رین سال شجاعت مداری سید حامد بخاری کہ از امرای کبار سلاطین گجرات و از برادران رکن السلطنتہ بخشی الملکی بود بملازمت خسرو گیتی ستان آمدہ در زمرہ دوختو اہان

۱ م:ب:نوابت
 ۲ م:ب:کوکم
 ۳ م:ب:مصالح
 ۴ م:ب:مصالح
 ۵ م:ب:و

انتظام یافته بود درین ولا به پشاور بدفع آن پیر در زمان روشنائی لقب که من بعد بر زبان قلم بتاریکی تعبیر خواهد رفت قیام داشت روزی تاریکیان قابویافته قریب بیست هزار پیاده و پنجاه سوار بر شهر مشارالیه ریختند و وی از علو همت با معدودی چند کارنامه شجاعت بظهور آورده بدرجه شهادت رسید و همیشه از اهل که ارثا و کسبا بصنعت شجاعت و شهامت منصف اندکارهای پسندیده و خدمت‌های لایق بوجود آمده که باعث ظهور آثار غریبه گشته است

این سلسله از طلای ناب ست این خانه تمام آفتابست

بندگان حضرت باستماع این خبر رکن السلطنه شیخ فرید بخاری را با زین خان کو که و شاه قلی خان محرم خان و جمعی کثیر از امرای نامدار بجهت تدارک و انتقام این امر تعیین فرمودند تاریکیان درین وقت در کوتل چتر اجتماع نموده راه کابل و هندوستان مسدود ساخته بودند کور ماننگ از کابل بجمعیت تمام فخر آمد و جنگ سخت در پیوست و خلق کثیر کشته شد و ماننگ بفتح فیروزی اختصاص یافته در جمر و نشست و در کوه خبرتها نگذاشت همدین ایام میرزا سلیمان بغلبه اوزبک از بدخشان فرار نموده بکابل آمد و از کابل متوجه هندوستان شده در ماه ربیع الآخر سنه خمس و تسعین سال سی و سیوم از تاریخ الهی ملازمت بندگان حضرت رسیده مورد انفضال شاهنشاهی شد درین سال خبر رسید که جلاله تاریکی را کور ماننگ زبون ساخته چنانچه تاب بودن بقرارگاه خود نیآورده فرار نموده بجانب بنگلش رفت عبدالمطلب خان ولد شاه بداغ خان را که از امرای کبار بود با جمعی از منصبداران بجهت استیصال جلاله به بنگلش تعیین فرمودند چون به بنگلش رسیدند جلاله بجمعیت فراوان بجنگ آمده آتش حرب را بلند ساخت و بسیاری از تاریکیان بمنزل گاه فراققتند عاقبت جلاله فرار نموده بعبد اللہ خان اوزبک پناه برده بعد از چندگاه در همان نواحی آمده علم فتنه برافراشت تا در سنه هزار و نه از دست مردم هزاره بقتل رسید همدین سال خمس و تسعین دلالت شاهزاده کامگار سلطان خسرو ولد شاهزاده بلند اقبال سلطان سلیم از دختر راجه بهگوندا اس روی نمود و همدین سال صادق خان حاکم بکر حسب الحکم بولایت تته رفته قلعه سوهان را محاصره نموده جانی بیگ فرمان ده ملک تته که پسر زاده محمد قلی خان باقی ترخان بن مرزا عیسی بود بدستور آرای خود ایلیچیان با تحف و هدایای لائقه روانه درگاه معلی ساخته مراسم بادشاهی شامل حال او شد با اسم صادقان فرمان جهان مطاع شرف صدور یافت که ولایت جانی بیگ را بوی بخشیدم دست تصرف خود از آن ناحیه کوتاه سازد و همدین سال حکومت ولایت کشمیر بمرزا اسید یوسف خان رضوی

مقرر فرموده قاسم خان میر بحر از کشمیر طلب داشتند از جمله غرامتی که درین ایام در باره سه ساخ شد آنکه درویشی بر گورزنی تعلق خاطر پیدا کرده در دیهی که محبوبه او بود توطن گرفت اهل آن ده بعد از اطلاع او از آن ده بدر کردند درویش بر لب آب گنگ ماوای خود ساخته با خیال او در ساخت بعد از چند گاه بحکم طغیان شوق در یغان محبت قاصدان ده شدنا گاه اهل ده نعشی برای سوختن چنانچه رسم هندوانست می بردند درویش سوخته دل استفسار از صاحب نعش نمود شخصی بدروغ نام معشوقه او را بزد که این نعش اوست از آنجا که آتش محبتش در اشتعال بود درویش دلریش بآن نعش همراه شد پروانه وار خود را بر آتش سوزان زده جان داد اهل ده متحیر شده او را در آب سرد اند چون این خبر بعد از چند روز بگوش معشوقه او رسید جذب محبت گریبان گیر حال او شد و بی اختیار خود را در همان آب که آن درویش سرداده بود رفته پپای خود غرق شد گردن آن زن با ستماع در مقام تفحص و تجسس بوده در آبش می جستند گویند هر دو را در آغوش او جدا کرده سوختند و او را هم در آتش گاه گور کردند

بگورستان گبرانم بیارید از پس مردن
مسلمانی مباد از آتش من در عذاب افتد
بعضی از یاران آن درویش او را در آتش گاه گبران نپسندیده گور او را شکافتند تا او را از آن سرزمین
بجای دیگر نقل کنند باز هر دو را در کنار هم بهمان حال یافته پوشیدند

صد بوالعجب افسانه نمودست درین دیر
اعجاز محبت که بگفتار نگیجد
و در سنه ست و تسعین اراده سیر عرض دلکشای کشمیر از خاطر بهار آئین شگوفه و در غره ماه شعبان ساخت
سری نگر که حاکم نشین آن ولایت است بقدم سلطانی بشکفت سیر صحرای آن بهارستان صورت نشاط افزای معنی
گشت و هم در کشمیر علامه العصر شاه فتح اللہ شیرازی که در جمیع علوم خصوصاً در اقسام علم حکمت و فنون صنایع او نیز
نجات ممتاز و یگانه عصر بود بعالم بقا خرامید و در همین سال افاضل پناه دانش پژوه حکیم ابوالفتح نیز از عالم رفت و ملا
عربی شیرازی که سرآمد شعرای زمان بود در تاریخ فوت این هر دو فاضل گفتند

امسال دو علامه ز عالم رفتند
رفتنده مؤخر و مقدم رفتند
چون هر دو موافقت نمودند بهم
تاریخ آمد که هر دو باهم رفتند
و در بیست و هفتم رمضان سنه مذکور عزیمت کابل مصمم داشته براه پکهلی متوجه اتک شدند و از اتک شهباز

خان کنبو بجهت دفع افغان یوسف زئی تعیین شد و رایات عالیہ از نیلاب گذشتہ متوجہ کابل گشت چون کابل محل نزول رایات نصرت شد سیادت مآب سید صدر جهان و حکیم حمام کہ با پیلچی گری ماوراءالنہر رفتہ بودند با پیلچی عبداللہ خان آمدہ دولت زمین بوس دریافتند و مکتوب عبداللہ خان کہ مشعر از اتحاد و یگانگی بود با تحف و ہدایا از نظر اشرف گذرانیدند و درین سال از لاہور خبر مردن راجہ تودرمل و راجہ بہکر داس رسید و در پیستم محرم سنہ ثمان و تسعین رایات عالیات بحریمت ہندوستان در حرکت آمد و حکومت کابل محمد قاسم خان میر بحر مفوض شد و خان اعظم را کہ ولایت مالوہ داشت حاکم گجرات ساختند و بخان خانان در عوض جاگیر گجرات جوینور لطف فرمودند و چون خان اعظم گجرات رسید تسخیر ولایت جام کہ از زمینداران نامدار ممالک است ہمت برگماشت و بالشکری آراستہ سوانگر کہ محل بودن جام بود متوجہ شد جام با تفاق دولت خان پسر امین خان غوری حاکم قلعہ جونہ گرفتہ مقام پدر شدہ بود و دیگر زمینداران مقداریست ہزار ہا خود متفق ساختہ در مقابلہ آمد خان اعظم لشکر خود را ہفت فوج کردہ محاربہ کرد و جنگ صعب اتفاق افتاد

زہر دو طرف مردم پیر جنگ بخوزیزیم تیز کردند جنگ
 ز سرہا کہ افتاد بر خاک راہ سر از خاک بر کرد یک حشر گاہ
 بخون بس کہ جان رفت بیرون ز تن زین را در آورد جان در بدن

مردم خوب از لشکر منصور بشہادت رسید و چہار ہزار را چہوت درین معرکہ از لشکر غنیمت منقول شد و خان اعظم بفتح فیروزی اختصاص یافتہ با حمد آباد مراجعت نمود و چند گاہ در احمد آباد و گجرات گذرانیدہ ارادہ تسخیر ولایت سورتہ و قلعہ جونہ گر پیش نہاد ہمت ساختہ متوجہ آن ولایت شد و خبر رسید کہ دولت خان پسر امین خان ضابط قلعہ جونہ گراز جنگ جام زخمی رفتہ وفات یافت خان اعظم تسخیر قلعہ را اہم دانستہ متوجہ جونہ گرشد

قلعہ چون حصار چرخ بلند کنگرش فارغ از گزند کند
 خاکریزش چو کوه جا رانند پای اندیشہ بر صعودش کند

و پسرزادہ دولت خان وزیرای پدر متخصن شدہ چند گاہ رفع آنوقت کرد و چون کار بروی تنگ شد وزیرای امین خان امان طلبیدہ پسرزادہ او را برداشتہ بخدمت خان اعظم آوردند و کلیدہای قلعہ را تسلیم دولت خواہان

نمودند خان اعظم بعد از مراجعت این فتح و قریب چهار لک روپیه در وجه انعام سپاهیان از خلعتهای فاخره و شمشیرهای کمر و خنجرهای مرصع و اسبان خوب و در هدایا شرفای مکّه و خادمان حرمین شریفین زاده‌ها اللّٰه تعظیماً و تشریفاً و در امداد و اعانت حاجیان که قدم آورده بودند بذل نمود درین ولا که شهر لاہور منجم سر اوقات اقبال بود اکثر حکام آن سرحد بملازمت رسیده سلسله جنبان اطاعت گشته بودند آلا جانی بیگ حاکم تته که در لوازم انقیاد و فرمان برداری تقصیری و تقاعدی داشت غیرت سلطان اقتضای آن کرد که در سنه تسع و تسعین سپه سالار خان خانان پتخیر ولایت سند پردازد و اکثری از امرای نامدار مثل شاه بیگ خان کابلی و فریدون برلاس و سید بهاء الدین بخاری و محمد خان نیازی و دیگر عوام که تفصیل اسامی ایشان موجب تطویل است بکومک اورخصت فرمودند و صد زنجیر فیل (و توپخانه) ۱ همراه ساختند و بکر و ملتان بجاگیر خان خانان مقرر شد و همدین (سال شانزده عالی نهاد شاه مراد را حکومت ولایت مالوه مرحمت فرموده) ۲ علم و نقاره نوبت و یمن و بوق و لوازم و ادوات عمارت و چهار قب شاهی عنایت کردند و اسمعیل قلی خان را بوکالت شانزده سرفرازی بخشیده رخصت فرمودند چون شانزده کامگار بنواحی گوالیر رسید معلوم شد که مدکر زمیندارند و وجهه و بکثرت جمعیت از راجهای هند امتیاز دارد دست تصرف (در بعضی پرگنات نواحی گوالیر دراز کرده است بگوشمال او توجه فرمود و نیز شوخی نموده) ۳ با لشکر بسیار بعزمیت جنگ در برابر آمد بعد از جنگ و قتال بسیار فرار نموده پناه بجنگل و کوهستان برد و تمامه ولایت او بغارت رفت و همدین ایام مدکر بمرگ طبعی در گذشت را چنبد پسر کلان او قائم مقام پدر شده راه عجز و انکسار پیش گرفته طریقه دولت خواهی بیبود و بشانزده عالمیان ملازمت کرده پیشکس بسیار گذرانید شانزده اورا بهر اهی پسر صادق محمد خان بدرگاه فرستاده خود (ببلده اجمین قرار گرفت و بملازمت بندگان حضرت رسیده گناہان خود) ۴ را بعفو مقرون گردانید همدین سال که عبارت قصبه تته متضمن سال تاریخ اوست خانخانان که به تته متوجه شد بود اول قلعه سوہان را محاصره نمود بعد از آن چون خبر رسید که جانی بیگ حاکم تته زمین داران آن ولایت را بخود متفق ساخته باغراب و کشتی بسیار نه توپخانه آراسته بجنگ می آمد خانخانان ترک محاصره نموده بمقابله او متوجه شد چون فاصله بین الفرقین هفت کروه

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه

ماند جانی بیگ تمامه غرابهارا که از صد متجاوز بود بادو بیست کشتی پراز تیر انداز و توپچی و توپهای کلان جنگ فرستاد خانخانان با وجود آنکه از بیست و پنج غراب زیاده نداشت مقابله نموده جنگ انداخت و یک شبانه روز متصل جنگ قائم بود تا آنکه از اهل غراب جانی بیگ قریب بدو بیست کس بقتل رسیدند و هفت غراب بدست افتاده باقی بهزیمیت رفته بعد ازین فتح جانی بیگ در کنار دریای سند که اطراف آن جمله و خلاب بود قلعه ساخته بالشکر خود نشست و خانخانان بمحاصره پرداخته دو ماه بمجادله گذرانید درین وقت بندگان حضرت از لاهور بدفعات مبلغهای کلی با چند توپ بزرگ و توپچی بسیار بمدد خانخانان فرستادند القصد چون مدت محاصره ممتاز شد و سندیان راه آمد شد غله را بر لشکر خانخانان بستند و غله نایاب گشت خانخانان بی علاج شده بجانب پرگنه چوتکه قریب تنه است روان شد و سید بهاء الدین بخاری و قرا بیگ ترکمان و میر معصوم بهکری را که سیدزاده و مردانه و خجیله و فضل و صلاح آراسته است با جمعی از نوکران خود بمحاصره سوهان فرستاد و جانی بیگ این لشکر را کم جمعیت خیال کرده بر سر ایشان رفت خانخانان باستماع این خبر دولت خان لودی که سپهدار او بود و خواجه مقیم بخش و دهار ولد راجه تو درل دلپت ولد رای سنگ و جمعی کثیر بکومک این لشکر روانه ساخت لشکر منصور هشاد کرده راه را با یلغار طی کرده خود را بسوهان رسانید روز دیگر جانی بیگ تنسیق افواج نموده رسید با وجود که لشکر فیروزی اثر زیاده از دو هزار نبود و غنیم از پنج هزار زیاده جنگ صعب در میان آمد

نمود آغاز شمشیر یمانی ز دست پهلوانی جانفشانی
 سنان چون شعله آتش بر افروخت دل فولاد ازو چون پنبه میسوخت
 کمان و تیر چون پیوست باهم جدا شد جسم و جان از هم بیکدم
 ازین طرف دهارو جنگ رستمانه کرد و بقتل رسید و بهزیمیت بر لشکر مخالفان افتاد جانی بیگ شکست خورده
 پایان آب رفت و در موضع از بود مرتبه دیگر نیز گرد خود قلعه ساخت نشست و خانخانان باز محاصره وی نمود این مرتبه جانی بیگ از راه عجز در آمده صلح زد و صبیبه خود را بمرزا ایرج فرزند رشید خان خانان وصلت کرده در سنه احدی الف رو بدرگاه بادشاهی گیتی پناه آورده چنانچه در وقایع این سال مذکور گرد و از عجایب سوانجی که درین سال اشتها ریافت آنست که شیخ زاده از فرزندان حضرت شیخ فرید الدین گنج شکر بزنار دوزنی تعلق خاطر پیدا کرد

زنارداران از غایت ننگ و ناموس آن زن را در چاه می افکنده بر یک انباشتند و شیخ زاده دل باوداده از مفارقت او در غایت بی طاقی و اندوه بود ناگاه شیخ را قدس سره بخواب دید که میفرماید خاطر خود جمعدار بمطلوب خود خواهی رسید تا آنکه بعد از مرور ایام مزارعان بجهت مصالح زراعت خود آن چاه کهنه انباشته را بکشادند و آن نازنین از آن چاه بسلامت برآمد و رابطه عشق و جاذبه محبت هر دو را وصلتی دست داد و این زن بشرف اسلام مشرف شد و عقد زناشوی بسته فرزندانی بهم رسانیدند درینو لا خبر رسید که جلاله تاریکی که گریخته نزد (یک) عبداللہ خان رفته بود باز آمد بنیاد فساد و راه زنی نهاده است بندگان حضرت جعفر بیگ اصفغان را حکم فرمودند که باتفاق قاسم خان میر بحر حاکم کابل دفع آن ره زن مفسد نماید و خواجه نظام الدین بخشی آن لشکر ساخته رخصت کردند و زین خان کوکه را که بجهت آباد ساختن جلاله تاریکی فرمان دادند که رایات اقبال بشکار نواحی آب چناب در حرکت آمد چون کثرت آب باران بود شاهزاده عالمیان سلطان سلیم را در اردوی معلا گذاشته حکم فرمودند که آهسته آهسته از دنبال می آمده باشند و خود جریده با اهل شکار متوجه پیش شدند و چون بکنار آب چناب محل نزول موکب عالی گشت خبر رسید که یادگار برادر زاده میرزا یوسف برهنمونی که بنیابت مشارالیه حراست کشمیر داشت علم مخالفت برافراشته نام سلطنت بر خود داشته است قاضی علی که منصب دیوانی کشمیر (داشت و حسین بیگ شیخ عمری که تحصیل قرار کشمیر) ۲ بود جمعیت نموده و دولت خواهان را فراهم آورده بایادگار جنگ کردند و بحسب تقدیر قاضی علی کشته شد و حسین بیگ هنریمت یافته نیز جانی (بیگ) ۳ (از) ۴ کوتله های کشمیر بدر برده تا راجوری رسید تعیین شدن سیادت و رکن السلطنت شیخ فرید بخاری بجهت بدیع فتنه بایادگار پریشان روزگار بجانب کشمیر چون فتنه انگیزی و نا عاقبت اندیشی از حد ادب و اعتدال در گذشت شتافت و نجابت پناه رکن السلطنت شیخ فرید بخاری را مد ظله که جهت و پردلی و کمال صورت و معنی از اقران ممتاز و چون اسم سامی خود فرید دهر و یگانہ آفاق و بیعدیل روزگار است با جمعی از امرای نامدار بگوشمال یادگار تعیین فرمودند و مشارالیه در هفدهم ذی القعد تجلیل هر چه تمامتر و برابر نهاد

ظفر همزه و اخترس یار باد سعادت چو دولت مددگار باد

۱ م ب: ندارد ۲ م ب: ندارد

۳ م ب: ندارد ۴ م ب: اضافه

بآهنگ رفتن میان بست جست برای صواب و بعزم درست
 واز کوتلهها تنگ و کوهستان باقلک همدوش و مرکب و هم خیال را عبور بران بدشواری می تواند سرانجام
 یافت صنایع الهی و عجایب نامتناهی معاینه کرده بسرعت میکشد شتند

نهنگان ذخار دریای جنگ زده پنجه بر کوه همچون پلنگ
 درین اثنا فرامین مطاعه بی هم عز صدور یافت در تاکید انصرام این مهم وز و دوسزای کردار یادگار دادن
 صادرمی شود درینولاحسر و کشور کشای از جناب بانبساط شکار اشتغال داشتند چون نزول افواج قاهره در آن ملک
 صورت گرفت زمینداران کوهستان را که چون کوه سر از اطاعت کشیده با دخت در داغ شان پیچیده بود بلطف
 و عطف طلب داشته در اهتمام راه داری سر راس ساختند و در منزل نوشهره خواجه عبدالحی میر عدل که پیش از حدوث
 حادثه یادگار از درگاه بکشمر تعیین شده بود و این شورش سنگ راه مومی الیه گشته متوقف بود بملازمت سیادت پناه
 آمده سپاهی لشکر منصور افروز و چون بمقام راجوری رسید که راه کشمیر از انجا بدو شعبه متعجب میگردد و یکی بجانب کوتل
 رتن پنجال و پیر پنجال و دیگر بسوی کوتل ۲ و بمقام همیر پور رفته این هر دو راه (متحد شدند) ۳ بنوعی مسدود ساخته
 بودند که با در برابر آن مجال عبور نبود تا بمردم چه رسد رکن السلطنت حقیقت راهها از شهره آن نواحی تحقیق نموده راه
 کوتل ۳ را که صعب ترین طرق است و عبور از آن از محالات عادی است و هرگز فکر از آن طرف نگذشته و غیر از
 همان کوهیان غول صفت پی با آن نبردند و نشانی از راه نمودار نیست اختیار کردند نظر آنکه راه متعارف همان راه پیر
 پنجال (است) ۴ و غنم بیشتر احتیاط در همانجا کرده باشد برین قرار از راجوری روانه شده پایان کوتل فرود آمدند
 و مقرر شد که در بنجا قلعه بنا نهاده برتال و دو آب بار بردار را بگذارند و جریده بهر گونه که ممکن باشد و به مقصد
 آورده (چاره جوی کار کردند اما چه کار کدام چاره) ۶ که عقل در حل این عقده مشکل تر در کم بود چه این عقبه کوتل ۷
 کوهی است و بلندی آن سه چهار گروه است درختان انبوه سر پنجرخ برین کشیده دارد و کشمیریان یا جوج صفت
 هر جا که امکان عبور مردم بتصور آنها در آمده آن درختان را (بریده) ۸ راه مسدود ساخته بودند بر قلعه کوه دیواری

۱	مب: منشب	۲	مب: کیتل	۳	مب: ندارد
۴	مب: کریل	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: کرتل	۸	مب: ندارد		

آهنین اساس بنیاد کرده طوفانی بلند آتش بازی بالای آن بجنبه کرده بودند و توپچی و تیرانداز خارا شگاف از شمار بیرون (در کمین) افتنه سازی نشسته با جمله از آنجا که لشکرهای مغوی که از توجیهات صاحب‌دلان و دل‌های جهانیان است همواره بر زمین و بسیار آن بیعدیل روزگار بودند تدبیر را بتقدیر سپرده متوجه کاهتی شدند اگر چه محل بصوبه صفوف هندو بآئین معهود هر اول و قول و جرانغار و برانغار نامزد کرد و بتصاعد کوه آوردند و اسپان را کوتل ساخته برهنه‌مونی تهور و اقبال میان شیر پلنگ پیاده برآمدن گرفتند و تا نماز پیشین بمشقت تمام دو کرده برآمده چون مقداری مسافت تا سر کوه در پیش بود قرار یافت که شب در میان توقف نموده علی الصباح در لوازم زد و گیر بکوشند (بنابران) ۲ در آن تاریک شب هر کس بالای سنگی یا درمغاکای جای خود راست کرده نشست و رکن السلطه مدظله بظاهر در ضبط مردم و تدبیر پیش رفتن و در باطن مستدعی کار سازی از مقدر حقیقی بوده جماعتی از مردان کار طلب راه دان کوه‌ها مثل ایماق و ککهر و جانوهه که زمین داران آن نواحی بودند بهر طرف کوه تعیین فرمودند که بهر طریق که توانند بالای کوه برآمده خود را بدان عقبه رسانند این مردم تمام روز تا نیم شب از پراپه که غولان در آن مضایقه نتوانند قدم نهاد و فرزندانشب بسیار پیچیده خود را بالای کوه رسانیده و بر آن دیوار بلند که برآمده مخالفان بود تردد برآمده آغاز تیر باران کردند انس علی نام که یادگار او را سردار جماعه او باش ساخته بحر است این عقبه تعیین کرده بود با سایر فتنه انگیزان فرار نموده مضطرب و سراسیمه گشت و این جماعه جای خانها گرفته خبر برکن السلطه رسانیدند مشارالیه کوچ کرده بر سر عقبه نزول نمود و دیوار را هموار ساختند و آن مرده ۳ را فرار خورتر در آنها انعام کرده و خبر این فتح که مقدمه فتح کشمیر بود بدرگاه عرض داشت نمود ۴ و از آنجا که خاصیت این کوههاست که چون آواز مردم صیقل اسپان و غریوکوس بلند کوس گردد باعث پیداشدن باران و برف و دمه گردد بحکم این خاصیت باران و ژاله چندان بارید که تمامه کوهها سفید گشت (با انهمه توقف) ۵ یورش نکرده متوجه پیش شدند و دوسه عقبه دیگر بخت و مشقت اندازه قطع نموده بکنار رودی فرود آمدند بعد از آن قرار یافت که جماعه هر اول پیش رفته داد مردانگی بد هر رکن السلطه در استعداد سواری بودند که باران و برف شکرگرف باریدن گرفته باعث توقف فی الجمله شد جماعه هر اول

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه
۳	مب: نمودند	۴	مب: اضافه
۵	مب: مردم	۶	مب: اضافه

بتردد و مشقت بسیار از عقبات گذشته تا کوتل که و آخرین کوتلهای راه کشمیر است و ز آنجا گذشته بان شگفته بوم می در آید عنان جلادت باز نکشیدند چون بدین کوه بلند رسیدند لشکر انبوه از مخالفان بنظر در آمد و معلوم شد که بذات خود یادگارست و در سر انجام اینست که بالای کوتل بر آمده استحکام اقرار کرد و قضا را فرصت نیافت که باین کار تواند پرداخت و اگر نه در آمدن شهر و فتح آن صعوبتی تمام داشت هر اولان با وجود برف و باران خود را بالای کوتل رسانیده و همانجا نزول نموده خبر به نواب سیادت پناه رکن السلطنه رسانیدند سیادت پناه بملاحظه آنکه مبادا چپقلس کرده در کار محاربه استعجال ننماید بسرعت هر چه تمامتر بمقدارده گروه سیر سنگ لایخ و عقبات نشیب و فراز طی کرده خود را با جماعه رسانید و بر مقام (تردد و مشقت بسیار از عقبات گذشته تا کوتل هتی دع که آخرین کوتلهای راه کشمیر است و از آنجا بان شگفته بوم می در آید عنان جلادت باز نکشیدند چون برین کوه بلند رسیدند لشکر انبوه از مخالفان بنظر در آمد و معلوم شد که بذات خود یادگارست و در سر انجام اینست که بالای کوتل بر آمده استحکام افزا کرده قضا را فرصت نیافت) انگزایش آمدند که طریقه محاربه چیست و چگونه دست بروی نموده شود ناگاه خط بعض از مشاهیر کشمیران رسید مشتمل بر اظهار اطاعت و فرمان پذیری رکن السلطنه نیز مواعید استمالت خاطر آنها نموده بمراحم خسروانه امیدوار ساختند و بر اعوان و انصار از خطوط تهیدیات فرستاد و رسمی در دل ایشان انداختند چنانچه تزلزل و فتور در جمعیت ایشان راه یافت و جمعی از نوکران مرزا یوسف (خان) ۳ که بیادگار پیوسته بودند صرفه کار خود در کشتن وی دیدند نیم شب خود را بحیله در سر پرده اورسانیدند و آن بیخبر از خواب غفلت بیزار شده فرار نمود این جماعه از پی شتافتند یادگار هر چند الحاح و زاری بسیار در استخلاص خود نمود بقتل رسانیده سر برشور او را از تن جدا کردند دست آویز دولت خواهی نموده بملازمت رکن السلطنه آوردند بحصول این لطیفه غیبی و بی سعی و تردد حل عقده اشکال نمود شکرانه درگاه عزت بجای آورده سر بریده او را روانه درگاه ساخته عبرت افزای دیگران شدند بتاریخ بیست و یکم ذی الحجه سنه مذکور رکن السلطنه بفتح فیروزی بشهر در آمده نوید امن و امان با اعالی و ادانی در داده مشتمل ساخت و بعضی بدسرستان که در پنج فتنه می کوشیدند و بعد از وقوع این واقعه خزیده بودند افواج تعیین (بضرب

اندخلیج) اشد که باستیصال آنها کوشیده لوازم اتلاف و اہلاک بتقدیم رسانند چون رسیدن (غنی ہمدانی کہ شعرای زمان بہتانت لفظ و معنی امتیازی داشت در آنوقت در کشمیر بود گویند در زمان استیلا یادگار این رباعی گفتہ بود۔

برجای قبادی نشینی بنشین بس خرم و شادی نشینی بنشین
دولت کہ بگزار می نشان نشان برتخت مرادی نشینی بنشین

آخردر شرین رباعی دادہ قہر سلطانی گرفتار آمد مدتی در حبس بود و در سنہ ہزار و نہ بہمین جریمہ بقتل رسید) ۲ سر یادگار عذار بہار گاہ علیا باعث عبرت بد نہادان عالم گشت خدیو کشور کشا اہل محل را در رہتاس گذاشتہ خود بطریق یلغار متوجہ کشمیر شدند چون رایات عالیات نزدیک رسید نقابت پناہ با استقبال موکب عالی شتافتہ و مشمول مراسم عنایات روز افزون بادشاہی گشتہ ممتاز و سرفراز شد و از غرابی کہ در کشمیر نواب مستطاب معاینہ فرمودند آنکہ جماعتی انداز درویشان کہ ایشان را ریشے گویند و سلوک ایشان آنست کہ ہمیشہ درخت میوہ داری نشانند تا نفع ان بخلاق رسد و میگویند در ایام سابق پیر آنجماعہ ریشان فوت کرد یکی از میدان با اخلاص او بچہتہ غلبہ مصیبت و جنون محبت شکم خود را بکار زد و چنانچہ رود ہای او از شکم بیرون افتادند و ہر چند مردم بمعالجہ او ہجوم آوردند زندگانی خود را ضعیف شدہ علاجی بکار نہ برد بلکہ (شعلہ) سح شورش او بلند گشتہ آن رودہ بر آمدہ را تیز چاک زد بنوعی کہ جراحان در علاج او در ماندہ دست از حیات او ششستند عجب تر آنکہ بہمان حالت پست و پنج سال زندہ بود و آن رودہ (را) ۳ پاک ساختہ در طرفی پیش شکم خود نگاہ میداشت واللہ اعلم و یکی از غرابی کہ درین سال بعضی احباب را مشاہدہ رفت آنست کہ در لاهور شخصی بود کہ سامعہ باصرہ نداشت بچند است و بسیاری از مردم را بہ لمس می ساخت باین طریق کہ در کوچہ می نشست و مردم برای امتحان دست او را می گرفتند و وی نامہای مردم را چند آنکہ بیاد می آمد بتفصیل گفتہ میرفت اگر این کس دست او را با امتحان گرفتہ است مسمی بیکی ازین آسامی بود نزد ذکر آن اسم وی دست آن کور را می جنبانید و وی دست آنکس را تا بدوش لمس میکرد بعد از ان ہر گاہ آنکس دست او را آمدہ میگرفت بی تا مل نام او را می گفت گویند بعضی مردم بعد از سالہا بہمین طریق شناختہ بود ہمد رین

۱ م ب: اضافہ
۲ م ب: ندارد
۳ م ب: اضافہ

سال در پرگنه کهانتی از ولایت میان دو آب بتقریب آنکه حاکم انجانبای عمارتی می نهاد اتفاقاً تا بوقت از زمین برآمد و مرده که در وی بود با کفن و تختهای تابوت سوخته در رنگ انگشت شده مشاهده این حال منظومه القبر روضة من رياض الجنة او حفرة من حفر النيران دلیل واضح گشته موجب عبرت شد و بتاریخ نهم محرم سنه الف خسر و گیتی پناه بقدم شکفتگی لزوم خود طراوت افزای خطه همیشه بهار کشمیر گشتند و بیست و هشت (روز بنشاط) ۲ در آن گلشن هفت اقلیم استقرار داشته هر روز بنشاط سیر و شکار پرداختند و حکومت کشمیر باز بمرزا سید یوسف خان رضوی مرحمت فرموده بتاریخ هشتم صفر عزیمت مراجعت فرموده متوجه باره موله که سرحد کشمیر و راه پلکی است گشتند و در راه محوضی که بزین خان لنگاه مشهور است رسیده سیر کردند و این حوض ایست که جانب غربی و جنوبی او کوه است هفت و هشت کرده دوره اوست و دریای بهت در میان این حوض در آمده میگذرد آبش بغایت صاف و شیرینست و در میان آن حوض سلطان زین العابدین که از مشاهیر سلاطین کشمیر است و زیاده از پنجاه سال در آن ملک حکومت و کامرانی کرده چنانچه در طبقه کشمیر مذکور شده است عمارتی عالی ساخته گویند طریق (نزدیک) سع تعمیر آن بود که کشتهای بسیار از سنگ و خشت پرمیکردند و در حوض می اندازند تا آنکه بر روی آب خیلگی بلند و نمایان شد در آن قضا را که (زیاده) ۵ از دو جزیب شد عمارات عالی ساخته در ختان میوه دار نشانده القصه بادشاه کشورستان بعد از سیر و شکار متوجه رهناس گردیدند در غره ربیع الاول سنه مذکور قلعه رهناس محل نزول الویه عالم گشای گردید بتاریخ پانزدهم ماه مذکور عنان مراجعت بسمت دار السلطه لاهور معطوف گشت تا آنکه تاریخ ششم ربیع الثانی ریات فتح در شهر لاهور انحصار یافت همدین سال خبر رسید که راجه مانسنگه را با پسر و برادران قتلوی افغان که بعد از فوت قتلوی ولایت اریسه را متصرف شده بودند جنگی عظیم با اتفاق افتاده فتح (وظفر) ۶ نصیب راجه مذکور شد ولایت اریسه که در اقصای بنگاله ملکی است وسیع بتصرف امر او بادشاهی در آمده در سنه احدی و الف خانخانان سپه سالار و جانی بیگ حاکم تنهه ببارگاه معلای رسیده بحتبه بوس اقبال سر بلندی یافتند همدین (سال) ۷ عمده السلطه خان اعظم تا سرحد سومنات فتح نموده تخریب آثار کفر و تجدید شعاری ۹ اسلام

۱	مب: کتانه	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: انداختند	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: مملکتی	۸	مب: ندارد	۹	مب: شعایر

گرد و مظفر گجراتی را دستگیر ساخته سر اورا بدرگاہ فرستاد تفصیل این اجمال آنکہ چون خان عظمت ایالت بر سر گنہگار آمدہ ولایت اورا خراب ساخت وی از راہ دولخواہی در آمدہ یکی از پسران رشید ایشان را در جای کہ مظفر غافل افتادہ بود سر کر وہ برد و اورا با مردی کہ با وی بودند دستگیر ساختند مظفر بہ بہانہ طہارت از ایشان رخصت گرفتہ در گوشہ رفت و باسترہ کہ با خود ہمراہ میداشت گلوئی خود را بریدہ بدست خود ہلاک گشت سر اورا از تن جدا ساختہ نزد خان اعظم آوردہ روانہ درگاہ ساختند و در ہمین سال فرمان طلب باسم خان اعظم عرضہ دریافت کہ بدرگاہ رسیدہ مورد مرحامہ بیقیاس سلطانی گرد لیکن چون شوق زیارت حرین شریفین زادہا اللہ تعظیماً و تشریفاً ہمیشہ در خاطر شریفش جولان داشت و این شوق درین وقت غلبہ کرد و طغیان آورد درین اثنا بعضی از اہل شرارت سخنان دور از لطف (از بندگان حضرت) اشاہ جہانگیر باورسانیدہ متوہم ساختہ بودند تمامہ خیل و حشم و مال و منال گذاشتہ و خزانہ نقد خود را بر کشتی انداختہ عزیمت سفر حجاز نمود و زیارت این مقامات شریفہ فایض گشتہ سعادت اندوز گردید

از ان دم کہ یارش کسی خویش خواند دگر باکم آشنائی نماند
 سخنش کہ تا حق جہالم نمود دگر ہرچہ دیدم خیالم نمود
 (والی ملک) ۲ باستماع این خبر ولایت گجرات را کہ بمشارالیہ (والی ملک) متعلق بود بجاگیر شاہزادہ کامگار شاہ مراد مقرر فرمودند و ہمدین سال مرزا رستم بن سلطان حسین (ابن سام) ۴ میرزا ابن (بہرام مرزا ابن شاہ) ۵ اسمعیل صفوی کہ حکومت را در زمین داشت التجا بدرگاہ سلاطین تو اصل ۶ آورد بعنائیات بادشاہانہ و انعامات لایقہ مخصوص گشت و ہمدین سال توجہ خاطر خلیفہ بر تسخیر ولایت دکن گماشتہ شاہزادہ فرخندہ خصال مرزا دانیال را جہت تسخیر آن ولایت تعیین فرمودند و اعتضاد الدولت خان خانان و رای سنگ و رای سال و حکیم عین الملک و امر مالوہ جاگیر داران صوبہ اجمیر و دہلی بہمراہ شاہزادہ رخصت شدند تخمیناً ہفتاد ہزار سوار باین خدمت نامزد گشت و رایات عالیات بنشاط شکار از لاہور بیرون آمدہ تا آب سلطانپور کہ سی و پنج کروہی لاہور است رسیدند و خانخانان را کہ در ملازمت شاہزادہ بسر ہند رسیدہ بود بجہت آن تمنعنی کے کہ گاشاہا بحضور طلبداشتند

۱	مب: اضافہ	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافہ
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافہ	۶	مب: پناہ
۷	مب: بعضی				

دوی ایلیغار نموده شرف کورنش در یافته بعد از نگاش بی آنکه شهنزاده تصدیح گشتند تنها متعهد سرانجام آن خدمت شد بنا برین حکم مطاع بصدور پیوست که لشکری که بخدمت دکن نامزد گشته بسرکردگی خان خانان مراسم کشور کشای بتقدیم رساند حسب الحکم خان خانان متوجه دکن شد و شاهزاده مراجعت فرمود و در سال اثنین و الف شخصی خود را گفته که محمد زمان ولد مرزا شاه رخ که بدست عبدالله خان اوزبک افتاده بودم چون عبدالله خان حکم بکشتن من کرد مردی که باین خدمت متعین بودند بجای من دیگر را بقتل رسانید مرا خلاص کردند درین سخن مردم را شبهه بود القصه مرزاهاشم پسر (مرزا) ۱ قاسم (خان) ۲ که به نایب ۳ پدر آنجای بود او را نگاه داشت چون قاسم خان از درگاه رخصت یافته آنجا رسید حرمت و تعظیم محمد زمان بسیار بجا آورد بعد از آن این محمد زمان با جماعه بدخشیان از ملازمان قاسم خان و نوکران خود اتفاق جست که قاسم خان را کشته خود بجبهت ۴ کابل بردارد درین قرار هنگامی که قاسم (خان) ۵ طعام کشیده بود محمد زمان کس بطلب مرزاهاشم فرستاد تا در یک مجلس پدر و پسر را کشته باستقلال حاکم کابل شود مرزاهاشم را در آن وقت مانعی بود که در آن مجلس حاضر نشدند بدخشیان حرام نمک شمشیرها کشیده متوجه محمد قاسم خان (شدند) ۶ گفت که نمک خوردن چنین می باشد اینها گفتند که حالا کار از نمک خوردن گذشته است محمد قاسم خان یکی از آن حرام نمکان رازخی ساخت و دیگری آمده خان را شهید ساخت و سر او را به نیزه بسته ببانگ (بلند) ۷ گفتند که دور دور محمد زمانست بعد از آن کس بطلب مرزاهاشم فرستاد که او را قول داده بیارد چون پیغام بگذارد مرزاهاشم آن فرستاده را کشته با مردم خود مسلح و مکمل متوجه شهر شد و جمعی را تعیین کرد که از دروازه دیگر در قلعه در آمده دروازه ها را در بندند آنجماعه از یکطرف که مرزاهاشم از طرف دیگر بقلعه در آمده دروازه ها را بسته ببدخشان جنگ صعب نمودند یک شبانه روز جنگ قایم بود محمد زمان و اکثری از بدخشیان بقتل رسیدند و مرزاهاشم بفتح فیروزی مخصوص شد بندگان حضرت باستماع این خبر قلیچ خان را بحکومت کابل تعیین فرمودند مرزاهاشم را بحضور طلبیدند و از غرایب این سال آنکه در بعضی قصبات در میان دو آب شور دیده بدام محبت را چپوت پسری اسیر شد و از اهل کوچه آزارهای کشید و سنگها میخورد

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: نیابت
۴	مب: بحکومت	۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه				

لذت دیوانگی در سنگ طفلان خوردنست حیف زان اوقات مجنون را که در هامول گذشت

عاقبت آن جوان را مرضی (عارض شد و مرضی او بجدی) ^۱ صعب عارض گشت که لباس زندگانی بر تنگ و کفن و تابوتش مهیا ساختند روزی بآن مجنون وقت رسانیدند که لیلی تو باین حالت رسیده نزدیک شده که از قید هستی بر آید گفت بآن جوان اگر من در عوض تو فدا کردم شرط میکنی که همراه جنازه من طالب گور مشایعت کنی بعد از آن هر روز یکوقت بر مزار من آمده باشی گفتند او را کجا هوش است که گفته تو سوز دو بعد از آن جواب آن بگوید گفت تجربه کنید (چون سخن) ^۲ بحجت شاید که بحال آمد چون این بگوش آن جان بلب آمده رسید بافاقت آمده گفت هم چنین کنم مقارن این حال آن فدائی (یار) ^۳ چار پائی طلیده چادری بر روی خود کشید و جان در سر کار آن جوان کرد و بهمین کفن و تابوت برداشته شد چون نعش آن شوریده حال روان شد آن نازنین ناتوان قوتی در خود دریافته بایفای و اعده خود برخاسته همراه جنازه او خرامید و هر روز بر سر قبر حاضری گشت

ز بعد مرگ چو روزی بخاک من گذری ز خاک نعره بر آید که مر حبا ای دوست

و در سنه ثلث و الف عمدة السلطنة خان اعظم از مکه معظمه مراجعت نموده بکجرات آمد بندگان حضرت از تمنعنی خوش وقت گشته فرامین عنایت امیر فرستادند حسب الحکم متوجه درگاه شد و بشرف کورنش رسیده بعنایات روز افزون بادشاهی سر بلند یافت (ذکر تعیین شدن بخشی الملکی شیخ فرید بجهت تعظیم مهمات کوه سوا لک) ^۴ چون قبل ازین بدفعات لشکرهای گران بسرداری بعضی امرای شوکتمند بتسخیر ولایت جمون و رام گر و غیره از مضاف کوه سوا لک تعیین شده و در زمان دراز بآئین لایق سرانجام آن مهام نتوانستند و او بخاطر خطیر خسرو روزگار قرار یافت که بجهت تنظیم این (مهم) ^۵ سیادت مآب رکن السلطنة شیخ فرید الدین بخاری انتخاب فرمود باید فرستاد که برای صایب دوست قوی این عقده دیر (بسته) ^۶ را کشاده مرکب اقبال را که سابقاً تعیین یافته راه گرای آستان سلطنت اندکی بنا برین بتاریخ دهم ماه محرم سنه ثلث و الف جمعی از امرای کبار که بتقریب مذکور میشوند بسرداری نقابت پناه مشارالیه بتلافی و تدارک این دراز کشیده کار تعیین شدند مشارالیه مابین پسندیده به پیش بنی هوس بکوچ

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: گردانید				

متواتر گشت ۷

بس مرد گزین و کار زاری پریده چو مرغ در سواری
 و قرار یافت که اول جمون را که از قلاع مستحکم آن ولایت است و سلیم شاه سور فرمان روای بزد و سپار در
 مدت وراز بران دست تصرف یافته بود بضمط در آورده و راجه آنجا را که آثار تمر و طغیان بنظهور می آورد گوشمال
 داده به تنبیه (گوشمال) اسرکشان دیگر پرداخته شود برین اندیشه حسین بیگ شیخ عمری را با جماعه منصب داران تعیین
 فرمودند که از لشکر ظفر قرین پیش می رفتند (میر سرهند) ۲ چون راجه آنحال و سایر زمینداران آن نواحی آوازه
 صلابت افواج قاہرہ بسرکردگی آن شیربیشه تهور تعیین یافته شنیدند دست و پاگم کرده بی علاج ملازمت نموده
 کلیدهای قلعه را علاوه پیشکش ساختند سیادت پناه شجاعت دستگاہ رکن السلطنه زید رفعتہ آن قلعه را ضبط نموده
 و فوجی در آن نشانده تسخیر رام گر که از قلاع (متینہ آن ریاست توجه فرمودند بیک جلوریز آنرا ہم بتصرف در آورده
 بکسان زین خان کوکه که در آن نواحی اقطاع) ۳ داشت سپردند بعد از آن پاینده قاقشال معہ استمالت
 نامهای تهدید آمیز نزد راجها و زمینداران پیش روانه ساختند ناموافق را از مخالفت دانسته بلطف و قہر در ربقہ
 اطاعت و انقیاد در آورده شود بذات خود نیز از دنبال کوچ کرده متوجه شدند از مہابت و صولت سپاہ نصرت رایان
 و راجهای که مدتہا باختیار خود بوده دم استقلال بست از اطراف روی انقیاد بملازمت در آورده گرفتند ۷

نیارست سرتافتن ہیچ کس جوان شیر نر باز راندی فرس
 درین منزل زمین دار پرگنہ سابعہ و سہو راجہ جسرو تم و بلبلد ر زمیندار لکهن پور آمدہ دیدند و این بہیوہ
 سرکرده مفسدان و متردان و در فتنہ انگیزی و خود سری بی نظیر وقت بود در افزون جمعیت و محکمگی جای ہیچ کس از امرای
 بادشاہی کہ قبل ازین بدفعات تعیین شدہ بودند بر تہیر و استکبار فرو نمی آورد بدیدن و مطیع گشتن چہ رسد القصہ این مفسد
 مکار را کہ ہنگام دیدن سیادت (شاہ) ۴ خود را بحکف مفلوج ساختہ بردوش دو کس تکیہ زنان و دست و پا کشال
 کنان آمدہ بخیاں آنکہ اورا از تکلیف خدمت معاف داشتہ بدرگاہ بفرستند مقید ساختہ مصحوب علی محمد اسپ روانہ

۱ م: ندارد
 ۲ م: ندارد
 ۳ م: اضافه
 ۴ م: پناه

درگاه نمودند و متوجه قصبه جسر و ته که بجای و ماوای بهیو مفسد مذکور گشته همدرا آنجا بود نزول فرمودند توابع وی از روی جمعیت نموده درین مقام که بر قلعه کوهی واقع شده و خبر یک دوره تنگ که دو سوار برابر هم بدشواری تواند گذشت مدار و محاذی آن دره در دیوار آن قلعه! چندین سوراخ گذاشته اند که تیر و تفنگ را از آن روزنها سردهند عروج و وصول بدان قلعه متعذر گردد و در این کوهچه عقبه از جنگلی دیگرست مرحم و تار یک هست که نهایت آن از آن طرف معلوم نیست و پایان این کوه درین جنگل آبادانی دیگر است که قلعه خندقهای متعدد ساخته اند جملا که نواب رکن السلطنته دام عزه قصد پیشه این بدبختان کج (اندیش نموده حسین بیگ را که سردار فوج هر اول ساخته بودند بتسخیر آن قلعههای بالا و پایان که اعتصام دار باب تهر دران بود اشارت کردند وی مردانه ساخته قصد قلعه پایان نموده جان بازان لشکر بزور بازوی جلادت خندق را انباشته و دروازه را شکسته در آمدند و چندی از لشکریان از تردد برنخم تیر و بندوق عیار تهور نموده جان فشان گشتند

دریای مصاف گشته جوشان گشتند مبارزان خروشان
شمشیر ز خون چو جام در دست می کرد بجرعه خاک را مست

وز آنجا در تنگی جنگل در آمده بر قلعه بالا تاختند و درین دره هر چند مقدوران بدنهادان بود تیر اندازی و بندوق کشای بتقدیم رسانیده تقصیر نکردند و این شیر جملها ازین راه بر اسپ جلد در گذشته خود را بدروازه رسانیدند و بعد از تلاش دران آبادانی آتش در زدند متمردان گریخته جنگل در آمدند و تمام عمارت و آبادانی خاکستر شد چون سیاهی شب ضمه تیره بختی آن برگشته دولتان کشت نواب مشارالیه نوید شوکت حسین بیگ گفته فرستادند که شب در همان قلعه بوده راه در آمد متمردان برسید و وی تمام شب در آنجا گذرانیده پای ثبات از جای نه برداشت و مفسدان در آن تیره شب از اطراف جنگل هجوم آورده تا صبح روشن شد چه برد و نیاں قلعه و چه برو نیاں که نقابت پناه بذات خود درین لشکر بیرون بودند میر سپاه گردند و سپاهیان قوی دل از محال مقرر خود خسپیده بهر جانب تیری انداختند تمام برین نهج بسر آورده صاحب مابین لایق مردم را از تنگی کوه و جنگل گذرانیده بلشکر گاه آمده حسین بیگ

متخصن افتاده و ویرادرین محل بطریق تهمانه داری نشانده متوجه لکهن پور و هرکس که درین شب تردد نموده بود بانعام و تحسین مخصوص شد چون لکهن پور در واقع شد این پرگنه را بمحمد خان ترکمان بردر قلعه بجهت تهمانه ساختن او تعمیر فرمودند و ز آنجا کوچ کرده آب راوی را پایاب گذشته پرگنه پتهان و ز آنجا در حوالی مؤ که مدار تخصص والتجای راجه بهواست نزول فرموده راجه با سو بدرگاه بوده پسر او قبل ازین آمده بنواب مشارالیه را دیده بود التماس ضیافت نموده بمنازل خود برد و بعد از تقدیم خدمت پیشکش را روانه درگاه ساخته ولایت او را از نهیب و غارت معاف داشتند که مجال دیگر در دست سایر راجه‌های متمرّد بود از تصرف آنها بر آورده تنخواه جاگیر داران نموده هرکس را بهر جا تعیین نمودند از آنجا بگو الیاری که آن نیز حصنی است حصین در اجماد علیحدّه است توجه نمودند او نیز با استقبال آمده اطاعت نمود و کیل رانی نگر کوت که پسر او که در خدمت درگاه علیا بود نیز آمده ملازمت کرد و از اطراف و جوانب تمامی سرکشان رجوع آورده لا علاج سر تسلیم بر زمین انقیاد نهادند چون تمامه ولایت را سرحد جمون که تا نگر کوت که در تصرف مفسدان بود در ضبط در آورند و تهنایجات نشانده حسب الحکم براه دسوهه و بتاله بایلغار سه روز بلاهور رسید بانواع عنایات شاهنشاهی ممتاز و مباحی گشتند همدرین سال مظفر حسین مرزا حاکم قندهاری که قبل ازین دغدغه ملازمت نموده عرضداشت کرده بود از بنده های درگاه بیاید که قندهار بوی سپرده شود بندگان حضرت شاه بیگ خان کابلی را بجهت حراست و حکومت قندهار تعیین فرموده بودند بزوای مشارالیه قندهار را بوی سپرده با تمام سپاهی و توابع غیال متوجه ملازمت گردید چون در نواحی لاهور رسید بندگان حضرت نواب نقابت پناه رکن السلطنت را با اسپ و سرو پای خاصه با استقبال فرستادند و همدرین خسرو گیتی پناه بجنگ آهوانبساط داشتند و زخم شاخ آهو بر ران اشرف رسید و خیلگی سرایت کرد در ممالک محروسه غوغای عظیم برخاست عاقبت چند روز درون حرم خانه برفراش کلفت نشسته و بعنایت الهی صحت یافته آرام بخش خواطر عالمیان گشت و از غرایب این سال آنکه حکمت پناه جالینوس الزمانی حکیم علی که در جامعیت علوم معقول از حکما زبان متفرد و ممتاز است خانه بنا نموده که حیرت افزای اهل هوش گردیده و آنچنان بود که تهنانه بعضی و طول مناسب مهیا ساخته و در پیچه که با سانی از وی عبور نموده در آن خانه توان در آمد بر سقف

خانه گذاشته و آن در پیچه را کشاده داشته و بر بالای سقف حوض عمیق طرح انداخته باب پر کرده گذاشته بود و چون کسی که در آن خانه در آید غوطه در آب زده و بآن در پیچه کشاده رسیده و از آن راه بخانه درون میرفت و همه اسباب مجلس از فرس و کتاب و جزان جیده بودند و اصلا مجال در آمدن آب در آن خانه نبود گویند که روزی خسرو گیتی مدار با ندیمان خاص همبرین کونه در آمد درین خانه مجلس آراستند و زمانی توقف نموده هم از راه آن در پیچه برآمدند و در سنه خمس و الف خبر جنگ شاهزاده شاه مراد و خانخانان بادکنیان رسید که جنگ صعب نموده فتح بجانب اولیای دولت قاهره شد و چاند بانی همشیره نظام الملک بقلعه احمد نگر تحصیل جسته بلوازم قلعه داری قیام نمود و چند سال محصر ماند چنانچه بخل خود مذکور که بتاریخ سیوم شعبان سنه مذکور خبر رسید که خانخانان دوباره بادکنیان جنگ کرده غالب آمد بر ملک برار و مضافات احمد نگر منصرف شد تفصیلش آنکه چون هنگام دکن را قرار داده ست که هر چند در میان آنها از غیرت سلطنت و باعث ترکت جنگها و نزاعهای باشد اما اگر لشکر بیگانه بران ممالک استیلا می یابد اتفاق نموده بدفع آن کمر همت می بندند درین و لا که خانخانان دران ولایت رفته بعضی ازان بلاد را بتصرف در آورد و لشکر گران از مردم عادل خان و نظام الملک و قطب الملک جمعیت نموده بسر داری سهیل که از سپه سالاران مقرران ممالک بود رو بروی لشکر منصور و عسا کر قاهره تتر بتر و گاه ترتیب صفوف داده ایستادند و جنگ صعب در پیوست

کشت از دو طرف روانه شمشیر آویخته جمله شیر بر شیر
مسکه شدن بچشم باریک و آن تیر که خون حلال می کردنی را بجگر حلال میکرد گاه آتش بازوی و داروی
تفنگ بقبه کرده بودند چون افواج منصور داد تهور و جلادت داده لشکر غنیم را پیش رانده میرفتند ناگاه دران قریب گاه
آتش در زدند و چندین شیران لشکر ظفر قرین مثل راجه علیخان حاکم اسیر و برهانپور که همراه حبش منصور بود و را چند
کچو ایه و غیر هم با افواج خود را آتش فنا سوختند گویند چند هزار کس از طرفین در آن معرکه قالب تپی ساختند و جمعی
از لشکر خانخانان بمشاهده این حال که المورجی از یوم یفر المرء من اخیه بود پریشان شدند چون تاریکی
شب در میان آمد دکنیان شاد یانه فتح نواخته در معرکه منزل کردند و تمام حشم و اسباب بادشاهی بدست غنیم افتاد
درین وقت خانخانان بحفظ الهی از آن فریب گاه بگوشه سلامت مانده ناگاه از کمین گاه با معدودی چند رو بروی غنیم
آمده ایستاده و نقاره بنواخت درین اثنا چندی از پریشانهای لشکر منصور با ستماع آواز نقاره خان خانان مراجعت

نموده خانخانان ملحق شدند و تا صبح روشن شدن قریب پنج هزار سوار مشارالیه جمع گشت و کنیان که از سی و چهل هزار سوار زیاده بودند سر مست غرور بوده صف آرای گشتند خانخانان تکیه بر عون الہی نموده با قبال سلطانی بدکنیان در آویخت و شب تیر دمار از روزگار آنها بر آورد و نوعی باران تیر در معرکه بارید که بدکنیان لبوۃ آمده فرار نمودند که سهیل زخمی رفت و خانخانان بفتح و فیروزی مخصوص گشت و در سنه شمس و الف در بلده لاہور رآسی در بارگاہ کلان کہ بخش نوروزی در صحن دولت خانہ برپا کردہ بودند پیدا شد فرایشان و تعامان اورا از پا انداختہ ہر چند در مقام کشتن آن آتش می شدند زمانہ آتش بلندتر می شد تا بحدی کہ در تمام بارگاہ شعلہ در گرفتہ بایوانہا آراستہ نوروزی کرد بجای رسید کہ تمامہ اشیاء و متاع آرایش از بارگاہہای کلان و شامیانہا مخمل و زربفت و قالینہای زردوزی و غیرہ با اینہمہ آرایش و نمایش در وجوہ و بر ایوانہای مخمل گرفتہ آویختہ بودند خاکستر شد و چندی از فرایشان درین آتش بسوختند با این ہمہ بس نکرده بمنازل خاصہ کہ بعضی از رونہای آن بچوب خشک ساختہ بودند در گرفتہ خانہای کہ بشک و چونہ برداشتہ بودند در رنگ پنبہ زار میسوخت و ہیچ آب فرو نمی نشست و یکشبانہ روز این آتش بلند بود و آنقدر مال سوخت کہ از شرح و بیان بیرونست و در پنجم رجب سال مذکور عبداللہ خان اوزبک کہ فرمان دہ ولایت ماورانہر و ترکستان و بدخشان و اکثر خراسان و سیستان و غور و چسیتان بود قوت گرد و ابادشاهی عظیم ایشان و صاحب شوکت و شجاع و کشورکش و نافذ الاحکام مروج دین و شریعت غرا بود مدت عمرش شصت و شش سال و ایام سلطنتش چہل و دو سال بود بعد از وی پسر او عبدالمومن خان بماورالنہر رفتہ خطبہ و سکہ بنام خود کرد بعد از چند روز عم خود را دستم سلطان باسہ پسرش بسیاست رسانید و خواست جمیع ارکان دولت پدر رانا بود سازد چندی ازین مردم توہم گرفتہ با یکدیگر اتفاق کردہ بخاک ہلاکش سپردند بعد از چند گاہ در آن ممالک گردتفرقہ برخاست و ملوک طوائف پیدا شدند عاقبت باقی خان برہمہ استیلا یافتہ زیادہ از آنچه حیدرخان داشت در دست تصرف در آورد امروز کہ سال ہزار و چہارہ است فرمان فرمائی آن ممالک اوست و در سنہ سبع و الف خبر رسید کہ خوجہ قلی قلماق کہ حکومت بدخشان تمام باو تعلق داشت بعد از فوت عبدالمومن خطبہ و سکہ بناہ خسرو و جہانگیر گردودر ہمین ایام منوچہر ایلچی شاہ عباس با تھہای لایق از قماش نفیس و اسپان عراقی اعلی بدرگاہ رسیدہ بعنایات سلطانی مخصوص گشت و کرمہضت بمرکب اقبال لاہور دار السلطنت آگرہ چون سرانجام مہمات دکن از مدت مدید بخاطر اشرف متمکن بود و از بعضی امور کہ باعث بر اختیار اقامت لاہور بود نیز خاطر خطر فراغ و جمعیت پذیرفت درین ولا این اندیشہ را پیش نہاد عزیزیت ساختہ بدار السلطنت آگرہ توجہ فرمودند و بکونج متواتر ظاہر حضرت زہنی مضرب خیام فلک احتشام گشت و نواب سیادت پناہ بخشی الملکی شیخ فرید الدین بخاری مدظلہ در سلیم کر کہ قلعہ ایست در درون دریای جون و منازل بخشی الملکی انجانست و سعی جمیل ایشان آنجا عمارت رفیع و شہری عظیم یافتہ است التماس تشریف نمودہ بردند

و منازل رفیع ثوابت پناه مشارالیه بقدم شاهنشاهی رونق گرفت و مشارالیه جشن بادشاهانه ترتیب داده بلوازم ضیافت پرداختند و پیشکشهای گران بها از هر قسم بنظر اشرف در آورده مشمول عنایت و التفات خاص گشتند بعد از آن رایات عالیات را در نیم رجب بدو تختانهای آگره انتصاب واقع شد و اهل آگره از قدم مسرت لزوم شگفته خاطر و شاداب دل گشتند بعد از چند روز شروع در مهام ملکی نموده مرز شاه رخ و شیخ ابوالفضل را با جمعی کثیر از امرای بجانب دکن رخصت فرمودند و حکم شد که مرزای مشارالیه در ملک برار حاکم باشد و شیخ در ملازمت شاهزاده فرخ نهاد شاه مراد بوده آئین و کالت بسر برد و صد هزار روپیه بمرزاداده و ده هزار اشرفی بشیخ بطریق مساعدت عنایت کردند و در همین روز شهباز خان کنور با جمعی از امرای سررانا کی کونیل میر و مرزاستم را بجاگیر ولایت رأسین رخصت فرمودند و بعد از وصول لشکر منصور بولایت دکن عرضه داشت شیخ ابوالفیض آمد مضمون آنکه چون بندگان درگاه بملازمت شاهزاده شاه مراد رسید ایشانرا بر بستر بیماری یافت بحدی که مراشتناختند بندگان حضرت باستمع این خبر آصف خان و حکیم مصری را تعیین فرمودند که بتفحص تمام رفته معالجه ایشان نمایند اگر توانند آرد و بحضور بیارند و در سیوم ذی قعدة خبر رسید که شاهزاده شاه مراد بعالم بقارحلت فرمود و درین وقت که فوج لشکر غنیم از کمین فتنه انگیزی برخاسته از هر طرف سر بسورش داشتند و همدرین اثنا شاهزاده که سر لشکر بود در گذشت و جای آن که پریشانی و برهمزدگی در انتظام امور راه یابد بشجاعت و پردلی و حسن تدبیر و بقای دولت چنان صورت یافت که لشکرها بر سر غنیم تاخت و تاراج آورده بقلعه پیشتر رفتند و بعد از بهوج این واقعه شاهزاده مرزادانیال بخدمت دکن رخصت یافت و همدرین سال معصوم کابلی که در اقصای بنگاله در ولایت عیسی خان سرفتنه بلند داشت ره نور عدم گشت و مقارن آن عیسی خان را نیز پیمانہ زندگانی لبریز شد و چون حکام ممالک دکن چندگاه بار سال رسل و هدایا سلسله جنبان اطاعت و انقیاد بود از نهب غارت این بودند و بعد از آن خود را مستقل و صاحب اقتدار قرار داده درین روش تصور و فتور راه دادند و این معنی باعث تعیین فرمودن شاهزاده مراد و سپه سالار خان خانان بدانصوب گشته و افواج قاهره در آن ممالک کارنامهها بظهور آورده ملک برار و احمد نگر را متصرف شدند چنانچه سمت گذارش خواهد یافت و از آنجا که ملک دکن مملکتی است وسیع و چند بادشاه ذی شوکت در وی فرمان ده آمد غیرت بادشاهی و جهانستانی مقتضی آن شد که توجه بدان صوب لشکر منصور را نه بخشید بعضی دوتر تمامه آن ممالک از غبار خلاف مصفا گردد و چون این عزیمت تقسیم یافت شاهزاده والا گوهر بلند اختر اقبال سلطان سلیم را سر بگوشمال رانا زمین دار کونیل مر رخصت فرموده و راجه ماننگ را در خدمت شاهزاده داد و در اوایل سنه ثمان و الف بصوب دکن توجه فرمودند و خان خانان را که بعد از واقعه شاهزاده مراد متعلق نوعی از عتاب و بی التفاتی بود سرگرم التفات ساخته پیشتر روانه ساختند روز دیگر بدیره خان خانان تشریف برده او را اگر انبار اندرز دوسر بلند عنایات فرمودند و چون تعیین خاطر اشرف بود که بهادر خان ولد راجه علیخان که بدرش

در محاربه مهمل همراه اولیای دولت جان نثار گشته بود چنانچه سبق تحریر یافت بجزداستماع قدوم موکب اقبال باستقبال برآمده مشمول عنایات روز افزون خسروانی خواهد شد و آن وقت که نزول اجلال در اجین واقع شد احساس این معنی از وی بظهور رسید و برخلاف ترقب ظاهر شد که از بخت برگشتگی سامان قلعه داری می نماید بندگان حضرت حق خدمت بدرادر انجای میران صدر جهان را بزودی فرستادند که فاخر مریده اورا بعنایات تسلی داده بدرگاه آوردند از آنجا که این بهادر خان از مزاج شناسی زمانه بهره نداشت پذیرای نصائح ناگشته بمکر و حیلله پیش آمد لجه قهر بادشاهی بجوش آمد و آتش غضب اشتعال یافت بندگان حضرت رکن السلطنه شیخ فرید بخاری را که بکثرت سپاه و جمعیت موصوف و شجاعت بروی و کمال دانائی و اخلاص تمام عیار بود بگوشال او با جمعی از امرالعین فرمودند درین ولا خطه بهادر رسید مشتمل بر انظار عجز و انکسار و خدمت کاری های آبا و اجداد خود و اراده فرستادن بسرخود با پیشکس لایق و عذرنا آمدن و التماس ساعت از نواب رکن السلطنه ایشان بکنس خط را بدرگاه فرستاده جواب آنرا از روی نصیحت مرقوم نمودند خلاصه مضمون آنکه بندگان حضرت در مقام لطف و مهربانگی انداگر صلاح کار خود اندیشیده به بساط بوس شتابد هر آینه بعواطف و مراحم بادشاهی اختصاص خواهد یافت و الا سزای کردار خود بردامن روزگار خود خواهد دید و چون بسرحد خاندیس لشکر منصور رسید فرمان مطاع شرف و رودارزانی داشت که گوش برین حرف ها مکر آمیز او نهاده با اهتمام تمام قلعه اسیر را محاصره نماید و همدین ولا شیخ ابو الفضل از دکن عازم آستان بوسی بود چون به برهانپور رسید بهادر با جمعیت فراوان از سوار و پیاده و بندو قچی فرمان آمد از فیلان مست از قلعه فرود آمده بدیدن شیخ ابو الفضل می آمد همدین وقت برکن السلطنه خبر رسید که فرمان واجب الاحترام می آید باستقبال او سواری می کرد بهادر خیال کرد که برای گرفتن او سوار میشوند از مهابت و صولت سیادت پناه ترسیده شیخ ابو الفضل گفته فرستاد که من بدیدن شامی آمیم اما سیادت پناه شیخ فرید قصد سواری بر من دارد اکثر مشارالیه را مانع شوند شمارا دریا بم شیخ خاطر رمنده اورا جمع ساخته بخضور خود طلبیده و بصاحت ارجمند رهنمو دولت او گشته رعیت آمدن بدرگاه نمود خاطر ترسیده او پذیرای آن نکشته بهمین حرف که وهم برین غالب آمده گفته رخصت شد و چون این مضمون بوضوح انجامید رکن السلطنه در اهتمام محاصره قلعه پرداخت و همدین اثنا بندگان حضرت نیز برهانپور نزول اجلال فرمودند و در سامان قلعه کشای اهتمام تمام رفت و این قلعه اسیر قلعه ایست که در وقت و متانت در ربع مسکون چنان حضنی نشان نمیدهد مجمل کوهی است یک لحظ گویا از آئین ریخته سرب فلک می ساید مرغ و هم بر فراز او بدشواری می برد و کمندان ایشه از کنگره

ز آسب جز فلک اندر گذار او بر کنگره خمیده رود فرد مامیان

بردوراه دو قلعه دیگرست که یکی را کمر گره و دیگری را مالی گره می نامند و از هیچ طرف سرکوب ندارد و حوالی آن صحرائی که نشیب و فراز داشته باشد و با جنگلی که بوی نباه توان برد نیست و سامان و اذق و آتش بازی از حد

بیشمار و اینها سپردن از مدت دو بیست و سال که این قلعه باین طبقه تعلق دارد هر زرافزونی سامان سعی بلیغ نموده اند و در استحکام داشتند و هر کس ازین سلسله که نوبت حکومت بوی می رسید در افزایش استعداد بر اسلاف تفوق جسته ضروریات اذوق او را ازینجا تصور توان کرد که بعد از مفتوح شدن پانصد من اینون بوزن اکبری برآمده بود گویند که در اصل باعث حکومت ایشان آن شده که یکی از اجداد بهادر که بولایت دکن قراعتی داشت و در خدمت آنها بود بتقریبی رنجیده از ولایت خاندیس که در آن وقت در تصرف راجها بود میگذشت ناگاه سگی را بشکار خرگوش داده بود خرگوش برگشته بر سنگ حمله آورده بخاطرش گذشت همانا خاصیت این سرزمین جرات و مردانگیست برای سکونت و توطن به ازین جای نباشد پس در آنجا اقامت ورزید و بعد از مرور زمان جمعیتی بهم رسانده و استیلای پیدا کرد از بادشاه دہلی استمداد نموده بر زمینداران آنجا غلبه یافت اسیر را که در آن وقت خرابه بود و پاره از مردم در آنجا سکونت داشته اند بقدری استحکام داده وطن گرفت و نام حکومت بر خود گذاشته زندگانی میکرد و این ولایت بخاندیس تسمیه یافت طولش پنجاه فرسنگ و عرضش قریب به بیست فرسنگ است بطینت هوا و قابلیت زمین و گوارش آب شهرت دارد حکام او همه منقاد شریعت و مطیع امر دین و مسلمان نهاد و مسافر دوست بودند بادشاهان دہلی بجهت شدن تدبیر و مدارا معترض احوال و مزاجم آن ولایت نمیشوند به برهانپور که شهر حاکم نشین آن ولایت است بنام قدوة الاصفیا شیخ برهان الدین خلیفه شیخ الطریقه و سلطان الاولیای شیخ نظام الدین است که امر حضرت شیخ بآن ولایت رفته و حاکم آنجا مرید و نیازمند گشته این شهر را ولایت بنام ایشان آباد ساخته و مزار ایشان و در دولت آباد دکن مصاف سایر خلائیق است القصه اولیای دولت قاهره تکیه بر اقبال بادشاهی نموده بتسخیر آن توجه برگماشتند اولابا جمعی که از کمال تهور و مردانگی در پائین قلعه پای ثبات افشرده بودند آویزش افتاد آنجماعه صدمات افواج قاهره نیاورده به بالای قلعه گریختند پس از آن رکن السلطنه مورجلها تقسیم نموده و برگردان که مسافت پنج کوه بود چهار مورچل قرار داده یکی بنواب خان اعظم بابران و دیگر امراد ویم مرزا جانی بیگ و دیگر بندها و سیوم با صف خان دیوانی کججمعی از سپاه نصرت و چهارم از برادران و نوکران خود که عمده آن میان سعد بود استحکام داده حسب الحکم بدرگاه حاضر آمد اگر فوجی بجای دیگر باید فرستاد و بآئین لایق سرانجام دهد مردم قلعه در هر شبانه روزی از ضرب زدن زنبورک و اقسام آتش بازی پیوسته قیامتی برپا می داشتند و مدت چند ماه برین منوال گذشت و همدین ایام خبر رسید که شاهزاده بلند اقبال سلطان سلیم که بگوشمال رانا توجه نموده بودند تمامه ملک رانا را انهب و غارت داده و او را در وادی گمنامی نشانند چون خبر شنیدند که افغانان بنگاله سر بسورش نهادند و دو مرتبه با مردم راجه مانسگه جنگ کرده غالب آمدند بجهت تسکین این فتنه بجانب ممالک شرقیه متوجه شده اند و همدین والا بمسامع علیه رسید که قلعه احمد نگر را اولیای دولت قاهره مفتوح ساختند تفصیلش آنکه از ابتدای زمان در آمد افواج منصوره چاند بانی همشیره نظام

الملک دروی مستحسن بود و قبل ازین عسا کر خانخانان برخی از قلعه رانقب زده و بداروی تفنگ بر ساخته بر انداخته بودند با این قلعه از بی التفاتی امر مفتوح نشده و پس ازین معامله تا چند سال فتح آن در توقف افتاده بود درین ایام که موکب اجلال در برهانپور نزول داشت و لشکر ظفر قرین بسر کردگی شاهزاده دانیال بجا صره قلعه احمد نگر قیام داشتند بدستوری سابق هفتاد هشتاد گردیوار قلعه را بر انداختند و دلاوران جان نثار بقلعه در آمده قریب هزار کس از غنیم بقتل رسانیدند و بیره نظام الملک که بسر کردگی بشعور بود زنده بدست افتاد از چاند بانی اثری پنداخته چون مدت محاصره قلعه اسیر امتداد یافت عسا کر قاهره که بجا صره قلعه نشسته بودند روزی از اطراف هجوم آورده جهادها گریوه و انوار مالی کره بر آمدند و جنگی سخت نمود این جارا از مخالفان باک کردند آخر الامر بارادت بعلت اعلی چون مدت محاصره بطول بر انجام ز مردم قلعه بنگ آمد بهادر را بران داشتند استغشای جرائم خود نموده عذر تقصیرات و جسارت خود نمایند بندگان حضرت فرمودند که تا آنکه خود بهارگاه دانست حاضر نشود گناه او بعفو خواهد رسید بنا برین در مقام عجز و اضطرار آمد کسان خود را پیش امر اوارکان دولت فرستاده پیغام کرد که اگر بندگان حضرت از جرایم او بگذرند بنشاط بوس رسیده سر بلند کرد و بالتماس امر تقصیرات او بعفو شود و در سیزدهم جماد الاخری سنه هزار و نه عمده السلطنه خان اعظم بهجت آوردن بهادر بالای قلعه رفته و خاطر او را تسلیه داده فرود آورد با داب ملازمت پرداخته مشمول عفو و کرم شد و فیلان مست نامی و تحف و هدایای دیگر پیشکش آورد و همه امر اوفضلا و سایر مردم که بالای قلعه بودند فرود آمد بکورش گاه حاضر شدند و مفتح قلعه را تسلیم دوختو اهان نمودند و بعد از آن اکنون مفتوح شد آصف خان حسب الحکم در قلعه رفته خزانه و کارخانهای بهادر مهر کرد روز دیگر مرزا جانی حاکم تته که برکاب نصرت بود سفر آخرت کردند و همدین ایام بندگان حضرت شیخ ابوالفضل را علم و نقاره عنایت کرده بتسخیر بعضی از ولایت دکن که بتصرف امرادولت نبود تعیین فرمودند و خان خانان را با احمد نگر رخصت کرده بتسخیر تمامه ممالک دکن حکم فرمودند خود بنفس نفیس بالای قلعه بر آمد تماشا کردند و سه روز آنجا تشریف داشته به برهانپور آمدند و قلعه را با اسباب و متاع بشاهزاده مرزا دانیال بخشیدند و خواجه ابوالحسن وکیل شاهزاده را فرمودند که دروازه قلعه را اهتمام نموده نگذارد که کس چیزی بیرون برد و در بیست و چهار ماه مذکور بود شاهزاده مشارالیه از احمد نگر آمد به ملازمت مستعد شد و در پانزدهم ماه رمضان سنه تسع و الف که آغاز سال چهل و هشتم از جلوس بود بدستور هر سال در دیوانخانه کلان راجه علیخان حسب الحکم آئین بندی نوروزی شد و بنوعی در دیوار ترتیب و تزئین دادند که در آگره و لاهور صورت نگرفته بود و تخت مرصع را که بهادر پیشکش کرده بود جندی هزار جواهر و مروارید دران تعبیه کرده بودند بالای صفه عالی نصب کرده بندگان حضرت بجلوس اشرف آرایش افزودند و امرای و خوانین مابین مقرر مهمانی میکردند و پیشکشهای می آوردند درین و لاسوانجی که در برهانپور پرتو ظهور داد آنکه صوفی نیاز مند قبه زنی شد و پیوسته آن معنی رود در ترقی داشت و این بند بر پای دل او قوی تر شد از آنجا که هجوم مردم او باش

برگرداو معاینه می کرد بر آتش غیرت کباب شده این بیت بر زبان حال میراند

ما غیوران از هجوم بوالهوس خواهیم مرو شعله ایم اما زانبوهی حسن خواهیم مرو
تا آنکه از غایت سورش باطن و اشتعال آتش دلوله بلند شد سوختم سوختم گفته واعطشاه را تکرار میکرد
و بهمین حال متوجه کوی او شد و حرارت محبت بجای رسید اگر هفتاد دریا او را غوطه میدادند آن آتش فرو نمی نشست
و بهمین روش بحضور معشوقه خود رفت و سر در قدم او نهاده باین ترانه جان نثار گشت

گر دست دهد هزار جانم بر پای مبارکت فشانم
و در پیست و ششم شوال خسرو کشور کشای از شهر برهانیپور برآمده بصوب دارالخلافه آگره مراجعت فرمود و در سه
کروهی برهانیپور نزول رایات جهان کشای فرمودند از نزدیکی کهورگاوشاه زاده دانیال را بعنایات بادشاهانه
مخصوص ساخته حکومت ملک دکن و ملک برار و آنکه خاندیس و ممالک مالوه و گجرات رخصت فرمودند و در غره محرم
عشر و الف از روی ظفر قرین بکنار دریا جبل رسید بعضی مردم لشکر پایات گذشتند مقارن این حال چون شب در
آمد آب طغیان کرد و جز بکشتی عبور معذر شد کشتی درین دریا که در غیر ایام برسات همیشه نایاب می باشد پیدا نبود
جز دو کشتی خورد که هر یکی از ان جزده پانزده کس را متحمل نتواند شد بهم نرسید ازین معنی خلیق را پای دل از عبره جبل
بکل مانده در دریای حیرت افتادند و بارانها سخت باریدن گرفت درین منزل توقف شد و لشکریانی که مشقت این
یورش با خرسانیده باد طاق و اوثاق خود نزد یک رسیده بودند از سدره شدن این دریا بی طاقت گشته خود را آب
زدند و بسیاری غریق گرد آب فنا گشتند تا آنکه بعنایت الهی تعالی اثر پایات فیل ظاهر شد و بانگ خوشحالی خلیق
بام آسمان رسید سوار عبره کردند و نواب سیادت پناه رکن السلطنه شیخ فرید بخاری را که بمشقت تمام بلند برکنار
آب گذاشتند که مردم لشکر را اهتمام نموده بسلامت بگذرانند و ایشان آنچنان سعی و اهتمام نمودند که با نهمه هجوم
و اژدها مردم بسهولت و رفاهیت از آنچنین سیلاب بلا ساحل سلامت رسیدند و چهارم ماه صفر سال هزار و ده دار
الخلافه آگره مستقر سریر سلطنت گشت و در غره ربیع الثانی زین خان کوکه از امرای عظیم الشان بود و از کابل به
تهنیت قدم شاهنشاهی رسیده بود در شهر آگره کوس ارتحال از عالم فانی بسوی عالم باقی زد قلیج خان را بحکومت
کابل پنجاب نامزد کرده رخصت فرمودند و همدرین سال شاه قلی خان محرم که مظهر خیرات و میراث بود در نیک
نهادی و حق شناسی پایه بلند داشت از جهان فانی دل تنگ شده صحایف زندگانی در نوشت

سوی مرگ است خلق را آهنگ دم زن کام و روز شب فرهنگ
مجلس وعظ رفتن هوس است مرگ همسایه واعظ تو بس است

سابق بر بقایان نگارش یافت که شاهزاده کامگار سلطان سلیم بجهت تسکین فتنه افغانان که موکب اقبال زوردانسته در ممالک شرقیه سر بسورش بر افراخته بودند بدان صوب لشکر کشیدند و در معموره الهاباش استقرار نموده به راجه مانگ را به بنگاله واریه فرستادند و مردم خود را بمناصب و مراتب بلند سرفراز ساخته اکناف و اطراف آن ولایت را بجاگیر با قسمت فرمودند درین ولا که بندگان حضرت از فتح خاندیس بمستقر خلافت آگره ساری شرف انداختند شاهزاده بلند اقبال برای تهنیت این فتح و قدم میمنت بخش از بلده الهاباش بصوب آگره منصب نمودند و خواستند که قصر دولت و برج اقبال قران السعدین و قران النیرین صورت یافته سعادت بخش جهان جهانیان گردد برین اراده عظمی بندهای خاص را که ازین یورش مصدر خدمات ارجمند شده بمناصب علیه سرفراز شده بودند بضبط حرات این صوبه گذاشته همعنان دولت و اقبال در ماه شوال سنه عشر و الف متوجه دار الخلافه آگره گشتند و در آن سفر زیاده برسی هزار سوار جرار و قریب هزار زنجیر و دو هزار منزل کشتی با ساز و عدت همراه بود بعد از قطع مراحل چون در سواد بلده اتاوه که ده فرسخی آگره واقع است نزول اجلال فرمودند بندگان حضرت از کمال شوق تحمهای نفیس هر روز مصحوب محرمان سرای قدس میفرستادند و در خلال این احوال برخی از امرای مقرب که در یورش برهانیور برکاب سعادت بندگان حضرت بودند از تغییر جاگیرهای خود که در ممالک شرقی تنخواه داشتند و آزرده دل گشته همواره شکایت اولیای دولت حضرت شاهزاده می نمودند دریافت بودند آنتمعنی بمسامع علیه ایشان رسیده درین وقت بر جان و مال خود لرزیده حرفهای دور از کار بعرض بندگان حضرت رسانیدند و از اضطراب این طایفه شورش در دار الخلافه آگره بظهور آمده بود بندگان حضرت بروفق اراده این جماعه خلعت خاصه فرستاده اکثر منشور اقبال قلمی میفرمودند که اگر چه شوق دیدار آن دره التاج سلطنت زیاده بر آنست که تحریر در آید اما چون هوا گرم شده و موسم برسات قریب رسیده مردم آن گلبن حدیقه خلافت و سروری آزار خواهند یافت آنست که برسات را در الهاباش بعیش و عشرت گذرانده بعد از طلوع سهیل بخیر و خوبی بهجت افزای دیده و سرور بخش دل و جان کردند بنا برین شاهزاده والا شکوه لاله بیگ را بلقب باز بهادر خانی سر بلندی بخشیده و بلده اتاوه تنخواه اضافه

منصب فرموده با پنج هزار سوار برسم تهانه داری آنجا گذاشته دویم ذی الحجه از سنه مذکور لوای مراجعت بصوب الهما باش بر افراشتند بعد از وصول بمسقر ایالت خان اعظم کوکلتاس باشارت بندگان حضرت اعلیٰ آستان علیا شاهزاده عرضه داشت فرستاده که آصفخان خدمت گارجان سپارود دولت خواه این دودمان عالیشان است اگر بلده اتاوه که مقرر در جاگیر او بوده است باز بوی مرحمت شود باعث افتخار این پیری غلام خواهد بود بناء علیه فرمان عالیشان بنام باز بهادر خان شرف صدور یافت که چون التماس خان اعظم بدرجه قبول افتاده است بلده اتاوه بگماشته آصف خان حواله نموده متوجه درگاه کرد و چون موسم برسات بدولت و اقبال بخرمی و شادکامی بانجام رسید بندگان حضرت مصحوب محرمان محفل اختصاص اظهار اشتیاق و ابراز شوق نموده در طلب آن گرامی گوهر اکیلی خلافت مناشیر همه مهر و عطوفت ارسال داشتند با وجود کثرت موانع چون هنگام آن رسیده بود که عروس ملک رامشاطه تقدیر بنام آن فخر دودمان سلطنت مقرر سازد و بی اختیار شده بر جناح استیصال متوجه دارالخلافه آگره شدند و بعد از قطع مراحل بساعتی که سعادت از او برد تقدیم قران السعدین در برج پدید آمد و منتسبان دودمان عالیشان از طرفین بلوایم نثار و ایثار قیام نمودند چون بازار از اشتیاق یعقوبی از طلعت جمال جهان آرای یوسفی گرم بود و سینه مهر و محبت در جوش تا گذشتن کارخانها از دریای جون چند روز در دولت سرای بادشاهی و محفل انس قرار و آرام کردند بعد از آن بحویلی آصفخان که برکنار در یارشک فردوس بود نزول فرموده هر روز مجلس خلافت را بنور منصوب روشنی می بخشیدند روزی بندگان حضرت فرمودند که چون برنی از امر ملازم پایه سریر و ملتزم آستان سعادت و حضور تذکر پاره از ولایت که قریب دارالخلافه است بجای این جماعه تنخواه شود عوض آن ممالک گجرات که فص خاتم کشور هندوستان است و دراز مننه سابقه همواره سلاطین نامجوی آنجا قریب بصد هزار سوار علوفه داشته اند باقطاع ملازمان آن دره التاج شهر یاری مقرر کرد و شاهزاده سلطنت پناه برضای خاطر اشرف را پاس داشته بصوب این رای شریف نمودند و امرای نامدار خود را بدان صوبه تعیین فرموده در باب حراست ولایت و محافظت رعایا و کافه برابرا نصاحت از چند ارزانی داشته رخصت کردند و بندگان حضرت آصف خان را بضبط ممالک شرقیه تعیین فرمودند و محمد مقیم را که از بندهای قدیم درگاه است و انواع تربیت یافته درین ولا داروغه بیوتات بود بلقب وزیر خانی امتیاز بخشیده منصب دیوان کل سرفراز ساختند و رکن السلطنه شیخ فرید بخاری را

منصب چار هزاری علم و توق و نقاره (سر بلند ساخته و عنایات ارجمند مخصوص فرمودند و برخلاف اقران و امثال حکم شد که هم در دار الخلافه آگره نقابت) انوبت می نواخته باشد مشارالیه یکروز جشنی عالی ترتیب داده امتثال امر عالی نمود بعد از آن رعایت ادب که رکن حق شناسی است بجای آورده نقاره و نوبت را به فرید آباد که شهری از چهار فرسنگ واپلی است نوآباد کرده ایشانست فرستاده و این فرید آباد بقعه ایست (که در آبادانی و اجتماع هر قسم مردم از موالی و اهل حرف و صنایع که در قمدان بدان احتیاج افتد بشهر های بزرگ پهلو میزنند از جمله عمارات او قلعه ایست رفیع و صنی است متین مشتمل بر منازل بلند اساس که حکام و رؤسا در آنجا سکونت دارند دیگر مسجدی است عالی که از چند فرسخ چون قبه مهر و ابروی ره نمایانست و رعایت متانت و ارتفاع و بسطت بنا یافته که از درون و بیرون او نورانی پیدا است که عامه مصمم بنظر احسن در یافته انبساط حاصل میکنند و بازارهای هر جنسی از ما محتاج مستعد دارد و دیگر کاروان سراهاست در یک قلعه که ارتفاعش زیاده برسی دست خواهد بود چهار سرا و واقعت که در هر یک چند صد اسپ و چند هزار آدم تواند آرام گرفت و نزدیک بسرا حوضی است متین مربع الاضلاع مرصع قریب پانصد دست خواهد بود و ایم آبی لطیف تمام عذوبت و صفا که در عمیق "دست بود درون مجتمع است" که در سواد آن هر طرف باغها پر میوه و گلزار باطری واقع است فی الجمله این امن آباد سابقا از انبوهی درخت و قریب کوستان اهل فها و بلجا و مقر راه زمان مسکن و خوش و طیور و ماوای دام و داد بود بضابطه رعب و هبیت و لطیفه حسن نیست باچنان آرام گاه دلنشین گشته که هر که از آن راه عبور میکنند از روی توطن آن میمانند و در سنه ۲۰۳۰ ثلث و عشر و الف شهراده دانیال را که لوای حکومت بصوب دکن برافراشته بود پیمانہ زندگانی لبریز شد و همدین سال راجه مانسنگ حسب الحکم از بنگاله آمده شرف آستان بوس دریافت و بهصد زنجیر فیل و دیگر نفالیں آس دیار برسم پیشکش گذرانید و در آخر جماد الاول سنه اربع عشر و الف ضعیفی بمزاج و هاج بندگان حضرت طاری شد ثقل معده ۳۰ بهم رسید حکیم علی گیلانی را که اقسام علوم و رزیده در فنون حکمت یگانہ روزگار و در دانش طب جالینوس وقت بود حقیقت حال باز نمودند حکیم نبض و دلیل ملاحظه کرده بعرض رسانید که امروز فاقه مناسب است تا طبیعت بدفع مواد روبه قیام نماید فردا که مزاج

اشرف با اعتدال گراید تدبیری مناسب که مقوی طبیعت باشد بعمل آورده خواهد شد بندگان حضرت آن روز بفاقه گذرانیدند روز دیگر شوربائی بی روغن تجویز نمود چون طبیعت برین غذا اقبال نکرد فی الجمله آشفته خاطر بحرم سرای دولت تشریف بردند و در مراعات لوازم بدن تساهل رفت و مزاج عالی از منج استقامت و اعتدال و اختلاف نهاد روز دیگر سایر حکما را کم عمرها ترتیب ملکانه یافته بودند فراهم آوردند میان حکیم علی و حکیم جلال الدین مظفر که هر دو در فن طبابت و تجارب ید بیضا مینمودند در تشخیص مرض و کیفیت معالجه مخالفت افتاد هر یک دلایل بر طبق مطلب خود اقامت میکردند رفته رفته آواز بلند شد حضرت اعلا بعد از اطلاع بر کیفیت واقعه چون بر تشخیص و دانش حکیم علی وثوق تمام داشتند او همواره بر دقایق احوال مزاج همایون مطلع بودند فرمودند که ما خود را حکیم علی سپردیم هر چه دانند بکندوی کمر خدمت بر میان بسته هر چند فنون معالجه و تدبیرات عجیبه با دقایق احتیاط بکار برد فایده بر آن مرتب نشد و تب محرق و اسهال بر ذات والا استیلا یافت و سلطان طبیعت از تدبیر شهرستان و جزو بالکلیه معزول گردید و از آنجا که پیمانہ پر شده بود کوشش فایده نکرده سعی سودمند نیفتاد و حکیم هر چند ادویه نافع می داد

از قضا شکرنجبین صفرافزود روغن بادام خشکی می نمود

و تا گفتار بر زبان و نیز در دل بود امور ملکی بر ساله نوعیان بزرگ حسب الحکم می یافت و چون بے تعلقی و آزادی از کار و بار جهان بر ذات اشرف مستولی شد مزاج مملکت از جاده اعتدال انحراف گوشه گرفت از مسالک امن برخاست و ممالک سرحد رنگ اختلال پیدا کرد امرای کبار دست از معالجه باز داشته به تدبیرات دیگر مشغول شدند و اختلاف در رایها پدید آمد و هر کدام در پی خیالی رفت و اندیشه های باطل در میان آمد در خلال این احوال دو تخواهان شاهزاده والا اقبال سلطان سلیم تجویز نمی کردند که ایشان بعیادت تشریف برند چه در امثال این واقعات بسا امری نا عاقبت اندیش غدرها کردند درینولا رکن السلطنه شیخ فرید بخاری که همواره همت والا نهمت او مصروف حق شناسی و خیر اندیشی عموم مسلمانانست اندیشه دران داشت که بکج وجه در ارکان ملک اختلال راه نماید و خلایق در خون مال یکدیگر نیفتند و حق بمرکز قرار گیرد بعد از وصول بآئین مطلق ارتحال آمدن مزاج اشرف با مردم جو که

خود که پانصد جوان سیدزاده بود حراست از قلعه برآید مخالفان با وجود از فراوانی جمعیت مجال تعرض نیافتند و درینطور وقت که صفدران را تحکم دهم از اضطراب چاره نباشد هرچه از بنه دیار در قلعه داشت بمکین و آهنگی برآورد اینجار بوده بیرون شهر فرستاد و خود ثباتی و وقار بره نمودی دولت و اقبال بقصد دریافت سعادت ملازمت شاهزاده عالم عالمیان سلطان سلیم که بحکم در اثباتی و استحقاق ذاتی و ولی عهد خلافت بودند آمده مرده سلطنت و خلافت رسانید فریق فریق امرای و فوج لشکر که انتظار تشخیص این امر داشتند و چشم بران دوخته بودند که بهر طرف که رکن السلطنت رجوع نماید مستقر سلطنت دانسته ره نور آستان سعادت گردند رکن السلطنت همدران روز دستک بنام امران نوشته همه را باستان دولت جاوید طلبیده بدستور قدیم بامر این دستور اعظم بجوگی ویاس خدمت تعیین یافتند و یکدله و یکروی در سلک پرستاران در آمدند ایشان کج گرای ازین حرکت رکن السلطنت حیرانی کار برهمزدگی تدبیر خود فهمیده در خلاف اندیشه فرود شدند جمهور مردم اهل انصاف مشکور رکن السلطنت از حق شناسی دانسته زبان تحسین و آفرین کشاده.

یک خواست! زیر وز بر شد جهان	فرور یختن بر زمین آسمان
زهی فتنه بردن بر اورنگ ظلم	زدن داد را شسته بر سنگ ظلم
که ناگاه تدبیر شایسته	جهان را چو تدبیر بایسته
بارد یکی بر ستم شیر کیر	بقوت یکی پست گردون نمیر
خلل را نه بنیاد طوفان فگند	بداند گل ۲ را شعله در جان فگند
چه خوش گفت فردوسی دور بین	ز دانش برو صد هزار آفرین
تدبیر شایسته دانند مرد	کند ز آنچه نتوان بشمشیر کرد

روز دیگر بادشاه جواں بخت از آنجا که رابطه تعلق خودی بود نسبت محبت بی اختیار ساخته خود را بر سر بالین ولی نعمت حقیقی رسانیدند و بیدار برکت آثار مشرف گشتند اتفاقاً در آن سه مهنگام حضرت اعلی را افتی دستداد و از

دیدار آن نور پرورد الهی ذوقی عظیم یافتند قطرات اشک در چشم مبارک گردانیدند و از سر صندلی شمشیر خاصه را که کلید امن و امانی عالم و عالمیان بود با شارت بآن فخر و دوامان خلافت عنایت فرمودند چون عالمی ازین واقعه جان گسل بی دست و پا شده بود دولت خواهان پیش ازین توقف در آن مکان تجویز نکردند و با خاطر غمگین ودلی پر اندوه به دولتخانه عالی مراجعت نمودند و دیگر ملاقات میسر نشده و چون واقعه ناگزیر پیش آمد زبان حال باین ترانه دانستن مترنم ساختند

هزار قلعه کشودم بیک اشارت دست هزار فوج شکستم به یک فشردن رای
 چو مرگ تا ختن آورد هیچ سود نکرد بقا بقای خدایست ملک ملک خدای
 بعد از فراغ از تجمیز و تکلفین بادشاه جوان بخت گردون شکوه یکپایه نعش را بردوش مبارک خود نهاده و سه پایه دیگر گرامی شهرادها برداشته بدروازه قلعه رسانیدند در آنجا بندهای مخلص دوش بدوش برده بسکندره که بر فرسنگی از قلعه آگره است مدفون ساختند ایام فرمان روائی آن شهر یار جمشید آثار پنجاه و دو سال بود و مدت عمر گرامی شصت و چهار سال و این قطعه مفسح است از تاریخ انتقال از فاسرای دنیا بجای آید اباد عقبی

شاه گیتی ستان جلال الدین که چو تویی جهان ندارد یاد
 رخت بر بست ازین سرای فنا ماند ازو یادگار دانش و داد
 هر کسی سال فوت او می جست لجه ام این گهر بساحل داد
 فوت اکبر شه است تاریخش خلق جای او در جوار رحمت باد
 و چون مراسم تعزیت و آئین مصیبت بجای آورده شد با اتفاق ارکان دولت و اجتماع اهل دین و ملت بتاريخ بیستم ماه جمادی الآخر روز پنجشنبه سنه هزار و چهارده بمساعت دولت روز افزون و معاقدت بخت بیدار بفرخی والی عهد و خدیو زمان دره التاج سلطنت و اجلال قره العین نصفت و اقبال بادشاه کشور کشان گردون شکوه جوان بخت پیر تدبیر دانای رموز معدلت و دینداری و نیر اوج شوکت و تاج داری ملک ستان (سلطنت) ۲

بخش کیوان محل آسمان و بخش جهان پناه حقیقت آگاه ابوالمظفر نورالدین جهانگیر بادشاه غازی انا را اللہ فی
 مراضیہ ملکہ واجرای فی مکار العدالۃ فلکہ برادر نک اکبری و سریر سروری تمکین فرمود نوید امن و امان بجهان
 و جهانیان رودادند آئین نثار و ایثار بتقدیم رسید صبح طرب از افق سعادت بردمید و قالب فرسوده اندکار جانی تازه
 یافت صیت نصفت بلند آواز گشت کابانک معدلت در دماغ روزگار پیچیده زمین بانسساط شگفت زمان منت
 اندوخت اثاث فراہم آمد آسمان دورہ شاد کامی زد دوران بزم نشاط آراست روزگار بخش عشرت نشست۔

بخشی فر ہزار دل بہ روزی	اختر ہمہ در سپند سوزی
عہدی چو حیات جاودانی	دوری چو زلال زندگانی
ایام بدل نشاط اندوز	جوتان شب عید صبح نوروز
نوکرہ بہار دہر دیرین	گل کردہ فرودہ شاخ نسیرین
بر تارکھا ز کام رانی	بخت آمد و کرد گل فشانی
دوران بہ بہار رنگ و بو داد	گلدستہ بدست آرزو داد
آسود جهان بدولت او	افروخت نظر بطلعت او
گل سرزد و بوستان بر افروخت	شمع آمد و دودمان بر افروخت
شد بخت چو مغز عقل ہوشیار	برخواست جهان بخت بیدار
پیانہ بدور داد گردون	افتاد غم زمانہ در خون
جنید صبا بگل فشانی	برخواست زمین بہ آسمانی
عہدی چو شراب تازہ در جوش	آرایش صد چمن برو دوش
افزود بعشرت آبروہا	بر دہر سر آمد آرزوہا
آمین جهان بہ بخت یاری	مستی زمانہ بہ ہوشیاری

عیشی چو شراب دوستگانی دوری چو بهار نوجوانی
 کل کرد نشاط بارِ دیگر بگرفت جهان نگار دیگر
 عالم ره و رسم تازه تر یافت آفاق طراوتی دگر یافت
 بخت آمد عهد کهنه نو کرد صد عمر بیک نفس کرد کرد
 ساقی سر آگینه بکشاد گنجور سر خزینه بکشاد
 از بس که فشاند بر جهان زر شد جیب زمین و آسمان زر

مفاخر و معانی این بادشاه (گیتی پناه که در غنقوان عمر علوم کوب اقبال شکوه سکندر و فرجشیدی از ناصیه احوال و همای) آسمان دولت اولاد و تابانست اگر روزگار فرصتی داد و توفیق رهنمون شد نگاشته دفتر دیگری پرداخته خواهرانشا الله ذکر واقعہ سلطان مملکت مالوہ ۲ بلاد مالوہ متمکن ۳ است و سبع همه وقت حکام عالیشان و سلاطین بلند رتبت در آن بلاد داد حکومت و فرمان دہی داده اند و راجہای نامدار مثل راجہ بکرماجیت که مدار تاریخ ہند و (شمار اینہا) ۴ از ابتدای (ظہور) ۵ سلطنت اوست و راجہ بہوج و دیگر راجہای نامی ہندوستان حکومت مالوہ امتیاز داشته اند و از زمان دولت سلطان محمود غزنوی بنا بر صریح اسلام در آن بلاد روی ۶ بظہور داشت کے تا آنکہ سلطان غیاث الدین بلبن بادشاہ دہلی بران مملکت استیلا یافته آن دیار را ۸ اقتدار مسلمانان در آن آورد و تا زمان سلطان محمد ابن فیروز شاہ در تصرف بادشاہان دہلی می بودند بعد از وی چون مملکت دہلی تجزیہ و تقسیم یافتہ و حکام آن حکم ملوک طوائف پیدا کردند (دلاور خان غوری که از قبل سلطان محمد حکومت این مملکت رفتہ بود دم استقلال زده ازان وقت) ۹ حاکم مالوہ از اطاعت سلطان دہلی بیرون رفت (از آن وقت) ۱۰ و یازده تن تا زمان دولت سلطان عہد خدیو زمان جلال الدین محمد اکبر بادشاہ (غازی) ۱۱ از پی ہم حکومت کردند آوردند کہ سلطان محمد بن فیروز شاہ جمعی را کہ در ایام تفرقہ و فزای بوی ہم تگ و ہم عنان بودند و آئین وفا و حقیقت ورزیدہ

۱	مب: اضافه	۲	مب: العزیز المستعان ذکر طبقہ حکام سلاطین مالوہ
۳	مب: مملکتی	۴	مب: ندارد
۶	مب: باو	۵	مب: ندارد
۹	مب: ندارد	۸	مب: برادر خورد
		۱۰	مب: ندارد
		۱۱	مب: اضافه

چون سلطنت وی بحمیة وقرار انجامید هر یک رارعايتها کرده (پایه امیر الامرای رسانیده صاحب صوبه ووالی که مملکتی بخشید^۲ از آنجمله دلاورخان غوری رادر سنه ست وثمانمایه حکومت ملک مالوه ارزانی داشت ووی نیروی بازوی شجاعت ویاوری رای جانب صاحب آن ولایت راچنان در ضبط آورده که متغلبه از هر طرف دست تصرف در آستین کشیدند و سکنه^۳ آن دیار بعافیت آرام گرفتند و چون سلطان محمد در دہلی وفات یافت و سلسله انتظام و التیام مملکت ہند انقطاع پذیرفت و ملوک طوائف بہر سیدند و شوکت بادشاہی دہلی کمتر شد وی نیز سر از اطاعت والی دہلی پیچیدہ دم استقلال زد با داب (ودارات) ۴ بادشاہان (زیست میکرد روزی چند) ۵ (در آداب ملک داری سلوک پیش گرفت و سالہا) ۶ یکام دل گذرانیدہ در سنہ تسع وثمانمایه و دیعت حیات سپرد ایام حکومت اوسہ سال بود بعد از وی پسروی ایل خان قائم مقام پدر گشتہ خطبہ و سکہ بنام خود کرد و بر اورنگ سلطنت نشستہ چتر خسروی بر سر افروخت و خود را بسطان ہوشنگ ملقب ساخت و امرا و بزرگان آن ناحیہ بوی بیعت کردند و ہنوز امر سلطنت و اساس دولت او استقامت (استحکام) ۷ نہ پذیرفتہ بود کہ سلطان مظفر گجراتی بجهت آنکہ دلاورخان عقد اخوت داشت و باوی رسانیدند دلاورخان بعلت حطام دنیاوی بزہر کشتہ و خود را سلطان ہوشنگ نام نہادہ است سامان لشکر نمودہ روی توجہی بتسخیر آن ولایت نہاد و در اوایل سنہ عشر و ثمانمایه بنواجی دہار فرود آمد سلطان ہوشنگ با ہنگ جنگ از قلعہ دہار بر آمدہ با یکدگر در آویختند آخر ہوشنگ طاقت نیاوردہ فرار نمود و پناہ بقلعہ برد و چون تاب مقاومت در خود نیافت امان جستہ پیش سلطان مظفر آمد و وی ہمداران مجلس اورا با امرای وی بند کردہ گجرات آورد نصرت خان برادر خود را بالشکر انبوه در قلعہ دہار گذاشتہ بفتح و فیروزی مراجعت نمود چون نصرت خان نا کردہ کار بر عایا و مال گذاران جور و ستم بنیاد نہاد محصول (زیادہ) ۸ از مقدور طلب کرد بعد از آنکہ سلطان مظفر بگجرات رسید لشکر مالوہ یکجا شدہ نصرت خان را از دہار بدر کردند و در قلعہ مندو کہ بروج مشیدہ آن بفلک البروج لاف برابری میزد و طرح عمارت انداختہ موسی خان را کہ ابن عم سلطان ہوشنگ بود بسر داری برداشتند بعد از وصول این خبر بگجرات ہوشنگ عریضہ بسطان مظفر نوشت مضمونش آنکہ خداوند کار

۱	مب: اضافه	۲	مب: گردانید	۳	مب: سکدر
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد		

جهانیان بجای پدر و عم فقیر میشوند و سخی که بعضی اهل عرض بعضی رسانیده اند خدای تعالیٰ دانا است که خلافت واقع است و درین ایام مسموع میشود که امرای مالوه بخان اعظم نصرت خان بی ادبی کرده موسی خان را ببرداری برداشته (و ولایت مالوه را متصرف شده اگر فقر از میان برداشته) امرهون احسان فرمایند همین که باقبال سلطانی آن بلاد بدست آرد سلطان مظفر این رای را پسندیده التماس او مبذول داشت و بعد از یکسال او را از حبس برآورد و از عهد گرفته در مقام رعایت و سرانجام او شد و در سنه احدی عشر و ثمان مایه شاهزاده احمد شاه را بکومک سلطان هوشنگ رخصت فرموده و احمد شاه دهار و نواجی آنرا از دست امرای غدار برآورد و تفویض او نموده خود بدار الملک پتن مراجعت فرمود و سلطان هوشنگ روزی چند در دهار قرار گرفت و چون لشکری بروی گرد آمده شخصی را بقلعه هندوستان فرستاده امرار باستمالت و چاپلوسی بخود کشید امرای او امر دولت دانسته خواهان صحبت (او) کشیده ۳ اما بجهت آنکه عیال و اطفال همراه خود بر قلعه برده بودند توقف کرده بخدمت او نه پیوستند هوشنگ چون دید که بالفعل بقلعه پیوستن سودی ندارد مردم را به پرگنات و قصبات فرستاده متصرف شد همدرین حال امرای نامی از قلعه فرود آمدند و موسی خان به بیچارگی امان جسته بدر رفت و هوشنگ کامیاب و کامگار بر قلعه مند و برآمده در دار الامارت قرار گرفت و ملک مغیث را که ابن عم او بود و بسعی و مشورت امر از قلعه بوی پیوستند ملک الشرق خطاب داده امر وزارت بوی مفوض فرمود و چون سلطان مظفر گجراتی (اجابت داعی حق نمود و امر سلطنت بسلطان احمد بن مظفر) انتقال کرد و بعضی از پسران مظفر علم نبی و عناد دیرینه را برافراشته از هوشنگ امداد خواستند سلطان هوشنگ را کینه مضمر و عناد دیرینه بران داشت که حقوق تربیت سلطان مظفر و اعانت و امداد از احمد شاه یکسر از برن رفته بالشکری گران متوجه گجرات گردید سلطان از استماع این خبر پیش از رسیدن او ساحت ملک را از غبار قتنه پاک کرد (و چون این) ۴ خبر بهوشنگ رسید خایب و شرمنده از راه برگشت و هنوز عرق تشویر و نجالت از چنین حال هوشنگ خشک نشده بود که باز مرتکب آنچنین شغل شنیع شد و در سنه ست عشر و ثمان مایه با مداد بعضی راجها که سلطان احمد با نهادر آویخته بود متوجه دیار گجرات گشت و سلطان احمد بجز وصول این خبر متوجه دفع او شد و چون دولشکر قریب

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: گشتند
۴	مب: ندارد	۵	مب: فساد	۶	مب: اضافه

یکدیگر رسیدند و بهوشنگ از راجها امداد نرسید بی اختیار بولایت خود مراجعت نمود همچنین یکبار دیگر باغوائی بعضی زمینداران بامداد آنها رفته ناکام برگشته آمده است آخر سلطان احمد را غیرت و حمیت در مقام تادیب و انتقام هوشنگ آورده بران داشت که لشکری انبوه جمعی کرده متوجه ولایت مالوه گردید و بکوچ متواتر در نواحی کالیاده فرود آمد و سلطان هوشنگ بر آهنگ رزم منزلی چند پیش آمده جنگ در آویخت آخر شکست (یافت) و بقلعه مندو رفت و مردم سلطان احمد تا دروازه مندو تعاقب نمودند باده از فیل و حشم او بدست آوردند خود نیز تا نعلچه رفت و چند روز آنجا بوده افواج خود را باطراف ولایت فرستاد و چون قلعه مندو غایت استحکام داشت و بمردی و زور بدست نمی آمد امر عرضه کردند که موسم برسات رسیده و مفسدان در گجرات غبار فتنه و فساد برانگیخته اند گوشمال و تادیب آنها کرده سال آینده بخاطر جمع بتخیر مالوه پردازند سلطان احمد بدین قرارداد پرتو التفات برساکنان گجرات انداخته مراجعت فرمود و در سنه اثنین و عشرین و ثمان مایه چون سلطان هوشنگ آثار بجانب و کاردانی بر جبین ملک محمود ولد ملک مغیث واضح و لاتح دید ویرا محمود خان خطاب داده باندر مهمات و ملکی شریک ساخت و در سنه خمس و عشرین و ثمان مایه (چون) ۲ سلطان هوشنگ ملک مغیث (را) ۳ در قلعه مندو گذاشته یکپزار سوار در لشکر خود چیده در لباس سوداگران متوجه جاج نگر گردید و اسپان نقره سرخنگ که راجه جاج نگر دوست میداشت و متاع دیگر که دران ملک ۴ مردم بر غنبت میزدند بخود همراه برده عرض آن داشت که عوض اسپان و متاع فیل انتخاب نموده بیار دتا بقوت آن انتقام از سلطان احمد بکشد چون بحوالی جاج نگر رسید شخصی را پیش راجه جاج نگر فرستاد اعلام داد سوداگری بزرگ جهت فیل خریدن آمده و متاع مطلوب و مرغوب آورده رای جاج نگر گفت من فلان روز بقافله خواهم آمد باید که در آنوقت اسپان را ساخته دارند و قماش را بر زمین فراز کنند تا ملاحظه کرده اگر فیل خواهند فیل بد هم واگر زلفند خواهند چنین کنم سلطان هوشنگ همدران روز که قرار یافته بود پاره اسباب بر زمین چیده بود که رای جاج نگر با پانصد کس در قافله آمد و نظر بر قماش میکرد چون موسم برسات بود ابری سیاه ظاهر شد و باران تقاطر کرد از آواز رعد و هیبت برق فیلانی که همراه راجه بود و بگریز نهادند و متاعی که بر زمین چیده بودند در ته پای فیلان خراب شد

۱ م.ب: ندارد
 ۲ م.ب: ندارد
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: مملکت

درین وقت غریبوز اهل قافله برآمده و هوشنگ برسم سوداگران پاره (موی) اسروریش خود کند و همدرین فرصت بر اسپانی که طیار کرده بودند سوار شده برفوج راجه تاخت و بصدمه اول پای ثبات آن طایفه از جا برفت پاره مردم علف تیغ شده و رای جاج نگر زنده بدست افتاد درین وقت اظهار نمود که من هوشنگ غوری ام که بجهت فیلان آمده ام امرای جاج نگر کس بخدمت فرستادند که هر چه رضای سلطان باشد قبول داریم سلطان جواب فرستاد که عرض من مکر و حیل نبود چه سوداگری فیل آمده بودم اکنون متاع من ضایع شد راجه را بگرداشته ام بعوض آن فیل بستانم و زرای جاج نگر هفتاد فیل منتخب (کرده) ۲ بخدمت (او) ۳ فرستادند سلطان راجه را با ۳۰۰۰۰ سرحدا و بخود همراه آورد چون از آن درگذشت دلجویی وی کرده رخصت نمود همدرین اثنا خبر یافت که سلطان احمد در ملک مالوه در آمده است و قلعه مندورا محاصره دارد سلطان هوشنگ چون نزدیک مندورا محاصره دارد سلطان هوشنگ چون نزدیک مندورا محاصره گذاشته و سپاه را یکجا کرده بجنگ ایستاد هوشنگ از دروازه تاراپور بقلعه درآمد و متوجه جنگ نشد سلطان احمد چون دید که فتح قلعه در غایت تقررات ۶ است از پای قلعه برخاسته متوجه تاخت و تاراج ولایت شد هوشنگ پیغام فرستاد که خود میدانید که خون مسلمانان بیوجه ریختن چه وبال دارد و حقوق اخوت اسلام مقتضی چیست لایق آنکه عنان عزیمت بدارالملک خود منعطف سازند و متعاقب پیشکش نیز بخدمت می فرستم سلطان احمد بشنیدن این اخبار بصلح گردانید در محافظت لشکر و حزم و احتیاط نهادن و تغافل نمود سلطان هوشنگ فرصت یافته در شب دوازدهم محرم سنه ست و عشرین و ثمان مایه شبنخون ریخت و مردم بسیار در آن شب بقتل رسیدند از آنجمله سیاست راجه دنداده که نزدیک بارگاه سلطان احمد بود با پانصد راجپوت کشته شد و سلطان احمد با یک نفر از اردو برآمده در صحرای ایستاد قریب وقت سحر مردم بروجع شدند و مقارن که صبح صادق دولت و اقبال او برفوج سلطان هوشنگ ناقض عهد تاخت و معرکه قتال و جدال گرم شد و هر دو بادشاه زخمی شدند آخر هوشنگ گریخته بحصار سارنگپور رفت و سلطان احمد بفتح و فیروزی متوجه گجرات گردید چون هوشنگ بر مراجعت سلطان احمد قوف یافت از غایت تهور و دلیری از حصار برآمده راه تعاقب پیموده سلطان احمد برگشته بیکدیگر در

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: تا	۵	مب: اضافه	۶	مب: تعمیر

آویختند اول هوشنگ غالب آمده فوج غنیم در هم آورد و چون سلطان خود در میدان مبارزت در آمد بعد از تردد بسیار هوشنگ را شکست داده راه گریز نمود و در سنه اثنی و ثلاثین و ثمانمائه سلطان هوشنگ بسطان احمد شاه بهمن والی دکن بتقریب امداد بعضی راجهادر آویخت و از وی نیز شکست خورد و چنان گریخت که مخدره وی با سایر اهل حرم بدست افتاد و احمد شاه طریقه مروت مسلوک داشته سامان حرم نموده بعزت و حرمت به مند و فرستاد و این سلطان (هوشنگ) ۲ اگر چه در شجاعت و شهامت ممتاز بود و در اکثر معارک بنفس خود در میدان مبارزت در آمده تردد های دلیرانه کرده فوج (فوج) ۳ لشکر غنیم را بصدمات رقیمانه بر هم زده ست اما فرور جنگ نمود طالع وی بفتح و ظفر کمتر آشنائی داشت و در سنه سبع و ثلاثین و ثمانمائه عزیمت ولایت کالپی نمود چون قریب کالپی رسید خبر آمدن سلطان ابراهیم شرقی از جوپور بجانب کالپی گرم شد چون مبارک شاه سلطان دہلی درین هنگام فرصت یافته توجه جوپور شد سلطان ابراهیم بجوپور برگشته رفت و سلطان هوشنگ بی منازع و مخالف کالپی را متصرف شد و خطبه خود خوانده روزی چند آنجا گذرانیده و بقادر خان که سابق ضابط کالپی بود احسان کرده بدیار مند و مراجعت نمود آورده اند که روزی بقصد شکار بر آمده بود و در انثاراه لعل بدخشانی از تاج وی جدا شده افتاد و روز سیوم یکی از پاجیان لعل را آورده بخدمت وی گذرانید پانصد سکه زر بوی انعام فرمود بدین تقریب حکایتی نقل کرده که روزی (لعل) ۴ از تاج (سلطان) ۵ فیروزه افتاده و جلوداری آورده گذرانید (بوی) ۶ پانصد سکه از مرجمت فرموده گفت که این علامت غروب آفتاب دولت من ست و بعد از چند روز از دار فانی رحلت کرده و من نیز دانستم که منشور (عمر) ۷ من پیچیده شد حصار مجلس زبان بدعا کشوده گفتند که سلطان فیروز در آنوقت به نود سال رسیده بود هنوز بندگان سلطان در عنفوان جوانی اند هوشنگ گفت انفاص عمر قابل از دیار و نقصان نیست گویند بعد از چند روز مرض سلسل بول بروی طاری شد و مرهم در مرض خلف صدق خود عربی خان را ولی عهد ساخته مملکت محمود خان ولد ملک مغیث (برد) ۸ و امرار او وصیت فرموده که ساحت مملکت بغبار مخالف مکرر سازند و چون از محمود خان

۱	مب: صاحب	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: رستمانه	۵	مب: حکایت کنند	۶	مب: بتکه
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد	۹	مب: اضافه
۱۰	مب: بتکه	۱۱	مب: اضافه	۱۲	مب: اضافه

اراده امر سلطنت و هوای بادشاهی تفرس نموده بود کورش (۱) (اورا) ۲ خصایح ارجمند که انبار ساخته فرمود که سلطان (احمد) ۳ گجراتی بادشاهی بشوکت و صاحب شمشیر است و همه وقت اراده تسخیر ولایت مالوه در سر دارد اگر در سر انجام مهام مملکت و پرداخت احوال سپاهی و رعایا از شام تا کاسل و تغافل رود از مراعات جانب شاهزاده تقصیری شود بعد عزم بتسخیر این ولایت کند و جمعیت شامبدل بخرقه گردد و غریب خان نیز از محمود خان بیعت را بسوگند موکد ساخت و عهد و پیمان بایمان استحکام داد و سلطان (هوشنگ) ۴ در سنه ثمان و ثلثین و ثمانمائه که از لفظ (آن) ۵ بادشاه هوشنگ نماند مستفاد است رخت اقامت ازین سرای فانی بر بست.

ایجا شجری نشد برومند کش باد صبا ز پا نیکنند
 هر گل که باغ روزگار است چون شعله بیاد استوار است
 این باغ که آه سنبیل او ست حسرت گل و ناله بلبل او ست

مدت سلطنت او سی سال است بعد از وی عزت خان خود را (محمد شاه) ۶ لقب کرده بر تخت سلطنت جلوس نمود هر چند سایر امرا بر سلطنت وی راضی نبودند و هم در حیات (سلطان هوشنگ) ۷ بکسعی می کردند و به شاهزاده عثمان که بحیله سخاوت و شجاعت و دادگری و رعیت پروری محلی بود سلطنت قرار یابد ولیکن بسعی ملک مغیث و اهتمام محمود خان که وزیر سرآمد بود همه امرای بوی طوعاً و کرهاً بیعت کردند محمد شاه هر یک را (بخطاب) ۸ و خلعت تسلی داده و اکابر و معارف ولایت مالوه را بانعام و وظائف خوشدل ساخت مند و را شادی آباد نام نهاد و خطبه و سکه بنام او کردند و هر کس و هر جا وظیفه و جاگیری داشت مقرر و مستقیم ماند و بحسن کاردانی و معامله فیهی ملک مغیث و محمود خان روایتی تازه بر روی کار آورد و جمهور خلائق خواهان او شدند و محبت او بر (مملکت) ۹ اقلوب استیلا یافت و ملک مغیث را بر رسم زمام مهام مملکت سپرده (شد) ۱۰ اعلی خان جهان خطاب داده در عیش و طرب بر روی خود بکشاد اما وبال کار از آن شد که برادران مجوس را از قید بر آورده خونهای ناحق ریخت و بعضی را میل در چشم

۱	مب: کوش	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه	۸	مب: اضافه	۹	مب: آمد
۱۰	مب: اضافه	۱۱	مب: اضافه		

کشید لاجرم خون مظلومان بروی مبارک نیامد و دل‌های مردم از وفرت گرفت و بجای محبت عداوت جای ساخت
و در مملکت آشوبی پدید آمد مردم واقعه طلب علم فساد و طغیان برافراختند و فتنه سر از خواب بر کرد

کسی را که اقبال ازو رو بتافت نهیب قضا بر سرش دست یافت
همان کرد کزوی ندامت کشید رهی رفت کزوی بخواری رسید

از انجمله محمود خان که هوا خواه و ساعی امرای او بود چون در وی بهنخار نیافت دل او نیز از وی برگشت
و هوای سلطنت که در سرداشت قوی تر ساخته جو یای وقت و فرصت شد این خبر سلطان محمد رسانیدند چون دایم
غرق شراب و مست و بیخبری بودند سپری نتوانست کرد و محمود خان این معنی را (که) از سلطان دریافته همه وقت
تجمعیت و استعدادی بود محرم و احتیاط تمام بخد مت می آمد و سلطان را مشاهده هوشیاری او را هر اس بیشتر می شد تا
آنکه روزی سلطان محمد دست (محمد خان گرفته درون حرم بردوزن خود را که همیشه) ۲ محمود خان (بود) ۳ حاضر
ساخته گفت توقع من آنست که امور سلطنت بی منازع و مخالف بتعلق داشته باشد و مضرتی بجان من نرسانی محمود
خان گفت مگر عهد و سوگندها از خاطر سلطان رفته که این قسم سخنان بر زبان میراند اگر بیدلتی بعرض فاسد خود نخی
عرض کرده شرمسار خواهد شد و اگر از جانب من دغدغه در خاطر سلطان باشد فی الحال تنها ام و ناهی ۵ نیست

گر عمل وفاداری اینک دل و جان در قصد جفاداری اینک سرو طست

سلطان محمد بمکر او فریفته عذر با خواست و شرمندگی کشید محمد ۶ خان هر چند بظاهر اظهار هوا خواهی بیشتر از
بیشتر مینمود لیکن در حصول مطلب خود کسر سعی و اجتهاد بر بسته و محکم کرده بود روزی (ساتی) ۷ سلطان محمد را بزر بسیار
فریفته او را در شراب بزهر هلاک ساخت و زبان حال او بدین مقال مترنم حسرت بود

دم چند گفتم بر آرم بکام در یغا که بگرفت راه نفس
در یغا که بر خوان الوان عمر دی چند خوردیم گفتند بس

ایام حکومت او نه ماه و چند روز بود امرای چون برین واقعه اطلاع یافتند خواستند که محمود خان را بحیله طلبیده

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: بمن	۵	مب: نافع	۶	مب: محمود
۷	مب: ندارد				

از میان بردارند وی چون غایت حزم و هوشیاری داشت فریب نخورد آخر الامر جمعیت نموده و مسعود خان را از حرم بر آورده و چتر سلطنت بر سر کرده بر خانه محمود خان ریختند وی نیز در جنگ آمده ایستاده بیکدیگر در آویختند تمام روز معرکه قتال گرم بود چون شب روی نمود مسعود خان گریخته خود را بگوشه عافیت کشیده و امرانیز راه فرار پیش گرفته جان بسلامت بردند محمود خان روز دوشنبه بیست و نهم شوال سنه ۷۳۰ و ثمانمائیة باستصواب خان جهان و صلاح دید جمهورا نام بر تخت سلطنت جلوس نمود و سلطان محمود خلجی ملقب گشت

اقبال ز بخت رهبری داشت همت بفلک برابری داشت
 درویش نواز بینوا دوست اقبال کور و چو مغز در پوست
 سریر خلافت مالوه بجلوس آوردنقی تازه و پایه بلند یافت جمیع امرا و ارکان دولت را نواز شها فرمود کرم
 و معدلت پیشه گرفت خان جهان را بدوری بود خطاب اعظم همایون ارزانی داشته چتر بر کشتی سفید که خاصه سلاطین
 (می) بلبود حکم کرد و چنین قرار داد که سیا ولان و نقیبان اعظم همایون چوب طلا و نقره بدست گیرند هر گاه سوار شود بسم
 الله الرحمن الرحیم که در آن روزگار بسلاطین اختصاص داشت بگویند که وی از اولاد برادر سلطان جلال الدین خلجی
 است که بعد از معز الدین کیقباد بسطنت دہلی رسیده و خلجی اصلش قالمجی است که مردم آنرا خلجی خوانده اند و قالمجی
 نام یکی از اولاد فراسیاست بعضی گویند خلجی نام شهر است که این قالمجی در آنجا سکونت داشت بدین سبب او را خلجی
 گویند و الله اعلم و سلطان محمود بادشاهی بود در غایت شہامت و جلالت بر هر ولایت که سپاه راند فتح و فیروزی باز
 گشت تمام ولایت مالوه و اکثری از بلاد قلاع اطراف مسخر ساخت در احترام علما تربیت فضلا بغایت کوشیدی بهر
 جا ارباب کمال نشان می یافت زر با میفرستاد و طلب میفرمود در ولایت (خود) ۲ چند جا مدرسه ساخت و علما را با
 طلبه و وظایف ۳ مقرر نمود با فادہ و استفادہ مشغول گردانید چنانچه بلاد مالوه در ایام دولت او محمود شیراز دہلی شده بود
 او را امیر المؤمنین مستجد بالله که از خلفای بنی عباسی است منشور سلطنت و خلعت خلافت از مصر بدست خادمان خود
 فرستاد و وی بدان مباحی و مفتخر گشته خادمان خلیفه را نوبت گرامی داشت و خدمتہای لایق بجا آورد و چون امر

سلطنت بروی استقراریافت جمعی از امرای هوشنگ شاه‌ی راه‌غدر و بغی سپرده‌شعی در خانه سلطان محمود ریختند وی از کمال تهور و شجاعت دست باسلحه زده تنها بدفع دشمنان ایستاد و چندی رازخی کرد مقارن این حال جمعی از نوکران وی جمع شد خود را سلطان رسانیدند گروهی بدانندیش ره فرار پیش گرفته نیم جانی بسلامت بردند یکی از آنجماعت که زخم کاری داشت دستگیر شد و صبح آن شب هر که در آن (غدر) داخل بود نام بنام (به) سه قلم آورده و همه را حاضر ساخته بسیاست رسانید شاهزاده احمد خان بن هوشنگ شاه و جمعی دیگر را که باعث این فتنه و آشوب بودند اعظم‌هایون در دامن رافت گرفته استقشاح جرایم نمود هر یک را موجب و جاگیر گرفته رخصت ارزانی داشت این جماعت بعد از وصول بجایگیر ملاحظه و خامت پیمان شکنی کرده ۴۱ یاز براه مخالفت و عناد رفته لوای طغیان و فساد بر افراختند اعظم‌هایون قصد تادیب آن کرده پیش نهاد همت نمود سزای بد کرداری آنها را در دامن روزگارشان نهاد و همدین اثنای خبر رسید که شاهزاده مسعود خان بن هوشنگ شاه سلطان احمد گجراتی را بتسخیر مالوه آورده سلطان (احمد) ۵ مسعود خان را با لشکری گران و بهیت سلسله قتل ۶ نامزد (اعظم‌هایون) بکے کرد و (خود متوجه قلعه مند و شده است) ۸ اعظم‌هایون باستماع این خبر بسرعت هر چه تمام تر متوجه مند و گشت و از شش کرده لشکر سلطان احمد گذشته خود را از دروازه تاراپور قلعه رسانید سلطان محمود از قدوم پدر مسرت یافته سجدات شکر و لوازم سپاسی بتقدیم رسانیده بکرویه و یکدل بدفع سلطان احمد پرداخت و هر روز جمعی را از قلعه بیرون فرستاده هنگامه جنگ گرم میداشت و از کمال تهور و مردانگی میخواست که از قلعه برآمده نایره محاربه و مقاتله برافروزد ولیکن خارنفاق امرای هوشنگ شاه‌ی چنان ۹ دامن گیر حال او بود که جمعی را تربیت کرده و از خاک برداشته بمنصب عالیه رسانیده بود و دشمن تر میگرفت و بهمین ملاحظه دست بذل و عطا از آستین جود و بخشش کشاده در تنگنای محاصره مردم را چنان آسوده دل داشتی که زیاده بر آن متصور نباشد چنانکه نسبت باردوی سلطان احمد غله و جمیع مایحتاج ارزان بهم رسید و طعامهای پخته و خام بفقرا ی و مساکین و سپاهیان فراوان میرسانید و چون بعضی امرای گجرات را بزود و عهدهای مناصب مرتفعه بخود کشید شعی با هنگ شخون از قلعه فرود آمده خواست بر لشکر زند سلطان احمد را بر (مراد اتفاق

۱	مب: رسانیدند	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: نکره	۵	مب: اضافه	۶	مب: فیل
۷	مب: اضافه	۸	مب: اضافه	۹	مب: جهان

بعضی از امرای هوشنگ شاهی سلطان احمد را بر این اراده آگاه ساخته بودند سلطان احمد راه در آمد بر بسته داشت سلطان محمود تا ۲ طلوع صبح داد جنگ و مردانگی داده بقلعه بمعادت نمود بود (بعد) ۳ ازین سلطان احمد ترک محاصره نموده بخارت و تاراج بلاد مالوه متوجه شد سلطان محمود اعظم همایون را بضبط قلعه پرداخت گذاشته از قلعه فرود آمد و بمقابله سلطان احمد شتافت سلطان احمد از نهضت سلطان محمود خبر یافته باسی هزار سوار و سیصد زنجیر فیل از چین عازم جنگ برآمد گویند پیش از تلافی فریقین بعضی از بیدار دلان لشکر گجرات حضرت رسالت پناه (صلی اللہ علیہ وسلم) ۴ بخواب دیدند که آنحضرت میفرماید بلائی از آسمان نازل شده است بسلطان احمد گویند که رخت سلامت ازین دیار بیرون برد چون این خواب بسلطان احمد رسید چندان التفات نکرد و در آن ۵ دوسه روز در لشکروی مرض طاعون پدید آمد و انقیاد مردم ازین مرضی هلاک شدند که اهل لشکر او را فرصت قبر کردن نبود سلطان احمد بی علاج شده گجرات رفت و بشاهزاده مسعود خان وعده نموده که سال آینده این دیار را گرفته تفویض او کرده خواهد شد بعد ازین سلطان محمود بتادیب جماعه که در آمدن لشکر گجرات غبار فتنه و فساد برانگیخته بودند متوجه شد و در اندک فرصت ساخت ملک از خس و خاشاک اهل بنی و عناد پاک گردانید و در سنه ثلث و اربعین و ثمانمائه در اہتمام عمارت مقبره سلطان هوشنگ و مسجد جامع هوشنگ شاهی که قریب دروازه رامتوی واقع است و دو بیست و سی گنبد و سیصد و هشتاد اسطوانه دارد شروع نموده در اندک مدت با اہتمام رسانید و در سنه خمس و اربعین عریض امرای میوات و اکابر و معارف دارالملک دہلی بتواتر و توالی رسید که سلطان محمد مبارک شاه از عہده امر خطر سلطنت نمی تواند برآمد و دست ظلمه از ہر طرف دراز شده بنیاد امن و امان برانداخته است اگر آن بادشاہ معدلت پناه سایہ رافت و ظل کرامت بر سکنہ این دیار اندازد و حیاتی تازه شمرده بصد جان منت رقبہ اطاعت و گردن انقیاد در قلاہ امر و بیعت در آرنند

اندرین شهر قحط خورشید است سایہ شهر یار باستی
سلطان محمود این خبر را مزده دولت دانستہ در آخر سنہ مذکور متوجه دہلی گشت چون بقصبہ تلبت کہ پنج کروہی

۱	مب: اضافه	۲	مب: با	۳	مب: اضافه
۴	مب: ندارد	۵	مب: همان	۶	مب: کندن

از شهر دهلی است نزول اجلال فرمود سلطان محمد از حی که داشت خود سوار نشده و هر دو پسر خود را قدر خان و غیاث الدین و ملک بهلول لودی که آخر بادشاه دهلی شده است و سرداران دیگر را فرستاده جنگ انداخت تا شب مبارزان نبرد آزما از طرفین برآمد و داد مردی و مردانگی دادند (آخر) ۲ طرفین طبل بازگشت زده بلشکر خود آر می‌دند اتفاقاً همان شب سلطان محمود بنخواب دید که جمعی او باش در قلعه مند و خروج کرده و چتر از سر قبر سلطان هوشنگ آورده بر سر شخصی مجهول النسب افروخته اند چون صبح شد اثر تردد و هجرگی بر چهره او ظاهر بود درین اثنای ۳ سلطان محمد رسول فرستاد در صلح زد و سلطان محمود بجهت خلجانی که بخاطر او رایافته بود عمل برین مضمون نموده

اگر قتل ورزی و گر شر جنگ به نزدیک من صلح بهتر ز جنگ
بصلح رضا داده متوجه مالوه شد و در راه خبر یافت که اتفاق بهمان شب که بعضی مردم واقعه طلب شادی آباد غبار فتنه و فساد برا می‌گخته بودند و بسعی اعظم همایون تسکین یافت و بعضی گویند که در دهلی بسطان محمود خبر رسیده بود که سلطان احمد گجراتی عزیمت مالوه دارد بنا برین مراجعت نموده و اللہ اعلم و بعد از اندک مدت شکست و ریخت لشکر رادرست کرده بعزم گوشمال راجپوتان متوجه چتر گشت و چون از آب بهم عبور نمود هر روز افواج با اطراف ولایت چتر فرستاده بغارت میداد و اسیر میکرد و بتخانهای که در آن سرزمین بود برانداخته طرح مسجد میکرد و چون بحوالی کونلمسیر که از اعظم قلاع آن دیار است رسید بتخانه دید که دیوارهای او سر با آسمان کشیده و بنیاد او از تحت اثری فرو رفته و برگرد آن حصار کشیده از ذخیره و آلات ضرب بر ساخته بودند حکم بنهیب و غارت آن کرد شیران پیشه و مبارزت در یک هفته (بر آن حصار) ۴ دست تصرف یافتند و راجپوت بسیار علف تیغ گشت و بتخانه را پراز همیزم ساخته آتش در دادند و آب و سر که بردیوارهای او ریختند بتخانه بآن بزرگی عمارت در طرفه العین از هم شکست و برهم آویخت ۵ و بنا را شکسته بقصابان داد تا سنگ ترازوی گوشت فروشی کردند و پت کلانرا که بصورت گوسفند تراشیده بودند جونه ساخته برگ تنبول بر اچپوتان اسیر (داد) ۶ که معبود خود را بخورند بعد از ان (عنان) ۷ عزیمت بتخریر قلعه چتر منعطف ساخته و همدراثنای محاصره خبر رسید که اعظم همایون که بتادیب راجپوتان اطراف

۱	مب: جنبی	۲	مب: اضافه	۳	مب: وقت
۴	مب: اضافه	۵	مب: ریخت	۶	مب: گوسفند
۷	مب: دارد	۸	مب: ندارد		

شادی آباد متوجه بود بیمار شده و دیعت حیات سپرده سلطان محمود بغایت ملول و حزین گشته و چهره عشرت بناحق حسرت و اندوه خراشیده ^۱

همی سوخت کاه و همی کند موی همی ریخت آب و همی خست روی
 و ترک محاصره نموده معاودت فرمود کوهها (رابعه) اچتور در وقت مراجعت باده هزار سوار و شش هزار پیاده
 شبخون ریخت سلطان محمود از روی حزم و احتیاط محافظت لشکر مینمود در راجه کاری نکرده راجپوت بسیار بکشتن دادش
 دیگر سلطان محمود بالشکری آراسته بردایره کونها آمد و برق وار (برددیگر) ۲ خرمن وی زد کونها زخم خورده نیم مرده
 جانی بدر برد سایر حشم و خدم را بغارت داد سلطان محمود مراسم شکر الهی تقدیم رسانیده بدار الملک شادی آباد
 مراجعت نمود و فتح قلعه چتور بسابق ۳ دیگر حواله کرد و او را در آخر سنه تسع و اربعین و ثمان مایه بسطان محمود شرقی
 والی جوینور رفته جنگ کرد و اکثر بلاد و اطراف جوینور را بغارت داد آ خر صلح قرار داده معاودت فرمود و در سنه
 خمسین و ثمان مایه بقصد تسخیر بیانیه نهضت فرمود چون بحوالی بیانیه رسید حاکم آنجا محمود خان از راه عجز و انکسار در
 آمده پسر خود را با صدر است اسپ و یک لکه سکه برسم پیشکش فرستاد و اظهار بندگی نمود سلطان سر او را بخلعت
 خاص نوازش فرموده به محمود خان (قبای زردوزی و تاج مکلل) ۴ و کمر بند زرد اسپان (تازی) ۵ و لجام
 زرین فرستاد و محمود خان مفتخر شده خطبه و سکه بنام سلطان محمود کرد سلطان باستماع این خبر از دو
 فرسنگ (بیانه) ۶ مراجعت نمود و در سنه شمس و خمسین باز یاده از صد هزار سوار متوجه تسخیر گجرات شد و در اثنای
 راه خبر آمد که سلطان احمد و دیعت حیات سپرد و سلطان قطب الدین پسروی بر تخت جلوس نموده سلطان محمود با
 آنکه در تخریب قصر دولت سلطان احمد سعی داشت از کمال مروت تعزیت گرفت و مراسم عزای بجا آورد و بسطان
 قطب الدین نوشته عزای پرستی و تهنیت سلطنت نمود و با این همه قصبه بروده را خراب و تاراج (کرده) ۷ از لوازم
 غارت دقیقه نامرعی نگذاشت و چند هزار مومن و کافر را بند کرده متوجه احمد آباد شد و بکویچ متواتر بحوالی احمد آباد
 رسید سلطان قطب الدین میخواست راه فرار پیش گرفته بعضی قلعه ها پناه جوید آ خر بسعی امرای کاروان پای ثبات

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: سال
۴	مب: اضافه	۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه				

ورزیده از شهر برآمده بمقابله سه گروه لشکر آراست و سلطان محمود نیز ترتیب صفوف داده روبمیدان رزم آورد و در حمله اول مقدمه سلطان قطب الدین را از پیش برانداخته برهم زد و مظفر خان که از امرای بزرگ سلطان محمود بود از میسره برآمده بر میمنه سلطان قطب الدین تاخت آن فوج تاب حمله مبارزان صف شکن سلطان محمود نیاورده رو بهزیمت نهادند مظفر خان تا اردوی سلطان قطب الدین تعاقب نموده دست بغارت و تاراج دراز داشت و در خزانه سلطان قطب الدین درآمده تمام فیلان خود را بار کرده باردوی خود فرستاد چون مظفر گجراتی به تاراج خزانه مشغول شد فوجی از لشکر سلطان قطب الدین میسره راز بون و کمتر یافته بروی تاختند شاهزاده قدرت خان که سردار میسره بود رو بهزیمت نهاد و مظفر خان از معاینه این حال سراسیمه شده بگوشه کشید (سلطان محمود از شکست فوج میسره و تفرقه لشکر متحیر گشت) (۱) ابادویست سوار در میدان مبارزت ایستاد تا تیر در جعبه (داشت) (۲) (همت) (۳) جلادت و تیز دستی نمود داد مردی و مردانگی داد درین وقت سلطان قطب الدین بالشکر آراسته که در گوشه مخفی بود برآمده متوجه سلطان محمود گشت سلطان محمود حق تردد بجای آورده بایزیده کس باردوی خود در رسید

بر انگیزی از گرد هیچ جا چو دود چو دولت نباشد تهور چه سود
کلید ظفر چون نباشد بدست بازوی در فتح نتوان شکست

و چون لشکر مالوه پریشان گشت و سلطان محمود از میدان معاودت نمود از نهیب عنایت و محض الطاف ایزدی تسلیم نصرت و فیروزی بر پرچم دولت قطب الدین و زید و وی آنرا از عطایای جبریل الهی تصور نموده بتعاقب پرداخت و هشتاد و یک فیل و غنیمت از حد حصر افزون بدست لشکر گجرات افتاده سلطان محمود با پنج شش هزار سوار معاودت نموده راه مند و گرفت و در راه از زمینداران کولی و بهیل (۴) انواع مذلت و مضرت بلشکر وی راه یافت سلطان محمود از مبداء طلوع آفتاب دولت تا انقراض ایام سلطنت جز این بار شکستگی نخورده و پریشانی ندیده است و چون به مند و رسید بعد از درست نمودن شکست و ریخت سپاه سلطان غیاث الدین را که خلف صدق او بود ساخت قصبه سورت و بر کناره آب بتنی آبادان شده بود از بنادر مشهوره گجرات است نامزد فرمود و سلطان غیاث الدین

۱ م.ب: اضافه
۲ م.ب: بهمه
۳ م.ب: ندارد
۴ م.ب: اضافه

بسبب (نفاق) ۱ امراباره از مواضع و اطراف سورت را تاراج کرده مراجعت نمود و در سنه سبع و خمسین سلطان محمود راعز میت تسخیر ولایت ماروار تقسیم یافت و چون از سلطان قطب الدین جمعیت خاطر نداشت صلاح در آن دید که اول بوی صلح نموده برآید بعد از قیل و قال بوسیله اکابر و روسای طرفین قرار مصالحت بران افتاد که از ولایت کونینها هر چه متصل بکجرات است عساکر قطعی نهیب و تاراج نمایند و بلاد مندو و اجمیر و نواحی آنرا محمود شاه بخارت برد و عندالاحتیاج امداد و معاونت از یکدیگر دریغ ندارند سلطان محمود بعد ازین بجمعیت خاطر بزور بازوی دولت و اقبال بلاد و قلاع اطراف مالوه از نزدیک و دور دست و بلاد اجمیر و نواحی آن که دایم در دست تصرف رایان و راجپوتان بود بتصرف درآورد و در آن ولایت هر جا بتخانه و پرستش جای کفار بود آنرا برهم زده مساجد و معابد اسلام بنا نموده اجرای احکام اسلام دران سرزمین فرمود و در محرم سنه ست و ستین عازم تسخیر بلاد دکن شد چون از آب زبرده عبور کرد منهبیان خبر آوردند که مبارک خان ضابط اسیر و ودیعت حیات سپرد و غازی خان پسر او خود عادل خان نام کرده قائم مقام شده است و در عنفوان دولت دست ستم دراز کرده بعضی از اعیان سادات را بنا حق شرعی بکشت ۲ و خانهای آنها بخارت داد چون ورثه مقتولان بداد خواهی رسیدند سلطان محمود بقصد گوشمال عادل خان عنان عزیمت بصوب اسیر منعطف گردانید عادل خان باستماع این خبر براه عجز و بیچارگی شتافته یکی از بنابر قطب عالم شیخ فرید الدین مسعود گنج شکر را بخد مت فرستاده بار پیشکش گذاشته استغفای جرایم خود نمود سلطان محمود چون میدانست که تیر تدبیر هیچ قلعه کشای تا بروج می شده اسیر که ببرج آسمان همسر است نرسیده قلم عفو بر جرایم او کشیده رایت نصرت و اقبال را بطرف دکن و برابر که مقصود اصلی ازین نهضت بود سایه انداخت و بکوی متواتر بسته فرسنگی نظام که هشت ساله بود و همدین واقع و زرا اورا بسلطنت برداشته بودند رسید امرای دکن مثل خواجه جهان و ملک شه ترک و نظام الملک و خواجه محمود گیلانی که ملک التجار خطاب داشت و هر یک بمحشم و سامان ببادشاهان پهلو میزدند از هر طرف لشکرها فراهم آوردند و دو کوررتنکه از خزانه نقد سپاه را مرحمت نموده یکدل و یکرو بچنگ ایستادند بعد از کوشش بسیار محاربه سخت شکست عظیم بلشکر مندو افتاد چنانچه تاده (کروه) سه گریخته آمدند و اردو

بتاراج رفت درین اثنا سلطان محمود که در کمین نشسته بود چون دید که مردم بتاراج مشغول شدند (باو) ادوازده هزار سوار بر نظام شاه تاخت و خواجه جهان که عمده لشکر بود عنان نظام شاه را گرفته متوجه شهر بدر کرده قضیه منعکس گشت و مردمی که بتاراج رفته بودند متاع نفیس زندگانی بغارت دادند و سلطان محمود تعاقب کرده شهر بدر را محاصره نموده (و چون دید که لشکر دکن چون مور و ملخ یاز همه یکجا شدند ترک محاصره نموده) ۲ فتح دکن را بسال آینده موقوف داشت بشادی آباد مراجعت نمود و در سنه احدی و سبعین و ثمانمائه والی دکن بوسیله کاردارانان خرد پرور و سلسله جنبان صلح و صلاح گردید بعد از رد بدل قرار بران یافت که والی دکن تا ایلچ پور پیش برار را سلطان محمود بگذارد و سلطان محمود بعد ازین آزار مضرت بدیاری که نرساند برین مصحون صلح نامه نوشته بتوفیقات ۳ امر او اکابر و معارف ممالک مالوه دکن رسانیدند و همدرین سال سلطان محمود حکم کرد که مدار محاسبان دفتر بتاریخ قمری بنهند و بجای تاریخ شمسی قمری بنویسند و همدرین سال مولانا عماد رسول شیخ محمد نور بخش که از شیوخ ۴ سلسله همدانیه بود خرقة تبرک شیخ نجم الدین کبری قدس سره آورد و سلطان محمود و رود خرقة را نعمتی کبری دانسته بتعظیم و تکریم تمام تلقی نمود و علما و مشائخ مملکت را طلبیده خرقة پوشید و دست بذل وجود کشاده هر که دآن مجلس حاضر بود او را بانعام و احسان شایسته و نوازش خسروانه بهره مند گردانید و مولانا عماد الدین را بنهایت احترام و خدمات رخصت فرموده و در سنه اثنین و سبعین در ماه رجب خواجه جمال الدین استرآبادی برسم ایلچی گری از خدمت سلطان ابوسعید میرزا با تحفه و سوغات آمد سلطان محمود بغایت خوش وقت شده خواجه را بنوازشهای بادشاهانه رخصت انصراف ارزانی داشت و از نفالیں هندوستان و خلاصه آن ۵ می وزیدم از اقمشه و چند کنیز رقاص و گوینده و چند فیل کوه منظر و اسپان عربی نژاد و خواجه سرای صاحب حسن بادگیر نوادر و غرایب بمصحوب (شیخ زاده علاء الدین فرستاد و در سنه ثلث و سبعین هفتم شعبان) ۶ شیخ محمد قرملی و کپور چند پسر راجه گوالیر برسم خجالت از پیش سلطان بهلول لودی والی (دهلی) بکے با تحف و هدایا رسیدند و معروض داشتند که سلطان حسین شرقی دست از ماباز نمیدارد و اگر حضرت سلطانی امداد و اعانت نموده تا بنواجی دهلی تشریف فرموده فتنه و فساد او را از ماباز دارند و زمان مراجعت قلعه بیان را با توابع پیشکش بندگان شما

۱	مب: اضافه	۴	مب: بتوفیقات
۲	مب: شوخ	۵	مب: این
۳	مب: اضافه	۶	مب: ندارد

دہم و ہر گاہ کہ (سلطان را سواری واقع شد و شش ہزار سوار آراستہ بخدمت برسند) سلطان محمود فرمود ہر گاہ سلطان حسین متوجہ دہلی شود بسرعت ہرچہ تمام تر خود را بامداد خواہم رسانید و ہمدین سال (سلطان) ۲ محمود نوزدہم ذالقعدا از خزانہ نیا برایم آباد آخرت رحلت نمود

برین تخت فیروز ہر صبح و شام یکی مہرہ بر تخت ۳ چہند بکام
کس این تخت و این مہرہ با خود نہ برد (بکام دل از مملکت بر نخورد) ۴
(بجاہ از چہ بر آسمان بخت برد بجاہ لحد عاقبت رخت برد) ۵

مدت سلطنت اوسی و چہار سال است و مدت عمر او ہنگام جلوس بر تخت سلطنت نیز سی و چہار سال بود
و این از اتفاق غریبہ است بچنین گویند کہ صاحبقرانی امیر تیمور گورکان نیز در سن سی و شش (ساگی) ۶ با استقلال
جلوس فرمودہ بودند و مدت سلطنت (نیز) سی و شش ساگی است و بعد از انتقال از دنیا سی و شش نفر از فرزندان
و نیا ایشان قائم بودہ اند و اللہ اعلم بعد از وی پسر بزرگ وی سلطان غیاث الدین بر سریر سلطنت و ایالت نشست ماثر
و مکارم او در عیش و کامرانی و خدا ترسی و حق شناسی و طاعت و عبادت مولی مشہور و معروفست ہمچکس از ارباب سلطنت
و اہل ثروت جمع میان (کار) ۸ و نیا و امر دین چون وی نکرده

دانا دل و درد مند پرور دادار پرست و داد گستر
یکدل ز پی جهان پناہی درویشی او بہ بادشاہی
با فقر و فاقہ دولت و بخت تارک بزمین و پای بر تخت
شہدیز ہوس لگام کردہ بر نطع ادب خرام کردہ

در احترام و تکریم علما و مشائخ بغایت کوشیدی و در انقیاد امر و علما و اجرای احکام شریعت نظیر نداشت
روزی کہ بر تخت جلوس نمود طوائف مردم و طبقات انام را بانعام و بخشش چنان و چندان بہرہ مند گردانید کہ کار
فرمایان حرص از معزول العمل گشتند و خاصگان خود را مناصب و مراتب بیفزود و برادر خورد خود را کہ علاء الدین

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: و بخت
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه	۸	مب: اضافه		

نام داشت بدستور اقامیم^۲ ولایت رنتهپور مقرر داشته چند^۳ دیگر بیفزودشاهزاده عبدالقادر رانا ناصر شاه خطاب داده ولی عهد خود گردانید مشغول وزارت بوی ارزانی داشت و بامرافرمود که هر صباح بسلام شهزاده رفته در رکابش بر دولتخانه حاضر شود^۴ و وی از ولایت و مملکت زیاده از آنچه سلطان محمود داشت در خوره اقتدار در آورده بود در ایام وراجهای اکناف و اطراف مند و همه در رقبه اطاعت و انقیاد و فرمان داری او بودند و وی دایم در حرم سرابعیش و عشرت مشغول می بود به وزیر را اگر در مهمات ملکی اشتباهی میشد عریضه نوشته بحرم میفرستادند و از جوابی موافق مدعای نوشته (میداد)^۵ حکایت کنند که قربت^۶ سلطان بهلول لودی بعضی از پرگنات را که تعلق بسطان مالوه داشت تاخته تاراج کرده بود چون خبر به مند رسید ملاحظه ملال خاطر سلطانی^۷ بچکس رایارای آن نبود که پای جرات نهاده این مضمون بعرضه رساند آخر بمصلحت اندوز را معرض رسید که سلطان بهلول هر سال مبلغ کلی برسم سلامی و پیشکش بخدمت سلطان محمد سعید^۸ شاه میفرستاد درین ایام چنان شنیده میشود که پای از اندازه بیرون نهاده بعضی از پرگنات را مضرتی رسانده است و سلطان غیاث الدین در ساعت حکم کرده که شیرخان حاکم چندیری لشکر بهلیه و سارنگپور را گرفته متوجه گوشمال سلطان بهلول شود شیرخان بوصول فرمان متوجه بیان گردید سلطان بهلول بجزر و استماع این خبر بیان را گذاشته بدلی رفت شیرخان تعاقب نموده متوجه دلی گردید آخر الامر سلطان بهلول شیرخان را بمصالحه و پیشکش باز گردانید گویند که سلطان غیاث الدین در تمامه ولایت خود هر جا مردم فتنه انگیز بودند تهانها نشانده و بر اطراف و اکناف مملکت لشکری انبوه گذاشته داخل و ابواب در آمد لشکر بیگانه مسدود و مضبوط میداشت و مجاری امور سلطنت و کار و بار مملکت بمردم دانش پرده مصالح اندیش تفویض نموده بود چون از تدبیر امور مملکت و ضبط قواعد نصفت و جهان داری را پرداخت امرای دولت خود را طلبیده فرمود که چون سی و چهار سال در رکاب دولت پورتر در در قطره نمودم اکنون بخاطر میرسد که از ملک آنچه بمن رسیده ست بر آن اکتفا تمام و بزیاذه طلبی خود را و تابعان را در رنج و محنت نیندازم و ابواب راحت و آسودگی و درهای عیش و عشرت بر خود بکشایم و در مملکت خویش با جرای عدالت و داد گستری سعی نمایم چنانچه طبقات انام از خاص و عام آسوده خاطر

۱	مب: بدست	۲	مب: قدیم	۳	مب: پرگنه
۴	مب: شدند	۵	مب: ندارد	۶	مب: نوبتی
۷	مب: سعید محمود				

ومرفه الحال زندگانی هاکنند بعد ازین سلطان غیاث الدین در جمع آوردن اسباب عشرت و کامرانی بسعی بکار برد هر جا که گوینده نیک و سازنده پرکار شنید طلب فرمود و از اکناف و اطراف اهل رودرگاه آوردند و هر کجا کنیزکی صاحب جمال شنید بمبلغهای کلی بدست آورد گویند از دختران راجهاوزمینداران که بنخیمت آمده و جز آن بوجه شرعی (بهمه) ارسیده بود مقدار پانزده و شانزده هزاران در حرم سرای اوج جمع شده بودند و هر یک را از آن نازنینان و پری پیکر و حورزاد آن خورشید طلعت هنری و پیشه تعلم نمود و چنانچه بعضی را راقاصی و پاتربازی و جمعی را خواندگی و گروهی را جمیع اقسام مزامیر نوازی و پانصد کنیز را که نخوت طبع و سلامت فطرت موصوف بودند اقسام علوم آموخته فقیه و شاعر و منجم و طبیب و رمال و حافظ ساخته و از زمره حرمها که فقیه بودند هر روز یکی را در طعام شریک می ساخت تا بادشاه مسلمانان تنها طعام نخورد و گروهی را برگزیده اشتغال ممالک مثل نگاه داشت جمع و خرج ولایت و مشرفی کارخانهای تفویض نموده و در حرم سرای خود بازاری (در) ۲ طرح انداخته هر چه بازار شهر بفروخت (می) ۳ رفت در آنجا فروخته می شد پانصد عورت حبشیه (را) ۴ لباس مردان پوشانیده لشکر جس ساخته (بود) ۵ و پانصد زن ترکیه را لباس و سلاح ترکانه داده لشکر ترک نامیده و از نصرت آباد عرف ناله تا اجین سه چهار روزه راه است بعرض چهار کوه بر طریق حصار دیواری ساخته بود و آهوخانهها کرده در هر آهوخانه قیام جانوران جمع می شدند و با زنان شکاری دایم شکار کرده و هر یکی از عورات را مناسب حسن و رنگ و شمایل و حرکات ایشان نامهای عجیب و لطیف و خوش ترکیب اختراع نموده و همبرین قیاس اسپان و فیلان و باغها و حوضها و چاه و سایر اسباب و اشیا را نامها نهاده که مجموع آنرا شخصی در مجلدی ضبط کرده است و حکم کرده بود که هر کدام از زنان را و وظیفه علی السویه باشد هر یک را دو تنگه دو مظفری مالوه است دو من غله بوزن شرعی متعین بود و همچنین رانی خورشید را که بزرگترین حرمهای بود و بوی محبت مفرط داشت و در مهمات ملکی صاحب اختیار بر آن ۶ مقدار ۷ مقرر بود چنین گویند که بهر جانوری که در سرای او بود همین قدر وظیفه مقرر داشت دیگر بجهت داران درون و بیرون قرار داده بود که هرگاه من بمشاهده (نعمت) ۸ بود پروردگار شکر حق بجا آرم چنانچه وقت طعام خوردن و آب آشامیدن و از متوضا بیرون آمدن و بر

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: اضافه
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: بهمین
۷	مب: قدر	۸	مب: ندارد		

فرزندان و اموال او جز آن نظر افکندن و هرگاه لفظ حمد و شکر بر زبان رانم پنجاه سکه^۲ مظفری بحکم مجدد بفقرا امیداده باشند و بهر که بیرون سخن کم از خورد بزرگ هزار سکه^۳ میدهند و هر شب در زیر بالین وی صد مهری نهادند و صباح باطل استحقاق قسمت می شد و هفتاد کنیز حافظ قرآن (مجید را فرموده بود که هر لباسی را که می پوشید ختم قرآن) ^۴ کرده بروی می دیدند و حکم کرده بود (که چون) ^۵ بخنان دنیا مشغول باشند و یا بعیش باشند و عشرت و تماشا ا که باره مست غفلت گردد و پارچه جامه بر طبق نهاده بحضور سپارند و گویند کفن بادشاه است تا آن عیش و تماشا بروی تلخ گردد و روی بعبادت مولی آورده و باطل حرم بمبالغه حکم کرده بود که نجهت نماز تہجد او را بیدار میکردند و آب بروی میزدند اگر خواب گران تر بودی بزور میکشیدند و بیداری ساختند اگر در جشنی مست تماشای بود وقت نماز میرسید اگر بیکد و اعلام برنی ساخت حسب الحکم دستش گرفته می خیزانیدند در مجلس او سخن خلاف معتقد^۶ است اسلامی و آنچه ملال آرد تنگدستی و مسکرات را بگرد خاطر او راه نمی بودی گویند وقتی معجونی برای سلطان ساخته آوردند که یک لکه تنگه برو خرج شده بود تا اجزای آنرا خوانند در رسید (نه) ^۷ دارد یک درم از آنچه خوردن او حرام باشد داخل شده بود گفت این معجون بکار من نمی آید زود آنرا القمه آتش سازند یکی از مقربان عرض کرد که بدگیری عطا شود فرمود حاشا که آنچه بخورد رواندارم بدگیری تجویز نمایم وقتی یکی همسایه های شیخ محمود نعمان که صاحب سلطان بود از دہلی رسید گفت محامد و عطایای عام سلطان را شنیده آمده ام تا بسعی و وسیله تو وجه کار خیر دختر بدست (آرم) ^۸ شیخ گفت وجه ترا من از خود کفایت کنم وی بدان (رضاننده گفت خواهی از عطایای سلطان بهر و بر گیرم بدان) ^۹ آبروی بیفزایم شیخ گفت من ایند باره نزد یکی نسبی و بانفصا کسی صدارت می نمایم ترا که ازین مهر و فضیلت عاری می بینم که تعریف کنم وی گفت من خود را بتور رسانده ام بهر وجهی که دانی دانش خود را کار فرمائی و حاجت من روا کن شیخ آن مرد را بدر بار سلطان برد چون نزدیک بدیوانخانه رسید آنچه گندی برای فقر اوزن میکردند با نمر دگفت مشتقی ازین گندم بردار و با خود بردار چون شیخ بر سلطان آمد آن مرد همچنان بدنبال بود سلطان پرسید این نمر د کیست عرض کرد مردیست حافظ قرآن مجید مشتقی گندم بهدیه آورده و بهر دانه ختم قرآن کرده است سلطان گفت او را چرا اینجا آوردی مرا پیش

۱	مب: مال	۲	مب: تنگه	۳	مب: تنگه
۴	مب: اضافه	۵	مب: ندارد	۶	مب: معتقد
۷	مب: نبود	۸	مب: اضافه	۹	مب: ندارد
۱۰	مب: اضافه				

او بایستی شدیخ گفت اورا قدر از آن کمتر بود که سلطان پیش آورد سلطان گفت اگر او کمتر قدر داشت تحفه او بس عزیز و گرامی بود چون سلطان مبالغه کرد شیخ بران قرار داد که روز جمعه در مسجد جامع آن (تحفه) بگذرانند روز جمعه چون از نماز فارغ شدند سلطان فرمود تا بر منبر برآمده آن مشت گندم در دامن سلطان انداخت و آن مرد بانواع عطایا اکرام کامیاب گشت آورده اند که روزی سلطان با خاصان خود گفت که من چند هزار دختر صاحب جمال گرد آوردم ولیکن صورتی را که دل من میخواست بدست نیفتاد یکی از حاضران عرض که شاید موکلان این کار در تمیز حسن صورت بصارت کمتر داشتند اگر بنده باین خدمت مامور شود تجمل که دلخواه خاطر بسند سلطان بهم رسانم فرمود تو صورت خوب چگونه (می) شناسی گفت صورت خوب آن باشد که هر جا او حرکت دادی او خیال می باشد که نظارگی را بگذارد که بجای دیگر و ادای دیگر نگاه کند مثلاً اگر چشمش به بیند چنان واله او گردد که نخواهد بر خساره نظر کند و اگر بر خساره بیند بدین چشم نیازمند نگردد و سلطان برادر اک و تمیز او آفرین کرده بنواخت خسروانه سرفراز کرد و او را برین خدمت برگماشت آن مرد با طراف عالم و گرد بلاد برآمد بعد از جست و جوی فراوان بموضع رسید و آن چنان که دختر میخواست به از آن دید چند گاه در آن موضع بود بهر حیل که دانست آن دختر را بر آورده پیش سلطان رسید گفت که بچندین هزار درم این کنیز را خریده ام سلطان بمشاهده جمال آن دختر واله و مد هوش گشت و او را حرم سرانگه داشت بعد از روزی چند مادر و پدر این دختر دانستند که شخصی درین موضع چند گاه اقامت کرده بود دختر را بدر برده است از نام شهر او سراغ جست بلشکر سلطان غیاث الدین رسیدند و در ره گذری سر راه سلطان گرفته فریاد کردند سلطان دانست که این فریاد (بجهت) همان دختر است از آنجا قدم برنداشت و از اسپ فرود آمده علما را طلب فرمود بر صورت واقعه واقف ساخت و گفت حکم شرع بر من اجرا کنید داد طلبان بر حقیقت حال اطلاع یافته عرض کردند که فریاد بجهت آن بود که (آن) شخص برای خود این کار کرده باشد در حرم سلطانی داخل شده است شرف و سعادت ماست خاصه که مسلمان شده است و از کیش ما برآمده است ما بر غبت و رضای تمام برای خدمت سلطان دادیم پس سلطان با علما گفت اکنون آن دختر بر من مباح شده اما بجهت ایام گذشته هر چه حکم شرع باشد

۱	مب: ندارد	۲	مب: خاصگان	۳	مب: اضافه
۴	مب: چنان	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه

بجای آریداگر (همه) ۱ موجب کشتن باشم خون خود بحل کردم و از جان گذشتم علما گفتند که عموماً آنچه نداشتگی واقع شود بخصوص اگر زنی را بغرور و فریب در ملک مردی در آرنند بروی حد واجب نگردد و در شرع بر آن مواخذه نرود بکفارت و استغفار تلافی آن شود سلطان با این (همه) ۲ امر پشیمان شده من بعد مردم خود را از جستن زنان و بند ساختن منع فرمود و در سنه سبع و ثمانین و ثمانمائه قران علومین که زحل و مشتریست در برج عقرب واقع شد و نیز کواکب خسته در برج واحد اجتماع گرفتند آثار نحوست و اختلال که بعد ازین در ممالک (سیمادر مملکت) ۳ خلیجه پدید آمد چنانچه محلی در ذکر ناصر شاه محمود شاه سمت گذارش می آمد اهل تخیم هم بدان قران و اجتماع نسبت کردند و در سنه تسع و ثمانین رسولی از رای چاپانیر آمده عرض داشت نمود که چون سابقاً سلطان محمود بن سلطان احمد گجراتی محاصره چاپانیر نموده بود سلطان محمود شاه پدرش از دست وی رها کرده بود الا آن سلطان محمود باز محاصره نمود اگر حضرت سلطانی نسبت بندگی قدیم ما را منظور داشته متوجه استخلاص بندها شوند باعث انتشار جمعیت مردانگی و بنده پروری خواهد شد و یک لک تنگه هر روز منزل بمدخرج بندگان میرسانم سلطان غیاث الدین باستماع این مضمون استعداد لشکر نموده بناچار فرود آمد و دیگر علمای اطلبیده استفسار کرد که بادشاهی مسلمان قلعه کافران را محاصره کرده ما را می رسید که حمایت کافران بروم ۴ علما گفتند جایز نیست سلطان غیاث الدین از نالجه رسول رای چاپانیر را رخصت نموده بشادی آباد معاودت فرمود چون سلطان غیاث الدین (را کبر سن دریافت میان دو پسر بمندک وی سلطان ناصر الدین و شجاعت خان که سلطان علاء الدین) ۵ خطاب داشت خصومت و نزاع پدید آمد بالا آنکه هر دو برادر حقیقی بودند بر سر مملکت ناپایدار بقصد یکدیگر در ایستادند و رانی خورشید که حرم بزرگ سلطان غیاث الدین بود در مزاج او تصرفی داشت جانب شجاعت خان گرفته در صد آن شد که مزاج سلطان را نسبت بناصر الدین منحرف سازد چنانچه محملاً ازین داستان در ذکر ناصر الدین رقم زده کلک بیان خواهد شد ناصر الدین در چاره کار خود سراسیمه شده از مندو برآمد و در وسط ولایت قرار گرفت و چون سلطان غیاث الدین از کار رفته بود آثار نجابت و امارت جهانگیری از سیمای ناصر الدین ظاهر و هوید بود اکثر از امرای دولت بوی پیوستند وی آمده قلعه

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد
۳	مب: اضافه	۴	مب: اضافه
۵	مب: برویم	۶	مب: تا

مندور محاصره نمود و سلطان علاء الدین در مند و پاره از مردم را بخود موافقت ساخته دست و پای میزد آخر کار امرای غیاثی دروازه قلعه را بر ناصر الدین کشاده و بر امیر قلعه طلبیدند علاء الدین رشتۀ تدبیر از دست داده پناه بسطان غیاث الدین برد و بعد از چند روز که اساس قصر سلطنت ناصر شاهی استحکام گرفت علاء الدین را با پسران او از پیش پدر طلبیده بقتل رسانید و نهم رمضان سنه ست و تسعمایه سلطان غیاث الدین نیز بر حمت حق پیوست بعضی گویند که ناصر الدین او را بزه هلاک ساخت و لعلم عند اللہ

تا دوره آن شه اجل بود	هنگامه دهر بی خلل بود
راه و روشی بفتنه گاهی	داد و دهش و چنانکه خواهی
دوران نشاط بوده دستان	در وی همه آرزو پرستان
چون رفت ز عالم آن یگانه	آبستن فتنه شد زمانه
پس زهر ستیز در گلو شد	کین روز بشام غم فرو شد
آشوب قیامت از جهان خواست	شوری ز زمین و آسمان خاست

مدت سلطنت وی سی و دو سال و هفده روز بود بعد از وی (پسروی) سلطان ناصر الدین بر تخت سلطنت مالوه جلوس نمود و تولد وی در زمان دولت سلطان محمود خلجی بود سلطان محمود غیاث الدین از ولایت وی از کمال ابتهاج و خرمی بزم عشرت و نشاط فرو چیده بشکرانه این موهبت طوائف انام را عموماً و طبقات اهل فضل و کمال را خصوصاً از مواید انعام بهره ور گردانید و منجمان اختر شناس بعرض رسانیدند که شاهزاده بطالعی سعد فروغ بخش گیتی شده است و از قابله دهر پرورش کامل یابد و سرآمد اقران و بی نظیر وقت باشد روز هفتم بنظر بزرگان در آورده عبد القادر نامش نهادند و از ایام صبی آثار (بزرگی) ۳ از جبین او پیدا بود هم در عنقوان سن تمیز در مراسم سروری قصب السبق از اقران ر بود و چون سلطان غیاث الدین او را ولی عهد گردانیده شغل وزارت فرمود برادر وی شجاعت خان اگر چه بظاهر دقیقه در موافقت فرو نمی گذاشت ولیکن عرق نفاق و حسد در باطن (او حرکت میکرد تا آنکه

با اتفاق رانی خورشید روزی در خلوت بعرض (اسطان غیاث الدین رسانید که جمعی او باش واقعه طلب در خدمت ناصر الدین جمع شده اورا بر سلطنت برانگیخته اند علاج واقعه پیش از وقوع لایق است و چند مقدمات و سوسه انگیز تقریر کرد که سلطان را اراده گرفتن و مقید ساختن ناصر الدین تصمیم یافت ولیکن از روی حزم و مآل اندیشی این اراده را در توقف داشته جوای حقیقت احوال گشت عاقبت چون خداع و تمویل شجاعت خان بر سلطان ظاهر شد ناصر الدین را بیشتر التفات و مرحمت فرموده جمیع امرار را فرمود که هر صباح بسلام شهزاده رفته در رکابش بدر خانه بیایند ناصر الدین نیز از روی استقلال مهمات ملکی را از پیش گرفته همه جا گماشتهای خود تعیین نمود عمال سابق بر آئین خورشید (صورت) ۲ زحل طبیعت مرتخ سرشت ملحق گشته در تخریب اساس دولت ناصر الدین کوشیدند و رانی خورشید عقیدت و اخلاص پوشیده بسلطان غیاث الدین بعرض رسانید که مفسدان فتنه انگیز که بنا ناصر الدین پیوسته اند آنهار از میان برانداختن موجب رفع اختلال و باعث انتظام ملکی است سلطان غیاث الدین فریب خورده آنجماع را بقتل آورد ناصر الدین بعد ازین واقعه دست از مهمات باز داشته در خانه نشست رانی خورشید و شجاعت خان به تنظیم مهمات پرداختند ناصر الدین وقتی دیگر جمعی را که باعث این فتنه و فساد بودند خوانا به اجل نوشاینده رانی خورشید این داستان را بسلطان رسانیده بهانه قصاص گرفتن از جمعی که مباشرین فعل بودند فوجی برخانه ناصر الدین (فرستاد در وقت رخصت گفت که از وفالقی بیخمتی در سوائی ناصر الدین) ۳ فرو گذاشت نکلند تا چند روز حرم ناصر شاهی گرد داشتند سلطان غیاث الدین چون بر سر ایراباب غرض اطلاع یافت و مهر پدیری از باطن وی بر جوشید مرهم التفات و مهربانی بر جراحت خاطر و شکستگی دل ناصر الدین نهاده پیغام فرستاد که بحیله سازی دشمنان فریب خوردم باید که آن فرزند غبار کدورت از ساحت دل پاک کرده بخاطر جمع قدم در راه هند و بدستور قدیم مهمات ملکی سر کند ناصر الدین با وجود ملاحظه اتساع امر ولی نعمت بجا آورد و شرف پای بوس دریافت پدر و پسر یکدیگر را در یافته غبار کدورت بآب دیده فرو شستند ناصر الدین باز سرگرم خدمت شده الطاف مجدد بخود مشاهده میکرد و در جوار قصر عمارت ۴ شاهی عمارتی جهت سکونت برای خود طرح انداخت تا همه

۱ م.ب: اضافه
 ۲ م.ب: عتاب
 ۳ م.ب: اضافه
 ۴ م.ب: ندارد

وقت در خدمت حاضر شد رانی خورشید که جوایز فرصت بود روزی سلطان (را) بنخود ملتفت دیده بعرض رسانید که ناصرالدین بام خانه خود را بام کوشک جهان‌نمای متصل ساخته اراده عذری دارد سلطان غیاث‌الدین که وی را کبرن در یافته بی فکر و تامل فرموده که عمارت ناصرالدین را منهدم سازند ناصرالدین باز شکسته خاطر گشته اورا از بی تاملی سلطان سر رشته امید گسته شد بعد از مرور فرصتی چاره کار اندیشیده از مند و برآمد و چون کوب اقبال ناصرالدین بر افاق سلطنت رسیده بود اکثری از امرای دولت غیاث‌شاهی که بر اطراف و اقطاع مملکت بودند آمده بوی پیوستند و اورا شوکت و مملکت تمام (مهم) ۲ سر ۳ رسیده شجاعت خان و رانی خورشید تیره روزگار هر چند در تدبیر وی کوشیدند سود نکرد هر بار فوجی که بدفع او میفرستادند شکست خورده و همه حشم با وی پیوسته نیم جانی بغنیمت می آوردند روز عید فطر سنه خمس و تسمایه ناصرالدین باستصواب امر ۵ چتر سلطنت بسر بر افراخته اطراف و نواحی مند و رادر قبضه اقتدار آورده متوجه شادی آباد گردید و سلطان غیاث‌الدین هر چند بنامه پیغام دلجویی نموده و براه استمالت خاطر اورفت فایده نکرد تا آنکه پست و دویم ذی‌حجه سنه مذکور بکاشک جهان‌نمای نالجه فرود آمده شجاعت خان بضبط قلعه پرداخته مورچه‌ها تقسیم کرد سلطان ناصرالدین نیز آمده قلعه را گرد گرفت دلاوران هر روز جنگ انداخته نایره محاربه را گرم میداشتند سلطان غیاث‌الدین بجهت تمهید مطالع و دفع فتنه و فساد هر کرامی فرستادی برگشته بقلعه میرفت تا آنکه محاصره تنگ شد و اهل قلعه بواسطه غله و مایحتاج و بی اندامی شجاعت خان و رانی خورشید مضطرب و عاجز گشتند (مضمون) ۶ نعم الانقلاب ولو علينا لم نولظ نظر ساخته توجه بر آن گماشتند که امر سلطنت بهر سلطان ناصرالدین قرار یابد بعضی از سران لشکر با اکثری از مردم از قلعه برآمدند شب هزدهم صفر ختم بالخیر والظفر سنه ست و تسمایه ناصر شاه بقصد تسخیر قلعه سوار شده چون نزدیک بقلعه رسید مردم مرچه‌ها حاضر شده تیر و تفنگ انداختند با این همه ناصر شاه از راه مرآب باد دلاوران جنگجوی خود در (آمده) ۷ درون قلعه رسانید شجاعت خان با گروهی از مردم معتبر رسیده داد شجاعت و مردانگی داد و ناصر شاه نیز بذات خود تردد های مردانه کرد چون امداد شجاعت خان بی آدابی رسید و اکثری از دلیران کار طلب ناصر شاهی زخمی شد صلاح در مراجعت دیده از قلعه

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد	۳	مب: بهم
۴	مب: پای	۵	مب: آمد	۶	مب: اضافه
۷	مب: ندارد				

برآمد و بعد از (چند) روز جماعه که محافظت دروازه بالپور بایشان تعلق داشت عریضه نوشتند که اگر فوج ناصرشاهی باین جانب عبور نماید قلعه بمشقت ورنج بدست خواهد آمد چهارم ربیع الآخر سنه مذکور ناصرشاه فوجی را برگماشت چو نزدیک بدر وازه رسیدند آنجماعه در بان را کشته در را بشکوندند مردم ناصرشاه جلوریز در آمده شجاعت خان متوجه جنگ شد ولی نتوانست کار (نتوانست) ۲ کردگر بیخته بحرم سرای سلطان غیاث الدین پناه گرفت و عیال و اطفال خود را آنجا برد و از عقب سلطان ناصرالدین نیز در قلعه آمده مژده فتح و فیروزی یافت بعضی بی خردان بی امر ناصر شاه بعضی منازل سلطان غیاث الدین را آتش در زدند و دست بنهب و غارت بر آورده تا در روز شهر را تاراج کردند سلطان ناصرالدین هفتم ربیع الاول سنه مذکوره بر سریر سلطنت جلوس فرمود و اکثر امرای غیاثشاهی را که (براه) ۳ مخالفت رفته بودند علف تیغ ساخته و بعضی را در حبس آورده سیزدهم جمید الاخر بملازمت پدر استعاده یافت سلطان او را در کنار گرفته بسیار گریست و سرو روی او را بوسید و در زمان رخصت قبای مومینه که در روز بارعام می پوشید روی ۴ مرحمت نمود (تاج) ۵ سلطنت بر سر نهاده و مقالید خزانین سپرده تهنیت و مبارکباد سلطنت گرفت ۶ ناصرشاه بتاریخ شانزدهم رجب همان قبای مومینه و کلاه دولت پسر خود را که شهاب الدین خطاب داده ولی عهد گردانیده بود لطف نمود و پیست زنجیر فیل و صدر اسب و یازده چتر خسروی و دو پاکی و علم و نقاره و سراپرده سرخ و پیست لکه تنکه بجهت خرج بیوتات به پسر ارزانی داشت و خود بعیش و عشرت مشغول گشت چنین گویند که وی برخلاف سیرت پدر ظالم طبیعت و مسرف و فاسق و اسیر هوا و شهوت پرست برآمد اکثر اوقات او بشرب خمر مصروف شدی و هنگام مستی امرای پدر را بتوهم عداوت و تهمت نفاق علف تیغ می ساخت و بجای ایشان مردم زر بی طبیعت و اسافل را بر میداشت و بدخلقی و ستم در سرشت وی بمرتبیه رسیده بود که روزی بر کنار حوض خفته بود از بیخودی در حوض افتاد بعضی از حرمهای که بوی نزدیکتر بودند او را از آب بیرون (آوردند چون بهوش آمد پرسید از حوض بیرون) ۷ آمد و چهار زن حاضر بودند صورت حال عرض کردند هر چهار را بقتل رسانید و وی خزانین و اموال پدر و جرد را در غیر مصارف خرج کرد از آنجمله هژده کرور تنکه مالوی که به ارث یافته پنج کرور را بر عمارت صرف کرد

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: بوی	۵	مب: اضافه	۶	مب: گفت
۷	مب: اضافه				

کالیاده اجین بنای اوست و سلطان ناصرالدین مملکتی که در قید خلجیه بود بضبط آورد و بعضی از شور بختان که براه عناد و بخی رفتند نتیجه بخی و سزای بد کرداری در دامن روزگارشان نهاد در سنه تسع و تسعمایه بطرف چتور حرکت کرد چون در اثنای ولایت (رسید) اربجه چتور و جمیع زمین داران بدستور سابق پیشکش فرستادند و در اثنای مراجعت جاسوسان خبر آوردند که نظام الملک دکن در ساحت ولایت اسیر و برهانپور آمده چون داؤد خان ضابط اسیر داریم بلخی بناصرالدین بود باستماع این خبر لشکر بولایت اسیر فرستاده نظام الملک هم بر اثر خود مراجعت نمود و داؤد خان خطبه بنام سلطان ناصرالدین خوانده لشکر مند و رارخصت داد در سنه ست عشر و تسعمایه شهاب الدین پسروی باغوای بعضی امرای واقعه طلب برگشته روزگار علم بخی پدر برافراخته از قلعه مند و فرود آمد و امرای سرحد اکثری بروجع شدند سلطان ناصرالدین حیران شده با جمعی از خاصه خیل متوجه گوشمال پسر شد.

تو بجای پدر چه کردی خیر تا همان چشم داری از پسر
 شهاب الدین جمعیت پدر را اندک دیده جنگ پیش آمد و چون بخی و مخالفت خصوصاً با ولی نعمت و پدر
 یمن بار نیار و در شهاب الدین با آن حشمت و قوت سپاه شکست خورده رو بگریز نهاد
 چو با کژدم گرم کینی کنی مبین خورد اگر خورد بینی کنی
 رو آرند نتوان ستد بخت را نشاید خرید افسر و تخت را
 دلاوران فوج ناصرشاهی او را تعاقب نموده قریب بود که دستگیر سازند ولیکن مهر پداری دامن گیر شده از
 تعاقب منع کرد و بعد از آن هر چند بصاحت ارجمند خواست او را براه راست آورد و مند نیتتاد سلطان ناصرالدین
 افسوس و حسرت خورده پسر خود را اعظم همایون را ولی عهد ساخته سلطان محمود خطاب کرد و چون از فرطه شراب خوری
 حرارت بر طبیعت او غالب آمد و با وجود موسم زمستان در آب سرد در آمده توقف می نمود مزاجش رو باخرف نهاد
 و علل متضاده و اقسام استقام بروی طاری شد اطبا هر چند باصلاح مزاج کوشیدند سودی نمیکرد و چون دانست که از
 حیات نفسی چند بیش نمانده است محمود شاه را بحضور امر اوعیان بمملکت طلبیده گوش هوش بصاحت ارجمند و مواعظ

دلپذیرگران بار ساخته فرمود که چون حق سبحانه آن فرزند گرامی را بر سایر انام بپادشاهی برگزید از شاه راه اطاعت و انقیاد امر خداوندی قدم بیرون نهند و همگی همت در اجرای احکام شریعت و اتباع سنت و اعلای لوای اسلام مصروف دارد و چون این گروه عالی یعنی پادشاهان را برای انتظام نشاء ظاهری و پاسبانی جمهور عالم برگزیده طبقات خلایق را که در ودایح و خزاین الهی اند بنظر مرحمت و اشفاق منظور داشته در تالیف قلوب سعی نماید و جز ایل نعیم الهی که از وی دریغ نداشته اند از خلایق دریغ ندارد و تمام متوجه آن باشد که دست ظلم از دامن مظلوم کوتاه باشد و بر مظلومان و داد طلبان در باز دارد و سخن ایشان کما یبغی اصفا نماید و در انصاف و عدل میان ضعیف و قوی و دشمن و دوست تفاوت جایز ندارد تا دوروز باز خواست شرمسار نگردد و در هر کار طریقه بردباری و عاقبت اندیشی بکار برد و بتسوایلات ارباب غرض و اکاذیب سخن آرایان فتنه انگیز از جان و دود بر سر ایرضا این گروه توجه موفور مبذول دارد که بسا دوستان خیر اندیش که بحیله سازی دشمنان خود کام از بساط قرب دور داشته خونابه اجل نوشیده اند و بسا دشمنان دوست نما که لباس اخلاص و عقیدت پوشیده (در تخریب اساس دولت کوشیده) ۲ و سادات را که ثمره باغ نبوت و خلاصه دودمان بنی آدم اند بس گرامی و عزیز دارد و طبقات علیه علماء را که ورثه انبیا و معالم انوار سنت و گنجور خزاین علوم الهی اند نهایت احترام و تکریم بجا آورد و از صحبت سفهای و بی خردان که از حلیه علم عاقل و بهوا و هوس نفسانی گرفتار و در تحصیل مقاصد آخروی تهاون و تکاسل ورزیده در دست آوردن مطلب دنیوی اهتمام نمایند بغایت سیر نبرد و در تمشیت مهمات بمردم بزرگ و خرد برد مشورت (نماید و بی مشورت) ۳ و صلاح دید که کاری نکنند بقاع خیر که آثار سعادت مند است در اطراف ممالک بنا نماید و با جمله همگی (همت) ۴ در مرضیات الهی مصروف دارد و سلطان ناصر الدین مقارن این حال بعزم درست و نیت صادق از جمیع معاصی و منکرات بحضور علما و مشائخ توبه کرده بعد از ساعتی در آخر سنه ست عشر و تسعمایه از خرابه دنیا بدایم آباد عقبی رحلت کرد انا لله و انا الیه راجعون بعضی نوشته اند که چون سوی مزاج او بحد افراط انجامیده بود ابا اتفاق یکدیگر زهر دادند

آنانکه برین رحیل گاهند دستان زن به مصیبتا هند

۱ م: شده ۲ م: اضافه
 ۳ م: ندارد ۴ م: اضافه

نیرنگ قباست پرده مشکاف سیرغ بقا مجو ازین قاف
 (مدت سلطنت او یازده سال و چهار ماه و پست سه روز بود) بعد از وی پسر وی سلطان محمود شاه بزمانی
 سعادت اثر و بطالعی فرخنده بر تخت سلطنت خلیجی جلوس نموده سلطان شهاب الدین که بحمایت سلطان سکندر لودی
 در دلی بود با ستماع این خبر بجناح تعجیل شتافته بمند آمد چون کوب طالع محمود شاه بر افق اقبال ساطع بود و ستاره
 بخت شهاب الدین در حقیض او بار فرورفته و همه امرای ناصر شاهای محمود شاه گرویده بودند ازین نگاه پوی منازعت
 جز شکست و پریشانی ندیده بطرف دکن بدر رفت و چون سلطان محمود با وارگی برادر خاطر جمع کرد زمام مہام مملکت
 بہ نسبت رای که وزیر سلطان ناصر الدین بود تفویض نمود و این نسبت رای بدکیش از کمال غرور و نادانی قواعد نا
 بایست بعمل پیش نهاده و او سلوک ناملایم با عیان دولت و سران لشکر میکرد امر انتہاض نموده او را بر سردیوان کشتند
 و نقد الملک که شریک خدمت و ہم کیش آن بدکیش بود گرینتہ پناه بحرم سلطان برد اقبال (خان مختص خان که
 بصلاح دید ایشان نسبت رای بقتل) رسید بیکدیگر گفتند اگر فضای مملکت از لوٹ و جود نقد الملک پاک نشود وی
 بکین خواستن قیام نماید پس بسطان محمود پیغام فرستادند کہ ازین بند با غیر از دو تخواہی و خیر اندیشی بوجود نیامده
 و نخواہد آمد بر رای انور واضح خواهد بود کہ ہنوز کہ امر سلطنت انتظام نیافتہ سررشتہ (مہمات) ۳ مملکت بدست
 طایفہ بدکیش ناعاقبت اندیش دادن موجب اختلال انتظام جہانبانی است و از بعضی ہوا خواہان بعرض رسیدہ
 باشد کہ وی با (مرا) ۴ و دو تخواہان چہ قسم سلوک میکرد ہنگی عرض آن درشت کہ بندہای قدیم شکستہ دل شدہ آوارہ
 شوند و دو تخواہان در گاہ اتفاق نمودہ او را از میان برداشتہ اند و نقد الملک نیز قدم اومی نہد اگر امر عالی باشد جہان از
 لوٹ و جود او نیز پاک ساختہ آید ۵ سلطان محمود از روی عجز و بیچارگی نقد الملک را نزد ایشان فرستاد اما فرمود کہ او را
 اخراج کنند و مضرتی بمال و جان او نرسانند امر انجمنین کردند سلطان محمود ازین حرکت امر او تسلط ایشان آزرده
 خاطر شد و صفای باطن او بغبار کینہ مبدل گشت درین میان محافظ خان خواجہ سرای کہ منافق طبع و شریر بالذات بود
 در خلوت بسطان سخنان غیر واقع گفتمہ در پی بر انداختن اقبال خان و مختص خان شد (روزی فرصت یافتہ) ۶

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه
۳	مب: اضافه	۴	مب: ندارد
۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد

بعرض رسانید که اقبال خان با اتفاق امرای میخواید یکی از اولاد ناصر شاه را، سلطنت برادر سلطان محمود بجز دستمعا
این خبر بی طاقت شده خواست که ایشان را بسیار رساند و لیکن وقار و مال اندیشی (از دست نداده در مقام تفتیش
احوال شد آخرباز از سخنان و سوسه انگیز آواز جا رفته در پی کشتن) آنها بحد گشت.

گفتار شیرین فریبنده مرد کند آنچه نتوان بشمشیر کرد
تا آنکه باغرای محافظ خان پیکار بر خانه اقبال خان و مختص خان بقصد کشتن آنها رفت آنها پیش
از آنکه سلطان برسد از خانه برآمده سر بصرای آوارگی زدند و آخر کس را بطلب سلطان شهاب الدین به دکن
فرستادند شهاب الدین مژده دولت شنیده از غایت فرح و سرور خواست که بایلغار برسد چون هوا بمشابه گرم بود
که ماهی در بحر تلواسه داشت و سمندر در آب می سوخت شهاب الدین بیمار شده مزاجش از اعتدال برآمد و بهمان
مرض از عالم درگذشت و زبان حال او باین بیت مترنم حسرت بود

سرگشته بسی گشتم از بهر سرو سامان سرد سرکارم شدنی سر شد و نی سامان
امرا متنبی او را هوشنگ شاه خطاب داده سلطنت برداشتند و از آنجا عازم وسط ولایت مالوه گشتند این
هوشنگ شاه بعضی از امرای محمود شاه جنگی کرده شکست خورد و درو بفرار نهاد در خلال این احوال عریض اقبال خان
و مختص خان رسید که ازین بندگان مورثی غیر از دو تنخواهی امری بوقوع نیامده محافظ خان از روی حسد بحرفهای غرض
آمیز خاطر اشرف را نسبت به بندهای مخلص معتبر گردانیده کار تا اینجا رسانیده امید است که حقیقت باد و تنخواهی او بر
ضمیر حقی پذیر و واضح شده باشد و چون مضمون این عریض بعرض رسید و بعضی خدمت گاران نیز گفتند که غرض محافظ
خان ازین امر آن بود که خود از روی استقلال بمهمات ملکی پردازد اگر اقبال خان و مختص خان می بودند نوبت
وزارت بوی نمیرسد آن همگی سعی او آنست که طرح مجدد بر روی کار آورده یکی از اولاد ناصر الدین را از حبس
بر آورده اسم سلطنت بر او اطلاق کند و خود راتق و فاتق مهمات باشد سلطان محمود که در کارها حزم و دور بینی نداشت
خواست که محافظ خان را در بند آورد (وی نیز یافته بجمعیت بر سردیوان آمد سلطان محمود) و از روی کمال غضب

و نهایت شجاعت با معدودی چند از خواص بگرفتن محافظان بر سر دیوان رفت آن بد گهرگر بیخته از دولتخانه پدر رفت و در بند بیرونی را متصرف شد و علم نبی بر افراخت و شاهزاده شاه هم‌خان بن ناصر شاه را آورده چتر بر سر او کرد و جمعیت تمام بهم رسانیده حویلی سلطان محمود را محاصره کرده نزدیک بود که دستگیر سازد و محمود شاه نیم شمی بر آمده جانب اجین رفت محافظان شاهزاده را محمود شاه خطاب داده بر تخت اجلاس نمود و امر او لشکر یاز با ایمان غلاظ و زر ریزی موافق ساخته و استمالت نموده قصبه نالجر را لشکرگاه ساخته لشکری بر اجین نامزد فرمود و بعضی امرای که همراه سلطان محمود بودند چون عیال و اطفال خود در قلعه مند و داشتند او را گذاشته بلشکر شاهزاده رفتند سلطان محمود در مال کار خود حیران و سراسیمه گشت بعد از مشورت میخواست که خود را بگوشه گنای کشیده منظر طلوع کوكب اقبال باشد همدرین ایام میدنی مل که بوفور شجاعت و کاردانی امتیاز داشت بجماعتی کثیر از تهانه خود آمده همراه شد و بعضی امرای دیگر نیز آمده پیوستند سلطان از سرنو استظهار یافته متوجه مند و گشت خبر آمد که شاهزاده صاحب خان متوجه حدود چندیری گردید سلطان محمود چون نزدیک بلشکر شاهزاده رسید و طرفین قرار دادند که صباح معرکه جنگ آراسته منتظر بهبوب ریاح فتح و نصرت باشد همدران شب زیاده از نصف لشکر شاهزاده باردوی سلطان محمود پیوستند صاحب خان و محافظان از روی اضطراب دایره خود را آتش در زده گریختند و بنا لجر رسیده از خزاین هر چه توانستند برداشته و تلف نموده بقلعه بر شدند سلطان محمود مراسم شکر الهی بجا آورده متوجه شادی آباد شد چون بحوالی قلعه رسید صاحب خان بانوجی آراسته از کمال جرأت حمله بر فوج سلطان محمود آورده درین اثنا فیلی کوه پیکر متوجه سلطان محمود شد سلطان تیری بر سینه فیلان زد که از پشت او بدر رفت و میدنی رای با جمعی راجپوتان در دست بر چه وجه کرده دمار از روزگار فوج شاهزاده بر آوردند و آخر شاهزاده تاب نیاورده پناه بقلعه برد و ضبط قلعه پرداخت و چون سلطان محمود در محاصره مبالغه فرمود چنانکه دلاوران لشکر از بس جرات درون قلعه در آمدند و شاهزاده و محافظان پاره از جواهر گران بها برداشته گریختند و راه گجرات پیش گرفته بلشکر سلطان مظفر گجراتی پیوستند و سلطان محمود بفتح و فیروزی بر مسند امن و امان جا گرفت و حکام و عمال ب ضبط ولایت باطراف و اکناف بفرستاد درینولا

میدنی رای که بقوت و شوکت او آشوب از مملکت دور شده فساد بصلاح انجامیده بود و اعتبار تمام و رتبه قوی داشت از کمال غرور خواست که امرای غیاث شاهی و ناصر شاهی را از میان برانداخته خود را ائین و فایق مهمات مملکت باشد بدین غرض کاسدادر بدگوی امرا و کسر و تخریب (آنها شروع کرد و سلطان محمود نا عاقبت اندیش را در دام فریب) ۲ آورده بعضی امرای نامی را بقتل رسانید و هر اراده که خواست پیش برد امرای دیگر که در اقطاع بودند بمشاهده این حال علم نبی را فراخته براه مخالفت رفتند در مملکت آشوبی دیگر پیدا شد سلطان محمود از برای تسکین این فتنه از قلعه مند و فرود آمده متوجه تادیب اهل نبی و عناد شد عیار این فتنه و فساد از ساحت ملک نشانده بود که فتنه دیگر سر از خواب بر کرد و خبر رسید که در منصف ۳ محرم الحرام سنه ۷۰۰ شمسی و تسعمایه سلطان مظفر با استماع فتنه و فساد هندوان که سلطان محمود را در دست گرفته پای از اندازه بیرون نهاده بودند و در حرم مسلمانان دست تصرف باز کشاده بالشکر بیکران و پانصد فیل در قصبه دهار نزول نموده است مردم قلعه مند و هر چند از راه عجز و انکسار در آمده بنامه و پیغام میخوانند مدافعه نمایند با مالایسمع رضا و قبول استماع نموده فوجی بزرگ بنواحی قلعه فرستاده است سلطان محمود با استماع (بسمع) ۴ این خبر وحشت اثر پریشان و حیران تر گشت ناگاه در عین سراسیمگی خبر آمد که سلطان مظفر مراجعت کرد و گفت از جلادت و مردانگی من دور است که درین وقت مند و خالی است متصرف شوم چون محمود بیاید و بنشیند آمده بغلبه و استیلا بگیرم و ما را از روزگار کفار بر آورده غبار پریشانی و مذلت از حال مسلمانان بر آورم ۵ سلطان محمود مراسم (به) ۶ لشکر الهی بجا آورده بخاطر جمع متوجه گوشمال امرای نبی و رزیده گشت بعضی را بلطف و استمالت و بعضی را قهر و غلبه بخودی آورد و مقارن این حال خبر رسید که شاهزاده صاحب خان و محافظ خان از سلطان مظفر (گجراتی) ۷ جدا شده سرگردان بادیه آوارگی بودند در ولایت مالوه باز آمده باتفاق بعضی از امرای خروج کرده فوجی از سلطان سکندر لودی طلبیده چندیری (رسیده اند سلطان محمود مدافعه ایشان اهم دانسته متوجه) ۸ چندیری گشت در اثنای راه شنید که محافظ خان متوجه مند و گشت سلطان اول دفع او را تدبیر کرده فوجی بر محافظ خان فرستاده و در نالجه هر دو لشکر رسیده جنگ انداختند و محاربه صعب روی داد و از شامت نبی محافظ خان بقتل رسید لشکر سلطان بفتح

۱	مب: فاسد	۲	مب: ندارد	۳	مب: منصف
۴	مب: ندارد	۵	مب: دارم	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد		

و فیروزی سر او را جدا کرده آوردند و شاهزاده باستماع این خبر ملول و محزون گشت امرای دیگر که بوی همراه بودند مردم بزرگ را در میان آورده درخواست عفو تقصیرات شاهزاده کردند سلطان محمود این امر را از لطایف غیبی دانسته زیاده بر آنچه خواسته بودند لک تنگه بجهت مدد خرج و دوازده سلسله فیل بشاهزاده و امرای او انعام فرستاد امرای فرستاده را تلقی با احترام و اعزاز نمودند شاهزاده از غایت هراس و نفاق گریخته خود را بلشکر سلطان سکندر رسانید و سلطان محمود چند روز بچندی بود به بشادی آباد رفت و درین ایام میدنی رای نوعی استیلا و تصرف بر فوج سلطان محمود یافت که امراتیر باران لشکر را اتمام گناه نکرده هر روز یکی را با بر سلطنت سیاست میرسانید تا آنکه ازین خبر اعوان و قم آن کافر بد کردار دو بیست کس از جنس مسلمان بر سلطان محمود نماند و همه کارها و مشاغل مهمات سلطنت حواله مردم خود کرد و همه جا گماشتهها خود فرستاد و زنان (مسلمه را را اچپوتان رقص آموخته الهاره داخل گرد و زنان) مطرب سلطان ناصرالدین را نیز بتصرف خود درآوردند سلطان محمود از پس تسلط و استیلا ی کافران بر طاقت شده به میدنی رای پیغام فرستاد که من بعد شمار رخصت است از مملکت بدر رویدوی جواب گفته که من بچهل هزار سوار خون آشام چندین خدمات پسندیده کردم و در جانپاری دقیقه نامرعی نگذاشته تقصیری که از من بوقوع آمده چه خواهد بود اگر بالفرض بحسب بشریت امرها که موجب غبار خاطر سلطان باشد اعلام فرمایند تا از آن باز آیم سلطان محمود طوعاً و کرهاً از سر پر خاش درگذشت بشرط آنکه عهده کارخانها بدستور قایم بمسلمانان گذارد و در مهمات ملکی مردم خود را مدخل ندهد و زنان مسلمه را از خانهای را اچپوتان بیرون آورد و میدنی رای بجهت مصلحت وقت همه قبول نموده دلجویی سلطان بسیار کرد تا سالباهن پور بییه که رئیس دیگری و عمده کافران بود از اعمال قبیحه باز نمی آمد سلطان محمود از غایت شجاعت و جمعیت مسلمانی بعضی مختصان خود قرار داد که میدنی رای و سالباهن را هم در دیوانخانه پاره پاره کنند جان سپاران هوا خواه روزی از کمین برآمده بران هر دو کافر زخم رسانیدند سالباهن هم را آنجا بدار البوار پیوست میدنی رای چون زخمش کاری نیامد او را بمنزل برداشته بردند را اچپوتان که چون مور و بلخ بودند در خانه میدنی رای جمع شدند تا گزندی بسطان محمود رسانند باستماع این خبر سلطان از کمال تهور و مردانگی

باشان زده سوار و چند پیاده مسلمان بقصد شهادت از دولت خانه برآمده بجنگ متوجه شد و چند هزار راجپوت پیش آمده جنگ انداختن یکی از کافران که بمردانگی علم بود پای در میدان جلادت نهاده ضربی بر سلطان انداخت سلطان ضربش رد کرده اوراد و پاره ساخت راجپوتی دیگر از کمال دلیری برجسته برجه حواله کرد سلطان او را بر شمشیر گرفت او را نیز از کمر دو نیم کرد کافران بمشاهده جرات سلطان عبرت زده همه یکجا شدند و خواستند یکبارگی بر سلطان بریزند درین حال میدنی رای خبر یافته راجپوتان را ازین اراده باز آورد گفت سلطان محمود ولی نعمت منست اگر با مرا و منم زدن شمارا چه کار است و از وفور عقلی که داشت عاقبت اندیشی نموده بآنها گفت که اگر سایه دولت او بر سر ما نباشد و سلطان مظفر گجراتی جلوریز آید ما را از روزگار ما برآورد راجپوتان بگفته او متنبه شده بخانههای خود رفتند و میدنی رای بسطان پیغام فرستاد که در مدت عمر چون سر رشته حلال نمکی از دست نداده بودم جان بسلامت بردم و سبب رفع آشوب گشتم و اگر بیقین دانسته آید که بکشتن من امور سلطنت انتظام می یابد مضایقه ندارم محمود شاه ملتفت شده جواب ملائم گفته فرستاد و چون جراحت او مندل شد پانصد راجپوت مسلح بسلام می آمد سلطان دلا ساسی او کرده برسم قایم مہمات ملکی با و تفویض (نمود) ایچون مدتی بسر آمد و از سلطنت بجز نامی بر محمود شاه نماند بی طاقت شده خواست که بہر حال خود را بسطان مظفر گجراتی رساند تا او را بولایت خود آورده کافران را از پنج برانداز در شہور سنہ عشرین و تسعمایہ بہمانہ شکار برآمد و بکرم کہ بغایت باوی دوستی داشت ہمراہ گرفتہ جمعی کثیر از راجپوتان کہ اورا نظر بند میداشتند ہمراہ شدند چون بشکار گاہ رسید میرآخور را طلبیدہ فرمود کہ امشب چون ہمہ شب بگذرد سہ اسپ آہو تفنگ با و پای مہیا ساختہ بیرون آرد و ایستادہ کند و راجپوتان را در پی شکار صیدان دو انید کہ چون بار دور رسیدند از غایت ماندگی ہمہ را خواب غفلت در ربود وقت نیم شب میرآخور آمدہ عرض کرد کہ اسپان طیار اند سلطان حرم خود را و یک خدمتگار را گرفتہ بر اسپان رسید و از آنجا راہ غربت پیش گرفتہ سر بصرای نہاد بعد از طی مراحل بقصبہ دہور کہ سرحد گجرات ست رسید تہانہ دار گجرات رسم استقلال بجا آورده مہمانی بسزابتقدیم رسانید و سراپردہ ما محتاج پیشکش کردہ بسطان مظفر مسرور و مہتیج شدہ سران لشکر خود را بجمع

اسپان حشمت و سلطنت و کارخانها که سلاطین را باشد با استقبال فرستاده و خود نیز چند منزل استقبال نموده ملاقات کرد و به هر یک تحت هردونشته آنچه شیوه مردمی و آئین مروت و فتوت است مرعی داشته به سلطان مظفر تچهایی بادشاهانه گذرانید و پس از چند روز بالشکرهای آراسته متوجه مالوه گشت

بسا قفل کورا نیابی کلید کشاینده ناگه آید پدید

میدنی رای و سلاهدی که از روسای گیران بودند جمعی را در قلعه شادی آباد گذاشته پیش رانا ساناگانا ضابطه قلعه چطور باستمداد شتافتند سلطان مظفر (متوجه فتح قلعه بود که مینهانی خبر آوردند که میدنی رای و سلاهدی رانا ساناگانا با جمیع زمین داران آن نواحی بکومک آورده رسیده اند سلطان مظفر) عادل خان حاکم اسیر و برهانپور را که خواهر زاده و داماد بود بالشکری گران مقابل رانا ساناگانا فرستاد از روی کمال جلالت بقوت بازوی دولت در اندک فرصتی قلعه را مفتوح ساخته کافران را که در قلعه بودند بقتل عام حکم فرمودارباب توارخ متفق اند بر آنکه در یکشب دبار از روز نوزده هزار کافر ابدوزخ فرستاد و غنایم آنقدر بدست افتاد که حوصله محاسب روزگار از احصای آن به تنگ آمد و چون کافران بجز رسیدند سلطان محمود آمده مبارکباد گفت و آرزوی شتافت زدگی که در طینت وی سر رشته بودند باضطراب برسید که خداوند جهان مارا چه میفرماید سلطان مظفر از کمال وقار و بزرگی فرمود سلطنت مالوه مبارک باد و همان ساعت محمود را در قلعه گذاشته باردوی خود رفت و روز دیگر متوجه گوشمال رانا ساناگانا گشت رانا باستماع فتح قلعه و توجه سلطان گریخته بولایت خود رفت و در شب اول بیست و هفت گروه راه قطع (کرده) ۲ میدنی رای و سلاهدی را بخود همراه برد سلطان مظفر باستماع این خبر مراسم شکر الهی بجا آورده عادل خان را که بر سر آنها رفته بود طلب داشت روز دیگر بالتماس سلطان محمود بر قلعه شادی آباد صعود (فرمود) ۳ و سلطان محمود لوازم خدمت و مهمانداری بتقدیم رسانده پیشکشهای لایق گذرانیده بعد از فراغ صحبت سلطان مظفر سیر عمارات و باغات قلعه فرموده همعنان فتح و فیروزی متوجه گجرات کردند و آصف خان گجراتی را با چند هزار سوار بکمک سلطان محمود گذاشته سلطان محمود را رخصت فرمود سلطان محمود نفسی بکام بر آورده امر او کران خود را که پریشان و آواره

شده بودند جمع آورده بعد از آن باستصواب و صلاح آصف خان بر قلعه کاکرون که سرمایه حشمت و اسباب دولت میدنی رای و سلاهدی در وی بود لشکر کشید میدنی رای باستماع این خبر سر اسیمه شده بر انا سا نگاه گفت که من هر چه داشته ام در قلعه کاکرونست و من بجانب شما التجا از ان داشتم که ولایت مالوه بمن حواله فرمایند (اکنون کار بانجا کشیده است حمیت جاہلیت رانا سا نگا بحرکت آمده) ای چند هزار راجپوت خونخوار متوجه کاکرون شدند چون این خبر سلطان محمود رسید از غایت تهور و دلیری راه حزم و احتیاط گذاشته بجنگ رانا سا نگاه متوجه شد و با یلغار شتافت و مفت گروهی دشمن فرود آمد و روزی که جنگ واقع شد سلطان محمود راه بسیار طی کرده بود چون این خبر بر انا رسید همانروز قابو یافته بجنگ پیش آمد و چون لشکر سلطان مانده بود و فرصت ترتیب صفوف نیافت اکثر از سرداران لشکر کشته شدند و آصف خان با پانصد کس شربت شهادت چشید و شکست تمام در لشکر اسلام افتاد و سلطان محمود از بس که دلیر و متهور بود باده هزار کس در میدان بایستاد^۳ و فوجی از راجپوتان بوی متوجه شد (ولی) ۴ (سلطان) ۵ بر فوجی که چون دریا از شمشیر و برجه مستموح بود برق و ار خود را از دور کارها کرد که هیچ تهمتن نکند گویند صد و چند زخم بر جوشن (اور سیده بود و چون دو جوشن در برداشت پنجاه زخم از جوشن) ۶ دویم گذشته بر بدن اور سیده بود و قتی بروی دست یافتند که از اسپ بر زمین آمد راجپوتان اورا شناخته نزد رانا بردند و هر یک زبان مدح و ثنای شجاعت او گوشه گرداو می گشتند و خود را فدای اومی ساختند رانا سا نگا در پیش سلطان دست بسته بایستاد و لوازم خدمت گاری بجا آورده بمعالجه قیام نمود چون صحت یافت رانا سا نگا التماس نموده که بتاج خسروی مراسم فر از ساخته بدر بارے خود تشریف ببرید سلطان محمود تاج مکمل بذر و واقیت از مند و طلبیده و بر انا سا نگا داده از خود راضی ساخت رانا ده هزار راجپوت را همراه کرده بمند و فرستاد بعد از وقوع این حوادث و فترات سلطان محمود را چند ان قوت نماند و ولایت مالوه قطعه قطعه شده بتصرف هندوان پور بیه و رانا سا نگا در آمد و عشری از ولایت مالوه در تصرف سلطان محمود مانده بود و با هشت هزار سوار میگذرانید و در سنه ست و عشرین و تسمایه سلطان بر سلاهدی که از سرحد سارنگپور تا بهیل و رایسین در تصرف داشت سواری فرمود سلاهدی در نواحی سارنگپور آمده بجنگ در ایستاد و شکست بر لشکر سلطان افتاد

۱	مب: اضافه	۲	مب: بادو	۳	مب: ایستد
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: بدیاری				

سلطان بایست سوار در میدان شجاعت پای محکم کرده در خانه کمان در آمده داد مردی میداد تا آنکه اکثر سرداران لشکر سلاهدی از تیر جانند و سلطان خونابه اجل نوشیدند و کار بجای رسید که سلاهدی راه فرار پیش گرفت سلطان پاره تعاقب کرده پیست و چهار سلسله فیل جدا ساخته بغنیمت گرفت و فتح و نصرت بمند و مراجعت نمود و در سنه اثنین و ثلاثین و تسمایه چون سلطان مظفر داعی حق را اجابت نمود امر سلطنت بسطان بهادر انتقال یافت چاند خان بن سلطان مظفر پیش (سلطان) محمود آدموی بواسطه آنکه مرهون احسانی سلطان مظفر بود نهایت تعظیم و احترام چاند خان بجا آورد و در رضی الملک که از امرای معتبر سلطان مظفر بود و سعی در ان داشت که حکومت گجرات بچاند خان شود نیز گریخته پیش چاند خان آمد بدین جهت سلطان بهادر (را نسبت بسطان محمود رنجشی پیدا شد تا آنکه سلطان بهادر) ۲ اعزیمت تسخیر مالوه در دل قرار یافت و با مضای این نیت بلشکری عظیم بحرکت آمده در ولایت مالوه رسید سلطان محمود هر چند اظهار اخلاص و نیاز مندی قدیم بوسیله کار دانان چرب زبان پیغام کرد سودی نیارود سلطان بهادر چون قریب رسید اکثری از معاندان و دشمنان وی بسطان بهادر پیوسته شکایت سلطان محمود تحفه مجلس بردند سلطان محمود عنان اختیار از دست داده شروع در قلعه داری نمود و با (سه) هزار کس متحصن شد و بکمال احتیاط حراست قلعه می نمود و چون در یافت که مردم قلعه نیز در مقام نفاقند و از سلطان بهادر قول گرفته اند خاطر از کار و بار پرداخته ترتیب اسباب جشن نمود و بعیش و نشاط مشغول شد بعضی از نیک اندیشان عرض کردند که چه محل عیش و نشاط است جواب داد که چون انفاس باز پسین است میخوام بهم بطرب و نشاط که بگذرد و بتاریخ نهم شعبان سنه سبع و ثلاثین و تسمایه وقت صبح صادق اعلام نصرت بهادر شاهی قلعه را مفتوح ساخته اندرون قلعه طالع گشت چاند خان بهمان وقت از قلعه فرود آمده راه فرار پیش گرفت و سلطان محمود قرار (بر) مردن داده بجای خود ماند سلطان بهادر پیغام فرستاده که سلطان محمود و اهل حرم و امرای او را امانت هیچکس متعرض عرض و مال کسی نخواهد شد سلطان محمود ناگزیر باستصواب امر آمده سلطان بهادر را دید سلطان تعظیم و تکریم بجا آورد هر دو بادشاه معانقه کردند و بعد از نشستن سلطان محمود اندک درشتی در سخن کرده و لیکن صحبت تا آخر بسکونت بگذشت و آخر سلطان محمود

۱ م: ندارد
 ۲ م: ندارد
 ۳ م: اضافه
 ۴ م: ندارد

را پای در زنجیر کرده هفت پسرش بقلعه جاپانیر فرستاد سلطان محمود ایم آرزو داشت که شهید شود برفوت این ممتنا حسرت میخورد و همدین راه که او را بجایانیری بردند شب براه در رسید اکثری از شب نماز گذارده دعا کرد و عجز وزاری نمود که کرامت شهادت نصیب وی شود اتفاقاً همان لحظه که از نماز فارغ شده سر ببالین نهاده بود جمعی از کافران بهیل و کولی بر اردوی آصف خان که سلطان محمود را در بندی برد افتادند سلطان محمود سر از خواب بر کرده زنجیر پای خود را بکسیخت درین اثنا نگاهبانان از ترس آنکه بگریزد و فتنه پدید آرد سلطان محمود را شهید ساختند

بسا شیر درنده سهم ناک که از نوک خاری در آید بجاک

صبح آن شب آصف خان او را تجمیز و تکلفین نموده در خاک سپرد و هفت پسر او را بر قلعه جاپانیر محبوس داشت

که داند که این دخمه دام داد چه تارتخها دارد اندر نورد

چه نیرنگ با بگردان ساخته است چه گردن کشانرا سر انداخته است

کجا رستم و زال و سیرغ و سام فریدون و فرهنگ و جمشید و جام

زمین خورد و ز خورد شان دیر نیست هنوزش ز خوردن شکم سیر نیست

مدت سلطنت سلطان محمود پست سال و شش ماه و یازده روز بود بعد از وی ولایت در تصرف اولیای

دولت سلطان بهادر گجراتی بود تا چار سال درین ولایت حکومت داشته اکثر از بلاد و قلاع که در دست سلاطین

مالوه (می) بود در ضبط آورد و چون دولت حضرت جنت آشیانی همایون بادشاه پرتو ظهور داد و سلطان بهادر از پیش

بهادر خان همایون هزیمت خورده از مملکت خود بدر رفت ولایت بتسخیر بندگان جنت آشیانی در آمد آنحضرت بعد

تسخیر گجرات یکسال در مالوه (تشریف ارزانی داشته بجهت بعضی میور مالوه) ۲ را گذاشته با گره تشریف آورده

اند چنانچه این ۳ داستانها بمحل خود سمت بیان یافته است و چون سلطان بهادر فوت کرد و جنت آشیانی بصوب

بنگاله عنان عزیمت منعطف ساختند ولایت مالوه از فرمان روائی خالی ماند ملو خان که از امرای (سلطان بهادر بود

واقطاع سارنگپور داشت باتفاق امرای ۴ و روسای مالوه خود را قادر شاه خطاب داده از قصبه بهیل تا آب زبده

۱ م.ب: اضافه ۲ م.ب: اضافه ۳ م.ب: آن

۴ م.ب: اضافه

بصرف در آورده لوای حکومت برافراخت و چون شیرشاه بر مملکت هند استیلا و تسلط یافت بقصد تسخیر مالوه عازم گشت قادرشاه چون طاقت مقاومت نداشت پیش از رسیدن شیرشاه بولایت مالوه بجناح تعجیل بر در شیرشاه رسید شیرشاه بمراحم خسروانه التفات فرموده حرمت داد آ خر قادرشاه از بیم و هراس شیرشاه از وی گریخته جان بدر برد ولایت مالوه را شیرشاه بشجاعت خان که اشتها به سجاول خان دارد سپرد بعد از وی باز بهادر پسر سجاول خان حاکم شد و باز بهادر بدست حضرت شاهنشاهی گرفتار آمد اکنون تمام این ولایت در ضمن ولایات دیگر داخل مملکت بندگان حضرت است ذکر طبقه سلاطین گجرات سبب ابتدای سلاطین گجرات آن بود که چون ظلم نظام مفرح که مخاطبه براسی خان بود و از جانب سلطان محمد بن فیروز شاه حکومت گجرات داشت در اقطار عالم انتشار یافت و مظلومان ستم دیده از بلاد گجرات برسم استغاثه بدارالملک دہلی رسیدند شرح جور و ستم و (او) ۳ پیش (سلطان محمد شاه تقریر نمودند و حقیقت طغیان و سرکشی او را گفتند) ۴ سلطان محمد شاه (ادا کردند) ۵ بعد از تامل و تانی و تدبیر کافی اعظم همایون ظفر خان بن وجیه الملک را که از کبار امرابو دشمول عواطف و عنایات گردانیده اقطاع گجرات مرحمت فرموده و بتاریخ سیوم ربیع الاول سنه ثلث و تسعین و سبعمایه اعظم همایون ظفر خان را چتر و بارگاه سرخ که مخصوص بادشاهان است ۶ داده رخصت ممالک گجرات ارزانی داشت داؤد و او در همه روز از شهر برآمده برحوض خاص منزل کرد روز دیگر سلطان محمد بمنزل ظفر خان رفته گوش و هوش او را بگوهرهای نصائح ارجمند گرانبار ساخت و بار دیگر خلعت خاص نموده بشهر مراجعت (کرد) ۷ گویند در منشور حکومت او بخط خود القابی که بادشاهان بزرگ نویسند نوشت و چون ظفر خان بکوچ متواتر شتافته بخطه ناگور رسید مردم کنیهایت از نظام مفرح بداد خواهی آمدند ظفر خان دلا ساسی آنجماعه نموده روانه ۸ نهر اوله که الآن به پتن اشتها دارد گردید و آنجا رسید خطی بملک مفرح نوشته فرستاد که در ملازمت محمد شاه چنان مذکور شده که ملک نظام مفرح محصول چند ساله خالصه سلطانی را بحواتج خود صرف نموده و یکدینار بخرانه نرسانیده مع هذا دست ظلم و جور را دراز کرده عموم متوطنان این بقای ۹ را رنجانیده است چنانچه مردم مکرر بفریاد و استغاثه آمدند و چون زمام حل و عقد مهمام ملکی این ناحیه را بمن سپرده اند طریق

۱	م: پیداشدن	۲	م: رسید	۳	م: اضافه
۴	م: ندارد	۵	م: اضافه	۶	م: بود
۷	م: ندارد	۸	م: عازم	۹	م: بقای

صواب آنست که هر چه از محصول خالصه موجود باشد بطریق استیصال پیش از خود بدیلمی فرستد و تسلی مظلومان نموده خود نیز متوجه دارالملک دیلمی گردد و ملک نظام مفرح در جواب نوشته که چون راه بسیار آمده آید همانجا باشید و تصدیق نکشید که من همانجا آمده حساب خواهم داد اما بشرط آنکه مرا بموکل بسپارند چون این جواب رسید معنی تمرد و بغی و طغیان از وی بظهور پیوست ظفر خان در مقام استعداد لشکر شد بعد از چند روز خبر رسید که ملک نظام بجمیعت تمام متوجه این حدود گشته بکویچ متواتر میرسد اعظم همایون نیز بالشکری آراسته با هنگ جنگ برآمد و بتاریخ هفتم صفر سنه اربع و تسعین و سبعمایه بدوازده گروه پتن برآمده حرب صعوب دست داد ملک نظام مفرح با خاصه فوج خود در جست وجوی ظفر خان بوده در فراز و نشیب می تاخت درین اثنا شخصی از فوج ظفر خان بروظفر یافته زخم کاری زد و او بهمان زخم از پشت اسپ بر زمین آمد و بسرعت تمام سراور بریده پیش ظفر خان آورد

فلک را سر انداختن شد سرشت نشاید کشیدن سر از سر نوشت
کلید ظفر چون نباشد بدست بازو در فسخ نتوان شکست

و از معاینه این حال که شکست بر لشکر ملک نظام افتاد و مردم بسیار کشته شدند و غنیمت بیشمار بدست لشکر ظفر خان افتاد و پاره راه تعاقب نموده بخره پتن مراجعت نمود و از آنجا در جمیع پرگنات گماشتهای خود فرستاد و در سنه خمس و تسعین و سبعمایه بقصد تادیب متمرّدانی که در نواحی کنیهایت غرای فتنه و فساد برانگیخته بودند متوجه شده ساحت آن بلاد از خس و خاشاک اهل خلاف پاک گردانیده بردلهای که از دست نظام الملک مفرح مجروح شده بودند مرهم التفات و عنایت نهاده جمهوری نام را از خود راضی و شاگرد ساخت و چون در سنه ست و تسعین و سبعمایه خبر رسید که سلطان محمد بن فیروز شاه در دیلمی داعی حق را اجابت نمود و اکثر زمین داران و راجه دار مقام سرکشی گشتند بالشکر بیکران و فیلان کوه پیکر متوجه گوشمال آنها شد و هر که قدم از جاده انقیاد بیرون نهاده بود نهب و تاراج کرد و هر جا بتخانه بود بخاک برابر ساخت و در سنه سبع و تسعین بقصد تخریب بتخانه سومنات متوجه گشت و در اثنا راه راجپوتان را علف تیغ ساخته هر جا بتخانه بنظر در آمد نیست و نابود گردانید و چون سومنات رسید بتخانه را سوخت و بت سومنات را شکست و کافران را کشته بدوزخ فرستاد و شهر را تاراج کرد و مسجد جامع طرح انداخته ارباب مناصب شرعیه را تعیین فرموده و تهمانه گذاشته بجانب پتن مراجعت نموده در قلع و قمع آثار کفر که در آن نواحی رسوخ گرفته بود بهمت

مصروف میداشت و در سنه ثمانمیه تا تارخان پسر او که بوزارت سلطان محمود بن سلطان محمد بن فیروز شاه قیام مینمود بسبب غلبه و استیلای ملوخان از دہلی فرار نموده گجرات پیش پدر آمد تا لشکر او را همراه گرفته از ملوخان انتقام کشد ظفر خان در استعداد لشکر شد و مردم را دلاسی می نمود اما چون میرزا پیر محمد نیمه صاحب قرانی امیر تیمور گورگان ملتان را گرفته بود ظفر خان در امضای این بیت و انفاذ این امنیت تامل میفرمود و بفر است دریافت بود که میرزا پیر محمد مقدمه حضرت صاحب قرانی است چنانکه بعد از چند روز در سنه احدی و ثمانمیه خبر رسید که امیر تیمور (م ب: صاحبقران) با لشکر گران باطراف دہلی رسید ظفر خان تسلی پسر نموده عزیمت دہلی را موقوف بروقت داشته و بلاد کفار که در نواحی گجرات بودند لشکر کشیده مسخر گردانید و بعد از چند گاه سلطان محمود بن سلطان محمد (بن) از فیروز شاه از حضرت صاحب قرانی گریخته بولایت گجرات آمد سلوک و معاش که لایق او بود از ظفر خان بوقوع نیامد و او مایوس و دل شکسته بجانب مالوه رفت و چون بعد از چند سال پس از تسکین فتنه و فساد سلطان محمود به دہلی آمده (بار دیگر) ۳۱ بادشاه شد ملوخان زیاده بر آن استیلا یافت چنانکه تفصیل آن در طبقه سلاطین دہلی سمت گذارش یافته (تا تارخان باز بعرض رسانید که اگر لشکر من همراه شود رفته) ۳۲ دہلی را از تصرف ملوخان آورده انتقام خود بکشم و سلطان محمود را بادشاهی برسانم ظفر خان گفت الآن در اولاد سلطان فیروز شخصی که قابل بادشاهی باشد ننمانده و ملوخان الحال دہلی را متصرف است و علماء درین نزاع و مخاصمت فرق امامیه ۵ که سبب خونریزی است روانمیدارند تا تارخان باین حرف تسلی نشده گفت امروز ما را این قدرت است که به سلطان ۶ دہلی برسم و بادشاهی میراث کسی نیست (و این بیت) ۷ بر زبان راند

ملک بمیراث نیاید کسی تا نزند تیغ دو دستی بسی
اعظم همایون ظفر خان چون دید که باین حرف متعاقد نمیشود خود را از شغل مملکت گذرانیده تمام لشکر و حشم و ولایت با و تفویض نمود و وی در غره جمید الاخر سنه ست و ثمان مایه خود را سلطان محمد شاه خطاب داده چتر سلطنت بر سرفروخته بر تخت سلطنت نشست و در طغرای فرمان خود فرمود کین القاب نوشته باشند الواثق بتاسید الرحمن افتخار

۱	م ب: ندارد	۲	م ب: تفرقه و پریشانی	۳	م ب: اضافه
۴	م ب: اضافه	۵	م ب: اسلامی	۶	م ب: سلطنت
۷	م ب: ندارد				

الدینا والدین ابوالمغازی محمدشاه بن مظفرشاه و بعد تنسیق مہمات مملکت لشکری بیکران فراہم آوردہ درغہ شعبان سنہ مذکورہ بعزیمت دہلی در حرکت آمد و در اثنای راہ باو خبر رسانیدند کہ راجہ ناودت پای ادب از حیث اطاعت و انقیاد بیرون نہادہ است محمدشاه از راہ عنان توجہ منعطف گردانیدہ جلوریز بولایت ناودت در آمد مواضع و قصبات اورانہب و تاراج ساخت و ہم در آنجا از فرط شراب نوشی ناکام و نامراد از عالم در گذشت

ساقیانند درین بزم بدان بی رحمی کہ بہنگام طرب جام مزور گیرند مدت بادشاہی او دو ماہ و چند روز بود و چون این خبر وحشت اثر باعظم ہمایون رسید عظیم اندوہ ناک شدہ و بسرعت تمام خود را بارو رسانید لغش محمدشاه را بظنہ پتین فرستاد و خاطر پرشمرده و دل صد پارہ از روی ضرورت بالتماس اکابر و امراد سنہ عشر و ثمانیہ بر سریر سلطنت نشستہ بسطان مظفرشاه ملقب گردید در خط فرمان القاب او چنین قرار یافت الواثق باللہ المنان شمس الدین والدینا ابوالمحامد مظفرشاه السلطان و امراد معارف سران گروہ (۱) خلعتہای فاخرہ و نواز شہای منکاکثر فرمودہ در اطراف و نواحی کوس فتح و ظفر نواخت و در سنہ ثلث عشر و ثمانیہ در نہر والہ پتین سلطان مظفرشاه بیمار شدہ روزی شاہزادہ احمد خان پسر محمدشاه را بخصور امراد بزرگان ممالک بر تخت سلطنت جلوس فرمودہ (ناصر) ۲ الدینا والدین ابوالفتح احمدشاه خطاب داد و آن روز از ابتدای سلطنت (او) ۳ دو و نیم سال و ہشت ماہ و شانزدہ روز گذشتہ بود و بعد از ان پنج ماہ و سیزدہ روز مرہون حیات مستعار بودہ و در صفر سنہ اربع عشر و ثمانیہ از کہنہ رباط دنیا بمعمور آباد عقبی انتقال نمود و در خطہ پتین مدفون گشت و اوراد (ان) ۴ زمان گجراتیان خدایگان کبیری خوانند ۵ و چون سلطان احمدشاه بر تخت سلطنت و آرا مگاہ ایالت تکیہ زد

اقبال ز بخت رہبری داشت ہمت بفلک برابری داشت

امرا و معارف ممالک و اکابر شہر و سران (ویار) ۶ را تشریفات دادہ طبقات انام را از انعام خود بہرہ مند گردانید گویند کہ از زمان بلوغ تا وقت ارتحال ہرگز فریضہ او قضا شدہ و وی بادشاہ پسندیدہ اطوار و نیک کردار بود با علما و مشائخ و صلحا و فقرا اعتقادی و میلی شکر فداشت شیخ احمد کہبتو قطب العالم گجراتی در زمان او بودند و بعد از

۱	مب: ندارد	۲	مب: اضافه	۳	مب: اضافه
۴	مب: سہ	۵	مب: ندارد	۶	مب: خوانند
۷	مب: اضافه				

جلوس عمال و متصدیان مهمات دیوان را بدستور قایم مقرر داشته در باب تکثیر زراعت و تعمیر مملکت و تنسیق معدلت اهتمام تمام بکار برد و چون خبر سلطنت او برادران دیگر مثل فیروز خان و غیره که در نواحی پهلجاگیرهای خود بودند رسید به علت حقد و حسد علم بعی و عناد بر افرختند و بعضی امرای واقعه طلب که بشرارت نفس موصوف بودند این امر را مایه کامیابی خود دانسته بایشان ملحق شدند و در ولایت گجرات هر جا که زمین داری بود با واسط و خلعت فرستاده بخود موافق ساختند و خطی بسطان هوشنگ غوری بادشاه مالوه نوشته^۲ استمداد خواستند او^۳ بچ قبول نموده که هر منزل چند لکه تنگه برسم مدد خرج رسانیده شود چون این خبر بسطان احمد رسید استعداد سپاه نموده بکوچ متواتر آنحد و د گردید و بجهت اطفاناریه فتنه و فساد ملاحظه مضمون این -

اگر پیل روزی و گر شیر جنگ بزردیک من صلح بهتر نه جنگ
بمردی که ملک سراسر زمین نیرزد که خونی چکد بر زمین

چون بوسیله نامه و پیغام امرار را بخود طلبیده و از لطایف بیکرانه فرموده هر یک بجایگیر خود فرستاد و فیروز خان و دیگر خوانین نیز بخدمت سلطان احمد شتافتند و او هر یکی را بعینایت تازه سرگرم نمود و دلجویی کرد و جایگیرهای قدیم را بر حال گذاشته سرانجام آنحد و د فرمود و همدرین حال خبر رسانیدند که سلطان هوشنگ بامداد فیروز خان می آید بجزر شنیدن این خبر سلطان متوجه مقاتله او شد و عماد الملک را پیش از خود بجنگ او فرستاد هوشنگ منفعل و خجل بدیار خود مراجعت نمود عماد الملک چند منزل تعاقب کرده زمین دارانی را که بسطان هوشنگ پیوسته بودند مقید ساخته آورد سلطان احمد (شاه)^۴ در زمان مراجعت چون بقصبه اساول رسید و هوای آنجا موافق مزاج افتاد بعد استخاره باستصواب شیخ المشائخ شیخ احمد که هو قدس سره بر کنار آب سا برستی در ذیقعد سنه ثلث عشر و ثمانمائه خشت تعمیر شهر معظم احمد آباد که در بلاد هندوستان بخوبی و آراستگی نظیر ندارد بر زمین نهاد و قلعه و مسجد جامع و بازارهای متعدد طرح که دو در بیرون قلعه سیصد و شصت پره که هر پره مشتمل است بر بازار و مسجد و دیوار بند آبادان ساخت در زمان معموری احمد آباد اگر گفته شود که در کل بلاد عالم باین عظمت و خوبی و آراستگی شهری نخواهد بود مبالغه زفته باشد

۱ م.ب: اضافه ۲ م.ب: فرستاد ۳ م.ب: فرستاد

۴ م.ب: اضافه

وفیروز خان بابر داران دیگر باغوائی بعضی امرابار دیگر طریقه نغی و طغیان سپردند و بر زمین داران و قلعه‌ها پناه جسته خواستند که غبار فتنه و فساد برانگیزند بالاخر منکوب و مایوس شده پریشان و آواره گشتند

با ولی نعمت از برون آئی گر سپهری که سرنگون آئی
 و چند مرتبه سلطان هوشنگ از دست رائی و بی تدبیری باغوائی بعضی زمین داران گجرات (با هنگ تسخیر
 ولایت گجرات) ارسیده و از صدمه افواج احمد شاه بی برگشته رفت و آخر سلطان احمد شاه بر ولایت مالوه رفت
 و هوشنگ با استقبال بچنگ شتافته و شکست خورده در قلعه مندو متحصن گردید و از راه عجز در آمده قبول پیشکش کرد
 سلطان احمد چون (عجز و) زاری او را مشاهده کرد و عذر او پذیرفت و سلطان هوشنگ غافل ساخته بر اردوی
 سلطان احمد بشخون زد و چون مردم غافل بودند بسیار کس بقتل رسید و احمد شاه اسی گرفته از اردو بر آمده در صحرا در
 آمد و از آنجا لشکری فراهم آورده بر مخالفان تاخت و داد مردانگی دلاوری داد سلطان هوشنگ رازخی ساخت و خود
 نیز زخمی شد آخر شکست بر سلطان هوشنگ افتاد و گروهی که بتاراج اردو مشغول بودند علف تیغ بیدر بلخ شدند و احمد
 شاه مظفر و منصور گشته شکر حق سبحانه و تعالی بجا آورد و بدار السلطنه احمد آباد مراجعت نمود و همچنین هر بیدولتی که با اعتماد
 لشکر پناه قلعه علم نغی بر افراخت و بالمثل در اطاعت و مال گذاری روی کرد و متحیر و متاسف میگردد و سلطان احمد
 در تاراج و غارت بلاد کفار و تخریب آثار کفر و اعلائی مراسم مسلمانی و تعمیر مداین اسلام دقیقه نامرعی نگذاشت
 و هرگاه فتح و نصرت نموده بشهری آمد جشنی عظیم ترتیب داده سپاهیان را که خدمتی پسندیده به تقدیم رسانیده بودند بانعام
 و التقات و زیادتی علوفه و مرتبه امتیازی بخشید و ساکنان بلاد گجرات را از اهلای و موالی و مشایخ و اهل استحقاق انعام
 بسیار فرموده مورد مرام سلطانی میساخت

لبش چاشنی گیر جام امید وزو هر دو عالم بکام امید
 سعادت ز نیکویش کرده شرم مروت ازو دیده بازار گرم
 و سلطان احمد بهمنی نیز چند بار جنگهای عظیم کرده فتح و نصرت یافت چنانچه تفصیل این احوال در تواریخ

مذکور است و در سنه چهارم ربیع الآخر سنست و اربعین و ثمانمیه از محنت سرای دنیا بآرامگاه عقبی انتقال نمود و بعد از فوت در خطوط و مناشر و ایراد ایگان مغفوری نوشتند

بداد و عدل هر آنکس که زندگانی کرد
بدار ملک جزا چون رود بود مغفور

ولادتش شب جمعه نوزدهم ذی حجه الحرام سنه ثلث و تسعین و سبعمیه در دار السلطنه دہلی بود و در بیست و دو سالگی سلطنت رسید و سی و دو سال شش ماه و بیست روز بر سر سلطنت جاداشت و در میان شهر احمد آباد مدفونست بعد از وی پسر وی شاهزاده محمد خان را بامرا وزراء و اکابر بر تخت سلطنت اجلاس داده غیاث الدین والدین محمد شاه خطاب دادند و لوازم نثار و ایثار بتقدیم رسید و زری که بر جبر نثار شده بود با اہل استحقاق تقسیم نموده امرا (ملک) ۲ و اعیان را بخطابها و منصبها امتیاز بخشید و از جلوس او مملکت را از سر رونق و رواجی پدید آمد و بطوری در بخشش و بخشایش برکشاده که بر عاملان حرص و آزار معطل و معزول العمل گردانید چنانکه عوام او را محمد شاه زربخش میگفتند

بجهدش ہراسان طمع از سخا
چو ز اندیشہ نان دل از مبتلا

دلش از سخا ہمت آموز تر
کفش از کرم بخشش اندوز تر

و در سنه تسع و اربعین و ثمانمیه بقصد تخریب بلاد کفار کہ سر از اطاعت و انقیاد پیچیده بودند متوجہ گردید و از لوازم غارت و تاراج دقیقه نامرعی نگذاشت و در سنه خمس و خمسین و ثمانمیه داعی حق را اجابت نمود و بعد از فوت او را در محاورات خدا ایگان کریم می نوشتند

کرم کن کہ ہر کس کہ دارد کرم
کرم داردش پیش حق محترم

مدت سلطنت ہشت سال و نہ ماہ و چہار روز بود بعد از وی پسر کلان او را کہ در بیست سالگی بود بر سر سلطنت اجلاس دادہ بہ سلطان قطب الدین احمد شاہ مخاطب ساختند و در وقت جلوس لوازم نثار بتقدیم برسانیدہ و ازان (زر مستحقان بلاد گجرات را معمور آموذہ ساخت و امرا و عیان مملکت) ۳ بعطایای خسروانہ و خطابہا و منصبہای خوشدل و سرفراز ساخت ۴ و او بادشاہی (بود) ۵ بشجاعت و شہامت آراستہ چنانکہ در معرکہ قتال

۱ م الف: محمود
۲ م ب: گردانید
۳ م ب: اضافه
۴ م ب: اضافه
۵ م ب: اضافه

بذات خود ترددات رستمانه می نمود اما هنگام اشتعال نایره غضب تخصیص که نشانه شراب در سرداشتی مرتکب احوال قبیح می شد و بکشتن و بخون ریختن بی باک و سفاک می بود و هم در اول جلوس او بر تخت سلطنت سلطان محمود خلجی که بکوک راجه جاپانیر جنگ سلطان محمد شاه روانه شده (بود بعد) و از شنیدن خبر فوت سلطان محمد شاه قابو خیال کرد بسرعت هر چه تمامتر در ولایت گجرات در آمد سلطان قطب الدین چون هنوز استقرار نگرفته بود و سر رشته ضبط امور بدست نیاورده اراده فرار نمود امرای کاردان او را بزور در میدان جنگ بردند بعد از جاریه صعب و تردد بسیار نسیم فتح و فیروزی برترحم ۲ دولت سلطان قطب الدین ورزید ۳ و سلطان محمود شکست یافته بمالوه رفت چنانکه این داستان ۴ بتفصیل در ذکر سلطان محمود رقم زده کلک بیان شده سلطان قطب الدین احمد فتح و فیروزی بدارالملک احمد آباد استقرار گرفت و بعد از آن بگوشمال راجه کونبهل میر سواری فرمود در اثنای راه متمردان و سرکشان را پایمال موکب ظفر قرین ساخت (و) ۵ راجه کونبهل میر (سواری فرمود) ۶ جنگها صعب نموده شکستها خورد و سلطان محمود خلجی نیز بوسیله اکابر داعیان و مملکت در صلح زدور فرج کدورت جانین شد و در سنه ثلث و ستین و ثمانمائه بیمار شد روز و بروز مرض اشنداد یافته بتاریخ پست و سیوم رجب سال مذکور رخت هستی ازین سرای فانی بر بست و در خطیره سلطان محمود شاه مدفون گشت و در فرامین و مناشیر او را سلطان غازی نوشتند

از بیخ زمین نرسست برگی کآسب نیافت از گنگری
 این طاقچه روان کے گردان غرق است بخون زاد مردان
 مدت سلطنت او هشت سال و شش ماه و سیزده روز بود بعد از وی عم وی داؤد خان بن احمد شاه بر سریر سلطنت نشسته خود را دلا و ۸ شاه خطاب کرد و چون مرتکب اعمال ناشایست و مصدر افعال نابایست شدن گرفت و بعضی حرکات که دلالت بردنات همت او میکرد از و صادر می شد سبب تنفیر خلائق گردید و امر او بزرگان از مشاهده حرکات نامنتظم او بیزار شده او را حکومت بر آورده ۹

بسا دولت که آید بر گذرگاه
 چو مرد آگه نباشد گم کند راه

۱	مب: اضافه	۲	مب: پرچم	۳	مب: وزید
۴	مب: دهقان	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: رواق	۸	مب: داؤد	۹	مب: آوردند

و مدت بادشاهی او هفت روز بود و بعد از وی برادر سلطان قطب الدین رابد و تختانه شاه‌ی آورده سلطان محمود شاه مخاطب ساخته بر تخت سلطنت جا داده امرا و لشکریان بخدمت شتافته لوازم تهنیت بجا آوردند چون محمود شاه بصلاح ید و استصواب امر بر تخت ایالت تکیه زده جانشین آبا‌ی خود شد طبقات خلایق را علی اختلاف مراتبهم از فیض عام خود بهره مند و کامیاب گردانید گویند در آن روز غیر اسپان تازی و عراقی و ترکی و خلعتها قیمتی و دگر زر و شمشیر مرصع و خنجرهای زرافشان یک کرورتکه نقد بخشش فرمود و هم در اول اجلاس بعضی از امرای عدا خواستند که علم فساد و طغیان بر افراخته و احرام نمکی و بیدلتی (داده) ۲ بخوار فتنه و آشوب برانگیزند سلطان محمود بر اتفاق آن ناعاقبت اندیشان اطلاع یافته خواست که بسزای لایق هر یک را برساند مفسدان اراده سلطان فهمیده در مال کار خود متخیر شدند و با اجتماع مردم پرداخته و مسلح شده در دربار بادشاهی ریختند و آخر تاب حمله جوانان صفر محمد شاه‌ی و صدمه پیلان کوه پیکر نیاروده رو بفرار نهادند و کشته شدند و بعد از این سلطان محمود در مقام رعایت سپاهی شدند پنجاه و دو بنده سوای از بندگان قدیم سرفراز ساخت و هر یک از بندهای قدیم را نیز مخطا بهانوازش فرموده امتیاز بخشید چنانچه در اندک مدت لشکر او ده پست لشکر سلاطین سلف ۳ این دیار شد و بعد از سه سال از جلوس او در سنه و ستین و ثمانماتیه نظام شاه بن همایون شاه دکنی از دست سلطان محمود خلجی که سلطنت مالوه داشت و با لشکر گران متوجه بلاد دکن گشته طلب امداد و کمک کرد و سلطان محمود شاه استدعای او قبول نموده با هفتاد هزار سوار مسلح انتخابی نهضت فرمود و سلطان محمود خلجی پیش از وصول عساکر محمود شاه با نظام شاه جنگ کرده غالب آمد و شهر پدر را محاصره کرده آخر (تمهید مقدمات صلح در میان آورده) ۴ (بمبند و مراجعت کرده بود که محمود شاه) ۵ بولایت اسیر و برهان پور آمده راه گریز را بر سلطان محمود خلجی مسدود ساخت سلطان محمود راه متعارف را گذاشته بر کوندوانه رفت و بجهت تنگی راه و بی آبی محنت بسیار بر مردم اورسیده زیاده بر هزار آدمی از بی آبی هلاک گشتند محمود شاه خطی بر نظام شاه نوشته فرستاد که هرگاه آن قره‌العین سلطنت را بکومک و امداد احتیاج واقع شود و اعلام خواهد نمود که در معاونت مسأله نخواهد رفت و مراجعت نموده با حمد آباد رفت چنانکه اشارتی باین قضیه در سلطنت دکن کرده شده است و محمود شاه تمام ممالک

۱ م: جاودانه
 ۲ م: جاودانه
 ۳ م: سابق
 ۴ م: اضافه
 ۵ م: ندارد

گجرات را بجایکیر سپاهی داده یک موضع بخالصه خود نگذاشته بود و در عرض چهار سال دو حصه از خزاین آبا و اجداد خود صرف نموده بود لا جرم بهر صوب که عنان همت او مصروف شدی فتح و فیروزی با استقبال او به امداد و بار دیگر سلطان محمود خلجی بانود هزار سوار متوجه ولایت دکن شده بود و از شنیدن توجه محمود شاه بامداد نظام شاه بولایت مالوه بصد اضطرار مراجعت نموده رفت و وی نیز با حمد آبا و مراجعت نمود بسطان محمود خلجی نوشته فرستاد که بیوجه بر ولایت مسلمانان رفتن از آئین اسلام و مروت بعید می نماید و اگر باز متوجه آزار و اضرار متوطنان بلاد دکن خواهند شد یقین بدانند که اینجانب متوجه تخریب (به) ۲ ولایت مالوه خواهد گردید سلطان محمود جواب فرستاد که چون همت عالی برآمد او دکن گذاشته اند من بعد مضرتی بموطنان آن دیار نخواهد رسید و در سنه احدی و سبعین و ثمانمائه بقصد تسخیر قلعه کرنال که الآن بجونا گراشته را در حرکت کرد گویند قریب دو هزار سال این ولایت بتصرف آبا ی مندر لیک راجه آنجا بوده است و بعد سلطان محمد تغلق و سلطان احمد شاه گجراتی دست تصرف بهیچکس باین بلاد نرسیده سلطان محمود شاه با اعتماد عون و نصرت خداوندی متوجه آنحد و گردید در اثنای راه ولایت سورت را تاراج کرده انجا رسید و راجپوتان متوطنان آنجا جنگ نموده علف شمشیر گشتند و برده و مال بسیار بدست لشکریان افتاد و رای مندر لیک از راه عجز و بیچارگی استغفای تقصیرات نموده پیشکش بسیار فرستاده (اطاعت نمود) ۳ هزار ساخت سلطان بمقتضای مصلحت تسخیر قلعه بسال دیگر حواله نموده با حمد آبا و مراجعت فرمود و سال دیگر بسطان رسانیدند که رای مسند لیک ۴ خرد و نخوت جز بر سر گرفته (۵) جواهر (وزیورهای) ۶ قیمتی بر خود بسته با امید بدبختی این خبر چهل سوار هزار بتادیب او نامزد فرمود این مرتبه نیز رای مسند لیک ۷ (خرده) ۸ جواهر و زیورهای قیمتی که روز بت پرستی و ایام عید بر خودی بست با پیشکش بسیار بخدمت امرا بعتظیم تمام مرسل داشت و دلجویی نموده باز گردانید امر اچون بخدمت سلطان آن پیشکش رای مسند لیک آورده گذرانیدند سلطان در مجلس عشرت (و) ۹ بزم نشاط بود آن همه بگویندگان و خوانندگان انعام فرمود و سال دیگر امرای سرحد را طلبیده بالشکر آراسته متوجه تسخیر قلعه جونا گرا و کوه کرنال گردید و در یکشب و روز پنج کروزر بر سپاه تقسیم نمود و از آنجمله دو هزار و پانصد اسپ ترکی و عراقی

۱	مب: شتافتی	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: لیک	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: لیک	۸	مب: ندارد	۹	مب: ندارد

و عربی بمردم انعام فرمود پنج هزار شمشیر و هفتصد کمر بند مرصع و یکبزار و هفتصد خنجر بغلاف طلا بخشش کرده بکوی متواتر
 بیای قلعه آمده افواج قاهره بهر طرف نامزد فرموده رای مسندلنک از غایت عجز و بیچارگی بخدمت آمده معروض
 داشت که بنده عمریست که در حیطه اطاعت و انقیاد زیست میکند و امرای که ملتزم نقض عهد باشند از من بوقوع نیامده
 الحال هر قدر پیشکش که حکم شود ایستادگی دارد سلطان فرمود که هنگامی همت بران مصروف است که این ولایت را
 بتصرف در آورده اعلام اسلام مرتفع ساخته شود و شعار اسلام رواج یابد بعد اسلام آوردن و قلعه تسلیم نمودن امری
 دیگر مطلوب نیست رای مسندلنک چون دید که این لشکر بلشکرهای دیگر نمی ماند فرصت نگاهد داشته و در شب راه فرار
 پیش گرفته بقلعه جونا گرد آمده با سبب حرب و آلات جنگ کوشید سلطان محمود محاصره کرده سا باط طرح انداخت
 و جنگهای صعب نموده و راجپوتان نیز از قلعه بر آمده دست بردمی نمودند و مردم خوب را بدرجه شهادت میرسانیدند
 آخر رای مسندلنک^۲ از روی بیچارگی امان خواسته قلعه تسلیم نموده تمام راجپوتان بکوه کرنال در آمد سلطان محمود مراسم
 شکر الهی بجا آورد و بر بربط و ضبط ولایت پرداخت و بعد از چند روز کوه کرنال را محاصره نمود عاقبت رای مسندلنک^۳
 بیچارگی^۴ شده بخدمت پیوست و کوه کرنال نیز حواله بندگان محمودی کرد و چون شعار اسلام رواج یافت وی بشرف
 ایمان مشرف شد و خان جهان خطاب یافت سلطان محمود در آنجا شهری بنا کرد^۵ مصطفی باد نام نهاده محل سکونت
 خود ساخت و در اندک مدت این شهر نمونه احمد آباد گشت بعد از آن برای تسخیر جلگت که معبد بر اهله است در سرافتاد
 و بجهت صعوبت ضیق^۶ و تنگی راه این اراده توقف می بود که روزی بحسب اتفاق مولانا محمد سمرقندی نام فاضلی با
 دو پسر و پسر پسر و پسر پسر بنظر سلطان در آمده استغاثه نمود که از دکن بعزیمت سمرقند بکشتی در آمده متوجه هر مز بودیم چون
 کشتی در برابر حکمت رسید جمعی بر کشتیها نشسته سر راه گرفته غارت کردند و زنان و اطفال مسلمان را اسیر گرفته اند
 سلطان محمود تفقد احوال مولانا می نموده با حمد آ باد فرستاده و وظیفه مقرر ساخت و فرمود خاطر جمع دارید که هر چه از شما
 رفته بجنس خواهد رسید و همان روز سران لشکر را طلبیده فرمود که اگر در روز بازخواست از ما پرسند که در جوار شما کفار
 این قسم ستم نموده اند و با وجود قدرت دفع مسأله جایز داشتند چه جواب گوئیم و کدام عذر آریم امر از بان بدعا و ثنا

۱	مب: لیک	۲	مب: لیک
۳	مب: لیک	۴	مب: فرمود
۵	مب: بچاره	۶	مب: طریق

کشوده گفتند که ما بند بار بجز فرمان برداری چاره نیست هر چه فرمایند بجان کوشیده شود سلطان تقسیم باین اراده متوجه جگت گردید کافران باستماع این خبر از جگت گریخته به جزیره سور (در) ۲ آمدند چون لشکر اسلام در آن سرزمین رسید بعد از طی جنگهای صعب در انتهای دشوار و تنگ بکمت تمام رسیدند در آن زمین ما بسیار ظاهر شدند در جانبی که سر پرده سلطانی بر پا کرده بودند در یک بهر هفصد مار کشتند و شیر و پلنگ نیز زیاد از حد اندازه بودند ۳ و بمردم مضرت (می) ۴ رسانیدند القصة اهل اسلام بتخانه جگت را بخاک برابر ساخته همت برگرفتار ساختن رای بهیم که راجه این ناحیه بود و بجزیره در گریخته برگماشتند تا چهار روز بجهت بهم ۵ رسانیدن (در) ۶ کشتی توقف نموده بعد از آن کشتی (بسیار) ۷ پر از مردان جنگی او توپخانه ترتیب داده عازم جزیره گشتند و ۸ سلطان خود نیز بکشتی در آمده بود کفار بجگ پیش آمده داد مردانگی دادند آخر گریخته بجزیره در آمدند سلطان محمود کشتیهای خود را رانده بجزیره انداخت و حصار را کشوده را چپوت بسیار را بقتل آوردند و رای بر کشتی سوار شده بگریخت سلطان جمعی را ببعناقب او فرستاده خود درون جزیره قرار گرفت و مسلمانرا که قید بودند ۹ خلاص کرد و غنیمت برده افزون از قیاس و اندازه بدست آورد و رای بهیم را جمعی که ببعناقب او شتافته بودند گرفتار ساخته آوردند و سلطان بعضی امرار اتهانه داری آنجا گذاشته مظفر و منصور بمصطفی آباد مراجعت کرد مولانا محمد سمرقندی را از احمد آباد طلبیده رای بهیم را بصد خواری و مذلت بوی نمود و بعد از آن حکم کرد که او را چهار پاره ساخته هر چهار طرف احمد آباد بیاویزند تا متمردان دیگر عبرت گرفته از چنین حرکت ملاحظه نمایند و از آنجا هر جا مفری و متمردی را که از سر اطاعت بدر رفت انواع فیروزی اثر فرستاده نهب و تاراج ساخت و بعد از مدتی خود نیز از آنجا انتقال نموده هر جارائی ۱۰ (م ب: جانی) و راجه بود که بقوت قلعه (پشت) ۱۱ (پناه) ۱۲ دم از مخالفت و نافرمانی زد خراب و پایمال ساخت و بر سر قلعه جا پانیر که راجه او بعضی از بندگان سلطان محمود مضرتی رسانیده بود در فته محاصره کرد هر چند راجه پیشکش بیقیاس قبول می نمود و اظهار عجز و زاری میکرد و انداخته همت بر فتح قلعه و فتح آثار کفر برگماشت و چون محاصره بوجه احسن و اتم واقع شد فرمود تا از

۱	م ب: بهت	۲	م ب: اضافه	۳	م ب: بود
۴	م ب: ندارد	۵	م ب: مهم	۶	م ب: ندارد
۷	م ب: اضافه	۸	م ب: بر	۹	م ب: نموده
۱۰	م ب: ندارد	۱۱	م ب: اضافه	۱۲	م ب: سپاه

چهار طرف سبابا طرح اندازد گویند هر چوبی که بالای کوه می بردند یک لکه تنکه در اجرت او خرج می شد راجه جاپانیر چون دید که کار از تدبیر من رفته عجز وزاری نیز قبول نمی افتد وکیل خود را پیش سلطان غیاث الدین والی مالوه فرستاده استمداد خواست و هر کوچ یک لکه تنکه قبول نموده که بمدد خرج برساند سلطان غیاث الدین متوجه امداد شد و چون این خبر بسطان محمود رسید امر را بحاصره گذاشته خود بسرعت متوجه سلطان غیاث الدین گردید سلطان غیاث الدین روزی علما را طلبیده استفسار نمود که بادشاه مسلمانان کوه کافران محاصره نمود اما در شرع جایز باشد که بمدد کافر برویم علما گفتند جایز نیست سلطان غیاث الدین برگشته بمند و رفت و سلطان از استماع این خبر مسرور گردید و باز بجاپانیر آمده سعی در کشادن قلعه فرمود و چون سبابا تمام رسید فرمود که دلاوران لشکر خود را درون قلعه اندازند و خود بجانب حق سبحانه بجز و انکسار روی بر خاک نهاده و مناجات کرده درخواست فتح و نصرت اهل اسلام کرد و لشکریان دولت شہامت درخواست درون قلعه در آمدند و جنگی عظیم قائم شد و چند هزار را چپوت راعلف شمشیر ساختند و اهل و عیال و اطفال خود را جوهر کرده سوختند و راجه جاپانیر دستگیر شد سلطان محمود او را باسلام دلالت کرد او قبول نموده بفرمود علما او را بر (دار) کشید و چون جاپانیر فتح شد او را محمد آباد نام نهاد و حصار خاص و حصار جهان پناه محلها و باغات فرمود و این واقعه در سنه تسعین و ثمانمائه بود و همدین جاسوداگران دیار دہلی محمد آباد آمده استغاثه کردند که چهار صدوسی (وسه) اسپ می آوردیم که راجه آواز ما بجودی گرفته و تمام قافلہ را تاراج نموده است بجز استماع این خبر فرمود که قیمت اسپان از خزانه بسوداگران بدهند همه را خلعت داده متوجه تخریب آن ولایت گردید فرمانی بدست سوداگران راجه آ بود فرستاد و مضمون آنکه اسپان و متاع چون بجهت خاصه آوردند او بجودی گرفته باید که هر چه گرفته باشد بجنس باز گردانیده بدهد والا مستعد قهر و غضب (سلطانی) باشد سوداگران چون این فرمان رسانیدند راجه آ بوز غایت خوف و ہیبت سیصد و هفتاد اسپ که موجود بود بسوداگران دادوسی و سه اسپ که سقط شده بود قیمت آنرا داده پیشکش بسیار همراه سوداگران فرستاده استغاثی تقصیر خود کرد و چون پیش ازین بیفت سال حاکم اسیر و برهانپور عادل خان بن مبارک خان که بسیار اطاعت و انقیاد سلطان میرفت فوت کرده

۱ م:ب: ندارد
 ۲ م:ب: ندارد
 ۳ م:ب: ندارد
 ۴ م:ب: براه

بود و امرای اودران ولایت متصرف شده در سنه اربع عشر و تسمیة عادل خان بن حسین خان بوسیلہ والدہ خود کہ دختر سلطان بود بعرض رسانید کہ چون عادل خان بن مبارک خان مرده و اورا پسری نیست امید دارم کہ جای پدر آن بفقیہ مرحمت فرمایند سلطان استدعای او قبول نموده آن ولایت گرفته بوی حوالہ کرد و در سنہ ست عشر و تسمیة سلطان محمود بجانب نہر والہ حرکت کرد و ساکنان آن بقعہ را از علما و صلحا و فقرا بانعام و التقات مسرور و خوشدل ساخت و فرمود غرض از آمدن آن بود کہ از مخادیم رخصت کرد شاید کہ اجل امان ندهد علما و اکابر دعاہا کردند و از همان مجلس سوار شدہ بطواف مزارات مشائخ پتین رحمہم اللہ رفتہ بعد از ان متوجہ احمد آباد گشت و طواف روضہ شیخ احمد کہتہ قدس سرہ نموده عازم بچمد آباد شد و چون ضعف بیماری در خود احساس کرد شاہزادہ مظفر خان را طلبیدہ نصائح دلپذیر کرد و ہمدین اشنا خبر رسید کہ ایلچی شاہ اسمعیل بادشاہ ایران ہتھہای نفیس میرسد فرمود خدای تعالی روی قزلباش کہ دشمن صحابہ رسول اللہ (صلی اللہ علیہ وسلم) ۲ و مبتدع و مخترع ظلم اندمرانماید اتفاق بچنان شد وقت عصر روز دوشنبہ دویم رمضان سنہ سبع عشر و تسمیة رخت ہستی (از سرای) ۳ فانی برست و بہ نعیم جاودانی رسید و شصت و نہ سال عمر یافت و پنجاہ و پنج سال و یکماہ و دو روز جہانداری کرد و اورا در مناشیر خدایگان حلم می نوشتند و در مقبرہ شیخ احمد کہتہ قدس سرہ مدفون گشت ۴۔

ہر کرا فایدہ تو فینق ازل گشت رفیق	بیشتر از ہمہ در منزل مقصود رسید
در رہ دین ہمہ آن کرد کہ می باید کرد	در رہ حق ہمہ آن دید کہ می باید دید
ملک باقی ز پی دولت فانی بفروخت	مایہ دولت جاوید بدینا بخرید
دولت ملک سعادت بہوس نتوان یافت	این یکی گشت شقی و آن دگری بود سعید

رحمۃ اللہ علیہ رحمۃ واسعۃ اورا محمود بیکرہ نیز گویند و بیکر گوی ۵ را گویند کہ شاخہای او بجانب بالا برگشتہ و حلقہ زدہ باشد چون ابرونہای او برین شکل بود بیکرہ نامیدند (در وجہ تسمیہ او باین اسم چیزہای دیگر نیز گفتہ اند) ۶ و خلاصۃ الحکایات کتابی است مفید کہ یکی از فضلاء ملتانیان کہ در گجرات بودند تصنیف کردہ و حکایات لطیفہ غریبہ

۱۔ م: ب: بگیرد	۲۔ م: ب: اضافه	۳۔ م: ب: ندارد
۴۔ م: ب: است	۵۔ م: ب: کاری	۶۔ م: ب: اضافه

از مردم نوشته بنام طوائف واصناف سلطان محمود موخ ساخته است در حکایات مشائخ در ذکر حضرت مخدوم
جهانیان قدس اللہ سرہ العزیزی نویسد کہ چون مکتب جد این مولف مولانا منہاج ملتانی شد پدرش مولانا صدر
الدین ملتانی اورا بخدمت مخدوم جهانیان بود تا پیش اوبسم اللہ گوید مخدوم اورا برزانوی خود نشانده فرمود بگو بسم اللہ
الرحمن الرحیم مولانا منہاج صحیح تکلم نکرد (وساکت بود دوم بار فرمود بگو بسم اللہ الرحمن الرحیم ہم ہیج تکلم نکرد) ۱
مریدی بود از آن مخدوم گفت این کودک پس خورد مخدوم میخواید حلوائی کہ روز مکتب می کنند مخدوم از ان در دہان
مبارک خود کرده ۲ بمولانا منہاج داد مولانا صدر الدین کہ مرید و مخلص مخدوم بود گوید لڑہ بر اندام افتاد کہ مبادا
ہنوز تکلم نکند باریوم چون مخدوم گفت بگو بسم اللہ الرحمن الرحیم فی الحال بگفت و پیشتر خواند مخدوم در باب اوفرمود
شیخ شوی دانشمند شوی حافظ شوی ہر سہ لفظ بر عکس فرمود زیرا کہ مردم را عادت بر ان ۳ رفتہ است کہ اول حافظ شود
و آنگہ دانشمند شود آنگہ شیخ و مخدوم چنانکہ در باب مولانا منہاج فرمودہ بود ہمچنان واقع شد و آن قصہ چنان بود کہ
مولانا منہاج روزی از معلم بگریخت معلم شاگردی چند فرستاد تا اورا (بیارند مولانا منہاج بالای بام برفت و
پہان شد ایشان بر بام رفتند مولانا منہاج خود را) ۴ (از) ۵ بالای بام در خانہ ہمسایہ انداخت و در ان نزدیکی
چاہی بود کہ عورات از (آن) ۶ و آب کشیدند ایشان مولانا منہاج را پہان کردند و فریاد بر آوردند کہ در چاہ افتاد
و ہمسایگان چون اندوہ مادر و پدر بدیدند گفتند اگر شرط کنی کہ بر معلم بفرستی اورا بتو بد ہم بدان سبب از مکتب باز
داشتند در دہلی شیخی بود افتخار نام و در ریاضت و مکاشفہ تمام اما ہیج علم نداشت مولانا منہاج را دختر شیخ برقی (کردند
شیخ را پسری بود تاج الدین نام و در جمیع علوم کامل روزی شیخ عرس بزرگی) ۷ کے کردہ بود بعضی مردم شیخ تاج الدین را
گفتند شیخ علم ندارد و امروز مشائخ علما و اکابر دہلی جمع خواہد شد اگر در ان مجلس پیش تو باشد بہتر بود شیخ افتخار در حجرہ
مشغول بود اورا ہم آنجا قفل کردند و آن مجلس تمام پیش بسر شیخ مرتب شد چون مردم باز گشتند حجرہ کشاند
(شیخ) ۸ بیرون آمد و آتشی در جان او افتاد اگر چہ جڑ ہماں یک پسردیگر را شب ۹ دعائی بد کرد و مصحفی کہ برای
مولانا منہاج جہازی دادہ بود چند جا در ان مصحف بقلم نبشتہ بود (بفعل کرده شد کہ سرتاج الدین بکفایت

۱	مب: اضافه	۲	مب: کرده	۳	مب: برین
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: اضافه	۹	مب: نداشت

رسد بجای الف بغال عین نبشته بود که زیراچه خواندن نداشتی اما در مکاشفه تمام بود قریب الایام تاج الدین پسر شیخ وفات کرد چون بر شیخ افتخار مرض مستولی شد و خلفی نداشت مولانا منہاج را خلافت خود بداد و خلیفه خویش بگردانید دران ایام مولانا منہاج چهارده پانزده ساله بود پیش پدر خود مولانا صدر الدین ملتانی علم میخواند تا در (ہزده ساگی چنان شد کہ علماء و محققان سخن او حجت بود و بارہا گفتی کہ بود از) ۲ ہزده ساگی برای تعلیم پیش کسی زانوزده ام ووی ہشتاد تصنیف دارد و ہمہ مقبول چنانچہ شرح بخاری و شرح منار و شرح عین العلم و شرح فصوص (و شرح عقیدہ حافظیہ) ۳ و شرح عقاید و غیر آن و چون عمر او بہفتاد ساگی رسید قرآن کریم را یاد میگرد و دران ایام چون مریض گشتی و مردم بعیادت او آمدندی گفتی باکی نیست ہنوز چند سپارہ از حفظ میماند و چون حفظ مرتب شد بگریستی و گفتی اکنون حفظ مرتب شد استعداد موت باید کرد (و بچنان شد) ۴ و چنانکہ حضرت مخدوم در باب او فرمودہ بودند بچنان معاینہ گشت و وفات در شہر معظم احمد آباد بود در سنہ ست و خمسین و ثمانمائیہ در عہد سلطنت سلطان اعظم قطب الدین و الدین طاب ثراہ و نیز در خلاصۃ الحکایات می نویسد کہ مولانا سراج الدین ملتانی پسر میانی مولانا صدر الدین ملتانی مذکور کہ در طریقت و مشیخت تمام بود گوید روزی بخدمت شیخ شرف الدین مشہدی رفتم (از) ۵ برای ادب ۱ چون بر سر (چند نفر کلاہ بہناد بیشتر شدم و سرفرو کردم از من اعراض کرد و دوم کرۃ رفتم و سر) ۶ برہنہ کردم فرمود این کدام خوردک است کہ بر سر او کلاہ مخدوم جہانیان می بینم و مرا کلاہ ندا گوید چون این سخن بشنیدم بخاطر محزون باز گشتم و دانستم کہ مراد کردند و الا کلاہ مخدوم جہانیان من نستہ ام و مرید او نشدہ ام این قصہ پیش پدر خود مولانا صدر الدین ملتانی باز گفتم و گفت در ایام طفولیت روزی بخدمت جہانیان ترا برده بودم او کلاہ دادہ بود اما مرید او نکرده ام پس مولانا صدر الدین مولانا سراج الدین را بخدمت شیخ شرف الدین مشہدی برد و مرید کرد و شیخ داماد مخدوم جہانیان بود رحمۃ اللہ علیہم ۱ جمعین بعد از (وی) ۸ (سلطان محمود) ۹ پس روی مظفر خان بوصیت پدر بر تخت سلطنت جلوس نمود و ملقب بسطان مظفر شاہ شد و لوازم ثار و اثار بتقدیم رسید و همان خطبہ بنام او خواندند و در شوال سال مذکور یادگار بیگ قزلباش ایلچی شاہ اسمعیل در نواحی محمد آباد رسید جمیع امر او وزیرا باستقبال

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: ندارد
۴	مب: ندارد	۵	مب: ندارد	۶	مب: ارادت
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد	۹	مب: اضافه

(او) افرستاده تلقی بخیر و احسان نمود و یادگار بیگ تکه‌های که بجهت محمود شاه آورده بود بمظفر شاه گذرانیده و سلطان او را و جمیع قزلباشان را خلعت‌های بادشاهانه انعام فرمود و بعد از آن نهضت فرموده هر جا متمدنی و سرکشی دست از چپ بر آورد و سر از اطاعت و انقیاد (او) ۲ پیچیده نهیب و تاراج ساخت و از آنجمله راجه ایدر که از دست او بعضی از امرا (در ایام تفرقه) ۳ بدرجه شهادت رسیده بودند بر ولایت او تاخت و تاراج کرده او را بسرای خود رسانید و او پیشکش بسیار گذرانیده و عجز و زاری نموده استغفای تقصیر خود کرد و در سنه ثلث و عشرين و تسعمایه خیر رسید که سلطان محمود خلجی که سلطنت مالوه داشت از استیلای راجپوتان ۴ پوربیه که در خدمت او بودند عاجز گشته باین جناب التجا می آرد سلطان (از) ۵ این خبر (خوشحال نموده) ۶ (مسرت و ابتهاج از جنس خیمه) ۷ آنچه مخصوص بادشاهان است با جمیع کارخانها و تحف و هدایای بسیار مرسل داشته عازم استقبال گردید و در نواجی موضع دیوله که از قریات گجرات است اتفاق ملاقات افتاد ۸ سلطان مظفر دلجویی بسیار نموده گفت خاطر از مفارقت اولاد و مملکت مکرر نباشد که عنقریب بنصرت و تائید الهی دما را از روزگار پوربیه بر آورده مملکت مالوه را از آشوب فتنه و فساد پاک نموده بملا زمان ایشان تسلیم خواهد نمود و در همان منزل با استعداد لشکر حکم فرمود و در اندک مدت بالشکر بیکران متوجه مالوه گردید و چون نزدیک بمند و رسید راجپوتان از قلعه برآمده جنگ صعب نمودند و داد مردی و مردانگی داده بقلعه در آمدند و سلطان ۹ مظفر اطراف قلعه زرد بانها نهاده برآمدند و راجپوتان جوهر کرده آتش در خانمان خود زده بخاربه در آمدند و تاریخی از جان باقی بود تردد کردند سلطان مظفر نیز ۱۰ بقلعه درآمده قتل عام فرمود گویند که در آن روز نوزده هزار راجپوت بقتل رسیده بود چون از قتل راجپوتان فارغ شدند سلطان محمود بخدمت رسیده مبارکباد تهنیت گفت مظفر بانه برسید که آینه ۱۱ چه حکم میشود سلطان مظفر گفت مملکت مالوه مبارک باشد چنانچه این قصه ۱۲ در ذکر سلطان محمود خلجی تفصیل یافته است و از آنجا مراجعت نموده بجنگ رانا سانگا که ولایت ایدر را ۱۳ بزد ۱۴ (از) ۱۴ راجه آنجا گرفته بود و آن بالشکرگران بکوک راجپوتان می آمد متوجه گردید و رانا سانگا از شنیدن این

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: اضافه
۴	مب: راجسجهان	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه	۸	مب: افتاده	۹	مب: بهادران
۱۰	مب: بر	۱۱	مب: به بند	۱۲	مب: قضیه
۱۳	مب: بزور	۱۴	مب: اضافه		

واقعۀ هیت خورده واپس گریخت و رانا سانگا چند بار با امرای مظفرشاهی جنگهای کرده بسیاری از امرای و سرداران گجراتی را بدرجه شهادت رسانیده است و بعد از آن در ربقه اطاعت و انقیاد در آمده پیشکشهای لایق بدرگاه میفرستاد و در سنه احدی و ثلثین و تسمایه شاهزاده بهادر خان از (سلطان) املول مکر گردیده متوجه دہلی گردید و در راه مثل راجه ولایت پال و راجه چتور مقدم شاهزاده رانعت جلیه^۲ دانسته انواع خدمتگاری بتقدیم رسانیده و پیشکش از ہر جنس گذرانیدہ التماس اقامت و حکومت آن ولایہا میکردند و شاهزادہ از علو ہمت دست رو بر آنها نہادہ بزیاارت مزار فایض الانوار حضرت خواجہ معین الدین حسن سجزی قدس سرہ مشرف شد و از آنجا عازم ولایت میوات گشت حسن خان میواتی باستقبال شتافتہ لوازم ضیافت و مہمانداری بجای آورد و شاهزادہ از آنجا بدہلی متوجہ گردید اتفاقاً در ان ایام فردوس مکانی ظہیر الدین محمد بابر (بادشاہ) ۳ بہوای تسخیر ممالک ہندوستان در نواحی دہلی نزول اجلال فرمودہ بود سلطان ابراہیم بن سکندر بن بہلول لودی از قدم شاهزادہ قوت و استظہار یافتہ کمال اعزاز و اکرام بتقدیم رسانید روزی شاهزادہ بہادر خان با جوانان گجرات سوار شدہ رو بمیدان نہاد و بہادران مغول بجنگ پیوست و از طرفین کوششهای دلخواہ بظہور آمدہ داد مردی و مردانگی دادند افغانان چون از سلطان ابراہیم متنفر^۴ بودند خواستند کہ سلطان ابراہیم را از میان برداشتہ بہادر خان را بسطنت برگزید سلطان ابراہیم این معنی را در یافتہ خیال عذر بخاطر گذرانید بہادر خان نفرین این امر نمودہ رو بولایت جوینور نہاد و چون بسطان مظفر رسید کہ شاهزادہ بہادر بدہلی رفتہ از مفارقت فرزند لول و محزون گردیدہ اورا طلب نمود و در ہمین سال ۵۰ در دیار گجرات قحط عظیم افتاد خلق در اضطراب شدند سلطان مظفر از شفقت عمیقی کہ داشت شروع در ختم قرآن عظیم و ختم صحاح ستہ نمود حق سبحانہ و تعالی از برکت این ختمات و صدق نیت و این بلیہ را از مردم برداشت و در همان ایام مرضی بر ذات سلطان طاری گشت و روز بروز زیادہ ترمی شد و شاهزادہ بہادر خان را یاد میفرمود و انتظار قدم او (می) کشید و چون مرض او بیشتر شد روزی سکندر خان فرزند کلان را بحضور خواندہ در حق برادران وصیت نمود بعد از لحظہ آواز اذان جمعہ بگوش رسید فرمود کہ بہ رفتن مسجد در خود نمی یابم مردم را بمسجد فرستادہ خود بادای نماز پیشین

۱	مب: اضافه	۲	مب: حلیہ	۳	مب: اضافه
۴	مب: ناراضی	۵	مب: ایام	۶	مب: اضافه

پرداخت بعد از فراغ نماز ساعتی قرار گرفته بجوار حق انتقال نمود مدت سلطنت او چهارده سال و نه ماه بود
 (بادشاهان صورت و معنی در حقیقت همان کسان بودند
 که رضای خدا بشفقت خلق جمع آورده و نیاوردند!)
 و بعد از وی پسر وی سکندر سلطان^۲ بر سر سلطنت تکیه زد و نقش پدر بقصبه سرکبج بجوار شیخ احمد که
 قدس سره فرستاد و چون سه روز از تعزیت گذشت متوجه جاپانیر گردید و بقصبه بتوه رسیده زیارت بران آنجا
 نموده شنید که شیخ جیو که یکی از فرزندان قطب عالم سید برهان الدین بود گفته است که سلطنت بشاهزاده بهادر
 خان انتقال خواهد یافت سلطان سکندر شیخ جیو را نسبت بکذب کرده حرفهای نالایق بر زبان راند و چون
 بجاپانیر رسید خدمتگاران خود را رعایت نموده و لایه جهاد او مطلقاً تفقد احوال امرای پدر و جد نکرد و جمیع امرالگیر
 و شکسته خاطر (گشته) ^۳ زوال دولت او خواستند خصوصاً عماد الملک که از امرای بزرگ و از بندگان سلطان
 مظفر و غلام مادر سکندر خان بود بس آزرده خاطر گردید و چون از و از تربیت کردهای او حرکات ناملازم صادر
 شدن گرفت بیکبار قلوب سپاه و رعایا نیز از و متنفر گردید ^۴ سلطان سکندر روزی معرکه بر آراسته و امر او اعیان
 مملکت را خلع جهاد داده یک هزار و هفصد ^۵ اسپ انعام کرد و اکثری در غیر موقع بود القصبه چون سکندر دریافت که
 امرای بزرگ در پی زوال ملک اویند (و) ^۶ منتظر قدم بهادر خان نشسته اند متالم و اندوگمین شد و اتفاقاً
 همدین اثنا مخدوم جهانیان سید جلال بخاری و شاه عالم و جمعی از مشایخ را در خواب دید که بسطان مظفر
 می فرمایند که فرزند سکندر را بگو که از سر تخت بر نیز و شیخ جیو نیز میگوید که بر نیز که نه جای شماسست و ارث تحت مظفر
 شاهی بهادر شاه است چون از خواب بیدار شد سخت ملول و پریشان حال گشت و در سنه اثنین و ثلثین و تسمایه
 بتاریخ یازدهم شعبان با اتفاق عماد الملک دو نفر ترک مظفر شاهی و یک نفر حبشی بدولتخانه در آمده و هم در جای
 خواب سلطان سکندر را بزخم شمشیر شهید ساختند

همین خود دار این چرخ جفا کوش که نهد کام دل کس را در آغوش

۱ م ب: ندارد
 ۲ م ب: سلطان سکندر شاه
 ۳ م ب: اضافه
 ۴ م ب: یک
 ۵ م ب: اضافه
 ۶ م ب: اضافه

نماید تشنگان را شربت از جام همی در خاک ریزد کام آشام
ایام حکومت او دو ماه و شانزده روز بود بعد از وی پسر وی نصیر خان را عماد الملک با اتفاق امرای دیگر
از حرم بر آورده بر تخت اجلاس دادند سلطان محمود شاه خطاب کرد امرای سلطان سکندر از هراس و بیم گریخته
و خانمانها بباد داده جان بغنیمت بردند عماد الملک بقاعده مستمره امر او سر کرد بانرا خلعتهای بادشاهانه داده تسلی
میکرد و خطابهها میداد امرای دیگر که عماد الملک نفار و عداوت داشتند کمر سعی و جهد بر میان بسته افواج آراسته
از قوم و قبیله خود بطلب سلطان بهادر روان شدند عماد الملک از روی اضطراب ب نظام الملک دکنی خط نوشته (وزر
بسیار فرستاده لشکری باستمداد طلبید و بر اجهای اطراف نیز خطها نوشته) ۲ بنو حاجی جاپانیر آورد بظہیر الدین محمد
بابر بادشاه عریضه نوشته و قبول پیشکش بسیار نموده استمداد خواست و امرای که متوجه بهادر شاه بودند چون ازین
ماجرا خبر یافتند رسولی فرستاده بهادر را بزودی طلب داشتند اتفاقاً همدین ۳ روز که رسول رسید از جوپور هم
مردم بطلب سلطان بهادر آمدند و هر چند مرعات گفته تحریص بر سلطنت بلاد جوپور می نمودند قبول نکرده متوجه
گجرات گردید و چون نزدیک گجرات رسید امر از هر طرف بدو ملحق شدند و خوانین ملک و سران گروه بسوی او
شتافتند و امرای سکندری که از عماد الملک گریخته بودند نیز بشرف خدمت رسیدند و سلطان بهادر استظهار
و استعداد تمام بیست و هفتم شهر رمضان المبارک سنه اثنین و ثلاثین و تسعمایه گجرات رسید عماد الملک هر چند خزانها
تهی کرد و سعی در جمع لشکر نمود سودی نداشت اکثر مردم امر او را ازادگان از روی زرهاسته پیش بهادر شاه
آمدند و سلطان بهادر بمقتضی وقت دلجویی بسیار نموده در تالیف قلوب میکوشید ایام حکومت سلطان محمود چهار ماه
بود و روز عید و رمضان سال مذکور سلطان بهادر شاه بر تخت (سلطنت) ۴ ابای کرام تکیه زده لوای سلطنت
بر فراخت و سران ملک و ارکان مملکت روی ۵ لوی نهادند و وی بقلعه جاپانیر که در آن وقت دار الملک گجرات
بود و سلاطین آنجا بر تخت سلطنت می نشستند متوجه گردید عماد الملک هر چند در اشتعال ناریه فتنه و فساد دست
و پای زد بجای نرسید و چون لوای گردون سپاهی بهادر شاهی جاپانیر رسید فرمود تا جمعی رفته عماد الملک را دستگیر

۱ م ب: نفار
۲ م ب: اضافه
۳ م ب: بهدران
۴ م ب: اضافه
۵ م ب: رو

گشت عماد الملک چون دید که خانه او را قفل کردند از دیوانخانه خود را انداخته بخانه مخفی گشت خانه او را تاراج کردند و فرزندان او اسیر شدند و او نیز دستگیر شد و سلطان بهادر فرمود که عماد الملک را و هر که بوی در کشتن سلطان سکندر همدستان بود بردار (بر) کشند و اسباب و متاع آنهارا بهادران لشکر غنیمت گرفتند و جمعی عظیم ازین جماعه در اندک مدت بعقوبت رسیدند

نکو را نیک و بد را بد شمار است پاداش عمل گیتی بکار است
 چو جسم دیگران بخراشی از خار خراش خویشتن هم چشم میدار
 یکی را ده صدایابی درین راه که بالا کنند است در بهشتی سه جاہ

(وسطان بهادر در مقام رعیت پروری) ۳ و سرانجام لشکر در آمده جمهور خلائق و کافه انام را بانعام از حد افزون بهر مند گردانید و مناصب سپاه را یکسر ده بیست و ده چهل فرموده و یکساله موجب از خزانده داده همه را راضی و خرسند ساخت و فقر او گوشه نشینان را بوظایف و ادارات خوشدل و شادمان کرد و جمعی از امرای که به عماد الملک متفق بودند با طرف و نواحی رفته طریقه مخالفت سپردند غبار فتنه و آشوب برانگیختند و آخر همی اقبال روز افزون بسرای خود رسیدند و جمعی از امرای سلطان ابراهیم که از بیم بابر بادشاه بکجرات افتاده بودند بخدمت رسیده بمراتب عالی سر بلند گشتند و روز اول بصدقبای زر بفت سراسر و پنجاه و پنج اسپ و چند لکه تنگه نقد با انجماع انعام کرده دلجوی نمود و در سنه خمس و ثلثین و تسعمایه فیروز خان حاکم تنه از استیلای ارغونیان جلاوطن شده بسطان بهادر پیوست سلطان تفقد احوال او نموده دوازده لکه تنگه بجهت خرج ذات او مقرر فرمود و وعده نمود که انشاء اللہ ملک موروثی ترا از مغلان خلاص کرده خواهد داد و چون آوازه شوکت بهادر شاهی وصیت انعام و احسان او انتشار یافت سرداران قریب و بعید روی بدرگاه اقبال وی نهادند برادرزاده راجه گوالیار با جماعه از پوربیه رانا سانگا تا چند از راجپوتان معتبر آمده در سلک ملازمان منسلک ۶ گشتند و بعضی سرداران دکن نیز آمده آخراز سعادت حضور نمودند و همه آنهارا خورمال ۷ و استمداد و بمراتب و انعامات مخصوص شدند و در

۱	مب: ندارد	۲	مب: چشم	۳	مب: جیش
۴	مب: اضافه	۵	مب: بسزای	۶	مب: منتظم
۷	مب: حال				

وقتی که سلطان بهادر با استدعای عادل خان کابلی متوجه دکن شد سکندر خان و بهوبت بن سلهدی از سلطان محمود مندوی گریخته بوی پناه آوردند سلطان هفصد خلعت زربفت خسروانه و هفتاد اسب اسپ انعام فرموده دلداری کرد و سلطان محمود که مرهون احسان و امثال سلطان مرحوم مظفر شاه بود چنانچه شمه از آن در ذکرها سلطان مظفر سبق بیان یافت چون ازین واقعه آگاه شد پیغام فرستاد که من نیز اراده شرف ملازمت دارم لیکن نیل این سعادت بجهت بعضی موانع در تعویق افتاده انشاء الله درین مرتبه بملاقات گرامی مسرور خواهم شد و درین ایام پسر انا سانگا و سلهدی نیز بخدمت شتافتند سلطان همان روز سی سلسله فیل هزار پانصد (خلقه) زربفت سراسر بآنها بخشید و سلطان بهادر بوعده ملاقات سلطان محمود بطرف سنبه متوجه شد و قرارداد که سلطان محمود بیاید و لوازم ضیافت و مهمانداری بجای آورد و بعد از آن او را رخصت فرموده بدار الملک مراجعت فرمایم ده روز انتظار کشید و سلطان محمود باز ایلچی فرستاده بلاطیف حیل می گذرانید چون بدیالپور رسید معلوم شد که سلطان محمود اراده دارد که پسر خود را سلطان غیاث الدین خطاب داده بقلعه مندو فرستد و خود از قلعه جدا شده در گوشه باشد و داعیه ملاقات ندارد و چندین از امرای محمودی که بجهت ملوک ناموافق از او آزار داشته اند آمده بخدمت سلطان رسیدند و خاطر نشان سلطان بهادر ساختند که سلطان محمود باختیار خود نخواهد دید سلطان بی توقف کوچ کرده بجا صره قلعه مشغول شد و در سنه سبع و ثلاثین و تسعمایه وقت صبح صادق اعلام بهادر شاه از افق قلعه مندو طالع گشت و همان لحظه قلعه مفتوح شد و سلطان محمود مسلح شده بجنگ مقابله آمد و چون در خود قوت و مقاومت نیافت بقصد کشتن عیال بکحل رفت و افواج سلطان بهادر اطراف محل را قبول نموده ایستادند و پیغام داده که اهل حرم و امرار امان است و کس متعرض حال و عرض احدی نخواهد شد بعضی هواخواهان سلطان محمود را از کشتن عیال گذرانیده گفتند که بادشاه گجرات هر چند بی مروتی کند بیش از مروت دیگران خواهد بود وطن غالب آنست که رسم پدر احیا نموده ملک مالوه را بسلطان خواهد گذاشت همدرین وقت سلطان بهادر بر بام لعل محل برآمده شخصی را بطلب سلطان محمود (فرستاد سلطان) ۳ بهفت کس از امرای آمده ملازمت نمود (و سلطان

بهادر تعظیم و احترام او بجا آورده در کنار گرفت و دلجوئی نمود چون بیکدیگر در سخن آمدند که سلطان محمود در سخن اندکی درشتی کرد و سلطان بهادر از آن کوفته دل گشت و مجلس بخاموشی گذشت و سلطان محمود را مع فرزندان مقید ساخته بجا پانیر فرستاد (خود) ۲ درمند و قرار گرفته بضبط ولایت مالوه پرداخت و بعد از آن متوجه بلاد کن شده در جمیع بلاد خطبه و سکه بنام خود کرد چنانکه در ذکر بادشاهان دکن سمت گذارش یافت و همدارین اثنا معلوم شد که سلهدی بواسطه ایام سلطان محمود خلجی عورات مسلمه بلکه بعضی از حرمهای سلطان ناصرالدین را در خانه خود آورده نگاه داشته میل آمدن ندارد و سلطان بهادر فرمود خواه بیاید یا نیاید الآن بر زمه ما فرضی است که عورات مسلمه از ذل کفر و خواری عبودیت خلاص ساخته او را تا دیب بلخ نمایم امرار به مند و گذاشته برین قصد متوجه اجین گشت و سلهدی را بعضی از امرا فریب داده بملازمت آوردند و اجین و سارنگپور با مرا سپرده عازم بهلسار رایسین گردید و چون آنجا رسید جمعی کثیر از پوربیه بقتل رسانیده معلوم فرمود که مدت هزده سال است که آثار اسلام ازین دیار کوچ کرده علامات کفر شایع شده است سلطان بهادر در تعمیر مساجد و بقاع خیر کوشید که بهوبت پسر سلهدی برای کومک به چتور رفت و لکهی برادر سلهدی قلعه رایسین را استوار ساخته در معرکه آرائی سعی میکند چون نزدیک بمحصار رسید جمعی از پوربیه از قلعه فرود آمده میان جنگ بر آراستند سلطان بهادر با معدودی بذات خود باخته دوسه کس را از کمر دو نیمه ساخت و بعد از آن بهادران سپاه رسیده و مارا از روزگار مخالفان بر آوردند پور بیان از جلادت و شجاعت سلطان بهادر حیران و سراسیمه شدند و سلطان قلعه را مرکز و ار گرفته طرح سا باط انداخت و در اندک مدت بزور توپ دو برج قلعه را بر انداخته و از طرفین نقب زده آتش در دادند سلهدی زبونی اهل قلعه وقت خصم در نظر آورده پیغام کرد که بنده میخواید بشراف اسلام مشرف گردد بعد از آن اگر رخصت یابد بالای قلعه رفته قلعه را خالی ساخته با ولیای دولت قاهره بسپارد و سلطان ازین خبر مسرور شده سلهدی بحضور طلبیده بشراف ایمان تشریف بخشیده و یرا خلعت خاص پوشانیده از مطبخ طعام گوناگون بخورش اوداد و وی برادر خود را بطلب داشته نصیحت کرد برادر می گفته که اکنون رانا با چهل هزار

سوار بکوک مامی آید تو چند روز بعد روحیله بگذران سلهدی (تخمین های اونموده به سلطان حیلہ برانگیخت چون سلطان بهادر شنید که بھرت ولد سلهدی) ارانا از چتور گرفته می آرد و چون رانا میداند که سلطان جریده آمده بکویج متواترہ میرسد سلطان گفته اگر چه جریده آمده ایم اما بحکم نصوص قرآنی یک مسلمان بدرگاہ فریسنده است و قوت غیبی سلطان بتریک آمده فی الفور بعضی امرار را پیشتر روانہ کرد و خود نیز بعد از چند گاہ امرار را بحاصره گذاشته متوجہ گشت وایلغار نموده در شباز روزی ہفتاد کردہ مالوہ حل نموده برنگ برق لامع درخشندہ ۲ و رانا از مشاہدہ این حال برگشتہ رفت و سلطان پارہ ۳ راہ ۳ تعاقب کردہ گوشمال رانا را بسال دگر حوالہ کردہ برائیسین مراجعت فرمود محاصره را تنگ ساخت و برادر سلهدی از روی عجز و انکسار عرض کردہ کہ اگر سلاہدی را بحضور طلبید و قلم غفو بر صحیفہ گناہ او کشیدہ امان دہند بندہ قلعہ را خالی ساختہ تسلیم می نماید سلطان بعد از تامل و افر بخاطر آورد کہ مقصود ازین یورش آن بود کہ جماعہ زنان مسلمہ از ذل کفر خلاص شوند اگر ملتمس آنہا قبول نیندند تکتمل کہ جوہر کردہ بسوزانند سلطان سلاہدی را طلبیدہ و ملک علی شیر را ہمراہ او کردہ درون قلعہ فرستاد ہر چند نصائح مشفقانہ القا نمود و سودی نداشت سلاہدی گفت ہر روز یک لکہ (بیرہ پان) ۴ و چند سر کافر در حرم صرف میشود و و سید زن ہر روز جامہ نومی پوشند اگر بر فرزندان کشتہ شویم زہی عز و شرف سلہدی طرح جوہر ۵ (انداختہ سید زن حور پیکر را بسوخت و مسلح شدہ با مردم سلطان بجنگ پیش آمدہ چون این خبر بار دو رسید بہادران گجراتی جلوریز) ۶ بقلعہ در آمدہ آن گروہ کے نا عاقبت اندیش را بکجہنم فرستادند و از لشکر اسلام چہار نفر پیادہ بسعادت شہادت مشرف شدند و ہمدین ایام سلطان عالم (حاکم) ۸ کالپی از خدمت افواج جنت آشیانی التجا سلطان بہادر آورد سلطان بہادر قلعہ را ایسین و چند یری و ولایت بیلسان را بہ سلطان عالم جای گیر کرد و خود متوجہ (تسخیر) ۹ قلعہای اطراف شد و بعد از ان متوجہ جاپانیر گردید درین وقت محمد زمان میرزا بن بدیع الزمان میرزا بن سلطان حسین بایقر از حضرت جنت آشیانی فرار نمودہ با والتجا آورد و سلطان بہادر را (از) ۱۰ صد و رفتہای (پی در پی) ۱۱ والتجا سلاطین بوی واجتماع اولاد سلطان بہلول لودی در

۱	مب: اضافه	۲	مب: در نشیدہ	۳	مب: را
۴	مب: اضافه	۵	مب: جوہر	۶	مب: اضافه
۷	مب: کوہ	۸	مب: اضافه	۹	مب: اضافه
۱۰	مب: اضافه	۱۱	مب: اضافه		

خدمت او باعث غرور و نخوت بر این آورد که به نصیرالدین محمد همایون بادشاه سلسله جنگ تحریر اید چند بار محاربه و مجادله کرده غالب و مغلوب شد (چنانکه) ۲ تمام این قضیه در ذکر جنت آشیانی سمت بیان یافته است و چون سلطان بهادر در زمان استیلای جنت آشیانی از روی عجز و در ماندگی از فرنگیان مدد خواسته بود و یقین میدانست که آنجماع خواهد رسید آخر بملاحظه آنکه بنادر گجرات خالی است مبادا در تصرف آنها در آید پیشمان شده چند روز در جاپانیر توقف کرده بولایت سورت و جونا کره متوجه گردید تا بعد از آمدن آنجماع را بهر طریق که داند برگرداند و راه ندهد چند روز بسیر و شکار پرداخته بود که خبر رسید که (مان در پنج و شش هزار غراب رسیدند سلطان بهادر را از) ۳ فرنگیان (آمدند) ۴ ملاحظه نموده بانداک مردم بجهت تسلی ایشان بر غراب سوار شده رفت و فرنگیان (آمدند ملاحظه نموده بانداک) ۵ فرصت یافته در مقام عذر در آمدند سلطان بفرستاد دریافت و میخواست که از آن غراب که آن ملاعین با وی بودند بر جسته بر غراب دیگر سوار شود همدین حال آن ملاعین بضر نیزه کار او (را) ۶ تمام کرده غرق ساختند

بسا شیر درنده سهمناک که از نوک خاری در آید بنجاک
 بیندیش زان بیشه نیش دار که نمرود را گفت سر پیش دار
 و لشکر گجرات بلا توقف (متوجه) ۸ احمد آباد گردید بیدر تصرف فرنگیان در آمد و این واقعه در رمضان سنه ثلث و اربعین و تسعمایه رومی داد مدت سلطنت او یازده سال و نه ماه بود و چون سلطان بهادر رخت هستی بر بست امرادر تعیین بادشاه بیکدیگر مصلحت کردند و چون میران محمد شاه که خواهرزاده سلطان بود حکومت اسیر و برهانیپور داشت و سلطان بهادر بارها بولایت عهد بوی اشارت کرده بود همکنان بسطنت او رضا دادند و غایبانه خطبه و سکه بنام او خوانده مسرعان بطلب او فرستادند و وی بعد از خطبه خواندن بیک نیم ماه با جل طبعی در گذشت و بعد از وی محمود خان بن لطیف خان بن سلطان مظفر که در برهانیپور بحکم سلطان بهادر در قید میران محمد شاه بود رسیده در ذی حجه سنه اربع و اربعین و تسعمایه بر تخت گجرات اجلاس دادند سلطان محمود خطاب کردند

۱	مب: تحریک	۲	مب: ندارد	۳	مب: خواهند
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: اضافه	۸	مب: ندارد		

واختیار خان گجراتی صاحب اختیار گشت و امام مہام مملکت بید اقتدار او در آمد و بعد از چند ماہ در یا خان و عماد الملک اورا بقتل آوردند و عماد الملک امیر الامرا در یا خان وزیر کردند و در چند ماہ میان این ہر دو مخالفت پدید آمد در یا خان سلطان محمود را بخود راست ساختہ و عماد الملک را از میان برانداختہ جمیع مہمات و معاملات مالی و ملکی را از پیش خود گرفت و رفتہ رفتہ کار بجای رسید کہ سلطان محمود را نمونہ (ساختہ) از خود بادشاہی میگردانانند (۲) سلطان محمود شی از قلعہ ارک احمد آباد بدرآمد پیش عالم خان (لودی کہ دولقہ و خرآن جاگیر داشت رفت) (۳) (آمد) عالم خان مقدم سلطان را گرامی داشتہ لشکر خود را جمع آورد چہار ہزار (سوار) (۴) باو گردآمد و در یا خان طفل مجهول النسبی را برداشتہ سلطان مظفر شاہ نامیدہ و لشکر گجرات جمع آوردہ متوجہ دولقہ گردید عالم خان نیز در برابر آمدہ معرکہ جدال و قتال گرم ساخت و در حملہ اول عالم خان ہراول در یا خان را شکست دادہ در فوج خاصہ او در آمدہ داد مردانگی داد و چون از میان معرکہ برآمد زیادہ بر پنج سوار ہمراہ نبود و سلطان محمود را کہ با فوج خود در بنگالہ گذاشتہ بود بر جانیافت حیران و سراسیمہ گشت بخاطر او رسید کہ چون مردم ہراول در یا خان گریختہ (بہ) (۵) احمد آباد رفتہ اند خبر شکست او انتشار یافته باشد خود را یکی بشہر باید رسانید و بآن پنج سوار بسرعت تمام خود را بشہر رسانیدہ در دو تخانہ بادشاہی رفتہ ندای فتح در داد مردم شہر کہ عالم خان را دیدند و بعضی گریختہای ہراول در یا خان را لحظہ بیشتر دیدہ بودند بر شکست در یا خان یقین حاصل کردند جماعہ جماعہ بخدمت او آمدند و در ساعت (واحد خانہ) (۶) در یا خان را غارت کردند و رازہای شہر را محکم کردہ مسرعان بطلب سلطان محمود فرستادہ و چون اکثری از مردم و عیال جمعی کہ ہمراہ در یا خان بودند و در شہر در تصرف عالم خان در آمدند مردم از در یا خان پریشان شدہ آمدند و مقارن این حال سلطان محمود نیز رسید و در یا خان فرار نمودہ متوجہ برہانپور گشت و قضیہ منعکس شد و بعد از رفتن در یا خان (عالم خان) بے متقلد امر وزارت گردید و او نیز از کمال غرور دم استقلال زد و میخواست در یا خان و از سلوک نماید سلطان محمود امر را بخود موافق ساختہ قصد گرفتن عالم خان خبردار شدہ فرار نمود و سلطان محمود چون خاطر از تفرقہ امرای باغی جمع کرد در مقام تسبیح

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: اضافه
۴	مب: اضافه	۵	مب: اضافه	۶	مب: ندارد
۷	مب: اضافه				

ممالک و تکثیر از زراعت و تعمیر مملکت و دلاسا سپاه در آمده باندک وقتی ولایت گجرات را دیگر باره بحال اصلی آورد و با اعیان و اکابر و اشراف و علماء سلوک مرضی و مستحسن پیش گرفت چنانچه اکثر اوقات بصحبت علماء و صلحا گذرانیدی و اعزاز و اکرام بسیار نمودی و وی را با حضرت (شیخ المشائخ حجة السلف) سه شیخ علی متقی قدس الله سره اعتقادی عظیم بود و بارها پاکی شیخ را بر کتف خودی گرفت و بمنزل خودی آورد نقل است که سلطان محمود را در طهارت آب و سواس بسیار بود پنج همت بردف و سواس او گذاشتند و کلاه خود را (سه کرت شستند کرت چهارم کلاه را) سه شسته آب طشت که او (را) ۵ نیز سه بار شسته بودند انداختند و گفتند با محمود این آب را بخورید که بحسب شرع پاک است و سواس نکند سلطان محمود بفرمود ایشان آب بکشید و صورت و سواس از لوح دل وی شسته شده و وی در هوای زمستان برای فقر پوششها و جامه خوابادری هر گوشه و زاویه حکم کرده بود و در روزهای مولد حضرت سید کاینات صلی الله علیه و سلم که طعام فقر او مساکین در روی طشت و آفتابه بدست (خود) ۶ گرفته دست مردم شستی و ازان پارچه که دستار خوان درویشان و فقر امیکردند برای پوشش خود جامه می ساخت و در دوازده کروهی احمد آباد شهری بنا نهاده محمود آباد نام کرده از احمد آباد تا آنجا دور رویه بازار ساخت و در کنار آب مهبانداری آهو خانه ساخته تاهفت کروه دیوار خشت پخته و کنگره ساخته و درین آهو خانه چند جا عمارت و دکشا بنا فرمود و اقسام جانور درین آهو خانه سرداد که از توالد و تناسل کثرت گرفته بودند و چون بصحبت زنان مولع بود حرم بسیار جمع ساخته با حرمها درین آهو خانه شکار کردی و درختانی که درین آهو خانه داخل بودند بحمل سرخ و سبز پیچیدی و چند جا باغبانها لطیف ساخته بود باغبانی آنجا عورات حمله میکردند و چون در بلاد گجرات رفتن عورات بزارات و اجتماع این طایفه بهانه رواج عظیم داشت و فسق و فجور بمنزل رسم و عادت شده بود قبح آن نظرها بر خاسته بخوبترین وجهی سد این باب کرده بود و دوازدهم رنج الاول سنه احدی و ستین و تسعمایه که تام مولد مصطفی را صلی الله علیه و سلم بخش کرده و نماز عصر را گذارده سری بر بالین استراحت نهاده بود یکی از خادمان او برهاندی نام در آن محل که خفته بود در آمده موپهای سلطان را بچوب پلنگ محکم بسته

۱	مب: دیگر	۲	مب: صلحا	۳	مب: ندارد
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه

شمشیر تیز بر حلق اوراند چنانکه دستها نیز بریده شد و جماعه تیرکش را در گوشه مخفی ساخته کس بطلب امرای کبار فرستاد مطربان را فرمود که سلطان میفرماید که از بیرون خانه سرود میگفته باشد خداوند خان و آصف خان که هر دو وزیر بودند (در) ۲ خلوت برده بقتل رسانید و همچنین دوازده کس را از امرای کبار بقتل آورده شربت شهادت پشانید چون کسان وی بطلب اعتماد خان رفتند اعتماد خان در آمدن تعلل ورزید و گفت که من همین ساخت از خدمت سلطان آمده ام این چه وقت طلبیدن است و جمعی از او باش را که در آن شب حاضر شدند هر یکی را خطاب داده بامارت امیدوار ساخت و دست بخزانہ دراز کرده زر بسیار بمردم داده و اسپان طویلہ سلطان را بمردم او باش قسمت کرده مایه استظهار خود ساخت و چون صبح دمید و خبر شهادت سلطان انتشار یافت عماد الملک پدر چنگیز خان (والغ خان) ۳ حبشی و دیگر امرا (مراجعت) ۴ نموده بر سر آن برگشته روزگار آمدند او بمقتضی آنکه "سلطنت گر همه یک لحظه بود مغتنم است" چتر بر سر افراخته با جمعی او باش و چند سلسله فیل در برابر آورده در حمله اول بر خاک مذلت افتاده بقتل رسید و ریسمان بر پای او بسته در تمام بازار و بکوچها گرداندند مدت سلطنت سلطان محمود شانزده سال و دو ماه و چند روز بود بحسب اتفاق اسلام شاه بن شیر شاه بادشاه دہلی و نظام الملک بحری حاکم احمد نگر همدین سال با جل طبیعی در گذشتند و شاعری در تاریخ ایشان این ابیات در سلک نظم کشیده

سه خسرو را زوال آمد بیکسال	که هند از عدل شان دار الامان بود
یکی محمود شه سلطان گجرات	که همچو دولت خود نوجوان بود
دگر اسلام شه سلطان دہلی	که اندر عهد خود صاحب قران بود
سیوم آمد نظام الملک بحری	که در ملک دکن خسرو نشان بود
ز تاریخ وفات این سه خسرو	چه می پرسی زوال خسروان بود

و چون سلطان محمود از خرابه دنیا بمعموره عقبی خرامیده و فرزندى از وی نمانده بود و گویند که از حرهای او

۱ م ب: بود
 ۲ م ب: ندارد
 ۳ م ب: ندارد
 ۴ م ب: ندارد

اگر کس را حمل می‌شد اسقاط می‌کرد و نکذاشتی که فرزند می‌شود بجهت تسکین نایره فتنه و فساد اعتمادخان رضی‌الملک نام (نهاد) اخوردسال را از اولاد سلطان احمد بانی احمدآباد گفته بروی کار آورد و باتفاق نقابت پناه میران سید مبارک بخاری که از امرای کبار و در شجاعت و سخاوت و همت و جوانمردی یگانه عصر و سرآمد روزگار بود درین دو صفت غایه امتیاز داشت بر تخت سلطنت اجلاس نمود سلطان احمد شاه خطاب داد تسلی امرانموده جاگیرهای ایشان مستقیم داشت و ولایت را بیکدیگر قسمت کرده گاهی باتفاق و گاهی باختلاف بسری بردند یکجانب همین اعتمادخان که مقرب‌ترین^۲ و غالب‌ترین و مکارترین اجتماع بود و جای دیگر سید مبارک بخاری و بناحیه دیگر افغانان فولادی و غیرهم که جمعیتی تمام بهر رسانیده بودند و باغوی فرقه مهدیه که دران دیار اشتهار یافته بود براه ضلالت رفته و از طرف دیگر عمادالملک و پسر او چنگیزخان که در داد و بخشش و شجاعت و جلالت پهلوی بادشاهان آن دیار میزد و اعتمادخان استقلال تمام بهم رسانیده کار مملکت از پیش خود گرفت و بمراسم سلطنت و سلطان احمد چیزی نگذاشته او را در خانه می‌داشت و چون پنج سال برین منوال گذشت سلطان احمد تاب این حالت نیاورده از احمدآباد برآمده بمحمودآباد پیش سید مبارک بخاری رفت و عالم خان لودی و امرای دیگر بروگرد آمدند و اعتمادخان و عمادالملک و سایر امرای گجرات با توپخانه بر سر سید مبارک رفتند و سید مبارک اگرچه نسبت با اعتمادخان جمعیت کثیرنداشت ولیکن از غایت شجاعت ذاتی و حمایت سلطان احمد معرکه قتال برآر است و چون بنیاد جنگ شد قضا را توپی بر سید رسیده شهید ساخت و شکست بر سلطان احمد افتاد و سلطان احمد روزی چند در صحرا و جنگل سرگردانی کشیده پیش اعتمادخان آمد و می‌هم چنان سلطان را در خانه درآورد و کس را نمی‌گذاشت که بحضور او آید و چون استقلال اعتمادخان بغایت رسید عمادالملک باتفاق امرای دیگر از روی عزت و اشتعال نایره چند لشکری بر خانه اعتمادخان آورده گرد اعتمادخان تاب نیاورده در نوآجی جا پانیر گریخته رفت و بعد از ان در میان یکدیگر بصلح قرار یافته ولایت گجرات را در میان خود تقسیم نموده گرفتند اعتمادخان باز مہمات ولایت را از پیش (خود) ^۳ گرفته در محافظت (سلطان) ^۴ احمد میکوشید و موازی یکہزار و پانصد سوار

۱ م.ب. اضافه
 ۲ م.ب. برین
 ۳ م.ب. اضافه
 ۴ م.ب. اضافه

راجا گیر خاصہ سلطان احمد جدا (کردند و جمعی کے گرد (او) ۲ آمدند و چون اورا اندک شوکتی بہم رسید در مقام دفع اعتماد خان شد و بہمدستان خود در باب قتل او مشورت میگرد و از روی خورد سالی در مجلس خود اظہار این معنی نمی نمود و چون اعتماد خان از حقیقت حال اگہی یافت پیش دستی نموده شی اورا بقتل رسانید و از دیوار قلعه محاذی خانہ وجیہ الملک (بجانب دریا اقلند و در میان مردم شہرت داد سلطان احمد بجهت لوندی بخانہ وجیہ الملک) ۳ در آمدہ بود نادانستہ بقتل رسید ایام گرفتاری سلطان احمد شش سال و چند ماہ بود بعد از ان اعتماد خان طفلی بتو نام را در مجلس امرای گجرات آورده و مصحف گرفته قسم یاد کرد کہ این طفل پسر سلطان محمود است من تا ۴ امروز پرورش کردہ ام و چون تخت گجرات خالی بود نقابت پناہ سید میران ولد صدق سید مبارک بخاری در مجلس اکابر و امراتاج سلطنت گرفته بر سر آن مولود نہاد و اورا مظفر شاہ لقب دادہ تہنیت و مبارکباد سلطنت گفتند و امر وزارت را با اعتماد خان مفوض داشتند و امرای بزرگ بجای گیر ہا خود استقلال گرفتہ دیگری را دخل نمی دادند و آخر اعتماد خان باستیلا و غلبہ تمام باسی ہزار بر سر فولادیان رفت و فولادیان در قلعہ پتن متحصن شدند و ہر چند بجز و انکسار نمودند قبول نکرد بضرورت یکہزار و چند سوار از قلعہ بر آمدہ بر فوج خاصہ اعتماد خان و وی شکست خوردہ با حمد آباد رفت و حاجی خان غلام اسلام شاہ بن شیر شاہ کہ عمدہ فوج وی لشکر اعتماد خان بود بفولاد خان پیوست و اعتماد خان بار دیگر جنگ کردہ و شکست خوردہ پیش چنگیز خان رفتہ و اورا بد آوردہ بمصالحہ نمود و چنگیز خان از غایت نخوت و غرور دم استقلال زدن گرفت و با اعتماد خان نیز بنیاد مخالفت کرد و از آمدن ابراہیم حسین میرزا و شاہ میرزا اولاد محمد سلطان میرزا استظہار تمام یافتہ متوجہ احمد آباد گردید و چون نزدیک شہر رسید اعتماد خان سلطان مظفر را سوار کردہ و چتر بر سر او نہادہ و سادات بخاری و امرای گجرات و سران گروہ حبشی را ہمراہ گرفتہ جنگ بر آمد و چون شجاعت و مردانگی مرزایان شنیدہ بود از غایت داشت و بی حمیتی بی آنکہ شمشیر از غلاف بر آید ہ فرار نمودہ متوجہ دو نکر پور گردید و امرای دیگر نیز گریختند و سادات بدولقہ رفتند و الخ خان و جہاں خان حبشی سلطان مظفر را برداشتہ بجانب پیر پور رفتند شیر خان فولادی چون این خبر شنید چنگیز خان بنیاد مخالفت

۱ م:ب:اضافہ
 ۲ م:ب:اضافہ
 ۳ م:ب:اضافہ
 ۴ م:ب:نام
 ۵ م:ب:آمد

کرده متوجه احمد آباد گردید چنگیز خان بمصلحت دید وقت باو مصالحه نموده پاره ولایت بتصرف او گذاشت و میران محمد شاه ولد میران مبارک حاکم اسیر برهانپور چون مملکت گجرات را از سردار خالی دید مخالفت امر را نعمت جلیله دانسته بعزیمت تسخیر آن ملک لشکر کشیده تا ظاهر احمد آباد عنان باز بکشید چنگیز خان با مزاریان با هنگ جنگ برآمده اورا شکست دادند و وی پریشان و بی سامان با سیر رفت و چنگیز خان مرزا ان را بواسطه نیکو خدمتی و حسن تردد و مردانگی عزت و حرمت بسیار داشتی و بواسطه استعداد و سامان لشکر بجا گیرها رخصت کرد و چون ایشان بحال خود رفتند مردم او باش و واقعه طلب بردار ایشان گرد آمدند پاره از ولایت و بی رضای چنگیز خان (متصرف شدند بنیاد مخالفت کردند چنگیز خان) ان فوجی بر سر ایشان فرستاد و مرزا ایان فوج را شکست داده مردم بسیار بقتل آورده بجانب برهانپور رفتند و الخ خان و چهار خان حبشی که مظفر را برداشته برده بودند مظفر را با اعتماد خان سپرده رو با احمد آباد نهادند و چنگیز خان مکاتیب استمالت فرستاده حبشیا را بنحو طلبید و قدم ایشان را گرامی داشت و ایشان آ خر عذر نموده چنگیز خان را در سر تر پولیه احمد آباد شهید ساختند و بعضی از فضلا این مصرعه سلیمان را در تاریخ فوت یافتند "طاق و ایوان گویمان چون کسری عالم نماند" و الخ خان و چهار خان حبشی این واقعه را نوشته با اعتماد خان فرستادند و مظفر را گرفته با احمد آباد رسید و همدین اشنا خبر آمد که مرزا ایان خبر کشته شدن چنگیز خان شنیده (متوجه ولایت بهروج شده اند جمیع امر انفاق نموده خواستند که بدفع مرزا ایان) ۲ متوجه ولایت بهروج شوند اعتماد خان بعد از فرار مشورت نفاق ظاهر (شان) ۳ کرده فتح عزیمت نمود بعد از ان در میان الخ خان و چهار خان نیز مخالفت شد چهار خان نزد اعتماد خان رفت و در شوکت حبشیا و فتوری عظیم راه یافت و الخ خان هم نزد شیر خان فولادی رفت و سادات بخاری نیز بشیر خان پیوستند و درین وقت سردار ایشان سید حامد ولد سید میران بود که بشجاعت و مردانگی و همت امتیاز تمام داشت و خلف صدق و جانشین آبای کرام خود بود و چون پله شیر خان راجع شد مظفر نیز فرصت یافته با ایشان پیوست و شیر خان قدم مظفر را مایه افتخار داشته تلقی نوکرانه نمود و بعد از مدتی با احمد آباد رفته محاصره کرده اعتماد خان مرزا ایان را طلبید و جنگها میکرد و چون

دید که کاری از پیش نمی رود در سنه ثمانین و تسعمایه عرضه داشت بدرگاه سلطان الوقت بادشاه عالم پناه جلال الدین محمد اکبر بادشاه فرستاده بحریمت تسخیر گجرات نمود بندگان حضرت بطریق ایلغار متوجه شدند و چون رایات جهان کشای به پتن برسید شیرخان که محاصره داشت دست و پا کم کرده بطرفی گریخت و مرزایان نیز این خبر شنیده مگر یختند

بیا که رایت منصور بادشاه رسید نوید فتح و بشارت بمهر و ماه رسید

واعتماد خان و میر ابوتراب و الخ خان حبش و چهارخان آمده در سلک دولتخواهانان انتظام یافتند و مظفر از شیرخان جدا شده بملازمت آمده مورد مرحمت و خسر و آینه گردید و دولت گجراتیان منتهی گشت و گجرات داخل ممالک محروسه شد (حواله نواب خان اعظم الشان است و به نسبت اخوت رضاعی و تشریف اسم فرزندی این بادشاه عالی مقدار مشرف است بشده و تتمه احوال و اخبار این دیار و ذکر فتوحات و واقعات که از بندگان درگاه بوجود آمد تا عاقبت این مظفر که نواب خان اعظم سرش را بدرگاه فرستاد و موجب قطع نسل گجراتیان و رفع نام و نشان ایشان شد و فتح نمودن این سپه سالار اعظم تا حد و سومنات در مجلس مذکور شده است و از اسباب فتح گجرات و باعث شکست صف اعدا مبارزت و شهادت نقابت ولایت و دستگاه شیخ محمد بخاری و سیادت مآب سید جعفر ابن سید احمد بخاری که اشرف شرفای این دیار و عین اعیان قوم سادات بخارا اند و الا آن کسی که ازین خاندان عظیم و دودمان عالی از اعیان ارکان دولت و مدار مہام سلطنت و مقرب الحضرت السلطانیه است معین الدین والد دنیا شیخ فرید ابن سید احمد بخاری است که ظل رافت و رحمت و وجود عطا بر مفارق خلق خدا کشاده و مخلص نیت و صدق ارادت بر در دلها ایستاد است و طوایف انام از خواص و عام از جنس علما و صلحا و فقرا و غر با و گوشه نشینان از ارباب حقیقت و مجاز از مواید وجود و کرم و صدق محبت و عقیدت و نیاز وی محفوظ و مسرور و راضی و شاکر حق سبحانه و تعالی ظل دولت این خاندان عظیم و دودمان عالی مبسوط داشته و توفیق احرار سعادت کونین بر مزید کرده در جمیع کارها دنیا و آخرت عاقبت بخیر گرداند) ذکر طبقه حکام و سلاطین دکن باعث پیدا شدن طبقه سلاطین دکن آن بود که چون آفتاب سلطنت سلطان محمد تغلق شاه بغروب رسید و جام دولت اولب ریز شد جمیع اقطار و ولایاتش خللها

پذیرفت و از هر گوشه فتنه سر از خواب بر کرد و قلوب سپاه از متابعت او متنفر گردید و از هر طرف بغی و طغیان بنیاد نهادند چنانکه کار مملکت از انتظام باز ماند و سبب حقیقی این فتنه و آشوب آن کارهای بزرگ بمردم رزل و بد گوهران نا تجربه کار فرمود و آن مردم بفرمان هوا و هوس مشغولها پیش گرفتند و چون اراده آنجماعه پیش زلفت بمردی که فشار بزرگ داشتند در مقام آزار آمده غبار وحشت و عداوت برانگیختند

سر ناسزایان بر افراشتن و زیشان امید یی بهی داشتن
 سر رشته خویش گم کردند بجیب اندرون مار پرودنت

درین میان علاءالدین حسن که به حسن کاکو اشتها داشت و از سپاهیان ترک آن دیار بود و خود را از نسل بهمن اسفندیار میگرفت با اتفاق جمعی از اوباش و مردم واقعه طلب در سنه ثمان و اربعین و سبعمیه در دولتآباد دکن لوای حکومت بر افراشته خود را سلطان علاءالدین خطاب نهاد چنان گویند که وقتی این علاءالدین حسن در زمان دولت تغلق شاه بدلی رسیده بود و از سلطان المشایخ شیخ نظام الدین اولیای بشارت سلطنت یافته با اتفاق جمعی از افغانان متوجه دکن شد چون آنجا رسید در ایام فترات شخنة گلبرگه راکشته در آن حدود متصرف شد و از آنجا با اتفاق میرصد هادر دولتآباد در آمده اموال سلطان محمد که در دهار آگره بود بتصرف خود در آورد و چون این خبر بسطان محمد رسید از بهروج بعزیمت انتقام و استقبال آنجماعه بدولتآباد رفت طایفه باغیه جنگ کرده هزیمت خوردند و همدین ایام خبر بغی و طغی غلام صفدر الملک که در نهر واله گجرات بود آوردند سلطان جمعی را در پی آنها گذاشته متوجه گجرات شد حسن کاکو تحلیله و زور بر افواج سلطانی که در ولایت دکن بود غالب گشته هزیمت داد و دولتآباد و دهار آگره را متصرف شد سلطان محمد دفع طغی مقدم داشته بتسلکین فتنه دکن متوجه نشد و عروض ضعف و بیماری علاوه آن گشت و همدان سال بنواجی تته رفته بمملک آخرت ارتحال نمود امر سلطنت (بمنازع و مخالف بر حسن کاکو قرار گرفت و گل بر که را امانآباد نام نهاده دار السلطنت ساخت و بعد از مدتی مریض شده داعی حق را اجابت نمود مدت سلطنت او یازده سال و ده ماه هفت روز بود بعد از وی نبیره وی

سلطان محمد شاه بخاری بجای پدرنشسته دادعیش و کامرانی داد و عدل و انصاف پیشه گرفت خلاق در ایام دولت او و خوشوقت و ولایت دکن از روی امنیت و اجتماع افاضل رشک تمام بلاد هندوستان شد و در کار ملک رونقی تازه و در کام روزگار حلاوتی بی اندازه پدید آمد

اگر بایت شوکت و سروری دل زیردستان بدست آوری
 و تمکین همت مصروف بر تسخیر بلاد و احیاء مراسم جهاد میداشت و هرگز از رایان و راجهای اطراف بر
 اعتماد قلعه و سپاه خود دم از مخالفت و بی فرمانی روانزاقهر و غلبه گرفتار و اسیر ساخت و سادات علما و مشائخ را از فرط
 احسان و خوان امتنان مسرور و محفوظ گردانید و تفتیش و تفحص احوال رعایا و زیردستان نموده مرحمت و تفقد ارزانی
 داشت ناگاه دست اجل قبای بقای او را برتن چاک کرد و خلعت حیات از برناز نین او برکشید مدت سلطنت
 او هزده سال و هفت ماه بود بعد از وی پسر وی **مجاهد شاه** بر سریر سلطنت و کامرانی نشست و بر طریقه پدر احیا
 آثار حمیده و سیر پسندیده سلاطین ما تقدم نموده رعیت پروری و داد گستری شعار خود ساخت و داد سخاوت و
 جوانمردی و شجاعت داد آخر الامر داؤد خان که ابن عم او بود کینه در خاطر گرفته گروهی از مقربان او را با خود
 موافق ساخت شمی در خلوت سرای او در آمده بزخم خنجر هلاک کرد و نهال عمر او را در اول بهار دولت از بیخ برکنند

شربت سلطنت و جاه چنان شیرین است که شهبان از پی آن خون برادر ریزند
 خون آسوده دلانرا ز پی ملک مریز که ترا نیز همین جرعه بساغر ریزند
 و مدت سلطنت او یکسال و یکماه و نه روز بود بعد از آن داؤد خان خود را داؤد شاه خطاب کرده بر پایه
 سلطنت و آرامگاه ایالت پانهاده در عیش و کامرانی زد و اکثر امرا و بزرگان دولت با و موافق شدند خواهبر مجاهد
 شاه جهت انتقام خون برادر کمر کین و نطق عداوت بر میان بسته بعضی امرا را بمال و منال فریفته بتقتل داؤد
 شاه و رغلا نید روز جمعه در مسجد جامع جمعی از دلاوران ریخته داؤد شاه را زخمی ساختند هنوز مرقی از حیات باقی مانده
 بود که او را برداشته بمنزل آوردند جوانان طرفین و مبارزان فریفتن ساز جنگ نموده در میدان مصارعت
 و مبارزت در آمدند و آخر شکست بر مخالفان افتاد و شهر بخارت رفت و همدران نفس که خبر بفتح داؤد شاه ارسید داعی

حق را اجابت نمود مدت سلطنت او یکماه و سه روز بود

مقیمی نه بیند درین باغ کس تماشا کند هر کسی یکنفس
وزو هر دم از نوبری میرسد یکی میرود دیگری میرسد

و بعد از وی محمد شاه بر سر سلطنت نشست و از مناقب و ماثر او چیزی که بعنوان خصوصیت و امتیاز بر صفحه روزگار توان ثبت نمود از وی کمتر بوجود (آمد) فی الجمله قریب بیست سال اکثر بلاد کن در قضیه اقتدار و حیطة تصرف وی بود و در آخر عمر چون پیمانہ دولت وی بر شد تہانہ دار قلعه سنگر او را باغی شد سلطان بر سر اورفت و فتح کرده و در همان ایام سفر (راہ) ۲۰ آخرت پیش گرفت مدت سلطنت وی نوزده سال و نہ ماہ و بیست چہار روز بود بعد از وی پسر وی سلطان صلاح الدین بیست و ہفتم رجب بر مسند خلافت و تخت سلطنت قرار گرفت و جمیع امرا و مقربان و لشکریان سر اطاعت و انقیاد بر زمین خدمت نہادند مردم علی اختلاف مراتب ہم بقاعدہ قدیم معزز و مکرم می بودند اتفاقاً ^{تغلی} نام غلامی از ممالیک پدر او کہ بمزید اختصاص و قرب منزلت امتیاز داشت خواست کہ دولت از وہ برادر دگر منتقل شود جهت نفاذ این ارادہ دعوتی ترتیب دادہ و سلطان را طلبیدہ مقید ساخت و ہفد ہم رمضان سنہ تسع و تسعین و سبع مایہ در چشم جہان بین اورا میل کشید برادر کہتر اورا بحکومت برداشت و مدت سلطنت او یکماہ و بیست روز بود و بعد از وی برادر او سلطان شمس الدین چون بر تخت حکومت نشست و امرا و بزرگان منقاد امرا و گشتند و شاہزادہ فیروز خان و احمد خان در طلب مملکت موروثی برخاستہ و استمالت امرا شروع نمودند سلطان شمس الدین خواست کہ ایشان را بدست آورده در قید کند ہر دو برادر گر یختہ در قلعه سنگر رفتند و تہانہ در انجا غلامی بود مقدم شاہزادہ (ہا) ۳۰ را تلقی بخدمت و احسان نمودہ ہر چہ از اسباب جنگ و سامان لشکر در گاہ شد سر انجام داد فیروز خان سپاہ آراستہ و متوجہ جنگ شدہ بر سلطان شمس الدین غالب آمد و با وجود آن از نیک نہادی خود در صلح و صلاح زدہ پیش سلطان شمس الدین آمد بعد از چند روز ظاہر شد کہ سلطان شمس الدین نقض عہد نمودہ میخواہد کہ ہر دو برادر را در قید کند فیروز خان پیش دستی

نموده بر قصر دارالامارت برآمد و از سرکیدی وی خلاص شد و چون مردم همه خواهان او بودند سرعبودیت بر زمین نهاده مطیع و منقاد او شدند و احمد خان با سیصد نفر مسلح دلاور بر سلطان شمس الدین ریخت و دو لخواهان سلطان متفرق شدند و سلطان مختفی شد بعد از چند روز او را بدست آورده مقید ساختند و بقولی بقتل رسانیدند و تحت سلطنت به فیروزشاهی آرایش یافت مدت سلطنت شمس الدین پنج ماه و هفت روز بود و این سلطان فیروزشاه بادشاهی بود صاحب صولت و شوکت و بهیت و سیاست و علم و دانش روز پنجشنبه بیست و چهارم صفر سنه ثمانمائه بر تخت سلطنت و جهانبانی نشست و گلزار مراد اهل عالم در نو بهار دولت از نسایم معدلت و انصاف او هر روز شگفته تر و تازه تر می شد

مسعود بادشاهی کز فرملک او آرایش بهار دهد صورت خزان
چنانکه قواعد مروت و رسوم فتوت و مبانی عدل و انصاف او رسوخ پذیرفته باعث امن و امان عالمیان
آمد و وی در مهمات مشکل و کارهای صعب توجه خاطر از خلوت نشینان زاویه تضرع و نیاز در یوزه میکرد و خود نیز
بصومعه خشوع (و خضوع) در آمده سر نیاز و اقتقار سوده از حق سبحانه تعالی تائید و نصرت میجو است لاجرم بهر
جانبی که عنان توجه عزیمت مصروف و معطوف داشتی نصرت و فیروزی با استقبال اومی شتافت و همدرا یام دولت
او سید السادات قافله سالار حقیقت و مجاز میر سید محمد گیسودار از که از بزرگان وقت (میر) ۲ و اعظم خلفای شیخ
نصیر الدین محمود چراغ دہلی است (از دہلی) ۳ بدیارد کن تشریف برده و چون خبر قدوم سید سلطان رسید از فر
مقدم شریف آن بزرگوار مسرور و میبخت گردید و با استقبال شتافته التماس نمود که چون این بلاد از پر تو آفتاب
هدایت روشن گشته توقع آنست که سایه رافت بر ساکنان وی گسترده سکونت و وطن اختیار نمایند خدمت سید
استدعا او را قبول کرده در شهر گلبرگه اختیار سکونت فرمود حکایت کنند که روزی سلطان فیروزشاه فرزند بزرگ
خود را که حسن خان نام داشت خلعت خاص پوشانیده و ولی عهد خود ساخته همراه بخدمت سید آورده معروض
داشت که من اورا به ولی عهدی برگزیده ام توقع آنست که نظری و توجہی در کار او فرمایند و دست تربیت از سر

او باز بگیرند خدمت سید فرمود چو خیاط قضا و قدر جامه خلافت برقد خانخانان احمد خان دوخته است با قضاء الهی معارضه نتوان کرد سلطان ازین سخن رنجیده از مجلس برآمد و این خانخانان برادر سلطان بود که بسعادت ارادت سید مستفید گشته و مشغول شده بود روزی این خانخانان بار مطبخ حضرت سید بر سر کرده می آورد چون نظر سید بروی افتاد فرمود احمد خان رنجا کشیدی اکنون ترا از حضرت عزت بادشاهی در خواستیم عرض کرد که خوند کار من تنها و بی سامان و بی لشکر بادشاهی بدست من از کجا آید و با فیروز شاه چگونه پیش آیم فرمود غم مخور بندگان او همه بندگان تو خواهند شد آخر الامر بزر و قدرت الهی چنان شد که خدمت سید فرموده بودی

حدیث اهل فنا ترجمان تقدیر است بود ضمیر و زبان شان شبیه لوح و قلم
سعادت ازلی در وفاق شان مضمحل شقاوت ابدی در خلافشان مدغم

و در وقتی که فیروز شاه بیمار شد و بیماری آورد در ترزاید نهاد بعضی دولتخاها نخواستند که خانخانان احمد خان را بگیرند و در چشم جهان بین او میل کشند خانخانان برین اراده آگاه شده خود را بگوشه کشید و سپاه از هر طرف باد ملحق شدند فیروز شاه غلام خود را با بیست هزار سوار و سی سلسله فیل بدفع او فرستاد بعد از تلافی فریقین فوج فیروز شاه شکست یافت فیروز شاه با وجود بیماری در پاکی نشسته خود متوجه شد و در وقت استوای صفوف اکثر لشکر گریخته بخانخانان ملحق شد فیروز شاه از مشاهده این حال برگشته بشهر در آمد و کلید قلعه و خزاین را بدست اکابر شهر (بوی) افرستاد خانخانان جهت رعایت حقوق تربیت تنها به دولت خانه آمده زمین خدمت ببوسید فیروز شاه از تخت فرود آمده او را کنار گرفت و دست او گرفته بر تخت برآمد و از مهر براری گریها کردند و در باب فرزندان خود سفارش کرده در شب چهارم شوال سنه پنجم و عشرين و ثمانمائه بوقت صبح صادق جان بحق تسلیم کردی

(اگر صد سال مانی در یکی روز) ۲ نباید رفت زین کاخ دل افروز

بعد از وی سریر سلطنت و مسند ایالت بجلوس احمد شاه زینت گرفت و طوائف انام از عدل کامل و احسان شامل او آسوده گشتند و چنان معدلت و نصف را کار فرمود که آئین ظلم و رسم جور از میان مردم بر افتاد

در معدلت آبخان باز شد که گنجشک هم خانه باز شد و پیش همتش سنگ و جواهر بیش بها بود و اکثر اوقات بفضلا و اکابر صحبت میداشت و اموال فراوان در حق این گروه والا مبذول میفرمود و در ترویج شریعت و اجرای احکام سنت بتقصیر از خود راضی نمی شد و تعظیم و تکریم دو دمان نبوت و خاندان ولایت را بنوعی رعایت می نموده که مزیدی بران متصور نباشد چنانکه حکایت کنند که امیری داشت شیر ملک نام که زمام مهمام مملکت بوی سپرده بود و او بعد از فتح قلعه بزرگ که در آن دیار مشهور بود برگشته بشهر بدرمی (آمد) در اثنای راه سید ناصرالدین عرب نام سیدی که سلطان احمد مبلغ کلی بوی سپرده بود تارفته جوی آب کربلا را جاری سازد شیر ملک مذکور ملاقات نمود غالباً از سید تعظیمی و تواضع که متوقع شیر ملک بود بوقوع نیامد و سواره او را دریافت شیر ملک گفت تا سید ناصرالدین را از اسپ فرود آوردند سید مراجعت نموده بخدمت سلطان آمد و ماجرا معروض داشت سلطان دلجویی سید نمود باز بهمان جانب رخصتش نمود بعد از چند روزی که شیر ملک نزدیک رسید و خاص و عام باستقبالش شتافته او را بدرگاه آوردند بجز آنکه چشم سلطان بروی افتاد فرمود تا فیل قصاب نام را حاضر سازد و در ساعت بی قیل و قال شیر ملک را در پای انداخته به دار الجزا روانه ساخت و گفت اهانت سادات جزاء انیست و چون در سایر امورا از شاه راه شریعت و استقامت و طریقه (حزم) ۲ احتیاط و جاده مروت و فتوت انحراف نورزند ۳ تمامه بلا دکن باستقبال در دست تصرف او در آمد و از بس که دایره مملکت او وسعت پذیرفت هم در حین حیات خود در میان فرزندان خود قسمت نموده هر یکی را بصوبه تعیین کرد و از هر یکی عهد با گرفت که بیکدیگر مخالفت نکنند و رعایا و زیردستان را که ودایع قدرت الهی اند آسوده دارند و این چهار صفت شریف علما و نویسندہا و شمشیر زنان و مزارعان را مزید اکرام و انعام و شفقت و مهربانی مخصوص دارند و پسر بزرگ شاهزاده علاءالدین که بمزید عدل و انصاف و اتصاف داشت و باهتمام اصلاح حال رعایا و سرانجام مصالح زیردستان حریص و موملح بود با تفاق امر اولی عهد خود گردانید آخرد سنه ثمان و ثلثین و ثمانمائیة مرض بر ذات احمد شاه طاری شد و بعزم درست و نیت صادق

از جمیع معاصی مکروهات توبه و استغفار کرده سلطان علاء الدین را در حضور امرا و وزرا بخلافت و ولی عهد خود وصیت کرد با امری گفت توفعی که (از) ایشان دارم آنست که آمرزش مرا از خدای بخواید و چون در زمان من دست ظالم از دامن مظلوم کوتاه بود امید دارم که حق سبحانه از تقصیرات من بگذرد و مرا بنظمی که بر نفس خود کرده باشم نگیرد و میان نماز شام و هفتن شب بیستم رجب چند نوبت کلمه توحید بر زبان رانده جان بجان آفرین سپرد مدت سلطنت او دوازده سال و نه ماه و بیست و چهار روز بود و بعد از وی پسر وی سلطان علاء الدین بر سریر سلطنت و ایالت نشست و خود را بتفاول (و تبرک به) نام پدر احمد شاه مخاطب ساخت و همگین همت به تمهید قواعد معدلت و تشدید مبانی نصفت مصروف فرموده زیر دستان را در مهد عاقبت و امن و امان جای داد لا جرم ایزد تعالی و تقدس روز بروز امداد و تصرف را قرین حال به گردانید و در عنفوان جوانی بتجارت و کاردانی اختصاص و شهرت عظیم یافت و آنچه موجب وبال دنیا و آخرت او شد آن بود که زمام مهام بید اقتدار و زرای غدار که عداوت غر با و اهل اسلام در طینت ایشان تخمر بود سپرد

شه کردون را بلند و والا کرد هر بلا را بلند و بالا کرد
آتش کآب را بلند کند بر تن خویش ریش خند کند
چنانکه در وقتی بجمعی از سادات عظام که از لشکریان سلطان بودند بجهت عداوتی که مضمرداشته اند بمکر و حیل سلطان علاء الدین (را) ۴ بنهب و غارت آنها برانگیختند و نظام الملک و شیر الملک را که از اعیان امرا و ارکان دولت او بودند بالشکر خونخوار بر سر آنها فرستادند چون لشکر در آنجا رسید هزار دو بیست سید صحیح النسب را با هزار غریب دیگر امان داده بایمان غلافه ۵ شد و مظهر و امیدوار ساخته فرود آوردند و جمله را خلعتهای فاخره داده بمسکن خود فرستادند روز دیگر طوی عظیم ترتیب داده جمعی کثیر را مسلح ساخته درون خانه مخفی داشته و زمره سادات را بر رسم ضیافت طلبیده ۶ بعظیم و تکریم نشانند وی کس را برای طعام دادن درون می بردند و شربت شهادت چشانیده بلاء علیین میرسانیدند در هیچ عهدی بعد از واقعه یزید پلید مثل مصیبت روی نداد و در آخر عمر

۱ م:ب: اضافه
۲ م:ب: اضافه
۳ م:ب: او
۴ م:ب: اضافه
۵ م:ب: غلاط

نظام الملک و شیر الملک بعلت برص مبتلا شده بهزار خواری مردند تا در آخرت که دارالجزاست چه دست دهد
سبحان الله پدر آ چنانکه باهانت سیدی وزیر خود را در تپه پای بیل انداخت پسرا چنین که بقتل هزار دویست
سیدی وجه راضی شد

آهن و فولاد از یک کان برون آیند لیک آن یکی آینه شاه آن دیگری نعل خراست

چنین گویند که سلطان علاء الدین خود خطبه خواندی و خود را باین القاب ستودی که السلطان العادل
الحکم الکریم الروف علی عماد الله ماقی علاء الدین و الدین احمد شاه لپهنی سید اجل که نقابت عزت به زکیه مشهد
مقدس بابای کرام او مفوض بود چون از واقعه قتل سادات بغایت متالم و ملول بود روزی در وقتی که سلطان
علاء الدین در مدح خود این القاب میخواند برخاست و میگفت واللہ انک لکذاب ولست العادل ولا
حلیم ولا کریم بقتل الذریة الطاهرة ویتکلم بهذه الکلمات علی بناء المسلمین
سلطان علاء الدین از مسجد بیرون آمده و اصلاً بحال او متعرض نشد و این حکایت بر حلم او دلیل قوی می تواند شد
و در سنه ستین و ثمانماتیه بیماری صعب بروی طاری شد و چون از حیات نومید گشت روزی همایون خان را که
ارشد و امن اولاد او بود طلبیده بصباح و وصایای او جند گوش هوش او گرانبار ساخته ولی عهد خود گردانید و داعی
حق را اجابت نمود و نسخه مجمل از نصاح روی بطریق اختصار این است باید که در امور جمهور به حجتی قاطع حکم
بامضای رساند و بر سخنان او باب عرض گوش نهند و دایم اهل فسق و فجور و اشرار را ذلیل و خوار دارد و مردم تمام و
ساعتی فساد را بخود راه نهد و بانک گرانی که بخاطر رسد بیگناهی را در تنگنای خطر نیندازد و تمامه امور شاه راه
مشورت را مسلوک دارد و عدل و انصاف را صلاح دولت و بازوی سلطنت داند و در استتلاب قلوب رعایا
برای مسافت نماید و در طلب مال زراعت مناقشه نکند و خدم و حشم را بر مطالعه ناموجه نرنجاند و همگی سعی در ترفیه
حال درویشان و فراغ خاطر ایشان مصروف دارد و چنان زید که بعد از تلاشی بیکر هیولانی صفحات جهان از
ذکر جمیل او مملو باشد و از فریاد مظلوم ستم دید بر حذر باشد و یقین داند که عین عنایت حق سبحانه همواره ناظر حالی

مظلوم است مدت حکومت او بیست و سه سال و نه ماه و بیست روز بود بعد از وی پسر وی سلطان همایون شاه
 بدارالامارات در آمده بر تخت حکومت نشست و امرا و ملوک طوعاً و کرهاً سر اطاعت و امتثال بر زمین بندگی
 و انقیاد نهادند سلطان همایون شاه اگر چه بکمال تهور مردانگی و بفصاحت بیان و طلاقت لسان و سخاوت و
 جوانمردی آراسته بود ولیکن درشت خوی و کینه جوی بود و در ارتکاب معاصی افراط و در ادای (شوق) ل
 تفریط داشت و در اراقت و بالی باک و در تادیب مجرمان و بیگناهان سفاک بود یکی از مظلومان این رباعی
 برای او گفته

ای ظالم از آه دل شنیز بترس وز فعل بد نفس شر انگیز بترس
 مرگان بخون غرقه مظلوم به بین زین خنجر آبدار خونریز بترس
 با چنان قهر و سیاستی که داشت در اصابت رای بمشابه بود که تیر تدبیری که بقلم فکر بر لوح ضمیر نگاشتی
 موافق صورت تقدیر بودی و آخر همین قهر و سیاست او و بال دولت او شد چنانکه در شب بیست و هشتم ذی قعد
 سنه خمس و ستین و شانزدهم بهنگامی که در حرم سرا با ستراحت مشغول بود کنیزکی حبشی با اتفاق دیگر خدمتگاران او چوبی
 بر سر آورده او را بدار الخیر فرستاد جهانی را از ظلم و بیداد او خلاص گردانید

درین فیروز ایوان پر آفات بدی را هم بدی باشد مکافات
 و نظیری شاعر که در زندان او بود در تاریخ فوت او گفته
 همایون شاه مردود در خوش گشت تعالی الله زهی مرگ همایون
 جهان پر ذوق شد تاریخ مرکش هم از ذوق جهان آرید بیرون
 مدت سلطنت او سه سال و شش ماه و پنج روز بود و بعد از وی پسر وی نظام شاه در هشت سالگی بجای
 پدر نشست و چون خورده سال بود تمهید قواعد قهر بانی و تشدید امور جهان بانی مفوض برای مخدومه جهان گردید و آن
 مخدومه استاد عفت همگی بهمت بر بسط بساط عدالت و نصفت گماشته دست ظلم را از دامن مظلوم کوتاه ساخت اما

چون بواسطه افراط ظلم همایون شاه خواطر امر او رعایا خسته و مجروح بود کار سلطنت نظام شاه صورت صلاح و انتظام نمی پذیرفت و هم درین سال سلطان محمود (خلجی از مند و دو بار ب لشکرهای گران قصد تسخیر دکن نمودند بنظام شاه جنگهای عظیم کرد آخر بمد آسمانی و بظاهر از امداد سلطان محمود) گجراتی شکستها خورده منکوب و مایوس بمند و برگشته آمد و در سنه سبع و ستین و ثمانمائه در ماه ذی القعد بتقدیر الهی هم در بهار دولت نهال عمر او بباد فنا از پنج برفاقت

در خاک ریخت آن گل دولت که باغ ملک با صد هزار ناز پرورده در برش
مدت سلطنت او یکسال و یازده ماه و ده روز بود بعد از وی برادر وی احمد شاه بن همایون شاه رادرده
ساگی بر مسند ایالت نشانند و با وجود صغر سن در لوازم عدل و انصاف سعی کردن ۲
آب بلی در چمنها کلی تازه روی کند ظاهر از غنچگی رنگ بوی
نمایان بود روشنائی روز هم از اول صبح گیتی فروز
در مدت فرمان روائی او کافه اناام در مه دامن و امان آسوده بودند و در امور جهان بینی بار باب قلوب و اصحاب کیاست طریقه مشورت سلوک میداشت و چون بزرگی معنوی با بزرگی صوری جمع شد بجهت لشکر کشی و کشور کشائی خود را محمد شاه لشکری خطاب کرده مدار کار و تمشیت مهام بر رای صایب و فکر ثاقب خود نهاده هر چه ملهم دولت بر صحیفه خاطرش نقش می بست آنرا صواب دانسته بتقدیم میرسانید و لهذا انتظام مملکت و التیام اسباب حشمت در ایام دولت او بمرتب رسید که مزیدی بر آن متصور نباشد چنانکه اکثر بلاد و قلاع ملک دکن تا کنار دریای شور در دست تصرف دید اقتدار او در آمدند و هم از وزرای و امرا او خواجه جهان خواجه محمودalani است که از امرای نامدار و افضل وقت و اعظم روزگار بکمالات کسی دو همگی تمام امتیاز داشت (و کتابی در انشا نوشته) ۳ و مکتوبات که با کابرو فضلالی عصر نوشته جمع کرده و آنرا ریاض الانشا نام نهاده همه وقت با اهل عصر خود به خراسان و عراق و عرب و عجم تحفه و هدیه میفرستاد و مبلغهای کلی روانه میکرد خصوصاً بحضرت اسوة المحققین جامع

الکلمات قدوة الکرامی مولانا عبدالرحمن جامی قدس سره مکاتیب میفرستاد و اظهار نیاز و ارادت میکرد و حضرت ایشان نیز نظر بر محبت و اخلاص او فرموده و مفاوضات میفرستادند که در منشاءات ایشان موجود است و میان قصاید دیوان قصیده ایست که بنام خواجه مذکور فرموده اند که مطلعش اینست ۱

مرحبا ای قاصد ملک معانی مرحبا الصلا کز خوان دل نزل تو کردم الصلا
 و در آنجا فرموده اند "هم جهانرا خواجه و هم فقر را دیباچه" ملت سر الفقر الکن بحت دستار
 الفت و صورت مکتوبی که حضرت مولوی قدس سره بر ظهر نقاتی که بخواجه جهان نوشته فرستاده اند و از خط شریف
 ایشان بیکد و واسطه نقل کرده میشود

نفحات انسک ما انیس فوادی (نه) ای هست

دردت روض ارض و وادی مها اسرا و اسرفی اسر الهوی
 ما ادر غیرک مقصدی و مرادی قد کنت ارقدمی حنالك مرتبه
 طال النوی فطوی مها در قادری اما بعد این گلدسته ایست از بهارستان احوال و مقامات
 ارباب ولایت جیده و نوباده ایست از باغستان اوراق و مواجید اصحاب کشف و کرامت گزیده تحفه صف
 نشینان مجلس میگردد که اگر آرزو قبله اقبال مقبلان خوانند رواست و اگر کعبه آمال صاحبان گویند بان سزا
 ست هر جا کار فرو بسته در بند کشادی میشود بار سفر انجامی بند و هر کجا (رشته) ۲ گسته پیوند مرادی میخواند رشته اهل
 بانجامی پیوند و امیدواری جهانست که چون ازین گلدسته بوی بمشام جان یا ازین نوباده چاشنی بکام ذوق
 و وجدان ایشان رسد

از بوی گل بجانب گلشن کنند روی هر سو ز طعم میوه شتابند باغ جوی
 نیند باغ را اثر لطف باغبان با باغبان کنند ز گلزار و باغ خوی
 لایزال ساعت آن مجلس جاه و جلال بنظرات لطف ایزد متعال محفوف باد و آفت عین الکمال از

جلوه آن حسن و جمال مصروف

آن بزم کرم که جام احسان آنجاست دشواری روزگار آسان آنجاست
 جازا نبود خاصه غیر سخن گر من دورم خلاصه جان آنجاست

کتابه الفقیر عبدالرحمن بن احمد جامی قومه الله وسواه و کف بصر بصیر عما سواه فی اوایل ذی القعدة سنه
 ثلث و ثمانین و ثمانمائه و این خواجه جهان با وجود علم و فضیلت و اختصاص قرب وزارت شجاع و سپه کش و جنگ
 آور نیز بود در زمان دولت سلطان محمد لشکر تردها کرده و فتحها نموده و قلعه ها کشوده خدمات مستحق بجا آورده که
 مقبول خاطر سلطان افتاد و زمام حل و عقد امور مملکت بدست اقتدار او سپرده اعظم همایون خواجه جهان
 (خطابش کرده بود القصة در سنه سبع و ثمانین و ثمانمائه بعض اهل فرض افتزائی بر خواجه جهان) که تعلق با امور
 مملکت^۲ و در آمدن بعضی از و عددی^۳ دولت بملک داشت بر بسته و برای ترویج دعوی خود خط بمهر خواجه
 ظاهر کرده محمد شاه لشکری را بر قتل خواجه برانگیختند و غلامان خواجه هر چند بخواجه گفتند (که) ^۴ از دولت خواجه ده
 هزار اسپ در اصطبل موجود است و ده هزار غلام ترک بر دربار حاضر و اسباب و آلات لشکر کشی مهیا مناسب
 دولت (آن) ^۵ است که خواجه متوجه گجرات شود و چون از خواجه جریمه صادر نشده بود اعتماد بر صدق و راستی
 کرده این مصلحت را قبول نداشت و دست اجل گریبان او را گرفته پیش محمد لشکری برد و (بی) ^۶ آنکه در مقام
 تحقیق شود سیوم سفر سال مذکور خواجه را بقتل آورد عاشر سعیداً و مات شهیداً رحمه الله رحمة
 واسعة کشتن خواجه جهان مظلوم بر محمد لشکری مبارک نیامد

جهان خرمن چنین داند بسی سوخت مشعب را نشاید بازی آموخت
 مباح ایمن که این دریای پر جوش نکر دست آدمی خوردن فراموش

و بعد از واقعه محمد لشکری چند روز نیز بیمار شد و هر چند اطبای وقت علاج کردند سودی نداشت در غره
 ربیع الاول بملک آخرت رحلت نمود مدت سلطنت او نوزده سال و چهار ماه و پانزده روز بود بعد از وی پسروی

۱ م: اضافه ۲ م: ملکی
 ۳ م: اعدای ۴ م: اضافه
 ۵ م: اضافه ۶ م: اضافه

سلطان شهاب الدین بر چهار باش حکومت و ایالت تکیه زد گویند که وی بجدت فهم و همت بلند دیگر کمالات (از) اسلامیین بهمنیه امتیاز داشت اما امر سلطنت وی به سبب اختلاف امر او و زرا انقسام ۲ پذیرفت و سر رشته سلطنت و ایالت و زمام حکومت و فرمان روائی در دست او نماند اگر چه در اوایل فی الجمله استقلال و غلبه پیدا کرد و آخرا جهت بی التفاتی امر او پریشان لشکر فتوری عظیم بکارخانه سلطنت او راه یافت و سبب آن بود که چون امر حکومت او استقامت گرفت امر وزارت را بملک قیام الملک ترک و ملک نظام الملک مفوض گردانید و چون امرای ترک بسیار بودند پله ملک قیام رحمان داشت ازین ره گذر آ تشکده حسد نظام الملک همواره مشتعل می بود و آخرا به مکر و حیل و حید با تقاق عماد الملک که از امرای بزرگ بود قیام الملک را کشته امر وزارت از پیش خود برگرفت و کوتوالی دار السلطنت را بملک برید که از غلامان ترک محمود شاه بود تفویض نمود چون مدتی برین منوال گذشت روزی دلاور خان حبشی که از مقربان (بود) ۳ بسلطان محمود شاه در خلوت گفت که ملک نظام الملک و عماد الملک هنوز سلطان را خورند تصویر می نمایند و کار و بار را از پیش خود گرفته اند اگر حکم باشد اینها را از میان دور کنم تا باعث انتظام امر سلطنت گردد سلطان از روی بی وقوفی امر بقتل آنها کرد دلاور خان (حبشی بعد ازین در کین کشتن اینها می بود که اتفاق شمی هر دو وزیر از دولتخانه نیز آمدند دلاور خان) ۴ با یک نفر دیگر راه اینها بسته چون نزدیک رسیدند بر هر دو شمشیر حواله کرده از ان میان نظام الملک زخمی شد و آخرا هر دو بزور بازو بر آمدند و هم در شب ملک برید را حاضر ساختند که دلاور ان در پی کشتن تو هم هست حاضر باش و علی الصباح هر دو وزیر برون آمده یکدیگر را وداع نمودند نظام الملک بخیر و عماد الملک بکابل رفتند و اطراف اقطاع خود را بتصرف خود در آورده همانجا تنها ساختند و از شنیدن این خبر جمیع امراتنفر ۵ شدند عادل خان و قطب الملک که هر یک امیری بشوکت بود نیز سر از اطاعت پیچیده دم استقلال بردند ۶ و انتظام مملکت محمود شاه خلل پذیرفت و رفته رفته ملک برید بی دولت محمود شاه بطوری مستولی گردید که هیچ احدی را پیش او نمیکذاشته و مدخل و مخارج را مضبوط ساخته تجویز نمیگرد که از حرم بیرون آید و مهمات را از پیش (خود گرفته بغیر

۱	مب: اضافه	۲	مب: انتظام	۳	مب: ندارد
۴	مب: اضافه	۵	مب: مستقر	۶	مب: زدند

از رسم سلطان برویچ نگذاشت که بود و چنان مجال زندگانی بروی تنگ گرفت که آب و طعام را کنیزکان ملک بریدی بردند تا آنکه در سنه سبع و عشرين و تسعمایه از تنگنای عالم سفلی ارتحال نمود و مدت سلطنت (او) ۲ که فی الحقیقه جس بوده چهل سال و دو ماه و سه روز بود بعد از (پسر) ۳ وی سلطان احمد شاه ابن محمود شاه را در سنه مذکور ملک برید باستصواب امر او خوانین در شهر پدر جلوس داده و اسم بادشاهی (را) ۴ بر او گذاشته او را در خانه محبوس می داشت و امرا هر یک با استقبال در جا گیر خود قرار گرفتند و مدت دو سال و یک ماه بر احمد شاه اطلاق بادشاهی کردند تا در سنه تسع و عشرين و تسعمایه از عالم در گذشت و بعد از وی برادر وی علاء الدین شاه بن محمود شاه بادشاهی برداشتند و وی نیز بطور برادر و پدر در خانه محبوس می بود ولیکن بجانب ذاتی و علونظری ویرا بر آن داشت که مردم را بنحو موافق ساخته (خواست) ۵ رسوم مدرسه سروری و احیا نماید و بطریق اسلاف خود بلاد را مستخر گرداند چون ملک برید (بر) ۶ این امر اطلاع یافت با اتفاق امر اسم سلطنت از وی برداشت و فی الحقیقه او را از محنت بند و زندان خلاص گردانید و مدت سلطنت او که در جس گذشت یکسال و یازده ماه بود بعد از وی برادر او را سلطان ولی الله بجای او اعتبار نمود و چون ملک برید علیه تمام داشت در حرم سرای ملک ولی الله میرفت و بچکس را قدرت منع او نبود بمنکوحه سلطان میلی پیدا کرد و بحکم نفس شوم ولی الله را زهر داده منکوحه او را بنکاح خود در آورده و ایام گرفتاری او بسالی نمیرسد بعد از وی سلطان کلیم الله (را) ۷ بسم سلطنت برداشت و در شهر پدر بطریق برادران در بند و قید انداخت و چون پرده موافق و التیام از روی کار امر ابرافقاد عماد الملک کاوی ۸ بکوک محمد خان بن عادل خان والی اسیر و برهانپور با نظام الملک و ملک برید و خداوند خان و سایر امرای دکن جنگ کرد آ خر شکست خورده به اسیر و برهانپور آمد سید زنجیر فیل و بسیاری از اسپ و اسلحه بدست لشکر دکن افتاد باز آمد سلطان بهادر گجراتی بلاد خود را متصرف شد و خطبه سلطان بهادر در قصبات و پرگنات خود خواند و بار دیگر بالتماس عماد الملک سلطان بهادر متوجه دکن شد چون نظام الملک و ملک (برید) ۹ و امرای دیگر طاقت مقاومت نداشتند از روی بیچارگی در احمد نگر و جمیع بلاد دکن

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: ندارد
۴	مب: ندارد	۵	مب: اضافه	۶	مب: اضافه
۷	مب: ندارد	۸	مب: کاویلی	۹	مب: ندارد

خطبه سلطان بهادر خواندند و بالجمله در آخر امرای دکن حکم ملوک طوائف پیدا کرده هر یکی ناحیه را متصرف و حاکم شد و آخر جمیع بلاد ولایت در تصرف چهار امیر نظام الملک و عادل خان و قطب الملک و ملک برید قرار گرفت (تا سنه ثلث عشر و الف) ششم از حال هر چهار سمت گذارش می یابد سلسله نظام المملکیه در ذکر محمود شاه بن محمد شاه لشکری معلوم شد که نظام الملک که یکی از وزرای او بود و وی در اصل غلامی بود بر همین نژاد و نام او بهر بود تحریف نموده بحری میگفتند و نظام الملک بحری که مرقوم شد مخالفت نموده بولایت خبر آمده اقطاع آن ولایت را متصرف شد و چون حکومت او استقبال نداشت ذکر او در ضمن بهمینه مندرج است و در آخر وزرای سلطان کلیم اللہ نظام الملک بحری را محبوس ساخته میل در چشم او کشیده هلاک ساختند بعد از وی احمد خان پسر ویرا داعیه حکومت و سلطنت در سر افتاد و بنیاد مخالفت نهاده و دم استقلال و استبداد زده خود را احمد نظام الملک لقب ساخته با استقبال حکومت کرد و چون این ولایت جز تمام در تصرف او در آمد در وسط آن ولایت شهری عظیم بنا نهاده با احمد انگر موسوم ساخت و مدت چهل سال حکومت کرده در گذشت و بعد از وی پسر وی برهان نظام الملک بن احمد قایم مقام پدر شد شاه ظاہر که از افاضل وقت بود از سلطانیہ عراق بہ دکن آمدہ بمصاحبت برهان رسید و او را بمذہب امامیہ دعوت نموده مقتدا و متبوع او شد و چون در سنہ خمس و ثلثین و تسعمایہ سلطان بہادر گجراتی بجزیمیت بلاد دکن بنواجی احمد انگر رسید در جای کہ بکالا جو ترہ اشتہار دار در منزل کرد برهان از راه اخلاص و خدمتگاری در آمدہ سلطان بہادر را بہ ملازمت کرد سلطان او را نوازش کرده چتر امارت و سلطنت دادہ و ولایت او را بتصرف او گذاشتہ مراجعت نمود و برهان نظام الملک چون از سلطان بہادر تقویت یافت خطبہ و سکہ بنام خود کردہ مدت چهل و ہشت سال در حکومت گذرانید بعد از وی پسر وی حسین نظام الملک بن برهان بر مسند حکومت نشست گویند کہ برهان نظام الملک بر فاحشہ عاشق شدہ او را در حبالہ (نکاح) ۲ خود در آورده ۳ بود و روزی در وقت عشرت از وی پرسید کہ درین مدت کہ بطور خود بودی از مردانی کہ بتو آمد و رفت داشتند چه کسان را بہتر و خوش کردہ او چہار کس را از مشاہیر نام برد آن ہر چہار را بدست آورده حکم بقتل آن

بیچارہا کرد و این حسین نظام الملک از متولد شدہ بود و در ایام حکومت خود برام (راج) راجہ بیجا نگر کہ بقوت و غلبہ تمام اشتہار داشت با تفاق عادل خان و قطب الملک و ملک برید بر سر وی رفت ۲ و برام راج با یک لکہ سوار و دہ ہزار زنجیر فیل در برابر آمدہ معرکہ قتال بر آراست نزدیک بود کہ این چہار کس ہزیمت یا بند ناگاہ قومی از جانب حسین نظام الملک بر رام راج رسید بقتل آمدہ لشکرش ہزیمت رفت و غنیمت بسیار بدست امرای دکن در آمدہ و حسین نظام الملک مدت سیزدہ سال حکومت کردہ و از وی دو پسر ماند مرتضی و برہان مرتضی نظام الملک بحکم وصیت پدر جانشین وی شد سخی و غریب دوست و مہربان دل بود و ایام حکومت او اگر چہ دراز کشیدہ بود ولیکن تمام مدت سلطنت بہ بی ذوقی و بیخلاوتی گذرانیدہ و باعث حقیقی و پریشانی احوال او آن بود کہ گرفتار حسن و شیفتہ صورت افتادہ بود در اوایل بامرد پیری مرغ فروشی اورا نسبت عشق و فریفتگی پیدا شد و اورا خطاب مصاحب خانی دادہ و کیل خود ساخت و مدار حل و عقد مملکت خود بروی نہاد و آن بی سعادت دست بغارت و تاراج بردہ بخانہای مردمی در آمد و دست در عیال و فرزندان مردم دراز میکرد و از امر اہر کرانہ موافق خود دیدی بقتل میرسانید و چون بی اعتدالی او از حد گذشت ۳ جمعی از امرای اتفاق نمودہ اورا بقتل آوردند و مرتضی نظام الملک چون ازین واقعہ بغایت اندوہناک و بی علاج شد حیطہ دماغ بہم رسانید و خود را در گوشہ باغ منزوی ساختہ در آمد شد مردم را بر خود بر بست و وز را در مہمات با استقبال می پرداختند اگر مہم ضروری پیش آمدی از وی جواب نوشتہ میطلبیدند چون شش سال برین گذشت بندگان حضرت سلطان الوقت خسرو الزمانی پیش رو خان را کہ از بندگان قدیم الخدمت این درگاہ و میر فراش خانہ است بدکن فرستادند کہ احوال آنجا بواقعی معلوم نمودہ بعرض اشرف رسانند چون با حمد انگر رسید اسد خان رومی کہ بوکالت مرتضی قیام داشت در وقتی کہ مرتضی را فی الجملہ افاقت دست داد اورا بیرون آورد تا ملاقات پیش رو خان (نمود اظہار اخلاص و نیکو بندگی خود بہ بندگان حضرت نماید پیش رو خان گفت کہ ہمی حکم کردہ اند کہ سبب گوشہ نشینی شما معلوم نمایم در جواب) ۴ گفت کہ چون مردم بسیار بگردن جمع آمدہ اند و دخل ولایت من بچرخ

۱ م ب: ندارد
 ۲ م ب: رسید
 ۳ م ب: گذشتہ
 ۴ م ب: اضافہ

من وفای کند از شرمندگی مردم بیرون نمی آیم پیشرو خان را به پیشکش بسیار و فیلان کوه پیکر رخصت داد اتفاقاً برهان (برادر) امرتضی نظام الملک که در قید بود خلاص یافته خروج کرد امر امرتضی را بیرون آورده اورا شکست دادند و فرار نموده التجا بدرگاه بندگان حضرت آورده مورد مراحم خسر و آنه گردید و مرتضی نظام الملک باز داران باغ مفتی گشت و هیچ کس پیش او نمیرفت و این واقعه در سنه احدی و تسعین و تسعمایه دست داد و مدت سه سال برین نمط چند مرتبه میان لشکر نظام الملک و عادل خان محاربات و منازعات رفته آخر صلح قرار گرفت و صلابت خان نام غلام کرجی شاه طهماسب در سرکار نظام الملک صاحب اختیار شده بدار الملک گشت میر مرتضی شروانی و خداوند خان و امرای (دیگر) ۲ جا گیر دار ولایت برار صلابت خان مخالف شده و جمعیت تمام کرده احمد نگر آمدند صلابت خان جنگ کرده غالب گشت ۳ و انجماع فرار نموده پناه بدرگاه جهان پناه ۴ بندگان حضرت آورد و کومک گرفته دگر بار بولایت برار آمدند چنانچه در مجلس شرح شد و آخر عمر مرتضی بر فاحشه عاشق شد و این فاحشه راروزی میر بهشتی نام سیدی در خانه خود نگاه داشته بود و میر بهشتی را پسری بود اسماعیل نام از زن دیگر (بود) ۵ و آن فاحشه او را به برادری گرفته بود و کیل خود ساخت و زمام مملکت بدست او داد و این اسماعیل صلابت خان را در بند کرد و چون صلابت خان از میان رفت اسماعیل استقلال و استیلائی گرفت و انواع ستم و ظلم پیشه کرد و حسن علی پسر سلطان حسین سزواری را نیابت خود داده خطاب مرزا خانی ارزانی داشت و چون ستم بی اعتدالی او از حد گذشت میرزا خان روز بروز ۶ استیلا گرفته اکثر امرار موافق ساخته و کالت مرتضی نظام الملک از پیش خود گرفت و چون میدان خالی یافت هوای حکومت در سرش جا کرد و مرتضی را در گرما به حمام انداخته و در بسته از تاب حرارت هلاک ساخت مدت حکومت او پست و شش سال و چند ماه بود بعد از وی پسر وی حسین نظام الملک بن مرتضی نظام الملک را بر سریر سلطنت نشاند و خود حکومت میکرد و حسین بمقتضای خورد سالی همه وقت بله و ولعب و جنگ مرغ و سر بازار میگذرانید و بیشتر اوقات با زنان فاحشه در کوچه و بازار می گشت و حرکات ناملائی میکرد و استقلال و استیلائی میرزا خان از حد در گذشت امرای قدیم وی در مقام

۱	مب: اضافه	۲	مب: اضافه	۳	مب: آمد
۴	مب: التجا	۵	مب: اضافه	۶	مب: را

رشک شده حسین نظام الملک بی تجربه خردسال را برین داشتند که او را از میان می باید انداخت باین خیال ضیافتی قرار داده میرزاخان را و امرای دیگر را طلبیدند میرزاخان از مکر این با اطلاع یافته بهانه گذرانید و بجلس ضیافت نرفت بعد از طعام میر مرتضی که موافق میرزاخان بود قتی کنان برخاست و فریاد کرده میگفت مرا زهر دادند مرا خان بخدمت حسین نظام الملک آمده گفت که چون سید مرتضی مردی عزیز است و بر بستر هلاک افتاده و درون قلعه (آب و هوای خوب دارد اگر حکم شود چند روز انجا بآئین رخصت گروم درون قلعه در آمد و دروازه ها محکم کرده بکسان خود سپرد روز دیگر حسین نظام الملک را بعبادت مرتضی برده در خانه محبوس داشت (میرزاخان بر اراده اینها مطلع شد) ۲ جمال خان گجراتی که سردار سلاح دران بود با امرای دیگر اتفاق نموده و بر دروازه قلعه هجوم آورد و بنیاد توپ اندازی کردند و میرزاخان بدروازه آمده جنگ عظیم در گرفت و بعضی از سرداران درون قلعه کشته شدند میرزاخان بصلاح (دید) ۳ امرای دیگری باین خیال فاسد که فتنه تسکین خواهد یافت سر حسین را بریده از قلعه بیرون انداخت اسمعیل پسر برهان را که برادر زاده مرتضی نظام الملک بود از جس بیرون آورد و چتر بر سر نهاده بالای برج برآوردند و ندا کردند که حسین چون ناقابل بود خود رسید و صاحب شما اسمعیل نظام الملک است جمال خان و امرای سر بریده حسین دیده در جنگ سعی بیشتر کردند میرزاخان هر چند در صلح زد و فائده نکرده آخراز قلعه بیرون آمده راه فرار پیش گرفت و جمیع امرای که متفق بودند گرفتار شده بقتل رسیدند و میرزاخان را گرفته آوردند و بنداز بند او جدا کرده در دیگ ۴ نهاده آتش زدند و دست غدرو غارت برآوردند از عراقی و خراسانی و ماورالنهری و هر کرا سفید پوست دیدندی کشتند وزن و فرزند اینها را با سیری بردند قریب چهار کس که در آن معامله دخلی نداشت بیگناه بقتل رسید و گویند که این جمال خان مذهب و اعتقاد مهدویه داشت غالباً عداوت او بمسلمانان و اقدام بر سفک و قتل ایشان از آنجا بود ایام حکومت حسین نظام الملک ده ماه بود و بعد از آن چون از قتل عام و اپرداختند جمال خان اسمعیل نظام الملک را نمونه سلطنت داشته خود حکومت میکرد و قریب بدو سال کشید اسمعیل با وجود صغر سن مرتکب افغان ۵ ناملا می شد

۱ م:ب: اضافه ۲ م:ب: ندارد ۳ م:ب: اضافه
 ۴ م:ب: توپ ۵ م:ب: افعال

گویند روزی از بازار میگذشت نظر او بر جماعه کشمیریان افتاد چون سفید پوش دید گفت این جماعه را نکشته اند تمامه آنجماعت را بکشت (و چون) اجمال استقلال تمام گرفت مدار کارخانه نظام المملکیه بروشد برهان الملک برادر (مرتضی) نظام الملک که بملازمت بندگان حضرت آمده بود اخبار پریشانی دکن شنید بحکم و فرمان بندگان حضرت و بهمد و کومک درگاه خلایق پناه در سنه سبع و تسعین و تسعمایه متوجه دکن شد و بحکم عالی راجه علی خان حاکم اسیر و برهانپور همراه برهان شد و بولایت برادر آمده قابض گشت درین وقت جمال خان از روی غرور و پندار بطریق ایلغار بر سر برهان آمده و راجه علیخان اکثر مردم کار آمدنی را بوسیله نام و پیغام از جمال خان جدا ساخت اندک جنگی شد و مردم یک یک از فوج او جدا شدن گرفتند جمالحان حیرت زده و سر اسیمه ماند درین میان یکی از آتش بازان او را به بندوق زد و بهم در آنجا افتاد و راجه علی خان برهان را با عزاز و اکرام تمام با حمد انگر روانه ساخت و برهان نظام الملک بهمد و کشمیری ۳ بندگان حضرت اکبر شاه حکومت دکن رسیده قائم مقام پدران خود گشت چند سال بر سریر ایالت تکیه زده باز از فرار خت کشید بعد از وی چاند بانی همشیره وی نام حکومت بر خود نهاد و چون حکام دکن همواره ۴ بار سال رسل و هدایا و تحف (و نفالیں) ۵ به بندگان اکبر بادشاه سلسله جنبان اطاعت و انقیاد نموده از نهب و غارت ایمن بوده اند (بعد از آن خود مستقل و صاحب شوکت قرار داده) ۶ و درین ولاد درین روش قصور و فتور راه دادند آنتمعنی باعث تعیین فرمودن شوکت پناه کے قوی دولت سپه سالار خانخانان (بدان صوب گشت) ۸) تادیب و تنبیه حکم روایان الکه دکن گردید) ۹ مشاژ الیه در حدود سنه احدی و الف بآیین پسندیده و طریقه لایق به پیش بینی هوش و رہنمونی دولت (و پشت گرمی اقبال) ۱۰ روانه گشت ۱۰

بس مرد کزین و کار زاری پرندہ چو مرغ در سواری
آراسته کرد و رفت پویان چون شیر سپه شکار جویان
بکوج متواتر رسیده دران ممالک کار نامہا بنظہور آورد و ملک برار و احمد انگر را متصرف گشت تفصیل

۱۱- ہنمہ و قالیچ ۱۱ درینوقت معلوم کاتب حروف نیست بعضی از آنچہ از مردم ثقہ ۱۲ شنیدہ (واز مشاہدات خود نقل

۱	مب: اضافه	۲	مب: ندارد	۳	مب: واعانت
۲	مب: چند گاہ	۵	مب: ندارد	۶	مب: اضافه
۳	مب: بدار	۸	مب: اضافه	۹	مب: ندارد
۱۰	مب: ندارد	۱۱	مب: از قرار و قالیچ	۱۲	مب: فرار و قلیح

کرده اند) است گزارش می باید در شهور سنه خمس و الف چون امیران ۲ احمد انگر جنگها ۳ صعب (کرده ترددات جان سپار) ۴ نموده شکست خوردند و چاندبائی بقلعه احمد انگر متحصن گشت حکام آن ممالک بنای قرار داد معهود که هر چند در میان خود ۵ از غیرت سلطنت و باعه شرکت جنگها و نزاعها دارند اما چون لشکر بیگانه در آن دیار (در) ۶ آمده (همه) ۷ اتفاق نموده بر فتح آن کمر همت بر بندند درینولا که سپه سالار خانخانان در آن ولایت رفته بعضی از بلاد آن (ملک) ۸ را متصرف شد لشکری انبوه چون مور و ملخ از مردم عادل خان و نظام الملک و قطب الملک (جمعیت نمود بر سرداران سبیل سپهدار مقرر آن ممالک بود در برابر رسید سپه سالار تسویه صفوف کرد میدان نبرد بادشاه برآمد و جنگ صعب پیوست) ۹ گرد آمده بدافعه پرداختند در آنوقت سبیل نام خواجه سرای او سپهدار آنجماعه بود اسباب رزم در آن کرده که عمده آن آتش بازی است از حد قیاس افزون بود سپه سالار بعزم جنگ بر سر آنها لشکر کشیده و تسویه صفوف از طرفین آراسته شد و جنگی صعب در میان آمد

نمود آغاز شمشیر یمانی ز دست پهلوانان جانفشانی
 سنان چون شعله آتش بر افروخت دل فولاد زد چون موم میسوخت
 کمان و تیر چون پیوست باهم جدا شد جسم و جان از هم بیکدم
 و کنیان که در میدان رزم ۱۰ آتش بازی و داروی تفنگ تعبیه کرده بودند چون افواج
 (قاهره) ۱۱ داد تهور و جلادت داده لشکر غنیم را پیش میرفتند در آن فریب گاه (رسیدند مخالفان یکبار) ۱۲
 آتش در زدند (و چندین) ۱۳ سران لشکر ظفر قرین (اثر) ۱۴ مثل راجه علی خان حاکم اسیر و برهانپور که
 در ۱۵ جیش منصور (مورد) ۱۶ میگردید و او را چندی کچوا به (و غیر هم) ۱۸ با افواج خود در آتش فنا سوختند

۱	مب: ندارد	۲	مب: امرا	۳	مب: جنگ
۴	مب: ندارد	۵	مب: هم	۶	مب: اضافه
۷	مب: ندارد	۸	مب: ندارد	۹	مب: اضافه
۱۰	مب: جنگ گاه	۱۱	مب: منصور	۱۲	مب: ندارد
۱۳	مب: اضافه	۱۴	مب: ندارد	۱۵	مب: همراه
۱۶	مب: ندارد	۱۷	مب: بود	۱۸	مب: اضافه

(فتوری عظیم در افواج قاهره راه یافت) ۱ سلسله عادل‌لی عادل خان که سلسله عادل خانیه از دست غلام حرکس بود که خوابه محمود کرجستانی بدست محمود شاه بهمنی اورا فروخته بود ولایت شولا پور از حد وائل تا گلبرگ متصرف گشته دم استقلال زد و در آخر بیجا پور را نیز متصرف شد از ابتدای سنه ست و ثمانمائیة که هفت سال باشد حکومت کرد بعد از وی پسر وی اسمعیل عادلخان بجای پدر نشست و مرد مردانه سخن بود و وی ولایت از حکام دکن (نیز بتصرف خود آورد و بجهت) ۲ چهار یک زیاده متصرف شد بعد از خان سوائی موسوم گشت و دوازده هزار سوار انتخابی مسلح آراسته که بیشتر مغل بودند نگاهداشته تربیت میکرد و هر سال جهازها بهرمز فرستاده از مردم عراق و خراسان طلب میداشت گویند روزی در خانه عماد الملک کابلی مهمان شد وی چند خوان پر جواهر گذرانیده تکلف بسیار کرد چون عماد الملک مهمان اسماعیل عادل خان شد اسمعیل فوج خود را آراسته بنظر در آورده گفت آنچه من از دنیا حاصل کرده ام اینست مرا خزینة و دینة نمی باشد هر که از نوکران خوش در آید ۳ و بنخواهید بگذرانم عادل خان سه مرتبه بنظام الملک جنگ کرده هر مرتبه غالب گشت و مدت پست و پنج سال حکومت کرد و در گذشت بعد از وی پسر وی ابراهیم عادل خان جانشین پدر شد ملو خان که برادر بزرگ وی بود التجا با سعد خان که امیر الامر بود آورد (سعد خان اورا بنحکومت برداشت یک و نیم روز است حکومت کرد) ۴ و سعد خان پشیمان شده بجا گیر خود رفت و ملو خان بدست ابراهیم عادل خان گرفتار گشت و عادل خان در چشم (او) ۵ و بالغ خان که برادر خورد او بود میل کشیده نابینا ساخت نه مرتبه برهان نظام الملک جنگ کرده گاه غالب گاه مغلوب شد و مدت پست و پنج سال حکومت کرده در گذشت بعد از وی پسر وی علی عادل خان بر مسند حکومت نشست صاحب اخلاق حمیده و اطوار پسندیده بود و بسخاوت و حلم و مروت اتصاف داشت و هر سال پنج شش لکه روپیة بفضل و علما و فقرا و مساکین میداد و شاه فتح اللہ شیرازی که دانشمند (تبحر بود) ۶ در فنون ریاضی بی نظیر و دیگر اقسام حکمت و کلام ممتاز و باقی علوم نیز دانا بود و بحسن صفت از سایر علماء عصر خود امتیاز داشت و از علوم عربیة از مریجات و تسلیمات نیز بهره ور بطلب وی از فارس آمده بود و جماعه کثیر از افاضل روزگار در صحبت او

۱	مب: ندارد	۲	مب: ندارد	۳	مب: دارید
۴	مب: اضافه	۵	مب: ندارد	۶	مب: ندارد

می بودند علی عادل خان درویش نهاد و محبت فقر بود و برتر بان تصوف (نیز) امناسستی داشت و بمذهب امامیه میل کرده (از حباله مستقیم بر افتاد و) ۲ ترک روش پدران گرفته بود و بمطاهر صوری بتلا (عظیم) ۳ و امر و بسیار به لباسهای فاخر گرد خود میداشت ۴ چنانکه سردر سر این کار آورده بود (خواجه سرای از ملک برید حاکم بدر هزار تردد و جدل طلبیده) ۵ و در وقت آمدن این خواجه سرا با استقبال رفته (باعزاز تمام آورد) ۶ بکشتی خواست که بوی مصاحبت دارد خواجه سرادشنه از ساق موزه بر آورده بر سینه آورده هلاک ساخت این قضیه در سنه ثمان و ثمانین و تسعمایه واقع شده مدت حکومت او نیز پست و پنج سال بود بعد از وی برادرزاده وی ابراهیم عادل خان بن اسلعل بسعی امر ادرسن نه ساگی بحکومت نشست و (امر) ۷ و کالت به دلاور خان بنی که محبت و خادم علما و فضلا بود مقرر فرمود و دلاور خان از ملک عادل خان مذهب امامیه را برداشته مذهب اهل سنت و جماعت را رواج داد و چون وی در تحقیق و ترجیح بعضی مذاهب بر بعضی سخن کرد ابراهیم عادل خان از وی پرسید که از حریم کدام مذهب رواج و رونق دارد گفتند اهل سنت و جماعت عادل خان گفت همین مذهب باشد دلاور خان مدت نه سال در نهایت استقلال و استبداد گذرانید ابراهیم عادل خان با تفاق امرای دیگر قصد دلاور خان گریخته با حمد انگر پیش برهان نظام الملک رفت و او را بر سر عادل خان آورد برهان کاری ساخته برگشت عادل خان قول و عهد کرده دلاور خان را پیش خود طلبیده میل در چشم او کشید تا امروز حاکم آن الکه بود سلطان قطب الملکیه قطب الملک از پنج وزیر بهمنیه است چون سلطان محمود بهمنی غلامان را بسیار رعایت کردی وی خود را فروخته داخل غلامان شده است ولایت گول کنده را متصرف گشته مدت چند سال حکومت کرد بعد از وی پسروی جمشید قطب الملک جانشین پدر شد هفت سال حکومت کرد بعد از وی برادر وی ابراهیم قطب الملک حاکم گول کنده شد مردی مدبر و دانا بود اما قهر و غضب برواستیلا داشت طعامها پر تکلف و رسولان او می کشیدند مقرر چنان بود که تمامه نوکران در مانده او طعام خوردندی مدت سی و پنج سال حکومت کرد بعد از وی پسروی محمد قلی قطب الملک بجای پدر نشست و بر فاحشه عاشق شد شهری بنام او موسوم و بهاک نگر بنا

۱	م ب: اضافه	۲	م ب: اضافه	۳	م ب: اضافه
۴	م ب: دادن بود	۵	م ب: اضافه	۶	م ب: اضافه
۷	م ب: اضافه				

کرده است و یکباز سوار نوکران فاعقه ساخته که دائم ملازم رکاب او بودند گاه داشت میکردند و تا سنه اثنین و الف حکومت داشت الا آن معلوم نیست که حاکم انجا کیست ذکر طبقه حکام سلطان کشمیر چنین رسیده است که ولایت کشمیر همه وقت در تصرف راجها بود و از پی هم حکومت میکردند تا سنه خمس و سبعمایه که در ایام حکومت راجه سیه دیو بود شاه میر نام شخصی راجه شده مدتی خدمت کرده اعتبار تمام یافت و چون سیه دیو درگذشت و پسر او راجه رنجن حکومت نشست شاه میر زار او ز رنجن خود ساخته مدار کار حکومت برگذاشت و اتالیقی پسر خود که چند نام داشت با تفویض نمود و چون راجه رنجن فوت کرد راجه ادون که قرابت او بود از قندهار آمده حکومت نشست و شاه میر زار که اتالیقی راجه چند بن راجه رنجن میکرد وکیل خود ساخت و دو پسر او را که یکی جمشید و دیگری علی شیر نام داشت اعتبار داده صاحب اختیار ساخت و دو پسر دیگر بود یکی شیر اشاک و دیگر هندال نام اینها صاحب داعیه و حالت بودند و چون روز بروز شاه میر زار او پسران او غلبه و استیلا بهم رسانیدند داعیه سلطنت کشمیر در سر شاه میر زار بیضه کرد تا آنکه شاه میر زار پرگنات کشمیر را بتصرف خود آورده اکثری از لشکر کشمیر را بنحو متفق ساخت و همدین انثار راجه از عالم درگذشت و شاه میر زار بی مخالف و منازع بر سر حکومت و کامیابی تکیه زد و در سنه سبع و اربعین و سبعمایه خود را سلطان شمس الدین خطاب داده لوای حکومت و سروری بر افراخت و خطبه و سکه بنام خود کرد و رسوم تعدی و ستم که از حکام سابق مانده بود بر طرف ساخت و آزرده دلانرا دلاسا نموده بخشایش کرد و بر رعایا بغایت آسان گشت و چون آثار معدلت و نکونامی او استقرار پذیرفت سرانجام مهام بعهد جمشید و علی شیر پسران خود گذاشته بفرانغ خاطر بعبادت مولی تعالی مشغول شد تا آنکه ازین عالم فنا انتقال نمود۔

ای پیشتر زمانه چرخ گردان هست آفت جان داد مردان
در سایه این دو رنگ منشین همراهی این نهنگ مگزین

مدت حکومت او سه سال بود بعد از وی اعیان دولت پسر بزرگ او را که جمشید نام داشت سلطان جمشید خطاب داده بسروری برگرفتند و بعلی شیر برادر جنگ و جدال گاه غالب و گاه مغلوب میگذرانید مدت بیست و یکسال و چند ماه حکومت کرده درگذشت۔

چون در راه اجل آمد رو آورد چه جمشید و چه ضحاک و چه خسرو
 بعد از وی برادر کبوترش علی شیر خود را سلطان علاءالدین خطاب داده بر تخت نشست و زمام مهام
 مملکت به برادر خود شیر اشاک سپرد و در ابتدای عهد او غله فراوان شد و در آخر قحط عظیم افتاد خلف بسیار تلف
 شدند و وی مخالفانرا نگو نسا ساخته و برهم زده استیلا گرفت و نزدیک یحیی پور شهری بنام خود بنا نمود و از احکام
 مختصره او یکی آن بود که زنان بدکاره را از ارث شوهر محروم ساخت مدت حکومت او دوازده سال و هشت ماه
 و سیزده روز بود بعد از وی برادر خورد وی شیر اشاک خود را شهاب الدین خطاب داده بر سریر سلطنت تکیه زد
 وی صاحب داعیه و شجاع بود و اخلاق پسندیده و مواضع گزیده داشت روزی که فتح نامه از جانبی نمی آمد
 آنروز را داخل ایام زندگانی نمیداشت چنانچه اثر کدورت از مهره او ظاهری شد و ولایت مجده را بماکان قدیم
 سپرده لشکر بکنار آب سند کشید زندان خان حاکم آن دیار بجنگ آمده شکست خورد سکنه قندهار و غزنین از وی
 هراسان بودند و مالت نگر که الآن باس تغز مشهور است و شاور لشکر فراوان برد و از مخالفان جمعی عظیم را بقتل
 رسانید و به کبتهل هند و کشور در آمد چون سلوک این راه صعوبتی داشت و لشکریان محنت کشیدند مراجعت نموده
 کنار آب سلح معسکر خود ساخت و راجه نگر کوت که بعضی از مجال متعلقه دہلی را غارت کرده معاودت نموده بود در
 راه سلطانرا ملازمت کرد غنائمی را که بدست آورده بود همه بنظر گذرانیده راه انقیاد و اطاعت سپرد حاکم تبت
 نیز ملازمت او رسیده از غارت و آسیب مملکت خود امان درخواست لخمین نگر و شهاب پور تعمیر فرموده اوست
 و چون اطراف ولایت و اکناف مملکت مسخر ساخت بمقر حکومت قرار گرفت و برادر خورد هندال را ولی عهد
 خود ساخت و حسین برادرش را که هر دو پسر حقیقی او بودند بگفته زنی دیگر که با مادر ایشان نزاع داشت بجانب
 ملک دہلی اخراج کرد مدت حکومت و سلطنت وی بیست سال بود بعد از وی هندال خود را بحکم وصیت وی و
 نجابت ذاتی سلطان قطب الدین خطاب کرده بر سر سروری بر نشست اخلاق بزرگی فراوان داشت و در
 تنفیذ احکام خود اهتمام بسیار میکرد برادر زاده حسن بن شهاب الدین را از دہلی طلب داشته ولی عهد خود
 میخواست گرفت بعضی از اہل غرض او را ازین داعیه پشیمان ساخته بر قید و حبس حسن قرار بستند یکی از امرای
 او که برین قرار اطلاع داشت حسن را پیش از رسیدن بکشمیر آگاه ساخت وی ہم از راه فرار نموده بلوہر کوت

رفت زمین داران آنجا اورا گرفته پیش سلطان فرستادند سلطان اورا جس کردو آن شخص را که افشای راز کرده بود بسیارست رسانید و در آخر عمر از سلطان قطب الدین دو پسر متولد شد و هنوز این پسران خورد بودند که سلطان بساط زندگانی در پیچید

بشکافت بدقت این معما کاسمی است حیات بی مسما
دوری بشتاب تر ز سیماب موهوم تر از خیال در خواب
عهدش ز پی اجل روان تر وز باد فنا سبک عنان تر
چون شمع بسوختن نشسته پیمان به نسیم صبح بسته

مدت حکومت او پانزده سال و پنج ماه بود و بعد از وی ارکان دولت و امرای سلطنت قطب الدین پسر کلان اورا سلطان سکندر خطاب داده بر سریر سلطنت اجلاس دادند چون بدرجه کمال عقل رسید لشکرهای عظیم بهم رسانید و ملک تبت فتح کرد و تمام اطراف مستخر ساخت و در آن ایام که صاحب قرانی امیر تیمور هندی آمدند یک زنجیر فیل باین سلطان سکندر فرستادند و وی ازین معنی مباحثات نموده عرض داشت مشتمل بر اخلاص و نیاز مندی بملازمت صاحب قران فرستاد و نوشت که هر جا حکم شود بملازمت مشرف گردد و ایلچیان را رعایت بسیار کرده رخصت نمود چون اخلاص و نیاز مندی او بعرض صاحبقرانی رسید التفات تمام فرموده خلعت طلا وزری و اسپ بازین مرصع فرستاده بودند که چون رایات جلال از دلهلی بجانب پنجاب معطوف کرد بملازمت برسد سلطان سکندر بموجب این حکم و وقتی که صاحبقرانی از یک ملک بجانب پنجاب متوجه بود با پیشکش بسیار روانه ملازمت گردید در اثناء راه غالباً بعضی از وزرای صاحبقرانی گفته باشند که سلطان سکندر باید که هزار اسپ لایق پیشکش بهم رساند بشنیدن این خبر عزیمت بملازمت روزی چند در توقف داشته درین معنی عرض داشت فرستاد حضرت صاحبقرانی بر مضمون عرضه داشت اطلاع یافته بر آنجماه که این سخن گفته بودند اعراض فرمودند ایلچیان سکندر را نوازش نموده فرمودند که وزراء نامعقول گفته اند باید که وی بی دغدغه خاطر متوجه ملازمت گردد چون سلطان سکندر خبر از ایلچیان شنید که صاحبقرانی از آب سند گذشته متوجه سمرقند شدند ایلچیان را با پیشکش بسیار بخدمت آنحضرت فرستاده بکشمیر مراجعت نمود و از بس که آوازه جود و سخای

وی با طرف عالم رسیده علماء عراق و خراسان و ماوراءالنهر روی امید بدرگاه او آورده بودند از آن باز دین اسلام در دیار کشمیر شیوع و رواج گرفته و وی شراب تمغابیک قلم از ولایت خود بر طرف ساخت و به شکستن اصنام اهتمام تمام کرد و ازین جهت اورا اسکندر بت شکن نام کردند و معابد کفار و بتکدهها از بنیاد برانداخت از آنجمله بت کده بود که هر چند بنیاد اورا کافتند و آب رسانیدند و نهایت نیافتند و بتکدهها بنیاد دیگر بود که از بنیاد رومشعلها عظیم برخاست چنانچه همه دیدند و صندوق برآمد روی برو رقی از مس نوشته دیدند که این بتکدهها را بعد از هزار و یکصد سال سکندر نام بادشاهی ویران خواهد ساخت چون این نوشته را بر سلطان معلوم ساختند فرمود کاش این را بر ظاهری عمارت میگذاشتند تا حکم بویرانی نمیکردم محرر سطور میگوید ظاهرا آنست که مقصود ازین گفتن قصد تکذب منجمان بود یعنی اگر من برین قول اطلاع می یافتم بقصد آنها حکم بویرانی نمیکردم و چندگاه موقوف داشتم تا قول آنها راست نمی شد و در آخر عمر چون بر بستر موت افتاد پسران را طلبیده و وصیت نمود و از جمله پسر میرزاخان را که اکبر اولاد او بود خطاب علی شاه داده سلطنت را باو گذاشت و درگذشت

این روز که روز گار دارد صبحش دم سرد بار دارد
 این قصه که هست مهد خوابت اقبال رساند تا بآبت
 نا پخته گلی است بر سر آب چون دلک کنان بموج مهتاب

مدت حکومت او بیست و دو سال و نه ماه و شش روز بود بعد از وی چون بر تخت ایالت بر نشست با وجود صغر سن صلابت و مهابت او در دلها در گرفت و مردم اطراف منقاد حکم او شدند مدت چهار سال امر وزارت بر سه بهت که مسلمان شده وزیر سلطان سکندر بود گذاشت و چون سه بهت که راه انصاف و معدلت گرفت و دست ظلم و تعدی دراز کرد بسبب بد کرداری خود بانواع عقوبت آسمانی گرفتار آمده فوت کرد سلطان برادر خود دوشاهی خان را که بشجاعت و دانائی انصاف داشت زمام مهام سپرده جانشین خود ساخت و برادر خود را که محمد خان نام داشت باطاعت او وصیت کرده باراده سیر از کشمیر برآمد و نیر و راجه جمو و راجه راجوری بمده علی شاه رفته کشمیر را باز در تصرف او درآوردند شاهی خان از کشمیر بسیا لکوت آمد و درین وقت جسرت کوه کهر که در هند صاحب قرانی از سمرقند آمده در پنجاب تسلطی تمام پیدا کرده بود شاهی خان کومک از وی

گرفته بر سر علی شاه جنگ آمد و از جانبین خلائق بسیار بقتل رسید گویند قالب بی سردر آن جنگ گاه بحرکت در آمده بود و قرار هندوان آنست که چون ده هزار کس در میدان کشته شود یک قالب بی سردر آن جنگ گاه بحرکت در آمده بود و قرار هندوان آنست که چون ده هزار کس در میدان کشته شود یک قالب پر که بهندوی آنرا کند میگویند در حرکت می آید آخر علی شاه تاب نیاورده هزیمت خورد و شاهای بکشمیر در آمد مردم شهر از آمدن او مسرت کردند مدت حکومت علی شاه شش سال و نه ماه بود بعد از وی شاهای خان خطاب سلطان زین العابدین گرفته بر سر سلطنت برادر امیر مقرر یافت تبت و تمام ولایت که در کنار سند واقع است در تصرف خود آورد و پنجاب تمام بقوت لشکروی در تصرف جسرت که کوه کهر در آمد سلطان زین العابدین مدار مهمات بعهده تدبیر برادر خود محمد خان نهاده خود نیز در تشخیص قضایا سعی نمود و وی بجمع طوائف صحبت داشته اکتساب علوم و احراز فنون ایشان نموده بود و در مجلس او اهل دانش از هند و مسلمان همه وقت جاداشتند و در علم موسیقی مهارتی تمام داشت و در تکثیر زراعت و تعمیر ولایت آن توفیقی که او یافت هیچکس را از حکام کشمیر دست نداده بود و در ولایت او هر جادزدی واقع شدی تاوان آن بر زمین دار آنجا مقرر بود ازین جهت دزدی بیک قلم از مملکت او برکنار بود جرمانه و پیشکش و سایه جوبات از رعایا معاف داشت و از روی شفقت بر رعایا که جریب از آنچه معهود بود زیاد ساخت و وجه خرچ خاصه خود از کان امسین که بهم رسیده بود و مزدوران در آنجا کار میکردندی ساخت و حکم کرد که هر متاعی را که تجار از اطراف آرند از عین فاحش اجتناب نموده باندک سوی بفروشند و وی ولایتی را که فتح میکرد خزانة آن بلشکرمان بغارت میداد و خراج موافق پای تخت بران ولایت می نهاد بر فقرا و ضعیفان بال مرحمت گسترده میداشت و احدی مجال آن نداشت که در زن بیگانه و مال غیر می نظر بخیانیت کند و حسن سلوک بسایرانام بمرتبه داشت که مزیدی بر آن متصور نباشد و از هر که میرنجید او را بنوعی از ولایت خود اخراج میکرد که وی رنجش سلطان نه فهمیدی و در باب هر که تقاول بد میراند همچنان می شد و خلائق در عهد او بهر وضعی که میخواستند می بودند و شهر آباد ساخت و جو بیها کند از آن جمله نزدیک کوه ماران جوئی را آورده شهر بنا کرد که

آبادانی آن پنج گروه بود و شهری که بنا کرد اهل فضل و کمال را متوطن ساخت و پیوسته از احوال آنها خبر گیران بود و در مقام جمع خزینه نیامده هر چه بهم میرسد صرف مصارف نیک و مجال خبر میکرد و مضمون این بیت را میگفتند

چون توان نقد جان بر جا یگه داشت چرا نقد دگر باید نگهداشت

در زمان او اهل علم و شعر او سرآمد جمیع اقسام از سازندگان و خوانندگان گرد آمدند ازین جهت ملاعودی که از شاگردان بی واسطه خواجه عبدالقادر بود در عودنوازی بی نظیر وقت بود از خراسان آمد و بانواع عنایت سرفراز شد و ملاجمیل حافظ که در شعر و خوش گوئی عدیم المثل رعایتها کلی یافت و نقشهای او تا امروز در کشمیر مشهور است و جماعه بودند که یکنفس را در دوازده مقام ادا میکردند و حبیب آتش باز که تفنگ در کشمیر او پیدا کرد در زمان او بود و رقاصان و ریسمان بازان و نتو با در زمان او بسیار پیدا آمده بودند و در بعضی اوقات که از ساز ذوق میگرفت با رباب و بین و غیر آن از آلات سرور بزرگرفته مرصع می ساختند و بسازندگان می بخشید و سلطان بر زبان هندوی و فارسی و بتی اطلاع داشت و بسیاری از کتب مشهور هند است و کتاب راج ترنگی که عبارت از تاریخ بادشاهان هند است بفارسی ترجمه کردند سلطان مغفور ابو سعید سلطان از خراسان اسپان تازی و شتران بنحی برسم هدیه بوی فرستاده بود و سلطان زین العابدین مسرت نموده در باب خروارهای زعفران و قطاس مشک و شال و دیگر غرایب کشمیر در ملازمت خاقان مرحوم فرستاد و سلطان بهلول لودی و سلطان مظفر گجراتی نیز نفایس مملکت خود بسطان فرستاده رابطه اخلاص و مودت مستحکم می ساختند و حاکم حضرت مکه معظمه زادها اللہ تعظیماً و تشریفاً و حکام مصر و گیلان نیز تحفه و هدایا میفرستادند و شیوه دوستی با وی مرعی میداشتند سلطان نیز خدمتها میکرد و هدایای فرستاد و بادشاه هند اشیا بسیار مصحوب بقصیده غرادر مدح وی فرستاده و سلطان از خواندن آن قصیده نشاطها کرد و راجه گوالیار چون شنیده بود که سلطان را بعلم موسیقی و سنگیت رغبتی شگرف دوسه کتاب معتبر این فن فرستاده و راجه تبست دو جانور غریب خوش شکل که بزبان هندی آنرا هنس میگویند از موضع مال سرور که آب آن نفر پذیر نیست بدست آورده بملازمت سلطان فرستاد و از جمله خواص آن دو جانور یکی این بود که چون شراب مخلوط کرده در پیش آنها میگذاشتند اجرای شیر از آب بمنقار جدا کرده میخوردند و آب خالص همچنان باقی می ماند و سلطان زین العابدین در علوم جوگیان مهارتی تمام داشت و خلع بدن که آنرا همیا گویند

مردم از و مشاهده کرده بودند و با جمله آنچه موجب اختلال نظام امر او شد و چیز بود اول آنکه در اجرای بعضی احکام شرعیه مداومتی ورزیده چنانکه بر همان آنچه رسوم ایشان بود مثل قشق کشیدن و سوختن زنان همراه شوهران و غیر آن که آنرا سلطان سکندر بر انداخته بود همه را از سر احیا نمود و اکثری از بر همان که در زمان سعادت نشان سلطان مرحوم مسلمان شده بودند مرتد گشتند و از علما کسی را مجال گرفت برایشان ننماید اگر چه تعظیم علما اسلام بسیار میکرد و میگفت که ایشان مرشدان من اند و لیکن بجهت بیعت مشرب و حسن خلق که قرارداد داده بود و آنرا صلح کل خیال کرده به بر همان و جوگیان نیز سری داشت آخر به شومی این مدهنت قحطها عظیم در ملک او افتاد و اکثر مردم از گرسنگی و بی نوائی هلاک شدند و خراج مملکت بغایت کم آمد دوم آنکه او را سر بر بود آدم خان و حاجی خان و بهرام خان و هر دو پسر کلان آدم خان و حاجی خان را اعتبار تمام داده صاحب ملک و لشکر گردانیده بود و چون بجهت حسن خدمت اگر بر یکی نظرات گماشتی دیگری در مقام آزار و کینه سلطان می شد تا آنکه حاجی از لوهور کوت باغوائی مردم واقعه طلب لشکری عظیم جمع کرده بر سر سلطان آمد و سلطان نیز آدم خان را همراه گرفته جنگ کرد آخر بجکم آنکه

با ولی نعمت از برون آئی که سپهری که و از گون آئی
شکست بر حاجی خان افتاد و تمام لشکری بغارت رفت و وقتی دیگر آدم خان با لشکر سلطان جنگ کرده
هزیمت خورد و مردم بسیار از طرفین تلف شد و در آخر عمر چون بر سلطان زین العابدین بیماری غالب شد و زرا
وامر با اتفاق معروض داشتند که اگر امر سلطنت بیکی از سلطان زادها تفویض یابد باعث امنیت و نظام مملکت
گردد و سلطان التفات باین سخن نه کرده تا مل در یقین داشت در آنوقت هر دو برادر حاضر بودند و هر یک هوای
سلطنت در سر داشته در کمین کشتن دیگری می بود همدرین حال روح سلطان از قفس بدن پرواز نمود

بسا مرغ کاد درین بوستان که پا کوفت گلی از تماشای شان
بناگاه بر خاک افتاد و مرد درین باغ یک برگ با خود نبرد
حاجی خان بعد از مشاهده این حال با اتفاق امر ابرطویله اسپان متصرف شد و جماعه بگرفتن آدم خان
نامزد کرد آدم خان جنگهای مردانه کرد و بسیاری از مردم بقتل آورده بدر رفت مدت سلطنت سلطان زین

العابدین پنجاه و دو سال بود و بعد از وی پسر وی حاجی خان خود را سلطان حیدر شاه خطاب کرده متصدی امر ایالت گشت و تاج سلطنت بر سر نهاد

چو مرگ افکند افسری از سری نهد آسمان بر سر دیگری
چند روز برسم تعزیت نشست و اکثر جاهای اطراف که بجز افرسی و تهنیت سلطنت آمده بودند اسپ
و خلعت داده رخصت فرمود و امر را بکمر خنجر و شمشیر مرصع نوازش نموده فراخور حال هر یک مناصب و مواجب
ببفرد و حسن خان پسر خود را امیر الامرا و ولی عهد خود ساخت و سلطان حیدر مدمن خمر بود و لذا حوالی ملک بیپروا
طبیعت منتقم داشت بنابراین اکثر امرای دولت از وی جدا شد جاها رفتند و بر رعایا که در عهد سلطان
زین العابدین برفق و شفقت خو کرده بودند انواع ستم میرفت همدین ایام آدم خان در جنگ مغولانی که
از آن نواحی آمده بودند کشته شد و چون از دوام شرب خمر مرضهای صعب بحال سلطان حیدر راه یافت امر
در خفیه بهرام خان برادر خورد او را خواستند که بسطنت بردارند چون این خبر بحسن خان پسر سلطان حیدر که
در هند قلاع بسیار فتح کرده و غنائم بیشمار بدست آورده بود رسید بلشکر جرار بطریق ایلیغار خود را بکشیم رسانید
چون آمدن او بی رخصت بود اهل غرض چیزها گفته مزاج سلطانرا منحرف گردانید سلطان رنجیده کور نشنداد و
پنج یکی از خدمات او مجری نشد روزی برای او ان کج کرده برآمد بشرب خمر مشغول بود در حالت مستی پایش لغزید
بر زمین بیفتاد و بمرد

بس آهو کو بکشت افتاد شبگیر چوبی نا خورده خورد اندر جگر تیر

خیال خواب شد گفتی بفرهنگ که بنماید ولی نامد فراجنگ

مدت حکومت او یکسال و دو ماه بود بعد از وی پسر وی سلطان حسن بر سر سلطنت ابا تکیه زد و پای تخت
نوشهره ساخت و خزانه عم و پدر و جد را بمردم نثار نمود و تمام ضوابط و قوانین سلطان زین العابدین را که در زمان
سلطان حیدر شاه مندرس گشته بود مجدداً ساخت و مدار کار را همراهان نقل گذاشت درین وقت بعضی مغیثان نزد
بهرام خان فرستاد بعد از محاربه و مقاتله بهرام خان دستگیر شد و بحکم سلطان در چشم او میل کشیدند و تا سه سال
در بند مانده از عالم رفت و بعد از آن بفراغ خاطر تسخیر ولایت پرداخت و سیالکوت و بعضی ولایت پنجاب را

که در دست بعضی امرای سلطان دہلی بود بدست آورد و او عیش و عشرت داده با خر بمرض اسہال از عالم در گذشت و مدت حکومت او معلوم نشد بعد از وی پسر وی سلطان محمد شاہ در سن ہفت سالگی بر سر سلطنت نشست و در آن روز جمیع اسباب علاوہ نقرہ و اسلحہ و اقمشہ و اطعمہ و غیر آن در پیش او آوردند وی پنج چیز از ان التفات نمودہ کمان از میان برداشت حاضران ازین عمل استدلال بر بزرگی و مردانگی او کردہ گفتند کہ در کار جهان داری خواہد کوشید و جمعی سادات کہ بسعی آنها حکومت رسیدہ بود استقلال تمام بہم رسانیدہ کار سلطنت از پیش خود گرفتند بنا برین امر او وزیر کشمیر بتنگ آمدہ سید حسن را کہ سردار سادات بود در باغ نوشہر بغدر کشتند و آب بہت کہ در میانہ شد کشمیر روانست گذشتہ و پل را شکستہ آن طرف جمعیت کردہ نشستند و سادات نیز زر بسیار خرچ کردہ لشکر عظیم بہم رسانیدند و مردم کشمیر از ہر جانب مخالفان می پیوستند و از جانبین جنگ تیر و تفنگ می شد و از طرفین کس بسیار بقتل میرسید آخ کشمیر یا ان لشکر عظیم بہم رسانیدہ سرفوج کردہ از آب گذشتند و بر سادات غالب آمدہ دست بقتل و غارت کشادند و در شہر آتش در دادند گویند کہ چون آتش بخانقاہ میرسید علی ہمدانی رسید سرد شد و تا آنجا منتہی گشت و عدد کشتگان در آن روز بہ دو ہزار کس رسید القصہ کشمیر یا ان ہمہ یکجا شدہ در دیوانخانہ سلطان محمد شاہ رفتند و او را از خود بقیہ سادات را از کشمیر اخراج کردند و چون ہر کدام از کشمیریان دعوی سرداری میکردند در اندک زمانی در میان ایشان مخالفتها پیدا آمد و کار سلطنت از انتظام افتاد فتح خان بن آدم خان کہ نبیرہ سلطان زین العابدین بود از پنجاب باغوی مردم واقعہ بقصد مملکت موروثی بہ راجوری رسید و از ہر جانب مردم فوج فوج بوی پیوستند چون لشکر انبوه بہم رسید بداعیہ تسخیر کشمیر بر آمد سلطان محمد نیز از کشمیر بر آمدہ در فریقین جنگ افتاد آخر شکست بر فتح خان آمد فتح خان فرار نمودہ مدتی غایب بودہ باز لشکری بہم رسانیدہ جنگہای مردانہ کردہ چون آفتاب طالع وی هنوز از افق دولت سر بر نکرده بود ہزیمت خوردہ رفت بار دیگر لشکری عظیم یکجا کردہ بکشمیر آمد و غلبہ یافت و فتح خان خود را سلطان فتح شاہ خطاب دادہ بر تخت سلطنت تمکین جست۔

تا رسیدن بنوش داروی دہر خوردہ باید ہزار شربت زہر
بر در این دکان قصابی بی جگر کم نوالہ یابی

وسلطان محمود شاه را آ خر زمين دارانى گرفته بسطان فتح شاه سپردند درين وقت ده سال هفت ماه از سلطنت سلطان محمد گذشته بود فتح شاه اورا در ديوانخانه نگاه ميداشت و از ضروريات او ميانه خبر ميگرفت و در او ايل وقت او مير شمس الدين كه از مريدان شاه قاسم انوار بود از عراق بكمشمر رسيد محل اعتقاد خلائق گرديد و تمام اوقات و املاك معا بد بمريدان و صوفيان ايشان تفويض يافت و صوفيان در تخريب معا بد كفار مى كوشيدند و همچيكى را مجال منع و گرفت نبود و در اندك مدت ميان امرانواعى بهم رسیده محمد شاه را از بند برآوردند وى بجانب هندوستان گريخته نزد سلطان سكندر لودى آمد و وقت ديگر كه نه سال از حكومت فتح شاه گذشته بود بعضى امرانزدوى برآمدند و نزد محمد شاه رفتند و اورا هندوستانى تحريض نموده بر سر كشمير آوردند در ميان فر يقين جنگ عظيم دست داده هزيمت بر فتح شاه افتاد وى فرار نموده به هندوستان رفت بار دويم محمد شاه بر تخت حكومت تمكّن جسته شروع در مهمات مملكت و ملك دارى نمود بعد از نه ماه و ده روز فتح شاه جمعيت عظيم بهم رسانيده متوجه كشمير گرديد سلطان محمد تاب مقاومت نياورده بى جنگ رو بهزيمت نهاد فتح شاه بار ديگر متصرف كشمير شد و بعد از يكسال و يك ماه سلطان محمد را بعضى امرائى فتح شاه بكمشمر آوردند بعد از محاربه و مقاتله چون امرائى معتمد فتح شاه درين جنگ كشته شدند و بعضى نزد سلطان محمد رفتند ناچار رو بفرار نهاده بجانب سند افتاد و همدرين اثنا وفات يافت .

جهان در بيوفائى هست معذور كه هستش تيرگى پابسته نور

ز دست شب دهد چون روز را جام نهد خفاش يومش بيوفا نام

دگر پوشد رخ روز از شب تار خروش وزاغ خوانندش جفا كار

محمد شاه مرتبه سيوم بر سر رى حكومت جلوس نموده نقارهاى شادى نواخت و اكثر امرائى فتح شاه را دستگير ساخته بسياست كشت و نكش فتح شاه را نوكران او از هند آوردند محمد شاه باستقبال رفته فرمود تا پهلوى سلطان زين العابدين دفن كنند و اين وقايع در سنه ثلث و عشرين و سعمائيه بود همدرين سال سلطان سكندر لودى بادشاه دهلې درگذشت و پسر او سلطان ابراهيم بر تخت سلطنت نشست و در سنه احدى و ثلثين و سعمائيه بعضى امرائى فتح شاه سكندر خان را بسطنت برداشته بكمشمر آوردند محمد شاه از كشمير برآمده مخالفان را در تيه آوارگى سرگردان ساخت .

چو پروانه خود را زند بر چراغ ز حسرت نهد بر دل خویش داغ
و همدین سال فردوس مکانی بابر بادشاه بر سر ابراهیم لودی آمده در میدان پانی پت اورا در سنه ثلثین
و ثلثین بقتل آوردند درینولا ابراهیم خان پسر محمد شاه که همراه پدر نزد سلطان سکندر بن بهلول لودی رفته بود
سلطان سکندر لشکر بسیار بسطان محمد داده رخصت کرده و ابراهیم خان را در خدمت خود نگاهداشته بود بسبب حادثه
سلطان ابراهیم بکشمیر آمد و ملک حاجی وزیر که استیلائی تمام داشت محمد شاه را بلطافت حیل در زندان کرده
ابراهیم خان را سلطان ابراهیم شاه خطاب نموده بر تخت سلطنت اجلاس داد (ملک حاجی پیشه وزارت از
پیش خود گرفت و ابدال ناگری مخالف نموده پناه به بندگان بابر بادشاه برد و بعرض رسانید که اگر بنده را بلشکر
امداد فرمایند و رای ترددی بجهت بندگان حضرت کشمیر را تسخیر نماید بابر بادشاه لشکری بسیار با و همراه تعیین
فرمودند و چون ابدال ناگری دید که کشمیر یان از مغلان تنفری خواهند ورزید رای مصلحت نام سلطنت بر
نازک شاه بن فتح شاه نهاده متوجه کشمیر گردید ملک حاجی پیغام فرستاد که من مدد بابر بادشاه آورده ام و شوکت
و صلابت این بادشاه تو رسیده باشد که سلطان ابراهیم بادشاه دہلی را که زیاده از صد هزار کس داشت در طرفه
العین بخاک برابر ساخت ترا باید که بخالفت ما بخون خود بازی کنی ملک حاجی این سخن را گوش نکرده نایره جنگ
برافروخت و از طرفین کس بسیار بقتل رسیدند آخر کشمیر یان تاب نیاورده رو بفرار نهادند ملک حاجی بکوہستان
گریخت و تخت سلطنت به نازک شاه پیرایه گرفت مدت حکومت ابراهیم شاه هشت ماه و پست و پنج روز بود
نازک شاه چون بر تخت سلطنت نشست امرای بابر بادشاه را تحف و هدایای بسیار داده بجانب سندر رخصت نمود
و ابدال ناگری را بوزارت برگرفت مدت دو سال حکومت کرد و آخر امرای فتنه انگیز سلطان محمد شاه را از لوہر
کوت بر آورده مرتبه چهارم بر تخت سلطنت کشمیر اجلاس کردند و نازک شاه را ولی عهد قرار دادند و درین ایام
فردوس مکانی از عالم فانی انتقال نموده تخت سلطنت بخت آشیانی همایون بادشاه زینت و آرایش یافت
و این قصه در سنه سبع ثلثین و تسعمایه واقع شد همدین ایام میرزا کامران در ولایت پنجاب تسلط داشت امرای
بابر بادشاه که از کشمیر مراجعت نموده بودند بعرض میرزا رسانیدند میرزا کامران لشکری همراه ایشان نامزد فرمود لشکر
میرزا کامران بولایت کشمیر در آمده مخالفان را بقتل و غارت کرد چند گاه آنجا بوده چون مصلحت خود نبودن آنجا

نیافتند گذشته آمدند و در سنه تسع و ثلثین و تسعمایه سلطان سعید خان بادشاه کاشغر پسر خود سکندر خان را همراه میرزا حیدر کاشغری فرستاده کشمیر را بنجاک برابر ساختند و جمیع خزاین و دفاین کشمیر بدست آوردند تا سه ماه کاشغریان دست بغارت کشاده داشتند آخر لشکر کشمیر یکجا شده جنگ در انداخت گویند از طرفین آن (ا) اقدر مردم بقتل رسیده بودند که خبر شمار و حساب بیرون بود بحکم قرارداد هندوان که چون ده هزار در یک میدان کشته شود یک قالب بی سر در حرکت سابق مذکور شد درین جنگ چند قالب بی سر در حرکت آمده بود آخر بمصالحه قرار یافته کاشغریان بولایت خود رفتند و همدرین سال قحط عظیم در کشمیر افتاد و خرابی تمام در کشمیریان راه یافت و از جهت اختلاف امر انتظام سلطنت تیزتر افتاد و سلطان محمد شاه بعد از چندگاه بیمار افتاده و مرزری که داشت به محتاجان بخشیده از عالم درگذشت.

(خور و پوش و بخشای و راحت رسان نکه می چه داری ز بهر کسان) ۲

تمام مدت حکومت او پنجاه سال بود بعد از وی پسر وی سلطان شمس الدین بر سریر سلطنت ابا تکیه زد و با اتفاق وزرا و ولایت را برابر تقسیم نموده در رفاهیت خلق خدا کوشید و در امرای او گاه بزرع و گاه بصلاح میگذشت زیاده برین احوال او معلوم نشده بعضی گفته اند که پس از محمد شاه نازک شاه چون ولی عهد او بود حکومت نشست و در ایام او خطبه و سکه بنام نامی همایون بادشاه بود و در سنه ثمان و اربعین و تسعمایه در وقتی که محمد همایون بادشاه از شیر شاه شکست یافته به لاهور تشریف داشتند بعضی اعیان مملکت کشمیر نمودند آنحضرت میرزا حیدر را که کسی از امرای دولت ایشان بود با چار صد سوار رخصت کرده قرار رفتن خود دادند میرزا حیدر براه پنجه در آمده ناگاه شهر سری نگر را متصرف شد و کاجی چک ۳ که سر لشکر کشمیریان بود پیش شیر شاه رفته پنج هزار سوار کمک آورده بجنگ پیوست و آخر نسیم فتح و فیروزی بر پرچم دولت میرزا حیدر وزیده و امرای افغان منکوب و خاسر براه فرار برگشتند و بعضی فضلا تاریخ این فتح تکدر یافته بودند و امرای کشمیر انهای که بمرز متفق بودند از شور بخشی قدم از جاده اخلاص بر آورده گاه با اتفاق مخالفان و گاه غزا و جنگها کرده نا کام و نامراد در گذشتند

۱ م: ندارد ۲ م: ندارد ۳ م: گاه جنگ

مرغان که باز جنگ جویند ناکام راه مرگ پویند
 و در سنه سبع و خمسين و تسعمایه میرزا حیدر بعد از فتح بلاد و قلاع خاطر از اطراف جمع کرده اپلچی را برسم
 رسالت پیش اسلام شاه بادشاه دہلی باز عفران بسیار فرستاده سال دیگر اپلچی از پیش اسلام شاه با اسباب
 واقشه مراجعت نمود و میرزا حیدر تادہ سال بر مسند حکومت داد عیش و عشرت داد آخر کشمیر یان ہمہ یکجا شدہ
 باغوائی بعضی از وکلای میرزا عذر نمودند و غالب آمدہ میرزا را کشتند اکثر اخبار بر آنست کہ ہم از لشکر میرزا
 بسہو یا بعمد زخمی رسید کہ مرزا بہمان زخم جان داد بعد از نہب و غارت کشمیر یان نازک شاه را نمونہ سلطنت
 داشتہ بلاد کشمیر را بتصرف خود آوردند و در اندک زمانی منازعت و مخالفت ورزیدہ بیکدیگر در افتادند بعض
 امرای میر حیدر و عمیال او را کہ در بند کردہ بودند رخصت نمودہ از کشمیر برآوردند نازک شاه درین مرتبہ ثانی دو
 ماہ بیش زمام حکومت نداشت بعد از وی برادر او ابراہیم شاہ بن محمد شاہ را بسلطنت از پرگنات کشمیر رازدہ
 بردند کشمیر یان بسرعت تمام بتعاقب شتافتہ ناگاہ بقلعہ نیستان رسیدہ جنگ کردند و سردار ایشانرا کشتہ در قلعہ
 برآمدہ کہ عمارت و قصرهای عالی تبت را خراب ساختہ جماعہ را کہ دستگیر شدند بردار کشیدند آخر تبتیان سیصد
 اسپ و پانصد تیو و صد گوسفند و سی کا و قطاس فرستاد التماس عنوجر ایم نمودند و اسباب خوب کاشغر کہ بدست اہل
 تبت افتادہ بود اہل کشمیر پیدا شدہ کہ اکثر قریات و بلاد او خراب گشت گویند کہ دو قریہ کہ چہلو و دام پور داشت با
 عمارات و اشجار ازینطرف کنار بہت انتقال نمودہ بآن کنار ظاہر گشتند و در موضع مارو کہ در کنار کوہ واقع
 است بواسطہ کوہ مردم انجا مقدر شصت ہزار کس ہلاک گشتند واللہ اعلم و در سنہ ثلث و ستین و تسعمایہ جمعی را کہ
 در نصب ابراہیم شاہ استقبال داشتند روز ادبار پیش آمدہ روزگار بکام دیگران شد برادر وی اسمعیل شاہ را
 بحکومت برداشتند و از جہت مخالفت و منازعتی کہ ایشانرا بایکدیگر بود سال دیگر حبیب شاہ بن اسمعیل شاہ را
 بر تخت حکومت اجلاس دادند و ناریہ فتنہ و فساد در میان کشمیر یان ہچنان گرم بود و ہم در حکومت حبیب شاہ در سنہ
 خمس و ستین شاہ ابوالمعالی کہ پسر خواندہ جنت آشیانی و سیدزادہ عالی زاد بود از بند کاران برآمدہ متوجہ کشمیر
 شد و چون براجوری رسید و جماعہ از مغول و چند امرای نامدار کشمیر بوی پیوستند بہ کشمیر در آمد فتنہا نمود و چون
 بدعہدی و نامردی مردم کشمیر بمشاہدہ و اخبار معلوم نمودہ بود قرار نگرفتہ بدرآمد و درینوقت غازی خان نامی از

امرای کشمیر سلطه و غلبه داشت و چون پنجسال از حکومت حبیب شاه درگذشت او را بگوشه مخفی داشته خود لوای حکومت برافراخته خطبه و سکه بنام خود ساخت و خود راغازی شاه خطاب داده برسم حکام کشمیر جلوس نمود و چون از شومی بدعهدی که قبل ازین بهم رسانیده بود درین ایام غلبه کرد چنانکه او را معتبر شد و آنکسان او نزدیک بود که بریزد و اندام او از هم پاشد چندگاه بهمین عکبت با حیات می کشید آخرا شدت بیماری مزاج او متغیر شد بر خلائق تعدی کردی و بیگناه بر مردم آزار و ادشتی درین وقت مردم کشمیر دو فرقه شدند جماعه برادر او حسین متفق شدند و جمعی دیگر به پسر او احمد خان پیوستند **حسین شاه** بمکر و حیله اکثر مردم را بخود موافق ساخته احمد خان را بموافقان او در بند کرده با استقلال دم حکومت زد و لشکرها با طرف و جوانب جهت تسخیر روانه ساخت و در سنه اربع و سبعین و تسعمایه حسین خان فرمود تا احمد خان و غیر او را میل در چشم کشیدند و در سنه ست و سبعین و تسعمایه قاضی حبیب را که خفی مذهب بود یوسف نامی از جهت تعصب مذهب تشیع بزخم شمشیر مجروح ساخته و مولانا کمال کشمیری داماد قاضی که از علما فحول است بسبب همین تفرقه از کشمیر برآمد و مدتی ممتد در سیالکوت بر مسند افادت جاداشت و اکنون در شهر لاهور متوطن است - القصه چون حسین خان این خبر شنید یوسف را در بند کرد و فقها را گفت که اجرای حکم شریعت بروی بنمایند فقها همه با تفاق گفتند که کشتن اتچنین کس از روی سیاست رواست قاضی گفت تا من زنده ام کشتن این شخص جایز نیست (عاقبت او را سنگ سار کرده و آخر حسین خان بگفته بعضی مردم که درین امر عجلت) **واقعه** شدن امتی می کشید و همدرین اثنا میرزا مقیم و غیره برسم ایلیگری از درگاه فلک اشتباه جلال الدین محمد اکبر بادشاه بکشمیر رفتند حسین خان تعظیم و احترام تمام تلقی نمود و این میرزا مقیم بانغواهی قصبه مقانی را که بکشتن یوسف رضا داده بود بحکم حسین نزد خود طلبیده برسد قاضی این که با یوسف در مذهب موافق بود گفت مفتیان در فتوی خطا کرده اند مفتیان گفتند ما فتوی بکشتن علی القبط نداده ایم گفتیم کشتن اتچنین کس بحسب سیاست رواست میرزا مفتیان را باهانت بسیار کشت و ریسمان در پای ایشان کرده در کوچه و بازار گردانید خذله الله و جزاه شر الجزا و حسین خان دختر (خود را به تحفه و هدایا همراه ایلیچیان

کرده رخصت نمود ایلچیان مصحوب دختر) او پیشکش در بلده آگره سعادت ملازمت رسیدند و در سنه و سبعین و تسعمایه خبر رسید که بندگان حضرت اکبر شاه میرزا مقیم را بعوض خونهای ناحق که از وی در کشمیر صدور یافته بود بقتل آوردند و بتقریب وی را قصی کشی غریب کردند و دختر حسین خان را نیز زد کردند حسین از استماع این خبر استهال دموی بهم رسانیده تا سه چهار ماه عرضه داشت درینوقت علی خان برادر او بروی خروج نمود و اکثر مردم حسین خان و سران دولت وی بوی پیوستند حسین خان بی علاج شده اسباب سلطنت که بر سر آن نزاع بود به علی خان فرستاد

در بارگی که چرخ ازو یک سنگت آن مورچکان را بسر جا جنگست
 بعد از آن علی خان بخانه حسین خان آمده عیادت نمود و هر دو گریه کردند و حسین خان شهر را بعلی خان سپرده در زین پور در آمده اقامت اختیار کرد و علی خان را به علی شاه ملقب کردند و امر سلطنت با و قرار یافت و بعد از سه ماه حسین خان از عالم درگذشت و در همین ایام شاه عارف که در ویش مرتاض و سیاح بود و در مردم از وی خوارق عادات اشتهار دارد و یکی از خوارق او آنست که دست بر هوا میکند و اشرفی و روپیه از هوا بدست آورده بحاضران میدهد از لاهور از پیش حسین قلی خان که در آن وقت حکومت لاهور داشت گریخته بکشمیر رفت و علی شاه دختر خود را در عقد نکاح او آورده او را مهدی آخر الزمان اعتقاد کرد و امر انیز بوی غایت اعتقاد پیدا کردند تا آنکه خواستند او را بسلطنت بردارند علی شاه این معنی را در یافته از شاه عارف برگشت و در مقام آزار او شد شاه عارف گریخته در گوشها پنهان شد علی شاه او را بدست آورده مقدار هزار اشرفی بعوض مهر دختر گرفته طلاق حاصل کرد او را بجانب تبت اخراج نمود و در سنه ثمانین و تسعمایه قاضی صدر الدین و ملا عشقی را بندگان حضرت بادشاه برسم ایلچی گری فرستادند علی شاه دختر برادرزاده خود را بجهت خدمت شاهزاده نامدار عالی قدر سلطان سلیم اعلی الله شانہ که امروز بولی عهدی و باستحقاق ذاتی متعین و متفرد است باردیگر تحف و هدایا ارسال داشته و خطبه و سکه بنام حضرت بادشاه مزین و منور ساخت علی شاه مدتی بعیش و کامرانی گذرانیده

بر تخت حکومت تکیه داشت در سنه اربع و ثمانین و تسعمایه قحط عظیم در کشمیر افتاد و اکثر مردم از شدت جوع و الم گرسنگی هلاک شدند و در سنه ست و ثمانین علی شاه بالای مسجد برآمده با علما و صلحا صحبت داشته و کتاب مشکلات حدیث نبویه علی مصدرها الصلوة و التحیة در آن مجلس آورده بموجب حدیثی که در فضایل توبه واقع شده توبه و استغفار کرد و غسل نموده بنماز و تلاوت قرآن مجید مشغول گشت و بعد از فراغ بمیدان عیدگاه رفته بچوکان بازی مشغول بود که ناگاه اسپ او افتاد و زیر اسپ آمده حنہ زین بر شکم او خورد و بهمان الم جان داده ۷

حکم مستوری و مستی همه بر عاقبت است کس ندانست که آخر بچه حالت گذرد

بعد از وی پسروی یوسف خان را یوسف شاه ملقب ساخته بجای او نصب کردند و ابدال خان را عموی وی بود بگفته سید مبارک که بابدال خان عداوت داشت در میدان جنگ کشت و بعد دو ماه سید مبارک نیز با اتفاق جمعی کثیر بقصد فتنه برآمده سر از اطاعت یوسف بر سر ایشان رفت و چون محمد خان که با اعتماد مبارزت او سوار شده بود بقتل رسید یوسف خان امان طلبیده بهره پور رفت و سید مبارک بحکومت بر نشست و بعد چندگاه یوسف خان بموجب کتابتهای کشمیر یان باز قصد کشمیر نمود و سید مبارک برآمده او را هزیمت داد یوسف خان بکوههای اطراف بگریخت و سید مبارک بفتح و فیروزی به کشمیر آمد و وقتی دیگر چگان همه اتفاق کرده یوسف خان را طلبیدند سید مبارک از استماع این خبر اضطراب نموده و کس را پیش یوسف خان فرستاد تا بوی بگوید که من شما را بسلطنت قبول دارم و از عمل خود پشیمانم یوسف خان در راه بود که بوی خبر رسید که کشمیر یان به لوهر که سرآمد چگان بود قرا سلطنت دادند یوسف خان هم از راه برگشته پیش سید یوسف خان که از امرای نامدار بندگان حضرت اکبر شاهی بود به لاهور آمد و با اتفاق سید یوسف خان و راجه مانگ که الآن کلان ترین امرای بحسب استعداد لشکر و سرآمد جمیع راجهای که در خدمت بندگان حضرت انداوست به فتح پور آمده بملازمت بندگان حضرت استعاده یافت و در سنه سبع و ثمانین و تسعمایه یوسف خان با اتفاق سید یوسف خان و راجه مانگ بتسخیر کشمیر رخصت در حدود کشمیر درآمده لوهر با اتفاق جمع کشمیر یان مقابل برآمده برکنار بهت منزل گرفت بعد از چند روز جنگی صعب روی داده آخر با مداد و عنایت بندگان حضرت نسیم فتح و فیروزی بر پرچم دولت یوسف

خان وزید و لوهر دنگیر شد بسعی بعضی میل در چشم او کشیده و مخالفان دیگر را نیز بزرگوارسانید و چون یوسف خان خاطر از دشمنان جمع کرد ولایت کشمیر را با مراد قسمت نموده باقی را و خالصه خود نگاهداشت و در سنه تسع و ثمانین و تسعمایه که بندگان حضرت از فتح کابل مراجعت می نمودند ایلیچیان را بکشمیر فرستادند یوسف خان با استقبال ایلیچیان شتافته فرمانرا بدست گرفته تسلیم کرد و ایلیچیان را در شهر در آورد و پسر خود حیدر خان را با تحف و نفالیں روانه ملازمت گردانید حیدر خان یکسال در خدمت بوده همراه شیخ یعقوب کشمیری که عمده فضلای کشمیر بود و بعنوان مشیخت التیام داشت رخصت یافت و در سنه اثنین و تسعین یعقوب پسر یوسف خان بشرف عتبه بوسی بندگان حضرت سرفراز آمد وقتی که بندگان حضرت متوجه لاهور شدند یعقوب به یوسف پیوست که حضرت را اراده آمدن بکشمیر نیست یوسف خان قرارداد داده که با استقبال براید درین اثنا خبر رسید که حکیم علی برسم ایلیچی گری از نزد بندگان حضرت سبز که نخست دره کشمیر است رسید یوسف خان با استقبال شتافته خلعت بادشاهی که حکیم علی برای او برده بود بوسیده رسم عبودیت بجا آورد و بجزم مصمم خواست که متوجه درگاه کشمیر یان لگون بخت او را مانع آمده ازین عزیمت باز داشتند و قرارداد دادند که اگر وی قصد درگاه نماید او را بقتل آورده یعقوب را بجای او محکومت بردارند یوسف خان از ترس خان عزیمت را در تعویق انداخته حکیم علی را رخصت نمودند بندگان حضرت میرزا شاه رخ و شاه قلی خان و راجه بهگوانداس و غیرهم را بر سر کشمیر تعیین فرمودند کشمیر یان از عاقبت اندیشی باراده جنگ برآمده باره موله لشکرگاه ساختند یوسف چون ملاحظه عسا کر منصور نمود از لشکر برآمده بقصد دولتخواهی با اتفاق میرزا قاسم میر بحرآمده راجه بهگوانداس را دید بعد از ان رایات دولت قاهره بقصد کشمیر کوچ کرد کشمیر یان بصلح پیش آمده قبول نمودند که هر سال مبلغی معین بخرانه مالی و اصل سازند راجه بهگوانداس بقرار صلح از آنجا مراجعت نمود و در اتک بشرف خاکبوس مشرف گردید و یوسف خان نیز همراه او آمده باستان بوسی امتیاز یافت و مدتی در خدمت بود تا و دلایت حیات سپرد

بسا کس درین گرد خوان آمدند درین نزلگه مهمان آمدند
 خورش اندک و میهمان بی شمار همه خورده و همچنان بر قرار
 و امروز این مملکت تمام در تصرف بگماشتهای این دولت روز افزون است ذکر طبقه حکام المملکت

متعه و سند در تاریخ منهای الممالک چنین آورده است که چون نوبت خلافت بولید بن عبد الملک بن مروان رسید حجاج ابن یوسف و محمد هارون را بظبط و تسخیر ممالک هندوستان برگماشت حجاج در اوایل سنه ست و ثمانین بولایت مکران در آمده متصرف شد و درین هنگام جمعی با ستغاشه نزد حجاج آمدند که ملک سراندیپ کشتی مملو از نوادرو نفالیں بجهت خادمان دارالخلافه فرستاده بود و چون بنو حجاج رسید متمدان آن دیار کشتی را بابت کشتی دیگر بغارت بردند و جمعی از نساء مسلمات را که باراده حجاج در کشتی در آمده بودند بند کردند حجاج مکتوبی بجانب داهر که رای سند بود نوشت وی از بخت برگشتگی و غلبه ادبار اظهار شوکت و قوت نموده تغافل زد و صلاح کار پرداخت حجاج از جهت تمد و نافرمان پذیری راجه داهر از جناب خلافت فرمان عز و سند و هند گرفته با سه چهار هزار مرد شجاع جنگجو محمد هارون را بتسخیر نواحی سنه روانه ساخت و محمد هارون تردد های مردانه بتقدیم رسانیده هم در ان عز و سعادت شهادت دریافت و باز حجاج با استصواب کاروان و دقیقه شناس محمد قاسم ثقفی را که با بن عم و دو ماد او بود باش هزار مرد شیر انداز پیل آکلن از سران عرب و روسای شام از راه شیراز بسند فرستاد محمد قاسم بعد از طی مراحل و قطع منازل بنو حجاج سند رسیده پس از محاربات صعب و جنگهای عظیم بر کفره طاغیه تسلط و غلبه یافت و غنائم بی اندازه و نفالیں افزون از قیاس بدست آورد و در اندک فرصتی تمامه مملکت سند بی منازع و مخالف در خور تصرف و اقتدار اولیای اسلام در آمد سیوطی در تاریخ خلفا آورده که در زمان ولید بن عبد الملک در سنه اربع و تسعین کابل و فرغانه و شاش و سند و غیر آن بدست آمد و همدرین سال خلیفه الولید و دیعت حیات بجان آفرین سپرده است بدانکه کتب تواریخ قدما از احوال حکام سند عاری و عاطل است و در هیچ تاریخی تفصیل اوضاع و احوال این گروه مذکور نشده و اینجا مجملی از آنچه از تواریخ بعضی متاخرین بنظر در آمده بر صفحه تصویر و بیان نگاشته می آید تا فلان اخبار چنین روایت کرده اند که در اوایل زمان که حکومت و فرمان روائی این ناحیه شد در اولاد تمیم انصاری رضی اللہ عنہ بوده و چون از زمین داران آنجا سومرگان و شهدگان بجزید قوت و کثرت اتباع اختصاص داشتند بمرور زمان استیلا یافته متصدی شغل حکومت گشتند وی و شش نفر ازین قوم در مدت پانصد سال فرمان روائی داشت تفصیل اسامی ایشان معلوم نشده و بعد از پانصد سال کلانترین ناحیه بسمکان انتقال یافت و این طبقه سمکان خود را منسوب بحمشید میدانند و نسبت خود بر او

میرساند و پانزده نفر از ایشان در قرب یکصد و هفتاد سال بر مسند حکومت جاداشتند و بر جام فیروز که آخرین این قوم است و پس از وی حکومت از خاندان ایشان انتقال یافت شده بیک حاکم قندهار استیلا یافته هفت سال حکومت سند داشت و از سلسله وی چار نفر در مدت هفتاد سال از پی هم و بر مسند حکم رانی تکیه زدند و میرزا جانی که در سلک بندگان درگاه فلک اشتباه جلال الدین محمد اکبر شاه در آمد آخرین اینهاست و اول کسی که از سمکانی متصدی شغل حکومت گردید جام ایران بود و این لفظ جام که بر مقدم و کلانترین ایشان اطلاق یافته هم از آن جهت است که نسبت خود را به جمشید میرساند مدت سه سال و شش ماه بر سریر حکومت و فرماندهی داد عشرت و کامرانی داد و چون ساغر زندگانی اولب ریز شد بعد از وی برادر وی جام جو یا بحکم وصیت و وراثت متقلد امر حکومت دیار سند گردید و در بهار ایام دولت او گلزار امانی و امال خلائق شگفته و نهال امید و تمنای مردم بر جو بیار مسرت و خورسندی سرکشیده بود ایام حکومتش چهارده سال بود بعد از وی جام بانی بنه بطلب وراثت ملک پدر بر خاسته مردم را بزور زرقوت باز و بنجود کشیده لشکری انبوه گردآورد و از استماع این خبر سلطان فیروز شاه والی دہلی بالشکر گران مکرر ابولایت سندر رفت و جام مذکور بقوت منحصر آب محاربه کرد آخر مرتبه سیوم از راه بیچارگی در آمده و استعفای جرایم خود نموده بسلک بندگان فیروزی پیوست سلطان فیروز جام مذکور را با سایر زمین داران همراه بدہلی آورد و چون خدمات پسندیده از جام بوقوع آمد سلطان مراحم خسروانہ و عنایات بزرگانہ مبذول داشته او را بہ چتر و کلاه خسروی سرفراز فرمود و حکومت ولایت سند با و تفویض نموده رخصت ارزانی داشت مجموع مدت حکومت و بزرگی او پانزده سال بود و بعد از وی برادر وی جام کماجی بر چار بالاش حکومت تکیه زده بعیش و عشرت پرداخت و بعد از سیزده سال و چند ماه در گذشت و بعد از وی جام صلاح الدین متقلد امر حکومت گشت و وی نیز بعد از یازده سال و چند ماه رخت اقامت از فاسرای دنیا بر بست و پسروی جام نظام الدین بر تخت حکومت جلوس نمود اعیان و اکابر دیار سند حکومت و مہتری اورا و رضامندی سپردہ تمحعات وافر گردآوردند و وی بعد از دو سال و چند ماه دامن رافت از خلائق بر چپیدہ سفر آخرت گزید و بعد از وی جام علی پسر عم نظام الدین بدار الملک بنجود متفق ساخت و شش سال و چند ماه خلائق در ظل تربیت و مہد امان وی سرخوش و کامران بودند و بعد از وی برادر وی جام کران بدعوی وراثت بر مسند حکومت نشست

و چون سزاواری حکومت و جانشین بزرگان نداشت بعد از یک نیم روز زهرمات در گلوی اورینخته جام فتح خان بن سکندر را که شایان این امر خطیر بود بسرداری برداشتند و وی پانزده سال و چند ماه حکم رانی داشته با جل طبیعی درگذشت بعد از وی برادر وی جام تغلق بن سکندر متصدی شغل حکومت گردید و بعد از بیست و هشت سال داعی اجل را اجابت نمود بعد از وی جام مهتاب که از اقربای او بود و منصب برده داری باو تعلق داشت خود را لایق و سزاوار این امر خطیر دانسته تکیه بر جای بزرگان زد و پیش از سه روز مهلت نیافت چون ساختن خواطر از غبار حکومت جام مبارک صفا پذیرفت بزرگان دیار سند جام سکندر بن فتح خان بن سکندر را که با وجود نسبت ارث استحقاق ذاتی داشت بسلطنت و سرداری برداشتند و او یکسال و شش ماه بلو از م حکومت پرداخته درگذشت بعد از وی اعیان مملکت و روسای دیار سند که در آنوقت به پرداخت امر سلطنت متعین بود پس روی برگرفتند و هشت سال و چند ماه بر تخت و مسند سروری تکیه زده راه عدم آباد برگزیده بعد از وی جام سنجر که اشتهار بجام ندارد بلو از م حکومت پرداخت و در زمان دولت او در مملکت رونقی دیگر پیدا آمد و چون از تمناات دنیوی پرداخته بمقر اصلی خرامید نظام الدین متصدی حکومت و فرماندهی گشت و در زمان او شاه بیگ از قندهار آمده در سنه تسعین و ثمانمائه قلعه سوی را که در تصرف بهادر خان گماشته (جام بنده بود مفتوح ساخت و برادر خود سلطان محمد را آنجا گذاشته بقند هار مراجعت نمود) جام بنده بقند هار مراجعت شاه بیگ بسرعت هر چه تمامتر شتافته بالشکری انبوه با سلطان محمد در آویخت و او را بقتل رسانید قلعه را باز متصرف شد و شاه بیگ باستماع این خبر میرزا عیسی ترخان را بجهت انتقام برادر فرستاد میرزا عیسی بالشکر جام جنگ کرده غالب آمد و هم از پی آن شاه بیگ نیز در رسید قلعه بگر نیز در تحت تصرف خود آورد و قلعه باین استحکام که الحال دارد نبود و قلعه سهوان را نیز متصرف شد و چون جام بنده شصت و دو سال حکومت کرده درگذشت پس او جام فرید شاه جانشین پدر شد و شغل وزارت به دریا خان که قرابتان او بود مفوض داشت و جام صلاح الدین سهته که از اقربای جام فیروز بود در مقام نزاع و جدال ایستاده معارض مملکت و کلانترین شد و چون کاری از پیش نبرد

گر بیخته التجا سلطان مظفر گجراتی آورد سلطان مظفر که پسر عم جام صلاح الدین بود دست تربیت و بال رفت و مهربانی بر سر او گسترده لشکر گران همراه او کرده رخصت تهته فرمود و چون دریا خان که صاحب اختیار مملکت و مدار علیه مهام بود از رعب و بهیت لشکر سلطان مظفر حقوق تربیت جام فیروز یکسر از دل رفته و بر بیوفائی و حرام نمکی دل نهاده بجای صلاح الدین در ساخت مملکت سندی جنگ و جدل بتصرف جام صلاح الدین درآمد و جام فیروز خود را بگوشه کشیده مترصد هبوب ریاح دولت و منظر طلوع کوكب اقبال می بود و دریا خان هنوز چنان اختیار مملکت در دست اقتدار او بود باز جام فیروز را طلبیده بسرداری برداشت و صلاح الدین مذاهب کشیده بار دیگر از سلطان مظفر گجراتی کوكب آورده جام فیروز را از سند بدر کرد درین مرتبه جام فیروز التجا بشاهی بیگ ارغون برده درخواست کوكب و امداد نمود شاهی بیگ لشکر فراوان بوی همراه کرده رخصت ارزانی داشت جام فیروز بسند درآمده بصلاح الدین درآویخت و او را بقتل رسانید ناحیه سند بدستور قائم بتصرف خود آورد و همدین ایام فترت شاه بیگ که همه وقت اراده تسخیر دیار سند در سر داشت و جو یای وقت بود در سنه سبع و عشرین و تسعمایه از قندهار آمده تنه رادرتصرف خود آورد و جام فیروز بجهت استمداد گجرات پیش سلطان مظفر رفت در آن وقت سلطان مظفر رخت اقامت از سرای دنیا بر بسته بود برگشته آمده و چون دید که کاری از پیش نمیرود و باز به گجرات پیش سلطان بهادر رفت و دختر خود را در عقد نکاح سلطان بهادر آورد و در سلک امر انظام گرفت و دولت جانان انقراض یافته امر حکومت شاه بیگ قرار پذیرفت و وی پسر ذوالنون بیگ است که امیر الامرا و سپهسالار سلطان حسین میرزا و اتالیق پسر او بدیع الزمان مرزا بود و سلطان حسین میرزا حکومت قندهار داشت چون ذوالنون بیگ در جنگ شاه بیگ اوزبک که به پسران سلطان حسین میرزا کرده بود بقتل رسید حکومت قندهار به پسر او شاه بیگ مرحمت فرموده قائم مقام پدر گردانید بود القصد شاه بیگ اکثر ولایت سند را مسخر ساخته استقلال تمام بهم رسانید وی از فضایل علمی بهره تمام داشت گویند شرحی بر عقاید نفسی و کافیه و حاشیه بر مطالع منطق نوشته است اخلاق حمیده و اوضاع پسندیده داشت بغایت دلیر و شجاع بود در صف پیش از همه کسی تاخت هر چند مردم مبلغ میکردند که قسم تهور لایق بحال سردار نباشد سود نمیگرد و میگفت در آنوقت اختیار از ان برده و چنان بخاطر میرسد که پچکس بمن تاب مقاومت ندارد وی مدت دوازده سال

لوای حکومت در سند برافراشته در سنه ثلاثین و تسعمایه از فنای سرای دنیا رخت اقامت بر بست بعد از وی پسر وی شاه حسین قائم مقام پدر شد جمعیت بسیار و مکنت تمام بهم رسانیده بر سر سلطان محمود حاکم ملتان آمده ملتانرا از تصرف او بر آورد و تمام سندر ابی پنج منازعی در تصرف آورده استیلا بهم رسانید و قلعه بکر از سر تعمیر نموده مستحکم ساخت و قلعه سهوان نیز تعمیر کرد و مدت سی و دو سال بامر حکومت اشتغال نموده در سنه اثنین و سبعین و تسعمایه و دیعت حیات بجان آفرین سپرد و مصداق این مضمون گردید.

هزار قلعه کشودم بیک اشارت دست هزار فوج شکستم بیک فشردن پای

چو مرگ تا ختن آورد هیچ سود نداشت بقا بقای خدایست و ملک ملک خدای

بعد از وی سلسله انتظام و التیام مملکت سند انقطاع پذیرفت چنانکه سلطان محمود در بکر و میرزا عیسی

ترخان در تنه دم استقلال زده حکومت پرداختند و مابین فریقین کارگاه جنگ میگذشت سلطان محمود مدت بیست سال در بکر بر مسند حکومت استقرار داشت گویند دیوانه سفاک بود بانکه گمانی که نسبت بکس بهم رساندی خون او ریختی در سنه ثمان و سبعین و تسعمایه در وقتی که افواج قاهره بادشاه کشورستانی در قلعه بکر محصر شده بود بعالم بقا انتقال کرده است و قلعه بتصرف اولیای دولت در آمده چنانکه در محل خود رقم پذیرفته و میرزا عیسی مدت سیزده سال حکومت کرده در سنه خمس و سبعین و تسعمایه رخت اقامت بسرای عقیبی بر بست بعد از وی پسر بزرگ او محمد قلی خان بواسطه رشد و استعدادی که داشت بر برادر خود خان بابا غلبه نموده قائم مقام پدر شد و سلطان محمود بر سم پدرگاه بصلح و گاه جنگ بسر می برد مدت هزده سال حکومت کرده در سنه ثلث و تسعین و تسعمایه در دنیا انتقال نمود و امر حکومت به پسر او مرزا جانی بیگ قرار یافت و وی مدت هفت سال بر مسند حکومت و فرماندهی جاداشت و در سنه تسع و تسعین که عبارت قصدمتیه متضمن سال تاریخ است بندگان اکبر شاهی بتسخیر ولایت شد فرمان یافتند و بر کاب ظفر آیات نواب سپه سالار خانانان میرزا که امروز بسر داری و سپه سالاری متعین و بکشورستانی متفرد است روانه گشتند اول قلعه سوهان را محاصره نموده همت بر فتوح ساختن بر گماشتند درین اثنا خبر رسید که میرزا جانی تمام زمین داران آن دیار بخود متفق ساخته با غراب کشتی بسیار و توپخانه آراسته بجنگ می آید نواب سپه سالار دفع او اهم دانسته و ترک محاصره گرفته بمقابله او متوجه شد چون فاصله بین

الفریقین هفت گروه ماندجانی بیگ تمامه غرابهارا که از حد تجاوز بود با دو یست کشتی پراز تنگ و تیرانداز و توپچی با توپهای کلان بجنگ فرستاد لیران این طرف با آنکه از یست و پنج غراب زیاده نداشتند مقابله نمود جنگ انداختند و یک شبانه روز متصل نایره قتل گرم بود تا آنکه از مردم مرزاجانی قریب دو یست کس قالب تپی ساختند هفت غراب بتاراج داده راه فرار پیش گرفتند و بعد از آنکه مرزاجانین دست بردی از دلیران رزم سپه سالاری مشاهده نمود و پای از میدان کشیده در کنار دریای سند که اطراف آن جهله و خلاب بسیار بود قلعه ساختند بالشکر خود بسبب نواب سپه سالار بحاصره پرداخته دو ماه بجادله گذرانید و چون مدت محاصره مصلحت دید بجانب پرگنه چونکه قریب تته است توجه فرموده و فوجی آراسته بحاصره سوهان فرستاد جان بیگ این لشکر را کم جمعیت خیال کرده بر سر ایشان رفت باستماع این خبر نواب سپه سالار دولت خان لودی که تربیت کرده و سید لشکر ایشان بود و دهار ولد راجه تودرمل و جمعی کشمیر بکومک این لشکر روانه ساخت دولت خان با سایر فرستادها هشتاد گروه راه بایلغار طی کرده خود را بسوهان رسانید روز دیگر جانی بیگ پیش افواج نموده رسید و با وجود که لشکر فیروزی اثر زیاده از دو هزار سوار نبود و غنیم از پنج هزار بیشتر جنگ سخت در میان آمد و کوشش و کوشش مردان از هر طرف بنهایت در پیوست.

نمود آغاز شمشیر یمانی ز دست پهلوانان جانفشانی
 سنان چو شعله آتش بر فروخت دل فولاد زو چون موم میسوخت
 کمان و تیر چون پیوست باهم جدا شد جسم و جان از غم بیکدم
 ازینطرف دهار جنگ رستمانه کرده بقتل رسید و هنریمت بر لشکر مخالف افتاد و جانی بیگ شکست خورده
 پایان آب رفت و دیگر قلعه ساخته تحصن جست خانخانان سپه سالار باز محاصره کرده بتنگ آورد و میرزاجانی
 چون از همه حیل و تدبیر باز ماند از راه عجز در آمده در صلح زد و صبیبه خود را بمرزایراج خلف الصدق خانخانان که
 امروز شیر بیشه معارک و اسفندیار روزگار است رحلت کرده استعفای تقصیرات خود نموده قرار به بندگی
 و خدمت داده همراه نواب سپهسالار متوجه درگاه گردید و در سلک بندگان انتظام یافت و چون آثار صدق
 و ندامت از ماضیه احوال او لاتح بود و ولایت او هم بوی مرحمت شد مدت ده سال بشرف ملازمت ممتاز بود

آخردر سنه عشر و الف در وقتی که بندگا حضرت پتخیر قلعه اسیر در برهانپور تشریف داشتند با جل خود در گذشت
و جاگیر او به پسر او عنایت فرمودند آن وی دران ولایت حاکم متصرف است

جهان گرچه آرامگاهی خوش است شتابنده را نعل در آتش است
دو در دارد این باغ آراسته در و بند از هر دو برخاسته
درا آز در باغ و بنگر تمام ز دیگر در باغ بیرون خرام
درو هر زمان نو بری میرسد یکی میرود دیگری میرسد
همین دم که داری بشادی بسج که آینده و رفته هیچ است هیچ

ذکر حکام ملتان چنین آورده اند که در عهد دولت مبارک شاه بن رایات اعلیٰ خضر خان که بادشاه دہلی بود برادر او خانخانان حاکم و ضابط ملتان بود چون بادشاهی از خاندان مبارک شاه خلل پذیرفت بدین خان سندی که از قوم لنگاه بود از شهر راجه جمعیت کرده بر ملتان آمد و خانخانان را بدر کرده در ملتان نشست و خود را سلطان محمود شاه خطاب کرد و اطراف ولایت ملتان را متصرف شد و مردان دلاور نامی را گرد آورد و پچکس از دہلی قصد او نکرد و بر سر او زلفت بدین جهت بی مزاحمت و تشویش کامرانی کرد و شوگی بهم رسانید جلوس او بر تخت بادشاهی در سنه احدی و اربعین و ثمانمائی بود و وفات او در سنه ثمان و خمسین و مدت بادشاهی وی هفده سال بعد از وی پسر وی سلطان قطب الدین بجای پدر بر تخت سلطنت ملتان نشست و ضابط بلاد آن ولایت گشت سلطان محمود خلجی قصد وی کرد و وی نیز بجنگ سلطان محمود برآمده بر صلح قرار یافته هر یک بجای خود مراجعت نمود و در سنه اربع و سبعین و ثمانمائی رحلت کرد بادشاهی سلطان قطب الدین بن سلطان محمود ملتان شانزده سال بود بعد از وی پسر وی سلطان حسین بر تخت سلطنت نشست وی مردی حلیم و کریم و خوش باش و عیاش و مودب و مہذب بود مدت سلطنت اوستی سال است بعد از وی پسر وی سلطان محمود بادشاه ملتان شد وی نیز مردی صالح و نیکنام و شجاع و کریم بود در سنه احدی و ثلثین و تسعمائی رحلت کرد و مدت بادشاهی وی بیست و هفت سال بود بعد از وی برادر او سلطان فیروز بن سلطان حسین بر تخت بادشاهی پانہادہ یکسال و یکروز بادشاهی کرد و ناکام و نامراد از عالم در گذشت بعد از وی پسر وی سلطان حسین بادشاه شد وی نیز یکسال بادشاهی کرد و در

دست بندگان حضرت ظہیر الدین محمد بابر بادشاہ گرفتار آمد و کشتہ شد بعد از آن بترتیبی کہ در طبقہ سلاطین دہلی مذکور شد تمامہ آن ممالک بہ بندگان عالی سلطان زمان انتقال یافتہ داخل ممالک محروسہ شد ذکر حکام سلاطین بنگالہ اختیار گزین محمد بختیار اول کسی کہ در دیار لکھنوتی فتح نمودہ و قلع و قمع کفار و ہنود کرد ملک غازی خلجی است از خلیج کہ میرغیور بود و مرد مردانہ و جلد و تازندہ و دلیر و فرزاندہ کاروان بود اول امر بارگاہ دولت سلطان معز الدین سام آمد و چون اورا در دیوان عارضی بسبب آنکہ حال ظاہروی در نظر صاحب دیوان محقر آمد و وظیفہ مختصر نہادند قبول نکرد و بطرف ہندوستان آمد و چون بدہلی رسید ہم بسبب آنکہ در نظر صاحب دیوان محض جمال بداد قبول نیافت از دہلی بہ بداون رفت و در خدمت مقطع بداون سپہسالار ہر بر الدین حسن اورا بموجہی قرار افتاد بعد از چند گاہ بطرف اودہ رفت و در خدمت حسام الدین عزتی دیگر یافت و چون مرد مردانہ و شجاع بود و جلادت و مبارزت نمودہ بطرف بہار و میری تاخت و غنائم بدست می آورد با استعداد تمام از اسپ و سلاح و لشکر بدست آمد و ذکر جلادت و مردانگی و شجاعت اورا در دیار منتشر گشت و جماعت اخراج از لشکر ہندوستان روی بدو آوردند و ذکر او بخدمت سلطان قطب الدین کہ هنوز بر سریر سلطنت دہلی جلوس نمودہ بود رسید اورا تشریف فرستاد و اعزاز نمود و چون با کرام سلطان قطب الدین استظہار یافت لشکر بجانب بہار برد و آن ولایت را و حوالی آنرا نہیب کرد و غنائم بسیار بدست آورد و بیشتر ساکنان آن موضع بر ہمنان بودند و در آنجا کتب ہندوان بسیار بود چون بآن کتب در نظر اہل اسلام درآمد جماعہ ہندوانرا طلب کردند از معانی آن کتب اعلام دادند و نوشتہ بودند کہ تمامہ این حصار و شہر مدرسہ بود و بازار ہندوی لغت مدرسہ را گویند ملک محمد بختیار بعد از ظہور این فتح بخدمت سلطان قطب الدین آمد اعزاز و اکرام بسیار دید و امرای دولت را بروی حسد پدید آمد در مجلس عشرت با محمد بختیار بر سبیل طعن و خوار داشت تہنیر و مرموزی گفتند تا کار بجای رسید کہ در قصر رسید اورا با پیل دمان جنگ فرمود بیک گرز کہ بر خرطوم فیل زد بگریخت چون صورت حال شجاعت وی جلوہ گری یافت سلطان قطب الدین اورا بہ تشریف خاص خود تخصن نمود و انعام وافر یافت و امرار فرمان داد تا انعامات ارزانی داشتند چندانکہ در طی تحریر نلنجد و وی ہم در ان مجلس آن اموال و اسباب بر پاشید و بہ تشریف خاص سلطانی بازگشت و بطرف بہار و بلاد لکھنوتی و نیک و کامروا اثر تمام کرد و آنجا رانی

بود لکه‌همیه نام که مدت هشتاد سال بادشاهی کرده بر تخت دولت و کامرانی نشسته بود که هرگز بردست او ظلم و تعدی بر رعیت نرفته و هر که از وی سوال کردی جز یک لکه نه بخشیدی و چون دران بلاد کوده بجای سیم روانست عطائی که کمتر کردی یک لکه کوده بدادی حکما منجمان مملکت او نزدیک او آمدند و گفتند که در کتب ما از قدماى بر همان چنین نوشته اند که این مملکت بدست ترکان خواهد افتاد و اکنون آن وعده بزرگ آید امسال ترکان بهار را گرفته اند سال دیگر هر آینه بدین مملکت آیند رای صواب آنست که ازین مملکت نقل کرده شود تا از فتنه ترکان در امان باشیم رای گفت که این مرد را که بر بلاد ما مستولی گردد هیچ علامات هست گفتند علامات او آنست که چون راست بایستد هر دو دست وی از سر زانوی وی درگذرد چنان که انگشتان دست او بساق پای او برسد بعد از تفتیش حال ظاهر شد که در خلقت محمد بختیاری این علامت موجود است بعد از یافت اکثر بر همان وساکنان این دیار بهلا دسکنات و کامرورفتند و رای لکه‌همیه را ترک مملکت گرفتن موافق نینتاد سال دیگر محمد بختیار لشکر متعاقب اومی آمد چون بدر شهر لکه‌همیه رسید بر سیل سکونت و وقار در آمد چنانکه این خلق را گمان که مگر باز رگاند و اسپان بهاری آورده اند چون بدر سرای لکه‌همیه رسید تیغ بر کشید و بفرار در آمد لکه‌همیه بر سر مایده خود نشسته بود و طبق کاسهای زرین و سیمین بر رسم معهود خویش پیش نهاده که فریاد از در سرای برخواست تا تحقیق شدن حال محمد بختیار در میان سرای رانده بود خلقی را بزی تیغ آورده لکه‌همیه جای برهنه از پس پشت سرای خود بگریخت و جمله خزانه و خدم و حرم او بدست افتادند و غنائم بسیار خارج از حد تحریر حاصل گشت محمد بختیار بعد از ضبط آن مملکت بر موضعی که لکه‌هنوتی است دران ملک ساخت و اطراف آن ممالک را در تصرف آورد و خطبه و سکه اسلام قائم مقام کرد و مساجد و مدارس و خانقاهات در اطراف بسعی امرای او بنا شد چون مدت چند سال برآمد و احوال کوه‌های ترکستان و تبت از طرف مشرف لکه‌هنوتی معلوم کرد سودای ضبط ولایت ترکستان و تبت در دماغ او زحمت دادن گرفت لشکریان باین خیال مستعد گردانید بقدره هزار سوار مرتب کرده در اطراف کوه‌ها که میان تبت و بلاد لکه‌هنوتی است سه جنس خلقند یکی از کونج و دوم رانج و سیوم رانهار و گویند همه ترک چهره اند و ایشان از بانی است میان لغت سند و ترک یکی از روسای قبایل کونج و تیغ که او را علی مسیح گفتندی بردست محمد بختیار خلجی افتاد و بردست او اسلام آورد و ولایت و بدر قلی آن خیال قول کرد و محمد بختیار را بموضعی آورد که آنجا

شهریست نام او بروهن چنین گویند که آنرا در عهد قدیم گرشاسب بنا کرده است و در پیش آن شهر آبی می‌رود و در غایت عظمت نام آن بگمتی بزرگی وسعت و عمق سه چند آب گنگ باشد و بعد از ده روزه سردیگر بموضعی رسیدند که هم در قدیم الایام آنجا پلی بسته اند از سنگ تراشیده پیست و اند طاق دارد از آن پل عبور گیرد و دو امیر خود را بر سر آن پل با حشم بگذاشت تا محافظت آن کنند چون رای کامرود را از گذشتن لشکر اسلام آگاهی شد گفته فرستاد که صواب دید من آنست که باین قدر استعداد عزیمت بلاد تبت نباید کرد سال آینده با استعداد تمام باید که رای کامرود قبول میکنم که لشکر ساخته کنم و پیش لشکر اسلام شوم و آن بلاد را بر شما مسلم گردانم محمد بختیار منجن رای کامرود را شنید و روی بخاک تبت نهاد و پس بعد از شانزده روز بصحن زمین تبت وصول شد تمامه آن زمین معمور و دیه‌های آبادان بموضعی رسیدند که آنجا قلعه بود پس حصین لشکر اسلام دست بدان قلعه زدند اهل آن قلعه و شهر و حوالی بدفع ایشان برآمده داد و مصاف دادند و از بامداد تا نماز شام مقاتله و محاربه کردند و خلق بسیار از لشکر اسلام کشته و خسته چون همدران میدان نزول کردند جمعی را اسیر کرده بودند از کیفیت آن بلاد پرسیدند چنان تقریر کردند که در پنج فرسگی این موضع شهریست بسی بزرگ قلعه از سنگ تراشیده آنرا کرتین خوانند در آن شهر بقدر پنجاه هزار سوار ترک مردانه و تیرانداز باشند و در آن شهر بر همان ملعونان اند که ترسای دارند و هر روز بامداد و آنجا سن آن شهر بقدر یک هزار نرگس فروخته میشود و اسپان که بدریا لکه‌نوتی رسند هم از آنجا آید و از آنجا تا بلاد کامرود ترهت سی و پنج دره کوه است که (با استعداد) تمام باز آمده شود چون باز گشتند دیدند که در تمام راه یکبرگ گاه و یکشاخ همیزم نمانده جمله را آتش زده بودند و سوخته و جمله ساکنان آن شعاب و درها از راه برخاسته و راه‌ها را خراب کرده بودند در مدت پانزده روز یک علف و یک شاخ علف از برای اسپ و ستور حاصل نشد و مردم همه اسپ میکشند و میخورند تا چون از آن کوه‌های بزین کامرود و بر سر آن پل رسیدند و طاق پل رسید و طاق پل شکسته یافتند بسبب آنکه هر دو امیر با هم خصومت کرده برای خلاف یکدیگر رفته ترک محافظت سر پل و راه گرفته بودند و هندوان بلاد کامرود آمده پل خراب کردند چون محمد بختیار با لشکر بدان

موضع رسید و راه گذاشتن نیافت و کشتی موجود نبود متحیر بماند و سرگردان گشت اتفاق کردند که در موضع مقام باید کرد و تدبیر کشتی و میرزاده باید نمود تا از آن آب عبور کرده شود و در جوار آن موضع بتخانه بود در غایت ارتفاع و حصانت و در آنجا بتان زرین و سیمین بسیار نهاده و یک بت بزرگ وزن او پنجمین زیادت از دو هزار و سه هزار من از صامت بود محمد بختیار و باقی حشم بدان بتخانه پناه ساختند و تدبیر چوب و رسن بجهت عمل میرزاده آغاز کردند چندانکه برای کامرود از کلبت و عجز لشکر محمد بختیار را کمین یافته تمامه هندوان و ولایت خود را فرمان داد تا فوج فوج می آمدند و در دور بتخانه مسافتی معین بی نبرها بر زمین فرود می بردند و در هم می یافتند چنانکه بشکل دیوارهای شد محمد بختیار بمشاهده این حال از بتخانه بیکبار بیرون آمد و بر یک موضع زد و خود را و لشکر خود را براه کرده بصحرار رسیدند و آن در عقب ایشان تا بلب آب رسیدند مسلمانان در عبره آب حیران ایستادند ناگاه یکی از لشکریان محمد بختیار اسپ در آب راند و بقدر یکسر بر تاب پایاب بود و فریاد در میان لشکر افتاد که پایاب یافتند جمله خود را در آب (زدند و هندوان در عقب لب آب گرفتند چون در میان آب) رسید غرقاب بود همه هلاک شدند محمد بختیار با صد هزار معدود بقدر صد سوار یا بیشتر بحیله بسیار عبره کردند دیگر همه غرق شدند تا بدیو کوت باز آمد از غایت غصه و انده بیماری بروی مستولی شد و هرگاه که سواری شدی جمله عورات و فرزندان خلجیان که هلاک شده بودند بر با مهابا و کوهها فریادی کردند و دعای بد و دشنام میدادند و بیماری وی از شرم و خجالت صعب ترمی شد و در آن حادثه بسیار بر زبان او میرفت که مکر سلطان غازی معزالدین محمد بن سام را حادثه را داد که بخت ما برگشت و همچنان بود که سلطان معزالدین در آنوقت شهادت یافته بود محمد بختیار در آن عرصه رنجور گشت و صاحب فراش شد و بر حمت حق پیوست.

چند گوی ز چرخ و مکر و فش بخدا از کرا کند بخشش
 ای که بر چرخ ایمنی ز بهار تکیه بر آب کرده بشدار
 و بعضی روایت کرده اند که علی مردان خلجی مرد بود از امرای کبار محمد بختیار در غایت دلیری و بی باکی

چون ازین حادثه خبر یافت بدیوکوت آمد و محمد بختیار دران هنگام صاحب فراش بود و کسی نزدیک وی نیرفت علی مردان نزد وی شد و چادر را از روی وی برداشت و بیک خنجر کار را تمام ساخت و اللہ اعلم حدوث این احوال و حوادث در شهور سنه اثنین و ستمایه بود و مدت حکومت محمد بختیار دوازده سال بود بعد از وی قابض و ضابط آن دیار عزالدین محمد شیران و محمد شیران و احمد شیران دو برادر بودند از امرای خلج در خدمت محمد بختیار و چون محمد بختیار بطرف جبال کامرود تبت لشکر کشید محمد شیران را با برادر و فوجی از لشکر بطرف به کورو جاجنکر فرستاده بود و چون خبر این حوادث و وقایع بمحمد شیران رسید از آن طرف مراجعت کرده بطرف دیوکوت باز آمد و شرط عزا بجا آورد و از آنجا بطرف نارنگوی که اقطاع علی مردان بود رسید و علی مردان را بگرفت و بانقام آن حرکت که کرده بود قید کرد و به کوتوال آن موضع سپرده به دیوکوت باز آمد امراراجع کرد و فتها نمود و بادشاه شد و این محمد شیران مردی غایت مردانه و جلد و نیکو اخلاق و بسامان بود و چون وی مهتر امرای خلج بود همکنان او را خدمت میکردند و انقیاد میخوردند آخر الامر علی مردان طریق کرد و با کوتوال دست آمده التماس نمود تا سلطان قطب الدین قمار روی را نامزد لکهنوتی کرد و قربان او تا هر یک را امرای خلج که در آن نواحی بودند بمقام مناسب ساکن گرداند و ولایتی جاگیر ساز و قمار روی آنجا رفت امرای خلج با وی در مقام مخالفت آمده جنگ کردند و شکست خوردند و محمد شیران همدران وقت جنگ بقتل رسید مدت حکومت بادشاهی او هشت ماه بود بعد از وی علاء الدین علی مردان بادشاه شد و خود را سلطان علاء الدین خطاب کرد و این علی مردان مردی بغایت جلد و تیر انداز و دلیر و بی باک و متصلف و اهل گزاف و خونریز و قتال بود و ابتدای باعنه سلطنت او آن شد که چون وی از قید مخلص یافت و بسطان قطب الدین پیوست چنانچه مذکور شد در رکاب وی طرف غزنین و آنجا در بعضی محاربات بدست ترکان گرفتار آمده در کاشغر افتادند و بعد از مدتی از آنجا به هندوستان بخدمت سلطان قطب الدین بانواع رعایت مخصوص کرد و ممالک لکهنوتی در جاگیر او مقرر گشت و به دیوکوت رسید و ملک حسام الدین و عوض خلجی استقبال او نمود و علی مردان بلکهوتی رسیده بر مسند امارت تمکن یافت و تمامی دیار لکهنوتی را بتصرف درآورد چون سلطان قطب الدین ایک رحلت کرد علی مردان چتر برگرفت و خطبه باسم خود کرده بیشتر امرای خلج را شهید کرد و رایان اطراف از وی اندیشه مند شدند و اموال و خراج بوی فرستادند و مثال اطراف

ممالک هندوستان به امر دادن گرفت و تصلف بی طایل بهر زبان اورا رفتن گرفت و تڑهات بیفایده بر زبان او جاری شد و بر شرم حدیث ملک خراسان و عراق میگفتی وقتی بازرگانی دران بلاد دست تنگ شد و مال او تلف گشت از علی مردان احسانی التماس نمود پرسید که این مرد از کجاست گفتند صفاهانی است فرمان داد که مثال صفاهان باقطاع او بنویسند و بچکس را از غایت سیاست و بی باکی او مجال نبود که گوید که صفاهان در تصرف نیست و آن بازرگان محتاج خرقة و لقمه ایست و صفاهان در اقطاع او نوشتن چه معنی دارد عرضه داشت کردند که مقطع صفاهان بخرج راه و استعداد جسم محتاج است تا آن شهر ولایت را ضبط کند آن شخص را بجهت مال خظیر و اسباب بی اندازه بطمع فتح صفاهان حکم فرمود حال تکبر و سیاست و همت کاذبه و حماقت وی باین سرحد بود باین حرکات ظلم و تعدی خلائق ضعیفان و محتاجان از دست وی بجان آمدند و مجال و فراغ و آسایش برایشان تنگ آمده جماعه امرای خلیج اتفاق کردند علی مردان را بکشند و جهانی را از دست تعدی وی خلاص گردانند

علم حق گرچه مواساها کند لیک چون از حد بشد رسوا کند

کشته شد ظلم جهانی زنده شد هر یکی از نو خدا را بنده شد

بادشاهی علی مردان دو سال و چند ماه بود بعد از وی سلطان غیاث عوض را بر تخت نشانند نام اصلی وی ملک حسام الدین عوض است مردی نیکو سیرت و نیکو روی بود بغایت صورت خوب داشت و ظاهر و باطن او برگزیده رحمت و جوان مرد و عادل و بخشنده بود وی از جمله خلیج که میر غورا است چنین روایت کرده اند که در حدود کوپه نوره غور وقتی درازگوشی بار کرده بموضع می برد در راه به بالای که آنرا شب افروز میگویند بر میرفت دو درویشی خرقة پوش بوی پیوستند او را گفتند هیچ طعام داری عوض خلیجی گفت دارم بروی برسم تو شه راه قرص چند با نان خورش سفریانه موجود بود باز از پشت درازگوش فرود آورد و درخت بکشاده سفریانه پیش درویشان نهاد چون طعام بخوردند آب موجود داشت بردست کرد و بخدمت ایشان بایستاد چون درویشان طعام بکار بردند با هم گفتند که این سفر مردانرا خدمتی کرد ضالیع نباید گذاشت روی بوی آوردند و گفتند حسام الدین طرف هندوستان و تا آنجا که پایان مسلمانی است ترادادیم باشارت درویشان از آنجا بازگشت فرزندان خود را بردر ازگوش بنشانند و بطرف هندوستان آمد و با محمد بنختیار پیوست تا آخر کارش بنظر مردان بدان جای میرسد

که خطبه و سکه بلاولکهنوتی با اسم او شد و سلطان غیاث الدین خطاب یافت و شهر لکهنوتی را دارالملک ساخت و حصار بسن کوت بنا کرد و خلائق از اطراف روی بدو آوردند و در عهد وی حشم و رعایای آن بلاد در رفاهیت و آسایش بودند و از بذل و احسان وی همکنان نصب تمام یافتند و از وی در آن دیار آثار خیر بسیار ماند جوامع و مساجد بنا کرد و اهل خیر را از سادات و علما و مشائخ و ظایف و ادرارات دادوی در آنجا پللی بسته است بقدرده روزه راه بسبب آنکه در ایام بشگال آن زمین را آب گیرد و راههای مسدود و منظمس گردد جز در کشتی عبور بهمارت اطراف و وصول بمقاصد ممکن نباشد بسعی و همت وی آن راه بر جمیع خلائق کشاده شده تا الآن آثار خیر او در آن دیار باقیست فی الجمله غیاث الدین عوض باخیر و عدل و نیکو سیرت بادشاهی بود اطراف لکهنوتی چنانچه جاجنگر و بلاد نیک و کامرودنزهت جمله او را اموال فرستادند و آن بلاد او را صاف شد و پیلان و اموال و خزاین بسیار بدست آورد و سلطان شمس الدین اتمش انا را الله برهانه چند کرت از حضرت دہلی بطرف لکهنوتی لشکر فرستاد و بہار بدست آورد و امرای خود را آنجا نشانند و در شہور سنہ اشین و عشرین و ستمایہ خود عزیمت لکهنوتی کرد غیاث الدین کشتیها بالا کشید و میان ایشان بصلح قرار گرفت و سی و ہشت زنجیر فیل و ہشتاد لکہ مال خدمتی داد و خطبہ بنام سلطان شمس الدین از او دہ باغرای بعضی از ملوک سپہ لشکر ہای ہندوستان جمع کرد و بطرف لکهنوتی بر سر ملک سلطان غیاث الدین خلجی رفت غیاث الدین از لکهنوتی بطرف بلاد کامرود و نیک لشکر کشیدہ بود لکهنوتی را خالی گذاشتہ ناصر الدین محمد لکهنوتی را قابض شد غیاث الدین از بلاد نیک مراجعت نمودہ بخار بہ ناصر الدین پیوست و با بسیاری از امرای خلج بشہادت رسید بادشاهی حسام الدین عوض الملقب بسطان غیاث الدین خلجی دوازده سال بود بعد از وی سلطان ناصر الدین مذکور مدت یکسال و چند ماہ قابض و حاکم ممالک لکهنوتی بود در سنہ ست و عشرین و ستمایہ وفات یافت۔

مشو فریفتہ از رنگہای این گلشن کہ تا چشم در آمد چو خون ز مرگان ریخت

بعد از وی سلطان شمس الدین در سبع و عشرین ہجرتہ فتنہ کہ بعد مردن سلطان ناصر الدین قائم شدہ بود بجانب آن ولایت نہضت فرمودہ فتنہ تسکین داد و عز الملک علاء الدین را کہ از امرای معتبر شمش بود در آن بلاد گذاشتہ بدہلی مراجعت نمود و مدت سہ سال و چند ماہ بود ملک علاء الدین جای قابض و حاکم آن ولایت بود

بعد از عزل وی سیف الدین بیگ را که از بندگان سلطان شمس الدین است و ترکی باشهامت و جلادت و حسن اعتقاد و از اشکی ظاهر و باطن بود فرستادند و وی در آن بلاد جلادت بسیار نمود و چند زنجیر پیل از ولایت نیک بدست آورده بخدمت درگاه فرستاد و او را لعان بت خطاب شد مدتی حاکم آن بلاد بود در شهر احدی و ثلاثین برحمت حق تعالی پیوست بعد از وی عزالدین طغیان خان تا مدت سیزده سال و چند ماه حاکم آن دیار شد و وی ترک خطائی بود و خوب روی و نیکو سیرت و با انواع مروت و شهامت آراسته و با خلاق حمیده و اوصاف پسندیده پیراسته و در بدل مروت و مردم سازی در تمامه لشکر ثانی نداشت بعد از فوت ملک لعان بت ممالک لکهنوتی و سگ و برست در ضبط آورد و غنائم بسیار و اموال بیشمار یافت در اثنای آن سلطان شمس الدین رحلت کرد و عهد سلطنت با اولاد او رسید و او را با کفار جاجنگر محاربه افتاد و مبلغی از مسلمانان بشهادت رسیده ملک قمر الدین تمر خان و امرای دیگر از حضرت دہلی بامداد طغیان خان و دفع سرهنود جاجنگر بلکهنوتی تعیین یافتند بعد از تسکین فتنه هنود میان طغیان خان و تمر خان و ششی ظاهر شد و بمصاف کشیده و بمقاتله انجامید

بجز خون شاهان درین طشت نیست بجز خاک خویان درین دشت نیست

برین حقه سبز چندین مناز که هم عمده سبز است هم حقه باز

بعد از آن مصالحه بران قرار یافت که ملک لکهنوتی فخر الدین ترخان مسلم شد تا مدت ده سال در آن ولایت حکم رانی کرد و طغیان خان بحضرت باز آمد و ولایت او ده بوی تفویض یافت آخر الامر این هر دو ملک در یک تاریخ فوت شدند

همان منزل است این جهان خراب که دید ست ایوان افراسیاب

همان مرحله است پایان دور که کم شد درو لشکر سلم و تور

تمر خان در لکهنوتی و طغیان خان در او ده بود از وی در عهد سلطنت سلطان ناصر الدین محمود پسر خورد سلطان شمس الدین اختیار الدین نورنگ طغرل خان حاکم آن دیار شد و وی از اصل خلجان بود و بنده سلطان شمس الدین خدمات لایقه میکرد و در عهد دولت سلطان ناصر الدین ممالک لکهنوتی حواله او شد و وی بارای جاجنگر محاربه اوغزها کرد و تا کامرود فتح نمود و خطبه و سکه اسلام و جمعه و سعید و سایر علامات اهل اسلام در کامرود

پیداگشت و اموال و خزاین بیشمار بدست آورد چنین گویند که عهد کرساست که بطرف چین رفته بود از آن راه بطرف هندوستان در آمده تا بدین عهد یکپه از او دو ویست خزانه بود همه در مهر که هیچ یکی از اریگان در ایان در آن خزاین و دفا این تصرف کرده بودند آنجمله بدست لشکر اسلام افتاد و این ملک نورنگ خود را سلطان معزالدین طغرل خطاب کرد و سه چیز لعل و سپید و سیاه برداشت و خطبه (وسکه) ای نام خود فرمود و در آخر هم رای کامرود او را فریب داد و غا و رزید غلههای تمامه ولایت را بخرید و پنهان کرد و بندهای آب را در تمام آن بلاد کشاده و راهها را بر بست و خراب ساخت لشکر اسلام هیچ علوفه ذخیره نکرده بودند رای کامرود با جمله رعایا خروج کرد و لشکر اسلام را عاجز گردانید چنانکه از بی برگی بهلاک نزدیک شدند بحکم ضرورت و ترس گرسنگی از کامرود بطرف لکهوتی روان شدند راه و صحرا را آب و هندو گرفته بود مسلمان و هندو با هم درآ میخند و جنگ در افتادند در اثنای جنگ تیری بر سینه سلطان مغیث الدین آمده بیفتاد و اسیر شد و فرزند آن و اتباع لشکر و جمله اسیر گشتند چون او را پیش رای بردند التماس نمود تا پسرش را حاضر آوردند روی بر روی پسر نهاده جان بحق تسلیم کرد

جهانا چه بد مهر و بد گوهری که خود پرورانی و خود لشکری

و در تاریخ فیروزشاهی چنین آورده اند که خروج این طغرل و دعوی بادشاهی وی در عهد دولت سلطان غیاث الدین بود چنانچه اشارت اجمالی بدان در ذکر سلطان غیاث الدین کرده شد و الله اعلم بادشاهی طغرل خان الملقب سلطان مغیث الدین بیست و شش سال بود بعد از وی در سنه ثمانین و تسعمایه سلطان غیاث الدین بلبن پسر خود را که بغراخان نام داشت بدیار لکهوتی نصب کرد و وی خود را به سلطان ناصرالدین خطاب کرد و بادشاه لکهوتی شد و تمام آن بلاد را در ضبط و ربط خود در آورد و در سنه خمس و ثمانین بملاقات پسر خود که سلطان معزالدین کیقباد بادشاه دلی بود و بر آب سرد آمد و پدر و پسر با یکدیگر ملاقات کرد هر یک بمملکت خود باز گشتند و در سنه ست و ثمانین از عالم رفت بادشاهی بغراخان الملقب سلطان ناصرالدین بلبن سه سال و چند ماه بود بعد از وی بهادرخان که از قزاقان وی بود قابض آن دیار گشت و تا عهد دولت

سلطان جلال الدین خلجی و علاء الدین خلجی کہ بادشاہان دہلی بودند اطاعت میکرد و خدمتی میفرستاد و در عہد سلطنت سلطان قطب الدین خود را ناصر الدین بہادر شاہ نام کرد و در عہد غیاث الدین تغلق شاہ خدمت میداد و اسپان و پیلان پیوستہ بدرگاہ میفرستاد تغلق شاہ لکھنوتی ہم بروی مسلم داشت چون عہد سلطنت بسطان محمد بن تغلق شاہ رسید قدرخان را بر لکھنوتی فرستاد قدرخان بہادر شاہ را از میان برداشتہ لکھنوتی را قابض شد بہادر شاہ در بنگالہ سی و نہ سال و چند ماہ بود و چون دیار لکھنوتی در قبضہ اقتدار قدرخان دادند بہرام خان را کہ یکی از امراء دولت او بود بر سنارگانو فرستاد و در سنہ سبع و ثلاثین و سبعمایہ بہرام خان رحلت کرد سلاح دار قدرخان ملک فخر الدین خود را بسطان فخر الدین خطاب کرد قدرخان از لکھنوتی رفتہ اورا منہزم گردانید بار دیگر لشکر قدرخان با فخر الدین یار شدند و قدرخان را کشتہ ولایت تمامہا بر سلطان فخر الدین مسلم شد و وی غلام خود مخلص نام را با لشکر آراستہ باقصی بنگالہ فرستاد ملک علی مبارک کہ عارض لشکر قدرخان بود بخلص جنگ کردہ اورا بقتل رسانید و تمامہ اسپان و حشم اورا متصرف شد فخر الدین چون نو دولت بود از جانب مردم اطمینان خاطر نداشت بر سر ملک علی مبارک نتوانست لشکر کشید ملک علی مبارک غالب آمد و خود را سلطان علاء الدین خطاب کرد و بر سر سلطان فخر الدین رفت و اورا در جنگ زندہ بدست آوردہ بقتل رسانید

خلق ازین گرد خوان دیرینہ دیدہ سیلی و پنج سیرینہ
ہست مہر زمانہ پر کینہ شیر دارد میان پورینہ

بادشاہی سلطان فخر الدین دو سال و چند ماہ بود و سلطان علاء الدین در سنہ احدی و اربعین و سبعمایہ بر تخت نشست و در اثنین و اربعین ملک حاجی الیاس علائی بہکرہ کہ در لکھنوتی نامزد بود لشکر علاء الدین را از وی برگردانیدہ بخود موافق ساخت و اورا بکشت و خود بادشاہ شد خود را بسطان شمس الدین خطاب کرد و خطبہ بنام خود خواند و تمام مملکت لکھنوتی و بنگالہ بتصرف خود آورد و در استرضاء خواطر مردم و دلجوئی سپاہ سعی تمام مبذول داشت و بعد از مدتی سامان نمودہ بجا جگر رفت و از آنجا فیلان بزرگ بدست آوردہ مدار الملک خود مراجعت نمود تا سیزدہ سال و چند ماہ از سلاطین دہلی ہچکس متعرض احوال اونشد و او بطریق

استقلال و استبداد پرداخت امور سلطنت و مهام مملکت انتقال نموده کار او را پایه بلند رسید و فتح بلاد کرد و لشکر بسیار گرد آمد و هوای سلطنت دہلی جلوس فرمود و در سنہ اربع و خمسين و سبعمائه بر سر این سلطان شمس الدین بلکہ ہوتی رفت و وی رفتہ مملکت بنگالہ را خالی گذاشتہ در قلعہ اکوالہ متحصن شد سلطان فیروز متوجہ کیرالہ گشت شمس الدین از قلعہ برآمدہ صف جنگ بنیاد نہاد و از طرفین مردم بسیار کشتہ شدند و در آخر تاب مقاومت سلطان فیروز نیاوردہ روی بانہزام آورد و باز در قلعہ متحصن شد و فیلان کہ از جا جگر آورده بود بدست لشکری فیروز شاہی افتاد چون برسات رسید و بارندگی بسیار شد سلطان فیروز روی بفتح آن نیاوردہ و با سلطان الیاس مصالحہ نمودہ بدہلی مراجعت کرد و در سنہ خمس و خمسين سلطان شمس الدین الیاس پیشکشہای بسیار لایق مجلس سلطان بخدمت سلطان فیروز شاہ فرستاد و معذرت خواست سلطان فیروز شاہ بر طریقہ التفات و عنایت سلوک کردہ رسولان را خلعتہا دادہ رخصت انصراف ارزانی داشت و در سنہ تسع و خمسين و سبعمائه باز ہدایا لایق بخدمت سلطان فیروز شاہ فرستاد سلطان نیز اسپان تازی و ترکی با تحف و ہدایای دیگر نزد سلطان الیاس ارسال نمودہ ہنوز رسول سلطان فیروز از بہار نگذاشتہ بود کہ سلطان الیاس وفات یافت

بادشاہی سلطان شمس الدین بہنکرہ شانزدہ سال و چند ماہ بود بعد از وی با تفاق امر اولوک پسر او سلطان سکندر شاہ بر تخت سلطنت نشست و با سلطان فیروز شاہ خدمتی فرستاد و براہ صلح در آمدہ تمامہ بلاد بنگالہ در ضبط خود در آورد و وی مردی عاقل و شجاع و حلیم بود تمامہ عمر خود در عیش و کامرانی گذرانید و خلق عالم نیز در عہد دولت او بعیش و راحت گذرانیدند و در سنہ ستین و سبعمائه سلطان فیروز بتسخیر بنگالہ رفت چون بہ بندوہ رسید سلطان سکندر بر سم پد ر رفتہ در حصار اکدامہ متحصن گشت و چون طاقت مقاومت نیاورد ہر سال پیشکشی قبول کردہ سلطان فیروز را باز گردانید و در سنہ ثمان و سبعین و تسعمائه وفات یافت بادشاہی سلطان سکندر شاہ بن سلطان شمس الدین بہنکرہ نہ سال و چند ماہ بود بعد از وی پسر وی سلطان غیاث الدین بر تخت سلطنت نشست وی نیز بر شمشاد والد خود مردی آراستہ و پیراستہ و کریم بود مدت ہفت سال بادشاہی کردہ با تمامہ لشکر بعیش و کامرانی گذرانیدہ در سنہ خمس و سبعین از عالم در گذشت بعد از وی پسر وی بادشاہ شد و خود را سلطان السلاطین خطاب

کرد او نیز پادشاه شجاع و کریم و رحیم بوده سال پادشاه بود و در سنه پنجم و شصتمین و سبعمایه از عالم رفت بعد از وی پسر وی **شمس الدین ثانی** پادشاه شد و مدت سه سال و چند روز بعیش و کامرانی گذرانیده در ثمان و ثمانین درگذشت.

اندرین سبز گنبد دوار هست وی با بهار و گل باخار
 این بهار زمانه بی وی نیست عمر ما جز مباد لاشی نیست
 بوی گل دان حیات این عالم مرگ همچون زکام هر دو بهم
 بعد از وی ملک بنگاله در دست کافران آمد و کانی رای زمین داری بر ممالک بنگاله که استیلا یافته بود
 هفت سال در آن ملک رانی کرد بعد از وی پسر وی مسلمان شد و خود را **سلطان جلال الدین** نام کرد و مردم در
 زمان او خوش حال و مرفه البال شدند و وی تا مدت هفده سال پادشاهی کرد و در سنه اثنی عشر و ثمانمیه از دنیا
 برفت بعد از وی پسر او بر تخت نشست و خود را **سلطان احمد** خطاب کرده تا هزده سال پادشاهی کرده در سنه ثلثین
 و ثمانمیه درگذشت بعد از وی **فاخر غلام** وی جرات نموده قدم بر تخت سلطنت نهاده شروع در تنفیذ احکام نمود
 و بعد از هفت روز بزوائی نیم روز بعضی از امر **سلطان شمس الدین** بهکره **فاخر غلام** را کشته یکی از فرزندان
سلطان شمس الدین را **ناصر شاه** نام کرده بر سریر سلطنت نشانند کافه خلائق در عهد وی متمتع و مرفه الحال
 و فارغ البال شدند و مدت سی و دو سال پادشاهی کرد و در تاریخ سنه اثنین و سبعین و ثمانمیه رحلت کرد بعد از
 وی **بارک شاه** با اتفاق امر او بزرگان آن دیار بر تخت سلطنت نشست خلائق آن دیار را آسوده و مرفه البال
 گردانیده هفده سال بعیش و عشرت گذرانیده در سنه سبع و سبعین و ثمانمیه امر ناگزیر او را دریافت بعد از وی
یوسف شاه بر تخت سلطنت اجلاس یافت پادشاهی **حلیم** و **سلیم** و **نیک** و **نیک** خصال بود مدت پادشاهی او
 هفت سال و شش ماه بود و در سنه سبع و ثمانین از تنکنای عرصه جماعت بقضای روحانیت متوجه گردید بعد از وی
سکندر شاه بر تخت سلطنت اجلاس دادند و چون قابل امر سلطنت و جهانانیش ندیدند جمله امر او ملوک اتفاق
 کرده بعد از سه روز او را عزل کرده فتح شاه را بر تخت دولت نشانند وی مردی عاقل و کریم بود رسم پادشاهان
 معدلت آئین شعار خود ساخت ابواب عیش و عشرت بر روی خلائق مفتوح ساخت و هر یکی را فراخور حال

وی انعامها فرمود و نوازشها نمود و در بادشاهان بلاد بنگاله معهود بود که هر شب پنج هزار با یک نوبت بنوبت پاسبانی کنند و بر دربار بجوگی حاضر باشند یکی از خواجه سرای ناپاک را بایکان راست آمده و در تاریخ نست و تسعین و ثمانمایه سلطان فتح شاه را شب کشته صباح آمده بجای وی بر تخت نشست و خود را بار بک شاه خطاب کرده مدت بادشاهی فتح شاه هشت سال و پنج ماه بود هر جا خواجه سرای بود فراهم آمد و مردم دون و پست را بمال و مواعید کاذبه فریفته بر روی کار آورد (وامر او اعیان بایکان نوبتی را بران داشتند که این خواجه سرای است)

زین فرومایه بر دریدنها می نماید که چرخ بد گهر ست
مرد بی کار کار بی مرد است بوالعجا درین زمانه در است

نیز کشتند و مدت بادشاهی خواجه بار بک شاه دو نیم ماه بود و بعد از وی فیروز شاه را ببادشاهی برداشته بر تخت نشانند و او مردی کریم و مشفق بود بعد از سه سال در سنه تسع و تسعین و ثمانمایه با جل طبعی در گذشت و بقولی بایکان جوگی عذر نموده شهید ساختند بعد از وی پسر او را اجلاس دادند سلطان محمود شاه خطاب نمودند و وی بادشاهی متخلق با خلاق بزرگان و پسران بود مدت یکسال حکومت راند در آخرمظفر حبشی که یکی از بندگان او بود با سردار بندگان نوبتی یا ر شده محمود شاه را کشت و خود بر تخت سلطنت نشست مظفر شاه خود را خطاب کرد و وی ظالم و ناپاک و بی باک و خوس و سفاک بود بسیاری از علما و صلحا و اکابر و نیک مردان را پریشان کرد مدت سه سال و چند ماه آن دیار را بظلمت ظلم تاریک ساخت و چون مدت عمر وی سیری شد علاء الدین نام یکی از لشکریان بود بیادگان نوبت را با خود یار کرده مظفر حبشی را که خود را مظفر شاه لقب نهاده بود کشت و بر تخت سلطنت نشست سلطان علاء الدین نام نهاد مردی دانا و عاقل و کار گذار و مصلحت شناس و صلاح اندیش بود امرای دولت خود را دو قسم کرد امرای اصل یک گروه و امرای بندگان خاص کرده دیگر رسم نوبت بندگان که باعث فتنه و فساد می شد بر انداخت و وی در اصل سلاحدار بادشاهان بود تمام احکام و آداب بادشاهی را دیده

ودانسته بود کار و بار سلطنت چنان آراسته و پیراسته کرد که خللی بدان راه نیافت و هیچکس او را بتصرف نتوانست رسانید بلاد بنگاله را معمور کرد و علما و صلحا و مشائخ را جمع کرده ترتیب فرمود و در روضه شیخ نور قطب العالم لشکری تعیین کرد و هر (سال بزیارت شیخ در مقام بنده می رسید مدت بیست هفت) سال بادشاهی کرد و عیش و عشرت و امن و امان داد و در سنه تسع و عشرين و تسعمایه رحلت کرد بعد از وی پسر وی سلطان نصیب شاه بن سلطان علاء الدین بر تخت بادشاهی نشست سلطان علاء الدین را هزده پسر بود از ان میان یکی که همین نصیب شاه شد و دیگران ملوک و امرا بودند اخبار عیش و عشرت و سامان و خزاین وجود و عطای بادشاهان بنگاله خصوصاً این نصیب شاه بسیار است و هر چه پدر وی از اقطاع و مواجب به امر داده بود وی مضاعف کرد و چون در سنه اثنین و ثلثین ظهیر الدین محمد بابر بادشاه سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر لودی را کشت و مملکت دہلی را قابض شد اکثری امرای افغان گریخته در خدمت سلطان نصیب شاه به بنگاله رفتند و آسایش یافتند (و بعد از چند ماه سلطان محمود برادر سلطان ابراهیم نیز پیش وی رفت و وی هم فراخور وقت و جا بیکر دار و لطف نمود) و دختر سلطان ابراهیم در حباله عقد وی درآمد و با مغلان بقصد امداد افغانان بجنگها کرده و در سنه تسع و ثلثین و تسعمایه و بجانب سلطان بهادر گجراتی هدایا فرستاد و در آخراقطاع آن ولایت بدست سلطان اعظم همایون بادشاه آمد و بعد از وی بدست افغانان سوراقتاد بعد از ایشان سلیمان خان کرانی در ان ولایت متصرف شد و خود را حضرت اعلا خطاب کرد وی مردی عاقل و کارگزار و مستقیم الرای و متابع شریعت بود بعد از وی پسر وی خود را داد و شاه خطاب کرد و در آخر بدست بندگا حضرت سلطان عهد خلیفه الزمان جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی اسیر و دستگیر شد و ببادفنا رفت و ذکر طبقه حکام جوینپور باعث پیدا شدن طبقه جوینپور که ایشان را سلاطین شرقیه خوانند که چون نوبت سلطنت بسلطان محمود بن سلطان فیروز شاه رسید ملک سرور خواجه سرای را که سلطان محمد خواجه جهان مخاطب ساخته بود سلطان الشرق خطاب داده در سنه ست و تسعین بولایت جوینپور فرستاد و چون دولت

وشوکت سلطان محمود روی در انحطاط افتاد سلطان الشرق دران دیار استیلا یافته و متمردان کول و اتاوه و کنبله و بهراج را گوشمال داده از جانب دہلی تا پرگنہ کول و اتاوه و کنبله و بہراج و راپری و از پنجانب تا بہار و ترہت متصرف شد و فیلان و اموال پیشکش بران معہود کہ حکام ولایت لکھنوتی بہ سلطان فیروز شاہ میفرستادند بوی نیز ارسال میداشتند و عظمت و شوکت او آنچنان در دل زمین داران قرار گرفت کہ ہر سال بی طلب خراج و پیشکش مقرر بچو پیور میفرستادند و در اثنی عشر و ثمانمیہ از عالم در گذشت۔

نہ اول بکام تو بود آمدن نہ آخر بکام تو خواهد شدن
 میان دو ناکامی اندر جهان بکام دلت زیستن کی توان
 مدت حکومت وی شانزدہ سال بود بعد از وی ملک مبارک قرفلی کہ پسر خواندہ سلطان الشرق بود
 با اتفاق امر او سرداران خود را مبارک شاہ لقب داده بر تخت حکومت و سلطنت این دیار نشست و خطبہ بنام خود خواندند و چون این خبر بملو اقبال وصول یافت لشکر گران آراستہ متوجہ چو پیور گردیدہ بقنوج رسید مبارک شاہ نیز جمعیت نمودہ در مقابل آمد و چون آب گنگ در میان این دو لشکر حایل بود تا دو ماہ مقابل ہم نشستہ ہر کدام بی وقوع محاربہ بدیار خود باز گشتند و بعد از وصول مبارک شاہ بچو پیور خبر رسید کہ سلطان محمود کہ نزد اعظم ہمایون ظفر خان بہ گجرات رفتہ بود بچہ عدم حسن سلوک ظفر خان با وی بدہلی باز آمد و ملو خان اورا با خود گرفتہ باز متوجہ قنوج شد مبارک شاہ باستماع این خبر در استعداد لشکر و تہی اسباب جنگ وجدال آمدہ بود کہ ناگاہ پیک اجل در رسید و بسفر عالم دیگر پرداخت مدت سلطنت او یکسال و چند ماہ بود

بدل کردہ بودم کہ کرمان خورم بناگہ بخوردند کرما سرم
 بعد از وی امرای دولت شرقیہ برادر خورد اورا کہ ابراہیم خان نام داشت سلطان ابراہیم خطاب
 دادہ بر سریر سلطنت اجلاس دادند و وی مردی نیک کردار و علما دوست بود طوائف انام در عہد دولت او در مہد امن و امان قرار گرفتند و علما از پریشانی احوال برآمدہ بمقر جمعیت و مرفہ نشستند قاضی شہاب الدین دولت آبادی کہ از مشاہیر علمای ہندوستان و صاحب تصانیف رایقہ است در زمان او بودہ سرآمد علمای دیار خود بود و اورا دران زمان ملک العلماء میخواندند و تفسیر بحر المواج بنام وی موخ گردانیدہ و فتاوی ابراہیم شاہی نیز

بنام او تصنیف یافته است و او بعون الهی هم در عنفوان دولت تجارت و کاردانی و دیگر صفات بادشاهی و جهانانان از سلاطین آن دیار قصب السبق نموده صورت امتیاز یافته بود و هم در ابتدای ایام سلطنت بدفع سلطان محمود و ملو اقبال خان که خیال تسخیر آن ولایت در سر داشتند متوجه گردید و چون هر دو لشکر بر کنار آب گنگ مقابل یکدیگر نزول نمودند سلطان محمود بجهت آرزوهای که از ملوی بدعهد پیمان شکن و اشتغال وی و استبداد او در مہام سلطنت داشت به بہانہ شکار از اردوی خود برآمدہ بسطان ابراہیم پیوست چون ابراہیم بجهت غرور و نخوتی کہ در سر داشت با داب دلجویی و رعایت ولی نعمتی نہر داخت از وی نیز آزرده خاطر گشتہ بقنوج باز آمد و امیرزادہ ہروی را کہ تہانہ دار آنجا بود برآوردہ قنوج را متصرف شد و سلطان ابراہیم قنوج را بسطان محمود گذارشتہ بچونپور مراجعت نمود و ملو خان بدہلی آمد و در سنہ سبع عشر و ثمانیہ ملو خان باز آمدہ قنوج را محاصرہ کرد و سلطان محمود با معدودی از خاصہ فیلان خود متخصن گشتہ و او مردی و مردانگی داد و دست تعرض و تغلیب ملو را از خود کوتاہ داشت ملو خایب و خاسر بدہلی باز گشت و چون ملو خان بردست خضر خان در نواحی دیباپور بمقتل رسید سلطان محمود کسی را بقنوج گذارشتہ بدہلی آمد و بفراغ خاطر نفس خوش برآورد و بر سریر آبای کرام خود نشستہ امر ابجا گیر ہاتعین نمود سلطان ابراہیم قصد قنوج کرد قنوج را بعد از محاصرہ چہار ماہ از دست گماشتہ و سلطان محمود گرفتہ بجانب سنہیل را بتا تا خان سپردہ متوجہ تسخیر دہلی شد و چون بکنارہ جون رسید خبر آمد کہ سلطان مظفر گجراتی بمالوہ رسید بمذکورک سلطان می آید سلطان ابراہیم عنان تہور از دست دادہ بجانب چونپور رفت سلطان محمود در مقابلہ سلطان ابراہیم رفتہ بود سنہیل را باز بہ اسد خان لودی سپردہ بدہلی آمد بعد از چند سال سلطان ابراہیم بر سر قلعہ بیانہ آمد خضر خان کہ درین ایام بعد از فوت سلطان محمود کوس استقلال زدہ بود بدفع وی بہ بیانہ رفت و بعد از تلاقی فریقین از صبح تا شام قتال و جدال نمودہ روز دیگر بمقام مصالحہ در آمدہ ہر یک بولایت خود مراجعت نمودند بعد از چند گاہ سلاطین ابراہیم داعیہ تسخیر کالپی نمود و سلطان ہوشنگ نیز متوجہ کالپی شد چون نزدیک بہم رسید باز خبر آوردند کہ مبارک شاہ بن خضر خان داعیہ چونپور دارد سلطان ابراہیم برگشتہ بچونپور رفت و سلطان ہوشنگ بی مزاحمت و محاربت کالپی را متصرف شد چنانچہ در ذکر وی مسطور گشت درین اثنا ہی مرض بر ذات سلطان ابراہیم طاری گردید داعی حق را اجابت نمود مدت سلطنت

وی چهل سال و چند روز بود بعد از وی پسر کلان او را که محمود خان نام داشت به سلطان محمد خطاب داده بر تخت جوینپور جلوس داده قائم مقام پدر ساختند و وی در رعایت احوال خلائق و انعام و احسان و اکرام ایشان و تنظیم احوال سپاه و تادیب مفسدان و متهمان ممتاز و مستثنی بود و در عهد دولت او مملکت را رونق و رونق و بختی دیگر پدید آمده طوایف مردم فارغ البال و مرفه الحال گشتند و وی در مبادی سلطنت خود ایلچی سخن دان با تحف و هدایا بخدمت سلطان محمود خلجی فرستاده پیغام نمود که نصیر خان ولد قادر خان قابض کالپی قدم از جاده شریعت و طریقت و ادب بیرون نهاده راه الحاد و ارتداد پیش گرفته است و قصبه شاه پور را خراب ساخته مسلمانان را بکافران سپرده و جلا وطن نموده و زنان مسلمان را بکافران سپرده است و چون از زمان سلطان سعید هوشنگ شاه الی یومنا هذا سلسله محبت و رابطه مودت بین الجانین استحکام پذیرفته لازم که این معنی را ضمیر حسن تدبیر مکشوف سازد اگر رخصت شود او را تادیب نموده شعار دین محمدی در آن دیار رائج گرداند سلطان محمود در جواب آن فرمود که قبل ازین این سخنان اراصیف بسمع رسیده بود و الآن که آن قده سلاطین اعلام نموده بمرتبه علم الیقین انجامید برین تقدیر رفع آن فاجر بر جمیع بادشاهان اسلام واجب است و اگر فوج قاهره بتادیب مفسدان میوات متوجه نمی شدند اینجانب نیز بدفع او عازم میگردید و اکنون که این سلطنت پناه این ارادت کرده مبارک باشد ایلچی بجوینپور آمده این معنی معروض داشت سلطان محمود شرقی مسرور خاطر گردیده بیست و نه زنجیر فیل کار آمدنی بر رسم تحفه بخدمت سلطان محمود خلجی فرستاده استعداد لشکر نموده عازم کالپی گشت نصیر خان برین مطلع گشته عریضه بسطان محمود خلجی مرسل داشت مضمونش آنکه این دیار سلطان سعید هوشنگ شاه بما مرحمت نموده گذاشته است و الآن سلطان محمود شرقی میخواهد که بغلبه و استیلا متصرف شود حمایت فقیر بر ذمه همت سلطانی لازم است سلطان محمود خلجی کتاب مشتمل بر محبت و اخلاص با تحفه لایق نزد سلطان محمود شرقی مرسل داشت و نوشت که نصیر خان ضابطه کالپی از خوف الهی و از ترس آن شوکت دستگاه تادیب گشته قرار داده است که تلافی و تدارک مافات نموده قدم از جاده شریعت بیرون نکنند و چون سلطان مرحوم هوشنگ شاه این دیار را بقادر خان لطف نموده بود و این طبقه در سلک انقیاد و اطاعت مانسک است از جریمه او در گذشت نموده تعرض بهلا و او زسانید سلطان محمد شرقی با وجود شفاعت سلطان محمود خلجی از قصد انتقام نصیر خان نگذشته بکالپی آمده

غارت کرد نصیر خان باز در باب استمداد و استعانت سلطان محمد خلجی عرضه داشت نمود سلطان محمود خلجی از اجین
چند یری آمده عزیمت کاپی نمود نصیر خان در چند یری بملازمت وی رسید و سلطان محمود شرقی بعد از استماع
این خبر از کاپی استقلال سلطان محمود خلجی نمود سلطان محمود خلجی فوجها بمقابله لشکر شرقی نامزد کرده بتاراج و غارت
لشکر محمود شرقی امر فرمود بعد از وقوع محاربه و مقاتله مردم بسیار از جانبین کشته شدند و سلطان محمود خلجی فوجی را
فرستاد تا سر راه غنیم گرفته طریق بر آمدن را بروی مسدود سازد و فوجی دیگر را فرستاد تا نواحی کاپی تافته غنایم
بسیار بدست آورده باز گشتند و چون موسم برسات رسید صلح گونه نموده فریقین بمقام خود مراجعت نمودند
و بعضی از مواضع کاپی را بر نصیر خان مسلم داشتند سلطان محمود شرقی بعد از رسیدن بجوینور دست بذل و عطا
کشاده و ترتیب و استعداد لشکر نموده بقصد جهاد و نیت غزای توجبه بولایت آورد و آن نواحی را تاخته و تاراج
نموده و بتخانها را شکسته و خراب ساخته بفتح و فیروزی مراجعت آورده داعی حق را اجابت نمود و مدت سلطنت
وی بیست و یکسال و چند ماه بود و در آخر غزای او جهاد کفار نموده نام نیکو از عالم برد.

نیک و بد چون همی نباید مرد خنک آنکس که گوی نیکی برد
بعد از وی امر او ارکان دولت شاهزاده بهیکن خان را که پسر بزرگ او بود بسلطنت برداشته سلطان
محمود شاه خطاب کردند و چون او در کارهای جهاننداری بی مناسبت بود و کارهای که نه لایق حال سلطنت بود از
پیش گرفت معزول ساختند مدت حکومت او قریب پنجاه سال بود بعد از وی امر او اعیان ملک او را با تفاق
والده بی بی راجی از حکومت معاف داشته برادر او را که حسین خان نام داشت سلطان حسین لقب داده بر
سر سلطنت نشانند و جمیع امر او بزرگان عهد در ربقه اطاعت و انقیاد او در آمدند و او در میان این طبقه بادشاه
عظیم الشان شد و هوای تسخیر بلاد در سر او افتاد لشکری عظیم بهم رسانید و دیار تریهت را تاراج و پایمال گردانید به
ادیسه و اطراف و اکناف بلاد افواج تعیین نموده و رای ادیسه براه عجز و بیچارگی در آمده و کیلی بخدمت او فرستاد
و استعفای جرایم خود نمودی زنجیر فیل و یک صدر اسب و اقمشه و امتعه بسیار برسم پیشکش ارسال داشت
و بعد از مراجعت از ان مملکت بفتح و فیروزی قلعه بنارس را که بمرو زمان خراب شده بود مرمت نمود بعد
از ان بقصد تسخیر قلعه گوالیار لشکر فرستاد و چون مدت محاصره دراز شد راجه گوالیار پیشکش داده در ربقه اطاعت

در آمد و بعد از فتح آن دیار و بلاد باغواهی و ملکه جهان که حلیله وی بود و دختر سلطان علاء الدین محمد شاه بن مبارکشاه بن خضرخان بود با یک لکه و چهل هزار سوار و یک هزار و چهارصد زنجیر فیل بهوای تسخیر دارالملک دہلی بر سر سلطان بہلول لودی آمد و ہر بار ہزیمت خوردہ رفت و این قصہ بتفصیل در ذکر سلطان بہلول نوشتہ شدہ است و مدت سلطنت اش نوزدہ سال بود بعد از وی سلطنت سلاطین شرقیہ سیری شدشش نفر مدت نود و ہشت سال بادشاہی کردند و در گذشتند

چہ سراہا کہ شاہا بر افراشتند در آخر گذشتند و بگذاشتند

تمت بعون اللہ و توفیقہ ہذہ التواریخ

فهرست اسم‌های رجال

ابوسعیدسلطان: ۳۹۰	(الف ممدوده)
ابوالقاسم بیگ: ۱۳۲	آدم خان: ۳۹۳، ۳۹۲، ۱۷۰، ۱۶۹
ابوالعالی شاه: ۳۹۸، ۱۷۳، ۱۷۳، ۱۷۲	آرام شاه: ۱۱
ابوبکر ظفر خان بن سلطان فیروز: ۶۲، ۶۰	آصف خان عبد المجید هروی: ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۷۳
اتکه خان: ۱۱۹	۱۷۵، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۳
احمد بیگ: ۱۷۳، ۱۷۲	۳۵۹، ۳۳۱، ۳۲۹، ۳۲۸، ۲۸۸، ۲۸۵، ۲۸۴، ۱۹۵
احمد خان سور: ۱۴۳	(الف مقصوره)
احمد خان میواتی: ۷۸	ابدال خان: ۴۰۱
احمد خان بن هوشنگ شاه (شهراده): ۳۰۳	ابدال ناگری: ۳۹۶
احمد خان پسر محمد شاه: ۳۳۵	ابراهیم حسین: ۲۱۱، ۲۰۹، ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۱۸۸
احمد خان: ۳۹۹، ۳۷۸، ۳۶۸، ۲۶۷، ۳۶۶	۲۱۴، ۲۱۶، ۲۳۲، ۳۶۱
احمد سلطان شاتلو: ۱۱۹	ابراهیم خان اوزبک: ۱۶۳
احمد شاه بن محمد شاه: ۳۶۹، ۳۳۹، ۳۳۵، ۲۹۶	ابراهیم خان سور: ۱۴۲
۳۷۷، ۳۷۳، ۳۷۱، ۳۷۰	ابراهیم خان: ۴۲۴، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۷۸، ۱۴۶
احمد شیران: ۴۱۴	ابراهیم شاه بن محمد شاه: ۳۹۸، ۳۹۶
احمد بن حصن سور: ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸	ابراهیم شرقی: ۲۹۹
احمد چپ: ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸	ابراهیم لودی بن سکندر لودی: ۳۹۶، ۱۲۹، ۱۲۶، ۹۵
اختیارالدین: ۴۱۷	ابراهیم مرزا: ۲۰۹
اختیارالملک: ۲۱۹	ابراهیم: ۳۸۵، ۱۷۹، ۱۴۳، ۱۲۵، ۹۷
اختیارخان گجراتی: ۳۵۷	ابراهیم (جدشیرشاه): ۱۲۵
اختیارخان: ۱۰۹	ابوبکر شاه: ۶۳، ۶۲
ادیم خان: ۱۶۹، ۱۶۷، ۱۶۶، ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱، ۱۵۶، ۱۵۰	ابوضیفه امام اعظم: ۲۳۵، ۱۶۱، ۱۰

الپ ارسلان: ۵۳	ازبک بیگ: ۱۱۷،
التمش ملک: ۱۱۱، ۱۲۱، ۱۳۱، ۲۲۳، ۲۱۶	اسکندر بیگ: ۱۷۲، ۱۷۳
الغ خان حبشی: ۲۰۶، ۲۵۷، ۲۵۹، ۳۶۱، ۳۶۲	اسکندر خان افغان: ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۷۸، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳
۳۸۴، ۳۶۳	اسکندر خان اوزبک: ۱۲۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۵۰
الغ خان: ۱۹، ۳۵	اسکندر سلطان: ۱۲۲
الغ مرزا: ۱۱۱، ۱۲۰، ۱۸۸	اسکندر مرزا: ۱۸۸
الماس بیگ: ۳۰، ۳۱	اسلام خان: ۷۵، ۹۳
الیاس: ۱۴۲	اسلام شاه: ۳۵، ۳۵۹، ۳۶۱، ۳۹۸
امید علی: ۱۱۴	اسماعیل شاه: ۲۳۴، ۲۳۷، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۹۸
امیر ابوالقاسم: ۲۲۳	اسماعیل صفوی: ۷۴، ۷۵
امیر تیمور: ۶۷، ۳۸۸	اسماعیل قلی بیگ: ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۲، ۱۶۳
امیر حاج: ۲۳۱	اشرف خان میرنشی: ۱۶۸، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۳، ۱۹۵، ۲۱۰
امیر حسن: ۲۱	اعتماد خان رضی الملک (گجراتی): ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۵۴
امیر خسرو سیال کوت: ۲۱، ۲۶، ۲۹، ۳۸، ۴۷	۲۵۵، ۲۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳
امیر عبداللہ نخشی: ۱۹۴	اعظم خان بن وجیہ الملک: ۶۳
امیر علاؤ الدین: ۲۱	اعظم ہمایوں پسر شہزادہ خواجہ بایزید (لودی): ۸۳، ۸۵
امیر شاہ حسین: ۱۰۳	اعظم ہمایوں سروانی: ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۴، ۱۳۸
امین خان غوری: ۲۶۵	اعظم ہمایوں نیازی: ۱۳۷
امین خان: ۲۱۳	اعظم ہمایوں: ۲، ۳، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۲۰، ۳۲۲
انس علی: ۲۷۰	۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵
اودے سنگ: ۱۶۷	اعظم ہمایوں (گجرات): ۲۲۴
ابلیخان: ۲۰، ۲۹۵	افتخار: ۳۲۶
اپچی شاہ: ۷۷، ۳۳	اقبال خان: ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸

بغراخان (غیاث الدین محمود): ۲۲'۲۳'۲۵'۳۱۸
 بکرماجیت: ۹۱'۱۳۷
 بلبن سلطان غیاث الدین: ۱۹'۲۲۳'۲۵
 ۲۸'۲۹۴'۳۰۷'۳۱۱'۳۱۲'۳۱۴'۳۱۴'۳۱۵'۳۱۶'۳۱۷
 ۳۱۸'۳۱۹'۳۱۸
 بلدیو: ۲۳۰
 بہادرخان پسر دریا خان نوحانی: ۹۴'۱۲۶
 بہادرخان (برادر علی قلی): ۱۵۱'۱۵۲'۱۶۳'۱۷۹
 ۱۸۱'۱۸۲'۱۸۳'۱۸۴'۱۸۵'۱۸۸'۱۸۹'۱۹۰
 ۱۹۱'۲۰۰'۲۰۵'۲۸۲'۲۸۵'۳۲۹'۳۵۰'۳۵۵
 بہادرشاہ شہزادہ: ۳۵۰'۳۵۱'۳۵۲'۳۵۳'۳۵۴
 ۳۵۵'۳۵۶
 بہادر گجراتی: ۲۲۳
 بہاری تل: ۱۶۵
 بہاء الدین اوشی: ۱۱
 بہاء الدین بخاری: ۲۶۷
 بہرام خان: ۲۵۶'۳۹۲'۳۹۳'۳۹۴
 بہرام شاہ: ۱۷
 بہرام مرزا: ۱۲۰'۱۲۲
 بہگوانداس: ۱۶۵'۲۵۸'۲۶۳'۲۶۴
 بہلول لودی: ۲۲'۲۳'۲۴'۲۵'۲۶'۲۷'۲۸'۲۹'۳۰
 ۳۰۹'۳۱۱'۳۱۲'۳۱۳'۳۱۴'۳۱۵'۳۱۶'۳۱۷'۳۱۸'۳۱۹
 بہمن شاہ: ۲۹۹

(ب)

بابا حاجی: ۱۱۹
 بابا خان قاقشال: ۱۹۰'۲۰۷'۲۰۸'۲۳۷'۲۳۸
 بابر بادشاہ: ۶'۱۲'۱۳'۱۴'۱۵'۱۶'۱۷'۱۸'۱۹
 بادشاہ شجاع: ۲۲۱
 باربک شاہ: ۷۷'۷۸'۷۹'۸۰'۸۱'۸۲'۸۳
 باز بہادر خان: ۱۴۳'۱۶۱'۱۶۲'۱۶۷'۲۸۸'۳۳۲
 باز بہادر پسر سجادول خان: ۲۳۲'۲۸۷
 باقر چنگیز خان: ۲۱۲
 باقر خان: ۲۲۸
 باقی ترخان بن مرزا عیسیٰ: ۲۶۳
 باقی خان قاقشال: ۱۷۳'۱۷۴'۱۸۵'۱۸۶
 بدرخان: ۲۱۲
 بدیع الزمان مرزا بن سلطان حسین: ۱۹۶'۳۵۵'۴۰۶
 بدین خان سندی: ۴۰۹
 برہان الدین زراذی مولانا: ۲۱
 برہان الملک: ۳۸۲
 برہان مرتضیٰ نظام الملک: ۳۷۹'۳۸۰'۳۸۱
 ۳۸۲'۳۸۳
 برہان نظام: ۳۷۸
 بریل دیو: ۱۴
 بزین خان: ۲۷۳
 بسمل: ۱۵۲

جنید امیر برلاس: ۲۲۳'۱۰۳
 جو جگ بیگم: ۱۷۳'۱۷۰
 جہانگیر بیگ: ۱۱۲'۱۱۱
 جہانگیر نور الدین محمد: ۲۳۵'۲۳۸'۲۳۹'۲۵۸
 ۳۱۵'۲۹۳'۲۷۴
 جہار خان: ۱۹۵'۲۱۰'۲۱۱'۳۶۱'۳۶۲'۳۶۳
 جے پل: ۱۹۳'۱۹۴
 (ج)
 چاند بانی: ۲۸۴'۲۸۰'۳۸۲'۳۸۳
 چاند خان: ۳۳۰
 چندر سین: ۲۲۲'۲۰۰
 چندر: ۳۸۶
 چنگیز خان گجراتی: ۱۷۷'۱۹۳'۱۹۵'۲۰۷'۲۱۰'۲۱۱
 ۳۵۹'۳۶۰'۳۶۱'۳۶۲
 چنگیز خان: ۲۸'۳۰
 چولی اوزبک: ۱۱۸
 (ح)
 حاجی خان: ۱۳۲'۹۷'۱۴۹'۱۵۵'۱۸۰'۳۶۱
 ۳۹۳'۳۹۲
 حاجی محمد خان سیتانی: ۱۴۹'۱۵۷'۱۹۳
 حاجی یوسف خان: ۲۰۷
 حبیب شاہ بن اسماعیل شاہ: ۳۹۸'۳۹۹
 حبیب علی خان: ۱۵۵

جام نظام الدین: ۴۰۴'۴۰۵
 جامی، عبدالرحمن بن احمد: ۳۷۵
 جان بیگ: ۱۹۴
 جانی بیگ: ۲۶۳'۲۶۶'۲۶۷'۲۶۸'۲۷۳
 ۴۰۸'۲۷۹
 ججو خان: ۲۸
 جسرتہ: ۲۷۳'۷۵'۷۷'۷۸'۲۸۹'۳۹۰
 جعفر بیگ: ۲۶۸
 جلال الدین محمد اکبر شاہ: ۱۱۷'۱۱۸'۱۲۱'۱۲۳
 ۱۴۵'۲۲۰'۲۹۲'۲۹۴'۳۶۳'۳۸۲'۳۹۹'۴۰۰
 ۴۲۳'۴۰۴
 جلال الدین محمود: ۱۱۹
 جلال الدین: ۱۴۰'۲۹۲
 جلال خان: ۸۹'۹۰'۹۱'۹۲'۱۱۱'۱۲۸'۱۲۹'۱۳۵
 ۱۳۷'۱۵۲'۲۲۳
 جلال الدین خلجی: ۴۱۹
 جلالہ: ۲۱۴'۲۶۰'۲۶۳'۲۶۸
 جمال الدین: ۱۹۴
 جمال خان گجراتی: ۳۸۱'۳۸۲
 جمال خان: ۱۲۵'۱۶۰
 جمشید قطب الملک: ۳۸۵
 جمشید: ۲۴۷'۲۹۴'۳۸۶'۴۰۴
 جنید کررانی: ۲۱۲'۲۳۰

حکیم علی: ۲۸۹'۲۷۹'۲۰۲	حسام الدین: ۴۱۰'۴۱۴'۴۱۶
حکیم عین الملک: ۲۷۷'۲۷۴	حسام خان: ۷۳'۷۴
حمید خان: ۷۷۷'۷۷۷'۷۷۷	حسن خان میواتی: ۱۰۳'۱۲۹
حمیدہ بانو بیگم: ۱۱۴'۱۱۶'۱۱۶'۱۵۷'۲۴۷	حسن خان: ۳۶۷'۳۹۳
حیدر خان: ۲۸۱'۴۰۲	حسن علی: ۳۸۰
حیدر قاسم: ۱۷۳	حسن گانگو: ۵۸'۳۶۴
حیدر محمد خان (آختہ بیگی): ۱۷۰'۱۷۱	حسن: ۱۲۵
(خ)	حسین ارغون: ۱۱۴
خالد: ۲۳۷	حسین بیگ: ۲۶۸'۲۷۷
خان اعظم ظفر خان: ۶۷	حسین خان بکجوئی: ۱۵۲
خان اعظم (مرزا عزیز کوکہ): ۱۸۹'۲۱۲'۲۱۳	حسین خان میواتی: ۳۴۹
۲۱۴'۲۱۷'۲۱۹'۲۲۸'۲۲۹'۲۳۳'۲۳۵'۲۴۳'۲۴۷	حسین خان: ۱۵۸'۱۵۸'۳۴۵'۴۰۰'۴۲۷
۲۶۰'۲۶۵'۲۶۶'۲۷۲'۲۷۲'۲۷۶'۲۸۵'۲۹۶ خان	حسین سنجری: ۳۴۹
بابا: ۴۰۷	حسین شاہ: ۳۹۹
خان جهان: ۲۸۰'۲۳۲'۳۰۰'۳۰۲'۳۲۲	حسین شرقی سلطان: ۳۰۹
خان خانان بیرم خان: ۱۲۳'۱۲۴'۱۲۹'۱۵۱	حسین علی خان: ۱۷۱
خان خانان نوحانی: ۹۰	حسین قلی بیگ: ۱۵۸'۱۷۱
خان خانان: ۱۵۲'۱۵۳'۱۵۵'۱۵۶'۱۵۷'۱۵۸	حسین قلی خان: ۱۹۳'۱۹۷'۲۰۲'۲۱۴
۱۵۹'۱۶۰'۱۶۱	۲۱۵'۲۱۶'۲۱۸
خان خانان منعم خان: ۱۸۱'۱۸۲'۱۸۳'۱۸۷'۱۸۹	حسین نظام الملک: ۳۷۸'۳۷۹'۳۸۱
۲۲۰'۲۲۱'۲۲۲'۲۲۳'۲۲۵'۲۲۶'۲۲۷'۲۲۸'۲۲۹	حسین: ۳۸۷
۲۵۰'۲۶۵'۲۶۶'۲۶۷'۲۷۲'۲۷۳'۲۷۵'۲۷۹'۲۸۱	حکیم ابوالفتح: ۲۳۸'۲۶۱'۲۶۴
۲۸۲'۲۸۵'۲۶۸'۳۶۸'۳۸۲'۳۸۳'۴۰۷'۴۰۸'۴۰۹	حکیم جلال الدین: ۲۹۰

خواجہ حسین: ۱۹۹	خان رضوی: ۲۳۳'۲۳۸
خواجہ خان منصور: ۲۳۲	خان زمان: ۱۶۲'۱۵۵'۱۵۲'۱۵۱'۱۴۸'۱۴۷'۱۴۶'۱۴۵
خواجہ خاوند محمود: ۱۰۳	۱۸۴'۱۸۳'۱۸۲'۱۸۱'۱۸۰'۱۷۹'۱۷۸'۱۶۹'۱۶۳
خواجہ دولت کلاں: ۲۱۰	۱۹۰'۱۸۹'۱۸۵
خواجہ سلطان علی: ۱۴۷	خان شہید (محمد سلطان خان ملک): ۲۳
خواجہ شمس الدین: ۲۳۸	خانزادہ بیگم: ۱۲۰
خواجہ عبداللہی: ۲۶۹	خبثہ: ۲۲۸
خواجہ عبدالقادر: ۳۹۱	خداوند خان: ۳۸۰'۳۵۹
خواجہ عبدالمجید معری: ۱۵۹	خرم بیگم: ۱۸۵
خواجہ عبدالمجید ہروی: ۱۷۴	خسرو خان: ۴۳'۴۲
خواجہ عماد الدین حسین: ۲۵۶	خسرو ملک: ۸
خواجہ قلی قلماق: ۲۸۱	خسرو: ۲۵۸'۲۵۴'۲۴۸'۲۴۷'۲۴۳'۲۳۸'۲۲۸
خواجہ محمود (اعظم ہمایوں دکن): ۳۷۵'۳۷۳	۳۷۹'۲۹۵'۲۸۶'۲۸۰'۲۷۹'۲۷۶'۲۷۳'۲۶۹'۲۶۳
خواجہ محمود کرجستانی: ۳۸۴	خضر خان: ۷۳'۷۱'۷۰'۶۹'۶۸'۶۷'۶۶'۶۱'۴۰
خواجہ محمود گیلانی (ملک التجار): ۳۰۸	۴۲۸'۴۲۵'۴۰۹'۱۵۰'۱۴۴'۷۵
خواجہ مظفر علی: ۱۵۹	خضر خواجہ خان: ۱۴۹'۱۴۷'۱۴۲
خواجہ معظم: ۱۱۸	خواجہ ابوالحسن: ۲۸۵
خواجہ منصور: ۲۴۳	خواجہ امین الدین محمود: ۱۵۷'۱۵۴
خواجہ ناصر الدین عبداللہ احرار: ۱۷۱	خواجہ بایزید: ۸۳'۷۷
خواجہ نظام الدین: ۲۶۸'۲۵۹'۲۵۵'۲۵۴	خواجہ جمال الدین: ۳۰۹
خواص خان: ۱۳۹'۱۳۸'۱۳۷'۱۳۶'۱۳۵'۱۳۱'۱۱۱	خواجہ جہان: ۳۷۵'۲۰۷'۱۸۴'۱۸۳
خیر الدین خانی: ۶۹	خواجہ جہاں (دکنی): ۳۰۸
	خواجہ حسن نقشبندی: ۲۲۳'۲۲۲

راجہ بہگوان داس: ۲۰۷	(د)
راجہ بہگوت: ۲۵۹	دان شاہ (اغلباً شہزادہ دانیال): ۲۸۹، ۲۸۶، ۲۸۴، ۲۸۳، ۲۸۲، ۲۸۱، ۲۸۰، ۲۷۹، ۲۷۸، ۲۷۷، ۲۷۶، ۲۷۵، ۲۷۴، ۲۷۳، ۲۷۲، ۲۷۱، ۲۷۰، ۲۶۹، ۲۶۸، ۲۶۷، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۴، ۲۶۳، ۲۶۲، ۲۶۱، ۲۶۰، ۲۵۹، ۲۵۸، ۲۵۷، ۲۵۶، ۲۵۵، ۲۵۴، ۲۵۳، ۲۵۲، ۲۵۱، ۲۵۰، ۲۴۹، ۲۴۸، ۲۴۷، ۲۴۶، ۲۴۵، ۲۴۴، ۲۴۳، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۴۰، ۲۳۹، ۲۳۸، ۲۳۷، ۲۳۶، ۲۳۵، ۲۳۴، ۲۳۳، ۲۳۲، ۲۳۱، ۲۳۰، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۶، ۲۲۵، ۲۲۴، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۸، ۲۱۷، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۱۴، ۲۱۳، ۲۱۲، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۰۹، ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۳، ۲۰۲، ۲۰۱، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۸، ۱۹۷، ۱۹۶، ۱۹۵، ۱۹۴، ۱۹۳، ۱۹۲، ۱۹۱، ۱۹۰، ۱۸۹، ۱۸۸، ۱۸۷، ۱۸۶، ۱۸۵، ۱۸۴، ۱۸۳، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۸۰، ۱۷۹، ۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۲، ۱۷۱، ۱۷۰، ۱۶۹، ۱۶۸، ۱۶۷، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱، ۱۶۰، ۱۵۹، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۵۶، ۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۵۱، ۱۵۰، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۴۷، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰
راجہ بہگونت داس: ۲۰۸	داؤد: ۳۶۵، ۳۳۹، ۳۳۲، ۳۲۰، ۲۳۰
راجہ بہو: ۲۷۹، ۲۷۷	داؤد شاہ (سلطان): ۲۲۳
راجہ بہوج: ۲۹۴	دریا خان لودی: ۷۹
راجہ بیربل: ۲۶۱، ۲۶۰، ۲۱۵	دریا خان نوحانی: ۱۲۶، ۹۴
راجہ تودرمل: ۲۳۹، ۲۳۳، ۲۳۲، ۲۳۱، ۲۲۴، ۲۲۳	دریا خان: ۴۰۶، ۴۰۵، ۳۵۷
راجہ جھو: ۳۸۹	دلاور خان: ۳۷۶، ۳۶۷، ۳۶۵، ۲۹۵، ۲۹۴، ۶۷
راجہ جے چند: ۲۱۵	۴۰۹، ۳۸۵
راجہ رام چند: ۱۹۸، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۴۶	دستم (سلطان): ۲۸۱
راجہ رام شاہ: ۱۵۲	دوست محمد بابا: ۲۰۷
راجہ رنجن: ۳۸۶	دوستم خان: ۲۱۲
راجہ سہدی: ۱۳۲	دولت خان: ۴۰۸، ۲۶۷، ۲۶۵، ۱۴۲، ۱۲۶، ۹۷، ۹۶، ۶۹
راجہ سید دیو: ۳۸۶	(ذ)
راجہ علی خان: ۲۸۳، ۲۸۲، ۲۸۵، ۲۸۲، ۲۸۰، ۲۳۲، ۲۲۳	ذوالنون بیگ: ۴۰۶
راجہ کجلی: ۱۹۹	(ر)
راجہ کنہیل: ۳۳۹	راجہ ادون: ۳۸۶
راجہ گووند چند: ۱۶۰	راجہ ایدر: ۳۳۸
راجہ مان سنگ: ۲۸۴، ۲۸۲، ۲۳۵، ۲۲۹، ۲۰۵، ۱۶۵	راجہ باسو: ۲۷۹
۴۰۱، ۲۸۹، ۲۸۷	راجہ بکر ماجیت: ۲۹۴
راجہ مان (گوالیر): ۹۱، ۸۳	راجہ بہار مل: ۲۰۸
راستی خان: ۳۳۲	راجہ بہکر داس: ۲۶۵

رومی خان: ۱۳۱۱۱۱	رام چند کچواہہ: ۳۸۳'۲۸۰
روپ متی: ۱۶۲	رام چند: ۲۸۰'۲۶۶'۲۵۴
(ز)	رام راج: ۳۷۹
زندان خان: ۳۸۷	رامتوی: ۳۰۴
زید: ۴۰۲	رانا سانگا: ۱۰۳' ۱۰۴' ۱۲۹' ۳۲۸' ۳۲۹' ۳۴۸
زین الدین: ۲۶۰'۲۵۶'۲۵۵	۳۵۳'۳۵۲'۳۴۹
زین خان: ۲۸۶'۲۶۸'۲۶۳'۲۶۲'۲۵۴	رانا: ۲۳۲'۲۳۱'۲۳۰
(س)	رانا مندو: ۱۱۶
سادات خان: ۲۱۲	رانی خورشید: ۳۱۸'۳۱۷'۳۱۵
سارنگ خان: ۶۶'۶۵'۶۴	رانی درگاوتی: ۷۵
سارنگ سلطان: ۱۶۹'۱۶۸	رای اودی سنگ: ۱۹۳'۱۹۲'۱۵۵
سالار مسعود: ۸۷	رای تیرداس: ۲۳۸
سالباہن: ۳۲۶	رای سال: ۲۷۴
سانہیہ: ۲۷۷	رای سنگ: ۲۷۴'۲۶۷'۲۰۰
سجاول خان: رک شجاعت خان	رای سورجن: ۲۰۷'۱۹۵'۱۹۲'۱۵۵
سرخ بدخشی: ۲۸۸	رای کلیان مل: ۲۰۰
سرست خان (سرینی): ۱۴۲	رای مالدیو: ۲۲۳'۲۲۲'۲۰۰'۱۵۹'۱۳۳'۱۱۸'۱۱۶'۵۹
سعد خان: ۳۸۴	رستم خان: ۲۰۷'۱۹۵
سعد منطقی: ۴۹	رشید خان: ۲۶۷'۲۱۷
سعید بدخشی: ۲۴۷'۲۳۸	رضی الملک: ۳۶۰
سعید خان لکھن: ۲۶۰	رفیع الدین محمد شاہ صفوی: ۱۰۳
سعید خان: ۲۶۰'۲۱۸'۲۱۶'۲۱۴'۲۰۲'۱۳۸'۱۳۷'۲۵	رکن الدین ابراہیم: ۳۲'۳۱
سکندر افغان: ۱۴۶	رکن الدین فیروز شاہ: ۱۷'۱۴
	رکن خان نوحانی: ۱۵۲'۱۴۶

سلطان بہلول لودی: ۸۳۸۲۸۱۸۰۷۹۷۸

۴۲۸۱۲۵۸۸۸۵۸۴

سلطان جلال الدین فیروز خلجی: ۳۱۲۸۲۷

سلطان جلال الدین: ۹۱۹۰۴۲۳۲۳۱۳۰۲۹

سلطان جلال بخاری: ۶۹

سلطان جنید برلاس: ۱۲۸۱۲۷

سلطان چنگیز خان: ۲۰

سلطان حسین جلایر: ۱۶۰

سلطان حسین شرقی: ۸۶۸۵۸۳۸۲۸۱۸۰

۴۲۷۴۰۹۴۰۶۳۸۰

سلطان حیدر شاہ: ۳۹۳

سلطان خواجہ: ۲۳۱

سلطان رضیہ: ۱۹۷۵۹۱۶۱۵۱۴

سلطان سعید خان: ۳۹۷

سلطان سکندر شاہ لودی: ۸۳

سلطان سکندر: ۸۹۸۷۸۶۸۵۸۴۷۷۷۵۷۵۶

۳۹۲۳۸۹۳۸۸۱۴۷۱۴۳۱۲۵۹۳۹۲

سلطان سلیم: ۲۶۸۲۶۳۲۴۶۲۰۷۲۰۰۱۹۹

۲۹۱۲۹۰۲۸۷۲۸۴۲۸۲۲۷۹

سلطان شمس الدین: ۲۱۲۰۱۹۱۸۱۷۱۶۱۵۱۴۱۱

۴۱۷۳۹۷۳۸۶۵۸۳۵۲۷

سلطان شہاب الدین غوری: ۲۰۴

سلطان صلاح الدین: ۳۶۶

سکندر بت شکن: ۳۸۹

سکندر بن بہلول لودی سلطان: ۳۲۶۳۲۵۳۲۲

۴۲۳۳۹۶۳۹۵

سکندر خان: ۲۹۵۱۹۱۱۸۸۱۲۵

سکندر ذوالقرنین: ۵۷

سکندر (پیر شاہ محمد قرملی): ۱۴۱

سکندر: ۲۹۴۱۸۹۱۵۰۱۴۷۱۹۲۹۷۹۵۸۸

۴۰۴۳۵۳۳۵۲۳۴۹

سلطان ابراہیم الشرقی: ۷۹۷۲

سلطان ابراہیم (ابراہیم سور): ۱۴۴۱۴۲

سلطان ابراہیم: ۹۵۹۴۹۳۹۲۹۱۹۰۸۹۶۸

۳۳۹۲۹۹۱۴۳۱۲۷۱۰۱۱۰۰۹۹۹۸۹۷۹۶

۴۲۵۴۲۳۳۹۵۳۵۲

سلطان ابوسعید: ۳۰۹

سلطان احمد گجراتی: ۳۴۱۳۰۵۳۰۳۷۲۷۰

سلطان احمد: ۳۰۴۳۰۱۳۰۰۲۹۹۲۹۸۲۹۷

۳۶۱۳۶۰۳۳۷

سلطان الیاس: ۵۶

سلطان بہادر خان ہمایون: ۳۳۱۳۳۰

سلطان بہادر شاہ: ۴۶

سلطان بہادر گجراتی: ۱۱۲۱۱۱۱۱۰۱۰۸۱۰۷۱۰۶

۴۰۶۳۷۸۳۷۷۱۳۰

سلطان بہادر: ۱۴۴

سلطان علاؤالدین مسعودشاه: ۱۷	سلطان محمد بن ملک غازی: ۴۳
سلطان علاؤالدین خلجی: ۱۹۷، ۹۵	سلطان محمد سعید: ۳۱۱
سلطان علاؤالدین: ۱۷، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۵	سلطان محمد عادل: ۱۴۷، ۱۴۱
۸۳، ۸۰، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷	سلطان محمد مرزا: ۱۱۹، ۲۰۵
۴۲۸، ۴۲۳، ۳۸۷، ۳۱۶، ۸۶	سلطان محمد: ۲۶، ۲۷، ۵۰، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۶، ۵۷
سلطان علی: ۱۸۶	۳۹۵، ۱۴۶، ۱۲۸، ۱۲۶
سلطان غیاث الدین: رک، بلبن	سلطان محمود بن سلطان احمد گجراتی: ۳۱۵، ۳۷۳
سلطان غیاث الدین تغلق شاه: ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۷	سلطان محمود بن سلطان سکندر لودی: ۱۰۶، ۱۲۹
سلطان غیاث الدین (عوض خلجی): ۴۱۶	سلطان محمود بن محمد شاه: ۶۷
سلطان غیاث الدین محمد بن سام: ۹	سلطان محمود بہکری: ۲۰۲، ۲۰۳
سلطان غیاث الدین محمود: ۱۰	سلطان محمود بہمنی: ۳۸۵
سلطان غیاث الدین: ۱۹۸، ۲۰، ۲۱، ۲۲	سلطان محمود خلجی: ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۷
سلطان فتح شاه: ۳۹۴، ۳۹۵	سلطان محمود شرقی: ۶۰، ۷۸، ۷۹
سلطان فخر الدین: ۴۱۹	سلطان محمود غزنوی: ۲۹۴، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵
سلطان فیروز: ۵۳، ۵۵، ۵۷، ۵۸، ۶۰، ۶۱، ۶۳، ۶۴	۳۰۷، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹
۴۲۳، ۴۰۹، ۴۰۴، ۲۹۹، ۸۵، ۶۸	سلطان محمود گجراتی: ۱۴۰، ۲۰۹
سلطان قطب الدین مبارک شاه: ۴۰، ۴۱، ۴۳، ۴۴	سلطان محمود (پسر سلطان بہلول): ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶
۴۱۹، ۴۱۰، ۳۴۹، ۳۳۹، ۳۰۷، ۳۰۶	۱۸۵، ۱۳۰، ۱۲۶، ۷۸، ۷۵، ۷۳، ۶۹، ۶۸، ۶۷
سلطان کلیم اللہ: ۳۷۷، ۳۷۸	سلطان مظفر شاه: ۳۲۵، ۳۲۸، ۳۳۰، ۳۳۸، ۳۴۸
سلطان مبارک شاه: ۷۱	۳۶۱، ۳۵۷، ۳۵۶، ۳۵۰
سلطان محمد ابن فیروز شاه: ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۰۵، ۳۳۲	سلطان مظفر: ۹۴، ۳۵۰
۴۲۳، ۳۳۶، ۳۳۴، ۳۳۳	سلطان معز الدین بہرام شاه: ۱۶، ۱۷
سلطان محمد بن تغلق: ۴۷، ۵۳، ۵۸	سلطان معز الدین طغرل: ۴۱۸

شاه عارف: ۴۰۰	سید محمد گیسودراز: ۳۶۷
شاه عالم: ۳۵۰	سید محمد: ۲۵۶۵۸
شاه عباس: ۲۸۱	سید محمود بارہہ: ۲۰۷
شاه عبداللہ: ۷۸	سید مولہ: ۲۱
شاه علی خان: ۴۰۲، ۲۸۶، ۲۶۳	سید میران: ۳۶۱
شاه علی: ۱۹۴	سید میرک اصفہانی: ۲۲۰
شاه فتح اللہ خان شیرازی: ۳۸۴	سید ناصر الدین: ۳۶۹
شاه قاسم: ۳۹۵	سید ہاشم: ۲۵۶، ۲۳۰
شاه قلی محرم: ۲۶۴، ۲۰۷، ۱۵۸	(ش)
شاه قلی: ۱۴۷	شادمان: ۱۲۵
شاه محمد خان: ۲۱۱	شادی خان افغان: ۱۴۶
شاه محمد فرطی: ۱۴۲، ۱۴۱	شادی خان: ۴۰
شاه محمد قندہاری: ۱۹۲	شادی: ۱۲۷
شاه محمد: ۱۵۲، ۱۵۱	شاه ابوالمعالی: ۳۹۸
شاه مراد: ۲۶۶، ۲۴۶، ۲۰۰	شاه بدایع خان: ۲۶۳، ۲۱۳، ۱۹۲، ۱۸۲، ۱۷۹، ۱۷۲
شاه مرزا: ۳۸۶، ۳۵۱، ۲۱۲، ۱۱۱، ۱۹۲، ۱۸۸، ۱۸۷	شاه بہلول: ۱۱۲
شاه ولی اسمکہ: ۱۷۱	شاه بیگ اوزبک: ۴۰۶
شاہزادہ ہمایون بن محمد شاہ: ۶۳	شاه بیگ خان کابلی: ۴۰۶، ۴۰۵، ۲۷۹، ۲۶۶
شاہم خان جلاہیر: ۱۷۹، ۹۳	شاه جہان: ۱۹۹
شاہم خان: ۳۲۴، ۲۴۲، ۲۳۹	شاه جہانگیر: ۲۰۷، ۲۶
شاہی خان: ۳۹۰، ۳۸۹	شاه حسین: ۴۰۷، ۱۱۵
شجاعت خان: ۳۱۷، ۳۱۵، ۱۹۴، ۱۶۱، ۱۳۷، ۱۳۲	شاه زادہ عثمان: ۳۰۰
۳۶۵، ۳۳۲، ۳۱۹، ۳۱۸	شاه طہماس سعید بیگ: ۱۶۷

شرف بیگم: ۲۳۵	شیخ ابوالفیض: ۲۸۲
شریف جرجانی: ۱۸۴	شیخ احمد کہیتو: ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۵، ۳۵۰
شریف خان اتکہ: ۲۳۲، ۲۵۶	شیخ افتخار: ۳۳۶
شریف محمد خان: ۱۸۶	شیخ اوحد کرمانی: ۱۶۴
شفیع خان: ۲۱۸، ۲۱۹	شیخ بدرالدین غزنوی: ۲۱
شمس الدین بہکرہ: ۴۲۰، ۴۲۱	شیخ برہان الدین: ۲۸۴
شمس الدین محمد خان اتکہ: ۱۱۵، ۱۱۹، ۱۵۳، ۱۵۹	شیخ بہاء الدین زکریا: ۲۱، ۵۵
۱۶۷، ۱۶۳	شیخ جمالی: ۱۶۴
شمس الدین: ۳۳۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۴۱۹، ۴۲۰	شیخ حاجی عبدالوہاب: ۸۸، ۹۲
شمس تبریز: ۱۷	شیخ حسن: ۱۶۳
شہاب الدین احمد خان: ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۷	شیخ حسین: ۱۹۷
۱۶۸، ۱۹۲، ۱۹۵، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۳۱۹	شیخ دانیال: ۲۰۵
شہاب الدین سلطان: ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۵، ۳۸۷	شیخ دولت بختیار: ۲۶۲
شہاب خان: ۶۷، ۲۵۴، ۲۵۵	شیخ راجو بخاری: ۹۳
شہباز خان کنبوہ (امیر بخشی): ۲۲۳، ۲۳۱، ۲۴۰، ۲۴۲	شیخ رزق اللہ مشتاقی: ۸۸، ۸۹
۲۵۳، ۲۶۵، ۲۸۲	شیخ سعدی: ۲۱
شہباز خان: ۱۲۳، ۱۳۷، ۱۳۸، ۲۰۶، ۲۰۷	شیخ سلیم: ۱۹۷، ۲۰۰
شہزادہ بیکن خان: ۴۲۷	شیخ شرف الدین بن احمد یحییٰ منیری: ۸۶
شہزادہ علاء الدین: ۳۶۹	شیخ شرف الدین مشہدی: ۳۴۷
شہزادہ کامگار: ۲۶۳، ۲۶۶	شیخ شہاب الدین سہروردی: ۱۶۴
شہزادہ مراد: ۲۸۲	شیخ صدر الدین: ۲۱، ۵۵
شیخ ابراہیم: ۱۶۳، ۲۴۸	شیخ عبدالحق: ۳
شیخ ابوالفضل: ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵	شیخ عبدالعزیز: ۷۷، ۷۸

شیخ نجم الدین کبری: ۱۶۴، ۳۰۹	شیخ عبدالنبی: ۲۳۶، ۱۸۴
شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی: ۳۶۷	شیخ عثمان ہارون: ۱۶۴
شیخ نظام الحق: ۴۱	شیخ علی: ۳۵۸
شیخ نظام الدین: ۳۸، ۴۱، ۴۲، ۶۵، ۲۸۴، ۳۶۴	شیخ فرید ابن سید احمد حسینی البخاری: ۳
شیخ نور: ۴۲۳	شیخ فرید الدین بخاری: ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۱، ۲۴۲
شیخ یعقوب کشمیری: ۴۰۲	۲۴۳، ۲۴۷، ۲۶۸، ۲۶۳، ۲۵۹، ۲۴۹، ۲۴۷، ۲۸۱
شیر بیگ: ۱۹۴	۲۸۶، ۲۸۸، ۲۹۰، ۳۰۸، ۳۶۳
شیر خان: ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷	شیخ فرید الدین گنج شکر: ۲۶۷
۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۹، ۱۵۵، ۱۶۱، ۱۶۸	شیخ فرید الدین: ۲۱
۱۶۹، ۱۹۸، ۲۰۵، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۵۵، ۲۵۶، ۳۱۱، ۳۶۱	شیخ فرید بخاری: ۱۹۷، ۲۰۶، ۲۱۱، ۲۸۳
۳۶۲، ۳۶۳	شیخ فیضی: ۲۶۰
شیر شاہ: ۹۲، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲	شیخ کہورن: ۱۰۳
۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۳۶۱، ۳۹۷	شیخ گدائی کنہو: ۱۵۵، ۱۵۶
شیر محمد: ۱۵۹	شیخ محمد بخاری: ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۴، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳
شیر ملک: ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱	۲۱۴، ۲۱۹، ۳۶۳
شیر اشامک: ۳۸۶، ۳۸۷	شیخ محمد غوث: ۱۵۶، ۱۷۴
(ص)	شیخ محمد منکن: ۸۹
صاحب خان: ۳۲۴، ۳۲۵	شیخ محمد نور: ۳۰۹
صادق خان: ۱۹۵	شیخ محمد: ۱۵۶
صادق محمد خان: ۲۰۹، ۲۳۸، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۸	شیخ محمود نعمان: ۳۱۳
۲۶۶، ۲۶۳	شیخ محی الدین ابو محمد عبدالقادر جیلانی: ۱۶۴
صدر خان: ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹	شیخ ملکیار (پران): ۲۱
صدر محمد اختہ: ۱۴۷	شیخ ناصر الدین محمود: ۵۴

عبداللطیف: ۲۵۰	صفدرخان: ۳۷۳۱
عبداللہ خان اوزبک: ۱۲۳، ۱۳۷، ۱۶۷، ۱۷۷، ۱۷۷	صلابت خان: ۲۵۴، ۳۸۰
۱۷۸، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۶۸، ۲۷۵، ۲۸۱	(ط)
عبداللہ سلطان پوری: ۱۶۰، ۲۳۴	طاہر محمد سلطان: ۱۵۴
عبداللہ (مولانا): ۲۳۵، ۲۶۵	طاہر: ۲۵۱
عبدالطلب خان: ۲۱۲، ۲۶۳	طغرل: ۲۲
عبدالمومن خان: ۲۸۱	طمغاج: ۱۳
عبدالوہاب بخاری (شیخ حاجی): ۷۷	طہماسپ شاہ: ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۵۱، ۲۰۵
عبدالعزیز کنبوہ: ۹۲	(ظ)
عبید (شاعر): ۲۶، ۴۹	ظفر خان: ۳۳، ۶۷، ۳۳۳، ۳۳۳، ۳۳۳، ۳۳۳
عدلی (سلطان): ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴	ظہیر الدین محمد بابر: ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۱۰۵، ۱۲۷، ۳۴۹
عرب بہادر: ۲۳۸	۳۵۱، ۴۱۰، ۴۲۳
عربی خان: ۲۹۹	ظہیر الدین: ۲۲۷
عرفی شیرازی: ۴۶۲	(ع)
عزالدین طغیان خان: ۴۱۷	عادل خان: ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۲۸۰، ۳۰۸، ۳۲۸
عزالدین محمد شیران: ۴۱۴	۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹
عزت خان (لقب محمد شاہ): ۳۰۰	۳۸۰، ۳۸۳، ۳۸۴
علاء الدین جامی: ۱۴	عادل شاہ: ۱۷۱
علاء الدین خلجی: ۴۱۹	عالم خان بن سلطان بہلول لودی: ۹۴، ۹۶، ۹۷، ۹۸
علاء الدین: ۳۴، ۴۱، ۴۲، ۴۹، ۳۰، ۳۱۰، ۳۶۴، ۳۷۰	عالم خان: ۳۵۷، ۳۶۰
۳۷۱، ۳۷۷، ۴۱۴، ۴۱۶، ۴۱۹، ۴۲۲	عبدالغنی بیگ: ۱۶۸
علی خان: ۲۵، ۲۳۴، ۴۰۰	عبدالقادر: ۳۱۱
علی شاہ (میرا خان): ۳۸۹، ۳۹۰، ۴۰۱	عبداللطیف قزوینی: ۱۵۸

غازی خان بدخشی: ۲۲۲'۱۸۶	علی شرف الدین: ۲۱۰
غازی خان: ۱۴۲	علی شیر (سلطان علاء الدین): ۳۸۷'۳۸۵
غازی شاه (کشمیر): ۳۹۹	علی عادل خان: ۳۸۵'۳۸۴
غریب خان: ۳۰۰	علی قلی خان زمان: ۱۸۸'۱۶۹'۱۶۳
غنی خان: ۱۷۰	علی قلی سیتانی: ۱۲۳
غنی همدانی: ۲۲۷	علی قلی: ۱۹۱'۱۹۰'۱۸۹'۱۸۳'۱۸۱'۱۸۰'۱۵۵'۱۴۷'۱۰۰
غیاث الدین تغلق شاه: ۱۶۱	علی محمد اسب: ۱۷۱
غیاث الدین: ۳۳۸'۳۱۰'۳۰۵'۷۲'۲۸'۲۴	علی محمد: ۲۷۷
(ف)	علی مردان (خلجی): ۴۱۵'۴۱۴'۴۱۳
فاخر: ۴۲۱	علی: ۳۰
فتح اللہ شیرازی: ۲۶۴	عماد الملک کابلی: ۳۸۴
فتح خان ہروی: ۷۸	عماد الملک: ۳۵۷'۳۵۲'۳۵۱'۳۵۰'۳۳۶'۱۱۰
فتح خان: ۴۰۴'۲۵۱'۲۲۱'۱۳۲'۹۳'۹۱'۶۱'۵۸	۳۷۷'۳۷۶'۳۶۰'۳۵۹
فتح شاه: ۴۲۲'۳۹۶'۳۹۵	عماد: ۱۴۲
فخر الدین ترخان: ۴۱۷	عوض خلجی ملک حسام الدین: ۱۴'۱۳
فخر الدین مبارک: ۱۶	عیسیٰ خان نیاززی: ۱۳۷'۱۳۶'۱۳۵
فرخمان: ۱۸۶	عیسیٰ خان: ۲۸۲'۲۵۳
فردوسی: ۲۹۱	عیسیٰ: ۱۳۰
فرنگیان: ۳۵۶	(غ)
فرید الدین گنج شکر: ۲۳۴'۲۰۱	غازی خان (پسر مبارک خان): ۳۹۸'۳۰۸
فریدون: ۳۳۱'۲۶۶'۲۶۰'۲۱۴	غازی خان تبریزی: ۲۳۰
فریدون: ۲۱۴	غازی خان (ابریہیم لودی): ۱۸۶'۹۹'۹۸'۹۷'۹۶
فرید: ۱۲۶'۱۲۵	۳۹۸'۲۲۲

قرا بیگ: ۲۶۷	فضایل بیگ: ۱۲۰
قراجه خان: ۱۱۸	نولاد خان: ۳۶۱
قطب الحق والدین اوشی (جولجہ تختیار کا کی): ۱۶۴	فیروز خان: ۳۶۶، ۳۵۲، ۳۳۷، ۳۳۶، ۱۴۱، ۱۴۰
قطب الدین ایبک: ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴	فیروز شاہ: ۶۱، ۷۰، ۷۱، ۳۶۸، ۳۲۲
قطب الدین خسرو مانی: ۴۲	فیروز: ۲۳۹، ۳۲۶، ۳۳۹، ۴۰۸
قطب الدین قمار رومی سلطان: ۴۱۴	(ق)
قطب الدین محمد خان: ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۲۱۱، ۲۱۲	قادر خان: ۲۹۹، ۳۳۲، ۴۲۶
۲۱۳، ۲۱۷	قاسم خان: ۱۵۸، ۱۶۸، ۲۶۴، ۲۶۸، ۲۷۵
قطب الدین محمد علی: ۲۳۲	قاسم علی خان: ۲۱۰
قطب الدین: ۲۲، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۴۷	قاسم نیشاپوری: ۱۴۷
قطب الملک: ۲۸۰، ۲۸۱، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۳	قاضی خان بدخشی: رک، غازی خان (خطاب)
قطب خان لودی: ۶، ۷، ۸، ۸۰	قاضی خان: ۲۲۲
قطب خان: ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷	قاضی شرف الدین: ۲۱
قلع خان: ۸۱	قاضی شہاب الدین دولت آبادی: ۴۲۴
قلی خان: ۱۴۹، ۱۴۴، ۱۹۴، ۲۰۹، ۲۲۲، ۲۲۸	قاضی صدر الدین: ۴۰۰
قلی فرلی: ۲۳۹	قاضی علی: ۲۶۸
قلج خان: ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۸۶	قاضی مغیث الدین: ۲۲، ۲۵، ۲۸
قلج محمد خان: ۲۱۰، ۲۱۷	قاضی منہاج الدین جوز جانی: ۲۱۸
قیان خان: ۱۴۴، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۷۹، ۲۲۴	قاقشالان: ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۸
(ک)	قاقشال جباری: ۱۴۷
کابلی: ۲۶۶	قلنو نوحانی: ۲۴۹
کامگار شاہ: ۴، ۲۷، ۲۸	قلنو: ۲۵۰، ۲۵۱
کرجی شاہ طہماسپ: ۳۸۰	قدر خان: ۲، ۵، ۳۰، ۱۹

مان سنگ: ۲۷۹'۲۳۰'۲۰۷	کالا پھار: ۲۲۲
ماہم انگہ: ۱۶۸'۱۶۷'۱۶۲'۱۵۸'۱۵۷'۱۵۶'۱۵۳	کانسی رای: ۴۲۱
مبارز خان: ۱۵۲'۱۴۶'۱۴۱'۱۴۰	کلان خان: ۲۰۵
مبارک خان نوحانی: ۱۶۱'۸۳	کلیجان: ۳۲'۳۱
مبارک خان: ۳۴۵'۳۴۴'۳۰۸'۲۰۳'۷۸'۷۱'۷۰	کمال خان: ۱۸۷'۱۷۰'۱۶۹'۱۶۳
مبارک شاہ: ۳۰۴'۲۹۹'۷۲'۵۶'۶۸'۶۷'۴۱'۴۰	کنورمان سنگہ: ۲۶۳'۲۶۲'۲۶۰'۲۵۹'۲۴۴'۲۳۱'۲۲۹
۴۲۸'۴۰۹	کوہنہا: ۱۳۳
مبارک فراش: ۱۷	کوکتاس: رک، مرزا عزیز کوکہ
مجنون خان قاقشال: ۲۲۳'۱۴۷	کینخرو: ۲۴۷'۲۴'۲۳'۲۲
مجنون خان: ۱۹۸'۱۹۰'۱۸۹'۱۸۰'۱۷۹	کیقباد: ۲۸'۲۳
محافظ خان: ۳۲۵'۳۲۴'۳۲۳	(گ)
محب علیجان: ۲۴۸'۲۴۰'۲۳۹	گلبدن بیگم: ۱۴۷
محبوب خان قاقشال: ۱۶۳	گلرخ بیگم: ۲۳۲'۲۰۹
مجلس عالی (خطاب): ۹۸	گوجرخان: ۲۲۵'۲۲۴'۲۲۱
محمد ارسلان: ۲۱	(ل)
محمد امین دیوانہ: ۱۷۹'۱۵۸	لادملک: ۱۲۹
محمد امین: ۱۹۴	لالہ بیگ: رک، باز بہادر خان
محمد باقی ترخان: ۲۰۲'۱۸۷	لطیف خان: ۳۵۶
محمد بن غیاث الدین: ۲۱	لعل خان بدخشی: ۱۴۷
محمد بیرام خان: ۱۶۰	لکھمی: ۳۵۴
محمد حسین مرزا: ۲۱۹'۲۱۸'۲۱۷'۲۱۳'۲۱۲'۲۱۱	لکھنا: ۱۷۶
محمد خان اتکہ: ۲۱۲'۲۰۴	(م)
محمد خان اوزبک: ۲۲۷	مجاہد شاہ: ۳۲۵

محمد قاسم: ۲۶۲'۱۷۳	محمد خان بن فرید خان: ۷۱
محمد قرطبی شیخ: ۳۰۹	محمد خان بنگالی: ۱۶۳
محمد قلی خان برلاس: ۱۸۹	محمد خان تکلو: ۱۱۹
محمد قلی خان: ۱۹۱'۲۲۳'۴۰۷	محمد خان جلایر: ۱۴۷
محمد کشلو خان: ۲۱	محمد خان سور: ۱۴۳
محمد مراد خان: ۱۹۳'۱۹۵'۲۱۱	محمد خان سیتانی: ۱۸۰
محمد مقیم: ۲۸۸	محمد خان شروانی: ۱۵۸
محمد ہاشم: ۲۴۲	محمد خان: ۱۸۷'۱۷۳'۱۴۴'۱۲۸'۱۲۷'۱۲۶'۱۲۱'۶۰
محمد ہمایون مرزا: ۱۰۱'۹۹'۹۶'۱۰۳'۱۰۴'۱۰۵	۳۷۷'۳۰۱'۲۶۶'۲۵۶'۲۲۹'۲۱۲
محمدود خان لودی: ۸۵	محمد خوارزم شاہ: ۹
محمدود خان: ۲۹۷'۲۹۹'۳۰۰'۳۰۱'۳۰۲'۳۰۶	محمد زمان مرزا بن بدیع الزمان: ۱۱۳'۱۱۲'۱۱۱'۱۰۶
۳۳۸'۳۵۶'۳۲۶	محمد زمان: ۲۷۵
محمدود شاہ سلطان: ۳۱۵'۳۲۰'۳۲۲'۳۲۴'۳۲۷	محمد سلطان مرزا: ۱۱۱'۱۱۳'۱۱۴'۱۲۰'۱۸۷'۱۹۲
۳۳۰'۳۳۰'۳۳۳'۳۳۴'۳۳۵'۳۳۶'۳۳۷	محمد سلطان پسر بلبن: ۲۱'۲۳
۳۳۸'۳۳۵'۳۲۷'۳۲۷'۳۲۷'۳۲۸'۳۲۸'۳۰۹	محمد شاہ بن فیروز شاہ: ۶۳
محمدود شاہ: ۳۰۸'۳۱۰'۳۱۱'۳۲۳'۳۲۴'۳۲۶	محمد شاہ بن مبارک: ۷۵
۳۲۸'۳۲۹'۳۳۰'۳۳۱'۳۳۱'۳۳۵'۳۳۸'۳۳۹	محمد شاہ سلطان: ۶۱'۶۲'۶۳'۶۴'۶۷'۶۷'۷۳'۷۳'۸۰
۳۴۰'۳۴۱'۳۴۲'۳۵۱'۳۴۴'۳۴۴'۳۵۶'۳۵۷	محمد شاہ: ۶۰'۳۰۰'۳۳۲'۳۳۹'۳۶۶
۳۵۸'۳۵۹'۳۶۱'۳۶۲'۳۶۴'۳۶۴'۳۷۳'۳۸۴	محمد شاہ ابن مظفر شاہ (گجرات): ۳۳۵'۳۳۸
۴۲۲'۴۲۷'۴۲۸	محمد شاہ (کشمیر): ۳۹۴'۳۹۶'۳۹۷'۳۰۵
محمدود غیاث الدین سلطان: ۳۱۶	محمد صالح: ۱۹۴
محمدود: ۲۳۱	محمد علی خان: ۲۰۲'۲۰۳
مراد خواجہ: ۱۲۲	محمد قاسم خان: ۲۲۶

ملانی بیگ بایزید: ۱۳۰	۳۴۷، ۳۴۵، ۳۱۳، ۳۰۷، ۲۳۹، ۲۳۸، ۲۳۷، ۲۳۲
ملک الشرق گجراتی: ۲۰۷	منظفر گجراتی: ۲۰۶، ۲۵۴، ۲۵۶، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۷، ۳۰۷
ملک بہلول: ۷۷، ۷۶	۳۲۴، ۳۲۷، ۳۶۳، ۳۹۱، ۴۰۶، ۴۲۵
ملک جلال الدین: ۱۷	منظفر: ۲۵۵، ۲۵۷، ۳۳۷
ملک حاجی: ۳۹۶	معز الدین کیقباد: ۳۰۲
ملک رانی: ۲۴	معسکر شاہ: ۱۹۵
ملک رکن الدین: ۶۱، ۶۲	معصوم بہکری: ۲۶۷
ملک سکھہ: ۱۲۷	معصوم بیگ: ۱۶۷
ملک سلیمان: ۶۹، ۷۰	معصوم فرخوری: ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۲، ۲۴۶
ملک شہاب الدین: ۴۰، ۴۱	معصوم کابلی: ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۸
ملک شیخ مسلم: ۶۹	معصوم کوکہ: ۱۸۵، ۱۸۶
ملک ضیاء الدین: ۵۷	معصوم (خان) کابلی: ۲۲۲، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۸۲
ملک فخر الدین: ۴۳	معین الدین چشتی (خواجہ): ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۹۷، ۱۹۹
ملک فیروز ترک: ۸۲	۲۰۲، ۲۰۵، ۳۴۹، ۳۶۳
ملک مبارک کبیر: ۶۲	معین الحق (خواجہ غریب نواز اجمیر): ۲۳۱
ملک محمود ولد ملک مغیث: ۲۹۷	معین خان فرخندی: ۲۱۱
ملک مردان دولت: ۶۹	معین خان: ۱۷۹
ملک مغیث: ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۱۸	منید ملک: ۳۱
ملک ملو: ۶۴، ۶۵، ۶۸، ۱۳۲	مقرب خان: ۶۴، ۶۵
ملک نظام الدین: ۲۴، ۲۶، ۲۷	مقیم خان: ۱۷۶
مندلیک رای: ۳۲۱، ۳۲۲	ملا طیب: ۲۳۸
مندو: ۳۰۰	ملا عبداللہ: ۱۸۴
منصور (شاہ): ۲۴۰، ۲۴۴	ملا نظام الدین: ۲۱۰

نورنگ خان: ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۵۶، ۲۵۷	ناصرشاه: ۳۱۱، ۳۱۵، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۱
نورنگ طغرل خان: ۴۱۷	ناہید بیگم: ۲۰۲، ۲۰۳
نیابت خان: ۲۴۷	نجم الدین فلسفی: ۴۹
(و)	ندیم کوکہ: ۱۱۶
وزیر خان: ۲۳۳، ۲۳۸	نصرت خان بن فتح خان بن سلطان فیروز: ۶۷
ولید بن عبدالملک: ۴۰۳	نصرت خان: ۳۳، ۲۹۵، ۲۹۶
ولید (خلیفہ): ۴۰۳	نصرت شاہ: ۶۵، ۶۷
(ہ)	نصیر الدین محمد ہمایون بادشاہ: ۱۰۵، ۱۲۴، ۱۲۹
ہاشم خان: ۲۴۷	۱۲۳، ۳۵۶، ۳۲۳
ہریر الدین حسن: ۴۱۰	نصیر خان: ۱۲۳، ۳۵۱، ۳۲۶، ۴۲۷
ہمایون بادشاہ: ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۹	نظام الدین: ۲۵
ہمایون خان (پسر سلطان محمد شاہ): ۶۲، ۳۷۱	نظام الملک: ۱۴۰، ۲۵۴، ۲۸۰، ۲۸۴، ۲۸۵، ۳۲۰
ہمایون: ۳۰۴، ۳۳۱، ۳۴۰، ۳۹۶، ۳۹۷	۳۳۲، ۳۳۳، ۳۵۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۶، ۳۷۷
ہیبت خان نیازی: ۱۳۲	۳۷۸، ۳۸۳، ۳۸۵
ہیمون بقال: ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۴۹	نظام خان: ۷۷، ۸۳، ۱۰۳، ۱۴۰
(ی)	نظام شاہ: ۳۰۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۷۳
یادگار بیگ: ۱۰۶، ۳۴۷	نظام: ۱۵۳، ۱۵۴
یاری: ۲۰۵	نظر بہادر: ۲۲۳
یوسف خان: ۴۰۱، ۴۰۲	نظیر: ۳۷۲
یوسف سید (باشاہ کشمیر): ۲۷۳	نواب خان اعظم: ۳۶۳
یوسف شاہ (گجرات): ۴۲۱	نور الحق المشرقی دہلوی: ۵
یوسف: ۲۶۲، ۲۶۳، ۴۰۳	نور ترک: ۱۵
	نور جہان: ۲۰۷

ایدر: ۲۰۵، ۲۱۷	۲۶۰، ۲۶۵، ۳۰۶، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹
ایران: ۲۵، ۲۳۴، ۳۲۵، ۴۰۴	۳۳۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۷، ۳۵۶
(ب)	۳۵۷، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۷۸، ۳۷۹
باباخاتون (موضع جاگیر): ۱۷۰	ارک مندو: ۱۰۸
باغ مہندی قاسم خان: ۱۸۶	اریسہ (جاگیر): ۲۲۳، ۲۲۵، ۲۲۹، ۲۵۱، ۲۷۳
بال پور: ۳۱۹	۲۸۷
بانسوالہ: ۲۳۱	اساول: ۳۳۶
بخارا: ۱۶۴	استرآباد: ۳۰۹
بداؤن: ۱۱، ۱۳، ۵۸، ۷۲، ۸۰، ۸۳، ۸۴، ۸۵	اسیر: ۲۳۲، ۲۸۰، ۲۸۳، ۲۸۴، ۳۷۷، ۳۸۲
بدخشاں: ۲۸۱	۳۸۳، ۴۰۹
برار: ۲۶۰، ۲۸۲، ۲۸۶، ۳۸۰	اصفہان: ۱۸۵
برایر: ۲۶۰	اعظم پور: ۱۸۸
برلاس (قبیلہ): ۱۰۳، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۹۱، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۶۶	افغان پور: ۴۶
برن: ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۹۷	اکدامہ: ۲۲۰
برنال (سرنال): ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۱	الور: ۱۰۲، ۱۵۸
برودہ: ۲۰۹، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۶۰	الہاباش: ۱۹۱، ۲۵۴، ۲۸۷، ۲۸۸
برہان آباد: ۷۹	امرکوت: ۱۱۵، ۱۱۷
برہانپور: ۱۶۶، ۲۳۲، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵	امن آباد: ۳۶۴
۲۸۶، ۲۸۷، ۳۲۰، ۳۴۴، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۶۲، ۳۷۷	انبالہ: ۵۸، ۱۳۷
۳۸۲، ۳۸۳، ۴۰۹	اوچہ: ۱۳۷
بسنگوت: ۴۱۶	اودہ: ۱۹۱، ۱۹۱، ۲۲۸، ۴۱۰
بغداد: ۹۲	اودی پور: ۱۹۳
بکلانہ: ۲۱۰	اویہ: ۲۰۵

حصار بہون: ۲۱۵	جہار کند: ۲۵۱'۱۳۱'۱۱۲
حصار فیروزہ: ۲۰۲'۱۲۵	تجر: ۶۵
حصن بہلیاں: ۱۴	جہلو: ۳۹۸
(خ)	جیسلمیر: ۱۱۵
خان دلہیس: ۲۳۲'۳۸	جیل: ۱۶۴
خراسان: ۲۸'۵۲'۱۳۹'۱۴۵'۱۶۴'۲۳۴'۲۳۵	(ج)
۲۸۱'۳۳۳'۳۸۹'۴۱۵	چتور: ۱۰۷'۱۰۸'۱۹۲'۱۹۳'۱۹۵'۱۹۶'۱۹۸'۲۲۹
خلج: ۳۰۲'۴۱۵	۳۰۵'۳۰۶'۳۲۰'۳۲۸'۳۲۹'۳۵۲'۳۵۵
خوارزم: ۱۳'۹	چنار: ۱۱۱'۱۲۹'۱۳۰'۱۳۱'۱۳۲'۱۴۳
خواص پور: ۱۲۵'۱۲۶'۱۲۷'۱۴۲	۱۴۴'۱۴۶'۱۶۳'۱۸۳
(د)	چنبیل: ۱۷۶
دام پور: ۳۹۸	چندوار: ۸۳'۹
دریا پور: ۲۲۱	چندیری: ۹۱'۱۱۱'۱۲۱'۱۳۱'۱۳۵'۱۴۲
دریای بہت: ۲۷۳	چوتکھ (پرگنہ): ۲۶۷
دریای جون: ۲۴۰'۲۴۱'۲۴۲'۲۸۸	چوراگر: ۱۸۴'۱۷۵
دریای سند: ۱۴۴	چین: ۵۲
دریای گنگ: ۱۱۱	(ح)
دکن: ۲۸'۵۳'۵۸'۱۴۰'۲۰۱'۲۰۹'۲۱۳'۲۱۷	حاجی پور: ۱۷۱'۱۷۲'۱۷۳'۲۱۹'۲۲۰'۲۲۱'۲۲۹
۲۳۲'۲۳۳'۲۳۴'۲۵۴'۲۶۰'۲۷۴'۲۷۵	۲۳۸'۲۳۹'۲۴۰'۲۴۱'۲۴۲'۲۴۳'۲۴۴'۲۴۵
۲۷۸'۲۸۱'۲۸۲'۲۸۳'۲۸۵'۲۸۶'۲۸۹'۲۹۹	حجاز: ۲۷۴
۳۰۹'۳۲۰'۳۲۲'۳۲۳'۳۲۴'۳۲۵'۳۲۶'۳۵۲	حرسہ: ۲۳۲
۳۵۳'۳۵۴'۳۵۵'۳۵۹'۳۶۳'۳۶۴'۳۶۵'۳۶۶	حصار: ۹'۱۷'۳۰'۳۵'۴۱'۴۳'۴۷'۸۷'۲۹۸'۲۱۶
۳۶۷'۳۶۹'۳۷۳'۳۷۷'۳۷۸'۳۷۹'۳۸۴	حصار برن: ۵۳

سنجر: ۱۸۶	(س)
سند: ۳۹۵'۳۹۰'۲۶۷'۲۴۵'۱۸۷'۱۳۱'۵۳'۴۸	سارن: ۸۱
۴۰۸'۴۰۷'۴۰۶'۴۰۵'۴۰۴'۴۰۳	سارنگ پور: ۳۱۱'۲۹۸'۱۷۶'۱۶۲'۱۶۱'۱۰۷
شگر قلعہ: ۳۶۶	۳۵۴'۳۲۹
سوانہ: ۲۲۳'۲۲۲	سامانہ: ۹۹'۷۲'۶۶'۶۲'۵۷'۲۲
سوپر: ۱۹۲	سانبہ (پرگنہ): ۲۷۷
سورت: ۳۴۱'۳۰۷'۲۶۵'۲۵۷'۲۵۵	ستلج: ۲۵۹
سومنا بت خانہ: ۳۶۳'۳۳۳	سرسی: ۱۳'۹
سوپان: ۴۰۸'۲۶۷'۲۶۶'۲۶۳'۱۱۵	سر مور: ۶۱
سہر پور: ۲۲۳	سرہند: ۱۴۷'۱۳۸'۱۲۳'۹۸'۸۱'۷۷'۷۵'۵۷
سہرند (سہند): ۷۵'۵۷	۲۷۴'۲۴۳'۱۹۸
سہرام: ۱۲۷'۱۲۵	سری نگر: ۳۹۷'۲۶۴'۲۶۲
سہو (پرگنہ): ۲۷۷	سریر پور: ۱۷۸
سیالکوٹ: ۳۹۹'۳۹۳'۳۸۹'۹۸'۹۷'۹۶'۱۳'۸	سکندرہ راول: ۱۵۶
سیر: ۳۲۰	سکیت: ۱۸۹'۸۳'۷۹'۶۱
سیری (حصار): ۶۹'۳۳	سلطان پور: ۲۷۴'۲۳۳'۲۶
سیستان: ۲۸۱'۲۳۱'۱۵۱'۱۱۹	سمرقند: ۳۸۹'۳۴۲'۱۶۴
سیکری: ۱۹۸'۱۹۷'۱۳۶'۱۲۹'۱۰۴	سنارگانو: ۱۳۴'۴۶
سیستان: ۳۳'۱۳	شام: ۹۹'۲۲
(ش)	سنبل: ۱۴۳'۱۲۶'۱۰۶'۱۰۲'۹۴'۸۱'۸۰'۷۹'۶۵
شادی آباد (مندو): ۳۱۵'۳۰۹'۳۰۶'۳۰۵'۳۰۰	۱۹۲'۱۸۸'۱۸۷'۱۵۲'۱۴۷'۱۴۶
۳۲۸'۳۲۶'۳۲۴'۳۱۸	سنبلہ: ۳۵۳
شام: ۴۰۳	سنجار: ۱۶۴

فیروز پور: ۲۴۵	شاہ باد: ۱۰۰
فیروز آباد: ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۵۶	شاہ پور: ۴۲۶
(ق)	شب افروز: ۴۱۵
قرا باغ: ۱۸۵	شمس آباد: ۷۹
قصبہ نالچہ: ۳۲۴	شولا پور: ۳۸۴
قصبہ زور: ۱۶۲	شہاب پور: ۳۸۷
قلعہ باندہو: ۱۷۴	شہر آباد: ۳۹۰
قلعہ بکر: ۴۰۵	شیراز: ۳۰۳، ۳۰۲
قلعہ بہروچ: ۲۵۷	(ع)
قلعہ جاپانیر: ۳۴۳	عثمان پورہ: ۲۵۵
قلعہ جونا: ۲۶۵	عراق: ۲۸، ۵۲، ۱۱۹، ۱۳۹، ۱۴۵، ۲۳۴، ۲۳۵
قلعہ سنگر: ۳۶۶	۳۷۳، ۳۷۸، ۳۸۹، ۳۹۵، ۴۱۵
قلعہ بلوت: ۹۹	عرب: ۲۴۰، ۲۴۲، ۳۷۳، ۴۰۳
قلعہ سورت: ۲۰۶، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱	(غ)
قلعہ سہوان: ۴۰۷، ۴۰۵	غازی پور: ۱۸۳
قلعہ سیری (دہلی): ۳۳، ۳۶، ۶۵	غزنین: ۷۷، ۹۸، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۲۱، ۱۲۶، ۱۵۶، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۷، ۳۸۷
قلعہ شیرگر: ۱۸۲، ۱۸۹	غز: ۱۲
قلعہ کاکرون: ۱۹۲، ۱۹۳، ۳۲۹	غور: ۷۷، ۱۵۸
قلعہ کرنال: ۳۴۱، ۳۴۲	(ف)
قلعہ کوتلہ: ۲۱۵	فتچپور: ۲۵، ۹۲، ۱۰۴، ۱۰۶، ۱۳۶، ۱۹۸، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸
قلعہ مندو: ۲۹۷، ۳۲۴، ۳۲۵	۲۱۹، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۴۶، ۲۵۴
قندھار: ۱۰۶، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۳۹	فرغانہ: ۴۰۳
۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۵، ۲۵۹، ۲۷۸، ۲۸۷، ۳۸۷، ۴۰۴	فرید آباد: ۲۸۹

۱۰۰'۱۰۱'۱۰۴'۱۰۵'۱۱۳'۱۱۵'۱۲۲'۱۲۴'۱۲۵
 ۱۲۷'۱۳۱'۱۳۲'۱۳۵'۱۳۹'۱۴۰'۱۴۱'۱۴۳'۱۴۴'۱۵۰
 ۱۵۱'۱۵۲'۱۵۶'۱۵۸'۱۶۰'۱۶۲'۱۶۷'۱۶۸
 ۱۶۹'۱۷۲'۱۷۶'۱۷۸'۱۸۵'۱۹۵'۱۹۸'۱۹۹'۲۰۰'۲۱۱
 ۲۲۸'۲۳۵'۲۳۵'۲۴۵'۲۵۴'۲۶۰'۲۶۳'۲۶۵'۲۶۵'۲۸۸
 ۲۹۴'۲۹۶'۳۰۹'۳۳۶'۳۳۶'۳۶۵'۳۶۵'۳۰۳'۳۱۰'
 ۴۱۴'۴۱۶'۴۱۸'۴۲۴'

(ی)

یکٹی پور: ۳۸۷

(ن)

نارنول: ۱۷۲'۱۲۵
 ناگور: ۳۳۲'۲۰۴'۱۷۲'۱۷۱'۱۵۸'۷۰
 نرہن: ۱۸۳'۱۸۱'۱۸۰
 نصرت آباد: ۳۱۲
 نگر پور: ۲۳۱
 نگر کوت: ۲۷۸'۲۱۵'۲۱۴'۱۴۶'۶۲'۶۱'۵۸'۵۷
 نوشہرہ: ۳۹۳
 نہروالہ: ۳۴۵'۳۳۲'۳۲'۱۲'۱۰
 نیستان: ۳۹۸
 نیشاپور: ۱۶۴'۱۰
 نیلاب: ۲۶۵'۲۶۲'۲۴۴'۲۲۸'۱۸۶

(و)

وارنگل: ۴۶

(ہ)

ہارون: ۱۶۴

ہانسی: ۹۲'۹

ہرات: ۱۱۹'۹

ہماچل: ۵۲

ہمیر پور: ۲۶۹

ہندوستان: ۹۸'۱۰'۱۳'۱۴'۱۵'۲۰'۲۲'۳۰'۳۳'

۳۴'۳۵'۳۸'۵۲'۶۴'۷۷'۸۴'۹۵'۹۶'۹۷'

کتاب‌ها

- اکبرنامه: ۵
 بوستان: ۱۲۵
 تاریخ فیروزشاهی: ۳۹۱۹
 راج‌ترگی: ۳۹۱
 سکندرنامه: ۱۲۵
 شرح بخاری: ۳۳۷
 شرح عقیده: ۳۳۷
 شرح عین‌العلم: ۳۳۷
 شرح فصوص: ۳۳۷
 شرح منار: ۳۳۷
 طبقات ناصری: ۲۱۱۹۱۸
 گلستان: ۱۲۵
 قرآن‌السعدین: ۲۶
 واقعات مشتاقی: ۸۸